సామవేద భాష్యమ్

సంస్కృతభాష్యం, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యం, ఆంగ్లభావార్థసహితం

పంచమ సంపుటము

వేదధర్మ ప్రచార ట్రస్టు (రి)

హైదరాబాద్ - 500 060. ఆం.ప్ర.

వేదమాత
ఋగ్వేదము
వేదమాత
యజుర్వేదము
ఓమ్
అగ్ని మహర్షి
వాయు మహర్షి
వేదమాత
సామవేదము
వేదమాత
అథర్వవేదము
ఆదిత్య మహర్షి
అంగిరస మహర్షి

వేదమాత

గాయత్రీమహామంత్రము - గురుమంత్రము

ఋషిః - విశ్వామిత్రః, దేవతా - సవితా, ఛందః - గాయత్రీ, స్వరః - షడ్జః ॥

ఓం భూర్భువస్స్వః । తత్సవితుర్వరేణ్యం
భర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ ॥

ఋ.3.62.10., యజు.3.35, 22.9, 30.2, 36.3, సామ.1462.

భావార్థము:- ఓ సచ్చిదానంద స్వరూపా! నీ దివ్యము వరేణ్యమునైన శుద్ధవిజ్ఞాన స్వరూపమును మేము నిత్యము మా హృదయమున ధ్యానింతుము. మాకు సద్బుద్ధినిచ్చి సత్కర్మల నాచరించునట్లు అనుగ్రహింపుము.

సకల జ్ఞాన-వర ప్రదాయిని 'వేదమాత' ప్రార్థన

ఓం స్తుతా మయా వరదా వేదమాతా ప్రచోదయన్తాం। పావమానీ ద్విజానాం ఆయుః ప్రాణం ప్రజాం పశుం కీర్తిం ద్రవిణం బ్రహ్మవర్చసం మహ్యం దత్త్వా వ్రజత బ్రహ్మలోకమ్ ॥ అథర్వ 19-71-1

భావార్థము:- వరములనిచ్చు ఓ వేదమాతా! మేము నిన్ను ప్రతినిత్యము మా హృదయమునందు ధ్యానించెదముగాక! నీవు మాకు దివ్యజీవనమగు ఆయువును, ప్రాణమును, సత్సంతానమును, పాడిపంటలను, కీర్తిని, ధనమును మరియు బ్రహ్మవర్చస్సును ఇచ్చి తదనంతరము శాశ్వతమగు బ్రహ్మలోకమును అనగా మోక్షానందమును ప్రసాదించుము.

వేదం - జీవన నాదం

మానవులందరూ వేదమును చదువవచ్చును

ఓం యథేమాం వాచం కళ్యాణీ మావదాని జనేభ్యః ।
బ్రహ్మరాజన్యాభ్యాం శూద్రాయ చార్యాయ చ స్వాయ చారణాయ ॥ యజు. 26-2

పరమేశ్వరుడు ఇట్లు ఉపదేశించుచున్నాడు. ఓ మానవులారా! నేను ఎట్లు ఈ సమస్త మానవులకొరకు సంసార సుఖమును, ముక్తిజ్ఞానమును ప్రసాదించునట్టి కళ్యాణప్రదమగు ఋగ్వేదాది చతుర్వేదవాణిని ఉపదేశించుచున్నానో అటులనే మీరును ఈ చతుర్వేదములను సంపూర్ణముగా అధ్యయనం చేసి అందరికీ ఉపదేశింపుడు. బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర, అతిశూద్రులకును, వారి సేవకులకును, అన్ని వర్ణముల స్త్రీలకును అనగా మానవులందరికిని ఈ నాలుగు వేదములను ప్రసాదించితిని. అనగా మానవులందరు కుల, మత, ప్రాంత, వర్ణ, వర్గాది భేదములు లేకుండా వేదములను చదువుచు - చదివించుచు, వినుచు - వినిపించుచు జ్ఞానవిజ్ఞానములను వృద్ధిపరచుకొంటూ సదా దుఃఖములనుండి దూరులై అమృతానందమును పొందవలయునని అర్థము.

వేదధర్మ ప్రచార ట్రస్టు ప్రచురణలు

సంపూర్ణ 'సామవేద భాష్యమ్' : 6 సంపుటములు (3000 పుటలు)

ప్రథమ ముద్రణ :

శాలివాహన శకం	: 1934 శ్రీ నందననామ సం॥ర కార్తీక మాసం
క్రీ.శ.	: డిసెంబర్, 2012
విక్రమాబ్దము	: 2070
దయానందాబ్దము	: 189
ప్రథమ ముద్రణ ప్రతులు	: 2012 (5000 సెట్లు)
సర్వ హక్కులు	: వేద ధర్మ ప్రచార ట్రస్టు (రి), హైదరాబాద్
ముద్రణ	: దత్తసాయి గ్రాఫిక్స్, లకిడికాపూల్, హైదరాబాద్ - 4 ఫోన్ : 040-23305235, సెల్ : 9849500235.
బైండింగ్	: కోరుడు సంపత్, స్వప్న బైండింగ్ వర్క్స్, దిల్‌సుఖ్‌నగర్, 9949302259
వెల	: రూ॥ 1500/- (6 సంపుటములకు కలిపి) (పోస్టేజి అదనము)

తిరుమల-తిరుపతి దేవస్థానముల వారి పేపరు సహాయముతో ముద్రించబడినది

ప్రతులకు :

1. **వేదధర్మ ప్రచార ట్రస్టు (రి),**
   ఆర్యసమాజమందిరం, 2-127, బాదం కాంప్లెక్స్ చైతన్యపురి క్రాస్‌రోడ్డు,
   దిల్‌సుఖ్‌నగర్, హైదరాబాద్ - 500060. సెల్ : 94412 00322; 98495 83929

2. **విశాలాంధ్ర బుక్ హౌస్** (అన్ని బ్రాంచిలలో) హైదరాబాద్,
   విశాఖపట్నం, విజయవాడ, గుంటూరు, అనంతపురం, హన్మకొండ,
   కాకినాడ, తిరుపతి. ఫోన్ : 040-24744580

ओ३म्

विद्यामार्तण्डेन आचार्य रामनाथवेदालङ्कारेण निर्मितम्

सामवेद भाष्यम्

संस्कृतान्ध्राङ्गलभाषासमन्वितम्

पञ्चमो भागः

आन्ध्रानुवादकः
'चतुर्वेदभाष्यानुवादभास्करः'
श्री वेदानन्द सरस्वती स्वामी

परिष्कर्ता - सम्पादकश्च
सिद्धान्तालङ्कारः, विद्याभूषणः, आर्षविद्याविनोदः
आचार्य मर्रि कृष्णारेड्डी, M.A., M.Ed., Ph.D.

वेदधर्म प्रचार ट्रस्ट्, हैदराबाद-60.
2012

THE

SAMAVEDA BHASHYAM

with

Vidyamartanda Ramanatha Vedalankara's
Commentary

VOLUME - 5

Translated in English by:

**Acharya DHARMA DEVA VIDYAMARTANDA
VIDYA VACHASPATI**

Translated in to Telugu
By

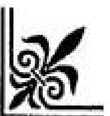
Shri VEDANANDA SARASWATI SWAMI

Editor

Acharya MARRI KRISHNA REDDY, M.A; M.Ed, Ph.D

Veda Dharma Prachara Trust, Hyderabad-60.

2012

విద్యామార్తండేన ఆచార్య రామనాథవేదాలంకారేణ నిర్మితమ్

సామవేద భాష్యమ్

(సంస్కృతభాష్యం, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యం, ఆంగ్లభావార్థసహితం)

పంచమ సంపుటము

అనువాదకర్త

'చతుర్వేదభాష్యానువాదభాస్కర' - శతాధికగ్రంథకర్త

శ్రీ వేదానంద సరస్వతీస్వామి

(పండిత లోక మలహరి సిద్ధాంతాచార్యులు)

పరిష్కర్త - సంపాదకులు

సిద్ధాంతాలంకార, విద్యాభూషణ, ఆర్షవిద్యావినోద

ఆచార్య మట్టి కృష్ణారెడ్డి M.A., M.Ed., Ph.D.

తిరుమల-తిరుపతి దేవస్థానముల వారి పేపరు సహాయముతో ముద్రించబడినది

వేదధర్మ ప్రచార ట్రస్టు (ర), హైదరాబాద్-60

2012

సామవేద భాష్యమ్

పంచమ సంపుటము

౧౧౪౫. ఋషి- యజత ఆత్రేయః । దేవతా- మిత్రావరుణౌ ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి స ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨
౧౧౪౫. తా నః శక్తం పార్థివస్య మహో రాయో దివ్యస్య ।

౧ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨
మహి వాం క్షత్రం దేవేషు ॥ 3 ॥

౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౧ ౨ర ౩
ప. వి:- తా । నః । శక్తమ్ । పార్థివస్య । మహః । రాయః । దివ్యస్య । మహి । వామ్ ।
౨ ౩౧౨
క్షత్రమ్ । దేవేషు ॥3॥

పదార్థః- **తా** తౌ యువామ్ మిత్రావరుణౌ పరమాత్మాజీవాత్మానౌ **పార్థివస్య** సాంసారికస్య **దివ్యస్య** ఆధ్యాత్మికస్య చ **మహః** మహతః **రాయః** ధనస్య **నః** అస్మభ్యమ్ **శక్తం** దాతుం శక్నుతమ్. **దేవేషు** సూర్యచన్ద్రవిద్యుదాదిషు మనోబుద్ధిప్రాణాదిషు వా **వామ్** యువయోః **మహి** మహత్ **క్షత్రమ్** బలం నిహితమస్తి ॥ 3 ॥

భావార్థః-పరమాత్మజీవాత్మనోః సాహాయ్యేన న కేవలం లౌకికం కిన్తు పారమార్థికం దివ్యం ధనమపి ప్రాప్తుం శక్యతే. శరీరస్థాని మనోబుద్ధ్యాదీన్యాత్మనః పరమాత్మనశ్చోభయోర్బలేన, సూర్యగ్రహనక్షత్రాదీని చ పరమాత్మన ఏవ బలేన బలవన్తి సన్తి. అతోఽస్మాభిరపి తయోర్బలం కుతో న ప్రాప్తవ్యమ్ ॥ 3 ॥

౧౧౪౫. దీనియందును పై విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(తా) అట్టి మీరు మిత్రావరుణలు, అనగా పరమాత్మ మరియు జీవాత్మలు (పార్థివస్య) ప్రాపంచిక మరియు (దివ్యస్య) ఆధ్యాత్మిక (మహః) గొప్ప (రాయః) ధనములను (నః) మాకొరకు (శక్తమ్) ఇచ్చుటయందు సమర్థులు (దేవేషు) సూర్యుడు, చంద్రుడు, విద్యుత్తు మున్నగువానియందు మరియు ప్రకాశకమగు మనస్సు, బుద్ధి, ప్రాణము మున్నగువానియందు (వామ్) మీయొక్క (మహి) గొప్ప (క్షత్రమ్) శక్తి నిహితమైయున్నది. ॥3॥

భావార్థము :-పరమాత్మ మరియు జీవాత్మల సహాయముతో కేవలము లౌకికమేగాక పారమార్థిక దివ్యధనములనుకూడ పొందగలుగుదుము. శరీరమునందు స్థిరమైయున్న మనస్సు, బుద్ధి మున్నగువానిని ఆత్మ, పరమాత్మల బలముచే మరియు సూర్యుడు, గ్రహములు, నక్షత్రములు

మున్నగునవన్నియును పరమాత్మ శక్తితోనే శక్తివంతములగుచుండును. కావున మనముకూడ ఆ యిరువురి బలముద్వారానే శక్తిని ప్రాప్తించుకొనవలెను.॥3॥

1145. So help ye us O teachers and preachers, to riches great celestial (in the form of Wisdom) and terrestrial wealth. Vast is your sway among the enlightened persons. II3II

౧౧౪౬. ఋషిః- మధుచ్ఛన్దావైశ్వామిత్రః ।

దేవతా- ఇన్ద్రః- ఛన్దః- గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

అథేన్ద్రనామ్నా పరమేశ్వర ఆహూయతే.

౧ ౨ర ౩ ౧ ౩౨ ౩ ౧ ౨
౧౧౪౬. ఇన్ద్రా యాహి చిత్రభానో సుతా ఇమేత్వాయవః ।
౧ ౨ ౩౧౨ ౩ ౧ ౨
అణ్వీ భిస్తనా పూతాసః ॥ ౧ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౩౨ ౩ ౧ ౨
ప. వి:- ఇన్ద్ర । ఆ । యాహి । చిత్రభానో । చిత్ర-భానో । సుతాః । ఇమే । త్వాయవః ।
౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨
అణ్వీభిః । తనా । పూతాసః ॥ ౧ ॥

పదార్థః- హే **ఇన్ద్ర** ఐశ్వర్యశాలిన్ పరమాత్మన్! హే **చిత్రభానో** అద్భుతదీప్తే! త్వమ్ **ఆయాహి** ఆగచ్ఛ, **ఇమే** ఏతే **సుతాః** అస్మత్పుత్రాః **త్వాయవః** త్వాం కామయమానాః సన్తి, కిఞ్చ **అణ్వీభిః** సూక్ష్మాభిః ధార్మికవృత్తిభిః **తనా** ధనేన [తనా ఇతి ధననామసు పఠితమ్. నిరు. ౨।౧౦.] **పూతాసః** పూతాః పవిత్రాః సన్తి. [ఉక్తం చాన్యత్ర- రమన్తాం పుణ్యా లక్ష్మీర్యాః పాపీస్తా అనీనశమ్. అథ. ౭।౧౧౫।౪ ఇతి.] ॥ ౧ ॥

భావార్థః- అస్మాభి రస్మత్సన్తానైశ్చ పరమేశ్వరోపాసకైః పవిత్రలక్ష్మీకైశ్చ భావ్యమ్. పాపేనార్జితం ధనం ధనం న కిన్తు సాక్షాత్ పాపమేవ భవతి ॥ ౧ ॥

౧౧౪౬. ఈ మంత్రములో ' ఇన్ద్ర' నామముతో పరమాత్మ నాహ్వానించబడినది.

పదార్థము :- (ఇన్ద్ర) ఐశ్వర్యశాలివగు ఓ పరమేశ్వరా! (చిత్రభానో) అద్భుతమగు దీప్తిమంతుడవగు నీవు (ఆయాహి) రమ్ము (ఇమే) ఈ (సుతాః) మీ పుత్రులు (త్వాయవః)

మిమ్ము కోరుచున్నారు. మరియు (అణ్వీభిః) సూక్ష్మమగు ధార్మిక వృత్తుల కారణమున (తనా) ధనములచే (పూతాసః) పవిత్రులై యున్నారు. ॥౧॥

భావార్థము :- మనము, మన సంతానములు పరమేశ్వరుని ఉపాసకులము మరియు పవిత్రమగు భాగ్యవంతులము కావలెను. పాపముతో సంపాదించిన ధనము ధనముకాదు. అది సాక్షాత్తు పాపమే యగును. ॥౧॥

1146. O Marvellously Bright God! These Thy sons long for Thee. Even by Thy little grace being pure, let them attain the wealth of wisdom and truth. Come i.e. be manifest in their hearts. II1II

౧౧౪౭. ఋషిః- మధుచ్ఛన్దా వైశ్వామిత్రః । దేవతా- ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః- గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

అథ పునస్తమేవ విషయమాహ.

౧ ౨ర ౩ ౨ ౩౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౧౪౭. ఇన్ద్రా యాహి ధియేషితో విప్రజూతః సుతావతః ।
౨౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨
ఉప బ్రహ్మాణి వాఘతః ॥ ౨ ॥

౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩
ప. వి:- ఇన్ద్ర । ఆ । యాహి । ధియా । ఇషితః । విప్రజూతః । విప్ర - జూతః ।
౧ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨
సుతావతః । ఉప । బ్రహ్మాణి । వాఘతః ॥ ౨ ॥

పదార్థః- హే **ఇన్ద్ర** పరమైశ్వర్యవన్ పరమాత్మన్! **ధియా ఇషితః** ధ్యానేన ప్రేరితః, **విప్రజూతః** మేధావినా జీవాత్మనా స్తుతః త్వమ్ **సుతావతః** పుత్రవతః **వాఘతః** అధ్యాత్మయజ్ఞవాహకస్య మమ **బ్రహ్మాణి** స్తోత్రాణి **ఉప ఆ యాహి** ఉపాగచ్ఛ ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరివారే పత్నీ పుత్రపౌత్రాదిసహితైః సర్వైః ప్రాతః సాయం ధ్యానేన పరమేశ్వర ఆరాధనీయః ॥ ౨ ॥

౧౧౪౭. ఈ మంత్రములో పై విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) పరమైశ్వర్యవంతుడవగు ఓ పరమేశ్వరా! (ధియా ఇషితః) ధ్యానముద్వార ప్రేరితమైన(విప్రజూతః) మేధావియగు జీవాత్మచే స్తుతించబడిన నీవు (సుతావతః) పుత్రవంతమగు

(వాఘతః) ఆధ్యాత్మ యజ్ఞవాహకమగు నాయొక్క (బ్రహ్మణి) స్తోత్రముల (ఉప ఆ గహి) సమీపమునకురమ్ము.॥౨॥

భావార్థము :-పరివారమునందలి పత్ని, పుత్రులు, పౌత్రులు మున్నగువారి సహితముగ ఎల్లరును ప్రాతః సాయంసమయములందు ధ్యానపూర్వకముగ పరమేశ్వరుని ఆరాధన నొనర్చవలెను.॥౨॥

1147. O God! Thou Who art attained through pure intellect and noble deeds by the wise, come nigh to the sacrificing wise devotees' prayers. [Kindly fulfil their noble desires by accepting their sincere prayers]. II2II

౧౧౪౮. ఋషిః-మధుచ్ఛన్దా వైశ్వామిత్రః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి స ఏవ విషయ ఉచ్యతే.

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨౩ ౧౨
౧౧౪౮. ఇన్ద్రాయాహి తూతుజాన ఉప బ్రహ్మాణి హరివః ।
౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨
సుతే దధిష్వ నశ్చనః ॥ ౩ ॥

౧౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩
ప.వి:– ఇన్ద్ర । ఆ । యాహి । తూతుజానః । ఉప । బ్రహ్మాణి । హరివః । సుతే । దధిష్వ ।
౧౨ర
నః । చనః ॥ ౩ ॥

పదార్థః- హే **హరివః** హరిణాం పరస్పరాకర్షణవతాం సూర్యచన్ద్రపృథివ్యాదిలోకానాం స్వామిన్ **ఇన్ద్ర** జగదీశ్వర! త్వమ్ **తూతుజానః** త్వరమాణః. [తూతుజానః ఇతి క్షిప్రనామసు పఠితమ్. నిఘం...౨ । ౧౪.] అస్మాకమ్ **బ్రహ్మాణి** స్తోత్రాణి **ఉప ఆయాహి** ఉపాగచ్ఛ. **నః** అస్మాకమ్ **సుతే** పుత్రాదౌ సన్తానే **చనః** ఉపాసనాజన్యమ్ ఆనన్దరసమ్ **దధిష్వ** ధారయ. [దధ ధారణే, భ్వాదిః]. ॥ ౩ ॥

భావార్థః- జనైః సపరివారం పరమేశ్వరోపాసనాయా ఆనన్దరసం ప్రత్యహం ప్రాప్య దైనికకార్యేషు ప్రవర్తితవ్యమ్ ॥ ౩ ॥

౧౧౪౮. ఈ మంత్రమునందును అదేవిషయము కలదు.

పదార్థము :-(హరివః) పరస్పర ఆకర్షణలుగల సూర్యుడు, చంద్రుడు, పృథివి మున్నగు లోకముల స్వామివగు (ఇన్ద్ర) ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (తూతుజానః) శీఘ్రముగ మాయొక్క (బ్రహ్మణి) స్తోత్రముల (ఉప ఆ యాహి) సమీపమునకు రమ్ము (నః) మా (సుతే) పుత్ర, పౌత్రాది సంతానములందు (చనః) ఉపాసనలద్వారా లభించునట్టి ఆనందరసమును (దధిష్వ) ధారణమొనర్పజేయుము. ॥3॥

భావార్థము :-గృహమందలి పరివారమంతయును పరమేశ్వర ఉపాసనయొక్క ఆనందరసమును ప్రతిదినము ప్రాప్తించుకొనుచు దైనిక కార్యములందు ప్రవృత్తులై యుండవలెను. ॥3॥

1148. O God possessor of sin - destroying powers! come quickly acceding to our Vedic prayers. Grant us food (material as well as spiritual) in the world created by Thee. II3II

౧౧౪౯. ఋషిః- భారద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా- ఇన్ద్రాగ్నీ ।

ఛన్దః- గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

తత్రాదౌ భౌతికాగ్నివర్ణన ముఖేన పరమాత్మమహిమానమాచష్టే.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౧౪౯. తమీడిష్వ యో అర్చిషా వనా విశ్వా పరిష్వజత్ ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
కృష్ణా కృణోతి జిహ్వయా ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ప. వి:- తమ్ । ఈడిష్వ । యః । అర్చిషా । వనా । విశ్వా । పరిష్వజత్ । పరి-స్వజత్ ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
కృష్ణా । కృణోతి । జిహ్వయా ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే మనుష్య! **త్వమ్** తమ్ అగ్నిమ్ **ఈడిష్వ** గుణవర్ణనేన స్తుహి, **యః** అగ్నిః **అర్చిషా** రోచిషా **విశ్వా వనా** విశ్వాని వనాని **పరిష్వజత్** పరిష్వజతి ఆలింగతి, అపి చ **జిహ్వయా** జ్వాలయా, తాని వనాని **కృష్ణా** కృష్ణాని **కృణోతి** సమ్పాదయతి ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యోఽయం భౌతికాగ్నిర్విశాలాని వనాని దహన్ కృష్ణవర్ణాని

శష్పవనస్పత్యాదిప్రరోహయోగ్యాని చ కరోతి స సర్వోఽపి మహిమా పరమేశ్వరస్యైవ విద్యతే ॥ ౧ ॥

౧౧౪౯. ఈ మంత్రములో భౌతికాగ్నివర్ణన ద్వారా పరమాత్మ మహిమ వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- ఓ మానవా! నీవు (తమ్) ఆ అగ్నియొక్క (ఈడిష్వ) గుణములను వర్ణనయొనర్చుము (యః) అది (అర్చిషా) దీప్తితో (విశ్వా వనా) వనములన్నింటిని (పరిష్వజత్) ఆలింగనమొనర్చుకొనును. మరియు (జిహ్వయా) జ్వాలలతో ఆ వనములను (కృష్ణా) నల్లగా (కరోతి) చేసివేయును.॥౧॥

భావార్థము :- ఈ భౌతికాగ్ని విశాలమగు వనములను కాల్చివేయుచు వానిని కృష్ణవర్ణముగ నొనర్చుచు గడ్డి, వనస్పతులు మున్నగువానిని అంకురించుటకు యోగ్యముగ నొనర్చును. ఆ మహిమయంతయును పరమాత్మదేయని ఎరుగవలెను.॥౧॥

1149. O man! Glorify Him Who encompasses all rays of the sun and makes them look darker by His conquering power. [God is the Giver of the light to the sun and the Source of all splendour]. II1II

౧౧౫౦. ఋషిః- భారద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా-ఇన్ద్రాగ్నీ ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథాగ్నౌ పరమేశ్వర ప్రదత్తమేవ జ్యోతిరస్తీత్యాహ.

౨ ౩౨ ౩౧౨ ౩ ౧ ౨ర౩ ౧ ౨
౧౧౫౦. యఇద్ధ ఆవివాసతి సుమ్నమిన్ద్రస్య మర్త్యః ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩౨
ద్యుమ్నాయ సుతరా అపః ॥౨॥

౨ ౩ ౩౧౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౧ ౨ర
ప. వి:- యః । ఇద్ధే । ఆవివాసతి । ఆ-వివాసతి । సుమ్నమ్ । ఇన్ద్రస్య । మర్త్యః ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩౨
ద్యుమ్నాయ । సుతరాః । సు-తరాః । అపః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-యః మర్త్యః యో మనుష్యః **ఇద్ధే** అగ్నౌ ప్రదీప్తే సతి **ఇన్ద్రస్య** పరమాత్మనః **సుమ్నమ్** సుఖకరం దానమ్ **ఆ వివాసతి** పరిచరతి, ప్రశంసతీత్యర్థః, సః **ద్యుమ్నాయ** తేజసే యశసే చ **అపః** వికటాన్యపి కర్మాణి **సుతరాః** సుతరాణి, సుసాధ్యాని కరోతి ॥ ౨ ॥

భావార్థః-సమిద్ధేఽగ్నౌ తస్య స్వకీయం జ్యోతిర్నాస్తి ప్రత్యుత పరమాత్మన ఏవేతి యో మన్యతే స పరమాత్మారాధకః సన్ తేజస్వీ యశస్వీ చ జాయతే. యస్తు భౌతికవాదీ స భౌతికేష్వేవ పదార్థేషు రమమాణో భోగైరేవ భుజ్యతే ॥ ౨ ॥

౧౧౫౦. ఈ మంత్రములో అగ్నియందును పరమేశ్వరుడిచ్చిన జ్యోతియేయని చెప్పబడినది.॥౨॥

పదార్థము :-(యః మర్త్యః) ఏ మనుష్యులు (ఇద్ధే) అగ్నిప్రదీప్తమైనప్పుడు (ఇన్ద్రస్య) పరమేశ్వరుని (సుమ్నమ్) సుఖదాయకమగు దానమును (ఆ వివాసతి) ప్రశంసించెదరో వారు (ద్యుమ్నాయ) తేజము మరియు యశస్సుకొరకు (అపః) కఠినకర్మలను కూడ (సుతరాః) సులభముగా సాధించుకొనువానిగ నొనర్చుకొందురు.॥౨॥

భావార్థము :-ప్రజ్వలితమగు అగ్నియందు తన స్వంతజ్యోతియనున దుండదు. అదియును పరమాత్మజ్యోతియేయని విశ్వసించువారు పరమాత్మయొక్క ఆరాధన యొనర్చుచు తేజస్వి మరియు యశస్వులుగా కాగలరు. కాని భౌతికవాదులగువారు మాత్రము భౌతిక పదార్థములందే ఆనందమును గలిగించు భోగములతోనే తృప్తిపడుచుందురు.॥౨॥

1150. The men who tries to enjoy the real happiness of the soul in his self, enkindled with knowledge, for him the streams of actions become easily passable. [He does not find it difficult to cross over the streams of actions]. II2II

౧౧౫౧. ఋషిః- భారద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా-ఇన్ద్రాగ్నీ ।
ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.
అథ పరమేశ్వరరచితయోర్వాయువిద్యుతోర్విషయమాహ.

౨ 3 ౧ ౨ 3౧౨ 3 ౧ ౨ 3౧౨
౧౧౫౧. తానోవాజవతీరిష ఆశూన్ పిపృతమర్వతః ।

౧ ౨3 ౨ 3 ౧ ౨
ఏన్ద్రమగ్నిం చ వోఢవే ॥ 3 ॥

౨ 3 ౧౨ర ౧౨ర 3 ౨ 3 ౧౨ర ౧౨ర
ప.వి:- తాః । నః । వాజవతీః । ఇషః । ఆశూన్ । పిపృతమ్ । అర్వతః । ఆ ఇన్ద్రమ్ ।
3 ౨ 3 ౧ ౨ర
అగ్నిమ్ । చ । వోఢవే ॥ 3 ॥

పదార్థః- హే ఇన్ద్రాగ్నీ వాయువిద్యుతౌ ! [యో వై వాయుః స ఇన్ద్రో య ఇన్ద్రః స వాయుః. శ. ౪, ౧।౩।౧౯.] **తా** తౌ యువామ్ **వాజవతీః** బలవతీః **ఇషః** అభీష్టాః అన్నధనాదిసంహతీః, **ఆశూన్** శీఘ్రగామినః **అర్వతః** భూజలాన్తరిక్షయానయన్త్రసమూహాన్ చ **పిపృతమ్** ప్రయచ్ఛతమ్. **ఇన్ద్రమ్** వాయుమ్ **అగ్నిం చ** విద్యుతంచ, వయమ్ **వోఢవే** పదార్థాన్ వోఢుమ్, యానాదిషు **ఆ** ఆనయేమ, ప్రయుఞ్జీమహి ॥ 3॥

భావార్థః- పరమేశ్వరస్యైవేదం మహత్త్వం యత్తేనైతాదృశౌ వాయువిద్యుతౌ రచితౌ యాభ్యామనేకాని కార్యాణి సాద్ధుం శక్యన్తే ॥ 3 ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మ జీవాత్మనోర్మోక్షస్య పరమాత్మ రచితానాం భౌతికాగ్ని వాయు విద్యుతాం చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి. ॥ 3 ॥

౧౧౫౧. ఈ మంత్రములో పరమాత్మద్వారా రచింపబడిన వాయువు మరియు విద్యుత్తు విషయము కలదు.

పదార్థము :- ఓ ఇంద్రాగ్నీ, అనగా వాయువు మరియు విద్యుత్తులారా! (తా) ఆ మీరిరువురు (వాజవతీః) శక్తివంతమగు (ఇషః) కావలసిన అన్నము, ధనము మున్నగువానిని మరియు (ఆశూన్) శీఘ్రగామియగు (అర్వతః) భూమి, జలము మరియు అంతరిక్షములో నడచునట్టి యానములు మరియు యంత్రములను (పిపృతమ్) ఈయుడు. (ఇన్ద్రమ్) వాయువును (అగ్నిం చ) మరియు విద్యుత్తును మేము (వోఢవే) వస్తువులను మోయుటకు యానములు మున్నగువానియందు (ఆ) ప్రయుక్తమొనర్చుకొనవలెను. ॥3॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరుడు మహత్త్వమైన వాయువును మరియు విద్యుత్తును రచించినాడు. వీనితో అనేక కార్యములను సాధించుకొనవచ్చును. ఈ మహత్త్వమంతయును ఆయనదే. ॥3॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ, జీవాత్మ, మోక్షము మరియు పరమాత్మచే రచింపబడిన భౌతికాగ్ని వాయువు మరియు విద్యుత్తుల వర్ణన యుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

ఎనిమిదవ అధ్యాయమందలి మూడవఖండము సమాప్తమైనది.

1151. Let us be able to acquire completely the true knowledge of God and soul. May they (God and soul fulfil our wise desires and strengthen the horses of senses). II3II

౧౧౫౨. ఋషి-సికతానివావరీ । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-జగతీ । స్వరః-నిషాదః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౫౭ క్రమాఙ్కే జీవాత్మ పరమాత్మనోర్మైత్రీవిషయే వ్యాఖ్యాతా. అత్ర సోమౌషధిరసవిషయే వ్యాఖ్యాయతే.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౧
౧౧౫౨. ప్రో అయాసీదిన్దురిన్ద్రస్య నిష్కృతం సఖా సఖ్యుర్న

౨ర ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩
ప్రమినాతి సఙ్గిరమ్ । మర్య ఇవ యువతిభిః

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
సమర్షతి సోమః కలశే శతయామనా పథా ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౧౨ర ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩
ప. వి:- ప్ర । ఉ । అయాసీత్ । ఇన్దుః । ఇన్ద్రస్య । నిష్కృతమ్ । నిః-కృతమ్ । సఖా । స-ఖా ।
౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨
సఖ్యుః । స-ఖ్యుః । న । ప్ర మినాతి । సఙ్గిరమ్ । సమ్ - గిరమ్ । మర్యః - ఇవ । యువతిభిః ।
౩ ౧౨ర ౩౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
సమ్ । అర్షతి । సోమః । కలశే । శతయామనా । శత-యామనా । పథా ॥ ౧ ॥

పదార్థః- ఇన్దుః సోమౌషధిరసః **ఇన్ద్రస్య** యజమానస్య [యజమానో వై స్వే యజ్ఞ ఇన్ద్రః. శ. ౮ ।౫ । ౩ ।౮.] **నిష్కృతమ్** గృహమ్ **ప్ర ఉ అయాసీత్** ప్రగచ్ఛతి. **సఖా** మిత్రభూతః సోమరసః **సఖ్యుః** మిత్రస్య యజమానస్య **సంగిరమ్** యజ్ఞమ్ **న ప్రమినాతి** న భనక్తి, ప్రత్యుత సాధ్నోతి. **సోమః** సోమరసః **శతయామనా పథా** దశాపవిత్రస్య శతచ్ఛిద్రేణ మార్గేణ **కలశే** ద్రోణకలశే, **సమర్షతి** అద్భిః సంగచ్ఛతే, కథమివ? **మర్యః ఇవ యువతిభిః** యథా మనుష్యః గృహే తరుణీభిః **సమర్షతి** యథాయోగ్యం వ్యవహరతి ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యథా సోమౌషధిరసః సోమయాగం సాధయతి తథైవ మనుష్యైర్వ్యవహారయజ్ఞ ఉపాసనాయజ్ఞశ్చ సంసాధనీయః ॥ ౧ ॥

౧౧౫౨. ఈ మొదటిఋచ పూర్వార్చికయందలి ౫౫౭వ మంత్రము. దానికచ్చట జీవాత్మ మరియు పరమాత్మల మిత్రత్వములపై వ్యాఖ్యానించబడియుండెను. ఇప్పుడిచ్చట సోమ ఓషధీరస విషయము గలదు.

పదార్థము :-(ఇన్దుః) సోమ ఓషధీరసము (ఇన్ద్రస్య) యజమానుని (నిష్కృతమ్) గృహములో (ప్ర ఉ అయాసీత్) చేరును (సఖా) మిత్రునివంటి సోమరసము (సఖ్యుః) తన మిత్రుడగు యజమానుని (సంగిరమ్) యజ్ఞమును (న ప్రమినాతి) భంగపరచదు. కాని సిద్ధి యొనర్చును (సోమః) సోమరసము (శతయామనా పథా) దశాపవిత్ర మను జల్లెడయొక్క నూరు ఛిద్రములుగల మార్గములనుండి జల్లించబడి (కలశే) ద్రోణకలశములందు (సమర్షతి) జలముల తరంగములతో కలిసిపోవును (మర్యః ఇవ యువతీభిః) మనుష్యులు గృహములందు తమ భార్యలతో (సమర్షతి) యథాయోగ్యముగ వ్యవహరించునటుల నుండును.॥౧॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము గలదు.॥౧॥

భావార్థము :-సోమ ఓషధీరసము సోమయాగము నెటుల సిద్ధిపరచునో, అటులనే మనుష్యులు వ్యవహారయజ్ఞము మరియు ఉపాసనాయజ్ఞములను సాధించుకొనవలెను.॥౧॥

1152. The devout soul starts forth for God's abodeemanicaption and slights not as a friend, the behests (given in the form of the Vedas) of its friend. Being of peaceful nature, it enjoys the bliss of God, treading upon the hundred-foid path of virute, like a young man enjoying the company of his mother, sister, wife and other female relations. ll1ll

౧౧౫౩. ఋషిః-సికతా నివావరీ । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-జగతీ । స్వరః-నిషాదః.

అథ పరమాత్మ స్తుత్యర్థం మనుష్యాన్ ప్రేరయతి.

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩౧ ౨
౧౧౫౩. ప్ర వో ధియో మన్ద్రయువో విపన్యువః పనస్యువః
౩ ౧౨ ౨ ౩ ౧౨ ౩క ౨ర
సంవరణేష్వక్రముః । హరిం క్రీడన్తమభ్య
౩ ౨ ౩ ౨ ౩౨౩ ౨ ౩ ౧౨
నూషత స్తుభోఽభి ధేనవః పయసేద శిశ్రయుః ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨
ప. విః- ప్ర । వః । ధియః । మన్ద్రయువః । విపన్యువః । పనస్యువః । సంవరణేషు ।
౩ ౧౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩౧౨
సమ్-వరణేషు । అక్రముః । హరిమ్ । క్రీడన్తమ్ । అభి-అనూషత । స్తుభః । అభి । ధేనవః ।
౧ ౨ర ౩
పయసా । ఇత్ । అశిశ్రయుః ॥ ౨ ॥

పదార్థః- హే మనుష్యాః! **వః** యుష్మాకమ్ **మన్ద్రయువః** మన్ద్రం ఆనన్దప్రదం పరమేశ్వరం కామయమానాః, **పనస్యువః** ఉత్కృష్టవ్యవహారేచ్ఛుకాః. [పనః ఉత్కృష్టం వ్యవహారం పరేషాం కామయన్తే యాస్తాః. పణవ్యవహారే స్తుతౌ చ.] **విపన్యవః** విశేషేణ స్తవనశీలాః **ధియః** ప్రజ్ఞాః **సంవరణేషు** ఉపాసనాయజ్ఞేషు. [సంవ్రియతే పరమేశ్వరోఽత్ర ఇతి సంవరణాస్తేషు.] **ప్ర అక్రముః** ఉపాసనామారభేరన్ [ప్రపూర్వాత్ క్రమతేర్విధ్యర్థే లఙ్.] **క్రీడన్తమ్** జగత్క్రీడాః కుర్వన్తమ్ **హరిమ్** హృదయహారిణమ్ పరమాత్మానమ్ **స్తుభః** అర్చయితారః [స్తోభతిః అర్చతికర్మా. నిఘం...౩।౧౪.] **అభ్యనూషత** అభ్యర్చన్తు. పరమాత్మనా దత్తాః **ధేనవః** గావః **పయసా ఇత్** దుగ్ధేన ఖలు **అశిశ్రయుః** సర్వాన్ సేవన్తామ్. [శ్రిఞ్ సేవాయామ్, భ్వాదిః, లఙి వ్యత్యయేన శపః శ్లుః.] యద్వా పరమాత్మనా ప్రదత్తాః **ధేనవః** వేదవాచః. [ధేనుః ఇతి వాఙ్నామ. నిఘం...౧।౧౧.] **పయసా ఇత్** ప్రతిపాదనీయార్థలక్షణేన దుగ్ధేన ఖలు **అశిశ్రయుః** సర్వాన్ సేవన్తామ్ ॥ ౨ ॥

భావార్థః- ఖగోలే బహవః సూర్యనక్షత్రగ్రహోపగ్రహాదయో లోకా యదితస్తతో భ్రమన్తి తన్మన్యామహే జగదీశ్వరః కన్దుకైః క్రీడతీతి. స ఏవ క్రీడాకారః స్వక్రీడయా సర్వం జడచేతనాత్మకం జగత్ సఞ్చాలయతీతి స కుతో నాస్మాభిరర్చనీయో వన్దనీయశ్చ ॥ ౨ ॥

౧౧౫౩. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ స్తుతికొరకు మనుష్యులకు ప్రేరణ నీయబడినది.

పదార్థము :- ఓ మానవులారా! (వః) మీయొక్క (మన్ద్రయువః) ఆనందప్రద పరమేశ్వరుని కోరునట్టి (పనస్యువః) ఇతరులయెడ ఉత్కృష్టవ్యవహారముల నొనర్చుకోరికగల (విపన్యవః) విశేష స్తుతిశీలురు (ధియః) బుద్ధులు (సంవరణేషు) ఉపాసనాయజ్ఞములచే (ప్ర అక్రముః) ఉపాసనను ప్రారంభించవలెను. (క్రీడన్తమ్) ప్రపంచపు ఆటలను ఆడుచు (హరిమ్) హృదయహారియగు పరమాత్మయొక్క (స్తుభః) అర్చనయొనర్చువారు (అభ్యనూషత) పూజించవలెను. పరమాత్మ యిచ్చినట్టి (ధేనవః) గోవుల (పయసా ఇత్) పాలతో (అశిశ్రయుః) అందరను సేవించుచుండవలెను, లేక (ధేనవః) వేదవాణులు (పయసా ఇత్) ప్రతిపాదించిన అర్థరూప పాలతో (అశిశ్రయుః) అందరను సేవించుచుండవలెను.॥౨॥

భావార్థము :- ఖగోళములో అనేక సూర్యులు, నక్షత్రములు, గ్రహములు, ఉపగ్రహములు మున్నగు లోకములు ఎటుల ఇటునటు భ్రమణమొనర్చుచున్నవియో, అవి జగన్నాయకుడగు పరమేశ్వరుడు బంతులతో ఆడుకొనుచున్నట్లనిపించును. ఆ ఆటగాడే తన ఆటలతో సమస్త జడచేతనరూప జగత్తును సంచాలనమొనర్చుచున్నాడు. కావుననే మనమాయనను అర్చించుచుండవలెను.॥౨॥

1153. O learned men, your voices of pleasant sound, praise worthy, fond of lauds have come into the hall enclosed for Yajna (sacrifice). Singers hymn God the Destroyer of all evils, creating and dissolving the world like a sport. Devotees who drink deep of the nectar of devotion take shelter in Him, with the object of their spiritual growth. ll2ll

౧౧౫౪. ఋషిః-సికతా నివావరీ । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-జగతీ । స్వరః-నిషాదః.

అథ పరమాత్మానం ప్రార్థయతే.

౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧౨3
౧౧౫౪. ఆ నః సోమ సంయతం పిప్యుషీమిషమిన్దో పవస్వ

౧౨ 3 ౧ ౨ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ఉ 3 ౧ ౨
పవమాన ఊర్మిణా । యా నో దోహతే త్రిరహన్నసశ్చుషీ

3 ౧ ౨ర 3౧ ౨ 3 ౧౨
క్షుమద్వాజవన్మధుమత్సువీర్యమ్ ॥ 3 ॥

౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర 3౧ ౨ ౧౨ర ౧౨ర
ప.విః- ఆ । నః । సోమ । సంయతమ్ । సమ్-యతమ్ । పిప్యుషీమ్ । ఇషమ్ । ఇన్దో ।
౧౨ర ౧౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర ౧౨ర 3 ౧౨ర
పవస్వ । పవమానః । ఊర్మిణా । యా । నః । దోహతే । త్రిః-అహన్ । అ-హన్ । అసశ్చుషీ ।
3 ౨ ౧౨ర ౧౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧౨ర
అ-సశ్చుషీ । క్షుమత్ । వాజవత్ । మధుమత్ । సువీర్యమ్ । సు-వీర్యమ్ ॥ 3 ॥

పదార్థః- హే **ఇన్దో** తేజస్విన్, ఆనన్దరసేన క్లేదక, **పవమాన** పవిత్రతాదాయక **సోమ** రసాగార జగత్స్రష్టః పరమాత్మన్! త్వమ్ **నః** అస్మభ్యమ్ **సంయతమ్** సుబద్ధామ్, **పిప్యుషీమ్** అతిశయేన ప్రవృద్ధామ్ **ఇషమ్** అభీష్టసంపత్తిమ్ **ఊర్మిణా** తరంగేణ **పవస్వ** ప్రవాహయ, **యా** సమ్పత్తిః **అసశ్చుషీ** అప్రతిబన్ధా సతీ. [సశ్చతిః గతికర్మా. నిఘం...౨ । ౧౪.] **నః** అస్మభ్యమ్ **అహన్** అహని **త్రిః** త్రివారమ్, సోమయాగస్య త్రిష్వపి సవనేషు **క్షుమత్** నివాసగృహయుక్తమ్, **వాజవత్** అన్నధనవిజ్ఞానయుక్తమ్, **మధుమత్** మధురమ్, **సువీర్యమ్** సువీర్యోపేతం ఫలమ్ **దోహతే** దుగ్ధామ్. [దుహ ప్రపూరణే, లేట్.] ॥ 3 ॥

భావార్థః- పరమేశ్వరకృపయా పురుషార్థినో వయమ్ ప్రచురప్రచురాం భౌతికీమాధ్యాత్మికీం చ సమ్పదం ప్రాప్నుయామ ॥ 3 ॥

౧౧౫౪. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ ప్రార్థించబడుచున్నాడు.

పదార్థము :-(ఇన్ద్రో) తేజస్వి, ఆనందరసముచే తడుపునట్టి (పవమాన) పవిత్రతను ప్రసాదించు (సోమ) రసనిధివి జగత్స్రష్టవునగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (నః) మాకొరకు (సంయతమ్) సుబద్ధము (పిప్యుషీమ్) అత్యంత సమృద్ధమగు (ఇషమ్) కోరిన సంపదలను (ఊర్మిణా) తరంగములుగ (పవస్వ) ప్రవహింపజేయుము (యా) ఏ సంపదలు (అసశ్చుషీ) ప్రతిబంధము లేకుండ (నః) మాకొరకు (అహన్) దినమునందు (త్రిః) మూడుసార్లు, అనగా సోమయాగముయొక్క మూడు సవనములయందు (క్షుమత్) నివాసగృహముతో గూడిన (వాజవత్) అన్నము, ధనము, విజ్ఞానములతో గూడిన (మధుమత్) ,మధురమగు (సువీర్యమ్) శ్రేష్ఠమగు వీరత్వముతోగూడిన ఫలమును (దోహతే) పితుకుకొనవలెను, అనగా పొందవలెను. ॥౩॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుని కృపవల్ల మనము పురుషార్థముతో అధికాధికముగ భౌతిక మరియు ఆధ్యాత్మిక సంపదలను పొందవలెను. ॥౩॥

1154. O Refulgent God, Source of Peace! O Purifier. Pour on us with Thy waves of bliss, plantiful food of knowledge which helps in our spiritual growth. Endow us also with that un - wavering firm sweet devotion, full of the wealth of faith and pure words of praise, thrice (in the morning, evening and night before retiring). II3II

౧౧౫౫. ఋషిః-పురుహన్మా । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ) । స్వరః-మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౮౩ క్రమాఙ్కే

పరమేశ్వరమహత్త్వ విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పునరపి స ఏవ విషయః ప్రదర్శ్యతే.

౨ ౨౧ ౨ర ౩౨ ౩౧౨ ౩౧౨
౧౧౫౫. న కిష్టం కర్మణా నశద్యశ్చకార సదావృధమ్ ।

౨౩ ౨ ౩ ౨౩౧౨ ౩౧ ౨ ౩౧౨
ఇన్ద్రం న యజ్ఞైర్విశ్వగూర్తమృభ్వసమధృష్టం

౩ ౧ ౨ర
ధృష్ణు మోజసా ॥౧॥

ప. వి:- న । కిః-తమ్ । కర్మణా । నశత్ । యః । చకార । సదావృధమ్ । సదా-వృధమ్ ।
ఇన్ద్రమ్ । న । యజ్ఞైః । విశ్వగూర్తమ్ । విశ్వ-గూర్తమ్ । ఋభ్వసమ్ । అధృష్టమ్ ।
అ-ధృష్టమ్ । ధృష్ణుమ్ । ఓజసా ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **తమ్** ప్రసిద్ధమ్ **ఇన్ద్రమ్** జగదీశ్వరమ్ **కర్మణా** కార్యేణ **న కిః** న కోఽపి **నశత్** వ్యాప్నోతి, న కోఽపి కర్మణి తత్తుల్యో భవతీత్యర్థః, **యః** జగదీశ్వరః **సదావృధమ్** సదావృద్ధిశీలమ్ ఇదం బ్రహ్మాణ్డమ్ **చకార** ససర్జ. **న** నైవ కోఽపి **విశ్వగూర్తమ్** విశ్వగూర్ణం సర్వోన్నతమ్, **ఋభ్వసమ్** ఉరు భాసమానమ్, **అధృష్టమ్** అపరాజితమ్, **ఓజసా** ప్రతాపేన **ధృష్ణుమ్** పరేషాం పరాజేతారం చ తమ్ ఇన్ద్రం జగదీశ్వరమ్, **యజ్ఞైః** జగత్సర్జనధారణపాలనాదిభిః **నశత్** వ్యాప్నోతి, తత్తుల్యో భవతి ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరమాత్మతుల్యకర్మా పరమాత్మతుల్యయజ్ఞశ్చ జగతి కోఽపి న భూతో, న వర్తతే, న భవిష్యతి ॥౧॥

౧౧౫౫. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౨౮౩వ మంత్రమునకచ్చట పరమేశ్వరుని మహత్వములో వ్యాఖ్యానించబడియుండెను. ఇప్పుడిచ్చట మరల ఆ విషయమే ప్రదర్శింపబడుచున్నది.

పదార్థము :-(తమ్) అట్టి ప్రసిద్ధ (ఇన్ద్రమ్) జగదీశ్వరుని (కర్మణా) కర్మయందు (న కిః) ఎవ్వరును (నశన్) పొందజాలరు. అనగా ఆయన కార్యములందెవ్వరును సరితూగజాలరు (యః) ఏ జగదీశ్వరుడు (సదావృధమ్) నిరంతరము పెరుగుచుండునట్టి ఈ బ్రహ్మాండమును (చకార) ఉత్పన్నమొనర్చినాడు (న విశ్వగూర్తమ్) సర్వోన్నతము (ఋభ్వసమ్) అత్యధిక ప్రకాశవంతము (అధృష్టమ్) పరాజితముగానట్టి (ఓజసా) ప్రతాపముతో (ధృష్ణుమ్) ఇతర శత్రువులను పరాజయమొనర్చునట్టి ఆ జగదీశ్వరుని (యజ్ఞైః) జగత్తుయొక్క ఉత్పాదన, ధారణ, పాలనమున్నగు యజ్ఞములలో (నశత్) ఎవ్వరును సరి రాజాలరు.॥౧॥

భావార్థము :- పరమాత్మవలె కార్యములొనర్చువారు మరియు పరమాత్మవలె యజ్ఞమునొనర్చువారు ప్రపంచమునందు ఎవ్వరును లేకుండిరి, లేరు, ఉండబోరు.॥౧॥

1155. No one can equal him by deeds and kill him who acts in accordance with the commands of the Lord Who strengthens ever more, Who is praised by all, is Supreme, Irresistible and conquering all by His Might. II1II

౧౧౫౬. ఋషిః-పురుహన్మా । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (సతోబృహతీ) । స్వరః-పఞ్చమః.

అథ పునరపి జగదీశ్వరమహిమానమాహ.

౧౧౫౬. అషాఢముగ్రం పృతనాసు సాసహిం

యస్మిన్మహీరురుజ్రయః ।

సం ధేనవో జాయమానే అనోనవు

ర్ద్యావః క్షామీరనోనవుః ॥ ౨ ॥

ప.వి:- అషాఢమ్ । ఉగ్రమ్ । పృతనాసు । సాసహిమ్ । యస్మిన్ । మహీః । ఉరుజ్రయః । ఉరు-జ్రయః । సమ్ । ధేనవః । జాయమానే । అనోనవుః । ద్యావః । క్షామీః । అనోనవుః ॥ ౨॥

పదార్థః-అషాఢమ్ కేనాపి అనభిభూతమ్, **ఉగ్రమ్** పాపిభ్యః ప్రచణ్డమ్, **పృతనాసు** కామక్రోధాదీనాం సేనాసు **సాసహిమ్** పునః పునః పరాజయకారిణమ్, తమ్ ఇన్ద్రం పరమేశ్వరం కర్మణా న కిః నశత్ న యజ్ఞైః ఇతి పూర్వేణ సమ్బన్ధః. [సహివహిచలిపతిభ్యో యఙ న్తేభ్యః కికినౌ వక్తవ్యౌ వా... ౩ । ౨ । ౧౭౧ ఇతి కిః ప్రత్యయః.] **యస్మిన్** యస్యాధీనతాయామ్ **ఉరుజ్రయః** బహువేగాః **మహీః** భూచన్ద్రాదిలోకస్థాః పృథివ్యః సన్తి, యమ్ **జాయమానే** జగదుత్పత్త్యనన్తరం ప్రసిద్ధిం భజమానే సతి **ధేనవః** వేదవాచః సమ్ **అనోనవుః** ప్రశశంసుః **ద్యావః** సూర్యాః **క్షామీః** భూమివాసిన్యః ప్రజాశ్చ **సమ్ అనోనవుః** ప్రశశంసుః. [సప్త దిశో నానా సూర్యాః. ఋ. ౯ । ౧౧౪ । ౩ ఇతి శ్రుతేః సూర్యాణాం నానాత్వం ప్రతిపద్యతే.] ॥ ౨ ॥

భావార్థః-బ్రహ్మాణ్డేఽనేకాని సౌరమణ్డలాని సన్తి యేషాం పృథక్ - పృథక్ సూర్యా వర్తన్తే. తే సర్వే లోకా-మానవ్యః ప్రజాశ్చ సర్వవిజేతుః పరమాత్మన ఏవ మహిమానం గాయన్తి ॥ ౨ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మవిషయ వర్ణనాదేతత్ ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౧౫౬. ఈ మంత్రమునందును మరల జగదీశ్వరుని వర్ణనయే గలదు.

పదార్థము :- (అషాఢమ్) ఎవ్వరిచేతను పరాజయముగాజాలని (ఉగ్రమ్) పాపాత్ములయెడ ప్రచండుడు (పృతనాసు) కామ, క్రోధములు మున్నగు సైన్యములను (సాసహిమ్) మరలమరల పరాజయమొనర్చునట్టి ఆ పరమేశ్వరుని [కర్మణా న కిః నశత్ న యజ్ఞైః] కర్మ మరియు యజ్ఞములందెవ్వరును మరలింపగలేరు. (యస్మిన్) ఎవరి యధీనములో (ఉరుజ్రయః) మహావేగవంతములగు (మహీః) పృథివి, సూర్య, చంద్రుడు మున్నగు లోకములందు ఏ లోకములు స్థిరమైయున్నవియో, వానివే (జాయమానే) జగదుత్పత్తి పిదప ప్రసిద్ధిని పొందిన (ధేనవః) వేదవాణులు (సమ్ అనోనవుః) ప్రశంసించినవియో (ద్యావః) సూర్యులు మరియు (క్షామీః) భూనివాసులగు ప్రజలు (సమ్ అనోనవుః) ప్రశంసించెదరో [ఈ పదార్థములో 'కర్మణా నకిః నశత్ న యజ్ఞైః' అను ఈ శబ్దములు పూర్వమంత్రమునుండి తీసికొనబడినవి].॥౨॥

భావార్థము :- బ్రహ్మాండములో అనేకసౌరమండలములు గలవు. వానికి వేర్వేరు సూర్యులు గలవు. ఆ లోకములన్నియు మరియు మానవ ప్రజలు సర్వవిజేతయగు పరమాత్మయొక్క మహిమనే గానమొనర్చును.॥౨॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ విషయము వర్ణించియున్నందున దీనికి పూర్వఖండ సంబంధముకలదు.

ఎనిమిదవ అధ్యాయములోని నాల్గవ ఖండము సమాప్తమైనది.

1156. We take shelter in that God Who is the most Powerful Conqueror, invincible in war (with sins and sinners). [Though God has no enemy, yet those wicked people who go against His commands and tyrannise over people are called His enemies.] When He is manifest within the hearts, loud Voices of the devotees begin to praise Him. All the inhabitants of the heaven and earth send their loud voices out]. II2II

౧౧౫౭. ఋషిః-పర్వతనారదౌ శిఖండిన్యావప్సరసౌ కాశ్యపౌ వా । దేవతా-పవమానః సోమః । ఛన్దః-ఉష్ణిక్ । స్వరః-ఋషభః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౬౮ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మోపాసనావిషయే వ్యాఖ్యాతా. అత్ర స్వాన్తరాత్మవిషయముహ్యతే.

౧౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౧౫౭. సఖాయ ఆ ని షీదత పునానాయ ప్రగాయత ।

౨౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
శిశుం న యజ్ఞైః పరి భూషత శ్రియే ॥ ౧ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ర
ప. విః –సఖాయః । స–ఖాయః । ఆ । ని । సీదత । పునానాయ । ప్ర । గాయత । శిశుమ్।
౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨
న । యజ్ఞైః । పరి । భూషత । శ్రియే ॥౧॥

పదార్థః-హే **సఖాయః** సుహృదః! యూయమ్ **ఆ నిషీదత** ఆగత్య నిషణ్ణా భవత, **పునానాయ** మనోబుద్ధ్యాదీనాం పావకాయ స్వాన్తరాత్మనే **ప్ర గాయత** ఉద్బోధనగీతాని గాయత. అపి చ **శ్రియే** శోభాయై, తమ్ సోమమ్ ఆత్మానమ్ **యజ్ఞైః** దేవపూజాసఙ్గతీకరణదానాదిభిః **పరి భూషత** అలఙ్కురుత, **శిశుం న** యథా శిశుం సురమ్యవస్త్రాలఙ్కారాదిభిః అలఙ్కుర్వన్తి ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥౧॥

భావార్థః- జీవాత్మని మహతీ శక్తిర్నిహితాఽస్తి. ఉద్బోధనగీతైస్తస్య సా శక్తిర్జాగరయితవ్యా, నూతనైర్గుణగ్రామైర్యజ్ఞభావనాభిశ్చ జీవాత్మాఽలఙ్కరణీయః ॥ ౧ ॥

౧౧౫౭. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౫౬౮వ మంత్రమునకచ్చట పరమాత్మ ఉపాసన విషయములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచ్చట మన అంతరాత్మ విషయములో వ్యాఖ్య వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(సఖాయః) ఓ మిత్రులారా! మీరు (ఆ నిషీదత్) వచ్చి కూర్చుండుడు. (పునానాయ) మనస్సు, బుద్ధి మున్నగువానిని పవిత్రమొనర్చునట్టి మన అంతరాత్మకొరకు (ప్ర గాయత) ఉద్బోధనగీతములను పాడుడు. మరియు (శ్రియే) శుభములకొరకు ఆ సోమనామక అంతరాత్మను (యజ్ఞైః) దేవపూజ, సంగతీకరణము, దానము మున్నగు వానిచే (పరి భూషత) అలంకృతమొనర్చుడు (శిశుం న) శిశువులకు రమ్యమగు వస్త్రములను, ఆభూషణములు మున్నగువానిచే అలంకరించునటుల చేయుడు.॥౧॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.॥౧॥

భావార్థము :- జీవాత్మయందు మహాశక్తి నిహితమైయున్నది. ఉద్బోధన గీతములతో దానిని మరియు దానిశక్తిని ఎరుగవలసి యుండును. మరియు క్రొత్తక్రొత్త, గుణములచే మరియు యజ్ఞభావనలచే జీవాత్మను అలంకృత మొనర్చవలెను.॥౧॥

1157. Sit down O friends! and sing aloud to Him Who purifies all. Adorn Him for glory and prosperity, like a child, with noble deeds. [We should love God as we love our children and try to please Him with our noble deeds, as we try to please our children].

[O Friends, Take your seats here And sing glory of the Lord. Sing Songs in the praise of Him Who is all-purifying God. Please Him with your noble deeds As you please your child. Always pray that God Almighty May you rightly guide. It is thus that you will shine and your character will be fine.] II1II

౧౧౫౮. ఋషి- పర్వతనారదౌ శిఖండిన్యావప్సరసౌ కాశ్యపౌ వా । దేవతా- పవమానః సోమః । ఛన్దః- ఉష్ణిక్ । స్వరః- ఋషభః.

అథ పునరపి స ఏవ విషయ ఉచ్యతే.

౧ ౨ ౩౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨
౧౧౫౮. సమీవత్సం న మాతృభిః సృజతా గయసాధనమ్ ।
౩ ౨ ౧ ౨౩ ౧ ౨ర
దేవావ్యాం౩మదమభి ద్విశవసమ్ ॥౨॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩
ప. విః -సమ్- ఈ । వత్సమ్ । న । మాతృభిః । సృజత । గయసాధనమ్ - గయ -
౧ ౨ర ౩క ౨ ౩ క ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩
సాధనమ్ । దేవావ్యమ్ - దేవ - అవ్యమ్ । మదమ్ । అభి । ద్విశవసమ్ - ద్వి - శవసమ్॥౨॥

పదార్థః- హే సఖాయః! యూయమ్ **గయసాధనమ్** దేహగృహస్య పరిష్కర్తారమ్. [గయ ఇతి గృహనామసు పఠితమ్. నిఘం...౩ । ४.] **దేవావ్యమ్** దేవానాం ప్రకాశకానాం మనోబుద్ధిజ్ఞానేన్ద్రియాణాం అవితారం రక్షకమ్, **మదమ్** బ్రహ్మానన్దమనుభవితారమ్ **ద్విశవసమ్** ఆత్మిక దైహిక ద్వివిధబలయుక్తమ్ **ఈ** ఈమ్ ఏనమ్ సోమం జీవాత్మానమ్ **మాతృభిః** జననీభిరివ హితకరీభిః శ్రద్ధాభిః **అభి సం సృజత** అభిసంయోజయత, **వత్సం న** వత్సం యథా **మాతృభిః** గోభిః అభిసంసృజన్తి తద్వత్ ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౨ ॥

భావార్థః-వివిధ గుణగణవిభూషితే ఉప్యాత్మని జననీవ హితకరీ శ్రద్ధా చేన్నాస్తి తర్హి సో ఽకిఞ్చిత్కర ఏవ. ధేన్వా సంసృష్టో వత్సో యథా తత్పయః పానేన పుష్టో భవతి తథైవ శ్రద్ధయా సంసృష్టో జీవాత్మా బ్రహ్మానన్దపానేన పరిపుష్టో జాయతే ॥ ౨ ॥

౧౧౫౮. దీనియందును మరల పై విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- ఓ మిత్రులారా! మీరు (గాయసాధనమ్) శరీరరూప గృహముయొక్క పరిష్కర్త (దేవావ్యమ్) ప్రకాశకమగు మనస్సు, బుద్ధి మరియు జ్ఞానేంద్రియముల రక్షకుడు (మదమ్) బ్రహ్మానందమును అనుభవించునట్టి (ద్విశవసమ్) ఆత్మిక మరియు శారీరికముగ రెండు విధములగు బలములతో గూడిన (ఈం) ఈ 'సోమ' మను పేరుగల జీవాత్మను (మాతృభిః) తల్లులవంటి హితకారులగు శ్రద్ధలచే (అభి సం సృజత) నలువైపులనుండి సమకూర్చుడు (వత్సం న) ఎటుల లోగ దూడను (మాతృభిః) గోవులతో కలుపుచుండెదరో, అటుల.॥౨॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.॥౨॥

భావార్థము :-వివిధ గుణములచే విభూషితమైయుండియును ఆత్మలో తల్లివలె హితమొనర్చునట్టి శ్రద్ధ లేకుండినచో అది ఏమియును చేయజాలదు. గోవుతో సంయుక్తమొనర్చబడిన వత్సమెటుల దానిపాలను త్రావి పుష్టివంతమగునో, అటులనే శ్రద్ధచే సంయుక్తమైన జీవాత్మ బ్రహ్మానందపానముచే పరిపుష్టినొందగలదు.॥౨॥

1158. The Acharya (precepter) addressing his pupils says :-

O disciples! As calves are united with mother kine, unite good character and good conduct which are the means for the acquisition of true wealth in the form of knowledge, with the noble feelings of your mind. By so doing attain that abiding joy which is protected by enlightened truthful persons and which has double strength. II2II

౧౧౫౯. ఋషిః-పర్వతనారదౌ శిఖండిన్యావప్సరసౌ కాశ్యపౌ వా । దేవతా-పవమానః సోమః । ఛన్దః-ఉష్ణిక్ । స్వరః-ఋషభః.

అథ పునస్తమేవ విషయమాహ.

౩ ౧ ౨   ౩ ౧ ౨ ౩   ౨ ౩ ౧ ౨   ౩ ౧ ౨
౧౧౫౯. పునాతా దక్షసాధనం యథాశర్ధాయ వీతయే ।

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨   ౩ ౧ ౨
యథా మిత్రాయ వరుణాయ శన్తమమ్ ॥౩॥

ప. వి:- పునాత । దక్షసాధనమ్ । దక్ష - సాధనమ్ । యథా । శర్ధాయ । వీతయే । యథా । మిత్రాయ । మి - త్రాయ । వరుణాయ । శన్తమమ్ ॥ 3 ॥

పదార్థః- హే సఖాయః! యూయమ్ **దక్షసాధనమ్** దక్షతాయాః సాధయితారం సోమం జీవాత్మానమ్ **పునాత** పునీత. [పూఞ్ పవనే క్ర్యాదిః, లోటి తప్తనప్తనథనాశ్చ. అ... ౭।౧।౪౫ ఇత్యనేన తస్య తబాదేశే పిత్వాద్ ఈత్వాభావః.] **యథా** యేన, సః **శర్ధాయ** ఉత్సాహాయ **వీతయే** ప్రగతయే చ స్యాత్, **యథా** యేన చ **మిత్రాయ** మనసే **వరుణాయ** దోషనివారకాయ ప్రాణాయ చ **శన్తమమ్** శాన్తికరం యథా తథా భవేత్ ॥ 3 ॥

భావార్థః- జీవాత్మని పవిత్రీభూతే సతి దేహస్థాని మనోబుద్ధిప్రాణాదీని సర్వాణ్యపి పవిత్రాణి జాయన్తే ॥3॥

౧౧౫౯. ఈ మంత్రమందును పై విషయమే కలదు.

పదార్థము :- ఓ మిత్రులారా! మీరు (దక్షసాధనమ్) దక్షతను సాధించునట్టి సోమనామక జీవాత్మను (పునాత) పవిత్రపరచుడు (యథా) దీనివల్ల అది (శర్ధాయ) ఉత్సాహముకొరకు మరియు (వీతయే) ప్రగతికొరకైయుండవలెను. అనగా అది ఉత్సాహవంతురాలై ప్రగతి నొనర్చదగినదిగ గావలెను. మరియు (యథా) దానిచే (మిత్రాయ) మిత్రమనస్సు కొరకు మరియు (వరుణాయ) దోషనివారణకు ప్రాణముకోరక (శన్తమమ్) శాంతికారకము గావలెను. ॥3॥

భావార్థము :- జీవాత్మ పవిత్రమైన పిదప శరీరమందలి మనస్సు, బుద్ధి, ప్రాణము మున్నగు నవన్నియును పవిత్రమైపోవును. ॥3॥

1159. Purify your character which gives you power for acquiring greater strength and splendour, so that it may please God Who is your True Friedn and most acceptable. II3II

౧౧౬౦. ఋషిః- అగ్నయోధిష్ణ్య ఇశ్వరాః । దేవతా- పవమానః సోమః ।
ఛన్దః- ద్విపదావిరాట్ । స్వరః- పఞ్చమః.

తత్రాదౌ జ్ఞానరసవిషయ ఉచ్యతే.

౧౧౬౦. ప్ర వాజ్యక్షాః సహస్రధారస్తిరః పవిత్రం వి వారమవ్యమ్ ॥ ౧ ॥

ప. వి:- ప్ర । వాజీ । అక్షారితి । సహస్రధారః । సహస్ర - ధారః । తిరః । పవిత్రమ్ । వి । వారమ్ । అవ్యమ్ ॥ ౧॥

పదార్థః- వాజీ బలవాన్, **సహస్రధారః** అనన్తధారః పవమానః సోమః పవిత్రకారీ జ్ఞానరసః **పవిత్రమ్** పూతం మనః **తిరః** పారం కృత్వా **అవ్యమ్** అవ్యయమ్ అవినశ్వరమ్ **వారమ్** దోషనివారకం జీవాత్మానం ప్రతి **ప్ర వి అక్షాః** ప్రకర్షేణ వివిధం క్షరతి. [అక్షాః క్షరతి. నిరు.. ౫ । 3.] ॥౧॥

భావార్థః- ఆచార్యాత్ ప్రవహన్ విజ్ఞానరసో మనోమాధ్యమేన జీవాత్మానం ప్రవిశ్య తం పునాతి విద్వాంసం చ కరోతి ॥౧॥

౧౧౬౦. ఈ మంత్రములో జ్ఞానరస విషయము చెప్పబడినది.

పదార్థము :-(వాజీ) శక్తివంతమగు (సహస్రధారః) అనంత ధారలుగల పవమానసోముడు, అనగా పవిత్రమొనర్చునట్టి జ్ఞానరసము (పవిత్రమ్) పవిత్ర మనస్సును (తిరః) దాటివేసి (అవ్యమ్) అవినశ్వరమగు (వారమ్) దోషనివారకమగు జీవాత్మయెడ (ప్ర వి అక్షాః) ఉత్తమరీతిలో వివిధ పద్ధతిలో కారుచుండును.॥౧॥

భావార్థము :- ఆచార్యులనుండి ప్రవహించునట్టి విజ్ఞానరసము మనస్సుయొక్క మాధ్యమమున జీవాత్మలో స్థిరమై దానిని పవిత్రము మరియు పవిత్రవిద్వాంసునిగ జేసివేయును.॥౧॥

1160. God Who is Almighty possossing thousands of powers, Whose streams of bliss are flowing in thousands of ways, is manifest in eternal pure soul free from lust, greed, anger and other evils. II1II

౧౧౬౧. ఋషిః- అగ్నయోధిష్ణ్యా ఈశ్వరాః । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- ద్విపదా విరాట్ । స్వరః- పఞ్చమః.

అథ పునరపి తమేవ విషయమాహ.

౨ ౩క౨ర ౩౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
౧౧౬౧. స వాజ్యక్షాః సహస్రరేతా అద్భిర్మృజానో గోభిః శ్రీణానః ॥౨॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
ప. విః- సః । వాజీ । అక్షారితి । సహస్రరేతాః । సహస్ర-రేతాః । అద్భిః । మృజానః ।
౧ ౨ర ౩ ౨
గోభిః । శ్రీణానః ॥ ౨ ॥

పదార్థః- **వాజీ** వేగవాన్ **సహస్రరేతాః** సహస్రవీర్యః **అద్భిః** శుభైః కర్మభిః **మృజానః** జీవాత్మానమ్ అలఙ్కుర్వన్ **గోభిః** వివేకప్రకాశైః **శ్రీణానః** జీవాత్మానం పరిపక్వం కుర్వన్ **సః** అసౌ సోమః జ్ఞానరసః **అక్షాః** ఆచార్యసకాశాత్ క్షరతి ॥౨॥

భావార్థః- ఆచార్య సకాశాత్ యో జ్ఞానరసః శిష్యేణ ప్రాప్యతే స తస్య కర్మాణి శోధయతి తస్యాన్తరాత్మానం పరిపక్వం చ కరోతి ॥ ౨ ॥

౧౧౬౧. ఈ మంత్రములో మరల పై విషయమే చెప్పబడినది.

పదార్థము :- (వాజీ) వేగవంతమగు (సహస్రరేతాః) సహస్రవీర్యముగల (అద్భిః) శుభకర్మలచే (మృజానః) జీవాత్మను అలంకృతమొనర్చుచు (గోభిః) వివేక ప్రకాశములచే (శ్రీణానః) జీవాత్మను పరిపక్వమొనర్చుచు (సః) ఆ సోమ, అనగా జ్ఞానరసము (అక్షాః) ఆచార్యులవద్దినుండి ద్రవించుచుండును.॥౨॥

భావార్థము :- ఆచార్యుల వద్దినుండి ఏ జ్ఞానరసము శిష్యులద్వార ప్రాప్తించుకొనబడునో, అవి వారి కర్మలను శుద్ధిపరచును. మరియు వారి అంతరాత్మను పరిపక్వ మొనర్చును.॥౨॥

1161. Almighty God is manifest in the soul. purifying it with His pervading powers and being approached with pure words of praise and prayer. ll2ll

౧౧౬౨. ఋషిః- అగ్నయో ధిష్ణ్యా ఇశ్వరాః । దేవతా- పవమానః సోమః । ఛన్దః- ద్విపదావిరాట్ । స్వరః- పఞ్చమః.

అథ పునస్స ఏవ విషయ ఉచ్యతే

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
౧౧౬౨. ప్ర సోమ యాహీన్ద్రస్య కుక్షా నృభిర్యేమానో అద్రిభిః సుతః ॥౩॥

౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧౨ర
ప. విః- ప్ర । సోమ । యాహి । ఇన్ద్రస్య । కుక్షా । నృభిః । యేమానః । అద్రిభిః । అ -
౩ ౨
ద్రిభిః । సుతః ॥ ౩ ॥

పదార్థః- హే **సోమ** జ్ఞానరస! **నృభిః** నాయకైః గురుభిః **యేమానః** నియమ్యమానః, **అద్రిభిః** అఖణ్డితైః పాణ్డిత్యైః **సుతః** ప్రేరితః త్వమ్ **ఇన్ద్రస్య** జీవాత్మనః **కుక్షా** గర్భే. [కుక్షౌ ఇతి ప్రాప్తే 'సుపాం సులుక్'. అ. ౭ । ౧ । ౩౯ ఇతి విభక్తేర్లాదేశః.] **ప్ర యాహి** ప్ర గచ్ఛ ॥ ౩ ॥

భావార్థః-విద్వాంసో నియమపరాయణా గురవో యదా ఛాత్రానధ్యాపయన్తి తదా తేషాం ఛాత్రాణామన్తరాత్మని విశుద్ధజ్ఞానరసప్రవాహః సుతరామావిర్భవతి ॥ 3 ॥

౧౧౬౨. ఈ మంత్రమునందును మరల పై విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(సోమ) ఓ జ్ఞానరసమా! (న్ృభిః) నాయకులగు గురువులచే (యేమానః) నియంత్రితమొనర్చబడుచు (అద్రిభిః) అఖండిత పాండిత్యములచే (సుతః) ప్రేరితమొనర్చబడిన నీవు (ఇన్ద్రస్య) జీవాత్మ (కుక్షా) గర్భములో (ప్రయాహి) ఉత్తమముగ చేరుము.॥3॥

భావార్థము :-విద్వాంసులు, నియమ పరాయణులగు గురువులు శిష్యులను చదివించునప్పుడు ఆ శిష్యుల అంతరాత్మలయందు విశుద్ధ జ్ఞానరస ప్రవాహము సుగమముగ ప్రవహించగలదు.॥3॥

1162. O God Source of Peace! Being meditated upon by men through the practice of Yamas and Niyamas and being attained by invioable acts of austerity, enter the soul's residing place i.e. heart. ॥3॥

౧౧౬౩. ఋషిః- భృగుర్వారుణిర్జమదగ్నిర్భార్గవో వా ।

దేవతా- పవమానః సోమః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథైకవాక్యతయా సమ్పూర్ణే సూక్తే విద్వద్భిః

ప్రాప్యమాణో బ్రహ్మానన్దరసో వర్ణ్యతే.

౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
౧౧౬౩. యే సోమాసః పరావతి యే అర్వావతి సున్విరే ।

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
యే వాదః శర్యణావతి ॥ ౧ ॥

౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
ప. వి:- యే । సోమాసః । పరావతి । యే । అర్వావతి । సున్విరే । యే । వా । అదః ।

౩ ౧ ౨
శర్యణావతి ॥ ౧ ॥

పదార్థః- యే సోమాసః యే జ్ఞానప్రేరకా విద్వాంసః **పరావతి** పరావిద్యావిషయే, **యే** యే చ **అర్వావతి** అపరావిద్యావిషయే **యే వా** యే చ **అదః** అస్మిన్. [అత్ర 'సుపాం సులుక్'. అ. ౭ ।౧। ౩౯ ఇతి సప్తమ్యాలుక్.] **శర్యణావతి** శరీరవిద్యావిషయే **సున్విరే** జ్ఞానం సున్వన్తి ప్రయచ్ఛన్తి.॥౧॥

భావార్థః- ఆప్తా విద్వాంసో విభిన్నాన్ జనాన్ తత్తత్సమ్బద్ధాసు విద్యాసు నిష్ణాతాన్ కృత్వా బ్రహ్మానన్దం చ ప్రదాయ సుయోగ్యాన్ కుర్వన్త్యతస్తే సర్వైః సత్కరణీయాః ॥ ౧ ॥

౧౧౬౩. ఈ సంపూర్ణ సూక్తములో ఒక్క వాక్యములో విద్వాంసులచే ప్రోత్సహింపబడుచుండు బ్రహ్మానందముయొక్క వర్ణన కలదు.

పదార్థము :- (యే సోమాసః) ఏ జ్ఞానప్రేరకులగు విద్వాంసులు (పరావతి) పరవిద్య విషయములో మరియు (యే) ఎవరు (అర్వావతి) అపరవిద్య విషయములో (యే వా) మరియు ఎవరు (అదః) ఈ (శర్యణావతి) శరీరవిద్య విషయములో (సున్విరే) జ్ఞానము నిచ్చెదరో (యే) ఏ విద్వాంసులు (ఆర్జీకేషు) ఋజుప్రవృత్తిలో (కృత్వసు) కర్మయోగులలో (యే) ఏ విద్వాంసులు (పస్త్యానామ్) ప్రజల (మధ్యే) లోపల (యే వా) మరియు ఎవరు (పఞ్చసు జనేషు) యజమాని, బ్రహ్మ, అధ్వర్యుడు, హోత మరియు ఉద్గాతలను ఈ యైదు గురియందు (సున్విరే) జ్ఞానము నిచ్చెదరో (తే) వారు (స్వానాః) చదివించువారు (ఇన్దవః) జ్ఞానరసముతో తడుపువారు (దేవాసః) విద్వాంసులు (నః) మాకొరకు (దివః పరి) ద్యుతిమయుడగు పరమాత్మవద్దినుండి (వృష్టిమ్) ఆనందరసముయొక్క వర్షమును మరియు (సువీర్యమ్) పుష్టివంతమగు ఆధ్యాత్మిక ధనమును (ఆ పవన్తామ్) ప్రవహింపజేయవలెను. ॥౧॥

భావార్థము :- ఆప్త విద్వాంసులు భిన్నభిన్న వ్యక్తులకు వారివారికి సంబంధముగల విద్యలందు నిష్ణాతులనుగ నొనర్చి, మరియు బ్రహ్మానందమును ప్రదానమొనర్చి ఉత్తమ యోగ్యులనుగ నొనర్చెదరు. కావున ఎల్లరును వారిని సత్కరించవలయును. ॥౧॥

1163. May the devotees of peaceful nature who are afar or near at hand, who are in dense forests or in the plains, who dwell in homes being themselves householders or who work among the people divided into Brahmanas, Kshatriyas, Vaishyas, Shudras and un-cultured, pour forth upon us rain of noble teachings and heroic strength, as they lead pure lives and are enlightened truthful persons of moon - like nature. II1II

౧౧౬౪. ఋషి- భృగుర్వారుణిర్జమదగ్నిర్భార్గవో వా ।

దేవతా- పవమానః సోమః । ఛన్దః- గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

౧ ౨ ౩౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩క౨ర
౧౧౬౪. య ఆర్జీకేషు కృత్వసుయే మధ్యే పస్త్యానామ్ ।

౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨
యేవా జనేషు పఞ్చసు ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౧౨ర ౩క౨ ౩ ౧౨ర
ప.వి:- యే । ఆర్జీకేషు । కృత్వసు । యే । మధ్యే । పస్త్యానామ్ । యే । వా । జనేషు ।
౩ ౧ ౨
పఞ్చసు ॥ ౨ ॥

పదార్థః- **యే** యే విద్వాంసః **ఆర్జీకేషు** ఋజుప్రవృత్తిషు **కృత్వసు** కర్మయోగిషు, **యే** యే విద్వాంసః **పస్త్యానామ్** ప్రజానామ్. [విశో వై పస్త్యాః. శ. ౫ । ౩ । ౫ । ౧౯.] **మధ్యే** అభ్యన్తరే, **యే వా** యే వ **పఞ్చసు జనేషు** యజమానపఞ్చమేషు చతుర్షు బ్రహ్మాధ్వర్యుహోత్రుద్గాతృషు ।౨॥

భావార్థః- ఆప్తా విద్వాంసో విభిన్నాన్ జనాన్ తత్తత్సమ్బద్ధాసు విద్యాసు నిష్ణాతాన్ కృత్వా బ్రహ్మానన్దం చ ప్రదాయ సుయోగ్యాన్ కుర్వన్త్యతస్తే సర్వైః సత్కరణీయాః ॥ ౨ ॥

౧౧౬౪. ఈ సంపూర్ణ సూక్తములో ఒక్క వాక్యములో విద్వాంసులచే ప్రాప్తింపజేయబడుచు బ్రహ్మానందముయొక్క వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(యే సోమాసః) ఏ జ్ఞానప్రేరకులగు విద్వాంసులు (పరావతి) పరావిద్య విషయములో మరియు (యే) ఎవరు (అర్వావతి) అపరావిద్య విషయములో (యే వా) మరియు ఎవరు (అదః) ఈ (శర్యణావతి) శరీరవిద్య విషయములో (సున్విరే) జ్ఞానము నిచ్చెదరో (యే) ఏ విద్వాంసులు (పస్త్యానామ్) ప్రజల (మధ్యే) లోపల (యే వా) మరియు ఎవరు (పఞ్చసు జనేషు) యజమాని, బ్రహ్మ, అధ్వర్యుడు, హోత మరియు ఉద్గాతలను ఈయైదు గురియందు (సున్విరే) జ్ఞానము నిచ్చెదరో (తే) వారు (స్వానాః) చదివించువారు (ఇన్దవః) జ్ఞానరసముతో తడుపువారు (దేవాసః) విద్వాంసులు (నః) మాకొరకు (దివః పరి) ద్యుతిమయుడగు పరమాత్మవద్దినుండి (వృష్టిమ్) ఆనందరసముయొక్క వర్షమును మరియు (సువీర్యమ్) పుష్టివంతమగు ఆధ్యాత్మిక ధనమును (ఆ పవన్తామ్) ప్రవహింపజేయవలెను.।౨॥

భావార్థము :- ఆప్త విద్వాంసులు భిన్నభిన్న వ్యక్తులకు వారివారికి సంబంధముగల విద్యలందు నిష్ణాతులనుగ నొనర్చి మరియు బ్రహ్మానందమును ప్రదానమొనర్చి ఉత్తమ యోగ్యులనుగ నొనర్చెదరు. కావున ఎల్లరును వారిని సత్కరించవలయును.।౨॥

1164. May the devotees of peaceful nature who are afar or near at hand, who are in dense forests or in the plains, who dwell in homes being themselves house-holders or who work among the people divided into Brahmanas, Kshatriyas, Vaishyas, Shudras and un-cultured, pour forth upon us rain of noble teachings and heroic strength, as they lead pure lives and are enlightened truthful persons of moon - like nature. II2II

౧౧౬౫. ఋషిః- భృగుర్వారుణిర్జమదగ్నిర్భార్గవో వా ।

దేవతా-పవమానః సోమః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

౧౧౬౫. తే నో వృష్టిం దివస్పరి పవన్తామా సువీర్యమ్ ।
స్వానా దేవాస ఇన్దవః ॥ 3 ॥

ప. వి:- తే । నః । వృష్టిమ్ । దివః - పరి । పవన్తామ్ । ఆ । సువీర్యమ్ । సు-వీర్యమ్ । స్వానాః । దేవాసః । ఇన్దవః ॥ 3 ॥

పదార్థః- తే స్వానాః సువానాః అధ్యాపయమానాః, **ఇన్దవః** జ్ఞానరసేనక్లేదకాః **దేవాసః** విద్వాంసః **నః** అస్మభ్యమ్ **దివః పరి** ద్యోతమానాత్ పరమాత్మనః **వృష్టిమ్** ఆనన్ద రసవర్షామ్, **సువీర్యమ్** సువీర్యోపేతమ్ అధ్యాత్మధనం చ **ఆ పవన్తామ్** ప్రవాహయన్తు ॥ 3 ॥

భావార్థః- ఆప్తా విద్వాంసో విభిన్నాన్ జనాన్ తత్తత్సవ్బుద్ధాసు విద్యాసు నిష్ణాతాన్ కృత్వా బ్రహ్మానన్దం చ ప్రదాయ సుయోగ్యాన్ కుర్వన్త్యతస్తే సర్వైః సత్కారణీయాః ॥ 3 ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మనో విదుషాం గురూణాం సకాశాత్ ప్రాప్యమాణస్య జ్ఞానరసస్య బ్రహ్మానన్దరసస్య చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిర్వేద్యా.

౧౧౬౫. ఈ సంపూర్ణ సూక్తములో ఒక్క వాక్యములో విద్వాంసులచే ప్రాప్తింపజేయబడుచు బ్రహ్మానందముయొక్క వర్ణన కలదు.

పదార్థము :- (యే సోమాసః) ఏ జ్ఞానప్రేరకులగు విద్వాంసులు (పరావతి) పరావిద్య విషయములో మరియు (యే) ఎవరు (అర్వావతి) అపరావిద్య విషయములో (యే వా) మరియు ఎవరు (అదః) ఈ (శర్యణావతి) శరీరవిద్య విషయములో (సున్విరే) జ్ఞానము నిచ్చెదరో (యే) ఏ విద్వాంసులు (పస్త్యానామ్) ప్రజల (మధ్యే) లోపల (యే వా) మరియు ఎవరు (పఞ్చసు జనేషు) యజమాని, బ్రహ్మ, అధ్వర్యుడు, హోత మరియు ఉద్గాతలను ఈయైదు గురియందు (సున్విరే) జ్ఞానము నిచ్చెదరో (తే) వారు (స్వానాః) చదివించువారు (ఇన్దవః) జ్ఞానరసముతో తడుపువారు (దేవాసః) విద్వాంసులు (నః) మాకొరకు (దివః పరి) ద్యుతిమయుడగు పరమాత్మవద్దినుండి (వృష్టిమ్) ఆనందరసముయొక్క వర్షమును మరియు (సువీర్యమ్) పుష్టివంతమగు ఆధ్యాత్మిక ధనమును (ఆ పవన్తామ్) ప్రవహింపజేయవలెను.॥3॥

భావార్థము :- ఆప్త విద్వాంసులు భిన్నభిన్న వ్యక్తులకు వారివారికి సంబంధముగల విద్యలందు నిష్ణాతులనుగ నొనర్చి, మరియు బ్రహ్మానందమును ప్రదానమొనర్చి ఉత్తమ యోగ్యులనుగ నొనర్చెదరు. కావున ఎల్లరును వారిని సత్కరించవలయును. ॥౩॥

ఐదవ ఖండవము సమాప్తము

1165. May the devotees of peaceful nature who are afar or near at hand, who are in dense forests or in the plains, who dwell in homes being themselves householders or who work among the people divided into Brahmanas, Kshatriyas, Vaishyas, Shudras and un-cultured, pour forth upon us rain of noble teachings and heroic strength, as they lead pure lives and are enlightened truthful persons of moon - like nature. II3II

౧౧౬౬. ఋషిః-వత్సః కాణ్వః । దేవతా-అగ్నిః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౮ క్రమాఙ్కే పరమాత్మ విషయే వ్యాఖ్యాతా. అత్రాపి స ఏవ విషయః ప్రదర్శ్యతే.

౧ ౨ ౩౧ ౨ర ౩౧ ౨ ౩ ౧౨
౧౧౬౬. ఆ తే వత్సో మనో యమత్పరమాచ్చిత్సధస్థాత్ ।
౨౩ ౧ ౨ ౩౨
అగ్నే త్వాం కామయే గిరా ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩౨ ౩
ప. విః – ఆ । తే । వత్సః । మనః । యమత్ । పరమాత్ । చిత్ । సధస్థాత్ । సధ-స్థాత్ ।
౧౨ర ౩ ౨
అగ్నే । త్వామ్ । కామయే । గిరా ॥౧॥

పదార్థః- హే **అగ్నే** అగ్రనాయక, సర్వజ్ఞ, తేజోమయ పరమాత్మన్! అహమ్ **గిరా** స్తుతివాచా **త్వామ్ కామయే** త్వామ్ ఇచ్ఛామి. **తే వత్సః** త్వదీయః పుత్రః, త్వత్ప్రాప్త్యర్థమ్ **పరమాత్ చిత్** సుదూరాదపి **సధస్థాత్** లోకాత్ **మనః** స్వకీయం మానసమ్ **ఆయమత్** ఉప రమయతి, ప్రత్యావర్తయతి ॥ ౧ ॥

భావార్థః- అన్తికే వా దూరేవా యత్ర కుత్రాపి మే మనో గతం తతస్తత్ ప్రత్యావర్త్య పరమాత్మన్యేవ కేన్ద్రయామి ॥ ౧ ॥

౧౧౬౬. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౧౪ మంత్రమునకచ్చట పరమాత్మ విషయములో వ్యాఖ్య చేయబడినది. ఇప్పుడును ఆ విషయమే దర్శింపజేయబడుచున్నది.

పదార్థము :-(అగ్నే) అగ్రనాయకుడవు, సర్వజ్ఞుడవు, తేజస్వివిగు ఓ పరమాత్మా! నేను (గిరా) స్తుతివాణులచే (త్వామ్ కామయే) నిన్ను కోరుచున్నాను (తే వత్సః) నీ పుత్రుడు నిన్ను పొందుటకొరకు (పరమాత్ చిత్) దూరమగు (సధస్థాత్) లోకమునుండి (మనః) తమ మనస్సులను (ఆయమత్) తిరిగితెచ్చికొనినారు.॥౧॥

భావార్థము :-సమీపము, లేక దూరము ఎచ్చటికైనను నా మనస్సు వెళ్లిపోయినను అచ్చటినుండి దానిని తిరిగి తెచ్చి పరమాత్మయందే కేంద్రీకరింపజేయుదును.॥౧॥

1166. O Omniscient Lord! Iam Thy child. I am determined to draw Thy mind to me although Thou art the Most Supreme. O Lord! It is Thee alone I want with all my heart and soul and speech.

I am Thy Child O God, I will draw Thy mind Most High. Only Thee I want O Lord, Thou art far away and nigh II1II

౧౧౬౭. ఋషి-వత్సః కాణ్వః । దేవతా-అగ్నిః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మానం స్తువన్ తమాహ్వయతి.

3 2ఉ 32ఉ 3 23 23 1 2 3 2
౧౧౬౭. పురుత్రా హి సదృఙ్ఙసి దిశో విశ్వా అను ప్రభుః ।
3 1 2
సమత్సు త్వా హవామహే ॥ ౨ ॥

3 2 32 3 2 12ర 12ర 12ర 12ర 3 2
ప. వి:– పురుత్రా। హి । సదృఙ్ । స-దృఙ్ । అసి । దిశః । విశ్వాః । అను । ప్రభుః ।
3 2 312 3 1 2ర 3
ప్ర-భుః । సమత్సు । స-మత్సు । త్వా । హవామహే ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే అగ్నే సర్వాన్తర్యామిన్ పరమాత్మన్! త్వమ్ **పురుత్రా** బహుషు, సర్వేష్వేవేతి భావః. [దేవమనుష్యపురుషపురుమర్త్యేభ్యో ద్వితీయాసప్తమ్యోర్బహులమ్. అ. ౫।౪।౫౬ ఇత్యనేన పురుశబ్దాత్ సప్తమ్యర్థే త్రా ప్రత్యయః.] **సదృఙ్** సమానద్రష్టా **అసి** వర్తసే. **విశ్వాః దిశః అను** సర్వాః దిశః అనులక్ష్య, సర్వేషు క్షేత్రేష్విత్యర్థః **ప్రభుః** సమర్థోఽసి. వయమ్ **సమత్సు** ఆన్తరేషు బాహ్యేషు చ దేవాసుర సఙ్గ్రామేషు. [సముద్రః ఇతి సంగ్రామనామ. నిఘం. ౨।౧౭.] **త్వా** త్వామ్ **హవామహే** ఆహ్వయామః ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యః పక్షపాతరహితః సర్వత్ర సమర్థః పరమేశ్వరో విపత్కాలే శక్తిప్రదానేన రక్షతి స సర్వైర్ధ్యాతవ్యః ॥ ౨॥

౧౧౬౭. ఈ మంత్రములో పరమాత్మని స్తుతియొనర్చుచు ఆయన నాహ్వానించబడినది.

పదార్థము :- ఓ అగ్నీ! అనగా సర్వాంతర్యామివగు పరమేశ్వరా! నీవు (పురుత్రా) అందరియెడ (సదృఙ్) సమదర్శివై (అసి) ఉన్నావు (విశ్వాః దిశః అను) సకలదిశలలో అనగా సర్వక్షేత్రములలో (ప్రభుః) సమర్థుడవు. మేము (సమత్సు) ఆన్తరికము మరియు బాహ్య దేవాసురసంగ్రామములందు (త్వా) నిన్ను (హవామహే) పిలిచెదము. ॥౨॥

భావార్థము :- పక్షపాతరహితుడు, సకల విషయములందు సమర్థుడగు పరమేశ్వరుడు ఆపత్కాల సమయములందు శక్తిప్రదానముద్వారా రక్షణచేయును. ఆయనయందెల్లరును ధ్యానము నుంచవలెను. ॥౨॥

1167. O God! Thou art Protector of all and looking upon all equally and impartially. Thou art Lord of all regions. In all struggles (internal or external) and on the occasion of joy, we call on Thee. II2II

౧౧౬౮. ఋషిః-వత్సః కాణ్వః । దేవతా-అగ్నిః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునః పరమాత్మానమాహ్వయతి.

3 ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨
౧౧౬౮. సమత్స్వగ్నిమవసే వాజయన్తో హవామహే ।
౧ ౨ 3 ౧ ౨
వాజేషు చిత్రరాధసమ్ ॥ 3 ॥

3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౨ ౧౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧౨ర
ప. విః- సమత్సు । స-మత్సు । అగ్నిమ్ । అవసే । వాజయన్తః । హవామహే । వాజేషు ।
3 ౧ ౨ 3 ౨ 3
చిత్రరాధసమ్ । చిత్ర -రాధసమ్ ॥ 3 ॥

పదార్థః-సమత్సు దేవాసురసఙ్గ్రామేషు **వాజయన్తః** బలం కామయమానాః వయమ్ **అవసే** రక్షణాయ **అగ్నిమ్** అగ్రనాయకమ్ జగదీశ్వరమ్ **హవామహే** ఆహ్వయామః. **చిత్రరాధసం** అద్భుతధనం తమ్ **వాజేషు** ధనేషు నిమిత్తేషు **హవామహే** ఆహ్వయామః ॥ 3 ॥

భావార్థః- పరమేశ్వరో బలం ప్రదాయైవ జనాన్ రక్షతి. అద్‌భుతానాం దివ్యానాం భౌతికానాం చ ధనానాం స్వామీ స పురుషార్థిభ్య ఏవ ధనాని దదాతి ॥ 3 ॥

౧౧౬౮. ఈ మంత్రమునందును మరల పరమాత్మనే ఆహ్వానించబడినది.

పదార్థము :- (సమత్సు) దేవాసురసంగ్రామములందు (వాజయన్తః) బలమును కోరుచు మేము (అవసే) రక్షణకొరకు (అగ్నిమ్) అగ్రనాయకుడగు పరమేశ్వరుని (హవామహే) పిలిచికొందుము (చిత్రరాధసమ్) అద్భుతధనములుగల ఆయనను (వాజేషు) ధనప్రాప్తికొరకు (హవామహే) మేము పిలిచెదము. ॥3॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరుడు బలమునిచ్చియే లోకుల రక్షణ యొనర్చుచుండును. అద్భుతము, దివ్యము మరియు భౌతికధనముల స్వామియగు ఆయన పురుషార్థులకు మాత్రమే దివ్యమగు ధనముల నిచ్చును. ॥3॥

1168. We call on God Our Supreme Leader for protection and to help us in the strife as we desire to acquire physical, mental and spiritual powers. He is Giver of wondrous gifts in knowledge and strength. ll3ll

౧౧౬౯. ఋషిః-నృమేధః । దేవతా-ఇన్ద్రః । ఛన్దః -కకుబుష్ణిక్ । స్వరః-ఋషభః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ४०१ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మనృపత్యోర్విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర క్షాత్రధర్మశిక్షక ఆచార్య ఉచ్యతే.

౧ ౨ ౩౧ ౨౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨
౧౧౬౯. త్వం న ఇన్ద్రా భర ఓజో నృమ్ణం శతక్రతో విచర్షణే ।
౨ ౩౧ ౨ ౩౧౨
ఆ వీరం పృతనాసహమ్ ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩
ప. వి:- త్వమ్ । నః । ఇన్ద్ర । ఆ । భర । ఓజః । నృమ్ణమ్ । శతక్రతో । శత -క్రతో ।
౨ ౩౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ర
విచర్షణే । వి -చర్షణే । ఆ । వీరమ్ । పృతనాసహమ్ । పృతనా -సహమ్ ॥౧॥

పదార్థః- హే **శతక్రతో** బహుప్రజ్ఞ, **విచర్షణే** శిష్యాణాం ద్రష్టః **ఇన్ద్ర** క్షాత్రధర్మశిక్షక ఆచార్య! **త్వమ్ నః** అస్మభ్యమ్ **ఓజః** ఉత్సాహమ్ **నృమ్ణమ్** బలం చ **ఆ భర** ఆహర. అపి చ **పృతనాసహమ్** శత్రుసేనాపరాజేతారమ్ **వీరమ్** శూరం క్షత్రియం యోద్ధారమ్ **ఆ** ఆహర ॥ ౧ ॥

భావార్థః- తత్తద్విద్యానిష్ణాతో గురురేవ బ్రాహ్మణం వా క్షత్రియం వా వైశ్యం వా రాష్ట్రాయ జనయతి ॥ ౧ ॥

౧౧౬౯. ఈ ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౪౦౫వ మంత్రము. దానికచ్చట పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములో వ్యాఖ్యానించబడినది. ఇప్పుడిచ్చట క్షాత్రధర్మ శిక్షకుడగు ఆచార్యులతో చెప్పబడుచున్నది.

పదార్థము :- (శతక్రతో) అధికశక్తిమంతుడు (విచర్షణే) శిష్యులపై దృష్టినుంచునట్టి (ఇన్ద్ర) క్షాత్ర ధర్మముయొక్క శిక్షకుడవునగు ఆచార్యా (త్వమ్) నీవు (నః) మాకు (ఓజః) ఉత్సాహము మరియు (నృమ్ణమ్) బలము (ఆ భర) ప్రదానమొనర్చుము. తోడ్తో (పృతనాసహమ్) శత్రుసైన్యములను హరించివేయునట్టి (వీరమ్) వీరక్షత్రియ యోధులనుగ (ఆ) చేయుము. ॥౧॥

భావార్థము :- ఆ యా విద్యలయందు నిష్ణాతులగు గురువులు మాత్రమే బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, లేక వైశ్యులను రాష్ట్ర హితముకొరకు ఉత్పన్నమొనర్చెదరు. ॥౧॥

1169. O Omnipotent and Omniscient God! bring us great strength, bring us wealth (material as well as spiritual) and heroes, who will conquer in wars. II1II

౧౧౭౦. ఋషిః-నృమేధః । దేవతా-ఇన్ద్రః । ఛన్దః-కకుబుష్ణిక్ । స్వరః-ఋషభః.

ఆచార్యం ప్రార్థయిత్వా సమ్ప్రతి పరమాత్మానం స్తౌతి ప్రార్థయతే చ.

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౧౭౦. త్వం హి నః పితా వసో త్వం మాతా శతక్రతో బభూవిథ ।
౧ ౨ ౩ ౧ ౨
అథా తే సుమ్నమీమహే ॥౨॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩
ప. విః- త్వమ్ । హి । నః । పితా । వసో । త్వమ్ । మాతా । శత క్రతో । శత-క్రతో ।
౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౩
బభూవిథ । అథా । తే । సుమ్నమ్ । ఈమహే ॥ ౨ ॥

పదార్థః- హే **వసో** నివాసక, **శతక్రతో** శతకర్మన్ పరమేశ! **త్వం హి** త్వమేవ ఖలు **నః** అస్మాకమ్ **పితా** జనకః, **త్వమ్** త్వమేవ చ **మాతా** జననీ **బభూవిథ** జజ్ఞిషే, **అథ** అతః, వయమ్ **తే** త్వామ్ **సుమ్నమ్** సుఖమ్ **ఈమహే** యాచామహే ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరమేశ్వర ఏక ఏవ సన్ సర్వేషాం పితృవత్ పాలకో మాతృవత్ స్నేహప్రదాతా చరిత్రనిర్మాతా చ విద్యతే. స మాతాపితృవత్ సర్వేభ్యః సుఖం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨ ॥

౧౧౭౦. దీనియందు ఆచార్యులతో ప్రార్థించి ఇపుడు పరమాత్మను స్తుతియొనర్చుచు మరియు ఆయనతో ప్రార్థించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(వసో) నివాస ప్రదాతవు (శతక్రతో) వందలాది కర్మలనొనర్చునట్టి ఓ పరమేశ్వరా! (త్వం హి) నీవు మాత్రమే (నః) మాయొక్క (పితా) తండ్రివి మరియు (త్వమ్) నీవు మాత్రమే (మాతా) తల్లివి (బభూవిథ) ఐ యున్నావు (అథ) కావుననే మేము (తే) నీతో (సుమ్నమ్) సుఖములను (ఈమహే) యాచించుచున్నాము.॥౨॥

భావార్థము : పరమేశ్వరుడు ఒక్కడేయై యుండియును అందరకు తండ్రివలె పాలనకర్త మరియు తల్లివలె స్నేహశీలి, లోక చరిత్ర నిర్మాతయై యున్నాడు. ఆయన తల్లి దండ్రులవలె అందరకు సుఖములనిచ్చుచున్నాడు.॥౨॥

1170. Thou art our Almighty Father Thou art our Mother Divine. To Thee alone we pray for peace We are children always Thine. ll2ll

౧౧౭౧. ఋషి-నృమేధః । దేవతా-ఇన్ద్రః । ఛన్దః-పుర ఉష్ణిక్ । స్వరః-ఋషభః.

అథ పునః పరమాత్మా ప్రార్థ్యతే.

౧ ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨
౧౧౭౧. త్వాం శుష్మిన్పురుహూత వాజయన్తముప బ్రువే సహస్కృత ।
౧ ౨ 3 ౧ ౨
స నో రాస్వ సువీర్యమ్ ॥3॥

ప. వి:- త్వామ్ । శుష్మిన్ । పురుహూత । పురు-హూత । వాజయన్తమ్ । ఉప । బ్రువే । సహస్కృత । సహః-కృత । సః । నః । రాస్వ । సువీర్యమ్ । సు-వీర్యమ్ ॥ 3 ॥

పదార్థః- హే **శుష్మిన్** బలవన్, **పురుహూత** బహుభిః ఆహూత, **సహస్కృత** బలప్రద జగదీశ్వర! **వాజయన్తం త్వామ్** బలం పరేషాం కామయమానమ్ త్వామ్, అహమ్ **ఉపబ్రువే** ప్రార్థయే. **సః** అసౌ త్వమ్ **నః** అస్మభ్యమ్ **సువీర్యమ్** సుబలోపేతం సన్తానమ్ **రాస్వ** ప్రయచ్ఛ ॥ 3 ॥

భావార్థః- వయమస్మాకం సన్తానాశ్చ బలవన్తో భూత్వా శత్రూన్ పరాజిత్య స్వకీయం చక్రవర్తిరాజ్యం సంస్థాప్య ధర్మేణ ప్రజాః పాలయేమహి ॥ 3 ॥

౧౧౭౧. ఈ మంత్రములో మరల పరమాత్మతో ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(శుష్మిన్) శక్తిశాలి (పురుహూత) అనేకులచే పిలిచికొనబడిన (సహస్కృత) బలప్రదాతవగు ఓ పరమేశ్వరా! (వాజయన్తం త్వామ్) ఇతరులకు బలమునీయదలచునట్టి నీతో నేను

(ఉపబ్రువే) ప్రార్థన చేయుచున్నాను. (సః) అట్టి నీవు (నః) మమ్ము (సువీర్యమ్) ఉత్కృష్టమగు వీరత్వముతో గూడిన సంతానమును (రాస్వ) ఈయుము.॥౩॥

భావార్థము :-మేము మరియు మా సంతానములు శక్తిశాలురుగనై శత్రువులను ఓడించి తమ చక్రవర్తిరాజ్యమును స్థాపించి ధర్మయుక్తముగ ప్రజాపాలన మొనర్చవలెను.॥౩॥

1171. To Thee O Almighty Much invoked God! Who desirest all to become mighty and wise and Who art meditated upon by all, do I speak. So grant us heroic power. II3II

౧౧౭౨. ఋషిః-అత్రిః । దేవతా-ఇన్ద్రః । ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౩౪౫ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మ నృపత్యోర్విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పరమాత్మన ఆచార్యస్య చ విషయో నిరూప్యతే.

౧ ౨ ౩౨ఉ ౩ ౧ ౨
౧౧౭౨. యదిన్ద్ర చిత్ర మ ఇహ నాస్తి త్వాదాతమద్రివః ।

౨ ౩౧౨ ౩ ౧ ౨
రాధస్తన్నో విదద్వస ఉభయాహస్త్యా భర ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౧ ౨ర ౩
ప.వి:- యత్ । ఇన్ద్ర । చిత్ర । మే । ఇహ । న । అస్తి । త్వాదాతమ్ । త్వా -దాతమ్ ।
౧౨ర ౩ ౨
అద్రివః । అ -ద్రివః । రాధః । తత్ । నః । విదద్వసో । విదత్ - వసో । ఉభయాహస్తి । ఆ ।
౩
భర ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **చిత్ర** అద్భుత, **అద్రివః** అవిదీర్ణగుణ. [న కేనాపి దీర్యతే యస్తత్సమ్బుద్ధౌ.] **విదద్వసో** లబ్ధధన **ఇన్ద్ర** జగదీశ ఆచార్య వా. **త్వాదాతమ్** త్వయా శోధితమ్. [దాతమ్ దైప్ శోధనే, నిష్ఠా.] **యత్ రాధః** యద్ ఆత్మబలధర్మవిద్యాదిధనమ్ **మే** మమ **ఇహ** అత్ర **న అస్తి** న విద్యతే, **తత్** ధనమ్ త్వమ్ **ఉభయాహస్తి** ఉభాభ్యాం హస్తాభ్యాం యథా కస్మైచిద్ దీయతే తథా **నః** అస్మభ్యమ్ **ఆ భర** ఆహర ॥ ౧ ॥

యాస్కాచార్యేణ మన్త్రోఽయం నిరుక్తే ౪ । ౪ ఇత్యత్ర వ్యాఖ్యాతః.

భావార్థః-పరమేశ్వరస్యాచార్యస్య చ కృపయా శుద్ధస్య భౌతికస్య చ ధనస్య వయమధిపతయః స్యామ ॥౧॥

౧౧౭౨. ఈ మంత్రముయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికలోని ౩౪౫వ మంత్రమునకచ్చట పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములో వ్యాఖ్యానించబడినది. ఇప్పుడిచ్చట పరమాత్మ మరియు ఆచార్యుల విషయములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(చిత్ర) అద్భుత (అద్రివః) అనష్ట [నష్టమునొందని] గుణములుగల (విదద్ వసో) ఐశ్వర్యవంతుడవగు (ఇన్ద్ర) ఓ జగదీశ్వరా! లేక ఆచార్యా! (త్వాదాతమ్) నీచే శోధింపబడిన (యత్ రాధః) ఏ ఆత్మబలము, ధర్మము, విద్య, మున్నగు ధనము (మే) నా వద్ద (ఇహ) ఇచ్చట (న అస్తి) లేదు (తత్) అట్టి ధనమును నీవు (ఉభయాహస్తి) రెండుచేతులతో ఇతరులకిచ్చునట్లు (నః) మాకు (ఆ భర) ఈయుము.॥౧॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుని మరియు ఆచార్యుల కృపచే శుద్ధము, దివ్యమగు భౌతిక ధనములకు మేము అధిపతులమగుదుముగాక!॥౧॥

1172. O Adorable Wonderful God. Destroyer of ignorance and sin, possessor of all wealth, fill us to full, with both Thy Hands (so to speak) with all the desirable riches (knowledge, devotion and Peace etc.) that I do not possess.II1II

౧౧౭౩. ఋషిః-అత్రిః । దేవతా-ఇన్ద్రః । ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పునః పరమేశ్వరాచార్యయోర్విషయమాహ.

౧ ౨ర౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౧౭౩. యన్మన్యసే వరేణ్యమిన్ద్ర ద్యుక్షం తదా భర ।

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
విద్యామ తస్య తే వయమకూపారస్య దావనః ॥ ౨ ॥

౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩
ప. విః- యత్ । మన్యసే । వరేణ్యమ్ । ఇన్ద్ర । ద్యుక్షమ్ । ద్యు -క్షమ్ । తత్ । ఆ । భర ।
౧ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
విద్యామ। తస్య । తే । వయమ్ । అకూపారస్య । దావనః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్ద్ర** పరమైశ్వర్యవన్ జగదీశ్వర ఆచార్య వా! **యత్** యత్ త్వమ్ **వరేణ్యమ్** వరితుం గ్రహీతుమర్హమ్ **మన్యసే** జానాసి **తత్ ద్యుక్షమ్** ధర్మవిద్యాప్రకాశనివాసకం స్వకీయం దానమ్. [ద్యాం

ప్రకాశం క్షాయయతి నివాసయతి యత్ తాదృశమ్.] **ఆ భర** అస్మాన్ ప్రాపయ. **తే** తవ **అకూపారస్య** అకుత్సితః పారః పూరణం సంగ్రహః యస్య తాదృశస్య **తస్యదావనః** దానస్య. [ద్వితీయార్థే షష్ఠీ.] **వయమ్** త్వదుపాసకాః **విద్యావు** లభేమహి. [''విద్యా మతస్య తే వయమకుపరణస్య దానస్య ఇతి నిరుక్తమ్ । ४ । ०८''.] ॥ ౨ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరస్యాచార్యస్య చ యత్ సద్గుణవిద్యాధర్మసదాచారాదిదానమస్తి తత్ ప్రాప్య వయం స్వాత్మానమున్నయేమ ॥ ౨ ॥

౧౧౭౩. ఈ మంత్రములో మరల పరమేశ్వరుడు మరియు ఆచార్యుల విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) పరమైశ్వర్యవంతులగు పరమేశ్వరా! లేక ఆచార్యా! (యత్) దేనిని నీవు (వరేణ్యమ్) గ్రహించదగినదిగా(మన్యసే) తలచెదవో (తత్) అట్టి (ద్యుక్షమ్) ధర్మము మరియు విద్యయొక్క ప్రకాశమునకు నివాసకుడవగు నీ దానమును (ఆ భర) మాకు ప్రాప్తింపజేయుము (తే) నీయొక్క (అకూ పారస్య) దేనిని భరించుట, లేక సంగ్రహమొనర్చుట దోషము కాకుండునో (తస్య) అట్టి (దావనః) దానమును (వయమ్) మేము (విద్యామ) పొందవలెను.॥౨॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుడు మరియు ఆచార్యుని ఏ సద్గుణములు, విద్య, ధర్మము, సదాచారము మున్నగువాని దానములుగలవో, వానిని పొంది మేము ఉన్నతులమగుదుముగాక!॥౨॥

1173. Bring soon what Thou deemest best O God! that which is Divine. So may we know Thee as Thou art, a Giver boundless in Thy gifts. II2II

౧౧౭౪. ఋషిః-అత్రిః । దేవతా-ఇన్ద్రః । ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పునస్తమేవ విషయమాహ.

౧ ౨ ३ ౨ ३౨ ३ ౨ ३ ౧౨ ३ ౨ ३ ౨
౧౧౭౪. యత్తే దిక్షు ప్రరాధ్యం మనో అస్తి శ్రుతం బృహత్ ।
౧౨ ३ ౧ ౨ ३ ౧ ౨ర ३ ౧ ౨
తేన దృళ్హా చిదద్రివ ఆ వాజం దర్షి సాతయే ॥ ३ ॥

౨ ३ ౨ ३ ౧ ౨ ३ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర ३ ౨
ప. విః-యత్ । తే । దిక్షు । ప్రరాధ్యమ్ । ప్ర - రాధ్యమ్ । మనః । అస్తి । శ్రుతమ్ ।
३ ౨ ౧౨ర ३ ౨ ३ ౨ ౧౨ర ३ ౧ ౨
బృహత్ । తేన । దృళ్హా । చిత్ । అద్రివః । అ - ద్రివః । ఆ । వాజమ్ । దర్షి । సాతయే ॥ ३ ॥

పదార్థః:- హే ఇన్ద్ర పరమాత్మన్ ఆచార్య వా! **యత్ తే** యత్ తవ **ప్రరాధ్యమ్** ప్రసాదయితుమర్హమ్ **బృహత్ మనః** విపులశక్తికం మానసమ్ **దిక్షు** దిశాసు **శ్రుతమ్** ప్రసిద్ధమ్ **అస్తి** విద్యతే, **తేన** మనసా, హే **అద్రివః** అవిదీర్ణబల! త్వమ్ **దృళ్హా చిత్** కఠినమపి దుష్ప్రాప్యమపి. [సుపాం సులుక్. అ. ౭।౧।౩౯ ఇతి ద్వితీయైకవచనస్య ఆకారాదేశః.] **వాజమ్** ధర్మవిద్యాదిధనమ్ **సాతయే** అస్మాసు ప్రాప్తయే **ఆదర్షి** ఆనయ. [దౄ విదారణే, క్ర్యాదిః, ఛాన్దసో వికరణస్య లుక్.] ॥ 3 ॥

భావార్థః:- **పరమేశ్వర ఆచార్యశ్చ సత్పాత్రేభ్యో జనేభ్యో ధర్మమార్గం సుశిక్ష్య విద్యాదిదానం కృత్వా పురుషార్థం ప్రేరయిత్వా తాన్ పరమైశ్వర్యవతః కురుతః ॥ 3 ॥**

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మ ఆచార్యస్య చ గుణవర్ణనాత్ తదాహ్వానాత్ తతః ప్రార్థనాచ్చైతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిర్వేదితవ్యా.

౧౧౭౪. ఈ మంత్రమునందును మరలపై విషయమే కలదు.

పదార్థము :- ఓ ఇన్ద్ర పరమాత్మా, లేక ఆచార్యా! (యత్ తే) ఏ నిన్ను (ప్ర రాధ్యమ్) ప్రసన్నమొనర్చదగిన (బృహత్ మనః) విశాలమగు శక్తిగల మనస్సు (దిక్షు) దిశలలో (శ్రుతమ్) ప్రసిద్ధి (అస్తి) కలిగియున్నదో (తేన) ఆ మనస్సుతో (అద్రివః) నష్టము గాని ఓ శక్తిగలవాడా! నీవు (దృళ్హా చిత్) కఠినము మరియు దుర్లభమగు (వాజమ్) ధర్మము, విద్య మున్నగు ధనములను కూడ (సాతయే) మేము పొందుటకు (ఆదర్శి) తెమ్ము.॥3॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరుడు మరియు ఆచార్యుడు సత్పాత్రులకు ధర్మమార్గముయొక్క ఉత్తమ శిక్షణనిచ్చి, విద్య మున్నగువానిని దానమొనర్చి పురుషార్థమును ప్రేరణనొనర్చి పరమైశ్వర్యవంతుల నొనర్చెదరు.॥3॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ మరియు ఆచార్యుల గుణముల వర్ణన ప్రార్థన మరియు వారి ఆహ్వానముండుటచేత ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండమునకు సంబంధముగలదు.

ఎనిమిదవ అధ్యాయమునందలి ఆరవఖండము సమాప్తము.

ఉత్తరార్చిక యందలి చతుర్థ ప్రపాఠకము సమాప్తము.

1174. O God the Destroyer of all sin and misery, grant us that Thy knowledge Which is worth maditating upon, famed in all the regions and great, to be attained by all by which Thou rendest all evil, so that we may be benefited by it. II3II

ఐదవ ప్రపాఠకము

తొమ్మిదవ అధ్యాయము

౧౧౭౫. ఋషిః- ప్రతర్దనో దైవోదాసిః । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- త్రిష్టుప్ । స్వరః- ధైవతః.

తత్రాదౌ పరమాత్మావిర్భావం వర్ణయతి.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩
౧౧౭౫. శిశుం జజ్ఞానం హర్యతం మృజన్తి శుమ్భన్తి

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
విప్రం మరుతో గణేన । కవిర్గీర్భిః కావ్యేన

౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
కవిః సన్త్సోమః పవిత్రమత్యేతి రేభన్ ॥ ౧ ॥

ప. వి:– శిశుమ్ । జజ్ఞానమ్ । హర్యతమ్ । మృజన్తి । శుమ్భన్తి । విప్రమ్ । వి– ప్రమ్ । మరుతః । గణేన । కవిః । గీర్భిః । కావ్యేన । కవిః । సన్ । సోమః । పవిత్రమ్ । అతి – ఏతి । రేభన్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః- శిశుం జజ్ఞానమ్ ఉత్పద్యమానం శిశుమివ అన్తరాత్మని ప్రకటీభవన్తమ్, **హర్యతమ్** ప్రియం తం సోమం పరమాత్మానమ్, ఉపాసకాః జనాః **మృజన్తి** స్తోత్రైః అలఙ్కుర్వన్తి. **విప్రమ్** విశేషేణ పూరకం మేధావినం తం పరమాత్మానమ్ **మరుతః** ప్రాణాః **గణేన** తరంగసమూహేన **శుమ్భన్తి** ప్రసాదయన్తి. **గీర్భిః** ప్రేరికాభిర్వాగ్భిః **కవిః** దివ్యసన్దేశప్రదాతా **కావ్యేన** వేదకావ్యేన చ **కవిః** కావ్యకారః **సన్** భవన్ **సోమః** సన్మార్గే ప్రేరకః పరమేశ్వరః **రేభన్** ఉపదిశన్ **పవిత్రమ్ అత్యేతి** పరిపూతం హృదయమతిక్రమ్య అన్తరాత్మానమ్ ప్రాప్నోతి ॥ ౧ ॥

'శిశుం జజ్ఞానమ్' ఇత్యత్ర లుప్తోపమాలఙ్కారః ॥ ౧ ॥

భావార్థః- స్వాన్తరాత్మని పరమేశ్వరమావిర్భావ్య స భక్తిభావభరితైః స్తోత్రైర్భూయోభూయోఽలఙ్కరణీయః ప్రసాదనీయశ్చ ॥ ౧ ॥

౧౧౭౫. ఈ మంత్రములో పరమాత్మయొక్క ఆవిర్భావ వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(శిశుం జజ్ఞానమ్) జన్మించుచున్న శిశువువలె అంతరాత్మయందు ప్రకటమగుచు (హర్యతమ్) ఆ ప్రియమైన సోమ పరమాత్మను ఉపాసకులు (మృజన్తి) స్తోత్రములచే అలంకరింతురు (విప్రమ్) విశేషరూపమున పూర్ణత్వమును ప్రదానమొనర్చు మేధావియగు ఆ పరమాత్మను (మరుతః) ప్రాణములు (గణేన) తమ తరంగ సమూహముచే (శుమ్భన్తి) శోభింపజేయును (గీర్భిః) ప్రేరకములగు వాణులచే (కవిః) దివ్యసందేశములనిచ్చు మరియు (కావ్యేన) వేదవాణులచే (కవిః) కావ్యకారుడు (సన్) అగుచు (సోమః) సన్మార్గప్రేరకుడగు పరమేశ్వరుడు (రేభన్) ఉపదేశించుచు (పవిత్రమ్ అత్యేతి) పవిత్ర హృదయమును లంఘించి అంతరాత్మయందు ప్రవేశించును.౹౧౹౹

ఇచ్చట 'శిశుం జిజ్ఞానమ్'లో లుప్తోపమాలంకారము గలదు.౹౧౹౹

భావార్థము :-మన అంతరాత్మలలో పరమేశ్వరుని దర్శించుచు భక్తిభావములచే, పరిపూర్ణ స్తోత్రములద్వారా ఆయనను అధికాధికముగ అలంకృతము మరియు ప్రసాదితమొనర్చవలెను.౹౧౹౹

1175. Learned shining priests with their band of discernment and dispassion etc. adorn, purify and brighten their souls which are desirous of acquiring knowledge, which dispel the darkness of ignorance with the acquired wisdom and which go from one place to another (to be united with the bodies according to their actions). They attain emancipation and induce others also to do the same. By songs a poet and a sage by wisdom, the soul of peaceful nature, repeating the Holy name of Om attains the Holiest God with the help of the knowledge got from the Vedas and the words of wisdom uttered by the seers. II1II

౧౧౭౬. ఋషిః-ప్రతర్దనో దైవోదాసిః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

అథ పరమాత్మనో గుణ కర్మాణి వర్ణయంతి.

౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3౨ 3 ౨ 3౧ ౨
౧౧౭౬. ఋషిమనాయ ఋషికృత్స్వర్షాః సహస్ర

3౧ ౨3౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨
నీథః పదవీః కవీనామ్ । తృతీయం ధామ

3 ౧ ౨ర3౧ ౨ 3౨ 3౧ ౨ 3 ౨
మహిషః సిషాసన్త్సోమో విరాజమనురాజతి ష్టుప్ ॥ ౨ ॥

ప. వి:- ఋషిమనాః । ఋషి-మనాః । యః । ఋషికృత్ । ఋషి-కృత్ । స్వర్షాః । స్వః-సాః । సహస్రనీథః । సహస్ర-నీథః । పదవీః । పద-వీః । కవీనామ్ । తృతీయమ్ । ధామ । మహిషః । సిషాసన్ । సోమః । విరాజమ్ । వి-రాజమ్ । అను । రాజతి । స్తుప్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-యః ఋషిమనాః ఋషిస్వభావః, **ఋషికృత్** ఉపాసకాన్ ఋషీన్ కరోతీతి సః, **స్వర్షాః** ఆనన్దప్రదాతా, **సహస్రనీథః** సహస్రనీతిః, **కవీనామ్** క్రాన్తదర్శినామ్ **పదవీః** ఉచ్చపదం ప్రాపయితా అస్తి, సః **మహిషః** మహాన్, **స్తుప్** సర్వేషామాధారస్తమ్భభూతః. [స్తుభు స్తమ్భే, భ్వాదిః.] **సోమః** జగదీశ్వరః **తృతీయం ధామ** ముక్తిపదమ్. [ప్రథమం ధామ ప్రకృతిః, ద్వితీయం ధామ జీవాత్మా, తృతీయం చ మోక్షః.] **సిషాసన్** దాతుమిచ్ఛన్. [షణుదానే, సని శత్రన్తః.] **విరాజమ్** విశేషేణ దీప్తిమన్తమ్ జనం **అనురాజతి** అనురఞ్జయతి. [రాజృదీప్తౌ, అత్ర రఞ్జన కర్మా.] ॥ ౨ ॥

అత్ర ఋషి ఇత్యస్యావృత్తౌ లాటానుప్రాసః 'రాజ' ఇత్యస్యావృత్తౌ చ యమకమ్ ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యః పరమేశ్వరః జనానృషిపదం ప్రాపయ్య మోక్షం ప్రయచ్ఛతి తముపాస్య సర్వే సౌభాగ్యవన్తో జాయన్తామ్ ॥ ౨ ॥

౧౧౭౬. ఈ మంత్రములో పరమాత్మయొక్క గుణకర్మల వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(యః) ఎవరు (ఋషిమనాః) ఋషి స్వభావముగలవారో (ఋషికృత్) ఉపాసకులను ఋషులనుగ నొనర్చువారో (స్వర్షాః) ఆనంద ప్రదాతలో (సహస్రనీథః) వేలకొలది నీతులు గలవారో (కవీనామ్) క్రాంతదర్శులకు (పదవీః) ఉన్నతపదవిని ప్రాప్తింపజేయువారో, వారు (మహిషః) మహా (స్తుప్) అందరకు ఆధారస్తంభమువంటి (సోమః) జగదీశ్వరుడు (తృతీయం ధామ) ముక్తిపదవిని (సిషాసన్) ఈయదలచుచు (విరాజమ్) విశేషతేజముతో గూడ మనుష్యులను (అనురాజతి) అనురంజితము, అనగా ఆనందపరచుచుందరు.॥౨॥

దీనియందు ఋషియొక్క ఆవృత్తివల్ల లాటానుప్రాస మరియు రాజు ఆవృత్తిచే యమక అలంకారము లున్నవి.॥౨॥

భావార్థము :- పరమాత్మ మనుష్యులకు ఋషిపదవిని ప్రాప్తింపజేసి మోక్షము నిచ్చును. ఆయన నుపాసించి ఎల్లరును సౌభాగ్యవంతులు కావలెను.॥౨॥

1176. A great devotee of peaceful nature whose mind is in the study of the Vedas and in the meditation upon God, Who makes himself a seer, winner of true

haapiness, a leader of thousands of persons, a prince of sages, desirous of attaining emancipation which is above worldly pleasure and pain, praising God becomes a resplendent singer. II2II

౧౧౭౭. ఋషిః-ప్రతర్దనో దైవోదాసిః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

అత పునః పరమాత్మానం వర్ణయతి.

౩ ౨ ౩ ౨ ౨౩ ౧ ౩ ౧ ౨
౧౧౭౭. చమూషచ్ఛ్యేనః శకునో విభృత్వా

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
గోవిన్దుర్ద్రప్స ఆయుధాని బిభ్రత్ ।

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧
అపామూర్మిం సచమానః సముద్రం

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
తురీయం ధామ మహిషో వివక్తి ॥ ౩ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
ప. వి:– చమూషత్ । చమూ–సత్ । శ్యేనః । శకునః । విభృత్వా । వి–భృత్వా । గోవిన్దుః ।
౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨
గో–విన్దుః । ద్రప్సః । ఆయుధాని । బిభ్రత్ । అపామ్ । ఊర్మిమ్ । సచమానః । సముద్రమ్ ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౩
సమ్–ఉద్రమ్ । తురీయమ్ । ధామ । మహిషః । వివక్తి ॥ ౩ ॥

పదార్థః-చమూషత్ చమ్వోః ద్యావాపృథివ్యోః సీదతి ఉపదిష్టోఽస్తి యః సః, **శ్యేనః** శంసనీయకర్మా. [శ్యేనః శంసనీయం గచ్ఛతి. నిరు. ౪ ।౨౩.] **శకునః** శక్తిశాలీ. [శక్నోతీతి శకునః. శక్లృ శక్తౌ ధాతోః శకేరునోన్తోన్త్యునయః' ఉ. ౩ ।౪౯ ఇత్యనేన ఉన్ ప్రత్యయః. **విభృత్వా** విశేషేణ భరణపోషణకర్తా. [అన్యేభ్యోఽపి దృశ్యన్తే. అ. ౩ ।౨ ।౭౫. ఇత్యనేన డుభృఞ్ ధారణపోషణయోః ఇత్యస్మాత్ క్వనిప్ ప్రత్యయః.] **గోవిన్దుః** గవాం ధేనూనాం భూమీనాం చ లమ్భకః. [విన్దుః ఇత్యత్ర ''విద్లృ లాభే ధాతోర్బాహులకాదౌణాదికః'' ఉః ప్రత్యయః.] **ద్రప్సః** ఆనన్దరసయుక్తః. [రసో వై సః. తై. ఉ. ౨ ।౭ ఇత్యుక్తేః. ద్రప్సః ఇతి జలబిన్దువాచకః, యథా నిరు. ౫ ।౧౪ ఇత్యత్ర.] **ఆయుధాని బిభ్రత్** శస్త్రాస్త్రాణి ధారయన్ సేనాపతిరివ దణ్డశక్తియుక్తః, **అపామ్ ఊర్మిమ్** ఉదకానామ్

అచ్ఛాదకమ్. [ఊర్మిః ఊర్ణోతేః. నిరు. ౫ ।౨౩.] **సముద్రమ్** అర్ణవమ్ అన్తరిక్షం వా **సచమానః** శ్రయమాణః. [షచ సేచనే సేవనే చ, భ్వాదిః.] **మహిషః** మహాన్ స సోమః జగత్పతిః పరమేశ్వరః **తురీయం ధామ** పురుషార్థచతుష్టయేషు చతుర్థం మోక్షమిత్యర్థః **వివక్తి** ఉపదిశతి. [వచ పరిభాషణే, అదాదేర్లటి 'జుహోత్యాదిభ్యః శ్లుః. బహులం ఛన్దసి' అ. ౨ ।౪ ।౭౬ ఇత్యనేన శపః శ్లుః. కుత్వం ఛాన్దసమ్.] ॥ ౩ ॥

నను పూర్వస్మిన్ మన్త్రే మోక్షః 'తృతీయం ధామ' ఇత్యుక్తమ్, అత్ర చ 'తురీయం ధామ' ఇతి, తత్ కథం సంగచ్ఛతే, ఇతి చేత్ బ్రూమహే - ప్రకృతిలోకః, జీవాత్మలోకః, మోక్షలోకః ఇతి తృతీయం ధామ. ధర్మః, అర్థః, కామః, మోక్షః ఇతి చతుర్థం ధామ ॥ ౩ ॥

భావార్థః- సర్వాన్తర్యామిణం సర్వశక్తిమన్తం సజ్జనానామున్నాయకం దుష్టానాం దణ్డకం జగదీశ్వరమనుభూయ సర్వదుఃఖేభ్యో ముక్తిః ప్రాప్తవ్యా ॥ ౩ ॥

౧౧౭౭. ఈ మంత్రములో మరల పరమాత్మ వర్ణనయే గలదు.

పదార్థము :- (చమూషత్) ద్యావాపృథివీలోకములందు స్థిరమైయున్న (శ్యేనః) ప్రశంసనీయ కర్మలుగల (శకునః) శక్తిశాలి (విభృత్వా) విశేషరూపములో భరణ పోషణముల నొనర్చునట్టి (గోవిన్దుః) గోవులను మరియు భూములను ప్రాప్తింపజేయునట్టి (ద్రప్సః) ఆనందరసముచే పరిపూర్ణుడైయున్న (ఆయుధాని బిభ్రత్) శస్త్రాస్త్రములను ధరించియున్న సేనాపతివలె దండించునట్టి శక్తితోగూడియున్న (అపామ్ ఊర్మిమ్) జలములను ధరించియున్న (సముద్రమ్) సముద్రము, లేక అంతరిక్షమునకు (సచమానః) ఆశ్రయస్థానము నేర్పరచుచు, అనగా వానియందు విద్యమానమైయుండి (మహిషః) మహనీయుడగు సోమనామక జగత్పతియగు పరమేశ్వరుడు (తురీయం ధామ) పురుషార్థచతుష్టయములందు నాల్గవదగు మోక్షమును గురించి (వివక్తి) ఉపదేశమొనర్చును.

పూర్వమంత్రములో మోక్షమునకు మూడవధామమని, ఈ మంత్రములో నాల్గవ ధామమని చెప్పబడినది. ఇది ఎట్లు సంగతమగునను శంకయుత్పన్నముకాగలదు. దీని సమాధానమేమన ప్రకృతిలోకము, జీవాత్మలోకము, మోక్షలోకము లను వర్గీకరణము ననుసరించి మోక్షము తృతీయధామమగును. ఇక ధర్మము, అర్థము, కామము మోక్షము లను ఈ వర్గీకరణములో చతుర్థధామ మనబడినది. కావున ఈ రెండును యుక్తమేయని ఎంచవలెను. ॥౩॥

భావార్థము :- సర్వాంతర్యామి, సర్వశక్తిశాలి, సజ్జనుల నున్నతి నొందించునట్టి, దుష్టులను దండించునట్టి జగదీశ్వరుని అనుభూతిని పొంది ఎల్లరును దుఃఖములనుండి విముక్తులు కావలెను. ॥౩॥

1177. The great soul which is seated in God, praiseworthy, mighty, roaming in the Lord, acquiring knowledge, full of devotional attitude, wielding weapons like peace, self control etc. meditating upon the Director of the world, attains emancipation which is absolute bliss. II3II

౧౧౭౮. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

అథ బ్రహ్మానన్దరసాన్ వర్ణయతి.

౩౧ ౨ర ౩౨ ౩౧ ౨ర౩ ౧౨
౧౧౭౮. ఏతే సోమా అభి ప్రియమిన్ద్రస్య కామమక్షరన్ ।

౧౨ ౩క౨ర
వర్ధన్తో అస్య వీ ర్యమ్ ॥ ౧ ॥

౩౨ ౧౨ర ౩౨ ౩౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩
ప. వి:- ఏతే । సోమాః । అభి । ప్రియమ్ । ఇన్ద్రస్య । కామమ్ । అక్షరన్ । వర్ధన్తః । అస్య ।

క౨
వీర్యమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **ఏతే** ఇమే **సోమాః** బ్రహ్మానన్దరసాః **అస్య** ఏతస్య **ఇన్ద్రస్య** జీవాత్మనః **వీర్యమ్** బలమ్ **వర్ధన్తః** వర్ధయన్తః **ప్రియమ్** ప్రీతికరమ్ **కామమ్** అభ్యుదయనిఃశ్రేయసప్రాప్తిరూపమ్ అభిలాషమ్ **అభి అక్షరన్** ప్రపూరయన్తి ॥ ౧॥

భావార్థః- పరబ్రహ్మోపాసనయా బ్రహ్మానన్దం ప్రాప్య జనా ఆభ్యుదయికీం నైఃశ్రేయసీం చ సిద్ధిం ప్రాప్నువన్తి ॥ ౧ ॥

౧౧౭౮. ఈ మంత్రములో రసముల వర్ణన కలదు.

పదార్థము :- (ఏతే) ఈ (సోమాః) బ్రహ్మానందరసము (అస్య) ఈ (ఇన్ద్రస్య) జీవాత్మయొక్క (వీర్యమ్) బలమును (వర్ధన్తః) వృద్ధిపరచుచు (ప్రియమ్) ప్రియమైన (కామమ్) అభ్యుదయము మరియు నిఃశ్రేయస్సు అనగా ముక్తివిజ్ఞానప్రాప్తివంటి మనోరథములను (అభి అక్షరన్) పూర్తిజేయును. ॥౧॥

భావార్థము :- ఉపాసనచే మనుష్యులు బ్రహ్మానందమును పొంది అభ్యుదయము మరియు నిఃశ్రేయస్సును సాధించుకొనుట యోగ్యముగనుండును. ॥౧॥

1178. Obeying God's desires or commands (as expressed in the Vedas) these devotees of peaceful nature go forth everywhere, multiplying Him might (so to speak). They sing the glory of God and thus make people devoted to Him. II1II

౧౧౭౯. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి బ్రహ్మానన్దవిషయ ఉచ్యతే.

౧౧౭౯. పునానాసశ్చమూషదో గచ్ఛన్తో వాయుమశ్వినా।
తే నో ధత్త సువీర్యమ్ ॥ ౨ ॥

ప. వి: –పునానాసః । చమూషదః । చమూ–సదః । గచ్ఛన్తః । వాయుమ్ । అశ్వినా। తే । నః । ధత్త । సువీర్యమ్ । సు–వీర్యమ్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః- **పునానాసః** పవిత్రతాం ప్రయచ్ఛన్తః, **చమూషదః** చమ్వోః ఆత్మబుద్ధిరూపయోః పాత్రయోః స్థితాః, కించ **వాయుమ్** గతిశీలం మనః **అశ్వినా** అశ్వినౌ ప్రాణాపానౌ చ **గచ్ఛన్తః** ప్రాప్నువన్తః **తే** తే యూయం సోమాః బ్రహ్మానన్దరసాః **నః** అస్మభ్యమ్ **సువీర్యమ్** శ్రేష్ఠవీర్యయుక్తం దివ్యం ధనమ్ **ధత్త** ప్రయచ్ఛత ॥ ౨ ॥

భావార్థః- బ్రహ్మానన్దే ప్రాప్తే సత్యాత్మమనోబుద్ధీనాం పవిత్రతా ప్రాణాపానయోః కార్యక్షమతాఽఽధ్యాత్మికం ధనం చ స్వయమేవోపాసకం ప్రతి ప్రద్రవన్తి ॥ ౨ ॥

౧౧౭౯. ఈ మంత్రమునందు మరల బ్రహ్మానంద విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(పునానాసః) పవిత్రతనిచ్చుచు (చమూషదః) ఆత్మ మరియు బుద్ధిరూప కలశములలో చేరుచు మరియు (వాయుమ్) గతిశీలమగు మనస్సులో (అశ్వినా) ప్రాణ, అపానములలో (గచ్ఛన్తః) చేరుచుండు (తే) అట్టి నీవు సోమ, అనగా బ్రహ్మానందరసమును (నః) మాకు (సువీర్యమ్) శ్రేష్ఠ వీర్యవంతమగు దివ్యధనమును (ధత్త) మాకు ప్రదానమొనర్చుము.॥౨॥

భావార్థము :- బ్రహ్మానందము ప్రాప్తించిన పిదప మనస్సు మరియు బుద్ధియొక్క పవిత్రత, ప్రాణాపానముల కార్యముల క్షమత మరియు ఆధ్యాత్మిక ధనము మున్నగునవి స్వయముగనే ఉపాసకులవద్దికి పరుగెత్తుకొని వచ్చును.॥౨॥

1179. May those devotees, teachers and preachers who are established in God, give us great heroic strength, purifying us and thus enabling us to attain the Almighty God like them. II2II

౧౧౮౦. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జం.

అథ సోమః పరమాత్మా సమ్బోధ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౧౮౦. ఇన్ద్రస్య సోమ రాధసే పునానో హార్ది చోదయ ।
౩౨౩ ౧ ౨౩ ౧౨
దేవానాం యోనిమాసదమ్ ॥ 3 ॥

౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ ౧ ౨ర
ప. వి:– ఇన్ద్రస్య । సోమ । రాధసే । పునానః । హార్ది । చోదయ । దేవానామ్ । యోనిమ్ ।
౩౧౨ ౩ ౧౨ర
ఆసదమ్ । ఆ–సదమ్ ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే **సోమ** రసాగార పరమాత్మన్! **ఇన్ద్రస్య** జీవాత్మనః **రాధసే** ఐశ్వర్యప్రాప్తయే సిద్ధి ప్రాప్తయే వా **పునానః** పవిత్రతాం ప్రయచ్ఛన్ త్వం **దేవానామ్** దివ్యానాం ముక్తజనానాం **యోనిమ్** గృహం, మోక్షలోకమిత్యర్థః **ఆసదమ్** ఆసాదయితుమ్ [అత్ర ఆఙ్ పూర్వాద్ నిజ్జర్భాత్ షద్ల్ప ధాతోః తుమర్థే బాహులకాచ్ఛాన్దసో ణముల్ ప్రత్యయః.] **హార్ది** సర్వాన్‌ప్రతి సౌహార్దమ్. [అత్ర ద్వితీయైకవచనస్య లుక్.] **చోదయ** అస్మాసు ప్రేరయ ॥ 3 ॥

భావార్థః-లోకవిద్వేషిణో జనా మోక్షం ప్రాప్తుం న క్షమన్తే ॥ 3 ॥

౧౧౮౦. ఈ మంత్రములో సోమ పరమాత్మను సంబోధించబడినది.

పదార్థము :-(సోమ) రసాగారమువగు ఓ పరమేశ్వరా! (ఇన్ద్రస్య) జీవాత్మయొక్క (రాధసే) ఐశ్వర్యప్రాప్తి మరియు సిద్ధుల ప్రాప్తికొరకు (పునానః) పవిత్రత నిచ్చుచు నీవు (దేవానామ్ యోనిమ్)

దివ్యముక్తిపరుల గృహములు, అనగా మోక్షలోకములను (ఆసదమ్) ప్రాప్తింపజేయుటకు (వార్ధి) అన్నిటియెడ సౌహృదయత్వమును (హృదయ) మాయందు ప్రేరేపింపుము.॥3॥

భావార్థము :-సామాన్యులను ద్వేషించువారు మోక్షమును పొందుటకు సమర్థులు కాజాలరు.॥3॥

1180. O pure soul of peaceful nature! for pleasing God, purifying me in such a manner that I may attain God Who is desired by all enlightened truthful persons. ॥3॥

౧౧౮౧. ఋషి:- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ జీవాత్మవిషయ ఉచ్యతే.

౧౧౮౧. 3 ౧౨ 3 ౨3 ౧౨ 3 ౧ ౨ 3౨ 3౧ ౨
మృజన్తి త్వా దశ క్షిపో హిన్వన్తి సప్త ధీతయః ।
౨3 ౧ ౨
అను విప్రా అమాదిషుః ॥ ౪ ॥

3 ౧౨ 3 ౧౨ర ౧౨ర 3 ౧ ౨ 3౨ 3౧ ౨ ౧౨ర ౧౨ర
ప. వి:-మృజన్తి । త్వా । దశ । క్షిపః । హిన్వన్తి । సప్త । ధీతయః । అను । విప్రాః । వి -
3
ప్రాః । అమాదిషుః ॥౪॥

పదార్థః-హే సోమ కర్మానుసారం మానవదేహ ప్రేరిత జీవాత్మన్! **దశ క్షిపః** దశసంఖ్యకాః ప్రాణాః **త్వా** త్వామ్ **మృజన్తి** అలం కుర్వన్తి [క్షిప్యన్తే స్వస్వస్థానేషు యాః తాః క్షిపః.] కిఞ్చ **సప్త ధీతయః** సప్తసంఖ్యకాని మనోబుద్ధిసహితాని పఞ్చ జ్ఞానేన్ద్రియాణి, త్వామ్ **హిన్వన్తి** ప్రీణయన్తి [హివి ప్రీణనార్థః, భ్వాదిః.] **విప్రాః** మేధావినో విద్వజ్జనాః త్వామ్ **అను అమాదిషుః** అనుహర్షయన్తి. [అత్ర లడర్థే లుఙ్.] ॥ ౪ ॥

భావార్థః- జీవాత్మా పరమేశ్వరేణ సర్వైః పరమోత్కృష్టైః సాధనైః సహ శరీరం ప్రవేశితోఽస్తి, అతస్తత్ర నివసతా తేన చరమోన్నతిః సాధనీయా ॥ ౪ ॥

౧౧౮౧. ఈ మంత్రములో జీవాత్మ విషయము కలదు.

పదార్థము :-కర్మానుసారము మానవశరీరమునకు పంపబడిన ఓ సోమ జీవాత్మా! (దశ క్షిపః) పదిప్రాణములు (త్వా) నిన్ను (మృజన్తి) అలంకృతమొనర్చును (సప్త ధీతయః) మనస్సు, బుద్ధి

మరియు ఐదు జ్ఞానేంద్రియములు అను ఈ ఏడు జ్ఞానసాధనములు నిన్ను (హిన్వన్తి) తృప్తిపరచును. (విప్రాః) మేధావులగు విద్వాంసులు నిన్ను (అను అమాదిషుః) వెనువెంట ఉల్లాసపరచుచుందురు. ॥४॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుడు జీవాత్మను సకల ఉత్కృష్ట సాధనములతోపాటు శరీరములో ప్రవేశపరచినాడు. కావున అచ్చట నివసించుచు అది దానిని పూర్ణముగ ఉన్నతిపరచవలసియుండును. ॥४॥

1181. O devotee! Ten characteristics of Dharma or 5 yamas and 5 Niyamas which throw away all impurity and evil, purify thee. Seven Senses of perception including mind and intellect lead thee forward and delight thee. II4II

౧౧౮౨. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ జగదీశ్వరః సమ్బోధ్యతే.

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩క ౨ర
౧౧౮౨. దేవేభ్యస్త్వా మదాయ కం సృజానమతి మేష్యః ।
౧ ౨ర
సం గోభిర్వాసయామసి ॥ ౫ ॥

౧ ౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩క ౨ ౧ ౨ర
ప. విః - దేవేభ్యః । త్వా । మదాయ । కమ్ । సృజానమ్ । అతి । మేష్యః । సమ్ । గోభిః ।
౩
వాసయామసి ॥౫॥

పదార్థః-హే సోమ జగత్స్రష్టః పరమేశ్వర! **మేష్యః** మేషీః సేక్త్రీః ఆనన్దధారాః. [మిషు సేచనే, భ్వాదిః.] అత్ర వా ఛన్దసి సర్వే విధయో భవన్తీతి పూర్వసవర్ణదీర్ఘవికల్పనాద్ యణి రూపమ్.] **అతి** సృజనామ్ విసృజన్తమ్, **కమ్** సుఖస్వరూపమ్ **త్వా** త్వామ్ **దేవేభ్యః** ఆత్మమనోబుద్ధ్యాదిభ్యః. [షష్ఠ్యర్థే చతుర్థీ.] **మదాయ** హర్షాయ వయమ్ **గోభిః** స్తుతివాగ్భిః **సం వాసయామసి** సఞ్ఛాదయామః. [వస ఆచ్ఛాదనే, ణిజన్తః, ఇదన్తో మసి.] ॥ ౫ ॥

భావార్థః-జగత్పతిఃపరమేశ్వర ఉపాసకానానన్దధారాభిః సిఞ్చంస్తేషామాత్మమనో బుద్ధ్యాదీని చ తర్పయంస్తానుపకరోతి ॥ ౫ ॥

౧౧౮౨. ఇపుడు జగదీశ్వరుడు సంబోధింపబడుచున్నాడు.

పదార్థము :- ఓ సోమ, జగత్స్రష్టవగు పరమేశ్వరా! (మేష్యః) సేచనమొనర్చునట్టి ఆనందధారలు (అతి సృజానమ్) వదలివేయుచు (కమ్) సుఖస్వరూపుడవగు (త్వా) నిన్ను (దేవేభ్యః) ఆత్మ, మనస్సు, బుద్ధి మున్నగువాని (మదాయ) హర్షముకొరకు మేము (గోభిః) స్తుతివాణులచే (సంవాసయామసి) కప్పుకొందుము.।౫॥

భావార్థము :- జగన్నాయకుడగు పరమేశ్వరుడు ఉపాసకులను ఆనందధారలచే తడుపుచు మరియు మన ఆత్మ, మనస్సు, బుద్ధి మున్నగువానిని తృప్తిపరచుచు వానికి ఉపకారమొనర్చుచుండును.।౫॥

1182. O Soul! Thou art to be guarded well. Therefore we cover thee with noble words of advice to protect thee from the onslaughts of senses and thereby to attain true happiness. as thou createst rapturous joy when thou becomest pure. II5II

౧౧౮౩. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ జీవాత్మవిషయ ఉచ్యతే.

౩ ౨ ౩౨౩౧ ౨ర ౩౧ ౨ర
౧౧౮౩. పునానః కలశేష్వా వస్త్రాణ్యరుషో హరిః ।
౨౩ ౧౨
పరి గవ్యాన్యవ్యత ॥ ౬ ॥

౨ ౩౧౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩
ప. వి:– పునానః । కలశేషు । ఆ । వస్త్రాణి । అరుషః । హరిః । పరి । గవ్యాని । అవ్యత ॥ ౬॥

పదార్థః- అరుషః ఆరోచమానః **హరిః** జీవాత్మా [హియతే దేహాద్ దేహాన్తరమితి హరిః] **కలశేషు** దేహరూపేషు **ఆ** ఆగమ్య **పునానః** మన ఆదీని పవిత్రాణి కుర్వన్ **గవ్యాని** గౌః సూర్యః తద్వదుజ్జ్వలాని **వస్త్రాణి** గుణకర్మస్వభావరూపాణి వాసాంసి **పరి అవ్యత** పర్యాచ్ఛాదయతి ॥ ౬ ॥

భావార్థః- తథైవ దేహధారిణో జన్మ సఫలం యదా స వ్యవహారే సముజ్జ్వలాన్ గుణకర్మస్వభావాన్ ప్రకటీకరోతి ॥ ౬ ॥

౧౧౮౩. ఈ మంత్రములో జీవాత్మ విషయము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(అరుషః) తేజస్వియగు (హరిః) జీవాత్మ (కలశేషు) శరీరరూప కలశములలోనికి (ఆ) వచ్చి (పునానః) మనస్సు మున్నగువానిని పవిత్రపరచుచు (గవ్యాని) సూర్యునివలె ఉజ్వల (వస్త్రాణి) గుణకర్మ స్వభావరూప వస్త్రములను (పరి అవ్యత) ధరించును.।౬॥

భావార్థము :-దేహధారియగు జీవాత్మ వ్యవహారములందు అత్యంత ఉజ్వలమగు గుణకర్మ స్వభావములను ప్రకాశపరచినప్పుడు మాత్రమే దాని జన్మ సఫలవంతమగును.।౬॥

1183. (1) Being manifested in the hearts that are like jars sin - destroyer God When pleased, puts on clothes in the form of the Vedic speech and purifies His devotees.

(2) Purified in the recess of the heart, the beautiful soul, our saviour from miseries, puts on the clothes of the knowledge of the Vedas. II6II

౧౧౮౪. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మా సమ్బోధ్యతే.

3 2 3 1 2 3 2ఉ 3 23 1 2
౧౧౮౪. మఘోన ఆ పవస్వ నో జహి విశ్వా అప ద్విషః।

23 12 3 1 2
ఇన్దో సఖాయమా విశ ॥ ౭ ॥

1 2 3 2 12ర 12ర 12ర 12ర 12ర
ప. వి: –మఘోనః । ఆ । పవస్వ । నః । జహి । విశ్వాః । అప । ద్విషః । ఇన్దో । సఖాయమ్ ।
3 2 3
స–ఖాయమ్ । ఆ విశ ॥ ౭ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్దో** తేజస్విన్ ఆనన్దరసేనక్లేదక పరమాత్మన్! త్వమ్ **మఘోనః** దానవతః. [మఘం మంహతేర్దానకర్మణః. నిరు. ౧ । ౭.] **నః** అస్మాన్ **ఆ పవస్వ** ఆయాహి, **విశ్వాః** సర్వాః **ద్విషః** ద్వేషవృత్తీః **అపజహి** వినాశయ. **సఖాయమ్** స్వమిత్రభూతం జీవాత్మానమ్ **ఆవిశ** ప్రవిశ ॥ ౭ ॥

భావార్థః-తదైవ పరమేశ్వరస్య పూజా సఫలా యదోపాసకః సర్వాన్ ద్వేషభావానపనీయ విశ్వైర్మిత్రవద్ వ్యవహరేత్ ॥ ౭ ॥

౧౧౮౪. ఈ మంత్రములో పరమాత్మను సంబోధించబడినది.

పదార్థము :-(ఇన్ద్రో) తేజస్వి, లేక ఆనందరసముచే తడుపునట్టి ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (మఘోనః) దాతలమగు (నః) మా వద్దకి (ఆ పవస్వ) రమ్ము (విశ్వాః) సమస్త (ద్విషః) ద్వేషవృత్తులను (అప జహి) తన్ని తరిమివేయుము (సఖాయమ్) నీ మిత్రుడగు జీవాత్మలో (ఆవిశ) స్థిరపడుము.॥౭॥

భావార్థము :- ఉపాసకులెపుడు సమస్త ద్వేషభావములను తను నుండి తొలగించివేసి అందరితో మిత్రునివలె వ్యవహరించునప్పుడు మాత్రమే పరమేశ్వరుని పూజ సఫలమగును.॥౭॥

1184. O Resplendent God! Flow onward to us who by Thy Grace, possess the wealth of knowledge. Drive away and destory all our internal enemies in the form of lust, anger, jealousy etc. Enter into our hearts who are Thy friends. II7II

౧౧౮౫. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మానం ప్రార్థయతే.

౧౧౮౫. నృచక్షసం త్వా వయమిన్ద్రపీతం స్వర్విదమ్ ।
భక్షీమహి ప్రజామిషమ్ ॥౮॥

ప. వి:- నృచక్షసమ్ । నృ-చక్షసమ్ । త్వా । వయమ్ । ఇన్ద్రపీతమ్ । ఇన్ద్ర-పీతమ్ । స్వర్విదమ్ । స్వః-విదమ్ । భక్షీమహి । ప్రజామ్ । ప్ర-జామ్ । ఇషమ్ ॥౮॥

పదార్థః-హే సోమ జగత్స్రష్టః రసాగార పరమాత్మన్! **నృచక్షసమ్** నృణాం ద్రష్టారమ్, **ఇన్ద్రపీతమ్** ఇన్ద్రైః త్వదుపాసకైః జీవాత్మభిః ఆస్వాదితమ్, **స్వర్విదమ్** దివ్యప్రకాశస్య మోక్షసుఖస్య వా లమ్భకమ్ **త్వా** త్వామ్ **వయమ్** తవోపాసకాః ఆప్యాయామః ఇతి శేషః. వయం త్వత్ **ప్రజామ్** సద్గుణసన్తతిమ్ **ఇషమ్** ఆనన్దరసధారాం చ. [ఇషా అద్భిః ఇతి నిరుక్తమ్ ౧౦ । ౨౬.] **భక్షీమహి** ప్రాప్నుయామ. [భజ సేవాయామ్, భ్వాదిః, లిఙిచ్ఛాన్దసః శపో లుక్]॥౮॥

భావార్థః- పరమేశ్వరం ధ్యాయం ధ్యాయముపాసకో దివ్యానన్దరసం మోక్షం చ ప్రాప్తుం క్షమతే ॥ ౮ ॥

౧౧౮౫. ఈ మంత్రములో పరమాత్మతో ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :- ఓ సోమ, అనగా జగత్తును సృష్టించునట్టి రసనిధివగు పరమేశ్వరా! (నృచక్షసమ్) మనుష్యుల ద్రష్టవు (ఇన్ద్రపీతమ్) ఉపాసకులగు జీవాత్మలచే తన్మయత్వమునొంది త్రాగబడిన (స్వర్విదమ్) దివ్యప్రకాశము, లేక మోక్షసుఖమును ప్రాప్తింపజేయునట్టి (త్వా) నిన్ను (వయమ్) ఉపాసకులమగు మేము పిలుచుచున్నాము. మేము నీనుండి (ప్రజామ్) సద్గుణరూప సంతానము ను మరియు (ఇషమ్) అభీష్ట ఆనందరసముయొక్క ధారలను (భక్షీమహి) పొందుదుముగాక! ॥౮॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుని నిరంతరము ధ్యానమొనర్చుచు ఉపాసకులు దివ్యమగు ఆనందరసమును మరియు మోక్షమును ప్రాప్తించుకొనుటలో సమర్థులగుదురు. ॥౮॥

1185. O God! May we enjoy Thy bliss Who viewest men perfectly, satisfiest Thy Subjects well and givest true happiness, when realised by the noble souls. II8II

౧౧౮౬. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి తమేవ విషయమాహ.

3 2 3౧ 2ర 3 ౧ 2 3౧ 2ర
౧౧౮౬. వృష్టిం దివః పరి స్రవ ద్యుమ్నం పృథివ్యా అధి ।
౧ 2 3 ౧ 2
సహో నః సోమ పృత్సు ధాః ॥ ౯ ॥

3 2 3 2 ౧2ర 3 2 3 2 ౧2ర ౧2ర 3
ప. వి:- వృష్టిమ్ । దివః । పరి । స్రవ । ద్యుమ్నమ్ । పృథివ్యాః । అధి । సహః । నః ।
2 3
సోమ । పృత్సు । ధాః ॥ ౯ ॥

పదార్థః-హే **సోమ** సర్వసుఖప్రేరక పరమాత్మన్! త్వమ్ **దివః** దివ్యాత్ ఆనన్దమయకోశాత్ **వృష్టిమ్** ఆనన్దవర్షామ్ **పరిస్రవ** పరిక్షర. **పృథివ్యాః అధి** పృథివ్యామ్. [అధిసప్తమ్యర్థానువాదః.] **ద్యుమ్నమ్** యశః తేజః చ **పరిస్రవ** పరిక్షర **నః** అస్మాకమ్ **పృత్సు** సేనాసు [పదాదిషు మాంసపృత్స్నూనాముపసంఖ్యానమ్. అ. ౬ । ౧ । ౬౩ ఇతి వార్త్తికేన పృతనాశబ్దస్య పృదాదేశః.] **సహః** సాహసం బలం చ **ధాః** ధేహి. ॥ ౯ ॥

భావార్థః- జగదీశ్వరో యథాఽన్తరిక్షాద్ జలధారాం వర్షతి తథా స్వకీయాదానన్దకోశాదానన్దధారా వర్షేత్. యథా స పృథివ్యాం సువర్ణాదిధనం దధాతి తథా రాష్ట్రే కీర్తిం తేజస్వితాం చ దధాతు. యథా స రాష్ట్రస్య సేనాసు సాహసం ప్రేరయతి తథాఽస్మాకం సత్యాహింసాదిదివ్యసేనాసు బలం వేగం చ నిదధ్యాత్ ॥౯॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మన ఆవిర్భావస్య, తద్గుణకర్మణాం, బ్రహ్మానన్ద రసస్య జీవాత్మనశ్చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౧౮౬. ఈ మంత్రమునందును మరల పై విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- (సోమ) సకల సుఖములకు ప్రేరకుడవగు ఓ పరమేశ్వరా! (దివః) దివ్య ఆనందకోశమునుండి (వృష్టిమ్) ఆనందవర్షమును (పరిస్రవ) వర్షింపజేయుము (పృథివ్యాః అధి) పృథివిపై (ద్యుమ్నమ్) యశస్సు మరియు తేజమును (పరిస్రవ) ప్రవహింపజేయుము (నః) మా (పృత్సు) సేనలలో (సహః) సాహసము మరియు బలమును (ధాః) ధారణమొనర్చుము.॥౯॥

భావార్థము :- జగదీశ్వరు డెటుల అంతరిక్షమునుండి జలధారలను వర్షింపజేయునో అటులనే మనము మన ఆనందకోశములనుండి ఆనందధారలను వర్షింపజేయవలెను. ఆయన పృథివిపై ఎటుల స్వర్ణము మున్నగు ధనములను స్థాపితమొనర్చునో, అటులనే రాష్ట్రములో కీర్తి మరియు తేజస్సును స్థాపిత మొనర్చవలెను. ఎటుల ఆయన రాష్ట్రమునందలి సేనలలో సాహసమును ప్రేరిత మొనర్చునో అటులనే మనము మన సత్యము, అహింస మున్నగువానివంటి దివ్య సైన్యములందు బలము మరియు వేగమును ధారణమొనర్చజేయవలెను.॥౯॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మయొక్క ఆవిర్భావము, ఆయన గుణ, కర్మ, బ్రహ్మానందరసము మరియు జీవాత్మయొక్క వర్ణన యుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధముకలదు.

తొమ్మిదవ అధ్యాయమందలి మొదటి ఖండము సమాప్తమైనది.

1186. (1) O God the Source of Peace! Send down the rain from heaven and make splendour upon the earth. Give us Victory in wars (internal and external).

(2) It also prays for the rain of happiness, peace, and bliss from God. II9II

౧౧౮౭. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా ।

దేవతా-పవమానః సోమః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ పరమాత్మానం వర్ణయతి.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౧౮౭. సోమః పునానో అర్షతి సహస్రధారో అత్యవిః ।
౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
వాయోరిన్ద్రస్య నిష్కృతమ్ ॥ ౧ ॥

౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౩౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
ప. వి:- సోమః । పునానః । అర్షతి । సహస్రధారః । సహస్ర - ధారః । అత్యవిః । అతి -
౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨
అవిః । వాయోః । ఇన్ద్రస్య । నిష్కృతమ్ । నిః - కృతమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః- పునానః పవిత్రీకుర్వన్ **సహస్రధారః** అనన్తధారః **సోమః** రసనిధిః పరమేశ్వరః **అత్యవిః** అవిం భూమిమ్ ప్రార్థివతత్త్వప్రధానమ్ అన్నమయకోశమితి యావత్ అతిక్రాన్తః సన్. [అవిమ్ అతిక్రాన్తః ఇతి అత్యవిః. 'ప్రాదయో గతాద్యర్థే ద్వితీయయా'. అ. ౨ । ౨ । ౧౮ వా... ఇత్యనేన తత్పురుషసమాసః.] **వాయోః** ప్రాణస్య గతిశీలస్య మనసో వా **ఇన్ద్రస్య** బుద్ధేర్జీవాత్మనశ్చ **నిష్కృతమ్** గృహమ్, ప్రాణలోకం మనోలోకం విజ్ఞానలోకం జీవాత్మలోకం చేత్యర్థః **అర్షతి** గచ్ఛతి ॥ ౧ ॥

భావార్థః- ఉపాసకో యదా స్థూలాద్ దేహాన్మనో నివర్త్య ప్రాణే మనసి బుద్ధౌ జీవాత్మని చ పరమాత్మానం ప్రతిష్ఠాపయతి తదా తద్రసధారామగ్నః సన్ స పరమానన్దమనుభవతి ॥ ౧ ॥

ఈ మొదటి మంత్రములో పరమాత్మ వర్ణన కలదు.

౧౧౮౭. **పదార్థము** :-(పునానః) పవిత్రపరచుచు (సహస్రధారః) అనంత ఆనందధారలుగల (సోమః) రసనిధియగు పరమేశ్వరుడు (అత్యవిః) పృథివిని, అనగా పార్థివ తత్త్వప్రధానమగు అన్నమయకోశమును అతిక్రమించి (వాయోః) ప్రాణము, లేక గతిశీలమగు మనస్సుయొక్క మరియు (ఇన్ద్రస్య) బుద్ధి, లేక జీవాత్మయొక్క (నిష్కృతమ్) గృహములో అనగా ప్రాణమయకోశము, మనోమయకోశము, విజ్ఞానమయకోశము మరియు ఆనందమయకోశములకు (అర్షతి) చేరును.॥౧॥

భావార్థము :- ఉపాసకుడెపుడు స్థూల శరీరమునుండి మనస్సును తొలగించుకొని, ప్రాణము, మనస్సు, బుద్ధి మరియు జీవాత్మయందు పరమాత్మను ప్రతిష్ఠించుకొనునో అపుడు ఆతని ఆనందరసధారలందు మగ్నుడైన సాధకుడు పరమాత్మ అనుభూతిని పొందగలడు.॥౧॥

1187. God Whose streams of bliss are flowing in thousand ways and who is above the cover of Matter is manifested in the heart of the active soul, purifying it. II1II

౧౧౮౮. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

అథ పరమాత్మ స్తుత్యర్థం ప్రేరయతి.

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౧౮౮. పవమానమవస్యవో విప్రమభి ప్ర గాయత ।

౩ ౨ ౩ ౧ ౨
సుష్వాణం దేవవీతయే ॥ ౨ ॥

౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨
ప. విః – పవమానమ్ । అవస్యవః । విప్రమ్ । వి- ప్రమ్ । అభి । ప్ర । గాయత । సుష్వాణమ్ ।
౩౧౨ ౩౨ ౩
దేవవీతయే । దేవ-వీతయే ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **అవస్యవః** రక్షణేచ్ఛవో జనాః ! యూయమ్ **దేవవీతయే** దివ్యగుణానాం ప్రాప్తయే **పవమానమ్** పవిత్రీకుర్వన్తమ్, **విప్రమ్** విశేషేణ ప్రీణయితారమ్ పూరకం వా. [విపూర్వాత్ ప్రీఞ్ తర్పణే, ప్రా పూరణే ఇతి వా ధాతోర్డప్రత్యయే రూపసిద్ధిః, పదపాఠే 'వి-ప్రమ్' ఇతి దర్శనాత్.] **సుష్వాణమ్** ఆనన్దరసం సుతవన్తమ్ సోమం రసాగారం పరమాత్మానమ్ **అభి** లక్ష్యీకృత్య **ప్ర గాయత** ప్రకర్షేణ గానం కురుత ॥ ౨ ॥

భావార్థః-పరమాత్మనో గుణగానేన ధ్యానేన చోపాసకై రక్షణం పవిత్రతా తృప్తిః పూర్ణతాఽఽనన్దశ్చ ప్రాప్యతే ॥౨॥

౧౧౮౮. ఇపుడు పరమాత్మ స్తుతికొరకు మనుష్యులను ప్రేరేపించబడినది.

పదార్థము :-(అవస్యవః) రక్షణనుకోరునట్టి ఓ మానవులారా! మీరు (దేవవీతయే) దివ్యగుణముల ప్రాప్తికొరకు (పవమానమ్) పవిత్రమొనర్చునట్టి (విప్రమ్) విశేషరూపమున తృప్తినిచ్చునట్టి లేక పూర్ణపరమునట్టి (సుష్వాణమ్) ఆనందరసమును శుభ్రపరచునట్టి పరమాత్మను (అభి) లక్ష్యమున నుంచుకొని (ప్ర గాయత) ఉత్కృష్టగానములచే కీర్తించుడు. ॥౨॥

భావార్థము :- పరమాత్మ గుణములను గానమొనర్చుట మరియు ధ్యానమొనర్చుటవల్ల ఉపాసకులు రక్షణ, పవిత్రత, తృప్తి, పూర్ణత్వము మరియు ఆనందమును పొందుచుండగలరు. ॥౨॥

1188. O men who long for protection! sing forth to God Who purifies all, Who fills all with bliss and Who prompts all wise men for the attainment of divine virtues. II2II

౧౧౮౯. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ బ్రహ్మానన్దరసాన్ వర్ణయతి.

౧౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨
౧౧౮౯. పవన్తే వాజసాతయే సోమాః సహస్రపాజసః ।

౩ ౨ ౩౧౨
గృణానా దేవవీతయే ॥ ౩ ॥

౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩౧ ౨ ౩౧ ౨
ప. వి:– పవన్తే । వాజసాతయే । వాజ –సాతయే । సోమాః । సహస్రపాజసః । సహస్ర –
౩ ౨ ౩౧౨ ౩౨ ౩
పాజసః । గృణానాః । దేవవీతయే । దేవ – వీతయే ॥ ౩ ॥

పదార్థః- సహస్రపాజసః సహస్రబలాః. [పాజస్ ఇత్యత్రా పా రక్షణే ధాతోర్బలేఽర్థేఽభిధేయే 'పాతేర్బలే జుట్ చ' ఉ. ౪ । ౨౦౪ ఇత్యనేన అసున్ ప్రత్యయః జుడాగమశ్చ.] **సోమాః** పరమానన్దరసాః **గృణానాః** స్తూయమానాః సన్తః. [గృణాతేః స్తుత్యర్థకాత్ కర్మణి కర్తృప్రత్యయః. **వాజసాతయే** బలప్రదానాయ **దేవవీతయే** దివ్యగుణప్రజననాయ చ **పవన్తే** ప్రవహన్తి ॥ ౩ ॥

భావార్థః- పరబ్రహ్మణః సకాశాత్ పరమానన్దం ప్రాప్యోపాసకజనా బ్రహ్మబలయుక్తా దివ్యగుణాశ్చ జాయన్తే ॥౩॥

౧౧౮౯. ఈ మంత్రములో బ్రహ్మానందరసముయొక్క వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(సహస్రపాజసః) వేలాది శక్తులుగల (సోమాః) పరమానందరసము (గృణానాః) స్తుతించబడుచు (వాజసాతయే) బలమునిచ్చుటకు మరియు (దేవవీతయే) దివ్యగుణముల నుత్పన్నపరచుటకొరకు (పవన్తే) ప్రవహించుచున్నది.॥౩॥

భావార్థము :- పరబ్రహ్మవద్దనుండి పరమానందమును ప్రాప్తించుకొని ఉపాసకులు బ్రహ్మ బలయుక్తులై మరియు దివ్య గుణములు గలవారై పోవుదురు.॥౩॥

1189. Devotees of peaceful nature, possessing thousands of powers, praising God for the acquisition of wisdom, atrength and attainment of divine virtues go from place to place and purify all. II3II

౧౧౯౦. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।
ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.
అథ పరమేశ్వరః ప్రార్థ్యతే.

3 2 3 1 2 3 1 2 3 1 2ర
౧౧౯౦. ఉత నో వాజసాతయే పవస్వ బృహతీరిషః ।
3 1 2 3 1 2
ద్యుమదిన్దో సువీర్యమ్ ॥ ౪ ॥

2 3 1 2ర 1 2ర 3 1 2ర 3 2 1 2ర
ప. వి:- ఉత । నః । వాజ సాతయే । వాజ - సాతయే । పవస్వ । బృహతీః । ఇషః ।
3 2 3 1 2 3 1 2ర
ద్యుమత్। ఇన్దో । సువీర్యమ్ । సు-వీర్యమ్ ॥ ౪ ॥

పదార్థః- ఉత ఇదానీమ్ హే **ఇన్దో** రసక్లేదక పరమేశ్వర! త్వమ్ **వాజసాతయే** ఆత్మబలస్య మనోబలస్య చ ప్రదానాయ **నః** అస్మభ్యమ్ **బృహతీః** మహతీః **ఇషః** అభీష్టాః ఆనన్దరసధారాః, **ద్యుమత్** తేజోయుక్తమ్ **సువీర్యం** శ్రేష్ఠసామర్థ్యయుక్తమ్ ధనం చ **పవస్వ** ప్రవాహయ ॥ ౪ ॥

భావార్థః-జగదీశ్వర ఏవాత్మబలస్యానన్దస్య తేజసః శక్తేశ్చ దివ్యం స్రోతో వర్తతే ॥ ౪ ॥

౧౧౯౦. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ ప్రార్థించబడుచున్నాడు.

పదార్థము :-(ఉత) ఇపుడు (ఇన్దో) రసముచే తడుపునట్టి ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (వాజసాతయే) ఆత్మబలము మరియు మనోబలముల నిచ్చుటకొరకు (నః) మాకొరకు (బృహతీః) గొప్ప (ఇషః) అభీష్టమగు ఆనందరసముయొక్క ధారలను మరియు (ద్యుమత్) తేజోవంతమగు మరియు (సువీర్యమ్) శ్రేష్ఠ వీర్యవంతమగు ఐశ్వర్యమును (పవస్వ) ప్రవహింపజేయుము.॥౪॥

భావార్థము :- ఆత్మబలము, ఆనందము, తేజము మరియు శక్తియొక్క దివ్యస్రోత పరమేశ్వరుడేయని ఎరుగవలెను.॥౪॥

1190. O Resplendent God! Create in us great aspirations for the attainment of knowledge and bring to us splendid manly might. II4II

౧౧౯౧. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।
ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.
అథానన్దరసాన్ వర్ణయతి.

౧౧౯౧. అత్యా హియానా న హేతృభిరసృగ్రం వాజసాతయే ।
వి వారమవ్యమాశవః ॥ ౫ ॥

ప. వి:- అత్యాః । హియానాః । న । హేతృభిః । అసృగ్రమ్ । వాజసాతయే । వాజ - సాతయే । వి । వారమ్ । అవ్యమ్ । ఆశవః ॥౫॥

పదార్థః-వాజసాతయే సఙ్గ్రామాయ. [వాజసాతిః ఇతి సఙ్గ్రామనామ. నిఘం ౨ । ౧౭.] హేతృభిః ప్రేరకైః యోద్ధృభిః **హియానాః** ప్రేర్యమానాః. [హి గతౌ వృద్ధౌ చ, కర్మణి రూపమ్.] **అత్యాః న** అశ్వాః ఇవ. [అత్యః ఇత్యశ్వనామ. నిఘం ౧ । ౧౪] **హేతృభిః** ప్రేరకైః యోగాభ్యాసైః **హియానాః** ప్రేర్యమానాః **ఆశవః** ఆశుగామినః సోమాః పరమానన్దరసాః **వాజసాతయే** బలప్రదానాయ **వారమ్** దోషనివారకమ్ **అవ్యమ్** అవ్యయమ్ అవినశ్వరం జీవాత్మానం ప్రతి **వి అసృగ్రమ్** విసృజ్యన్తే ॥ ౫ ॥

అత్ర శ్లిష్టోపమాలఙ్కారః ॥ ౫ ॥

భావార్థః-శీఘ్రగామినో బలవన్తోఽశ్వా యథా సఙ్గ్రామే విజయసాధనతాం యాన్తి తథా యోగాభ్యాస జనితాః పరమానన్దా ఆత్మబలప్రదానే కారణతాం ప్రపద్యన్తే ॥ ౫ ॥

౧౧౯౧. ఇపుడు ఆనందరసముల వర్ణన యొనర్చబడుచున్నది.

పదార్థము :-(వాజసాతయే) సంగ్రామముకొరకు (హేతృభిః) ప్రేరకులగు యోధులచే (హియానాః) ప్రేరేపించబడుచున్న (అత్యాః న) అశ్వములవలె (హేతృభిః) ప్రేరకమగు యోగాభ్యాసముచే (హియానాః) ప్రేరేపించబడుచు (ఆశవః) వేగవంతమగు సోమ, అనగా పరమానందరసము (వాజసాతయే) బలమునిచ్చుటకు (వారమ్) దోషనివారకము (అవ్యమ్) నాశరహితమగు జీవాత్మయెడ (వి అసృగ్రమ్) వదలివేయబడుచున్నది.॥౫॥

ఈ మంత్రములో శ్లిష్టోపమాలంకారము గలదు.॥౫॥

భావార్థము :- శీఘ్రగాములు, శక్తివంతములగు అశ్వము లెటుల యుద్ధములో విజయమునకు సాధనములుగ నగునో, అటులనే యోగాభ్యాసముచే ఉత్పన్నమొనర్చుకొనబడిన పరమానందము బలప్రదానమునందు కారణముగ నగును.॥౫॥

1191. As horses are urged by their drivers, so active disciples prompted by their preceptors for the acquirement of knowledge, are sent forth to God Who is to be always accepted as Lord and Who is to be desired. II5II

౧౧౯౨. ఋషిః-అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథానన్దరసాః కిం కుర్వన్తీత్యాహ.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర౩ ౨ ౩ ౧౨
౧౧౯౨. తే నః సహస్రిణం రయిం పవన్తామా సువీర్యమ్ ।

౩ ౨ ౩౨ ౩ ౧౨
స్వానాదేవ స ఇన్దవః ॥ ౬ ॥

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ర
ప. వి:- తే । నః । సహస్రిణమ్ । రయిమ్ । పవన్తామ్ । ఆ । సువీర్యమ్ । సు-వీర్యమ్ ।
౩ ౨ ౩౧ ౨ ౧౨ర
స్వానాః । దేవాసః । ఇన్దవః ॥ ౬ ॥

పదార్థః-తే పూర్వోక్తాః, **స్వానాః** అభిషూయమాణాః, **దేవాసః** స్వయం దీప్తాః అన్యేషాం ప్రదీపకాశ్చ **ఇన్దవః** రసక్లేదకాః సోమాః పరమానన్దరసాః **నః** అస్మభ్యమ్ **సహస్రిణమ్** సహస్రసఙ్ఖ్యావన్తమ్, **సువీర్యమ్** సువీర్యోపేతమ్ **రయిమ్** అహింసా సత్యభూతదయాన్యాయ దాక్షిణ్యాదికం ధనమ్ **ఆ పవన్తామ్** ఆనయన్తు.।౬॥

భావార్థః-పరమాత్మోపాసనయా ప్రాప్యమాణాః పరమానన్దా అనన్తాం **దివ్యగుణసమ్పత్తిం లమ్భయన్తే.।౬॥**

౧౧౯౨. ఆనందరస మేమిచేయగలదను విషయ మీ మంత్రములో వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(తే) ఆ పూర్వోక్త (స్వానాః) శుద్ధపరచబడుచు (దేవాసః) స్వయముగ తేజస్వియై యుండి ఇతరులను తేజోవంతులనుగ నొనర్చునట్టి (ఇన్దవః) రసముచే తడుపునట్టి సోమును, అనగా పరమానందరసము (నః) మా కొరకు (సహస్రిణమ్) వేలాది సంఖ్యలో (సువీర్యమ్) ఉత్తమ వీర్యవంతమగు (రయిమ్) అహింస, సత్యము, భూతదయ, మాధుర్యత, న్యాయము, ఉదారత్వము మున్నగు ధనములను (ఆ పవన్తామ్) తీసికొని రావలెను.।౬॥

భావార్థము :-పరమాత్మయొక్క ఉపాసనచే లభ్యమైన పరమానందము అనంతదివ్యగుణ సంపదలను ప్రాప్తింపజేయును.।౬॥

1192. May these resplendent truthful learned persons give us wealth of wisdom in thousands of ways and heroic power. II6II

౧౧౯౩. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమానన్దప్రాప్తిం వర్ణయతి.

౩ ౧ ౨౩౧౨౩ ౨౩౨ఉ ౩ ౧౨
౧౧౯౩. వాశ్రా అర్షన్తీన్దవో౩ ఽభివత్సం న మాతరః ।
౩ ౧ ౨ర
దధన్విరే గభస్త్యోః ॥ ౭ ॥

౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨
ప. వి:- వాశ్రాః । అర్షన్తి । ఇన్దవః । అభి । వత్సమ్ । న । మాతరః । దధన్విరే ।
౧ ౨ర
గభస్త్యోః ॥౭॥

పదార్థః-వాశ్రాః రమ్భాయమాణాః **మాతరః** ధేనవః **వత్సం న** వత్సం ప్రతి యథా గచ్ఛన్తి తథా **వాశ్రాః** ఉపదేష్టారః [వాశ్యన్తే శబ్దాయన్తే ఉపదిశన్తీతి వాశ్రాః. వాశృ శబ్దే, దివాదిః. 'స్ఫాయితఞ్చి'. ఉ. ౨।౧౩ ఇత్యనేన రక్ ప్రత్యయః.] **ఇన్దవః** క్లేదకాః బ్రహ్మానన్దరసాః **వత్సమ్ అభి** ప్రియమ్ ఉపాసకం ప్రతి **అర్షన్తి** గచ్ఛన్తి, కిఞ్చ **గభస్త్యోః** బాహ్వోః [గభస్తీ ఇతి బాహునామ. నిఘం. ౨।౪.] **దధన్విరే** ధియన్తే. తేషాం ప్రాప్తౌ ఉపాసకః బాహుభ్యాం కర్మపరాయణో జాయతే ఇత్యర్థః ॥ ౭ ॥

అత్ర శ్లిష్టోపమాలఙ్కారః ॥ ౭ ॥

భావార్థః- బ్రహ్మానన్దా అపి సత్కర్మాణి వినా న శోభన్తే ॥ ౭ ॥

౧౧౯౩. ఈ మంత్రములో పరమానంద ప్రాప్తిని గురించి వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(వాశ్రాః) అంబాయని అరచుచు (మాతరః) గోవు (వత్సం న) ఎటుల వత్సమువైపునకు వెళ్లునో, అటులనే (వాశ్రాః) ఉపదేశించుచు (ఇన్దవః) రసముచే తడుపునట్టి బ్రహ్మానంద రసము (వత్సమ్ అభి) ప్రియ ఉపాసకులవైపు (అర్షన్తి) వెళ్లును. మరియు (గభస్త్యోః) బాహువులలో (దధన్విరే) ధారణమొనర్చుకొనును. అనగా బ్రహ్మానందరసము ప్రాప్తించిన పిమ్మట ఉపాసకులు భుజములచే కర్మనొనర్చుజేయుటయందు సంలీనమై పోవుదురు. ॥౭॥

ఈ మంత్రములో శ్లిష్టోపమాలంకారము గలదు.॥౭॥

భావార్థము :-సత్కర్మలు లేకుండ బ్రహ్మానందముకూడ శోభించజాలదు.॥౭॥

1193. Devotees of moon - like nature preaching right eousness to people, love God as milchkine love their calves. They make themselves mighty by having control upon Prana and Apana and by holding God in their arms so to speak. [Devotees always remember God and rely upon Him]. II7II

౧౧౯౪.ఋషిః-అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।
ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరం ప్రార్థయతే.

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧౨
౧౧౯౪. జుష్ట ఇన్ద్రాయ మత్సరః పవమానః కనిక్రదత్ ।
౨౩ ౨ ౩ ౧ ౨
విశ్వా అప ద్విషో జహి ॥ ౮ ॥

౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర
ప.విః– జుష్టః । ఇన్ద్రాయ । మత్సరః । పవమానః । కనిక్రదత్ । విశ్వాః । అప । ద్విషః ।
౩
జహి ॥ ౮ ॥

పదార్థః-హే సోమ ప్రేరక పరమాత్మన్! **ఇన్ద్రాయ** జీవాత్మనే **జుష్టః** ప్రియః. [జుషీ ప్రీతిసేవనయోః, తుదాదిః.] **మత్సరః** ఆనన్దజనకః. [మత్సరః సోమో, మన్దతేస్తృప్తికర్మణః ఇతి నిరుక్తమ్ ౨ । ౫.] **పవమానః** పవిత్రతాం ప్రయచ్ఛన్, **కనిక్రదత్** ఉపదిశన్. [దాధర్తిదర్ధర్తి... అ. ౭ । ౪ । ౬౫ ఇత్యనేన క్రన్దేర్యఙ్‌లుగన్తస్య శతరి అభ్యాసస్య చుత్వాభావో నిగాగమశ్చ నిపాత్యతే.] త్వమ్ **విశ్వాః ద్విషః** సర్వాః ద్వేషవృత్తీః ద్వేష్ట్రీః కామక్రోధాదీనాం సేనాః వా **అప జహి** వినాశయ ॥ ౮ ॥

భావార్థః-పరమాత్మోపాసనేనాన్తరాత్మని పవిత్రతాఽఽహ్లాదశ్చ జాయంతే, ద్వేషవృత్తయశ్చ స్వయమేవ నశ్యన్తి ॥ ౮ ॥

౧౧౯౪. ఇపుడు పరమేశ్వరునితో ప్రార్థించబడుచున్నది.

పదార్థము :-సోమ, అనగా ప్రేరకుడవగు ఓ పరమేశ్వరా! (ఇన్ద్రాయ) జీవాత్మకొరకు (జుష్టః) ప్రియమైన (మత్సరః) ఆనందజనకమగు (పవమానః) పవిత్రతనిచ్చునట్టి (కనిక్రదత్) ఉపదేశమొనర్చుచు నీవు (విశ్వాః ద్విషః) సకల ద్వేషవృత్తులను, లేక ద్వేషము నొనర్చునట్టి కామక్రోధములు మున్నగు సైన్యములను (అప జహి) నష్టమొనర్చివేయుము.।౮॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుని ఉపాసనచే అంతరాత్మయందు పవిత్రత మరియు ఆనందము ఉత్పన్నమగును మరియు ద్వేష వృత్తులు స్వయముగనే నష్టమైపోవును.।౮॥

1194. A devotee loved by God, full of rapturous joy and purigying all, preaches righteousness and prays to the Almighty. Drive away all ideas of enmity from me. II8II

౧౧౯౫. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో వాదేవలో వా । దేవతా- పవమానః సోమః ।
ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ బ్రహ్మానన్దప్రాప్తేః ఫలం వర్ణయతి.

3 ౨ 3 ౧౨3 ౧౨ 3 ౧ ౨
౧౧౯౫. అపఘ్నన్తో అరాణ్ణః పవమానాః స్వర్దృశః ।
౧ ౨3 ౧౨
యోనావృతస్య సీదత ॥ ౬ ॥

3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ ౧౨ర 3 ౧౨ర 3 ౧ ౨
ప.వి:- అపఘ్నన్తః । అప -ఘ్నన్తః । అరాణ్ణః । అ -రాణ్ణః । పవ మానాః । స్వర్దృశః ।
3 ౧౨ర ౧ ౨ర 3 ౧౨ 3
స్వః- దృశః । యోనౌ । ఋతస్య । సీదత ॥ ౬ ॥

పదార్థః-హే సోమాః పరమానన్దరసాః! **అరాణ్ణః** అదానభావాన్. [న రాన్తి ఇతి అరావాణః తాన్, నఞ్పూర్వాద్ రాతేర్దానకర్మణః 'అతో మనిన్ క్వనిబ్వనిపశ్చ'. అ. 3 । ౨ । ౭౪ ఇతి వనిప్ ప్రత్యయః.] అపఘ్నన్తః వినాశయన్తః, **పవమానాః** పవిత్రతాం ప్రయచ్ఛన్తః, **స్వర్దృశః** అన్తః ప్రకాశస్య దర్శయితారః యూయమ్ **ఋతస్య యోనౌ** సత్యస్య మన్దిరే జీవాత్మని **సీదత** ఉపవిశత ॥ ౬ ॥

భావార్థః-బ్రహ్మానన్దో యదాన్తరాత్మని ప్రతితిష్ఠతి తదా స్వార్థవృత్తయః సర్వా నశ్యన్తి, పరార్థభావనాసముదేఽతి, పవిత్రతాఽన్తః ప్రకాశశ్చ పరిస్ఫురతి ॥ ౬ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మవిషయస్య బ్రహ్మానన్దవిషయస్య చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిరస్తి.

౧౧౯౫. ఇపుడు బ్రహ్మానందమును పొందిన ఫలమును వర్ణించబడుచున్నది.

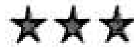
పదార్థము :- ఓ బ్రహ్మానందరసమా (అరాణ్ణః) పిసినారి భావములను (అపఘ్నన్తః) నష్టమొనర్చుచు (పవమానాః) పవిత్రత నిచ్చుచు (స్వర్దృశః) అంతః ప్రకాశమును చూపునట్టి నీవు (ఋతస్య యోనౌ) సత్యమునకు మందిరముగు జీవాత్మయందు (సీదత) కూర్చుండుము.।౬॥

భావార్థము :- ఎపుడు బ్రహ్మానందము అంతరాత్మయందు ప్రతిష్ఠితమైపోవునో, అపుడు స్వార్థ వృత్తులు నష్టమైపోవును. పరార్థభావన ఉత్పన్నమగును. మరియు పవిత్రత, అంతఃప్రకాశము నలువైపుల స్ఫురితమగుచుండును.।౬॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ మరియు బ్రహ్మానందవిషయవర్ణన యుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధముగలదని ఎరుగవలెను.

తొమ్మిదవ అధ్యాయమందలి రెండవఖండము సమాప్తమైనది.

1195. O wise men! showing the path of happiness, driving away all miserliness and purifying all, take shelter in God the True. II9II

౧౧౯౬. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః. తత్రాదౌ బ్రహ్మానన్దరసాన్ వర్ణయతి.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨౩ ౧ ౨
౧౧౯౬. సోమా అసృగ్రమిన్దవః సుతా ఋతస్య ధారయా ।
౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ఇన్ద్రాయ మధు మత్తమాః ॥ ౧ ॥

౧ ౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౧౨ర ౧ ౨ర
ప. వి: - సోమాః । అసృగ్రమ్ । ఇన్దవః । సుతాః । ఋతస్య । ధారయా । ఇన్ద్రాయ ।
౧ ౨ర
మధుమత్తమాః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-సుతాః అభిషుతాః, **ఇన్దవః** క్లేదకాః, **మధుమత్తమాః** మధురతమాః **సోమాః** పరమానన్దరసాః **ఋతస్య** సత్యస్య **ధారయా** ప్రవాహసన్తత్యా **ఇన్ద్రాయ** జీవాత్మనే **అసృగ్రమ్** సృజ్యన్తే ॥ ౧ ॥

భావార్థః- బ్రహ్మానన్దే నిమగ్న ఏవ జనస్తన్మాధుర్యమనుభవితుం శక్నోతి ॥ ౧ ॥

౧౧౯౬. ఇపుడు బ్రహ్మానందరసము వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :- (సుతాః) ఊరినట్టి (ఇన్దవః) తడుపునట్టి (మధుమత్తమాః) అత్యంత మధురమగు (సోమాః) పరమానందరసము (ఋతస్య) సత్యముయొక్క (ధారయా) ధారలతోగూడ (ఇన్ద్రాయ) జీవాత్మకొరకు (అసృగ్రమ్) వదలివేయబడుచున్నది.॥౧॥

భావార్థము :- బ్రహ్మానందమునందు మునిగిన పిదపనే మనుష్యునకు దాని మాధుర్యమును గురించి బోధపడగలదు.॥౧॥

1196. Devotees of peaceful nature, exceedingly rich in sweetness of temper, trained in the Vedic speech and therefore shining are created or prepared for the attainment of God. [They are so trained by their preceptors as to attain God easily]. II1II

౧౧౯౭. ఋషిః-అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ స్తోతారః కథం కిం కుర్వన్తీత్యాహ.

౩౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౧౯౭. అభి విప్రా అనూషత గావో వత్సం న ధేనవః ।

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౩ ౧ ౨
ఇన్ద్రం సోమస్య పీతయే ॥ ౨ ॥

౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర
ప. పా:– అభి । విప్రాః । వి-ప్రాః । అనూషత । గావః । వత్సమ్ । న । ధేనవః । ఇన్ద్రమ్ ।

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
సోమస్య । పీతయే ॥ ౨ ॥

పదార్థః-విప్రాః మేధావినః స్తోతారః **సోమస్య** బ్రహ్మానన్దరసస్య **పీతయే** పానాయ **ఇన్ద్రమ్** జీవాత్మానమ్ **అభి అనూషత** ఆహ్వాయన్తి. కథమివ? **ధేనవః** పీణయిత్ర్యః **గావః** పయస్విన్యః, స్వకీయం పయః పాయయితుమ్ **వత్సం న** యథా వత్సమ్ ఆహ్వాయన్తి తద్వత్ ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యథా వత్సః స్వకీయాయా మాతుర్దుగ్ధం పీత్వా తృప్తో జాయతే తథైవోపాసకా జనాః పరమాత్మన ఆనన్దరసం పీత్వా పరమాం తృప్తిం లభన్తే ॥ ౨ ॥

౧౧౯౭. ఈ మంత్రములో స్తోతలు ఏ విధముగ ఏమిచేయుదురను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(విప్రాః) బుద్ధిశాలురగు స్తోతలు (సోమస్య) బ్రహ్మానందరసమును (పీతయే) పొందుటకొరకు (ఇన్ద్రమ్) జీవాత్మను (అభి అనూషత) పిలిచెదరు (ధేనవః) తృప్తినిచ్చునట్టి (గావః) గోవులు తమ క్షీరములను త్రాగించుటకొరకు (వత్సం న) తమ లేగదూడలను పిలుచుకొనునట్లు. ॥౨॥

ఇచ్చట ఉపమాలంకారము గలదు. ॥౨॥

భావార్థము :- ఏ విధముగ వత్సములు తమ తల్లులగు గోవులపాలను త్రాగి తృప్తినొందునో, అటులనే ఉపాసకులు పరమాత్మ ఆనందరసమును త్రాగి పరమ సంతృప్తిని పొందుదురు. ॥౨॥

1197. Sages praise God, as milchkine low to their calves; so that He may drink or accept their devotional juice. II2II

౧౧౯౮. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।
ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ కః కుత్ర నివసతీత్యాహ.

౩ ౧ ౨౩ ౧ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨౩౨
౧౧౯౮. మదచ్యుత్ క్షేతి సాదనే సింధోరూర్మా విపశ్చిత్ ।

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
సోమో గౌరీ అధి శ్రితః ॥ ౩ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩
ప. వి:- మదచ్యుత్ । మద - చ్యుత్ । క్షేతి । సాదనే । సిన్ధోః । ఊర్మా । విపశ్చిత్ । విపః-
౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨
చిత్ । సోమః । గౌరీ ఇతి । అధి । శ్రితః ॥ ౩ ॥

పదార్థః-మదచ్యుత్ ఆనన్దస్రావకః పరమేశ్వరః **సాదనే** జీవాత్మరూపే గృహే **క్షేతి** క్షియతి నివసతి, **విపశ్చిత్** మేధావీ జీవాత్మా చ **సిన్ధోః** రససాగరస్య పరమేశ్వరస్య **ఊర్మౌ** ఆనన్దతరఙ్గే **క్షేతి** నివసతి, తత్ర దోలా రోహణమనుభవతీత్యర్థః. **సోమః** స రసాగారః పరమాత్మా **గౌరీ** గౌర్యాం శుభ్రాయాం వేదవాచి. [గౌరీ ఇతి వాఙ్నామ. నిఘం...౧ ।౧౧.] **అధి శ్రితః** స్థితో౽స్తి, వర్ణితో వర్తతే ॥ ౩ ॥

భావార్థః-వేదా యస్య మహిమానం గాయం గాయం న శ్రామ్యన్తి తస్యానన్దసిన్ధోః పరమేశ్వరస్యానన్దవీచినిచయేషు దోలాయమానో జీవః కృతకృత్యో జాయతే ॥ ౩ ॥

౧౧౯౮. ఈ మంత్రములో ఎవరు ఎచ్చట నివసించెదరను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(మదచ్యుత్) ఆనందమును పంచివేయునట్టి పరమేశ్వరుడు (సాదనే) జీవాత్మరూప సదనములో (క్షేతి) నివసించును. (విపశ్చిత్) మరియు బుద్ధి శాలియగు జీవాత్మ (సిన్ధోః) రసాగారమగు పరమేశ్వరరూప సింధువుయొక్క (ఊర్మౌ) ఆనందతరంగములవంటి శుభ వేదవాణులలో (క్షేతి) నివాసముంటున్నది. (సోమః) ఆ రసాగార పరమాత్మ (గౌరీ) పవిత్రమైన వేదవాణుల ఊయలలో (అధిశ్రితః) ఊగుతుంటాడని వర్ణించబడును.॥౩॥

భావార్థము :- ఎవని మహిమను వేదములు గానమొనర్చుచు అలసిపోకుండునో, అట్టి ఆనంద సాగరుడగు పరమేశ్వరుని తరంగములలో ఊయల లూగుచు జీవుడు కృతకృత్యుడైపోవును.॥౩॥

1198. A learned and joyous devotee dwells in the waves of God - the Ocean of virtues, getting sustenance from the Vedic speech. II3II

౧౧౯౯. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

అథ పరమాత్మనో మహిమానం వర్ణయతి.

3 ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౧ ౨
౧౧౯౯. దివో నాభా విచక్షణోఽవ్యా వారే మహీయతే ।
౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨
సోమో యః సుక్రతుః కవిః ॥ ౪ ॥

3 ౨ ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ర
ప. విః– దివః । నాభా । విచక్షణః । వి – చక్షణః । అవ్యాః । వారే । మహీయతే । సోమః ।
3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౨
యః । సుక్రతుః । సు – క్రతుః । కవిః ॥ ౪ ॥

పదార్థః- విచక్షణః సర్వద్రష్టా **సోమః** పరమేశ్వరః **యః సుక్రతుః** శుభకర్మా, **కవిః** జగద్రూపస్య దృశ్యకావ్యస్య వేదరూపస్య శ్రవ్యకావ్యస్య చ కర్తా వర్తతే, సః **దివః** ద్యోతమానస్య జీవాత్మనః **నాభా** నాభౌ, కేన్ద్రభూతే ప్రాణే. [అత్ర 'సుపాం సులుక్'. అ. ౭।౧।౩౯ ఇతి సప్తమ్యా డాఉఉదేశః.] కిఞ్చ **అవ్యాః వారే** అవేః ప్రకృతేః బాలవద్ విద్యమానే ప్రకృత్యా ఆవిర్భూతే వ్యక్తే జగతీత్యర్థః, **మహీయతే** మహిమానం ప్రాప్నోతి. [మహీఙ్ పూజాయామ్, కణ్డ్వాదిః. అవిర్వై నామదేవతర్తేనాస్తే పరీవృతా. తస్యా రూపేణేమే వృక్షా హరితా హరితస్రజః. అథ. ౧౦।౮।౩౧ ఇతి ప్రామాణ్యాద్ అవిశబ్దస్య ప్రకృతి వాచకత్వమ్.] ॥ ౪ ॥

భావార్థః- జడచేతనాత్మకే సర్వస్మిన్నపి జగత్యన్తర్యామితయా విద్యమానః సర్వజ్ఞః సర్వకర్మా జగదీశ్వరః సర్వత్ర కీర్తిం లభతే ॥ ౪ ॥

౧౧౯౯. ఇపుడు పరమాత్మను గురించి వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :- (విచక్షణః) సర్వద్రష్టయగు (సోమః) పరమేశ్వరుడు (యః) ఏ (సుక్రతుః) శుభకర్మల నొనర్చుచు మరియు (కవిః) జగత్‌రూప దృశ్యకావ్యమును మరియు వేదరూప శ్రావ్య కావ్యముల కవియై యున్నాడో, అట్టి (దివః) తేజస్వియగు జీవాత్మయొక్క (నాభా) కేంద్రమువంటి ప్రాణములలో మరియు (అవ్యాః వారే) ప్రకృతియొక్క వెంట్రుకలవలె విద్యమానమై అనగా ప్రకృతినుండి వెల్లినట్టి వ్యక్త జగత్తునందు (మహీయతే) మహిమను పొందును.॥౪॥

అథర్వవేదము (౧౦.౮-౩౧)లో 'అవి'యను పేరుగల ఒక దేవతగలదు. అది ఋతముచే పరివృతము, అనగా చుట్టబడియున్నది. దానిరూపముతోనే ఈ వృక్షములు పచ్చనివిగ మరియు

సస్యశ్యామల భూమిని ధరించినవిగ నిలిచి ఉన్నవి' అని కలదు. ఈ ప్రమాణముచే 'అవి' శబ్ద ప్రకృతి వాచకమగుచున్నది. ॥౪॥

భావార్థము :- జడచేతనరూప విశ్వమునందంతటను అంతర్యామిరూపముగా విద్యమానమైయున్న సర్వజ్ఞుడు, సకలకర్మల నొనర్చునట్టి జగదీశ్వరుడు సర్వత్ర కీర్తిని పొందియున్నాడు. ॥౪॥

1199. A devotee who is extra - ordinarily wise, doing always noble deeds and a poet besides, is worshipped when associated with God who controls heaven with His infinite power and encompasses Matter. ||4||

౧౨౦౦. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

అథ పరమాత్మ జీవాత్మనోః సఙ్గమం వర్ణయతి.

౧   ౨ర ౩౨౩౨ ౩౨ ౩౨౩ ౧౨
౧౨౦౦. యః సోమః కలశేష్వా అన్తః పవిత్ర ఆహితః ।

౨ఉ ౩ ౧౨
తమిన్దుః పరి షస్వజే ॥౫॥

౨ ౧౨ర ౩౧౨ ౩౧ ౨ ౩౧౨ ౧౨ర ౩ ౨
ప. వి:- యః । సోమః । కలశేషు । ఆ । అన్తరితి । పవిత్రే । ఆహితః । ఆ-హితః । తమ్ ।

౧౨ర ౧౨ర ౩
ఇన్దుః । పరి । సస్వజే ॥౫॥

పదార్థః- యః సోమః యో జగత్స్రష్టా సర్వాన్తర్యామీ రసాగారః పరమాహ్లాదకః పరమేశ్వరః **కలశేషు** బహుకలాయుక్తేషు శరీరేషు. [కలశః కస్మాత్? కలా అస్మిఞ్ఛేరతే మాత్రాః. నిరు. ౧౧ । ౧౦] **ఆ** ఆహితోఽస్తి, కిఞ్చ **అన్తః పవిత్రే** పవిత్రహృదయాభ్యన్తరేఽపి **ఆహితః** విద్యమానో వర్తతే, **తమ్** పరమేశ్వరమ్ **ఇన్దుః** దీప్తో జీవాత్మా **పరిషస్వజే** పర్యాలింగతి. [ష్వఞ్జ పరిష్వఙ్గే, భ్వాదిః.] ॥౫॥

భావార్థః- పరమాత్మశరణావలమ్బనం జీవాత్మనః పరమాహ్లాదకరం జాయతే ॥౫॥

౧౨౦౦. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ మరియు జీవాత్మల కలయికను వర్ణించబడియున్నది.

పదార్థము :- (యః సోమః) జగమును రచించునట్టి సర్వాంతర్యామి, రసనిధి, పరమ ఆహ్లాదకుడగు పరమేశ్వరుడు (కలశేషు) అనేకకళలచే శరీరములో (ఆ) నిహితమైయున్నాడు. మరియు (అన్తః పవిత్రే) పవిత్రమగు హృదయములందును (ఆహితః) విద్యమానమై యున్నాడు. (తమ్) ఆ పరమేశ్వరుని (ఇన్ద్రః) తేజస్వియగు జీవాత్మ (పరిషస్వజే) ఆలింగన మొనర్చుకొనును.॥౫॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరుని శరణము నాశ్రయించుట జీవాత్మకు పరమానందదాయక మగును.॥౫॥

1200. A devotee of peaceful nature who dwells among the knowers of God and has a pure heart, is embraced by Resplendent Lord. [God loves only pure - hearted noble persons.] II5II

౧౨౦౧. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

అథ పరమాత్మనః కృపావమాహ.

౨ఉ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩౧౨
౧౨౦౧. ప్ర వాచమిన్దు రిష్యతి సముద్రస్యాధి విష్టపి ।
౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
జిన్వన్కోశం మధుశ్చుతమ్ ॥ ౬ ॥

౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ ౨ ౧౨ ౧౨ర ౩౧౨
ప. వి:- ప్ర । వాచమ్ । ఇన్దుః । ఇష్యతి । సముద్రస్య । సమ్- ఉద్రస్య । అధి । విష్టపి ।
౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
జిన్వన్ । కోశమ్ । మధుశ్చుతమ్ । మధు -శ్చుతమ్ ॥ ౬ ॥

పదార్థః- **ఇన్దుః** రసాగారః పరమాత్మా **మధుశ్చుతమ్** మధుస్రావిణమ్ **కోశమ్** స్వకీయమ్ ఆనన్దరసకోశమ్ **సముద్రస్య** జీవాత్మ సముద్రస్య **విష్టపి అధి** ధరాతలే **జిన్వన్** గమయన్ **వాచమ్** ఉపదేశగిరమ్ **ప్ర ఇష్యతి** ప్రేరయతి. [ఇష గతౌ దివాదిః.] ॥ ౬ ॥

అత్ర యథా ఇన్దుశ్చన్ద్రః సముద్రస్య ధరాతలే స్వకీయం చన్ద్రికారూపం మధుశ్చుతం కోశం జిన్వతి ప్రేరయతీతి శబ్దశక్తిమూలేన ధ్వనినా ధ్వన్యతే ॥ ౬ ॥

భావార్థః- ఉపాసకాన్ జగదీశ్వరో నిరన్తరమానన్దరసధారాభిః సిఞ్చతి, తేభ్యో దివ్యసన్దేశం చ ప్రయచ్ఛతి॥౬॥

౧౨౦౧. ఈ మంత్రములో పరమాత్మకృప వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(ఇన్దుః) రసనిధియగు పరమాత్మ తన (మధుశ్చుతమ్) మధుస్రావమను (కోశమ్) ఆనందరసకోశమును (సముద్రస్య) జీవాత్మరూప సముద్రముయొక్క (విష్టపి అధి) ధరాతలముపై (జిన్వన్) ప్రేరణ నొనర్చుచు (వాచమ్) ఉపదేశరూపవాణులను (ప్ర ఇష్యతి) ఇచ్చును.॥౬॥

ఇచ్చట శబ్ద శక్తిమూలకముగు ధ్వనిచే ధ్వనించుచున్నదేమనగా ఇన్దు (చంద్రుడు) సముద్రముయొక్క ధరాతలముపై తన వెన్నెలరూప మధుస్రావియును కోశమును ప్రేరితమొనర్చును.॥౬॥

భావార్థము :- ఉపాసకులను జగదీశ్వరుడు నిరంతరము ఆనందరస ధారలచే సేచనమొనర్చుచుండును. మరియు వారికి దివ్యసందేశములనిచ్చుచుండును.॥౬॥

1201. A devotee pleasing God Who is the Source of sweetness by his true devotion, living on the shore of a sea or in his house, becoming full of light prays to the Almighty. II6II

౧౨౦౨. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మాస్తోతారం కథముపకరోతీత్యాహ.

౧౨ ౩ ౨౩౧ ౨౩౨౩౧ ౨౩౧ ౨
౧౨౦౨. నిత్యస్తోత్రో వనస్పతిర్ధేనామన్తః సబర్దుఘామ్ ।
౩ ౧ ౨ర ౩ ౧
హిన్వానో మానుషా యుజా ॥ ౭ ॥

౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨౩౧ ౨ ౩౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ప. వి:- నిత్యస్తోత్రః । నిత్య - స్తోత్రః । వనస్పతిః । ధేనామ్ । అన్తరితి । సబర్దుఘామ్ ।
౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨
సబః - దుఘామ్ । హిన్వానః । మానుషా । యుజా ॥ ౭ ॥

పదార్థః- నిత్యస్తోత్రః సన్ధ్యోపాసనరూపనిత్యకర్మత్వేన స్తవనీయః, **వనస్పతిః** వనసాం తేజసాం పతిః అధీశ్వరః సోమః పరమాత్మా **మానుషా యుజా** మానుషయోః యుజోః ఉపాసకయోః స్త్రీపురుషయోః. [ఉభయత్ర సుపాం సులుక్. । అ. ౭ । ౧ । ౩౯ ఇత్యనేన షష్ఠీద్వివచనస్య ఆకారాదేశః.] **అన్తః** అన్తఃకరణే **సబర్దుఘామ్** ఆనన్దరసదోగ్ధ్రీమ్ **ధేనామ్** దివ్యాం వాచమ్. [ధేనా ఇతి వాఙ్ నామ. నిఘం. ౧ । ౧౧] **హిన్వానః** ప్రేరయన్, భవతీతి శేషః. [హి గతౌ వృద్ధౌ చ స్వాదిః. ఆత్మనేపదం ఛాన్దసమ్.]॥౭॥

అత్ర 'దుఘామ్' ఇతి కథనేన ధేనాయాం గోత్వారోపో వ్యఙ్గ్యః ॥ ౭ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరోపాసనాయ అయమేవ లాభో యద్ దివ్యానన్దః శుభకర్మసూత్సాహశ్చ ప్రాప్యతే॥౭॥

౧౨౦౨. ఈ మంత్రములో 'పరమాత్మ స్తోతల కెట్లు ఉపకారమొనర్చు'నను వర్ణన కలదు.

పదార్థము :- (నిత్యస్తోత్రః) సంధ్యోపాసనరూప నిత్యకర్మలద్వార స్తుతించదగిన (వనస్పతిః) తేజముల అధిపతియగు సోమపరమాత్మ (మానుషే యుజా) మనుష్యులగు స్త్రీపురుషుల (అన్తః) అంతఃకరణములందు (సబర్దుఘామ్) ఆనందరసమును పితుకునట్టి (ధేనామ్) దివ్యవాణులను (హిన్వానః) ప్రేరితమొనర్చుచుండును.॥౭॥

ఇచ్చట 'దుఘామ్' అని చెప్పుటచే ధేనాయాం (వాణు)లలో గోత్వముయొక్క ఆరోపము వ్యంగ్యమైయున్నది.॥౭॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరుని ఉపాసనలచే దివ్యమగు ఆనందము మరియు శుభకర్మలలో ఉత్సాహమును పొందుటయే లాభమని తలచవలెను.॥౭॥

1202. God Who is ever to be praised, the Lord of all who are admired by men, leads devotees towards the path of righteousness, establishing in their intellects Vedic Speech which gives the best delight, as a cow gives good milk abundantly. II7II

౧౨౦౩. ఋషిః-అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మా ప్రార్థ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨
౧౨౦౩. ఆ పవమాన ధారయా రయిం సహస్రవర్చసమ్ ।

౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨
అస్మే ఇన్దో స్వాభువమ్ ॥ ౮ ॥

౨ ౩ ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩
ప.వి:- ఆ । పవమాన । ధారయా । రయిమ్ । సహస్రవర్చసమ్ । సహస్ర -వర్చసమ్ ।

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
అస్మేఇతి । ఇన్దో । స్వాభువమ్ । సు- ఆభువమ్ ॥ ౮ ॥

పదార్థః- హే **పవమాన** పవిత్రతాప్రదాయక **ఇన్దో** రసేనక్లేదక పరమాత్మన్! త్వమ్ **అస్మే** అస్మాసు [అస్మచ్ఛబ్దాత్ 'సుపాంసులుక్'. అ. ౭ । ౧ । ౩౯ ఇత్యనేన సప్తమీబహువచనస్య శే ఆదేశః.] **సహస్రవర్చసమ్** అనన్తబ్రహ్మవర్చసయుక్తమ్, **స్వాభువమ్** సువ్యాపకమ్ **రయిమ్** దివ్యానన్దరూపం ధనం **ధారయ** స్థాపయ ॥౮॥

భావార్థః- పరమాత్మోపాసకాః ఖల్వాయుష్మన్తస్తేజస్వినో బ్రహ్మవర్చస్వినో దివ్యానన్దా విద్వాంసః శ్రీమన్తశ్చ జాయన్తే ॥౮॥

౧౨౦౩. ఈ మంత్రములో పరమాత్మను ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(పవమాన) పవిత్రతనిచ్చునట్టి (ఇన్దో) రసముతో తడుపునట్టి ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (అస్మే) మాలో (సహస్రవర్చసమ్) అనంతమైన బ్రహ్మవర్చస్సుతోగూడి ఊడిన (స్వాభువమ్) అత్యంత వ్యాపకమగు (రయిమ్) దివ్యమగు ఆనందరూప ధనములను (ధారయ) స్థాపించుము.।౮॥

భావార్థము :-పరమాత్మయొక్క ఉపాసకులు ఆయుష్మంతులు, తేజోవంతులు, బ్రహ్మవర్చస్సుగలిగినవారు, దివ్యమగు ఆనందయుక్తులు, విద్వాంసులు మరియు శ్రీమంతులు కాగలుగుదురు.।౮॥

1203. O Purifier of all, grant us wealth (of knowledge) bright with a thousand splendours, yea, O Resplendent God, give us ready help. II8II

౧౨౦౪. ఋషిః-అసితః కాశ్యపో దేవలో వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మానన్దధారాసంపాతో వర్ణ్యతే.

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౨ఉ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
౧౨౦౪. అభి ప్రియా దివః కవిర్విప్రః స ధారయా సుతః ।
౧ ౨ ౩ ౧౨
సోమోహిన్వే పరావతి ॥౯॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨
ప. విః- అభి । ప్రియా । దివః । క విః । విప్రః । వి -ప్రః । సః । ధారయా । సుతః ।
౧౨ర ౩ ౧౨
సోమః । హిన్వే । పరావతి ।౯॥

పదార్థః-**దివః** ద్యోతమానస్య జీవాత్మనః **ప్రియా** ప్రియాణి ధామాని అన్నమయప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయానన్దమయకోశాఖ్యాని **అభి** అభిలక్ష్య **ధారయా** ధారారూపేణ **సుతః** అభిషుతః, **కవిః** క్రాన్త ద్రష్టా, **విప్రః** విశేషేణ పూర్ణత్వప్రాపకః **స సోమః** అసౌ రసాగారః పరమేశ్వరః క్రమశః **పరావతి** సరఃస్థితే ఆనన్దమయకోశే **హిన్వే** గచ్ఛతి ॥౯॥

భావార్థః-రసాగారాత్ పరమాత్మ నోఽభిషుతా ఆనన్దరసధారా జీవాత్మానం పూర్ణత ఆప్లావయన్తి.॥౯॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మ మహిమ్నః పరమాత్మజీవాత్మ సంగమస్య బ్రహ్మానన్దరసస్య చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిరస్తి.

౧౨౦౪. ఇందులో పరమాత్మచే జరుగునట్టి ఆనందరసముయొక్క వర్ణనకలదు.॥౯॥

పదార్థము :-(దివః) తేజస్వియగు జీవాత్మయొక్క (ప్రియా) ప్రియధామము అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయకోశములను లక్ష్యమున నుంచుకొని (ధారయా) ధారారూపములో (సుత) అభిషుతమొనర్చబడిన (కవిః) క్రాంతద్రష్ట (విప్రః) విశేషరూపమున పూర్ణత్వము నిచ్చునట్టి (స సోమః) ఆ రసాగారమగు పరమేశ్వరుడు క్రమముగ (పరావతి) అన్నిటికన్న అతిదూరమునందుగల ఆనందమయకోశములోనికి (హిన్వే) చేరుకొనును.॥౯॥

భావార్థము :-రసనిధియగు పరమేశ్వరునినుండి అభిషుత మొనర్చబడిన ఆనందరసముయొక్క ధారలు జీవాత్మను సంపూర్ణముగ అప్లావితమొనర్చివేయును.॥౯॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మయొక్క మహిమ, పరమాత్మ, జీవాత్మల కలయిక మరియు బ్రహ్మానందరసముయొక్క వర్ణనయుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము కలదు.

తొమ్మిదవ అధ్యాయమందలి మూడవఖండము సమాప్తమైనది.

1204. Sage, poet, always seated in God Who is the Best Protector, a wise devotee with the stream of bliss received form the Almighty, roams about in the world dispelling all darkness like the sun. He flies to the excellent heights of knowledge. II9II

౧౨౦౫. ఋషిః-ఉచథ్యః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదావుపాసకస్య స్తోత్రగానపద్ధతిమాహ.

౧౨౦౫. ఉత్తే శుష్మాస ఈరతే సిన్ధోరూర్మేరివ స్వనః ।
వాణస్య చోదయా పవిమ్ ॥ ౧ ॥

ప. వి:- ఉత్ । తే । శుష్మాసః । ఈరతే । సిన్ధోః । ఊర్మేః । ఇవ । స్వనః । వాణస్య । చోదయ । పవిమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే భక్తిసాధక ఉపాసక! **తే** తవ **శుష్మాసః** శుష్మాః బలవన్తః స్తోత్రసమూహాః **ఉదీరతే** ఉద్గచ్ఛన్తి, తేషామ్ **సిన్ధోః ఊర్మేః ఇవ** సముద్రస్య తరఙ్గస్య ఇవ **స్వనః** గీతధ్వనిరస్తి. త్వమ్ **వాణస్య** వీణాదణ్డస్య **పవిమ్** తన్త్రీమ్ **చోదయ** ప్రేరయ, వీణావాదనేన ప్రభుభక్తిస్తోత్రాణి తరఙ్గయేతి భావః ॥ ౧ ॥

భావార్థః-మధురైర్గీతైర్యదా వీణామఞ్జీరాదీని వాద్యాని సలయం సంవాద్యన్తే తదా ఉపూర్వభక్తిప్రవాహ ఉత్తరఙ్గాయతే ॥ ౧ ॥

౧౨౦౫. ఈ మంత్రములో ఉపాసకుల స్తోత్రగానపద్ధతియొక్క వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-భక్తిని సాధించుకొనునట్టి ఓ ఉపాసకా! (తే) నీయొక్క (శుష్మాసః) శక్తిమంతమగు స్తోత్ర సమూహము (ఉదీరతే) లేచుచున్నది. వానికి (సిన్ధోః ఊర్మేః ఇవ) సముద్రతరంగములవంటి (స్వనః) గీతముల ధ్వనిగలదు. నీవు (వాణస్య) వీణాదండముయొక్క (పవిత్రమ్) తంత్రులను (చోదయ) ప్రేరితమొనర్పుము. అనగా వీణావాదనతో గూడ ప్రభుభక్తియొక్క స్తోత్ర తరంగితముల నొనర్పుము.॥౧॥

భావార్థము :-మధురగీతములతో గూడ వీణ, మృదంగము మున్నగు వాద్యములు మేళతాళములతో భజించునప్పుడు అపూర్వభక్తియొక్క ప్రవాహము తరంగితమగును.॥౧॥

1205. Loud as a river's roaring wave. O God, Thy powers manifest themselves. Thou Who givest the Vedic wisdom in the beginning of the universe, inspire us with Divine speech. [May we attain the Vedic Wisdom by the Grace of God]. II1II

౧౨౦౬. ఋషిః-ఉచథ్యః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మావిర్భావవిషయమాహ.

3 ౨ 3 ౧ 3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨
౧౨౦౬. ప్రసవే త ఉదీరతే తిస్రో వాచో మఖస్యువః ।
౨ఉ 3 ౨ 3 ౧ ౨
యదవ్య ఏషి సానవి ॥ ౨ ॥

3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ ౧౨ర 3 ౧ ౨
ప. వి:– ప్రసవే । ప్ర–సవే । తే । ఉత్–ఈరతే । తిస్రః । వాచః । మఖస్యువః । యత్ ।
౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర
అవ్యే । ఏషి । సానవి ॥౨॥

పదార్థః-హే సోమ రసాగార పరమాత్మన్! **తే ప్రసవే** ధ్యానద్వారా తవ ఆవిర్భావే సతి **మఖస్యువః** ఉపాసనాయజ్ఞపూర్తికామాః ఉపాసకాః. [మఖశబ్దాత్ క్యచి ఉ ప్రత్యయః. క్యచి సుగ్ వక్తవ్యః. అ. ౭।౧।౫౧ ఇతి వార్త్తికేన సుగాగమః.] **తిస్రః వాచః** ఋగ్యజుః సామలక్షణాః తిస్రో గిరః **ఉదీరతే** ఉచ్చారయన్తి, **యత్** యదా, త్వమ్ **అవ్యే సానవి** జీవాత్మనః ఉన్నతే ధామ్ని **ఏషి** ప్రాప్నోషి. [అవిః రక్షకః ఆత్మా, తస్యేదమ్ అవ్యమ్ తస్మిన్. సానవి సానౌ. అత్ర బాహులకాద్ 'అచ్చ ఘేః' అ. ౭।౩।౧౧౯ ఇతి న ప్రవర్తతే, తతో గుణేఽవాదేశే చ 'సానవి' ఇతి రూపనిష్పత్తిః.] ॥ ౨ ॥

భావార్థః-సర్వేషామన్తరాత్మని పూర్వమేవ విద్యమానః పరమాత్మా ధ్యానేన వేదమన్త్రాణాం గానేన చ ప్రకటీకరణీయః ॥ ౨ ॥

౧౨౦౬. ఈ మంత్రములో పరమాత్మయొక్క ఆవిర్భావమును గురించిన వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-సోమ, అనగా రసనిధివగు ఓ పరమేశ్వరా! (తే ప్రసవే) ధ్యానముద్వారా నీయొక్క ఆవిర్భావమైనప్పుడు (మఖస్యువః) ఉపాసనాయజ్ఞముయొక్క పూర్తిని కోరునట్టి ఉపాసకులు (తిస్రః వాచః) ఋక్ యజుః, సామరూప మూడు వాణులను (ఉదీరతే) ఉచ్చరించెదరు (యత్) ఎపుడైతే నీవు (అవ్యే సానవి) జీవాత్మయొక్క ఉన్నతధామములో (ఏషి) చేరుదువో అపుడు.॥౨॥

భావార్థము :-అందరి అంతరాత్మలలో మొదటినుండియే విద్యమానమైయున్న పరమాత్మను ధ్యానముద్వారా మరియు వేదమంత్రములగానముద్వార ప్రకటమొనర్పవలెను.॥౨॥

1206. O God, at Thine effusion or realisation upward rise three sounds of AUM - Om, or three Voices denoting knowledge, action and devotion strong, fresh and desiring the spirit of self - sacrifice, when Thou art manifested in the high region of conciousness. II2II

౧౨౦౭. ఋషిః-ఉచథ్యః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ కీదృశః పరమేశ్వరః కథం సాక్షాత్కారణీయ ఇత్యాహ.

౨౩ ౨౩ ౧౨ ౩౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౨౦౭. అవ్యా వారైః పరి ప్రియం హరిం హిన్వన్త్యద్రిభిః ।
౧౨ ౩ ౧ ౨
పవమానం మధుశ్చుతమ్ ॥ ౩ ॥

౧౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩
ప.వి:- అవ్యాః । వారైః । పరి । ప్రియమ్ । హరిమ్ । హిన్వన్తి । అద్రిభిః । అ - ద్రిభిః ।
౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ర
పవమానమ్ । మధుశ్చుతమ్ । మధు-శ్చుతమ్ ॥ ౩ ॥

పదార్థః-ప్రియం ఉపాసకానాం ప్రేమాస్పదమ్, **హరిమ్** దుఃఖానాం హర్తారమ్, **పవమానమ్** హృదయం పవిత్రయన్తమ్, **మధుశ్చుతమ్** ఆనన్దస్రావిణమ్ సోమం పరమాత్మానమ్, ఉపాసకాః జనాః **అవ్యాః వారైః** చిత్తభూమేః విక్షేపనివారణోపాయైః **అద్రిభిః** ధ్యానరూపైః పేషణసాధనైశ్చ **పరిహిన్వన్తి** స్వాత్మని ప్రేషయన్తి, పరిపశ్యన్తీత్యర్థః ॥ ౩ ॥

భావార్థః-యోగవిఘ్నభూతాన్ వ్యాధిస్త్యానసంశయాదీన్ దుఃఖదౌర్మనస్యాదీంశ్చ వినివార్య ధ్యానద్వారా పరమాత్మానం సాక్షాత్కృత్య సర్వైరానన్దవారిధారాయాం స్నాతవ్యమ్ ॥ ౩ ॥

౧౨౦౭. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరు నెట్లు సాక్షాత్కారమొనర్చుకొనవలె నను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(ప్రియమ్) ఉపాసకుల ప్రియుడు (హరిమ్) దుఃఖములను హరించువాడు (పవమానమ్) హృదయములను పవిత్రమొనర్చువాడు (మధుశ్చుతమ్) ఆనందమును పంచియిచ్చునట్టి సోమపరమాత్మను ఉపాసకులు (అవ్యాః వారైః) చిత్తభూమియొక్క చంచలత్వమును నివారించుకొను ఉపాయములతో మరియు (అద్రిభిః) జ్ఞానరూప జల్లెడచే (పరిహిన్వన్తి) జల్లించి తమ ఆత్మలలోనికి పంపుకొనువారు మాత్రమే ఆయన సాక్షాత్కారమును పొందగలుగుదురు.॥౩॥

భావార్థము :- యోగియొక్క విఘ్నరూప వ్యాధి, స్త్యానము, అనగా సోమరితనము, సంశయము మున్నగు మరియు దుఃఖము, దుర్వ్యసనము మున్నగువానిని తొలగించుకొని ధ్యానము, ధారణ ద్వారా పరమాత్మను సాక్షాత్కారమొనర్చుకొనినప్పుడు ఎల్లరును ఆనందరసధారలలో స్నానమాడగలరు. ॥3॥

1207. Devotees realise God Who is Dear, Destroyer of Sin and misery, Purifier and Rainer of bliss through the practice of Yoga and the attitudes of consciousness. ॥3॥

౧౨౦౮. ఋషిః- ఉచథ్యః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరః ప్రార్థ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౨౦౮. ఆ పవస్వ మదిన్తమ పవిత్రం ధారయా కవే ।

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
అర్కస్య యోనిమాసదమ్ ॥ ౪ ॥

౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర
ప. విః- ఆ । పవస్వ । మదిన్తమ । పవిత్రమ్ । ధారయా । కవే । అర్కస్య । యోనిమ్ ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ఆసదమ్ । ఆ -సదమ్ ॥ ౪ ॥

పదార్థః- హే **మదిన్తమ** ఆనన్దయితృతమ, **కవే** క్రాన్తద్రష్టః, సోమ రసాగార పరమాత్మన్! త్వమ్ **అర్కస్య** అర్చకస్య జీవాత్మనః **యోనిమ్** గృహమ్ ఆనన్దమయకోశమ్ **ఆసదమ్** ఆసత్తుమ్ **పవిత్రమ్** పవిత్రం యథాస్యాత్ తథా **ధారయా** ఆనన్దధారయా సహ **పవస్వ** ప్రవాహితో భవ ॥ ౪ ॥

భావార్థః-పరమాత్మనః సకాశాత్ ప్రస్రవన్తీమానన్దధారాం ప్రాప్య జీవాత్మా కృతార్థో జాయతే ॥ ౪ ॥

౧౨౦౮. ఇపుడు పరమాత్మతో ప్రార్థించబడుచున్నది.

పదార్థము :- (మదిన్తమ) అన్నిటికన్న గొప్ప ఆనందదాయకుడవు (కవే) క్రాంతద్రష్టవునగు ఓ సోమ పరమేశ్వరా! నీవు (అర్కస్య) అర్చనయొనర్చు జీవాత్మయొక్క (యోనిమ్) గృహము, అనగా

ఆనందమయకోశములో (ఆసదమ్) ఆసనము స్థిరపరచుకొనుటకొరకు (పవిత్రమ్) పవిత్రరూపములో (ధారయా) ఆనందధారలతోగూడ (పవస్వ) ప్రవాహితుడవగుము.॥౪॥

భావార్థము :-పరమాత్మనుండి బయలుదేరి ప్రవహించుచున్న ఆనందధారలను పొందిన జీవాత్మ కృతార్థత నొందును.॥౪॥

1208. O Wise devotee! Thou Who art a sage and giver of delight, flow with thy current to attain emancipation to seat thyself in the shrine of the Adorable God. [By shrine of God is meant pure heart in which He is realised]. ||4||

౧౨౦౯. ఋషిః- ఉచథ్యః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి పరమేశ్వరః ప్రార్థ్యతే.

౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3౧ ౨
౧౨౦౯. స పవస్వ మదిన్తమ గోభిరఞ్జానో అక్తుభిః।
౧ ౨ 3౧౨
ఏన్ద్రస్య జఠరం విశ ॥౫॥

౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౧ ౨ ౧ ౨ర 3౧ ౨
ప. వి:– సః।పవస్వ।మదిన్తమ।గోభిః।అఞ్జానః।అక్తుభిః।ఆ।ఇన్ద్రస్య।జఠరమ్।
3
విశ ॥౫॥

పదార్థః-హే **మదిన్తమ** ఆనన్దయితృతమ జగదీశ్వర! త్వమ్ **అక్తుభిః** వ్యఞ్జకైః **గోభిః** అధ్యాత్మప్రకాశరశ్మిభిః **అఞ్జానః** ప్రకాశయన్ **ఆ పవస్వ** ఆగచ్ఛ. **ఇన్ద్రస్య** జీవాత్మనః **జఠరమ్** అభ్యన్తరమ్ ఆ **విశ** ప్రవిశ ॥౫॥

భావార్థః-పరమాత్మానం ప్రాప్య జీవాత్మా ప్రకాశమయో జాయతే ॥౫॥

అస్మిన్ఖణ్డే స్తోత్రగానద్వారా పరమేశ్వర సాక్షాత్కారస్య పరమేశ్వర ప్రార్థనాయాశ్చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౨౦౯. ఈ మంత్రములో మరల పరమాత్మ ప్రార్థన కలదు.

పదార్థము :-(మదిన్తమ) అందరికన్న గొప్ప ఆనందదాతవగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (అక్తుభిః) ప్రకాశవంతమగు (గోభిః) ఆధ్యాత్మ ప్రకాశక కిరణములచే (అఞ్జానః) ప్రకాశము నిచ్చుచు (ఆ పవస్వ) విచ్చేయుము (ఇన్ద్రస్య) జీవాత్మయొక్క (జఠరమ్) గర్భములో (ఆ విశ) స్థిరమై పొమ్ము.॥౫॥

భావార్థము :-పరమాత్మను పొందినట్టి జీవాత్మ ప్రకాశవంతమైపోవును.॥౫॥

ఈ ఖండములో స్తోత్రగానములద్వార పరమాత్మను సాక్షాత్కారమొనర్చుకొను మరియు పరమేశ్వరుని ప్రార్థనను గురించిన వర్ణన యుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధముగలదని ఎరుగవలెను.

తొమ్మిదవ అధ్యాయమందలి నాల్గవ ఖండము ముగిసినది.

1209. O devotee, best giver of delight, becoming pure by the study of the Vedas, enter into God's stomach so to speak i.e. attain God. (It is just a metaphorical expression and should not be taken literally. It only means to be established in God always, realising His presence at all times]. II5II

౧౨౧౦. ఋషిః-అమహీయుః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౪౯౭ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మానం సమ్బోధ్య వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర వీరో జనః సమ్బోధ్యతే.

౩ ౨ ౩౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩౨
౧౨౧౦. అయా వీతీ పరి స్రవ యస్త ఇన్దో మదేష్వా।

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
అవాహన్నవతీర్నవ ॥౧॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩
ప.పి:- అయా। వీతీ। పరి। స్రవ। యః। తే। ఇన్దో। మదేషు। ఆ। అవాహన్। అవ-
౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర
అహన్। నవతీః। నవ ॥౧॥

పదార్థః-హే **ఇన్దో** తేజసా దేదీప్త వీర! త్వమ్ **అయా వీతీ** అనయా రీత్యా **పరిస్రవ** వ్యవహర, యత్ **యః** యో జనః **తే మదేషు ఆ** తవ వీరతాజనితానామ్ ఉత్సాహానాం సమ్పర్కం ప్రాప్నుయాత్, సః **నవ నవతీః** నవతినవతి సఙ్ఖ్యకానాం శత్రుయోద్ధృణాం నవవ్యూహాన్ **అవాహన్** అవహన్యాత్ ॥౧॥

భావార్థః-వీరః సేనాపతిః స్వసేనాయా భటానేవముత్సాహయేద్ యంత్తే ప్రతిభటానాం శతశోఽపివ్యూహాన్ క్షణేనావచ్ఛిన్ద్యుః. అన్తరస్యదేవాసురసంగ్రామస్య చమూపతిర్జీవాత్మాప్యన్తరాన్ శత్రూనుత్పాదయితుం తథైవాచరేత్ ॥౧॥

౧౨౧౦. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చిక యందలి ౪౯౫వ మంత్రము. దీనికచ్చట పరమాత్మను సంబోధించి వ్యాఖ్యానించబడినది. ఇప్పుడిచట వీరులను సంబోధించబడుచున్నది.

పదార్థము :- (ఇన్ద్రో) తేజముతో ప్రదీప్తముగు ఓ వీరవరా! నీవు (అయా వీతీ) ఈ రీతిగా (పరి స్రవ) వ్యవహరించుము. అనగా (యః) ఏ మనుష్యులు (తే మదేషు అ) నీ వీరత్వముచే పుట్టిన ఉత్సాహముయొక్క సంపర్కమునకు చేరుదురో వారు (నవనవతీః) తొంబది తొమ్మండుగురు, అనగా ౯౯/౧౦౦ శత్రువుల యోధులను (అవాహన్) చంపివేయువారుగ గావలెను.॥౧॥

భావార్థము :-వీరసేనాపతి తన సైన్యములను శత్రువులెన్ని వ్యూహములను పన్నినను వారి వ్యూహములను క్షణములో ఛిన్నాభిన్నమొనర్చునట్లు ప్రోత్సహించవలెను. ఆంతరిక దేవాసుర సంగ్రామము యొక్క సేనాపతియగు జీవాత్మయును ఆంతరిక శత్రువులను నష్టమొనర్చివేయుటకు అటులనే చేయవలెను.॥౧॥

1210. O God, Source of peace! remain in our body in such a manner that being absorbed in Thy rapturous joy, the soul may spend ninety years cheerfully and may leave the body only after that. ll1ll

౧౨౧౧. ఋషిః- అమహీయుః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరః ప్రార్థ్యతే వీరోజనశ్చోద్బోధ్యతే.

౧౨ ౩౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨
౧౨౧౧. పురః సద్య ఇత్థాధియే దివోదాసాయ శంబరమ్।

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
అధ త్యం తుర్వశం యదుమ్ ॥౨॥

౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ప. వి:- పురః । సద్యః । స-ద్యః । ఇత్థాధియే । ఇత్థా-ధియే । దివోదాసాయ ।
౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర
దివః-దాసాయ । శమ్బరమ్ । శమ్ - బరమ్ । అధ । త్యమ్ । తుర్వశమ్ । యదుమ్ ॥౨॥

పదార్థః- హే ఇన్ద్ర తేజసా దేదీప్త పరమాత్మన్ వీరజన వా! త్వమ్ **ఇత్థాధియే** సత్య కర్మణే. [ఇత్థా ఇతి సత్యనామ. నిఘం. 3 । ౧౦, ధీరితి కర్మనామ. నిఘం ౨ । ౧.] **దివోదాసాయ** దివః విద్యాధర్మప్రకాశస్య దాసః దాతా తస్మై, తస్య హితాయేత్యర్థః **సద్యః** సపది **శంబరమ్** శాన్తినివారకం శత్రుమ్, **అధ** అపి చ **త్యమ్** తమ్ **తుర్వశమ్** హింసాకామం శత్రుమ్. [తురం హింసాం వష్టి కామయతే యః స తుర్వశః. తుర్వీ హింసార్థః. వశ కాన్తౌ.] **యదుమ్** ధర్మప్రతిబన్ధకం చ శత్రుమ్. [యచ్ఛతి ప్రతి బధ్నాతి ధర్మకర్మాణి యః స యదుః. యమ ఉపరమే, దుక్ ప్రత్యయః.] **పురః** తేషాం నగరీశ్చ **అవాహన్** అవజహి. [అవాహన్నితి పూర్వమన్త్రాదా కృష్యతే. లోడర్థే లఙ్.] ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరమాత్మనః కృపయా వీరాణాం చ శౌర్యకర్మణా సుఖశాన్తి ధర్మకర్మాది ప్రతిబన్ధకాః శత్రవః సదైవ పరాజేయాః ధార్మికాశ్చ జనా ఉన్నేయాః ॥ ౨ ॥

అత్ర సాయణాచార్యస్య దివోదాసో నామ రాజాఽభిమతః. యదుతుర్వశశ వఞ్చరాశ్చ తేన తద్విరోధినో నృపాః స్వీకృతాః యాన్ సోమరసం పీత్వా మత్తః సన్నిన్ద్రో దివోదాసస్య హితాయ వశమానయత్. తత్తు న సమఞ్జసం సృష్ట్యాదౌ ప్రాదుర్భూతే వేదే పశ్చాద్వర్తినాం నృపాదీనామితిహాసస్యాసమ్భవాదితి సుధీభిర ధ్యవసేయమ్ ॥

౧౨౧౧. ఈ మంత్రములో పరమాత్మతో ప్రార్థన మరియు వీరుల నుద్బోధించబడినది.

పదార్థము :- ఇన్ద్ర అనగా తేజముతో ప్రదీప్తుడవగు ఓ పరమాత్మా! లేక వీరులారా! మీరు (ఇత్థాధియే) సత్యకర్మలుగల (దివోదాసాయ) విద్య మరియు ధర్మమును ప్రకాశముయొక్క దాతలగు మనుష్యుల హితముకొరకు (సద్యః) శీఘ్రముగనే (శంబరమ్) శాంతిలో విఘ్నములను గలిగించునట్టి శత్రువులను (అధ) మరియు (త్యమ్) అట్టి (తుర్వశమ్) హింసనొనర్చుదలచు శత్రువులను మరియు (యదుమ్) ధర్మమును వ్యాప్తపరచుటయందు అడ్డంకులను గలిగించు శత్రువులను మరియు (పురః) వారి నగరములను (అవాహన్) నష్టభ్రష్టమొనర్చివేయుడు. [ఇచ్చట 'అవాహన్' అను పదము పూర్వమంత్రమునుండి తీసికొనబడినది].॥౨॥

భావార్థము :-పరమాత్మ కృపచే మరియు వీరుల శౌర్యకర్మలచే సుఖశాంతులు, ధర్మకర్మలు మున్నగువానియందు విఘ్నములను గలిగించు శత్రువులను సంపూర్ణముగా పరాజయమొనర్చి, ధార్మికులను ఉత్సాహపరచవలెను.॥౨॥

(ఇచ్చట సాయణాచార్యుని ఉద్దేశ్యములో 'దివోదాసు'డను నామముగల ఒకరాజుండెను. అతనికి యదు, తుర్వశ మరియు శంబరు అను వారు అతనికి శత్రురాజులుండిరి. వారిని సోమరసమును త్రాగి మత్తులో నున్న ఇంద్రుడు దివోదాసునిమేలుకొరకు వశపరచుకొనినాడని వ్రాసినాడు. కాని ఇది దీనికి పొందికగాలేదు. ఏలన సృష్ట్యాదియందు ప్రకటమైన వేదములో పరవర్తులగు రాజులుమున్నగువారి ఇతిహాసములుండజాలవని ఉత్తమ విద్వాంసుల అభిప్రాయమని ఎంచవలెను').

1211. God when truly worshipped by the devotee who has surrendered himself to Him like a servant and whose intellect and actions are full of truth, destroys internal enemies which attempt to impede his progress, however powerful they (enemies) may be. II2II

౧౨౧౨. ఋషిః- అవస్యుః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరో వీరో జనశ్చ సమ్బోధ్యతే.

౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౨౧౨. పరి నో అశ్వమశ్వ విద్గోమ దిన్దో హిరణ్యవత్ ।
౧౨ ౩ ౨ ౩౧౨
క్షరా సహస్రి ణీరిషః ॥ 3 ॥

౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౧ ౨ర
ప. విః– పరి । నః । అశ్వమ్ । అశ్వవిత్ । అశ్వ-విత్ । గోమత్ । ఇన్దో । హిరణ్యవత్ ।
౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౧౨ర
క్షర । ఆ । సహస్రిణీః । ఇషః ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే **ఇన్దో** సమ్పద్వర్షక పరమాత్మన్ వీరజన వా! **అశ్వవిత్** అశ్వానాం ప్రాణబలానాం తురగాణాం వా లమ్భకః త్వమ్ **నః** అస్మభ్యమ్ **అశ్వమ్** ప్రాణబలమ్ అశ్వసమూహం వా **పరిక్షర** పరితో వర్ష. అపి చ **గోమద్** వాగ్బలయుక్తం ధేనుయుక్తం వా, **హిరణ్యవత్** జ్యోతిర్యుక్తం సువర్ణయుక్తం వా యథా స్యాత్ తథా **సహస్రిణీః** సహస్ర సంఖ్యోపేతాః **ఇషః** అభీష్ట సమ్పదః **పరిక్షర** పరితో వర్ష ॥ 3 ॥

భావార్థః-పరమేశకృపయా సర్వా దివ్యా భౌతిక్యశ్చ సమ్పదః ప్రాప్తుం శక్యన్తే. కిఞ్చ యే వీరా భవన్తి తేషామేవ సమ్పదో హస్తగతా జాయన్తే, తే చాన్యానపి తా లమ్భయన్తి ॥ 3 ॥

౧౨౧౨. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుని మరియు వీరులను సంబోధించబడినది.

పదార్థము :-(ఇన్దో) సంపదలను వర్షింపజేయునట్టి పరమాత్మా! లేక వీరులారా! (అశ్వవిత్) ప్రాణబలము, లేక అశ్వములను ప్రాప్తింపజేయునట్టి మీరు (నః) మాకొరకు (అశ్వమ్) ప్రాణశక్తి, లేక అశ్వసమూహమును (పరిక్షర) నలువైపులనుండి వర్షింపజేయుడు. (గోమద్) వాణుల బలములతో గూడిన, లేక ధేనువులతోగూడిన మరియు (హిరణ్యవత్) జ్యోతివంతము లేక సువర్ణముతో గూడిన (సహస్రిణీః) వేలాదిసంఖ్యగల (ఇషః) కోరిన సంపదలు (పరిక్షర) నలువైపులనుండి వర్షింపజేయుడు.॥3॥

భావార్థము :- పరమేశ్వర కృపవల్ల సమస్త దివ్య మరియు భౌతిక సంపదలను పొందగలుగుదుము. తోడ్తో వీరులగువారికి మాత్రమే సంపదలు హస్తగతము కాగలుగును మరియు వానిని ఇతరులకు కూడ వారు ప్రదానమొనర్చగలుగుదురు.॥3॥

1212. O God, Who art bestower of strength, give to our mind strength of senses, splendour, good reputation and truth. Fulfil our noble desires of all kinds, giving us also food in boundless store, along the wealth in kine and gold. II3II

౧౨౧౩. ఋషిః- అమహీయుః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః- గాయత్రీ। స్వరః- షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ४౧౦ క్రమాఙ్కే పరమాత్మపక్షే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర వీరరసవిషయః ప్రదర్శ్యతే.

3 ౧ ౨ 3 ౨ఉ 3 ౨ 3 ౧ ౨
౧౨౧౩. అపఘ్నన్పవతే మృధో౾ప సోమో అరావ్ణః ।

౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨
గచ్ఛన్నిన్ద్రస్య నిష్కృతమ్ ॥ ౧ ॥

3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర 3
ప. వి:- అపఘ్నన్ । అప-ఘ్నన్ । పవతే । మృధః । అప । సోమః । అరావ్ణః । అ-రావ్ణః ।
౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౨
గచ్ఛన్ । ఇన్ద్రస్య । నిష్కృతమ్ । నిః-కృతమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-సోమః జాగరితః వీరరసః **ఇన్ద్రస్య** జీవాత్మనః **నిష్కృతమ్** సంస్కృతం గృహమ్ మనోరూపమ్. [నిరిత్యేష సమిత్యేతస్య స్థానే. ఏమీదేషాం నిష్కృతం జారిణీవ (ఋ. ౧౦ । 3४ । ५) ఇత్యపి నిగమో భవతి. నిరు. ౧౨ । ౭.] **గచ్ఛన్** వ్రజన్, **మృధః** సఙ్గ్రామకారిణః **అపఘ్నన్** అపహింసన్, అపి చ **అరావ్ణః** అదానశీలాన్ కృపణాన్ శత్రూన్ **అప** అపఘ్నన్ అపహింసన్ **పవతే** ప్రవహతి ॥ ౧ ॥

భావార్థః- వీరరసేనాప్లుతో మానవః సర్వానాన్తరాన్ బాహ్యాంశ్చ శత్రూనుచ్ఛేత్తుం ప్రభవతి ॥ ౧ ॥

౧౨౧3. ఈ మంత్రముయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ४౧౦వ మంత్రమునకచ్చట పరమాత్మ పక్షమున వ్యాఖ్యచేయబడినది. ఇప్పుడిచ్చట వీరరస విషయములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(సోమః) మేల్కొలుపబడిన వీరరసము (ఇన్ద్రస్య) జీవాత్మయొక్క (నిష్కృతమ్) సంస్కరించబడిన మనోరూప గృహమునకు (గచ్ఛన్) వెళ్లుచు (మృధః) సంగ్రామకారులను (అపఘ్నన్) హింసింపజేయుచు మరియు (అరావ్ణః) దానములనొనర్చని కృపణులగు శత్రువులను (అప) నాశమొనర్చుచు (పవతే) ప్రవాహితమగుచుండును.।౧॥

భావార్థము :-వీరరసమునందు మునిగియున్న పరాక్రమశాలురు ఆంతరిక మరియు బాహ్యశత్రువులను నాశమొనర్పగలుగుదురు.।౧॥

1213. A devotee of peaceful nature drives away all internal foes in the form of ignorance, lust, anger and jealousy etc. and wicked Godless people while going to attain God's Blissful State - emancipation, he purifies all. II1II

౧౨౧౪. ఋషిః-అమహీయుః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మానం వీరం జనం చ ప్రార్థయతే.

౩౧ ౨౩ ౧ ౨ర౩ ౧౨ ౩౧ ౨ర
౧౨౧౪. మహో నోరాయ ఆ భ ర పవమాన జహీమృధః।

౧ ౨ ౩౨౩౧ ౨
రాస్వేన్దో వీరవద్యశః ॥ ౨ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩
ప.వి:- మహః। నః। రాయః। ఆ। భర। పవ మాన। జహి మృధః। రాస్వ। ఇన్దో।
౧౨ ౧ ౨ర
వీరవత్। యశః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **పవమాన** క్రియాశీల పరమాత్మన్ వీర మనుష్య వా! [పవతే గతికర్మా. నిఘం ..౨ ।౧౪.] త్వమ్ **నః** అస్మభ్యమ్ **మహః రాయః** మహాన్తి ధనాని **ఆ భర** ఆహర, **మృధః** హింసకాన్ శత్రూన్ **జహి** వినాశయ. హే **ఇన్దో** తేజసా దేదీప్త పరమాత్మన్ వీర మానవ వా! **వీరవద్ యశః** వీరసదృశం కీర్తిమ్ **రాస్వ** అస్మభ్యం ప్రయచ్ఛ. [రా దానే అదాదిః, ఆత్మనేపదం ఛాన్దసమ్.] ॥ ౨ ॥

భావార్థః-జగతి పరమాత్మకృపావన్తో వీరా ఏవ ధనధాన్యకీర్తిసుఖాని భోక్తుం భోజయితుం చ శత్రూన్ విజేతుం చ క్షమన్తే ॥ ౨ ॥

౧౨౧౪. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ మరియు వీరులను ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :- (పవమాన) క్రియాశీలుడవగు ఓ పరమాత్మా, లేక వీరులారా! మీరు (నః) మాకొరకు (మహః రాయః) మహాధనములను (ఆ భర) కొనితెండు (మృధః) హింసకులగు శత్రువులను (జహి) నాశమొనర్చుడు. (ఇన్ద్రో) తేజముతో ప్రదీప్తమగు ఓ పరమాత్మా లేక వీరవరులారా! మీరు (వీరవత్ యశః) వీరులవంటి యశస్సును (రాస్వ) మాకు ప్రదానమొనర్చుడు.॥౨॥

భావార్థము :- ప్రపంచములో పరమేశ్వరుని కృపను పొందిన వీరులు మాత్రమే ధనధాన్యములను, కీర్తి ప్రతిష్ఠలను, సుఖములను భోగించుట మరియు శత్రువులను జయించుటయందు సమర్థులు కాగలుగుదురు.॥౨॥

1214. O God, Purifier of all! hither bring unto us, great splendour and great wealth of wisdom and peace. Destroy our internal foes which impede our spiritual progress. Grant us O Resplendent God, heroic fame. II2II

౧౨౧౫. ఋషిః- అమహీయుః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః- షడ్జః.

అథ దానవీరః పరమాత్మా మానవశ్చ సమ్బోధ్యతే.

౧ ౨ ౩౨ ౩౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౨౧౫. న త్వా శతం చ న హ్రుతో రాధో దిత్సన్తమామినన్।
౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨
యత్పునానో మఖస్యసే ॥౩॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౨
ప. వి:– న। త్వా। శతమ్। చ। న। హ్రుతః। రాధః। దిత్సన్తమ్। ఆ। మినన్। యత్।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨
పునానః। మఖస్యసే ॥౩॥

పదార్థః- హే దానవీర పరమాత్మన్ మానవ వా! **యత్** యదా **పునానః** అస్మాన్ పవిత్రాన్ కుర్వాణః త్వమ్ **మఖస్యసే** దానయజ్ఞం కర్తుం కామయసే. [మఖమాత్మన ఇచ్ఛతి ఇతి మఖస్యతే. క్యచి 'సుగ్ వక్తవ్యః. అ. ౭।౧।౫౧ వా. ఇత్యనేన సుగాగమః.] తదా **రాధః** ధనమ్ **దిత్సన్తమ్** దాతుమిచ్ఛన్తమ్ **త్వా** త్వామ్ **శతం చ న** శతసంఖ్యాకా అపి **హ్రుతః** అస్మాకం కుటిలా భావాః కుటిలా జనా వా. [హ్వరన్తి కుటిలమాచరన్తీతి హ్రుతః. హ్వృ కౌటిల్యే, క్విపి హ్వరః హ్రుః ఆదేశః తుగాగమశ్చ.] **న ఆ మినన్** దానమార్గాత్ న విచాలయితుం శక్నువన్తి. [మినాతిః వధకర్మా. నిఘం ౨।౧౯।లేటి రూపమ్.] ॥ ౩ ॥

భావార్థః-జగదీశ్వరోఽకుటిలానేవ జనాన్ దానపాత్రం కురుతే. దానశౌణ్డా జనా బాధకైర్విఘ్నైః పునః పునః ప్రతిహన్యమానా అపి స్వకీయం దానవ్రతం న పరిత్యజేయుః ॥ 3 ॥

౧౨౧౫. ఈ మంత్రములో దానవీర పరమాత్మ మరియు దాతలను సంబోధించబడినది.

పదార్థము :-దానవీరుడవగు ఓ పరమాత్మా! మరియు దాతలగు మానవులారా! (యత్) ఎపుడు (పునానః) మమ్ము పవిత్రపరచుచు మీరు (మఖస్యసే) దానయజ్ఞమును చేయతలచినప్పుడు (రాధః) ధనమును (దిత్సన్తమ్) దానమొనర్చదలచుచు (త్వా) మిమ్ము (శతం చ న) వందలకొలది (హ్రుతః) నా కుటిల భావనములు, లేక కుటిలజనులు (న ఆమినన్) మిమ్ము దానమార్గములనుండి విచలితులనొనర్చజాలరు.॥3॥

భావార్థము :-జగదీశ్వరుడు కుటిలత్వములేని వారిని మాత్రమే తన దానములకు పాత్రులనుగ నొనర్చును. దానవీరులగు దాతలు బాధకములగు విఘ్నములు మాటిమాటికి బాధించుచుండినను తమ దానవ్రతమును వదలివేయకుందురు.॥3॥

1215. O God, a hundred obstacles can not check Thee when fain to give Thy boons, purifying all, Thou desirest the self - sacrificing spirit. II3II

౧౨౧౬. ఋషిః-నిధ్రువిః కాశ్యపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్ద-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౪౯౩ క్రమాఙ్కే పరమాత్మపరా వ్యాఖ్యాతా. అత్రాపి స ఏవ విషయః.

3 ౧ ౨ 3 ౧౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨
౧౨౧౬. అయా పవస్వ ధారయా యయా సూర్య మరోచయః ।

3 ౧ ౨ర 3 ౧
హిన్వానో మానుషీరపః ॥ ౧ ॥

3 ౨ 3 ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౨
ప.వి:- అయా । పవస్వ । ధారయా । యయా । సూర్యమ్ । అరోచయః । హిన్వానః।
౧ ౨ర 3 ౨
మానుషీః । అపః ॥౧॥

పదార్థః-హే పవమానసోమ పవిత్రతాదాయక జగత్స్రష్టః పరమాత్మన్! త్వమ్ **అయా** అనయా **ధారయా** ప్రకాశధారయా, అస్మాన్ **పవస్వ** పవిత్రీకురు, **యయా** ప్రకాశధారయా త్వమ్ **సూర్యమ్** ఆదిత్యమ్ **అరోచయః** రోచితవానసి. త్వమేవ **మానుషీః అపః** మనుష్యైః ప్రాప్తవ్యాన్ ఆనన్దరసాన్ **హిన్వానః** ప్రేరయన్, భవేతి శేషః ॥౧॥

భావార్థః-పరమేశకృపయా వయం సూర్యవత్ తేజస్వినః పవిత్రాశ్చ భూత్వా బ్రహ్మానన్దభాగినో భవేమ ॥౧॥

౧౨౧౬. ఈ మొదటి మంత్రము పూర్వార్చికయందలి ౪౬౩వ మంత్రము. దీనిపై అచట పరమాత్మ పక్షములో వ్యాఖ్యానించబడినది. ఇచ్చట కూడ అదేవిషయముపై వర్ణింపబడుచున్నది.

పదార్థము :- ఓ పరమాత్మా! నీవు (అయా) ఈ (ధారయా) ప్రకాశధారలతో మమ్ము (పవస్వ) పవిత్రమొనర్చుము (యయా) ఏ ప్రకాశధారతో నీవు (సూర్యమ్) సూర్యుని (అరోచయః) ప్రకాశపరచియుంటివో, దానితోనే నీవు (మానుషీః అపః) మనుష్యులచే పొందదగిన ఆనందరసములను (హిన్వానః) ప్రేరణ నొనర్చుము.॥౧॥

భావార్థము :- పరమాత్మ కృపచే మేము సూర్యునివలె తేజోవంతులము మరియు పవిత్రులమై బ్రహ్మానందరసమునకు భాగస్థులమగుదుముగాక!॥౧॥

1216. O God! Purify us with that stream of bliss wherewith Thou gavest splendour to the Sun, inspiring human actions. II1II

౧౨౧౭. ఋషిః-నిధ్రువిః కాశ్యపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మనః కర్తృత్వం వర్ణయతి.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౨౧౭. అయుక్త సూర ఏతశం పవమానో మనావధి ।
౩౧౨ ౩ ౧ ౨
అన్తరిక్షేణ యాతవే ॥ ౨ ॥

౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩౧౨
ప. వి:- అయుక్త । సూరః । ఏత శమ్ । పవ మానః । మనౌ- అధి । అన్తరిక్షేణ ।
౧ ౨ర
యాత వే ॥ ౨ ॥

పదార్థః-సూరః ప్రేరకః. [షూ ప్రేరణే ధాతోః 'సుసూధాఞ్గృధిభ్యః క్రన్.' ఉ. ౨ । ౨౫ ఇత్యనేన క్రన్ ప్రత్యయః.] **పవమానః** క్రియాశీలః **సోమః** పరమేశ్వరః **అన్తరిక్షేణ** ఆకాశమార్గేణ **యాతవే** యాతుమ్ **మనౌ అధి** మనుష్యే **ఏతశమ్** ప్రాణరూపమ్ అశ్వమ్. [ఏతశః ఇత్యశ్వనామ. నిఘం...౧ । ౧౪.] **అయుక్త** నియుక్తవానస్తి ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరమాత్మనా సహయోగం ప్రాణసిద్ధిం చ ప్రాప్య మనుష్యా ఆకాశమార్గేణ గమనాగమనే కర్తుం క్షమన్తే ॥ ౨ ॥

౧౨౧౭. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ కర్తృత్వమును గూర్చి వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(సూరః) ప్రేరకుడు (పవమానః) క్రియాశీలుడగు పరమేశ్వరుడు (అన్తరిక్షేణ) ఆకాశమార్గమున (యాతవే) యాత్రనొనర్చుటకొరకు (మనౌ అధి) మనుష్యులకు (ఏతశమ్) ప్రాణమువంటి అశ్వమును (అయుక్త) నియుక్తమొనర్చబడినది.॥౨॥

భావార్థము :-పరమాత్మతో యోగమొనర్చి ప్రాణసిద్ధిని పొంది మనుష్యులు ఆకాశమార్గములో రాకపోకలు జరుపుకొనగలుగుదురు.॥౨॥

1217. A devotee who has become like the sun, dispelling darkness of ignorance and purifying all, yokes the horse of his mind to God Who is Omniscient, in order to attain Him through pure heart and intuition. II2II

౧౨౧౮. ఋషిః-నిధ్రువిః కాశ్యపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి పరమేశ్వరస్య కర్తృత్వమాహ.

3 2ఉ 3 2 3 2 3 1 2 3 1 2
౧౨౧౮. ఉత త్యా హరితో రథే సూరో అయుక్త యాతవే।
2 3 2 3 1 2 3 2
ఇన్దురిన్ద్ర ఇతి బ్రువన్ ॥ 3 ॥

3 2 3 1 2 1 2ర 1 2ర 3 1 2ర 1 2ర 1 2ర
ప.విః- ఉత । త్యాః । హరితః । రథే । సూరః । అయుక్త । యాతవే । ఇన్దుః । ఇన్ద్రః ।
1 2ర 3 2
ఇతి । బ్రువన్ ॥ 3 ॥

పదార్థః- **ఉత** అపి చ 'హే మానవ, త్వమ్ **ఇన్దుః** తేజసా సమిద్ధోఽసి, **ఇన్ద్రః** శత్రువిదారకోఽసి' ఇతి **బ్రువన్** ఇతి కథయన్ **సూరః** ప్రేరకః పరమేశ్వరః **యాతవే** వ్యవహర్తుమ్ **రథే** శరీరరథే **త్యాః** తాః పరమోపయోగినీః **హరితః** మనోబుద్ధిప్రాణశక్తిసహితాః జ్ఞానేన్ద్రియకర్మేన్ద్రియశక్తిరూపాః అశ్వాః **అయుక్త** నియుక్తవానస్తి ॥ 3 ॥

భావార్థః-మానవదేహరథః పరమేశ్వరస్య మహతీం నిర్మాణకలాం సూచయతి ॥ 3 ॥

అస్మిన్‌ఖణ్డే పరమాత్మ విషయస్య వీరోద్‌బోధన విషయస్య చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిర్వేద్యా.

౧౨౧౮. దీనియందును పరమాత్మయొక్క కర్తృత్వమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- (ఉత) మరియు ఓ మానవా! నీవు (ఇన్ద్రః) తేజముతో ప్రదీప్తవంతుడవు (ఇన్ద్రః) శత్రువిదారకుడవు (ఇతి బ్రువన్) అని యనుచు (సూరః) ప్రేరక పరమేశ్వరుడు మనుష్యులు (యాతవే) వ్యవహరించుటకొరకు (రథే) శరీరరూప రథములో (త్యాః) ఆ పరమ ఉపయోగవంతమగు (హరితః) మనోశక్తి, బుద్ధిశక్తి మరియు ప్రాణశక్తిసహితముగ జ్ఞానేంద్రియశక్తి మరియు కర్మేంద్రియశక్తివంటి అశ్వములను (అయుక్త) నియుక్తమొనర్చియున్నాడు.॥3॥

భావార్థము :- మనుష్యుల శరీరరూప రథము పరమేశ్వర మహానిర్మాణకళను సూచితమొనర్చుచున్నది.॥3॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ మరియు వీరుల ఉద్బోధన విషయముయొక్క వర్ణనయుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంగతిగలదని ఎరుగవలెను.

తొమ్మిదవ అధ్యాయమందలి ఐదవ ఖండము సమాప్తమైనది.

1218. That sun-like devotee yokes the horses of his senses including mind in the Chariot of God, the Most Charming and Blissful, in order to attain emancipation, saying that God is Glorious and the Lord of the world. II3II

౧౨౧౯. ఋషిః-వసిష్ఠః। దేవతా-అగ్నిః। ఛన్దః-త్రిష్టుప్। స్వరః-ధైవతః.

తత్రాదౌ పురోహితగుణానాహ.

౩౧ ౨ ౩౨౩౧ ౨ ౩౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨౩౧
౧౨౧౯. అగ్నిం వో దేవమగ్నిభిః సజోషా యజిష్ఠం దూతమధ్వరే
౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨౩౧
కృణుధ్వమ్ । యో మర్త్యేషు నిధ్రువిర్ ఋతావాత
౨ ౩ ౧ ౨ ౩౨
పుర్మూర్ధా ఘృతాన్నః పావకః ॥ ౧ ॥

ప. విః - అగ్నిమ్ । వః । దేవమ్ । అగ్నిభిః । సజోషాః । స - జోషాః । యజిష్ఠమ్ ।
దూతమ్ । అధ్వరే । కృణుధ్వమ్ । యః । మర్త్యేషు । నిధ్రువిః । ని - ధ్రువిః । ఋతావా ।
తపుర్మూర్ధా । తపుః - మూర్ధా । ఘృతాన్నః । ఘృత - అన్నః । పావకః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే మనుష్యాః! యః **అగ్నిభిః సజోషాః** గార్హపత్యాహవనీయాదిభిః అగ్నిభిః సప్రీతిః అస్తి, తజ్జ్ఞానవానస్తీతి భావః, తమ్ **యజిష్ఠమ్** యజ్ఞస్య సాధకతమమ్, **అగ్నిమ్** అగ్రగణ్యమ్ **దేవమ్** విద్వాంసమ్ **వః** యూయమ్ **అధ్వరే** యజ్ఞే **దూతమ్** దూతవన్మాధ్యమమ్, పురోహితమితి భావః, **కృణుధ్వమ్** కురుత, **యః** విద్వాన్ **మర్త్యేషు** మనుష్యేషు **నిధ్రువిః** నిరతిశయస్థిరమతిః, **ఋతావా** సత్యనిష్ఠః. [ఋతం సత్యమ్, తతో మత్వర్థే 'ఛన్దసీవనిపౌ చ వక్తవ్యౌ అ. ౫ । ౨ । ౧౦౯' ఇతి వనిప్. ఋతస్యాన్తదీర్ఘశ్ఛాన్దసః.] **తపుర్మూర్ధా** పరిపక్వమస్తిష్కః, **ఘృతాన్నః** ఘృతదుగ్ధాది సాత్త్వికపౌష్టికపదార్థభోక్తా, **పావకః** పవిత్రతాసమ్పాదకశ్చ విద్యతే ।౧॥

భావార్థః-సుయోగ్య ఏవ కశ్చిజ్జనో అధ్యాత్మయజ్ఞే బాహ్యయజ్ఞే చ పురోహితత్వేన వరణీయః ॥ ౧ ॥

౧౨౧౯. ఈ మొదటి మంత్రములో పురోహితుని వర్ణన కలదు.

పదార్థము :- ఓ మనుష్యులారా! ఏ (అగ్నిభిః సజోషాః) గార్హపత్య, ఆహవనీయ మున్నగు అగ్నులచే ప్రేమగలిగియున్నవారు, అనగా వాని జ్ఞానము గలిగినవారు అట్టి (యజిష్ఠమ్) యజ్ఞముయొక్క గొప్ప సాధకులు (అగ్నిమ్) అగ్రగణ్యులగు (దేవమ్) విద్వాంసులను (వః) మీరు (అధ్వరే) యజ్ఞమునందు (దూతమ్) దూతవలె మాధ్యమము అనగా పురోహితునిగ (కృణుధ్వమ్) నియమించుకొనుడు. (యః) అట్టి విద్వాంసులు (మర్త్యేషు) మనుష్యులలో (నిధ్రువిః) అత్యన్త స్థిరబుద్ధిగలవారు (ఋతావా) సత్యనిష్ఠ (తపుర్మూర్ధా) పరిపూర్ణమైన బుద్ధిగలవారు (ఘృతాన్నః) నేయి, పాలు మున్నగు సాత్విక, పౌష్టిక పదార్థములను తినువారు మాత్రమే (పావకః) అట్టి కార్యమును పవిత్రపరచెదరు. ।౧॥

భావార్థము :-సుయోగ్యులగు విద్వాంసులనే మనుష్యులు ఆధ్యాత్మికయజ్ఞము మరియు బాహ్యయజ్ఞములందు పురోహితులనుగ వరించుకొనవలెను. ।౧॥

1219. O Wise devotees, having all learned persons and keeping away from the path of righteousness, in all your non - violent religious dealings, appoint him as your messenger, who is learned, renowned, virtuous, firm and patient among men, truthful, anstere, forbearing, taker of non - stimulating diet like clarified butter (Ghee) and purifier of all. II1II

౧౨౨౦. ఋషిః-వసిష్ఠః। దేవతా-అగ్నిః। ఛన్దః-త్రిష్టుప్। స్వరః-ధైవతః.

అథ విద్వద్విషయమాహ.

౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
౧౨౨౦. ప్రోథదశ్వో న యవసేఽవిష్యన్యదామహః

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩
సంవరణాద్వ్యస్థాత్। ఆదస్య వాతో

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
అను వాతి శోచిరధ స్మ తే వ్రజనం కృష్ణమస్తి ॥ ౨ ॥

౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
ప. వి:- ప్రోథత్। అశ్వః। న। యవసే। అవిష్యన్। యదా। మహః। సంవరణాత్।
౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨
సమ్ - వరణాత్। వ్యస్థాత్। వి - అస్థాత్। ఆత్। అస్య। వాతః। అను। వాతి। శోచిః।
౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩
అధ। స్మ। తే। వ్రజనమ్। కృష్ణమ్। అస్తి ॥ ౨ ॥

పదార్థః-**అశ్వం న** అశ్వో యథా **యదా** యస్మిన్ కాలే **మహః సంవరణాత్** మహత్యాః వాజిశాలాయాః **వ్యస్థాత్** విముక్తో భవతి తదా **అవిష్యన్** అత్తుమిచ్ఛన్. [అవిష్యన్నితి అత్తి కర్మసు పఠితమ్. నిఘం.౨।౯.] **యవసే** ఘాసే నిమిత్తే **ప్రోథత్** హేషతే. [ప్రోథృ పర్యాప్తౌ, భ్వాదిః, లేటి తిపి రూపమ్. ప్రోథోఽశ్వఘోణా, తయోత్పాద్యమానే శబ్దేఽపి ప్రోథతిః ప్రయుజ్యతే.] తథైవ యః అగ్నిః విద్వాన్ స్నాతకః **యదా** యస్మిన్కాలే **సంవరణాత్** గురుకులస్య నియన్త్రణాత్ **వ్యస్థాత్** విముక్తో జాయతే తదా **అవిష్యన్** రక్షణం కరిష్యన్ **యవసే** మానవసమాజే. [యు మిశ్రణామిశ్రణయోః. బాహులకాదౌణాదికః అస ప్రత్యయః. యూయతే పరస్పరం మిలతి యః స యవసః సమాజః.] **ప్రోథత్** పూర్ణతామానయతి. [ప్రోథృ పర్యాప్తౌ ''పర్యాప్తిః పూర్ణతా'' ఇతిక్షీరస్వామీ.] **ఆత్** అనన్తరమ్ **వాతః** సమాజస్య వాతావరణమ్ **అస్య** ఏతస్య అగ్నేః విదుషః స్నాతకస్య **శోచిః** దీప్తిమ్, ప్రభావమ్ **అను వాతి** అనుసరతి. అథ ప్రత్యక్షకృతమాహ. - **అధ** తదనన్తరమ్, హే అగ్నే విద్వన్ స్నాతక! **తే** తవ **వ్రజనమ్** గమనమ్, వ్యాపారః ఇతి యావత్ **కృష్ణమ్ అస్తి** ఆకర్షకం జాయతే ॥ ౨ ॥

అత్ర శ్లిష్టోపమాలఙ్కారః ॥ ౨ ॥

భావార్థః-కృతసమావర్తన సంస్కారో విద్వాన్ స్నాతకో గురుకులాద్ బహిరాగమ్య సమాజే విద్యాయాః సచ్చారిత్ర్యస్య చ ప్రసారం కుర్యాత్ ॥ ౨ ॥

౧౨౨౦. ఈ మంత్రములో విద్వాంసుల విషయము గలదు.

పదార్థము :- (అశ్వః న) అశ్వమెటుల (యదా) ఎపుడు (మహః సంవరణాత్) విశాలమగు అశ్వశాలనుండి (వ్యస్థాత్) వెడలునో, అపుడు (అనిష్యన్) మేయునట్టి (యవసే) గడ్డిని పొందుటకొరకు (ప్రోథత్) సకిలించుచుండునో, అటులనే ఏ అగ్ని అనగా విద్వాంసుడగు స్నాతకులు (యదా) ఎపుడు (సంవరణాత్) గురుకుల నియంత్రణమునుండి (వ్యస్థాత్) వదలివేయబడుదురో అపుడు (యవసే) మానవసమాజములో (ప్రోథత్) పూర్ణత్వమును తెచ్చును (ఆత్) ఆపిదప (వాతః) సమాజముయొక్క వాతావరణము (అస్య) ఈ స్నాతక విద్వాంసుని (శోచిః) దీప్తియొక్క అనగా ప్రభావముయొక్క (అను వాతి) వెనువెంటనడుచును తరువాత ప్రత్యక్షరూపములో (అధ) ఆ పిమ్మట ' ఓ విద్వాంసుడవగు స్నాతకా! (తే) నీయొక్క (వ్రజనమ్) నడక మున్నగు వ్యవహారములు (కృష్ణమ్ అస్తి) ఆకర్షణీయముగ నగునుయని యనవచ్చును. ॥౨॥

ఈ మంత్రములో శ్లిష్టోపమాలంకారము గలదు.॥౨॥

భావార్థము :- సమావర్తన సంస్కారమైన స్నాతక విద్వాంసుడు గురుకులమునుండి బయటకు వచ్చి సమాజములో విద్య మరియు సచ్చరిత్రతను ప్రసారమొనర్చవలెను.॥౨॥

1220. Like a steed neighing eager for the pasture, when a learned man comes out from the Guruќula (Preceptor's Residence,) in order to earn wealth, name and fame, then the wind following blows upon his splendour and attractive is the path which thou travellest O wise man. II2II

౧౨౨౧. ఋషిః- వసిష్ఠః। దేవతా- అగ్నిః। ఛన్దః- త్రిష్టుప్। స్వరః- ధైవతః.

అథ పునరపి విద్వద్విషయమాహ.

౧ ౨ర ౩ ౧౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౧౨౩ ౧౨
౧౨౨౧. ఉద్యస్య తే నవజాతస్య వృష్ణోఽగ్నే చరన్త్యజరా

౩ ౨ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨౩౨
ఇధానాః । అచ్ఛా ద్యామరుషో ధూమ ఏషి సం

౩ ౧ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩౨
దూతో అగ్న ఈయసే హి దేవాన్ ॥ ౩ ॥

౨ ౧ ౨ర ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర ౧౨ర
ప.వి:– ఉత్ । యస్య । తే । నవ జాతస్య । నవ –జాతస్య । వృష్ణః । అగ్నే । చరన్తి ।
౩౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
అజరాః । అ –జరాః । ఇధానాః । అచ్ఛ । ద్యామ్ । అరుషః । ధూమః । ఏషి । సమ్ । దూతః ।
౩ ౧ ౨ర ౩౨
అగ్నే । ఈయసే । హి । దేవాన్ ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** అగ్రనేతః విద్వన్! **యస్య నవజాతస్య** నవస్నాతకస్య, **వృష్ణః** విద్యాసుఖాదివర్షకస్య **తే** తవ **అజరాః** అజీర్ణాః, **ఇధానాః** జాజ్వల్యమానా దీప్తయః **ఉత్ చరన్తి** ఉద్గచ్ఛన్తి, సః **అరుషః** ఆరోచమానః **ధూమః** అవిద్యాభ్రష్టాచారాదీనాం ప్రకమ్పకః త్వమ్. [ధూనోతి కమ్పయతీతి ధూమః. ధూఞ్ కమ్పనే, ఇత్యస్మాద్ 'ఇషి యుధీన్ధి దసిశ్యాధూసూభ్యో మక్' ఉ. ౧ । ౧౪౫ ఇతి మక్ ప్రత్యయః.] **ద్యామ్ అచ్ఛ** విద్యాదిప్రకాశమ్ అభిలక్ష్య **ఏషి** గచ్ఛసి, కార్యం కరోషి. హే **అగ్నే** విద్వన్! **దూతః** దూత ఇవాచరన్ త్వమ్ **దేవాన్** ప్రజాజనాన్ **సమ్ ఈయసే హి** సఙ్గచ్ఛసే ఖలు ॥ 3 ॥

భావార్థః-నవస్నాతకో గురుకులాద్ బహిర్గత్వా స్వకీయం తేజః ప్రభావం విస్తార్యాజ్ఞానకదురాచారాదీన్ ప్రకమ్ప్య జనసమాజమున్నయేత్ ॥ 3 ॥

౧౨౨౧. ఈ మంత్రములో మరల విద్వాంసుల విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(అగ్నే) అగ్రనాయకుడవగు ఓ విద్వాంసా! (యస్య) ఏ (నవజాతస్య) క్రొత్త స్నాతకుడు (వృష్ణః) విద్య, సుఖములు మున్నగువానిని వర్షింపజేయునట్టి (తే) నీయొక్క (అజరాః) నష్టముగానట్టి (ఇధానాః) జాజ్వల్యమానమగు దీప్తులు ఎపుడు (ఉత్ చరన్తి) లేచునో (సః) అవి (అరుషః) తేజోవంతముగ (ధూమః) అజ్ఞానము, భ్రష్టాచారములు, దుఃఖములు మున్నగువానిని కంపింపజేయునట్టి నీవు (ద్యామ్ అచ్ఛ) విద్యమున్నగు ప్రకాశములను లక్ష్యమున నుంచుకొని (ఏషి) కర్మనొనర్చెదవు (అగ్నే) ఓ విద్వాంసా! (దూతః) దూతవలె ఆచరించునట్టి నీవు (దేవాన్) ప్రజలతో (సమ్ ఈయసే హి) కలిసిమెలసి యుండెదవు.॥3॥

భావార్థము :-నవ అనగా క్రొత్తగా స్నాతకుడై గురుకులమునుండి బయటకు వచ్చిన విద్యార్థి తన తేజముయొక్క ప్రభావమును వ్యాప్తపరచుచు అజ్ఞానము, దురాచారములు మున్నగువానిని కంపింపజేయుచు జనసామాన్యమును ఉన్నతపరచును.॥3॥

1221. When O fresh graduate of the Gurukula! thy ever lasting flames of splendour rise upward, raining wisdom and peace, aloft to heaven as ruddy smoke thou mountest, O fire - like young man! Thou speedest to the enlightened truthful persons as an envoy, carrying the message of righteousness and keeping them away from the path of unrighteousness. II3II

౧౨౨౨. ఋషిః- సుకక్షః। దేవతా- ఇన్ద్రః। ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః- షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౧౮౯ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మ నృపత్యోర్విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర జీవాత్మవిషయ ఉచ్యతే.

౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨
౧౨౨౨. తమిన్ద్రం వాజయామసి మహే వృత్రాయ హన్తవే ।

౧ ౨ర 3 ౧ ౨
స వృషా వృషభో భువత్ ॥ ౧ ॥

౨ ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౧ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
ప. వి:– త మ్ । ఇన్ద్ర మ్ । వాజయామసి । మహే । వృత్రాయ । హన్త వే । సః । వృషా ।
3 ౨ 3
వృషభః । భువత్ ॥౧॥

పదార్థః- **మహే** మహతే, **వృత్రాయ** విఘ్నవిద్రోహోపద్రవపాపాదిరూపాయ శత్రవే. [ద్వితీయార్థే చతుర్థీ.] **హన్తవే** హన్తుమ్ **తమ్** స్వదేహేఽధిష్ఠాతృత్వేన విద్యమానమ్ **ఇన్ద్రమ్** రిపువిదారకం జీవాత్మానమ్ **వాజయామసి** బలినం కుర్మః. **వృషా** బలవాన్ **సః** అసౌ జీవాత్మా **వృషభః** సుఖసమ్పద్వర్షకః **భువత్** భవతు ॥౧॥

భావార్థః- **స్వకీయమన్తరాత్మానముత్సాహ్య సర్వేఽపి బాహ్యా అభ్యన్తరాశ్చ శత్రవో జేతుం శక్యన్తే ॥ ౧ ॥**

౧౨౨౨. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౧౮౯వ మంత్రమున కచ్చట పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములో వ్యాఖ్యానించబడినది. ఇప్పుడిచ్చట జీవాత్మ విషయమున చెప్పబడుచున్నది.

పదార్థము :- (మహే) గొప్ప (వృత్రాయ) విఘ్నములు, విద్రోహములు, ఉపద్రవములు, పాపములు మున్నగురూప శత్రువులను (హంతవే) హతమొనర్చుటకొరకు (తమ్) మన శరీరములందు అధిష్ఠాతరూపములో విద్యమానమైయున్న (ఇన్ద్రమ్) శత్రువిదారకుడగు జీవాత్మను మనము (వాజయామసి) శక్తివంతమొనర్చుకొనవలెను. (వృషా) శక్తివంతమైన (సః) ఆ జీవాత్మ (వృషభః) సుఖసంపదలను వర్షింపజేయునదిగ (భువత్) అగును.॥౧॥

భావార్థము :- మన అంతరాత్మను ఉత్సాహవంతమొనర్చుకొని సమస్త ఆంతరిక మరియు బాహ్య శత్రువులను మనము అణచివేయగలుగుదుము.॥౧॥

1222. (1) We sincerely praise the Lord of the universe in order to kill all evils which obstruct spiritual development. He is the showerer of peace and bliss. May He shower Peace on us.

(2). We make this soul very strong to strike the mighty sin dead. A vigorous hero shall it be. ||1||

౧౨౨౩. ఋషిః-సుకక్షః। దేవతా-ఇన్ద్రః। ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మ జీవాత్మనృపతి విషయ ఉచ్యతే.

౧౨౨౩ ఇన్ద్రః స దామనే కృత ఓజిష్ఠః స బలే హితః।

ద్యుమ్నీ శ్లోకీ స సోమ్యః ॥ ౨ ॥

ప. వి:- ఇన్ద్రః । సః । దామనే । కృతః । ఓజిష్ఠః । సః । బలే । హితః । ద్యుమ్నీ । శ్లోకీ । సః । సోమ్యః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-సః ఇన్ద్రః అసౌ పరమేశ్వరో జీవాత్మా నృపతిర్వా **దామనే** దానాయ. [దదాతేః 'సర్వధాతుభ్యో మనిన్' ఉ. ౪ ।౧౪౬ ఇత్యనేన మనిన్.] **కృతః** ప్రేరితో భవతు. **ఓజిష్ఠః** ఓజస్వితమః **సః** అసౌ, **బలే** బలే ప్రాప్తవ్యే **హితః** అస్మాకం హితకరో భవతు. **సః** అసౌ **ద్యుమ్నీ** తేజస్వీ, **శ్లోకీ** యశస్వీ, **సోమ్యః** శాన్తిసమ్పాదకశ్చ అస్తి భవతు వా. [సోమాయ శాన్త్యై సాధుః సోమ్యః.] ॥ ౨ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరం ప్రార్థయిత్వా, జీవాత్మానముత్సాహ్య, రాజానం చోద్బోధ్య వయం లబ్ధదానా బలినస్తేజస్వినో యశస్వినః శాన్తియుక్తాశ్చ భవేమ ॥ ౨ ॥

౧౨౨౩. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ, జీవాత్మ మరియు రాజు విషయములు వర్ణించబడినవి.

పదార్థము :-(సః ఇన్ద్రః) ఆ పరమేశ్వరుడు, జీవాత్మ, లేక రాజు (దామనే) దానముకొరకు (కృతః) ప్రేరితులుగావలెను (ఓజిష్ఠః) అత్యంత ఓజోవంతులగు (సః) వారు (బలే) బలప్రాప్తికొరకు (హితః) మాకు హితకారులు కావలెను (సః) వారు (ద్యుమ్నీ) తేజస్వీ (శ్లోకీ) యశస్వీ మరియు (సోమ్యః) శాంతి సంపాదకులు కావలెను.॥౨॥

భావార్థము :-జీవాత్మనుత్సాహపరచి, రాజును ఉద్బోధనమొనర్చి మనము దాతలము, శక్తివంతులము, తేజోవంతులము యశోవంతులము, శాంతివంతులమగుటకు పరమాత్మను ప్రార్థించవలెను.॥౨॥

1223. (1) This God is able to give all happiness and gifts. He is the mightiest, engaged in creating, maintaining and dissolving the universe. He is Resplendent, Famous and Source of peace.

(2) The soul is meant for obeying the commands of the Lord Who is the most Liberal Donor. He is Mighty and Benefactor of all on account of power. He is full of splendour, fame and peace. II2II

౧౨౨౪. ఋషిః-సుకక్షః। దేవతా-ఇన్ద్రః। ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథపునరపి తమేవ విషయమాహ.

3౨ఉ 3 ౧ ౨ర 3 ౧౨3 ౧౨
౧౨౨౪. గిరా వజ్రో న సమ్భృతః సబలో అనపచ్యుతః ।
3 ౨ 3 ౧ ౨ర
వవక్ష ఉగ్రో అస్తృతః ॥ 3 ॥

3 ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౧౨ర 3
ప. వి:- గిరా । వ్రజః । న । సమ్భృతః । సమ్ - భృతః । సబలః । స - బలః ।
౧౨ర 3 ౨ 3 ౨ ౧౨ర 3
అనపచ్యుతః । అన్ - అపచ్యుతః । వవక్షే । ఉగ్రః । అస్తృతః । అ - స్తృతః ॥ 3 ॥

పదార్థః- **గిరా** నిర్ఘోషేణ **వజ్రః న** కులిశః ఇవ **గిరా** వేదవాచా ప్రభావశాలిన్యా వా వాచా **సమ్భృతః** సంయుక్తః **సబలః** బలవాన్, **అనపచ్యుతః** అవిచలితః, **ఉగ్రః** ప్రచణ్డః, **అస్తృతః** అహింసితః **ఇన్ద్రః** పరమేశ్వరో జీవాత్మా నృపతిర్వా **వవక్షే** జగద్భారం దేహభారం రాష్ట్రభారం వా వహతి. [వహ ప్రాపణే, లడర్థే లిటి ఛాన్దసః సుగాగమః.] ॥ 3 ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥3॥

భావార్థః-యస్య వాచాం ప్రభావో వజ్రనిర్ఘోషవద్ భవతి స బలినాం బలీ, దుష్టేషు ప్రచణ్డః, కేనాప్యజయ్యః, పరేషాం పరాజేతా పరమేశ్వరో జీవాత్మా రాజా చ యోఽస్తి తం సహాయం ప్రాప్య సర్వే జీవనసఙ్గ్రామే విజయినో జాయన్తామ్ ॥ 3 ॥

అస్మిన్ఖణ్డే పురోహితస్య, విదుషః స్నాతకస్య, పరమాత్మ జీవాత్మ నృపతీనాం చ విషయస్య వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౨౨౪. ఈ మంత్రమునందును మరల పై విషయమే గలదు.

పదార్థము:- (గిరా) నిర్ఘోషితముచే (వజ్రః ఇవ) విద్యుత్తు వజ్రపాతముల సంయుక్తమగునో అటులనే (గిరా) వేదవాణులు, లేక ప్రభావవంతమగు వాక్యములచే (సమృతః) సంయుక్తము (సబలః) శక్తివంతము (అన పచ్యుతః) అవిచలితము (ఉగ్రః) ప్రచండము (అస్తృతః) హింసారహితమగు ఇన్ద్రపరమేశ్వరుడు జీవాత్మ, లేక రాజా (వవక్షే) జగత్తుభారము, శరీరభారము, లేక రాష్ట్రభారములను వహించుదురు.॥౩॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము కలదు.॥౩॥

భావార్థము:- ఎవని వాణులప్రభావము వజ్రనిర్ఘోషమువలె నుండునో అట్టి బలశాలురలందు బలవంతుడు, దుష్టులయెడ ప్రచండుడు. ఎవ్వరిచేతను జయింపబడనివాడు, శత్రువులను జయించువాడగు ఏ పరమేశ్వరుడు, జీవాత్మ మరియు రాజు గలరో వారి సహాయమును పొంది ఎల్లరును జీవితసంగ్రామములో విజయులు కావలెను.॥౩॥

ఈ ఖండములో పురోహితుడు, విద్వాంసుడు, స్నాతకుడు, పరమాత్మ, జీవాత్మ మరియు రాజు విషయములు వర్ణించుటవల్ల ఈ ఖణ్డమునకు పూర్వఖణ్డముతో సంగతికలదు.

తొమ్మిదవ అధ్యాయములో ఆరవఖణ్డము ముగిసినది.

1224. (1) God is Mighty and invincible. He is like a powerful thunder - bolt. He maintains and nourishes the world through the Vedas, being fierce for the wicked.

(2) A devotee of God becomes like a powerful thunder-bolt by the blessings of the Lord. He is strong and invincible. He is never overcome by lust, anger, greed and jealousy etc and thus accomplishes true welfare of the people, being fierce for the wicked. II3II

౧౨౨౫. ఋషిః- ఉచథ్యః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౪౯౯ క్రమాఙ్కే జ్ఞానయజ్ఞవిషయే వ్యాఖ్యాతా.
అత్రోపాసనాయజ్ఞవిషయో వర్ణ్యతే.

౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩౨ ౩ ౧౨
౧౨౨౫. అధ్వర్యో అద్రిభిః సుతం సోమం పవిత్ర ఆనయ ।

౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨
పునాహీన్ద్రాయ పాతవే ॥ ౧ ॥

౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩
ప. వి:– అధ్వర్యో । అద్రిభిః । అ –ద్రిభిః । సుతమ్ । సోమమ్ । పవిత్రే । ఆ । నయ ।
౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
పునాహి । ఇన్ద్రాయ । పాతవే ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **అధ్వర్యో** ఉపాసనాయజ్ఞస్య సఞ్చాలక ఉపాసక! త్వమ్ **అద్రిభిః** ధ్యానరూపైః పేషణపాషాణైః **సుతమ్** అభిషుతమ్ **సోమమ్** భక్తిరసమ్ **పవిత్రే** పరిపూతే హృదయే **ఆనయ** ఆహర. కిఞ్చ, **ఇన్ద్రాయ పాతవే** పరమాత్మనః పానాయ తమ్ **పునాహి** పునీహి, పవిత్రయ ॥ ౧ ॥

భావార్థః-ఛలచ్ఛిద్రాడమ్బరాదిరహితేన పవిత్రేణైవ భక్తిరసేన పరమేశ్వరస్తృప్యతి ॥ ౧ ॥

౧౨౨౫. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౪౯౯ వ మంత్రముపై జ్ఞానయజ్ఞము విషయములో జరిగియుండెను. ఇప్పుడిచ్చట ఉపాసనాయజ్ఞము వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము:- (అధ్వర్యో) ఉపాసనాయజ్ఞసంచాలకుడవగు ఓ ఉపాసకా! నీవు (అద్రిభిః) జ్ఞానరూపకల్వములచే (సుతమ్) సిద్ధపరచబడిన (సోమమ్) భక్తిరసమును (పవిత్రే) హృదయములోనికి (ఆనయ) తెమ్ము మరియు (ఇన్ద్రాయ పాతవే) పరమాత్మ పానమొనర్చుటకు దానిని (పునీహి) పవిత్రమొనర్చుము ॥౧॥

భావార్థము:- ఛలము, ఛిద్రము, ఆడంబరము మున్నగునవి లేని పవిత్రభక్తిరసముతోనే పరమేశ్వరుడు తృప్తిజెందును. ॥౧॥

1225. O my mind, willing to take the vows of non-violence, truth etc. bring in the sieve of pure heart, the knowledge and devotion got through the sages, who are firm in the discharge of their duties like the hills. Then purify it more and more for the soul to drink its delicious juice. II1II

౧౨౨౬. ఋషిః-ఉచథ్యః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథానన్దరసవిషయమాహ.

౨౩ ౧ ౨౩ ౧౨ ౩ ౨ఉ ౩క ౨ర
౧౨౨౬. తవ త్య ఇన్ద్రో అన్ధసో దేవా మధోర్వ్యాశత ।
౧౨ ౩ ౧ ౨
పవమానస్య మరుతః ॥ ౨ ॥

ప. వి:- తవ । త్యే । ఇన్దో । అన్ధసః । దేవాః । మధోః । వి - అశత । పవమానస్య । మరుతః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్దో** ఆనన్దరసేన క్లేదక పరమాత్మన్! **తవ** త్వదీయస్య **మధోః** మధురస్య, **పవమానస్య** పవిత్రీకుర్వాణస్య **అన్ధసః** ఆనన్దరసస్య. [ద్వితీయార్థే షష్ఠీ.] **త్యే** తే **మరుతః** ప్రశస్తప్రాణాః **దేవాః** దివ్యగుణా విద్వాంసః **వ్యాశత** వ్యశ్నువతే, ఉపయుఞ్జతే. [విపూర్వః అశూ వ్యాప్తౌ, లడర్థే లుఙి ప్రథమపురుషస్య బహువచనే రూపమ్.] ॥ ౨ ॥

భావార్థః-ప్రాణాయామాదినా యోగాభ్యాసేన దగ్ధసకలకల్మషా విద్వాంస ఏవ జనా బ్రహ్మానన్దరసస్యాధికారిణో జాయన్తే ॥ ౨ ॥

౧౧౨౬. ఈ మంత్రములో ఆనందరసముయొక్క విషయము కలదు.

పదార్థము:- (ఇన్దో) ఆనందరసముతో తడుపునట్టి ఓ పరమేశ్వరా! (తవ) నీయొక్క (మధోః) మధురము (పవమానస్య) పవిత్రపరచునట్టి (అన్ధసః) ఆనన్దరసమును (త్యే) వారు (మరుతః) ప్రశస్తమగు ప్రాణములు గల (దేవాః) దివ్యగుణములుగల విద్వాంసులు (వ్యాశత) ఉపభోగించుకొందురు.॥౨॥

భావార్థము:- ప్రాణాయామము మున్నగు యోగాభ్యాసములచే తమ దోషములన్నిటిని కాల్చివేసిన విద్వాంసులు మాత్రమే బ్రహ్మానందరసమున కధికారులగుదురు. ॥౨॥

1226. O God! all enlightened truthful persons enjoy Thy sweet meditation. Thou art Resplendent and Purifier of all. The Yogis and worldly people, like Thee in greater and smaller degree, according to their taste and aptitude. II2II

౧౨౨౭. ఋషిః-ఉచథ్యః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరప్యానన్దరసవిషయ ఉచ్యతే.

౧౨౨౭. దివః పీయూషముత్తమం సోమమిన్ద్రాయ వజ్రిణే ।
సునోతా మధుమత్తమమ్ ॥ ౩ ॥

ప. విః- దివః । పీయూషమ్ । ఉత్తమమ్ । సోమమ్ । ఇన్ద్రాయ । వజ్రిణే । సునోత । మధుమత్తమమ్ ॥ ౩ ॥

పదార్థః- హే ఉపాసకాః! యూయమ్ **దివః** ద్యుతిమతః పరమాత్మనః సకాశాత్ **పీయూషమ్** అమృతరూపమ్, **ఉత్తమమ్** సర్వోత్కృష్టమ్, **మధుమత్తమమ్** అతిశయేన మధురమ్ **సోమమ్** ఆనన్దరసమ్ **వజ్రిణే ఇన్ద్రాయ** వీరాయ జీవాత్మనే. [వీర్యం వై వజ్రః. శ. ౭ । ౩ । ౧ । ౧౯.] **సునోత** సునుత. [తప్తనప్తనథనాశ్చ. అ. ౭ । ౧ । ౪౫ ఇతి తస్య తబాదేశః, పిత్వాత్ జిత్వాభావేన గుణనిషేధో న.] ॥ ౩ ॥

భావార్థః- అమృతరూపస్య మధురమధురస్య బ్రహ్మానన్దస్య మహిమానం జ్ఞాత్వా కస్తం నాకాంక్షేత్ ॥ ౩॥

౧౨౨౭. ఈ మంత్రమునందును మరల బ్రహ్మానందరసవర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :- ఓ ఉపాసకులారా! మీరు (దివః) ప్రకాశమానుడగు పరమాత్మవద్దినుండి (పీయూషమ్) అమృతరూపమగు (ఉత్తమమ్) సర్వోత్కృష్టమగు (మధుమత్తమమ్) అత్యంత మధురమైన (సోమమ్) ఆనందరసమును (వజ్రిణే ఇన్ద్రాయ) వీరజీవాత్మకొరకు (సునోత) అభిషుతమొనర్పుము. ॥౩॥

భావార్థము :- (అమృతరూప) అత్యంత మధురమగు ఆనందముయొక్క మహిమను తెలిసికొనిన వారెల్లరును దానిని కోరకుండయుండలేరు. ॥౩॥

1227. Offer to the Lord Almighty The Nectar Divine of devotion Which is the best and the sweetest Casting away all commotion. II3II

౧౨౨౮. ఋషిః-కవిః। దేవతా-పవమానః సోమః। ఛన్దః-జగతీ। స్వరః-నిషాదః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౫౮ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పునరపి స ఏవ విషయః ప్రదర్శ్యతే.

౧౨౨౮. ధర్తా దివః పవతే కృత్వ్యో రసో దక్షో దేవానామనుమాద్యో

నృభిః । హరిః సృజానో అత్యో న సత్వభిర్వృథా

పాజాంసి కృణుషే నదీష్వా ॥ ౧ ॥

3౨ 3౨ 3 ౧ ౨ర ౧౨ర ౧౨ర 3౧౨ 3 ౧ ౨ 3
ప. వి:– ధర్తా। దివః। పవతే। కృత్వ్యః। రసః। దక్షః। దేవానామ్। అనుమాద్యః। అను–
౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3
మాద్యః। నృభిః। హరిః। సృజానః। అత్యః। న। సత్వభిః। వృథా। పాజాంసి। కృణుషే।
౧౨
నదీషు। ఆ ॥౧॥

పదార్థః- **దివః** కర్తవ్యాకర్తవ్య ప్రకాశస్య **ధర్తా** దాతా, **కృత్వ్యః** కర్మపరాయణః, **రసః** రసవాన్, **దేవానామ్** ప్రకాశకానాం సూర్యచన్ద్రవహ్నివిద్యున్నక్షత్రాదీనామ్ **దక్షః** బలప్రదః **నృభిః** మనుష్యైః **అనుమాద్యః** ఆరాధనీయః సోమః పరమేశ్వరః **పవతే** సర్వం జడచేతనాత్మకం జగత్ పునాతి. అథ ప్రత్యక్షకృతమాహ- **హరిః** సూర్యకిరణైః సముద్రస్థజలానాం హర్తా త్వమ్ హే పరమాత్మన్! **సత్వభిః** స్వకీయైః బలైః **సృజానః** మేఘేభ్యో వృష్టిం విసృజన్ **నదీషు** సరిత్సు **వృథా** అనాయాసమ్ **పాజాంసి** బలాని వేగాన్ వా. [పాజః ఇతి బలనామ. నిఘం ౨।౯. పా ధాతోః 'పాతేర్బలే జుట్ చ. ఉ. ४।౨౦४' ఇత్యనేన బలేఽర్థే అసున్ ప్రత్యయో జుడాగమశ్చ.] **కృణుషే** కరోషి, ఉత్పాదయసి, **సృజానః అత్యః న** సృజ్యమానః అశ్వో యథా రథాదౌ వేగాన్ కరోతి తద్వత్ ॥౧॥

అత్ర శ్లిష్టోపమాలఙ్కారః ॥౧॥

భావార్థః- జడచేతనాత్మకే జగతి యత్కిఞ్చిత్ బలవేగవివేకప్రకాశాదికం విద్యతే తత్సర్వం పరమాత్మ జనితమేవ ॥౧॥

౧౨౨౭. ఈ మొదటి మంత్రము పూర్వార్చికయందలి ౫౫౭వ మంత్రమునకచ్చట పరమాత్మ విషయములో వ్యాఖ్యానించబడియుండెను. ఇప్పుడిచ్చట అదే విషయము వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :- (దివః) కర్తవ్య, అకర్తవ్యముల ప్రకాశకుడు (ధర్తా) దాత (కృత్వ్యః) కర్మ పరాయణుడు (రసః) రసవంతమగు (దేవానామ్) ప్రకాశకులగు సూర్యుడు, చంద్రుడు, అగ్ని, విద్యుత్తు, నక్షత్రములు మున్నగువానిని (దక్షః) బలపరచునట్టి (నృభిః) మనుష్యులచే (అనుమాద్యః) ఆరాధించదగిన సోమ పరమేశ్వరుడు (పవతే) సమస్త జడ, చేతనరూప జగత్తును పవిత్రపరచును ముందర ప్రత్యక్షమువంటి వర్ణనకలదు. (హరిః) సముద్రమునందు గల జలములను సూర్యకిరణముల ద్వార హరించి ఆకాశమునకుకొనిపోవునట్టి నీవు 'ఓ పరమేశ్వరా! (సత్వభిః) తమ శక్తులద్వారా (సృజానః) మేఘములనుండి వర్షములను కురిపించుచు (నదీషు) నదులయందు (వృథా) అనాయాసముగానే (పాజాంసి) వేగములను (కృణుషే) ఉత్పన్నమొనర్తువు (సృజానః అత్యః న) ఎటుల రథమునకు జతపరచిన అశ్వములు వేగమునుత్పన్నమొనర్చునో అటుల.॥౧॥

ఇచ్చట శ్లిష్టోపమాలంకారము గలదు.

భావార్థము :- జడచేతనరూప జగత్తులో ఏ బలము, వేగము, వివేకము, ప్రకాశము మున్నగునవి గలవో, అవియన్నియును పరమాత్మనుండియే ఉత్పన్నమైనవి.॥౧॥

1228. God Who is the Sustainer of the heavens, Worthy to be adored by men, All Bliss, Almighty, Giver of joy to the enlightened, Destroyer of sin and misery, purifies all. When Creating the world, like electricity, He pervades all the powers of the Primordial Matter. Without any exertion on His part because He is Omnipotent. He is Giver of power to all. II1II

౧౨౨౯. ఋషిః-కవిః। దేవతా-పవమానః సోమః। ఛన్దః-జగతీ। స్వరః-నిషాదః.
అథ పరమాత్మకృత్యాని వర్ణయతి.

౨ ౩ ౧ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨౩ ౨ ౧౨
౧౨౨౯. శూరో న ధత్త ఆయుధా గభస్త్యోః స్వా౩ః సిషాసన్
౩౧ ౨ర ౧౨౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩౨
రథిరా గవిష్టిషు। ఇన్ద్రస్య శుష్మమీరయన్నపస్యు
౩౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧౨
భిరిన్దుర్హిన్వానో అజ్యతే మనీషిభిః ॥ ౨ ॥

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧౨ ౧౨ర ౩ ౨
ప. విః- శూరః। న। ధత్తే। ఆయుధా। గభస్త్యోః। స్వా౩రితి। సిషాసన్। రథిరః।
౧౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౨
గవిష్టిషు। గో-ఇష్టిషు। ఇన్ద్రస్య। శుష్మమ్। ఈరయన్। అపస్యుభిః। ఇన్దుః। హిన్వానః।
౩ ౧౨
అజ్యతే। మనీషిభిః ॥ ౨ ॥

పదార్థః- స సోమః పరమేశ్వర **గభస్త్యోః** ద్యావాపృథివీరూపయోః హస్తయోః **ఆయుధా** ఆయుధాని ఉదకాని. [ఆయుధాని ఇత్యుదకనామసు పఠితమ్. నిఘం.౧।౧౨.] **ధత్తే** ధారయతి. కథమివ? **శూరః న** వీరో యథా **గభస్త్యోః** హస్తయోః **ఆయుధా** ఆయుధాని శస్త్రాస్త్రాణి **ధత్తే** ధారయతి. [గభస్తీ ఇతి బాహునామసు పఠితమ్. నిఘం ౨।౪.] **రథిరః** రథారూఢః సేనాపతిరివ **గవిష్టిషు** దేవాసురసఙ్గ్రామేషు. [శత్రుభిరపహృతానాం గవామ్ ఇష్టిః ప్రాప్తిర్యాసు తా గవిష్టయః సఙ్గ్రామాః.] **స్వః** విజయసుఖమ్ **సిషాసన్** దిత్సన్, **ఇన్ద్రస్య** జీవాత్మనః **శుష్మమ్** బలమ్ **ఈరయన్** ఉన్నయన్, **హిన్వానః** వృద్ధిం ప్రయచ్ఛన్. [హి గతౌ వృద్ధౌ చ, ఆత్మనేపదం ఛాన్దసమ్.] **ఇన్దుః** తేజస్వీ పరమేశ్వరః **అపస్యుభిః** కర్మప్రియైః. [అపాంసి కర్మాణి ఆత్మనః కామయన్తే ఇతి అపస్యవః తైః. అపః ఇతి కర్మనామ. నిఘం.౨।౧] **మనీషిభిః** మేధావిభిః స్తోతృజనైః **అజ్యతే** అన్తరాత్మని ప్రకటీక్రియతే. [అఞ్జూ వ్యక్తిమ్రక్షణ కాన్తిగతిషు, కర్మణి రూపమ్.] ॥ ౨ ॥

అత్ర శ్లిష్టోపమాలఙ్కారః, ''రథిరః'' ఇత్యత్ర చ లుప్తోపమా ॥ ౨ ॥

భావార్థః-ప్రకాశప్రదాతా వృష్టిప్రదాతా విజయప్రదాతా బలప్రదాతా వృద్ధిప్రదాతా చ పరమేశ్వరః కస్య న వన్దనీయః? ॥ ౨ ॥

౧౨౨౯. ఈ మంత్రములో పరమాత్మగుణముల వర్ణన గలదు.

పదార్థము :- ఆ సోమపరమేశ్వరుడు (గభస్త్యోః) ఆకాశము మరియు భూమివంటి హస్తములలో (ఆయుధా) జలములను (ధత్తే) ధారణమొనర్చును (శూరః న) శూరవీరులవలె (గభస్త్యోః) హస్తములలో (ఆయుధా) శస్త్రాస్త్రములను (ధత్తే) ధారణమొనర్చును. (రథిరః) రథారోహియగు సేనాపతివలె (గోవిష్టిషు) దేవాసుర సంగ్రామములందు (స్వః) విజయసుఖములను (సిషాసన్) ఈయదలచుచు (ఇన్ద్రస్య) జీవాత్మయొక్క (శుష్మమ్) బలమును (ఈరయన్) ఉన్నత పరచుచు (హిన్వానః) వృద్ధిని ప్రదానమొనర్చుచు (ఇన్దుః) తేజోవంతుడగు పరమేశ్వరుడు (అపస్యుభిః) కర్మప్రియమగు (మనీషిభిః) బుద్ధిశాలురగు స్తోతలద్వార (అజ్యతే) అంతరాత్మయందు ప్రకటమొనర్చబడును.॥౨॥

ఇచ్చట శ్లిష్టోపమాలంకారము గలదు. 'స్థిరః'లో లుప్తోపమాలంకారము గలదు.॥ ౨ ॥

భావార్థము :- ప్రకాశ ప్రదాత, వృష్టిప్రదాత, విజయప్రదాత, బలప్రదాత మరియు వృద్ధిప్రదాతయగు పరమాత్మ ఎల్లరకును వందనీయుడే.॥౨॥

1229. As a hero takes his weapons in his hands, so a devotee takes the weapons of dispassion and discrimination in his hands, when he becomes the master of the chariot of body on the acquisition of knowledge and desires to share his happiness with others. While stimulating the soul force, he is urged forward and balmed by sages skillful in their task. II2II

౧౨౩౦. ఋషిః-కవిః। దేవతా-పవమానః సోమః। ఛన్ద-జగతీ। స్వరః-నిషాదః.

అథ పరమేశ్వరః ప్రార్థ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨
౧౨౩౦. ఇన్ద్రస్య సోమ పవమాన ఊర్మిణా తవిష్యమాణో
౩౨౩౧ ౨ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨౩ ౧ ౨౩
జఠరేష్వా విశ । ప్ర నః పిన్వ విద్యుదభ్రేవ రోదసీ
౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨
ధియా నో వాజాఀ ఉపమాహి శశ్వతః ॥ ౩ ॥

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧౨ ౩
ప. వి:- ఇన్ద్రస్య । సోమ । పవ మానః । ఊర్మిణా । తవిష్యమాణః । జఠరేషు । ఆ । విశ ।
౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర౩౧౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ప్ర । నః । పిన్వ । విద్యుత్ । వి-ద్యుత్ । అభ్రా । ఇవ । రోదసీ ఇతి । ధియా । నః । వాజాన్ ।
౧౨ర ౩ ౧ ౨ర
ఉప । మాహి । శశ్వతః ॥ ౩ ॥

పదార్థః-హే **సోమ** రసాగార పరమాత్మన్! **ఊర్మిణా** ఆనన్దతరఙ్గేన **పవమానః** ప్రవహన్ **తవిష్యమాణః** వర్ధయిష్యమాణః త్వమ్ **ఇన్ద్రస్య** జీవాత్మనః **జఠరేషు** అభ్యన్తరమ్ **ఆవిశ** ప్రవిశ. త్వమ్ **నః** అస్మభ్యమ్ **రోదసీ** ద్యావాపృథివ్యా ఇవ వాగ్బుద్ధీ **ప్ర పిన్వ** ప్రధుక్ష్వ, తయోర్లాభాన్ ప్రాపయేత్యర్థః. కథమివ? **విద్యుత్ అభ్రా ఇవ** తడిత్ అభ్రాణి యథా దోగ్ధి తద్వత్. **ధియా** బుద్ధ్యాకర్మణా చ **నః** అస్మభ్యమ్ **శశ్వతః** బహూన్. [శశ్వదితి బహునామధేయమ్. నిఘం 3 ।౧.] **వాజాన్** బలవిజ్ఞానైశ్వర్యాదీన్ **ఉపమాహి** ఉపహర. [మాఙ్ మానే శబ్దే చ, అదాదిః.] ॥ 3 ॥

భావార్థః- ఉపాసనారూపేణ కర్తవ్యపాలనేన ప్రీతః పరమేశ్వరో జీవాత్మానమానన్దతరఙ్గేషు స్నపయిత్వా కృతార్థం కరోతి సర్వవిధాం చ సమ్పద ముపహరతి ॥ 3 ॥

౧౨౩౦. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుని ప్రార్థన కలదు.

పదార్థము :-(సోమ) రసనిధివగు ఓ పరమేశ్వరా! (ఊర్మిణా) ఆనంద తరంగములతోగూడ (పవమానః) ప్రవాహితమగుచు (తవిష్యమాణః) వృద్ధినొందదలచుచు నీవు (ఇన్ద్రస్య) జీవాత్మయొక్క (జఠరేషు) అంతరంగములో (ఆవిశ) ప్రవేశించుము. నీవు (నః) మాకొరకు (రోదసీ) ద్యావాపృథివి వంటి వాణి మరియు బుద్ధులను (ప్ర పిన్వ) పితికికొనిన అనగా వానినుండి కలుగునట్టి మేలును ప్రాప్తింపజేయుము (విద్యుత్ అభ్రా ఇవ) విద్యుత్తు మేఘములను పితుకునటుల (ధియా) బుద్ధి మరియు కర్మచే (నః) మాకొరకు (శశ్వతః) అత్యధిక (వావాన్) శక్తి, విజ్ఞానము, ఐశ్వర్యము మున్నగువానిని (ఉపమాహి) ఉపహారములుగ నిమ్ము.॥3॥

భావార్థము :- ఉపాసనారూప కర్తవ్యపాలనచే ప్రసన్నుడైన పరమేశ్వరుడు జీవాత్మయొక్క ఆనంద తరంగములలో స్నానమాడించి కృతార్థులనొనర్చును. మరియు సకలవిధములగు సంపదలను ఉపహారముగ నిచ్చును.॥3॥

1230. O Purifier (God) Thou Who art mighty, be manifest in the devotion of the souls with the waves of bliss, make both worlds stream for us, as lighting doth the clouds, enable us to acquire eternal knowledge and exhaustless power through our pure intellect. II3II

౧౨౩౧. ఋషిః-దేవాతిథిః కాణ్వః। దేవతా-ఇన్ద్రః।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ)। స్వరః-మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౮౯

క్రమాఙ్కే పరమాత్మవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పరమాత్మనృపత్యోరుభయోర్విషయ ఉచ్యతే.

౧౨౩౧. యదిన్ద్ర ప్రాగపాగుదఙ్న్యగ్వా హూయసే నృభిః।
సిమా పురూనృషూతో అస్యానవేఽసి ప్రశర్ధ తుర్వశే ॥౧॥

ప. వి:- యత్ । ఇన్ద్ర । ప్రాక్ । అపాక్ । అప - అక్ । ఉదక్ । ఉత్ - అక్ । న్యక్ । ని- అక్ । వా । హూయసే । నృభిః । సిమా । పురూ । నృషూతః । నృ-సూతః । అసి । ఆనవే । అసి । ప్రశర్ధ । ప్ర - శర్ధ । తుర్వశే ॥౧॥

పదార్థః- **యత్** యస్మాత్, హే **ఇన్ద్ర** పరమైశ్వర్యవన్ శత్రువిదారక పరమాత్మన్ రాజన్ వా! త్వమ్ **ప్రాక్** పూర్వస్యాం దిశి, **అపాక్** పశ్చిమాయాం దిశి, **ఉదక్** ఉత్తరస్యాం దిశి **న్యక్ వా** దక్షిణస్యాం దిశి చ **నృభిః** పురుషార్థిభిః జనైః **హూయసే** భక్తిప్రదానేన కరాదిప్రదానేన వా సత్క్రియసే, తత్ తస్మాత్ **నృషూతః** నృభిః ఉపాసకైర్జనైః ప్రజాజనైర్వా సూతః ప్రేరితః త్వమ్ **సిమా** సర్వత్ర **పురు** బహు **ఆనవే** అనవః మనుష్యాః తేషాం సమూహః ఆనవః తస్మిన్ మానవసమాజే **అసి** ఉపకర్తా భవసి. హే **ప్రశర్ధ** ప్రకర్షేణ శత్రూన్ దర్శయితః పరమాత్మన్ రాజన్ వా! త్వమ్ **తుర్వశే** తుర్వన్తి హింసన్తీతి తురః తేషాం వశఙ్కరే వీరజనే **అసి** సహాయకో భవసి ॥౧॥

భావార్థః- యథా జగదీశ్వరః సర్వేషాం ధార్మికాణాం జనానాం సహాయకో రక్షకశ్చ జాయతే తథైవ నృపతేరిదం కర్తవ్యం యత్ స సర్వేషాం రాజ్యాధికారిణాం ప్రజాజనానాం చ సహాయకో రక్షకశ్చ భవేత్ ॥౧॥

అత్ర సాయణాచార్యస్య ''ఆనవే అనుర్నామరాజా తస్య పుత్రే రాజర్షౌ, తుర్వశే ఏతత్సంజ్ఞకే రాజని'' ఇతి వ్యాఖ్యానం న సఙ్గచ్ఛతే కల్పనాప్రసూతత్వాద్ యోగార్థ శైలీ విరుద్ధత్వాచ్చ ॥

౧౨౩౧. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౨౭౭వ మంత్రముయొక్క వ్యాఖ్యయందచట పరమాత్మ విషయములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచ్చట పరమాత్మ మరియు రాజు ఇరువురి పక్షములో గలదు.

పదార్థము :- (యత్) ఏలన (ఇన్ద్ర) పరమైశ్వర్యశాలురు, శత్రువిదారకులగు ఓ పరమేశ్వరా మరియు రాజా! మీరు (ప్రాక్) తూర్పుదిశలో (అపాక్) పడమరదిశలో (ఉదక్) ఉత్తరదిశలో మరియు (న్యక్ వా) దక్షిణ దిశలో (నృభిః) పురుషార్థులగువారిచే (హూయసే) భక్తి ప్రదానము ద్వార లేక కరము అనగా కప్పముల చెల్లింపుల ద్వారా సత్కారముల నొందబడుచుందురు. కావున

(వృషాతః) ఉపాసకులచే, లేక ప్రజలచే ప్రేరితులగుచుండు మీరు (సిమా) సర్వత్ర (పురు) అత్యధిక (ఆనవే) మానవసమాజములందు (అపి) ఉపకారమొనరుచుచుందురు (ప్రశర్ధ) ప్రఖ్యాతరూపములో శత్రువులను అణచివేయునట్టి ఓ పరమాత్మా, లేక రాజా! మీరు (తుర్వశే) హింసకులను వశమున నుంచుకొను వీరులకు (అపి) సహాయకులగుచుందురు.॥౧॥

భావార్థము :-జగదీశ్వరుడెటుల ధార్మికులందరకు సహాయకుడు మరియు రక్షకుడగుచుండునో, అటులనే రాజుకూడ సకలరాజ్యాధికారుల, ప్రజలయొక్క సహాయకులు మరియు రక్షకులైయుండుట వారి కర్తవ్యమైయుండును.॥౧॥

సాయణాచార్యుడు ఈ మంత్ర వ్యాఖ్యానొనర్చుచు 'అను' అను పేరుగల ఒక రాజుండెను. ఆతనికి రాజర్షి పుత్రుడు ' ఆనవు'డను వాడుండెను. మరియు 'తుర్వశు'డను పేరుగల ఒక రాజుండె నని'' వ్రాసినాడు. ఆతని ఈ వ్యాఖ్య కాల్పనికమగుటచే మరియు యోగార్థశైలికి విరుద్ధమగు కారణమున అసంబద్ధమైయున్నది.

1231. O Lord! When Thou art invoked by the people residing in the East, the West, the North and the South or downwards, Thou art always near at hand in all places. O destroyer of all evil! Thou being invoked by men in various ways, art present within all mankind. II1II

౧౨౩౨. ఋషిః-దేవాతిథిః కాణ్వః। దేవతా-ఇన్ద్రః।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (సతోబృహతీ)। స్వరః-పఞ్చమః.

అథ పునః పరమాత్మనృపత్యోర్విషయమాహ.

౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨3 ౨ 3 ౧౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
౧౨౩౨. యద్వా రుమే రుశమే శ్యావకే కృప ఇన్ద్ర మాదయసే సచా।
౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨
కణ్వాసస్త్వా స్తోమేభిర్బ్రహ్మవాహస ఇన్ద్రా యచ్ఛన్త్యా గహి ॥౨॥

౨ 3 ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ ౧ ౨ర
ప. వి:- యత్। వా। రుమే । రుశ మే । శ్యావకే। కృపే । ఇన్ద్ర । మాదయసే । సచా ।
౧ ౨ర 3 ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ర 3 ౨
కణ్వాసః । త్వా । స్తోమేభిః । బ్రహ్మవాహసః । బ్రహ్మ-వాహసః । ఇన్ద్ర । ఆ । యచ్ఛన్తి । ఆ।
3
గహి ॥ ౨ ॥

పదార్థః-యద్ వా అపి చ, హే **ఇన్ద్ర** పరమైశ్వర్య పరమాత్మన్ వీర రాజన్ వా! త్వమ్ **రుమే** స్తోతరి ఉపదేశకేవా, **రుశమే** హింసకానాం హింసకే, **శ్యావకే** కర్మయోగినే, **కృపే** దీనదయాలౌ సమర్థే చ జనే

సచా సహైవ **మాదయసే** తృప్తిం ప్రయచ్ఛసి. [మద తృప్తియోగే, చురాదిః.] హే **ఇన్ద్ర** పరమాత్మన్ రాజన్ వా! **బ్రహ్మవాహసః** స్తుతివాహకాః జ్ఞానవాహకాః వా **కణ్వాసః** మేధావినో జనాః **స్తోమేభిః** స్తోత్రైః ఉద్బోధనగీతైర్వా **త్వా** త్వామ్ **ఆ యచ్ఛన్తి** వశే కుర్వన్తి, త్వమ్ **ఆ గహి** అస్మత్సకాశమ్ ఆగచ్ఛ.

రుమే యో రౌతి శబ్దాయతే స్తౌతి స రుమః. రు శబ్దే, అదాదిః. **రుశమే** రుశన్తీతి రుశాః హింసకాః, యో రుశాన్ హింసకాన్ మినోతి హినస్తి స రుశమః. రుశ హింసాయామ్ తుదాదిః. మినోతిర్హన్తికర్మా. నిఘం.౨।౧౯. **శ్యావకే** యః శ్యాయతే కర్మణ్యో భవతి స శ్యావః. శ్యైఙ్ గతౌ, భ్వాదిః. తస్మాదౌణాదికో వన్ ప్రత్యయః. శ్యావః ఏవ శ్యావకః. **కృపే** యః కల్పతే సమర్థో భవతి స కృపః. కృపూ సామర్థ్యే భ్వాదిః ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరమేశ్వరో నృపతిశ్చ తేషామేవ సహాయకౌ జాయేతే యే యోగాభ్యాసినః పరోపదేష్టారః కర్మశూరా దీనేషు కృపాయమాణాః శక్తిమన్తశ్చ భవన్తి ॥ ౨ ॥

సాయణాచార్యేణాఽత్ర రూప-రుశమ- శ్యావక-కృపా నామకాశ్చత్వారో నృపాః, కణ్వాసః ఇత్యనేన చ కణ్వగోత్రా ఋషయః స్వీకృతాః. తదసమఞ్జసం, సృష్ట్యాదౌ ప్రాదుర్భూతేషు వేదేషుపరవర్తినామైతిహాసికపురుషాణాముల్లేఖాసంభవాత్ ॥

౧౨౩౨. ఈ మంత్రములో మరల పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములో చెప్పబడినది.

పదార్థము :- (యద్ వా) మరియు (ఇన్ద్ర) పరమైశ్వర్యశాలురగు ఓ పరమేశ్వరా మరియు వీరుడవగు రాజా! మీరు (రుమే) స్తోతలు, లేక ఉపదేశకులను (రుశమే) హింసకుల హింసకులను (శ్యావకే) కర్మయోగులను మరియు (కృపే) దీనులపై దయగలవారు, లేక సమర్థులైన మనుష్యులను (సచా) ఒకే రీతిలో (మాదయసే) తృప్తిపరచుచుందురు. (ఇన్ద్ర) ఓ పరమాత్మా, లేక రాజా! (బ్రహ్మవాహసః) స్తుతియొనర్చువారు. లేక జ్ఞానము నిచ్చునట్టి (కణ్వాసః) మేధావులు (స్తోమేభిః) స్తోత్రములతో లేక ఉద్బోధనవంటి గీతములచే (త్వా) మిమ్ము (ఆ యచ్ఛన్తి) వశపరచుకొందురు. మీరు (ఆగహి) మా వద్దకు విచ్చేయుడు.॥౨॥

భావార్థము :- ఎవరు యోగాభ్యాసులు ఇతరుల కుపదేశించువారు కర్మశూరులు, దీనులపై దయదలచువారు మరియు శక్తిశాలురైయుందురో వారికి పరమేశ్వరుడు మరియు రాజు సహాయకులైయుందురు.॥౨॥

సాయణాచార్యుడు ఈ మంత్రముయొక్క వ్యాఖ్యానొనర్చుచు రుమ, రుశమ, శ్యావక మరియు కృప యను నామములుగల నలుగురు రాజులుగ స్వీకరించినాడు. మరియు 'కణ్వాసః' అనుదానికి కణ్వగోత్రీయుడగు ఒక ఋషిగా తీసికొనినాడు. ఇది అసంగతము. ఏలన సృష్ట్యాదిలో ప్రకటమైన వేదములందు పరవర్తి ఐతిహాసిక ఉల్లేఖనములుండరాదు.

1232. O God! Thou takest delight with those noble persons, who are devoted to prayers, who destroy all evil tendencies, who are eager to attain Thee and who being free from attachment are fit to approach Thee sincerely. Those who are wise and devotees, dedicate themselves to Thee with hymns. Therefore come. ll2ll

౧౨౩౩. ఋషిః- భర్గః ప్రగాథః। దేవతా-ఇన్ద్రః।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ)। స్వరః-మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౮౦

క్రమాఙ్కే పరమాత్మనృపత్యోర్విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్రాచార్యవిషయ ఉచ్యతే.

౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ర
౧౨౩౩. ఉభయం శృణవచ్చ న ఇన్ద్రో అర్వాగిదం వచః।

౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
సత్రాచ్యా మఘవాన్త్సోమపీతయే ధియా శవిష్ఠ ఆ గమత్ ॥౧॥

౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ర ౩౨ ౩౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
ప. వి:-ఉభయమ్। శృణవత్। చ। నః। ఇన్ద్రః। అర్వాక్। ఇదమ్। వచః। సత్రాచ్యా।

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩
సత్రా- చ్యా। మఘవాన్। సోమపీతయే। సోమ - పీతయే। ధియా। శవిష్ఠః। ఆ। గమత్॥౧॥

పదార్థః-**ఇన్ద్రః** విద్యైశ్వర్యవాన్ ఆచార్యః **నః అర్వాక్** అస్మదభిముఖం భూత్వా **ఇదమ్** ఏతద్ అస్మాభిః శ్రావ్యమాణమ్ **ఉభయం వచః** పద్యాత్మకం గద్యాత్మకం చోభయవిధమ్ అధ్యాపితం శాస్త్రవచనసమూహమ్ **శృణవత్** శృణుయాత్. [శృణోతేర్లేటిరూపమ్.] **మఘవాన్** విద్యాదానవాన్, **శవిష్ఠః** విద్యయా చరిత్రేణ చ బలవత్తమః స ఆచార్యః **సత్రాచ్యా** సత్యా - నుగామిన్యా **ధియా** బుద్ధ్యా క్రియయా చ **సోమపీతయే** అస్మాకం జ్ఞానరసపానాయ బ్రహ్మానన్దరసపానాయ చ **ఆ గమత్** అస్మాన్ ఆగచ్ఛేత్ ॥ ౧ ॥

భావార్థః-గురుభిః ప్రేమ్ణా ఛాత్రా అధ్యాపనీయాః ప్రత్యహమధ్యాపితశ్చ పాఠ ఆగామిదివసే శ్రోతవ్యో యేన ఛాత్రైః స స్మృతో న వేతి పరీక్షా స్యాత్. తే శిక్షితానాం యోగాఙ్గానామపి సమయే సమయే పరీక్షాం కుర్యుర్యేన ఛాత్రాః సమాధౌ బ్రహ్మానన్దప్రాప్తియోగ్యా భవేయుః ॥ ౧ ॥

౧౨౩౩. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౨౯౦వ మంత్రమున కచ్చట పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములలో చేయబడియుండెను. ఇపుడిచట ఆచార్యుల విషయము చెప్పబడుచున్నది.

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) విద్యయను ఐశ్వర్యశాలివగు ఓ ఆచార్యా! (నః అర్వాక్) మాకు అభిముఖుడవై (ఇదమ్) ఈ మాకు వినిపించిన (ఉభయం వచః) పద్యాత్మక మరియు గద్యాత్మక రెండువిధములుగ చదివించినట్టి శాస్త్రప్రవచనములను (శృణవత్) వినుము (మఘవాన్) విద్యాదానమొనర్చు (శవిష్ఠః) విద్య మరియు చరిత్రచే శక్తిసంపన్నుడైన ఆ ఆచార్యుడు (సత్రాచ్యా) సత్యము ననుసరించినట్టి (ధియా) బుద్ధి మరియు క్రియాయుక్తముగ (సోమపీతయే) మాకు జ్ఞానరసము, లేక బ్రహ్మానందరసమును త్రాగించుటకు (ఆగమత్) మా వద్దికి విచ్చేయుగాక!॥౧॥

భావార్థము :-గురువులు శిష్యులకు ప్రేమతో చదివించవలెను. మరియు ప్రతిదినము చదివించిన పాఠములను మరుసటి దినము వినవలెను. దీనివల్ల శిష్యులు నిన్నటి దినమున చదివించిన పాఠములను చక్కగా చదివికొనినారా, లేదా? యను పరీక్షకూడ జరిగినట్లగును. చదివించిన యోగాంగములపై కూడ సమయ సమయములపై పరీక్షించవలెను. దీనివల్ల శిష్యులు సమాధియందు బ్రహ్మానందప్రాప్తికి యోగ్యులగుటకు సమర్థులు కాగలుగుదురు.॥౧॥

1233. May God who being Omnipresent is always close at hand, listen to both our praises and our prayers. May He grant our desires. May the Lord who is Almighty, Possessor of all wealth, come to us here in our hearts with truthful speech and action, for protecing peace and devotion. II1II

౧౨౩౪. ఋషిః- భర్గః ప్రగాథః। దేవతా- ఇన్ద్రః।

ఛన్దః- బార్హతః ప్రగాథః (సతో బృహతీ)। స్వరః- పఞ్చమః.

అథ పునరప్యాచార్యో వర్ణ్యతే.

౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩౧౨ ౩౧౨
౧౨౩౪. తం హి స్వరాజం వృషభం తమోజసా ధిషణే నిష్టతక్షతుః ।

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
ఉతోపమానాం ప్రథమో ని షీదసి సోమకామం హి తే మనః ॥౨॥

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩
ప. వి:-తమ్ । హి । స్వరాజమ్ । స్వ-రాజ మ్ । వృషభమ్ । తమ్ । ఓజసా । ధిషణే ।

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
ఇతి । నిష్టతక్షతుః । నిః-తతక్షతుః । ఉత । ఉపమానామ్ । ఉప-మానామ్ । ప్రథమః । ని ।

సీదసి । సోమకామమ్ । సోమ - కామమ్ । హి । తే । మనః ॥ ౨ ॥

పదార్థః- **తం హి స్వరాజ్యం** తం ఖలు విద్యాయాః సూర్యమ్ ఆచార్యమ్, **తం వృషభమ్** తం విద్యావర్షకమ్ ఆచార్యమ్ **ధిషణే** విద్యావాక్ చ. [విద్యా వై ధిషణా తై. సం.౫ । ౧ । ౭ । ౨, ధిషణా వాగ్, ధిషేర్దధాత్యర్థే, ధీసాధినీతి వా ధీసా నినీతి వా. నిరు. ౭ । 3.] **ఓజసా** తేజసా **నిష్టతక్షతుః** సంస్కృతవత్యౌ. [నిరిత్యేష సమిత్యేతస్య స్థానే. నిరు. ౧౨ । ౭.] అథ ప్రత్యక్ష కృతమాహ. **ఉత** అపి చ, హే ఆచార్యవర! త్వమ్ **ఉపమానామ్** ఉపమానానాం మధ్యే **ప్రథమః** శ్రేష్ఠః సన్ **నిషీదసి** నిషణ్ణోఽసి. **తే మనః** తవ మానసమ్ **సోమకామం హి** జ్ఞానరసప్రదానేచ్ఛుకం కిల విద్యతే ॥ ౨ ॥

భావార్థః- స ఏవాచార్యః శ్రేష్ఠో యస్య విద్యావైభవం వాగ్వైభవం చోభయముత్కృష్టమ్ ॥ ౨ ॥

అస్మిన్ఖణ్డే పరమాత్మన ఆచార్యస్యోపాసనాయజ్ఞస్యానన్దరసస్య ప్రసఙ్గతో నృపతేశ్చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిర్వేద్యా.

౧౨౩౪. ఈ మంత్రములో మరల ఆచార్యుల విషయమే కలదు.

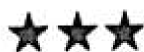
పదార్థము :- (తం హి స్వరాజమ్) విద్యయను సూర్యుడు ఆ ఆచార్యునకు (తం వృషభమ్) విద్యను వర్షింపజేయు ఆ ఆచార్యునకు (ధిషణే) విద్య మరియు వాణులు (నిష్టతక్షతుః) సంస్కృతపరచియున్నాడు. ఇపుడు ప్రత్యక్షరూపములో ఇట్లు చెప్పబడినది. (ఉత) మరియు ఓ ఆచార్యవరా! నీవు (ఉపమానామ్) ఉపమానముల మధ్య (ప్రథమః) శ్రేష్ఠుడవై (నిషీదసి) స్థిరపడుము (తే మనః) నీ మనస్సు (సోమకామం హి) జ్ఞానరస ప్రదానమును కోరుచున్నది.॥౨॥

భావార్థము :- ఎవని విద్యావైభవము మరియు వాణీవైభవము అను రెండును ఉత్కృష్టమైయుండునో ఆ ఆచార్యుడు మాత్రమే శ్రేష్ఠుడనబడును.॥౨॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ ఆచార్యుడు, ఉపాసనాయజ్ఞము, ఆనందరసము మరియు ప్రసంగవశమున రాజువర్ణనయు నుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము కలదు.

తొమ్మిదవ అధ్యాయములో ఏడవఖండము సమాప్తమైనది.

1234. The mind and intellect with their power and sincerity establish within themselves God Who is Strong Ruler of the world, Rainer of peace and happiness. By so doing O devotee, thou seatest thyself as first among thy peers in place, for thy soul longs for devotional juice commingled with knowledge. II2II

౧౨౩౫. ఋషిః-నిధ్రువిః కాశ్యపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౪౮౩

క్రమాఙ్కే-పరమాత్మవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్రాపి ప్రకారాన్తరేణ స ఏవ విషయో నిరూప్యతే.

౧౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౨౩౫. పవస్వ దేవ ఆయుషగిన్ద్రం గచ్ఛతు తే మదః।

౩ ౧ ౨ర ౩ ౧౨
వాయు మారో హధర్మణా ॥ ౧ ॥

౧౨ర ౩౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ర
ప. విః- పవస్వ। దేవః। ఆయుషక్। ఆయు-సక్। ఇన్ద్రమ్। గచ్ఛతు। తే। మదః।
౩ ౨ ౩ ౧౨ర
వాయుమ్। ఆ। రోహ। ధర్మణా ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే సోమ! హే రసమయ పరమాత్మన్! **దేవః** మోదదాయకః త్వమ్ **ఆయుషక్** సమ్పూర్ణే ఆయుని అనుషక్తం యథా స్యాత్తథా, సర్వదా ఇత్యర్థః **పవస్వ** ఆనన్దరసం ప్రవాహయ. **తే** తవ **మదః** ఆనన్దః **ఇన్ద్రమ్** జీవాత్మానమ్ **గచ్ఛతు** ప్రాప్నోతు. త్వమ్ **ధర్మణా** స్వకీయగుణకర్మస్వభావేన సహ **వాయుమ్** అస్మాకం గతిశీలం మనః **ఆ రోహ** ఆరూఢో భవ, మనసి స్వప్రభావం వితను ఇతి భావః ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరోపాసకానామాత్మమనోబుద్ధ్యాదికం పరమానన్దప్రవాహేణ పరిప్లుతం జాయతే ॥౧॥

౧౨౩౫. ఈ మొదటి మంత్రము పూర్వార్చికయందలి ౪౮౩వ మంత్రముపై పరమాత్మ విషయములో వ్యాఖ్యానించబడియుండెను. ఇప్పుడిచట ప్రకారాంతరమున అదే విషయము వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :- ఓ సోమనామక రసమయ పరమాత్మా! (దేవః) ఆనందదాయకుడవగు నీవు (ఆయుషక్) మా జీవితమంతయును (పవస్వ) ఆనందరసమును ప్రవహింపజేయుచుండుము (తే) నీ యొక్క (మదః) ఆనందము (ఇన్ద్రమ్) జీవాత్మకు (గచ్ఛతు) చేరవలెను. నీవు (ధర్మణా) నీ గుణకర్మ స్వభావములతోగూడ (వాయుమ్) గతిశీలమగు మా మనస్సుపై (ఆరోహ) ఆరోహించుము. [దీని అభిప్రాయమేమన, మనస్సును తమ ప్రభావముచే ప్రభావితమొనర్చవలెననునదే].॥౧॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుని ఉపాసకుల ఆత్మ, మనస్సు, బుద్ధి మున్నగునవి పరమ ఆనందప్రవాహములో ఓలలాడుచుండగలదు.॥౧॥

1235. O God, O Giver of light! purify us incessanly. May Thy gladdening juice of devotion go to the soul. With the observavce of Dharma or righteousness, ascend towards the Almighty God O my soul and control your breath. II1II

౧౨౩౬. ఋషిః-నిధ్రువిః కాశ్యపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి పరమాత్మవిషయమాహ.

౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨
౧౨౩౬. పవమాన ని తోశసే రయిం సోమ శ్రవాయ్యమ్।

౧ ౩ ౩ ౧ ౨ర
ఇన్దో సముద్రమావిశ ॥ ౨ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౨
ప. వి: – పవ మాన। ని। తోశసే। రయిమ్। సోమ। శ్రవాయ్యమ్। ఇన్దో। సముద్రమ్।

౩ ౨ ౩
సమ్ – ఉద్రమ్। ఆ విశ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **పవమాన** పవిత్రతాప్రదాయక **సోమ** రసాగార పరమాత్మన్! త్వమ్ **శ్రవాయ్యమ్** కీర్తిజనకమ్. [శ్రావయతీతి శ్రవాయ్యః. 'శృదక్షిస్పృహిగృహిభ్య ఆయ్యః'. ఉ. ౩। ౯౬ ఇత్యనేన శృణోతేః ఆయ్య ప్రత్యయః.] **రయిమ్** ఆధ్యాత్మికం భౌతికం చైశ్వర్యమ్ **ని తోశసే** ప్రయచ్ఛసి. హే **ఇన్దో** ఉపాసకానాం చన్ద్రవదాహ్లాదక పరమేశ! త్వమ్ **సముద్రం** జీవాత్మరూపం సముద్రమ్ **ఆ విశ** ప్రవిశ ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యథా చన్ద్రః స్వాకర్షణేన సముద్రజలమున్నయతి తథా పరమేశ్వరశ్చన్ద్రవృకీయేన స్వాకర్షణేన జీవాత్మానమున్నయతి ॥ ౨ ॥

౧౨౩౬. ఈ మంత్రమందును మరల పరమాత్మ విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(పవమాన) పవిత్రదాయకుడవు (సోమ) రసాగారుడవునగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (శ్రవాయ్యమ్) కీర్తినుత్పన్నమొనర్చునట్టి (రయిమ్) ఆధ్యాత్మిక మరియు భౌతిక ఐశ్వర్యములను

(నితోశసే) ఇచ్చెదవు (ఇన్దో) ఉపాసకులను చంద్రునివలె ఆహ్లాదపరచునట్టి ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (సముద్రమ్) జీవాత్మరూప సముద్రములో (ఆవిశ) ప్రవేశించుము.॥౨॥

భావార్థము :-చంద్రుడెటుల తన ఆకర్షణచే సముద్రజలములను పైకి లేపునో, అటులనే పరమేశ్వరుడు తన చుంబకీయ ఆకర్షణద్వారా జీవాత్మను ఉన్నతపరచగలడు.॥౨॥

1236. O Purifier, O Source of Peace! Thou pourest our wealth of wisdom that makes a man famous. O devotee of moon - like nature! enter into the Ocean of virtues i.e. (God). II2II

౧౨౩౭. ఋషిః- నిధ్రువిః కాశ్యపః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః।.

తృతీయాఋక్ పూర్వార్చికే ౪౯౨ క్రమాఙ్కే పరమాత్మ విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర యుగపత్ పరమాత్మాచార్యయోరుభయోర్విషయ ఉచ్యతే.

౧౨౩౭. అపఘ్నన్ పవసే మృధః క్రతువిత్సోమ మత్సరః।
నుదస్వాదే వయుం జనమ్ ॥ ౩ ॥

ప. వి:- అపఘ్నన్। అప-ఘ్నన్। పవసే। మృధః। క్రతువిత్। క్రతు-విత్। సోమ। మత్సరః। నుదస్వ। అదేవయుమ్। అ-దేవయుమ్। జన మ్ ॥౩॥

పదార్థః-హే **సోమ** ఆనన్దరసాగార పరమాత్మన్ విద్యారసాగార ఆచార్య వా! **క్రతువిత్** క్రతూనాం విజ్ఞానానాం కర్మణాం చ లమ్భకః, **మత్సరః** ఆనన్దప్రదః త్వమ్ **మృధః** హింసావృత్తీః **అపఘ్నన్** వినాశయన్ **పవసే** జనానాం విద్యార్థినాం వా అన్తఃకరణం పునాసి. త్వమ్ **అదేవయుమ్** అదేవకామమ్, దివ్యగుణప్రాప్త్యనిచ్ఛుకమ్ **జనమ్** మనుష్యం విద్యార్థినం వా **నుదస్వ** తత్ప్రాప్త్యర్థం ప్రేరయ ॥ ౩ ॥

భావార్థః- యథా పరమేశ్వరో వేదద్వారేణ దివ్యగుణప్రాప్తిం సన్దిశ్య యోగాభ్యాసిభ్యో బ్రహ్మానన్దం ప్రదాయ తాన్ కృతార్థాన్ కరోతి తథైవ ఆచార్యశ్ఛాత్రాన్ క్రియాత్మక జ్ఞానసహితా ఆధ్యాత్మికీర్భౌతికీశ్చ వివిధా విద్యాః శిక్షయిత్వా తేషు దివ్యగుణాంశోత్పాద్య తాన్ సుయోగ్యాన్ కుర్యాత్ ॥ ౩ ॥

౧౨౩౭. ఈ మూడవ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౪౯౨వ మంత్రముపై పరమాత్మ విషయములో చేయబడియుండెను. ఇప్పుడిచ్చట పరమాత్మ మరియు ఆచార్యుల విషయము కలదు.

పదార్థము :-(సోమ) ఆనందరస భండారమగు పరమాత్మా! మరియు విద్యారసనిధివగు ఓ ఆచార్యా! (క్రతువిత్) విజ్ఞానముల మరియు కర్మలను ప్రాప్తింపజేయునట్టి (మత్సరః) ఆనందదాతలగు మీరు (మృధః) హింసావృత్తులను (అపఘ్నన్) నష్టమొనర్చివేయుచు (పవసే) మనుష్యుల లేక విద్యార్థుల అంతఃకరణములను పవిత్రమొనర్చెదరు. మీరు (అదేవయుమ్) దివ్యగుణములను పొందదలచని (జనమ్) మనుష్యులను లేక విద్యార్థులను (నుదస్వ) వానిని పొందుటకు ప్రేరణ నొనర్చుడు.॥౩॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుడెటుల వేదముద్వారా దివ్యగుణములను పొందుటకు సందేశమునిచ్చి యోగాభ్యాసకులకు బ్రహ్మానందమును ప్రదానమొనర్చి కృతార్థుల నొనర్చునో అటులనే ఆచార్యుడు శిష్యులను క్రియాత్మక జ్ఞానసహితముగ ఆధ్యాత్మిక మరియు భౌతికముగు వివిధ విద్యలను చదివించి వారియందు దివ్యగుణముల నుత్పన్నమొనర్చి వారిని సుయోగ్యులనుగ నొనర్చవలెను.॥౩॥

1237. O devotee of calm nature! Thou art knower and finder of wisdom and delight. Destroying all evils like lust, anger and selfishness that are opposed to righteousness, purify all. Drive thou the unrighteous Godless people away by thy true sermons and lead them towards the path of devotion and righteousness. II3II

౧౨౩౮. ఋషిః-అంబరీషః, ఋజిశ్వా చ। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-అనుష్టుప్। స్వరః-గాన్ధారః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౪౯

క్రమాఙ్కే పరమాత్మానం సమ్బోధితా.

అత్ర పరమాత్మా నృపతిరాచార్యశ్చ ప్రార్థ్యతే.

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౨౩౮. అభీ నోవాజసాతమం రయిమర్ష శతస్పృహమ్।

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ఇన్దో సహస్రభర్ణసం తువిద్యుమ్నం విభాసహమ్ ॥ ౧ ॥

3 2 3 1 2 3 1 2ర 3 2 3 1 2
ప. వి:- అభి । నః । వాజసాతమమ్ । వాజ-సాతమమ్ । రయిమ్ । అర్ష । శతస్పృహమ్ ।
3 1 2ర 1 2ర 3 1 2 3 1 2 3 2
శత-స్పృహమ్ । ఇన్దో । సహస్రభర్ణసమ్ । సహస్ర - భర్ణసమ్ । తువిద్యుమ్నమ్ । తువి -
2 3 1 2 3 1 2ర
ద్యుమ్నమ్ । విభాసహమ్ । విభా-సహమ్ ॥ 1 ॥

పదార్థః-హే **ఇన్దో** ఆనన్దరసేన విద్యారసేన చ క్లేదక తేజస్విన్ పరమాత్మన్ నృపతే ఆచార్య వా! త్వమ్ **వాజసాతమమ్** అతిశయేన బలస్య ప్రదాతారమ్, **శతస్పృహమ్** అనేకశతైర్జనైః స్పృహణీయమ్, **సహస్రభర్ణసమ్** సహస్రగుణానాం ధారయితారమ్ యద్వా సహస్రజనానాం పోషయితారమ్, **తువిద్యుమ్నమ్** బహుయశస్కరమ్, **విభాసహమ్** శత్రుతేజసః అభిభవితారమ్ **రయిమ్** అధ్యాత్మం ధనం సువర్ణాదిధనం విద్యాధనం వా **నః** అస్మాన్ ఉపాసకాన్ ప్రజాజనాన్ ఛాత్రాన్ వా **అభి అర్ష** ప్రాపయ ॥ 1 ॥

భావార్థః- పరమేశ్వరాద్ బ్రహ్మానన్దధనం నృపతేర్హిరణ్యాదిధనమాచార్యాచ్చ విద్యాధనం ప్రాప్యైవోపాసకాః ప్రజాజనా విద్యార్థినశ్చ కృతకృత్యా జాయన్తే ॥ 1 ॥

1238. ఈ మొదటి మంత్రము పూర్వార్చికయందలి 578వ మంత్రము. దానికచ్చట పరమాత్మ సంబోధనవిషయము వ్యాఖ్యానించబడియుండెను. ఇప్పుడిచ్చట పరమాత్మ, రాజు, ఆచార్యుల విషయము కలదు.

పదార్థము :-(ఇన్దో) ఆనందరసము మరియు విద్యారసములచే తడుపునట్టి తేజస్వివగు ఓ పరమాత్మా! రాజా మరియు ఆచార్యా! మీరు (వాజసాతమమ్) అత్యంత శక్తిసంపన్నులు (శతస్పృహమ్) వందలు, వేలాది మనుష్యులచే కోరదగినవారు (సహస్రభర్ణసమ్) వేలాదిగుణములను ధారణమొనర్చజేయువారు, లేక వేలాది మనుష్యుల పోషకులు (తువిద్యుమ్నమ్) గొప్ప యశస్సునిచ్చువారు (విభాసహమ్) శత్రువులను అణచివేయువారు (రయిమ్) ఆధ్యాత్మిక ధనమును, సువర్ణము మున్నగు లౌకిక ధనములను, లేక విద్యాధనమును (నః) ఉపాసకులమగు మాకు, ప్రజలకు, లేక విద్యార్థులకు (అభి అర్ష) ప్రాప్తింపజేయుడు.॥1॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరునిచే బ్రహ్మానందధనము, రాజుచే సువర్ణము మున్నగు భౌతిక ధనము మరియు ఆచార్యులచే విద్యాధనమును పొందినప్పుడే ఉపాసకులు, ప్రజలు, విద్యార్థులు కృతకృత్యులు కాగలరు.॥1॥

1238. O God! stream on us riches (spiritual as well as secular) that are givers of knowledge and strength, craved for by hundreds, supporters of thousands, most splendid, that surpass the light. ||1||

౧౨౩౯. ఋషి-అంబరీషః, ఋజిశ్వా చ। దేవతా-పవమానః సోమః।
ఛన్దః-అనుష్టుప్। స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పునస్తమేవ విషయమాహ.

౩ ౧ ౧ ౨౧ ౨ర ౧౨ ౩౧ ౨
౧౨౩౯. వయం తే అస్య రాధసో వసోర్వసో పురుస్పృహః।
౧ ౨ర ౩౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
ని నేదిష్ఠతమా ఇషః స్యామ సుమ్నే తే అధ్రిగో ॥ ౨ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ప. విః – వయమ్। తే। అస్య। రాధసః। వసోః। వసో। పురుస్పృహః। పురు – స్పృహః।
౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩
ని। నేదిష్ఠతమాః। ఇషః। స్యామ। సుమ్నే। తే। అధ్రిగో। అధ్రి – గో ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **వసో** వాసయితః పరమాత్మన్ నృపతే ఆచార్య వా! **వయమ్** ప్రార్థినః **తే** తవ **అస్య** ఏతస్య **వసోః** నివాసకస్య, **పురుస్పృహః** అతిశయస్పృహణీయస్య, **ఇషః** అభీష్టస్య **రాధసః** ఆధ్యాత్మికస్య ఐశ్వర్యస్య, సువర్ణాదిధనస్య, విద్యాధనస్య వా **ని** నితరామ్ **నేదిష్ఠతమాః** నికటతమాః **స్యామ** భవేమ. అపి చ, హే **అధ్రిగో** అధృతగమన పరమాత్మన్ నృపతే ఆచార్య వా! [అధ్రిగో అధృతగమన. నిరు. ౫।౧౧.] వయమ్ **తే** తవ, త్వయా ప్రదత్తే **సుమ్నే** సుఖే **స్యామ** భవేమ ॥ ౨ ॥

భావార్థః-పరమాత్మనః సకాశాదాధ్యాత్మికం ధనమ్, నృపతేః సకాశాద్ భౌతికం ధనమ్, ఆచార్యసకాశాచ్చ విద్యాధనం ప్రాప్య సర్వే సుఖినో భవితుమర్హన్తి ॥ ౨ ॥

౧౨౩౯. ఈ మంత్రములో మరల పై విషయమే గలదు.

పదార్థము :-(వసో) నివాసమునిచ్చునట్టి ఓ పరమాత్మా, రాజా మరియు ఆచార్యా! (వయమ్) ప్రార్థించుచుండు మేము (తే) మీయొక్క (అస్య) ఈ (వసోః) నివాసము (పురుస్పృహః) అతిగా కోరదగిన (ఇషః) అభీష్ట (రాధసః) ఆధ్యాత్మిక ఐశ్వర్యము, సువర్ణము మున్నగు ఐశ్వర్యములు లేక విద్యాధనములు (ని) అత్యధికముగ (నేదిష్ఠతమాః) మా సమీపమునకు (స్యామ) చేరవలెను. మరియు (అధ్రిగో) నిరాటంకముగు నడకగల ఓ పరమేశ్వరా! రాజా మరియు ఆచార్యా! మేము (తే) మీయొక్క అనగా మీరిచ్చిన (సుమ్నే) సుఖములందు (స్యామ) సుఖముగ నుందుము. ।౨॥

భావార్థము :-పరమాత్మలో ఆధ్యాత్మికధనము, రాజుతో భౌతికధనము మరియు ఆచార్యులతో విద్యాధనములను పొంది ఎల్లరును సుఖవంతులై యుండవలెను. ।౨॥

1239. May we O God the Support of the world! very much desire Thy Wealth of wisdom. May we be nearest to Thy will O Omnipresent Lord; May we be in Thy favour and shelter O Resistless Supreme Being. II2II

౧౨౪౦. ఋషిః-అంబరీషః-ఋజిశ్వా చ। దేవతా-పవమానః సోమః।
ఛన్దః-అనుష్టుప్। స్వరః-గాన్ధారః.

అథానన్దరసస్య జ్ఞానరసస్య చ విషయమాహ.

౨౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౨ ౩౨౩ ౧ ౨
౧౨౪౦. పరి స్య స్వానో అక్షరదిన్దురవ్యే మదచ్యుతః ।

౨౩ ౨ ౩ ౧ ౨౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
ధారాయ ఊర్ధ్వో అధ్వరే భ్రాజాన యాతి గవ్యయుః ॥ 3 ॥

౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩
ప. వి:– పరి । స్యః । స్వానః । అక్షరత్ । ఇన్దుః । అవ్యే । మద చ్యుతః । మద –చ్యుతః ।
౧ ౨ర ౩ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨
ధారా । యః । ఊర్ధ్వః । అధ్వరే । భ్రాజా। న । యాతి । గవ్యయుః ॥ 3 ॥

పదార్థః-స్యః సః **స్వానః** అభిషూయమాణః, **మదచ్యుతః** మదాయ ఉత్సాహాయ చ్యుతః నిఃసృతః **ఇన్దుః** క్లేదకః బ్రహ్మానన్దరసో జ్ఞానరసో వా **అవ్యే** అవ్యయే అవినాశిని జీవాత్మని **పరి అక్షరత్** పరమాత్మనః సకాశాదాచార్యస్య సకాశాద్ వా పరిక్షరతి, **యః ఊర్ధ్వః** ఉత్కృష్టః ఆనన్దరసో జ్ఞానరసో వా గవ్యయుః ప్రకాశ ప్రదానకామః ఇవ సన్ **అధ్వరే** ఉపాసనాయజ్ఞే విద్యాయజ్ఞే వా **భ్రాజా ధారా న** దీప్తయా ధారయా ఇవ **యాతి** గచ్ఛతి, ప్రవహతి.॥3॥

అత్రోత్ప్రేక్షాలఙ్కారః ॥ 3 ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరోపాసనాయజ్ఞేన పరమానన్దరసం విద్యాయజ్ఞేన చ జ్ఞానరసం ప్రాప్య జనా దివ్యం ప్రకాశమధిగమ్య కృతార్థా భవన్తు ॥ 3 ॥

౧౨౪౦. ఈ మంత్రములో బ్రహ్మానందరసము మరియు జ్ఞానరసముల విషయము గలదు.

పదార్థము :-(స్యః) అవి (స్వానః) అభిషుతమొనర్చబడుచు (మదచ్యుతః) ఉత్సాహమునిచ్చుట కొరకు వెళ్లినట్టి (ఇన్దుః) తడుపునట్టి ఆనందరసము, లేక జ్ఞానరసము (అవ్యే) అవ్యయము, అనగా అవినశ్వరమగు జీవాత్మయందు (పరి అక్షరత్) పరమాత్మవద్దనుండి, లేక ఆచార్యుల వద్దనుండి జాలువారుచుండును (యః) ఏ (ఊర్ధ్వః) ఉత్కృష్టమగు ఆనందరసము, లేక జ్ఞానరసములు (గవ్యయుః) ప్రకాశపరచునుద్దేశ్యము గలవిగనై (అధ్వరే) ఉపాసనాయజ్ఞము, లేక విద్యాయజ్ఞములలో (భ్రాజా ధారా న) ప్రదీప్తమగు ధారలతో గూడ (యాతి) ప్రవహించుచున్నవి.॥3॥

ఈ మంత్రములో ఉత్ప్రేక్షాలంకారము గలదు.॥3॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరోపాసన యజ్ఞములో పరమానందరసమును మరియు విద్యాయజ్ఞముచే జ్ఞానరసమును ప్రాప్తిజేసికొని లోకులు దివ్యప్రకాశమునుపొంది కృతార్థులగుదురు.॥3॥

1240. Resplendent God is kind to the devotee who is to be protected, when He is established within the heart with great delight. The devotee who desires to acquire knowledge, being firmly established in the meditation on the Immortal God, certainly goes up (attains a high spiritual state) with the help of the splendid Vedic speech. ॥3॥

౧౨౪౧. ఋషి- అగ్నయోధిష్ణ్య ఈశ్వరాః॥ దేవతా- పవమానః సోమః॥

ఛన్దః- ద్విపదావిరాట్ పఙ్క్తిః॥ స్వరః- పఞ్చమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౪౭౫

క్రమాఙ్కే పరమాత్మ నృపత్యోర్విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పునః పరమాత్మవిషయ ఉచ్యతే.

౧౨ ౩౧౨ ౩ ౨
౧౨౪౧. పవస్వ సోమ మహాన్త్సముద్రః

౩౨ ౩౨౩ ౨౩౧ ౨ర
పితా దేవానాం విశ్వాభి ధామ ॥౧॥

౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౨ ౩౧౨
ప. విః- పవస్వ । సోమ । మహాన్ । సముద్రః । సమ్- ఉద్రః । పితా । దేవానామ్ ।
౧౨ర ౩౨ ౧౨ర
విశ్వా- అభి । ధామ ॥౧॥

పదార్థః- హే సోమ ఆనన్దరసాగార పరమాత్మన్! త్వమ్ మహాన్ సముద్రః మహాన్ మేఘోఽసి, దేవానామ్ దివ్య గుణానామ్ పితా జనకః పాలకశ్చాసి. త్వమ్ విశ్వాధామ అభి సర్వాణి హృదయధామాని అభిలక్ష్య పవస్వ వర్ష.॥౧॥

అత్ర సోమే పరమాత్మని మేఘత్వారోపాద్ రూపకాలఙ్కారః ॥౧॥

భావార్థః- యథా మేఘా భూమౌ వర్షిత్వా వనస్పత్యాదీనుత్పాదయంతి తథా పరమేశ్వర ఆనన్దవృష్ట్యా దివ్యగుణాన్ ప్రసూతే ॥౧॥

౧౨౪౧. ఈ మంత్రము పూర్వార్చికయందలి ౪౭౫వ మంత్రమునకు పరమాత్మ మరియు రాజవిషయమునపై వ్యాఖ్యానమొనర్చబడియుండెను. ఇచ్చట పరమాత్మవిషయమునలో వ్యాఖ్యానించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(సోమ) ఆనందరసనిధివగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (మహాన్ సముద్రః) విశాలమగు మేఘములవంటివాడవు (దేవానామ్) దివ్యగుణముల (పితా) ఉత్పాదకుడవు మరియు పాలకుడవు నీవు (విశ్వా ధామ అభి) సకల హృదయధామములను లక్ష్యమున నుంచుకొని (పవస్వ) వర్షించుము.॥౧॥

ఇచ్చట సోమ పరమాత్మయందు మేఘత్వ [సముద్రత్వ] ఆరోపముండుటవల్ల రూపకాలంకారము గలదు.॥౧॥

భావార్థము :-మేఘములెటుల భూమిపై వర్షించి ఓషధీ వనస్పతులు మున్నగువానిని ఉత్పన్నమొనర్చునో, అటులనే పరమేశ్వరుడు ఆనందవర్షమును కురిపించి దివ్యగుణములను సృష్టించును.॥౧॥

1241. O Source of peace and bliss! Thou art like a great Ocean of mercy and knowledge. Thou art Father and Protector of all enlightened truthful wise men. Thou pervadest all places, please purify us.

O God Thou art great ocean Of all wisdom and all mitht. Purify us giving devotion Enable us to do the right. Thou art Father of the wise Omnipresent, we may rise From the slumber of ignorance And always keep for Thee deep reverence. II1II

౧౨౪౨. ఋషిః- అగ్న్యయో ధిష్ణ్యా ఇశ్వరాః। దేవతా- పరమానః సోమః।

ఛన్దః- ద్విపదా విరాట్ పఙ్క్తిః స్వరః- పఞ్చమః.

అథ పరమాత్మానం ప్రార్థయతే.

౩౧ ౨ ౩౧౨ ౩౧ ౨ ౩౧ ౨ర ౩౧ ౨

౧౨౪౨. శుక్రః పవస్వ దేవేభ్యః సోమ దివే పృథివ్యై శం చ ప్రజాభ్యః ॥ ౨ ॥

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩

ప. వి: – శుక్రః । పవస్వ । దేవేభ్యః । సోమ । దివే । పృథివ్యై । శమ్ । చ । ప్రజాభ్యః । ప్ర –

౧ ౨ర

జాభ్యః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **సోమ** జగత్స్రష్టః పరమాత్మన్! **శుక్రః** తేజస్వీ పవిత్రశ్చ త్వమ్. [శోచతిః జ్వలతికర్మా. నిఘం. ౧ । ౧౬, శుచిర్ పూతీభావే, దివాదిః. శోచతి దీప్యతే శుచ్యతి పవిత్రో భవతీతి వా శుక్రః.

'ఋజ్రేన్ద్రాగ్ర.' ఉ. ౨।౨౮ ఇతి రన్ ప్రత్యయాన్తో నిపాతః.] **దేవేభ్యః** దివ్యగుణయుక్తేభ్యో జనేభ్యః **పవస్వ** తేజః పవిత్రతాం చ ప్రవాహయ. **దివే** సూర్యాయ, **పృథివ్యై** భూలోకాయ, **ప్రజాభ్యః** ప్రజాజనేభ్యశ్చ **శమ్** కల్యాణకరో భవ ॥ ౨॥

భావార్థః- యథాశక్తి పరమాత్మగుణాన్ స్వాత్మని ధారయిత్వా వయం తేజః పవిత్రతాం శాన్తిం చ ప్రాప్తుం శక్నువమః ॥ ౨ ॥

౧౨౪౨. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ ప్రార్థన కలదు.

పదార్థము :- (సోమ) జగత్స్రష్టవగు ఓ పరమేశ్వరా! (శుక్రః) తేజస్వివి, పవిత్రుడవగు నీవు (దేవేభ్యః) దివ్యగుణవంతులగు ప్రజలకు (పవస్వ) తేజము మరియు పవిత్రతను ప్రవహింపజేయుము (దివే) సూర్యునికొరకు (పృథివ్యై) భూలోకముకొరకు మరియు (ప్రజాభ్యః) ప్రజలకొరకు (శమ్) కల్యాణకారివగుము. ॥౨॥

భావార్థము :- మనము శక్త్యానుసారము పరమాత్మ గుణములను ఆత్మలందు ధారణమొనర్చి తేజము, పవిత్రత మరియు శాంతిని ప్రాప్తించుకొనగలుగుదుము. ॥౨॥

1242. O Resplendent God! Purify and be Blissful to enlightened wise men, to heaven and earth and all living beings. II2II

౧౨౪౩. ఋషిః- అగ్నయో ధిష్ణ్యా ఇశ్వరాః। దేవతా- పవమానః సోమః। ఛన్దః- ద్విపదావిరాట్ పఙ్క్తిః స్వరః- పఞ్చమః.

అథ పునరపి పరమాత్మ విషయమాహ.

3 2 3 1 2 3 2 3 1 2 3 1 2ర 3 1 2
౧౨౪౩. దివో ధర్త్రాసి శుక్రః పీయూషః సత్యే విధర్మన్వాజీ పవస్వ ॥3॥

3 2 3 2 3 2 3 1 2 3 2 1 2ర 3 2
ప. వి:- దివః। ధర్త్రా। అసి। శుక్రః। పీయూషః। సత్యే। విధర్మన్। వి - ధర్మన్। వాజీ।
3
పవస్వ ॥ 3 ॥

పదార్థః- హే సోమ జగత్స్రష్టః పరమేశ! త్వమ్ **దివః** ఖగోలే విద్యమానానాం లోకలోకాన్తరాణామ్ **ధర్తా** ధారయితా, **శుక్రః** తేజస్వీ పవిత్రశ్చ **పీయూషః** ఆనన్దరసమయశ్చ **అసి** విద్యసే. **వాజీ** బలవాన్ త్వమ్ **విధర్మన్** విశిష్టధర్మయుక్తే **సత్యే** సత్యచరిత్రే మయి **పవస్వ** ప్రవహస్వ ॥ 3 ॥

భావార్థః- తేజస్వీ పవిత్ర ఆనన్దీ చ పరమేశ్వరః స్వోపాసకానపి తేజస్వినః పవిత్రానానన్దినశ్చ కరోతి ॥ 3॥

అస్మిన్ఖణ్డే పరమాత్మనో నృపతేరాచార్యస్య జ్ఞానస్యానన్దరసస్య చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౨౪౩. ఈ మంత్రమునందును మరల పరమాత్మ ప్రార్థనయే కలదు.

పదార్థము :-సోమ, అనగా జగత్ స్రష్టవగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (దివః) ఖగోళమునందు విద్యమానమైయున్న లోకలోకాంతరములను (ధర్తా) ధారణమొనర్చునట్టి (శుక్రః) తేజస్విని, పవిత్రుడవు మరియు (పీయూషః) ఆనందరసమయుడవై (అసి) ఉన్నావు. (వాజీ) సర్వశక్తిశాలివగు నీవు (విధర్మన్) విశేషధర్మయుక్తులము (సత్యే) సత్యచరిత్రులమగు మావంటి ఉపాసకులలో (పవస్వ) ప్రవహించుము.॥3॥

భావార్థము :-తేజస్వి, పవిత్రుడు మరియు ఆనందస్వరూపుడగు పరమేశ్వరుడు తన ఉపాసకులనుకూడ తేజస్వి, పవిత్రులు మరియు ఆనందవంతులనుగ నొనర్చును.॥3॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ, రాజు, ఆచార్యుడు, జ్ఞానరసము మరియు ఆనందరసముల వర్ణన యుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదని ఎరుగవలెను.

తొమ్మిదవ అధ్యాయమునందలి ఎనిమిదవ ఖండము సమాప్తము.

1243. O God! Thou Who art Sustainer of the sky, Resplendent, Nectar of life, Almighty, purify us establishing us in Thy true law. II3II

౧౨౪౪. ఋషిః-ఉశనాః కావ్యః। దేవతా-అగ్నిః। ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మస్తుతివిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పరమాత్మ నృపత్యోరుభయోర్విషయ ఉచ్యతే.

౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨
౧౨౪౪. ప్రేష్ఠం వో అతిథిం స్తుషే మిత్రమివ ప్రియమ్।
౨౩ ౨౩ ౨ర
అగ్నే రథం న వేద్యమ్ ॥౧॥

౧౨ర 3 ౧౨ర 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ ౧౨ర
ప. విః-ప్రేష్ఠమ్ । వః । అతి థిమ్ । స్తుషే । మిత్రమ్ । మి-త్రమ్ । ఇవ । ప్రియమ్ । అగ్నే ।
౧౨ర ౧౨ర
రథ మ్ । న । వేద్యమ్ ॥౧॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** జగన్నాయక పరమాత్మన్ రాష్ట్రనాయక రాజన్ వా! **ప్రేష్ఠమ్** ప్రియతమమ్, **అతిథిమ్** అతిథివత్ సత్కరణీయమ్, **మిత్రమ్ ఇవ** సఖాయమివ **ప్రియమ్** ప్రీణయితారమ్, **రథం న** రథమివ **వేద్యమ్** ప్రాప్తవ్యమ్ **వః** త్వామ్, అహమ్ **స్తుషే** స్తౌమి, తవ గుణాన్ వర్ణయామీత్యర్థః ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యథా జనాః పరమాత్మానం పూజయేయుస్తథా రాజానమపి సత్కుర్యుః. యథా చ పరమాత్మా జనాన్ ప్రీణయతి తథా రాజాపి ప్రజాః ప్రీణయేత్ ॥ ౧ ॥

౧౨౪౪. ఈ మొదటిబుచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౫౪వ మంత్రముపై పరమాత్మ స్తుతి విషయములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచట పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములో చేయబడుచున్నది.

పదార్థము :-(అగ్నే) జగన్నాయకుడవగు పరమాత్మా, లేక రాష్ట్రనాయకుడవగు ఓ రాజా! (ప్రేష్ఠమ్) అత్యంత ప్రియమైన (అతిథిమ్) అతిథివలె సత్కరించదగిన (మిత్రమ్ ఇవ) మిత్రునివలె (ప్రియమ్) తృప్తినిచ్చునట్టి (రథం న) రథమువలె (వేద్యమ్) పొందదగిన (వః) నిన్ను నేను (స్తుషే) స్తుతింతును. అనగా నీయొక్క గుణముల వర్ణన యొనర్చెదను.॥౧॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.॥౧।

భావార్థము :-లోకులెటుల పరమాత్మను పూజించుచుందురో, అటులనే రాజునుకూడ సత్కరించవలెను. మరియు పరమాత్మ ఎటుల ప్రజలను తృప్తిపరచుచుండునో అటులనే రాజు ప్రజలను తృప్తిపరచుచుండవలెను.॥౧॥

1244. We praise the Lord Who is to us like a dear friend and a venerable guest. O Lord! Thou art like a chariot that leads us on to our destined goal. II1II

౧౨౪౫. ఋషిః-ఉషనాః కావ్యః। దేవతా-అగ్నిః। ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి పరమాత్మనృపతీ వర్ణ్యేతే.

3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨
౧౨౪౫. కవి మివ ప్రశంస్యం యం దేవాస ఇతి ద్వితా।
౧ ౨ర 3 ౨
ని మర్త్యేష్వా దధుః ॥ ౨ ॥

౩౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౨
ప. వి:- కవిమ్ - ఇవ । ప్రశంస్యమ్ । ప్ర-శంస్యమ్ । యమ్ । దేవాసః । ఇతి । ద్వితా ।
౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨
ని । మర్త్యేషు । ఆదధుః । ఆ-దధుః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-కవిమ్ ఇవ కావ్యకారమివ **ప్రశంస్యమ్** ప్రశంసనీయమ్ **యమ్** అగ్నిం అగ్రనాయకం పరమాత్మానం రాజానం వా **దేవాసః ఇతి** దివ్యగుణాః యోగప్రశిక్షకా యోగినః పురోహితాః వా **ద్వితా** పాలనార్థం శత్రుభ్యస్త్రానార్థం చేతి ద్వాభ్యాం ప్రయోజనాభ్యామ్ **మర్త్యేషు** యోగాభ్యాసిషు మనుష్యేషు రాష్ట్రవాసిషు ప్రజాసు వా **ని ఆదధుః** యోగవిధినా అనుభావయన్తి రాజత్వేన స్థాపయన్తివా, తమహం 'స్తుషే' ఇతి పూర్వేణ సమ్బన్ధః ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యథా బ్రహ్మాణ్డస్య సమ్రాట్ పరమేశ్వరో జనాన్ పాలయతి తేషామ్ శత్రూంశ్చ పరాజయతే తథైవ రాష్ట్రేఽపి స ఏవ రాజా భవితుం యోగ్యో యః ప్రజాః పాలయితుం శత్రూంశ్చ పరాజేతుం శక్నోతి ॥ ౨॥

౧౨౪౫. ఈ మంత్రములో మరల పరమాత్మ మరియు రాజు విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-మొదట పరమాత్మ పక్షములో:- (కవిమ్ ఇవ) కవివలె (ప్రశంస్యమ్) ప్రశంసించదగిన (యమ్) ఏ అగ్ని, అనగా అగ్రనాయకుడగు పరమాత్మను (దేవాసః ఇతి) దివ్యగుణములుగల యోగశిక్షణనిచ్చు యోగులు (ద్వితా) పాలనకొరకు మరియు శత్రువులనుండి రక్షణకొరకు ఈ రెండు ప్రయోజనములకొరకు (మర్త్యేషు) యోగాభ్యాసులలో (ని ఆదధుః) యోగవిధుల అనుభూతిని గలిగించెదరు. దీనిని నేను (స్తుషే) స్తుతించుచున్నాను.

ఇచ్చట 'స్తుషే' అనుపదమును పూర్వమంత్రమునుండి తీసికొనబడినది.

రెండవది రాజు పక్షములో:- (కవిమ్ ఇవ) కవివలె (ప్రశంస్యమ్) ప్రశంసనీయమగు (యమ్) ఏ అగ్ని అనగా రాజును (దేవాసః ఇతి) దివ్యగుణములుగల పురోహితులు (ద్వితా) ప్రజాపాలనము మరియు శత్రువులనుండి రక్షణయను రెండుకార్యములకొరకు (మర్త్యేషు) ప్రజలమధ్య (ని ఆదధుః) రాజసింహాసనముపై స్థిరపరచెదరు. దీనిని నేను (స్తుషే) గుణవర్ణన రూప (స్తుషే) స్తుతియొనర్చుదును.॥౨॥

భావార్థము :-బ్రహ్మాండ చక్రవర్తియగు పరమేశ్వరుడెటుల లోకులను పాలించునో మరియు వారి శత్రువులను నష్టపరచునో అటులనే, అట్టివాడే రాజ్యమునకు రాజుగానుండదగినవాడు, అట్టివాడే చక్కగా ప్రజాపాలనము మరియు శత్రువుల జయించుచుండగలడు.॥౨॥

1245. Enlightened wise men have established praiseworthy Master Poet among mortal men in two ways i.e. God as Adorable and Soul as adorer. II2II

౧౭౪౬. ఋషిః- ఉషనాః కావ్యః। దేవతా- అగ్నిః। ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మానం నృపం చ ప్రార్థయతే.

౧౭౪౬. త్వం యవిష్ఠ దాశుషోన్వౄఁ పాహి శృణుహీ గిరః।
రక్షా తోకముత త్మనా ॥ ౩ ॥

ప. వి:– త్వమ్ । యవిష్ఠ । దాశుషః । నౄన్ । పాహి । శృణుహి । గిరః । రక్ష । తోకమ్। ఉత । త్మనా ॥ ౩ ॥

పదార్థః- **ప్రథమః** పరమాత్మపక్షే, హే **యవిష్ఠ** యువతమ, తద్వచ్ఛక్తిసమ్పన్న పరమాత్మన్! **త్వమ్ దాశుషః** ఆత్మసమర్పకాన్ **నౄన్** ఉపాసకాన్ జనాన్ **పాహి** పాలయ, తేషామ్ **గిరః** స్తుతివాచః **శృణుహి** శృణు. [అత్ర 'ఉతశ్చ ప్రత్యయాచ్ఛన్దో వా వచనమ్. అ. ౬ । ౪ । ౧౦౬ వా'. ఇత్యనేన ఛన్దసి హేర్లుకో వికల్పవిధానాత్ హేర్లుక్ న, సంహితాయామ్ 'అన్యేషామపి దృశ్యతే. అ. ౬ । ౩ । ౧౩౭' ఇతి దీర్ఘః.] **ఉత** అపి చ **త్మనా** ఆత్మనా **తోకమ్** తేషాం సద్విచారరూపం సన్తానమ్ **రక్ష** శత్రుభ్యః త్రాయస్వ. [సంహితాయాం 'నౄఁః పాహి' ఇత్యత్ర 'నౄన్ పే' అ. ౮ । ౩ । ౧౦ ఇత్యనేన నకారస్య రుత్వమ్. అత్రానునాసికః పూర్వస్య తు వా అ. ౮ । ౩ । ౨ ఇత్యనేన పూర్వస్యానునాసికః.

ద్వితీయః నృపతిపక్షే. హే **యవిష్ఠ** అతిశయేన తరుణరాజన్! **త్వమ్ దాశుషః** విద్యాదాతౄన్ ధనదాతౄన్ వా **నౄన్** మనుష్యాన్ **పాహి** రక్ష, **గిరః** విదుషాం వాచః **శృణుహి** శృణు, **ఉత** అపి చ **త్మనా** ఆత్మనా **తోకమ్** యుద్ధే మృతానాం సైనికానామపత్యమ్ **రక్ష** పాలయ. ॥౩॥

భావార్థః- జగదీశ్వరః స్వోపాసకాన్ పాలయతి రక్షతి చ. తథైవ నృపతినా ద్వే కర్మణీ అవశ్యం కర్తవ్యే, ఏకం విదుషాం పాలనం తదుపదేశశ్రవణం చ, ద్వితీయం యుద్ధే హతానాం సైనికానామపత్యపత్న్యాదిపాలనఞ్చ. ॥౩॥

౧౭౪౬. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ మరియు రాజుతో ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-మొదట పరమాత్మపక్షములో :- (యవిష్ఠ) అందరికన్న మహాయువకుడవు, అనగా యువకునివలె శక్తిసంపన్నుడవగు ఓ పరమేశ్వరా! (త్వమ్) నీవు (దాశుషః) ఆత్మసమర్పణ మొనర్చునట్టి (నౄన్) ఉపాసకులను (పాహి) పాలనమొనర్చుము. వారి (గిరః) స్తుతివాణులను (శృణుహి) వినుము (ఉత) మరియు (త్మనా) స్వయముగా నీవు (తోకమ్) వారి ఉత్తమ ఆలోచనా రూప సంతానములను (రక్ష) రక్షణయొనర్చుము.

రెండవది రాజుపక్షములో :- (యవిష్ఠ) అత్యంత యువకుడవగు ఓ రాజా! (త్వమ్) నీవు (దాశుషః) విద్యాదాతలు, లేక ధనదాతలగు (నౄన్) వ్యక్తులను (పాహి) రక్షణయొనర్చుము (ఉత) మరియు (త్మనా) స్వయముగా (తోకమ్) యుద్ధములో మరణించిన సైనికుల సంతానములను (రక్ష) పాలన పోషణమొనర్చుము.॥3॥

భావార్థము :- జగదీశ్వరుడు తన ఉపాసకులను పాలించుచు వారి రక్షణ యొనర్చుచుండును. అటులనే రాజు రెండు కార్యములను అవశ్యముగ చేయవలసియుండును. ఒకటి విద్వాంసుల పాలనము మరియు వారి ఉపదేశములను వినుట. రెండవది యుద్ధమునందు మరణించిన సైనికుల భార్యల మరియు సంతానములు మున్నగువారి పాలన మొనర్చుట.॥3॥

1246. O Thou Ever youthful God! protect the men who offer themselves to Thee and listen to their prayers. And Thyself preserve them as Thy sons. II3II

౧౨౪౭. ఋషిః-నృమేధః। దేవతా-ఇన్ద్రః। ఛన్దః-ఉష్ణిక్। స్వరః-ఋషభః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే 383

క్రమాఙ్కే పరమాత్మవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పునరపి స ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౧ ౨ 3 ౧ ౨
౧౨౪౭. ఏన్ద్ర నో గధి ప్రియ సత్రాజిదగోహ్య ।

3౨ఉ 3౧ ౨ 3 ౧ ౨ర3౨
గిరిర్న విశ్వతః పృథుః పతిర్దివః ॥౧॥

౨ 3 ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3
ప.విః- ఆ। ఇన్ద్ర। నః। గధి। ప్రియ। సత్రాజిత్। సత్రా-జిత్। అగోహ్య। అ-గోహ్య।
౨ 3౧ ౨ 3 ౨ ౧౨ర 3౨
గిరిః-న। విశ్వతః। పృథుః। పతిః-దివః॥౧॥

పదార్థః- హే **ప్రియ** ప్రీణయితః, **సత్రాజిత్** యుగపత్ సర్వాన్ శత్రూన్ జేతః. [సత్రా సహ జయతీతి సత్రాజిత్.] **అగోహ్య** గోహితుమశక్య, సర్వత్ర ప్రకాశమాన **ఇన్ద్ర** పరమాత్మన్! త్వమ్ **నః** అస్మాన్ **ఆ గధి** ఆగహి ఆగచ్ఛ. త్వమ్ **గిరిః న** మేఘ ఇవ. [గిరిః ఇతి మేఘనామ. నిఘం.౧।౧౦.] సర్వతః **విశ్వతః పృథుః** ప్రఖ్యాతః, అపి చ **దివః పతిః** ద్యోతమానస్య సూర్యస్య జీవాత్మనో వా స్వామీ అసి ॥౧॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥౧॥

భావార్థః-యద్యపి పరమేశ్వరశ్చర్మచక్షుషా న దృశ్యతే తథాపి స సూర్యవత్ సర్వత్ర ప్రకాశితస్తృప్తిప్రదాయకః సర్వవిజేతా సుఖాదీనాం వృష్టికరణాన్మేఘవత్ ప్రసిద్ధిం గతః సర్వస్య జడచేతనాత్మకస్య జగతోఽధిపతిశ్చాస్తి ॥ ౧ ॥

౧౨౪౭. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి 3౮3వ మంత్రముపై పరమాత్మ విషయములో జరిగియుండెను. మరల ఆ విషయమే వర్ణింపబడుచున్నది.

పదార్థము :-(ప్రియ) తృప్తిప్రదాతవు (సత్రాజిత్) సమూలముగ శత్రువులందరను జయించువాడవు (అగోహ్య) దాచియుంచసాధ్యముగానివాడవు, అనగా సర్వత్ర ప్రకాశమానుడవునగు (ఇన్ద్ర) ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (గిరిః న) మేఘములవలె (సర్వతః) అన్నివైపుల (పృథుః) ప్రఖ్యాత (దివః పతిః) తేజస్వియగు సూర్యుడు మరియు జీవాత్మకు స్వామివైయున్నావు.౧॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము కలదు.౹౧॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుడు చర్మచక్షువులచే చూడ సాధ్యముగానివాడైయుండియును ఆయన సూర్యునివలె సర్వత్ర ప్రకాశితుడు, తృప్తిప్రదాయకుడు, సర్వవిజేత, సుఖములు మున్నగువానిని వర్షింపజేయుకారణమున మేఘములవలె ప్రసిద్ధప్రాప్తి మరియు సమస్త జడచేతనముల జగమునకు అధినాయకుడై యున్నాడు.౹౧॥

1247. Come unto us, O God, be Thou manifest in our souls. O Beloved, Ever victorious, Unconcealable, Thou art wide as a mountain spread on all sides, Lord of intelligence and Radiance. II1II

౧౨౪౮. ఋషిః-నృమేధః। దేవతా-ఇన్ద్రః। ఛన్దః-ఉష్ణిక్। స్వరః-ఋషభః.

అథ పునరపి పరమాత్మవిషయమాహ.

3౧ ౨ర 3౨ 3౨ 3 ౧౨
౧౨౪౮. అభి హి సత్య సోమపా ఉభే బభూథ రోదసీ ।

౧ ౨ర 3 ౨3 ౧ ౨ర3౨
ఇన్ద్రాసి సున్వతో వృధః పతి ర్దివః ॥ ౨ ॥

3౨ 3 ౧ ౨ 3౧ ౨ ౧౨ర3 ౧౨
ప.వి:- అభి । హి । సత్య । సోమపాః । సోమ-పాః । ఉభే ఇతి । బభూథ । రోద సీ ఇతి ।

౧౨ర ౧౨ర 3 ౨ 3౨ ౧౨ర 3౨
ఇన్ద్ర । అసి । సున్వతః । వృధః । పతిః-దివః ।౨॥

పదార్థః-హే **సత్య** సత్యగుణకర్మస్వభావ, **సోమపాః** శాన్తిరక్షక జగదీశ్వర! త్వమ్ **హి** నిశ్చయేన **ఉభే రోదసీ** ఉభే ద్యావాపృథివ్యౌ **అభి బభూథ** తిరస్కృ తవానసి. ['బభూవిథ ఇతిప్రాప్తే 'బభూథా తతన్థ జగృమ్భవవర్థేతినిగమే. అ. ౭।౨।౬౪, ఇతీట్ప్రతిషేధోనిపాత్యతే.] **హే ఇన్ద్ర** సర్వాన్తర్యామిన్! త్వమ్ **సున్వతః** శాన్తిస్థాపనాయజ్ఞం కుర్వతః **వృధః** వర్ధయితా, **దివః పతిః** తేజస్వినో జనస్య చ రక్షకః **అసి** విద్యసే ॥ ౨ ॥

భావార్థః- జగతి యే శాన్తిస్థాపనాయ యతన్తే తేషామేవ పరమేశ్వరః సఖా భవతి ॥ ౧ ॥

౧౨౪౮. ఈ మంత్రములో మరల పరమాత్మ వర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :-(సత్య) సత్య, గుణ, కర్మ, స్వభావములు గల (సోమపాః) శాంతిరక్షకుడవగు ఓ జగదీశ్వరా! నీవు (హి) నిశ్చయముగనే (ఉభే రోదసీ) ద్యావాపృథివిరెండింటిని (అభి బభూథ) తిరస్కరించినావు (ఇన్ద్ర) ఓ సర్వాంతర్యామీ! నీవు (సున్వతః) శాంతిస్థాపనయజ్ఞము నొనర్చువారిని (వృధః) వృద్ధిపరచు మరియు (దివః పతిః) తేజోవంతులగు జనుల రక్షకుడవై (అసి) ఉన్నావు.॥౨॥

భావార్థము :-ప్రపంచమునందు శాంతిస్థాపనకు ప్రయత్నించువారికి పరమేశ్వరుడు మిత్రుడై యుండును.॥౨॥

1248. O true Protector of the devotees of peaceful nature! Thou pervadest both earth and heaven. Thou strengthenest him who offers himself to Thyself. Thou art Lord of heaven and the Lord of joy and Radiance. II2II

౧౨౪౯. ఋషిః-నృమేధః। దేవతా-ఇన్ద్రః। ఛన్దః-ఉష్ణిక్। స్వరః-ఋషభః.

అథ పరమేశ్వరస్య నరేశస్య చ వీరకర్మాణి వర్ణ్యన్తే.

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౨౪౯. త్వం హి శశ్వతీనామిన్ద్ర ధర్తా పురామసి ।

౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
హన్తా దస్యోర్మనోర్వృధః పతి ర్దివః ॥ ౩ ॥

౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర
ప.వి:- త్వమ్ । హి । శశ్వతీనామ్ । ఇన్ద్ర । ధర్తా। పురామ్ । అసి । హన్తా । దస్యోః ।
౧ ౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨
మనోః । వృధః । పతిః- దివః ॥ ౩ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్ద్ర** పరమవీర జగదీశ్వర రాజన్ వా! **త్వం హి** త్వం ఖలు **శశ్వతీనామ్** బహ్వీనామ్. [శశ్వదితి బహునామ. నిఘం .3 ।1.] **పురామ్** శత్రునగరీణామ్ **ధర్తా** భేత్తా, **దస్యోః** హింసకస్య శత్రోః **హన్తా** వినాశయితా, **మనోః** మననశీలస్య శాన్తిప్రియస్య **వృధః** వర్ధయితా, **దివః** తేజస్వినః జనస్య చ **పతిః** రక్షకః **అసి** భవసి ॥ 3 ॥

భావార్థః-యథా జగదీశ్వరో దుష్టానాం భఞ్జకః సజ్జనానాం చ రక్షకో భవతి తథైవ నృపతినాపి భావ్యమ్.॥3॥

1248. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుడు మరియు రాజుయొక్క వీరకర్మల వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) పరమవీరులగు ఓ జగదీశ్వరా లేక రాజా! (త్వం హి) మీరు నిశ్చయముగనే (శశ్వతీనామ్) అనేక (పురామ్) శత్రునగరములను (ధర్తా) విభేదనమొనర్చునట్టి (దస్యోః) హింసకులగు శత్రువుల (హన్తా) వినాశకులు (మనోః) మననశీలురు, శాంతిప్రియులగు మనుష్యులను (వృధః) వృద్ధినొందించువారు మరియు (దివః) తేజోవంతుల (పతిః) రక్షకుడవై (అసి) ఉన్నావు.॥3॥

భావార్థము :-జగదీశ్వరుడెటుల దుష్టుల భంజకుడు మరియు శత్రువుల రక్షకుడునై యున్నాడో, అటులనే రాజుకూడ ఉండవలెను.॥3॥

1249. O God! Thou art the Upholder of the eternal perfect powers which make up the deficiencies of men. Thou art the slayer of the wicked and their evil tendencies, art the sustainer of thoughtful men and the lord of light and joy. II3II

1250. ఋషిః-జేతామాధుచ్ఛన్దసః। దేవతా-ఇన్ద్రః।

ఛన్దః-అనుష్టుప్। స్వరః-గాన్ధారః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే 359 క్రమాఙ్కే

పరమేశ్వర నృపతిసేనాపతిసూర్యవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర జీవాత్మవిషయ ఉచ్యతే.

3 2 3 1 2ర 3 1 2ర 1
1250. పురాం భిన్దుర్యువా కవిరమితౌజా అజాయత ।

2 3 1 2 3 1 2 3 2 3 1 2 3 2
ఇన్ద్రో విశ్వస్య కర్మణో ధర్తావజ్రీ పురుష్టుతః ॥ 1 ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩
ప. విః – పురామ్ । భిన్దుః । యువా । కవిః । అమితౌజాః । అమిత– ఓజాః । అజాయత ।
౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
ఇన్ద్రః । విశ్వస్య । కర్మణః । ధర్తా । వజ్రీ । పురుష్టుతః । పురు–స్తుతః ॥ ౧ ॥

పదార్థః- ఇన్ద్రః ఏష దేహధారీ జీవాత్మా **పురామ్** శత్రునగరీణామ్ **భిన్దుః** భేత్తా, **యువా** యౌవ్వన సమ్పన్నః, **కవిః** క్రాన్తద్రష్టా, **అమితౌజాః** అపరిమితబలః, **విశ్వస్య** సర్వస్య కర్మణః క్రియాకాణ్డస్య **ధర్తా** ధారణకర్తా, **వజ్రీ** శస్త్రాస్త్రపాణిః, **పురుష్టుతః** బహుస్తుతశ్చ **అజాయత** జాతోఽస్తి ॥ ౧ ॥

భావార్థః- జీవాత్మని ఖల్వపూర్వా శక్తిర్నిహితా. స్వశక్తిం పరిచిత్య స మహాన్తి కర్మాణి కర్తుం శక్నోతి ॥౧॥

౧౨౫౦. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి 3౪౯వ మంత్రమునకు పరమేశ్వరుడు, రాజు, సేనాపతి మరియు సూర్యుని విషయములో చేయబడినది. ఇపుడిచ్చట జీవాత్మ విషయములో కలదు.

పదార్థము :- (ఇన్ద్రః) ఈ దేహధారియగు జీవాత్మ (పురామ్) శత్రునగరములను (భిన్దుః) భేదనమొనర్చునేయు (యువా) యవ్వనసంపన్నుడు (కవిః) క్రాంతదర్శి (అమితౌజాః) అపరిమిత శక్తివంతుడు (విశ్వస్య) సమస్త (కర్మణః) క్రియాకాండల (ధర్తా) ధారణకర్త (వజ్రీ) శస్త్రాస్త్రములను చేతధరించిన మరియు (పురుష్టుతః) బహుస్తుతులను (అజాయత) చేయువాడైయున్నాడు. ॥౧॥

భావార్థము :- జీవాత్మయందు అపూర్వశక్తి నిహితమైయున్నది. తన శక్తిని తెలిసికొని అది మహా గొప్ప కార్యములనుకూడ చేయగలుగును. ॥౧॥

1250. God is the Disintegrator of the bodies (causal, subtle and gross) by making us enjoy the bliss of emancipation for a very ling period. He is Ever Young, of incalculable might,. Comrade of all, Master Poet, the Creator of the universe, All-Knowing, All-seering, the Sustainer of the working of the whole universe, the Holder of the thunder-bolt or punishment for the wicked and the Recipient of the praises of mysiads. II1II

౧౨౫౧. ఋషిః- జేతా మాధుచ్ఛన్దసః। దేవతా- ఇన్ద్రః।

ఛన్దః- అనుష్టుప్। స్వరః- గాన్ధారః.

అథ పరమేశ్వరో జీవాత్మా చ సమ్బోధ్యతే.

౧౨౫౧. త్వం వలస్య గోమతో౽పావరద్రివో బిలమ్ ।

త్వాం దేవా అబిభ్యుషస్తుజ్యామానాస ఆవిషుః ॥ ౨ ॥

ప.వి:- త్వమ్ । వలస్య । గోమతః । అప । అవః । అద్రివః । అ - ద్రివః । బిలమ్ । త్వామ్ । దేవాః । అబి భ్యుషః । అ- బిభ్యుషః । తుజ్యమానాసః । ఆవిషుః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **అద్రివః** అవినశ్వర పరమేశ్వర జీవాత్మన్ వా! త్వమ్ **గోమతః** పిహితసత్త్వగుణప్రకాశస్య, **వలస్య** ఆవరకస్య తమోగుణస్య **బిలమ్** గుహామ్ **అపావః** అపవృణోషి విదారయసి. [అపపూర్వాద్ వృణోతేః లడర్థే లుఙ్ 'మన్త్రే ఘసహ్వర.అ.౨ । ౪ । ౮౦' ఇతి చ్లేర్లుక్.] **తుజ్యమానాసః** హింస్యమానాః. [తుజ హింసాయామ్, భ్వాదిః.] **దేవాః** ప్రకాశకాని మనోబుద్ధిసహితాని జ్ఞానేన్ద్రియాణి విద్వాంసో వా **అబిభ్యుషః** భయమకుర్వాణాః **త్వామ్** పరమాత్మానం జీవాత్మానం వా **ఆవిషుః**, ప్రాప్నువన్తి, శరణం గచ్ఛన్తి. [అవతే ర్వ్యాప్త్యర్థస్య రూపమ్. లడర్థే లుఙ్.] ॥ ౨ ॥

భావార్థః-మనసి తమోగుణాతిరేకేణ యదా సత్త్వగుణో నిర్బలో జాయతే తదా తమః ప్రకాశమావృణోతి తదావరణం పరమాత్మప్రేరణయా జీవాత్మనో వా పురుషార్థేన విదారయితుం శక్యతే ॥ ౨॥

౧౨౫౧. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుడు మరియు జీవాత్మయు సంబోధించబడినది.

పదార్థము :-(అద్రివః) అవినశ్వరులగు ఓ పరమాత్మా, లేక జీవాత్మా! (త్వమ్) మీరు (గోమతః) సత్త్వగుణముల ప్రకాశము నడ్డుకొని (వలస్య) కప్పివేయు తమోగుణముయొక్క (బిలమ్) గుహను (అపావః) కూల్చివేసి తెరచివేయుదురు (తుజ్యమానాసః) హింసనొనర్చుచుండు (దేవాః) ప్రకాశవంతమగు మనస్సు, బుద్ధిసహితమగు జ్ఞానేంద్రియములు, లేక విద్వాంసులు (అబిభ్యుషః) భయభీతులు గాకుండ అనగా ధైర్యముతో (త్వామ్) పరమాత్మ, లేక జీవాత్మలగు మీయొక్క (ఆవిషుః) శరణమునకు చేరుదురు.॥౨॥

భావార్థము :-మనస్సులో తమోగుణ ఆధిక్యత యగుట జరిగినప్పుడు సత్త్వగుణము దుర్బలమైపోవును. అపుడు తమోగుణ ప్రకాశమును నిలిపివేయుటకు అట్టి ఆవరణను పరమేశ్వరుని ప్రేరణచే మరియు జీవాత్మయొక్క పురుషార్థముచే తొలగించివేయవచ్చును.॥౨॥

1251. O Almighty God! Thou makest up the deficiency (literally fillest up the hole) of even a great scholar who is covered with nescience. Therefore enlightened persons take shelter in Thee fearlessly when ever they are teased by others or are in difficulties. ll2ll

౧౨౫౨. ఋషిః- జేతా మాధుచ్ఛన్దసః। దేవతా- ఇన్ద్రః।

ఛన్దః- అనుష్టుప్। స్వరః- గాన్ధారః.

అథ పునరపి పరమాత్మజీవాత్మనోర్విషయమాహ.

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౨౫౨. ఇన్ద్ర మీశానమోజసాభి స్తోమైరనూషత ।

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
సహస్రం యస్య రాతయ ఉత వా సన్తి భూయసీః ॥ ౩ ॥

౧౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౩ ౧ ౨ ౧౨ర
ప. వి:– ఇన్ద్రమ్ । ఈశానమ్ । ఓజసా । అభి । స్తోమైః । అనూషత । సహస్రమ్ । యస్య ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౧ ౨ర
రాతయః । ఉత । వా । సన్తి । భూయసీః ॥ ౩ ॥

పదార్థః- ఓజసా బలేన ప్రతాపేన వా **ఈశానమ్** జగతో దేహస్య వా శాసకమ్ **ఇన్ద్రమ్** పరమేశ్వరం జీవాత్మానం వా, సర్వే జనాః **స్తోమైః** తద్గుణకీర్తనపరైః స్తోత్రైః **అభి అనూషత** అభిష్టువన్తి, **యస్య** పరమేశ్వరస్య జీవాత్మనో వా **సహస్రమ్** సహస్రసంఖ్యాకాః **ఉత వా** అథవా **భూయసీః** తతోఽప్యధికాః **రాతయః** దత్తయః **సన్తి** భవన్తి ॥ ౩ ॥

భావార్థః- పరమేశ్వరముపాస్య జీవాత్మానం చ ప్రోద్బోధ్య తయోర్దానాని సర్వే ప్రాప్తుమర్హన్తి ॥ ౩ ॥

అస్మిన్ఖణ్డే పరమాత్మనో జీవాత్మనో నృపతేశ్చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౨౫౨. దీనియందును మరల పరమాత్మ మరియు జీవాత్మల విషయమే కలదు.

పదార్థము :- (ఓజసా) బలము లేక ప్రతాపముచే (ఈశానమ్) జగత్తు లేక శరీరముయొక్క శాసకులగు (ఇన్ద్రమ్) పరమేశ్వరుడు లేక జీవాత్మను మానవులెల్లరును (స్తోమైః) వారి గుణవర్ణన నొనర్చునట్టి స్తోత్రములచే (అభి అనూషత) స్తుతినొనర్చుదురు (యస్య) ఏ పరమేశ్వరుడు లేక

జీవాత్మయొక్క (సహస్రమ్) వేలాది (ఉత వా) లేక (భూయసీః) దానికన్నను గొప్పవియగు అధికమగు (రాతయః) దానములై (సన్తి) యున్నవి.॥3॥

భావార్థము :-పరమాత్మయొక్క ఉపాసననొనర్చి, జీవాత్మకు ఉద్బోధననిచ్చి వారి దానములను పొందుట మానవులందరకు యోగ్యమని ఎరుగవలెను.॥3॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ జీవాత్మ మరియు రాజుయొక్క వర్ణనయుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధముగలదని ఎరుగవలెను.

తొమ్మిదవ అధ్యాయమందలి తొమ్మిదవ ఖండము సమాప్తమైనది

తొమ్మిదవ అధ్యాయము కూడ సమాప్తమైనది.

ఐదవ ప్రపాఠకమునందలి మొదటి అర్ధము (సగము) సమాప్తము.

1252. Glorify the Lord O devotees, For all the gifts He grants. His gifts are thousand fold and more Wise man His praises chants. II3II

అథ దశమోఽధ్యాయః పఞ్చమే ప్రపాఠకే ద్వితీయోఽర్ధశ్చ.

పదవ అధ్యాయము, ఐదవ ప్రపాఠకము యొక్క రెండవఅర్ధము.

౧౨౫౩. ఋషిః-పరాశరః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్ద-త్రిష్టుప్। స్వరః-ధైవతః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౨౯ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మ పర్జన్యయోర్విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పునః పరమాత్మ విషయ ఉచ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౩౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౨౫౩. అక్రాన్త్సముద్రః ప్రథమే విధర్మన్ జనయన్
౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ ౩౨ ౩ ౨౩౨ ౩
ప్రజా భువనస్య గోపాః। వృషా పవిత్రే అధిసానో
౧౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర
అవ్యే బృహత్సోమో వావృధే స్వానో అద్రిః ॥౧॥

౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
ప. వి:- అక్రాన్ । సముద్రః । సమ్- ఉద్రః । ప్రథమే । విధర్మన్ । వి-ధర్మన్ । జనయన్ ।
౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩౧ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర
ప్రజాః । ప్ర-జాః । భువనస్య । గోపాః । గో-పాః । వృషా । పవిత్రే । అధి । సానౌ । అవ్యే ।
౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౨
బృహత్ । సోమః । వావృధే । స్వానః । అద్రిః । అ-ద్రిః ॥ ౧ ॥

పదార్థః- అస్యైవ సోమస్య పరమాత్మనః శాసనే **సముద్రః** ఆదిత్యః. [సముద్ర ఆదిత్యః ఇతి నిరుక్తమ్ ౧౩ । ౧౬.] **పరమే** ఉచ్చే **విధర్మణి** విశేషేణధారకే ద్యులోకే **అక్రాన్** క్రామ్యతి, స్వధురి భ్రమతి, యః ఆదిత్యః **ప్రజాః జనయన్** ప్రజాః ఉత్పాదయన్ **భువనస్య** సౌరమణ్డలస్య **గోపాః** రక్షకోఽస్తి. **పవిత్రే** అన్తరిక్షే. [అన్తరిక్షం వై పవిత్రమ్. కాఠ. ౨౬ । ౧౦.] **అవ్యే సానౌ అధి** పార్థివే ఉన్నతప్రదేశే చ **వృషా** వృష్టికర్తా, **స్వానః** సువానః, భూమ్యాదిలోకాన్ స్వస్వకక్షాయాం సూర్యం పరితః ప్రేరయన్ **అద్రిః** అవినశ్వరః **సోమః** జగత్స్రష్టా పరమాత్మా **బృహత్** బహు **వావృధే** మహిమానమాప్నోతి. [వృధు వృద్ధౌ, లిటి 'తుజాదీనాం దీర్ఘోఽభ్యాసస్య. అ. ౬ । ౧ । ౭ ఇత్యభ్యాసదీర్ఘః.] ॥౧॥

భావార్థః-పరమేశ్వర ఏవ స్వమహిమ్నా సూర్యం తం పరితో భూమిచన్ద్రాదీన్ గ్రహోపగ్రహాంశ్చ భ్రామయతి ॥ ౧ ॥

౧౨౫౩. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౫౨౮వ మంత్రముపై పరమాత్మ మరియు మేఘముల విషయమున జరిగియుండెను. ఇప్పుడిచ్చట పరమాత్మ విషయమే వ్యాఖ్యానించబడుచున్నది.

పదార్థము :- ఈ సోమ పరమాత్మయొక్క శాసనమునందే (సముద్రః) సూర్యుడు (పరమే) ఉన్నత (విధర్మణి) విశేషధారణ నొనర్చు ద్యులోకమునందు (అక్రాన్) తన అక్షరేఖపై తిరుగుచుండును. ఆ సూర్యుడు (ప్రజాః జనయన్) ప్రజలనుత్పన్నమొనర్చుచు (భువనస్య) సౌరమండలముయొక్క (గోపాః) రక్షకుడైయున్నాడు. (పవిత్రే) అంతరిక్షములో మరియు (అవ్యే, సానౌ, అధి) పృథివియొక్క ఉన్నత ప్రదేశములో (వృషా) వర్షమును కురిపించునట్టి (స్వానః) భూమి మున్నగు లోకములకు అనగా ఆ యా లోకములను వాని వాని కక్షలలో సూర్యునికి నలువైపులకు ప్రేరణ నొనర్చుచు (అద్రిః) నాశరహితుడగు (సోమః) జగత్స్రష్టయగు పరమాత్మ (బృహత్) అత్యధిక (వావృధే) మహిమాన్వితుడైయున్నాడు. ॥౧॥

భావార్థము :- పరమాత్మయే తన మహిమతో సూర్యుని మరియు ఆయన నలువైపుల భూమి, చంద్రుడు మున్నగు గ్రహ ఉపగ్రహములను భ్రమింపజేయుచున్నాడు. ॥౧॥

1253. Protector of all beings, generating creatures in His best Eternal Law, the ocean of noble virtues, God surpasses all.. He the Showerer of bliss, being manifest in pure hearts, Indestructible, busy with His work of protection is the Source of peace and is ever victorious over evils. ll1ll

౧౨౫౪. ఋషిః- పరాశరః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః- త్రిష్టుప్। స్వరః- ధైవతః.

అథ పరమాత్మనః కర్మ వర్ణయతి.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౨౫౪. మత్సి వాయుమిష్టయే రాధసే నో మత్సి

౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩
మిత్రావరుణా పూయమానః। మత్సి శర్ధో మారుతం

౧ ౨ ౩ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
మత్సి దేవాన్ మత్సి ద్యావాపృథివీ దేవ సోమ ॥ ౨ ॥

౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర
ప. వి: – మత్సి । వాయుమ్ । ఇష్టయే। రాధసే । నః । మత్సి । మిత్రా। మి – త్రా। వరుణా।
౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
పూయమానః । మత్సి । శర్ధః । మారుతమ్ । మత్సి । దేవాన్ । మత్సి। ద్యావా। పృథివీ ఇతి।
౩
దేవ । సోమ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **దేవ** మోదప్రద **సోమ** జగత్స్రష్టః పరమాత్మన్! త్వమ్ **నః** అస్మాకమ్ **ఇష్టయే** అభీష్టసిద్ధయే **రాధసే** ఐశ్వర్యాయ చ **వాయుమ్** పవనమ్ **మత్సి** హర్షయసి **పూయమానః** ప్రాప్యమాణః త్వమ్. [పవతే గతికర్మా. నిఘం.౨।౧౪.] **మిత్రావరణా** ప్రాణాపానౌ **మత్సి** హర్షయసి. **మారుతం శర్ధః** సైనికానాం బలమ్. [శర్ధ ఇతి బలనామ. నిఘం. ౨।౯.] **మత్సి** హర్షయసి, **దేవాన్** విద్వజ్జనాన్ **మత్సి** హర్షయసి, **ద్యావాపృథివీ** దివం ధరిత్రీం చ **మత్సి** హర్షయసి. [మదీ హర్షగ్లేపనయోః భ్వాదిః. బహులం ఛన్దసి. అ. ౨।౪।౭౩ ఇతి శపో లుక్] ॥ ౨ ॥

భావార్థః- యదిదం ప్రకృతౌ సూర్యచన్ద్రపవనభూమ్యాదిషు, సమాజే బ్రహ్మక్షత్రవిడాదిషు, దేహే చ జీవాత్మ మనోబుద్ధిప్రాణాపానాదిషు హర్షః స్ఫూర్తిః కర్మనిష్ఠాది చ దృశ్యతే తత్సర్వం పరమాత్మకృతమేవ ॥ ౨॥

౧౨౫౪. ఈ మంత్రములో పరమాత్మయొక్క కార్యములవర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(దేవ) ఆనందదాయకుడవు (సోమ) ప్రపంచరచయితవగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (నః) మాయొక్క (ఇష్టయే) కోరికలసిద్ధికొరకు మరియు (రాధసే) ఐశ్వర్యములకొరకు (వాయుమ్) వాయువును (మత్సి) హర్షితమొనర్చెదవు (పూయమానః) ప్రాప్తింపజేసికొనబడుచు నీవు (మిత్రావరుణా) ప్రాణ అపానములను (మత్సి) హర్షమొనర్పజేయుదువు (మారుతం శర్ధః) సైనికుల బలమునను (మత్సి) ఆనందపరచెదవు (దేవాన్) విద్వాంసులను (మత్సి) హర్షితమొనర్చుదువు. (ద్యావాపృథివీ) లోకములను అనగా ఆకాశము మరియు భూలోకములను (మత్సి) ఆనందపరచెదవు.॥౨॥

భావార్థము :- ఈ ప్రకృతియందలి సూర్యుడు, చంద్రుడు, వాయువు, భూమి మున్నగువానియందు సమాజమందలి బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్యులు మున్నగువారియందు మరియు శరీరమందలి జీవాత్మ, మనస్సు, బుద్ధి, ప్రాణము మున్నగువానియందు హర్షము, స్ఫూర్తి, కర్మనిష్ఠ ఏ హర్షము మున్నగునవి కాన్పించుచున్నవియో, అవియన్నియును పరమాత్మ ద్వారానే జరుగుచున్నవి.॥౨॥

1254. O God! Thou Who art perfectly pure, gladdenest us by infusing a kind of life in the air, day and night of Prana and Udana for the furtherance of our object. Thou makest the strength of the devotees and learned persons grow. Thou makest all creatures in Heaven and Earth rejoice. II2II

౧౨౫౫. ఋషిః-పరాశరః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

తృతీయా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౪౨ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మవిషయే వ్యాఖ్యాతపూర్వా.

అత్రాపి స ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౧౨౫౫. మహత్తత్సోమో మహిషశ్చకారాపాం యద్గర్భోఽవృణీత

దేవాన్। అదధాదిన్ద్రే పవమాన

ఓజోఽజనయత్సూర్యే జ్యోతిరిన్దుః ॥ 3 ॥

౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర
ప.వి:- మహత్ । తత్ । సోమః । మహిషః । చకార । అపామ్ । యత్ - గర్భః । అవృణీత।

౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర
దేవాన్ । అదధాత్ । ఇన్ద్రే । పవ మానః । ఓజః । అజనయత్ । సూర్యే । జ్యోతిః । ఇన్దుః ॥ ౩ ॥

పదార్థః-మహిషః మహాన్, **సోమః** జగత్స్రష్టా పరమేశ్వరః **తత్** వర్ణ్యమానమ్ **మహత్** మహత్త్వపూర్ణం కర్మ **చకార** కరోతి **యత్ అపామ్** ఉదకాదీనాం పదార్థానామ్ **గర్భః** గర్భరూపేణ విద్యమానః సః **దేవాన్** సూర్యచన్ద్రవాయువిద్యుదాదీన్ ప్రాణమనశ్చక్షుశ్శ్రోత్రాదీన్ వా **అవృణీత** రక్ష్యత్వేన వృణీతే. **పవమానః** కర్మశూరః సః. [పవతే గతికర్మా. నిఘం.౨।౧౪.] **ఇన్ద్రే** ప్రాణే, పవనే, మనసి వా. [ప్రాణ ఇవేన్ద్రః. శ. ౧౨।౯।౧।౧౪. యో వై వాయుః స ఇన్ద్రో య ఇన్ద్రః స వాయుః. శ. ౪।౧।౩।౧౯. మన ఏవేన్ద్రః. శ. ౧౨।౯।౧।౧౩.] **ఓజః** బలమ్ **అదధాత్** అస్థాపయత్. **ఇన్దుః** జ్యోతిష్మాన్ సః **సూర్యే** ఆదిత్యే **జ్యోతిః** దీప్తిమ్ **అజనయత్** ఉదపాదయత్ ॥ ౩ ॥

భావార్థః-పరమాత్మనో మహాన్తి కర్మాణ్యాశ్చర్యకరాణి ఖలు. ప్రాణే ప్రాణనశక్తిం, పవనే గతిం, మనసి సంకల్పం, సూర్యే దీప్తిం, చన్ద్రే జ్యోత్స్నాం, సరిత్సు ప్రవాహం, పర్వతేషు దృఢతాం స ఏవ స్థాపయతి.॥౩॥

౧౨౫౫. ఈ మూడవ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౫౪౨వ మంత్రమునకు పరమాత్మ విషయములో చేయబడియుండెను. ఇచ్చటకూడ ఆ విషయవర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :-(మహిషః) మహాగొప్ప (సోమః) విశ్వజగద్రచయిత యగు పరమేశ్వరుడు (తత్) పైనవర్ణించబడిన (మహత్) మహత్వపూర్ణమగు కర్మలను (చకార) చేయును (యత్) అనగా (అపామ్) జలమున్నగు పదార్థములందు (గర్భః) గర్భరూపమున విద్యమానమైయున్న ఆ (దేవాన్) సూర్యుడు, చంద్రుడు, వాయువు, విద్యుత్తు మున్నగువానిని, లేక ప్రాణము, మనస్సు, చక్షువులు, శ్రోత్రములు మున్నగువానిని (అవృణీత) రక్షణరూపములో వరించును (పవమానః) ఆ కర్మశూరులగు (ఇన్ద్రే) ప్రాణము పవనము లేక మనస్సులో (ఓజః) బలము (అదధాత్) స్థాపించినాడు (ఇన్దుః) ఆ జ్యోతిష్మంతుడు (సూర్యే) సూర్యునియందు (జ్యోతిః) జ్యోతిని (అజనయత్) ఉత్పన్నమొనర్చినాడు.॥౩॥

భావార్థము :-పరమాత్మయొక్క మహాకార్యములు గొప్ప ఆశ్చర్యజనకములైయున్నవి. ప్రాణములందు ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసకశక్తి, గాలియందు వీచు (నడక) శక్తి, మనస్సునందు సంకల్పము, సూర్యునియందు దీప్తి, చంద్రునిలో వెన్నెల, నదులందు ప్రవాహకము, పర్వతములందు దృఢత్వము మున్నగునవన్నింటిని ఆయనయే స్థాపించినాడు.॥౩॥

1255. God performed that mighty deed when out of the womb of Primordial Matter, He created the Sun and other luminaries. He the Purifier, granted strength to the soul and produced the solar radiance. II3II

౧౨౫౬. ఋషిః-శునః శేపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ జీవాత్మగతిర్వర్ణ్యతే.

౧౨౫౬. ఏష దేవో అమర్త్యః పర్ణవీరివ దీయతే ।
అభి ద్రోణాన్యాసదమ్ ॥ ౧ ॥

ప.విః- ఏషః । దేవః । అమర్త్యః । అ-మర్త్యః । పర్ణవీః । పర్ణ-వీః । ఇవ । దీయతే । అభి। ద్రోణాని । ఆసదమ్ । ఆ-సదమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **ఏషః** అయమ్ **అమర్త్యః** అమరః **దేవః** కర్మఫలభోక్తా జీవాత్మరూపః సోమః [దివు ధాతుః ఖాదనార్థేఽపి పఠితః.] కర్మానుసారమ్ **ద్రోణాని** దేహరూపాన్ ద్రోణకలశాన్ **అభి ఆసదమ్** అభ్యాసత్తుమ్ **పర్ణవీః ఇవ** పక్షీ ఇవ. [పర్ణాభ్యాం పతత్రాభ్యాం వేతి ఉడ్డీయతే ఇతి పర్ణవీః పక్షీ] **దీయతే** ఉడ్డీయ గచ్ఛతి. [దీయతే గతికర్మా. నిఘం.౨।౧౪.] ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పక్షీ యథోడ్డయమానో వృక్షాద్ వృక్షాన్తరం గచ్ఛతి తథైష జీవాత్మా పూర్వం దేహముత్సృజ్య కర్మఫలాని భోక్తుం మాతుర్గర్భే ద్వితీయం శరీరం గచ్ఛతి ॥ ౧ ॥

౧౨౫౬. ఈ మంత్రములో జీవాత్మయొక్క నడకను గురించిన వర్ణనకలదు.

పదార్థము :- (ఏషః) ఈ (అమర్త్యః) అమరుడు (దేవః) కర్మ ఫలములననుభవించునట్టి జీవాత్మరూప సోముడు కర్మలననుసరించి (ద్రోణాని) శరీరరూపద్రోణకలశములందు (అభి ఆసదమ్) కూర్చుండుటకు (పర్ణవీః ఇవ) పక్షివలె (దీయత) లేచి ఎగిరిపోవును.॥౧।

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము కలదు.॥౧॥

భావార్థము :-పక్షి ఎగురుచు ఒక వృక్షమునుండి రెండవ వృక్షముపైకి వెళ్లి ఎటుల కూర్చుండునో, అటులనే జీవాత్మ మొదటి శరీరమును వదలివేసి కర్మ ఫలములననుభవించుటకు తల్లి గర్భములో రెండవశరీరమును పొందుచుండును.॥౧॥

1256. Present everywhere this Immortal God flies (so to speak) like a bird upon her wings to deliver His true devotees from the bonds of ignorance and sin. (God's flying is to be taken as a poetical expression, metaphorically) II1II

౧౨౫౭. ఋషిః-శునః శేపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మనః కర్మఫలదాతృత్వమాహ.

౩౧ ౨ర౩౧౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ర
౧౨౫౭. ఏష విప్రైరభిష్టుతో ऽపో దేవో వి గాహతే।
౨౩౧౨ ౩౧౨
దధద్రత్నాని దాశుషే ॥౨॥

౩౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ ౩౨ ౩ ౨ ౩౨ ౩
ప.విః- ఏషః। విప్రైః। వి-ప్రైః। అభిష్టుతః। అభి-స్తుతః। అపః। దేవః। వి। గాహతే।
౧౨ర ౧౨ర ౩౧౨
దధత్। రత్నాని। దాశుషే ॥౨॥

పదార్థః-విప్రైః విపశ్చిద్భిః ఉపాసకైః **అభిష్టుతః** ఆభిముఖ్యేన స్తుతః **ఏషః** అయమ్ **దేవః** కర్మఫలప్రదాతా సోమః పరమేశ్వరః **అపః** మనుష్యైః కృతాని కర్మాణి **వి గాహతే** ఆలోడయతి, నిరీక్షతే ఇత్యర్థః. అథ చ **దాశుషే** దానినే ఆత్మసమర్పకాయ శుభకర్మకారిణే జనాయ **రత్నాని** రమణీయాని ఫలాని **దధత్** దదాతి ॥౨॥

భావార్థః-న్యాయకారీ పరమేశ్వరః శుభకర్మణాం శుభం ఫలమశుభకర్మణాం చాశుభం ఫలం కర్మకర్త్రే ప్రయచ్ఛతి ॥౨॥

౧౨౫౭. ఈ మంత్రములో పరమాత్మద్వారా కర్మఫలమీయబడు వర్ణన యుండును.

పదార్థము :-(విప్రైః) విద్వాంసులగు ఉపాసకులచే (అభిష్టుతః) అభిముఖమునునుండి స్తుతించబడిన (ఏషః) ఈ (దేవః) కర్మఫల ప్రదాతయగు పరమేశ్వరుడు (అపః) మనుష్యులచే చేయబడిన కర్మలను (వి గాహతే) పరిశీలించుచు, అనగా నిరీక్షణమొనర్చును మరియు

(దాశుషే) ఆత్మసమర్పణమొనర్చు శుభకర్మలొనర్చుమనుష్యులకు (రత్నాని) రమణీయ ఫలమును (దధత్) ప్రదానమొనర్చును.॥2॥

భావార్థము :-న్యాయకారియగు పరమేశ్వరుడు శుభకర్మలకు శుభఫలము మరియు అశుభకర్మలకు అశుభఫలమును ఇచ్చును.॥2॥

1257. Praised by wise men, this God bestows rich gifts of truth, peace and self - control etc. upon the worshipper and thus does His work of protecting the sincere devotee. II2II

౧౨౫౮. ఋషిః-శునః శేపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః- గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ జీవాత్మవిషయమాహ.

3౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
౧౨౫౮. ఏష విశ్వాని వార్యా శూరోయన్నివ సత్వభిః ।
౧ ౨
పవమానః సిషాసతి ॥ 3 ॥

3 ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ర ౧౨ర 3
ప. వి:– ఏషః । విశ్వాని । వార్యా । శూరః । యన్ । ఇవ । సత్వభిః । పవమానః । సిషాసతి ॥3॥

పదార్థః-పవమానః స్వాత్మానం పవిత్రీకుర్వన్ **ఏషః** అయమ్ జీవాత్మా **సత్వభిః** స్వకీయైః పురుషార్థైః **విశ్వాని** సర్వాణి **వార్యా** వార్యాణి, వరణీయాని వస్తూని **సిషాసతి** సంభక్తుం ప్రాప్తుమ్ ఇచ్ఛతి. [షణ సమ్భక్తౌ, సన్నన్తం రూపమ్.] కథమివ? యన్ **ఇవ** గచ్ఛన్ యథా **శూరః** వీరః కశ్చిజ్జనః **విశ్వాని వార్యా** సర్వాణి వరణీయాని ప్రాప్తవ్యాని స్థానాని ప్రాప్నోతి, తద్వత్ ॥ 3 ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥3॥

భావార్థః-మనుష్యః స్వకీయేన పురుషార్థేన నిఖిలాన్యప్యభీష్టాని ప్రాప్తుం శక్నోతి ॥ 3 ॥

౧౨౫౮. ఈ మంత్రములో జీవాత్మ విషయము కలదు.

పదార్థము :-(పవమానః) తనను పవిత్రపరచుకొనుచు (ఏషః) ఈ జీవాత్మ (సత్వభిః) తన పురుషార్థములచే (విశ్వాని) సకల (వార్యా) వరించదగిన వస్తువులను (సిషాసతి) పొందదలచును (యన్ ఇవ) ఎటుల నడచుచు (శూరః) శూరవీరుడు (విశ్వాని వార్యా) సమస్త పొందదగిన స్థానములను ఎటుల దర్శించుకొనునో, అటుల కర్మఫలము ననుభవించును.॥3॥

దీనిలో ఉపమాలంకారము కలదు. ॥3॥

భావార్థము :-తమ పురుషార్థముచే మనుష్యులు తమ కోరికలను పూర్తిచేసికొనగలరు. ॥3॥

1258. God the Purifier and Destroyer of all evils, desires to distribute all desirable virtues like the truth and good conduct among His devotees. ॥3॥

౧౨౫౯. ఋషిః-శునః శేపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునర్జీవాత్మ విషయమాహ.

౧౨౫౯. ఏష దేవో రథర్యతి పవమానో దిశస్యతి ।

ఆవిష్కృణోతి వగ్వనుమ్ ॥ ४ ॥

ప. విః- ఏషః । దేవః । రథర్యతి । పవ మానః । దిశస్యతి । ఆవిః । ఆ-విః । కృణోతి ।

వగ్వనుమ్ ॥ ४ ॥

పదార్థః- **ఏషః** అయం **దేవః** కర్మఫలభోక్తా జీవః **రథర్యతి** కర్మఫలాని భోక్తుం దేహరథం కామయతే. [రథర్యతీతి సిద్ధ స్త(త్రే)ప్సుః, రథం కామయత ఇతి వా ఇతి నిరుక్తమ్. ६ । ౨౮. క్యచి రథీయతి ఇతి ప్రాప్తే ఛాన్దసం రూపమ్.] **పవమానః** దేహరథం గచ్ఛన్ అయమ్ **దిశస్యతి** మనోబుద్ధిప్రాణేన్ద్రియాదీనాం దిఙ్ నిర్దేశం కరోతి. [దిశ అతిసర్జనే. దిశస్ శబ్దః కణ్డ్వాదిషు పఠితవ్యః.] కిఞ్చ **వగ్వనుమ్** వ్యక్తాం వాచమ్ **ఆవిష్కృణోతి** ప్రకటయతి, ఉచ్చారయతి. [వచ ధాతోర్నుప్రత్యయేన సిద్ధః 'వగ్ను' శబ్దో వాఙ్నామసు పఠితః. నిఘం.౧ । ౧౧. వచేర్వనుచ్ ప్రత్యయే వగ్వనుర్జ్ఞేయః.] ॥ ४ ॥

భావార్థః-జీవాత్మా మానవదేహం ప్రాప్య జ్ఞానసఞ్చయం సత్కర్మాచరణం వ్యక్తయా వాచా పరోపదేశం చ యది కరోతి తదా తస్య మానవజన్మప్రాప్తిః సఫలా జాయతే ॥ ४ ॥

౧౨౫౯. దీనియందును మరల జీవాత్మ విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(ఏషః) ఈ (దేవః) కర్మఫలభోక్తయగు జీవాత్మ కర్మఫలము ననుభవించుటకు (రథర్యతి) శరీరరూప రథమును కోరుకొనును. (పవమానః) శరీరరూప రథమున పయనించుచు ఇది (దిశస్యతి) మనస్సు, బుద్ధి, ప్రాణము, ఇంద్రియములు మున్నగువానికి దిశానిర్దేశ మొనర్చును.

మరియు (వగ్వనుమ్) వ్యక్తమగు వాణులను (ఆవిష్కృణోతి) ప్రకటించును. అనగా ఉచ్చరించును. ॥౪॥

భావార్థము :- జీవాత్మ మానవశరీరమును పొంది జ్ఞానసంచయము, సత్కర్మల ఆచరణము మరియు వ్యక్త (తెలిసిన) వాణులచే ఇతరులకుపదేశించును. అట్లగునప్పుడది మనుష్యజన్మమును పొందుట సఫలమగును. ॥౪॥

1259. This God Who purifies is Omniscient and present everywhere. He gives His aid to the true devotees. He manifests the Vedic Speech and lets His voice (message) be heard by all wise men of pure hearts. II4II

౧౨౬౦. ఋషిః-శునం శేపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునర్జీవాత్మవిషయమాహ.

3 2 3 1 2 3 2 3 1 2 3 1 2
౧౨౬౦. ఏష దేవో విపన్యుభిః పవమాన ఋతాయుభిః ।
2 3 1 2
హరిర్వాజాయ మృజ్యతే ॥ ౫ ॥

3 2 3 2 3 1 2 12ర 3 1 2 1 2ర 1 2ర
ప. వి:- ఏషః । దేవః । విపన్యుభిః । పవమానః । ఋతాయుభిః । హరిః । వాజాయ ।
3
మృజ్యతే ॥ ౫ ॥

పదార్థః- **ఏషః** అయమ్ **దేవః** విజిగీషుః. [దీవ్యతేర్విజిగీషాకర్మణో రూపమ్.] **పవమానః** పురుషార్థీ **హరిః** కర్మఫలభోగాయ దేహాద్ దేహాన్తరం హృతో జీవాత్మా **ఋతాయుభిః** సత్యాచరణైః **విపన్యుభిః** పరమాత్మస్తోతృభిః విద్వద్భిః **వాజాయ** బలప్రదానాయ **మృజ్యతే** పవిత్రీక్రియతే ॥ ౫ ॥

భావార్థః-మానవదేహం ప్రాప్తో జీవాత్మా పరమాత్మస్తోతౄణాం సత్యాచరణవతాం విదుషాం సంగతిం కృత్వా స్వమున్నయేత్ ॥ ౫ ॥

౧౨౬౦. ఈ మంత్రమునందును మరల జీవాత్మ విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(ఏషః) ఈ (దేవః) విజయమును కోరునట్టి (పవమానః) పురుషార్థి (హరిః) కర్మఫల భోగములకొరకు ఒకశరీరమునుండి రెండవ శరీరమునకు కొనిపోబడిన జీవాత్మ

(ఋతాయుభిః) సత్య ఆచరణగల (విపన్యుభిః) పరమాత్మ విద్వాంసులగు స్తోతలద్వారా (వాజాయ) ఫలము నిచ్చుటకొరకు (మృజ్యతే) శుద్ధమొనర్చబడును.౫॥

భావార్థము :- మానవశరీరమును పొందినజీవాత్మ సత్యాచారియగు పరమాత్మ స్తోతలతో సంబంధమేర్పరచుకొని స్వయముగ ఉన్నతి నొందవలెను.౫॥

1260. This God the purifier is adored and sought after by all wise devotees who desire to seek truth for the attainment of knowledge and power, as He is the Destroyer of all sin and misery. II5II

౧౨౬౧. ఋషిః-శునః శేపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి తమేవ జీవాత్మవిషయమాహ.

౩౨ ౩౨ ౩౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౨౬౧. ఏష దేవో విపా కృతోఽతి హ్వరాంసి ధావతి ।
౧౨ ౩ ౧౨
పవమానో అదాభ్యః ॥ ౬ ॥

౩౨ ౩౨ ౩౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౧౨ర
ప. వి:- ఏషః । దేవః । విపా । కృతః । అతి । హ్వరాంసి । ధావతి । పవ మానః । అదాభ్యః ।
౩
అ - దాభ్యః ॥ ౬ ॥

పదార్థః- **ఏషః** అయమ్ **విపా** మేధావినా విదుషా. [విప ఇతి మేధావినామ. నిఘం.౩ । ౧౫.] **కృతః** సంస్కృతః **పవమానః** పురుషార్థీ. [పవతే గతికర్మా. నిఘం.౨ । ౧౪.] అత ఏవ **అదాభ్యః** కేనాపి పరాజేతుమశక్యః **దేవః** తేజస్వీ జీవాత్మా **హ్వరాంసి** కుటిలాని కర్మాణి, కుటిలాన్ శత్రూన్ వా. [హ్వృ కౌటిల్యే, ఔణాదికః అసున్ ప్రత్యయః.] **అతి** అతీత్య **ధావతి** అగ్రే సరతి ॥ ౬ ॥

భావార్థః-విదుషాఽఽచార్యేణ యదా మనుష్యస్యాత్మా సంస్క్రియతే తదా మనుష్యః సబలో భూత్వా సర్వా అపి బాధాః పరాజిత్య సమాజేఽగ్రగణ్యో జాయతే ॥ ౬ ॥

౧౨౬౧. ఈ మంత్రమునందును మరల అదేవిషయము కలదు.

పదార్థము :- (ఏషః) ఈ (విపా) మేధావులగు విద్వాంసులద్వార (కృతః) సంస్కరించబడిన (పవమానః) పురుషార్థి, అనగా (అదాభ్యః) ఎవ్వరినుండియును పరాజయపరచజాలనట్టి (దేవః) తేజస్వియగు జీవాత్మ (హ్వరాంసి) కుటిలకర్మలను లేక కుటిలశత్రువులను (అతి) తొలగించుకొని (ధావతి) ముందుకు సాగిపోవుచుండును.౬॥

భావార్థము :- విద్వాంసులగు ఆచార్యులద్వారా మనుష్యులెపుడు ఆత్మసంస్కారము నొనర్చుకొనెదరో అపుడు మనుష్యులు శక్తిసంపన్నులై బాధలనన్నిటిని తొలగించుకొని సమాజమునందు అగ్రగణ్యులుగ రాణించెదరు.॥౬॥

1261. This God When meditated upon by the wise, being by nature the Purifier and Inviolable, drives away all crookedness and thus purifies His devotees. II6II

౧౨౬౨. ఋషిః-శునః శేపః। దేవతా-పవమానః సోమః॥

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి తమేవ విషయమాహ.

౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౨౬౨. ఏష దివం వి ధావతి తిరోరజాంసి ధారయా।

౧ ౨ ౩ ౧ ౨
పవమానః కనిక్రదత్ ॥ ౭ ॥

౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ ౩
ప. విః- ఏషః । దివ మ్ । వి । ధావతి । తిరః । రజాంసి । ధార యా । పవమానః ।
౧ ౨ర
కని క్రదత్ ॥ ౭ ॥

పదార్థః- **ఏషః** అయమ్ **పవమానః** పురుషార్థీ జీవాత్మా **కనిక్రదత్** స్తోత్రగీతిం ధ్వనయన్ **రజాంసి** రజోగుణాన్ **తిరః** ఉల్లఙ్ఘ్య **ధారయా** సత్త్వగుణస్య ధారయా **దివమ్** ద్యుతిమన్తం పరమాత్మానమ్ ప్రతి **వి ధావతి** వేగేన గచ్ఛతి ॥ ౭॥

భావార్థః-రజస్తమోఽభిభవేన సత్త్వప్రబలతయైవ జీవాత్మా పరమాత్మానమధి గచ్ఛతి ॥ ౭ ॥

౧౨౬౨. దీనియందును మరల అదే విషయము కలదు.

పదార్థము :-(ఏషః) ఈ (పవమానః) పురుషార్థియగు జీవాత్మ (కనిక్రదత్) స్తోత్రములను ధ్వనింపజేయుచు (రజాంసి) రజోగుణములను (తిరః) దాటివేసి (ధారయా) సత్యగుణముల ద్వారముగుండ (దివమ్) తేజస్వియగు పరమాత్మదిశకు (వి ధావతి) అతివేగముగ వెళ్లిపోవును.॥౭॥

భావార్థము :-రజోగుణ, తమోగుణముల నణచివేసి సత్వగుణమును ప్రబలమొనర్చుకొనియే జీవాత్మ పరమాత్మను పొందగలుగును.॥౭॥

1262. When prayed by the devotees with noble speech, this God dispels all their darkness and purifying them roars (so to speak) consoling them never to fear. II7II

౧౨౬౩. ఋషిః- శునః శేపః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః- గాయత్రీ। స్వరః- షడ్జః.

అథ పునరపి జీవాత్మవిషయ ఉచ్యతే.

౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨
౧౨౬౩. ఏష దివం వ్యాసరత్తిరో రజాంస్యస్తృతః।

౧౨ ౩ ౨
పవమానః స్వధ్వరః ॥ ౮ ॥

౩ ౨ ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ర
ప. వి:– ఏషః। దివమ్। వ్యాసరత్। వి – అసరత్। తిరః। రజాంసి। అస్తృతః। అ –
౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨
స్తృతః। పవమానః। స్వధ్వరః। సు – అధ్వరః ॥ ౮ ॥

పదార్థః- **ఏషః** అయమ్ **స్వధ్వరః** సూపాసనాయజ్ఞః, **అస్తృతః** విఘ్నైరహింసితః **పవమానః** పురుషార్థీ జీవాత్మా **రజాంసి** రజస్తమోగుణాన్. [అత్ర ఏకశేషః.] **తిరః** తిరస్కృత్య **దివమ్** ద్యుతిమన్తం పరమాత్మానం **వ్యాసరత్** వేగేన ప్రాప్నోతి ॥ ౮ ॥

భావార్థః- మనుష్యం విఘ్నాస్తదైవమార్గాత్ ప్రచ్యావయన్తి యదా స రజస్తమోభ్యామభిభూతో భవతి.॥౮॥

౧౨౬౩. ఈ మంత్రమందును మరల జీవాత్మ విషయమే కలదు.

పదార్థము :- (ఏషః) ఈ (స్వధ్వరః) శుభకరమగు ఉపాసనారూప యజ్ఞకర్త (అస్తృతః) విఘ్నములచే హింసించబడని (పవమానః) పురుషార్థియగు జీవాత్మ (రజాంసి) రజోగుణ తమోగుణములను (తిరః) తిరస్కరించి (దివమ్) తేజస్వియగు పరమాత్మను (వ్యాసరత్) శీఘ్రముగ పొందగలుగును.॥౮॥

భావార్థము :- మనుష్యులు రజోగుణ, తమోగుణములను అణచివేసికొనినప్పుడు మాత్రమే విఘ్నములను తన మార్గమునుండి తొలగించుకొనగలడు.॥౮॥

1263. This God Who is never over - thrown Who is Purifier and Whose devotees are non - violent, enables His worshippers to acquire the light of knowledge and joy, driving away all darkness. II8II

౧౨౬౪. ఋషిః-శునః శేపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

నవమీ ఋక్ పూర్వం ౭౫౮ క్రమాఙ్కే పరమాత్మ విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర మనుష్యస్య ద్వితీయజన్మ విషయమాహ.

౩౨ ౩౨ ౩ ౧౨ ౩౨ ౩౧౨ ౩ ౨
౧౨౬౪. ఏష ప్రత్నేన జన్మనా దేవో దేవేభ్యః సుతః।

౧ ౨ ౩౧ ౨
హరిః పవిత్రే అర్షతి ॥ ౯ ॥

౩ ౨ ౩౧ ౨ ౧౨ర ౩౨ ౩౧ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩౧ ౨
ప. వి:– ఏషః । ప్రత్నేన । జన్మనా । దేవః । దేవేభ్యః । సుతః । హరిః । పవిత్రే ।
౩
అర్షతి ॥ ౯ ॥

పదార్థః-ప్రత్నేన జన్మనా ఆచార్యాత్ ప్రాప్తేన శ్రేష్ఠేన జనుషా **దేవేభ్యః** దివ్యగుణేభ్యః, దివ్యగుణానాం ప్రచారాయేత్యర్థః **సుతః** ఉత్పాదితః **ఏషః** అయమ్ **హరిః** దీనానాం దుఃఖహర్తా మనుష్యః. [హరయః ఇతి మనుష్యనామసు పఠితమ్. నిఘం.౨।౩.] **పవిత్రే** పవిత్రే కర్మణి **అర్షతి** గచ్ఛతి, వ్యాప్రియతే. ఆచార్య ఉపనయమానో బ్రహ్మచారిణం కృణుతే గర్భమన్తః. తం రాత్రీస్తిస్ర ఉదరే బిభర్తి తం జాతం ద్రష్టుమభిసంయన్తి దేవాః. అథ. ౧౧।౫।౩, యస్మాద్ ధర్మానాచినోతి స ఆచార్యః స హి విద్యాతస్తం జనయతి. తచ్ఛ్రేష్ఠం జన్మ. శరీరమేవ మాతాపితరౌ జనయతః. ఆప. ధ. సూ. ౧।౧।౧।౧౪-౧౮. అత్రాస్య మాతా సావిత్రీ పితా త్వాచార్య ఉచ్యతే. మను. ౨।౧౭౦. ఇత్యాదిప్రామాణ్యాద్ ఆచార్య సావిత్ర్యోః సకాశాద్ యద్ ద్వితీయం జన్మ ప్రాప్యతే తచ్ఛ్రేష్ఠమ్ ॥ ౯ ॥

భావార్థః-ప్రథమం జన్మ మాతాపితృభ్యాం ప్రాప్యతే, తచ్చ ముఖ్యతో దేహస్య జన్మ భవతి. ద్వితీయం విద్యాయాః సదాచారస్య చ జన్మాచార్యసావిత్ర్యోః సకాశాజ్జాయతే. ద్వితీయం జన్మ ప్రాప్య నరః పవిత్రాచరణత్వం ప్రతిపద్యతే. తేన ద్వితీయేన జన్మనా మనుష్యో ద్విజస్తజ్జన్మప్రాప్తిం వినా చ శూద్ర ఉచ్యతే ।౯॥

౧౨౬౪. ఈ తొమ్మిదవ ఋచ ౭౫౮వ మంత్రముపై మొదట పరమాత్మ విషయములో వ్యాఖ్యానించబడియుండెను. ఇప్పుడిచ్చట మనుష్యుల రెండవజన్మ విషయమున వ్యాఖ్యానించబడుచున్నది.

పదార్థము :- (ప్రత్నేన జన్మనా) ఆచార్యులచే ప్రాప్తించిన శ్రేష్ఠమగు జన్మచే (దేవేభ్యః) దివ్యగుణముల ప్రసారార్థము (సుతః) ఉత్పన్నమొనర్చబడిన (ఏషః) ఈ (హరిః) దీనులదుఃఖములను హరించునట్టి మనుష్యులు (పవిత్రే) పవిత్రమగు కర్మలలో (అర్షతి) సంలీనమైపోవుదురు.

ఆచార్యుడు బాలకుని ఉపనయన సంస్కారమొనర్చినప్పుడు వానిని తన గర్భమునందు ధారణమొనర్చుకొనును. మూడు రాత్రులవరకు తన గర్భమునందు ఉంచుకొనును. ఆతడు జననమొందినప్పుడు, అనగా స్నాతకుడైనప్పుడు వానిని చూచుటకు నలుదిశలనుండి విద్వాంసులు అచ్చటికి చేరుకొందురు. (అథ.౧౧-౫-3) ఆచార్యుడు విద్యచే విద్యార్థికి రెండవజన్మనిచ్చును. అదియే శ్రేష్ఠజన్మ. తల్లిదండ్రులు శరీరమును మాత్రమే యిత్తురు. (ఆప.౧-౧-౧-౧౪,౧౮) ఈ రెండవజన్మలో సావిత్రి (గాయత్రి) తల్లియగును. మరియు ఆచార్యుడు తండ్రి (మను,౨-౧౭౦) మున్నగు ప్రమాణముల ఆధారముపై ఆచార్యుడు మరియు సావిత్రిద్వారా ఏ రెండవజన్మ లభించునో అదియే శ్రేష్ఠమగు జన్మ.।౯॥

భావార్థము :- మొదటిజన్మ తల్లిదండ్రులచే లభించును. అది ముఖ్య రూపముగ శరీర జన్మమై యుండును. రెండవది విద్య మరియు సదాచార జన్మమైయున్నది. అది ఆచార్యుడు మరియు సావిత్రిచే యగును. రెండవజన్మను పొందిన మనుష్యుడు పవిత్రాచరణగలవాడైపోవును. రెండవ జన్మచేతనే యతడు ద్విజుడగును. మరియు అట్టి జన్మ ప్రాప్తించనిచో యాతడు శూద్రుడుగానే యుండిపోవును.।౯॥

1264. This God by His eternal manifestation is illustrious for the enlightened wise men. He the Destroyer of sin is manifested only in pure hearts. II9II

౧౨౬౫. ఋషిః-శునః శేపః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునస్తమేవ విషయం వర్ణయతి.

3 2 3 1 2 3 1 2 3 2 3 2 3 1 2

౧౨౬౫. ఏష ఉ స్య పురువ్రతో జజ్ఞానో జనయన్నిషః ।

1 2 3 2

ధారయా పవతే సుతః ॥ ౧౦ ॥

3 2 3 2 3 2 3 2 3 2 3 1 2 1 2 ర
ప. వి:- ఏషః । ఉ । స్యః । పురువ్రతః । పురు - వ్రతః । జజ్ఞానః । జనయన్ । ఇషః ।
1 2 ర 3 2
ధార యా । పవతే । సుతః ॥ ౧౦ ॥

పదార్థః- **ఏషః ఉ** అయం ఖలు **స్యః** సః **పురువ్రతః** బ్రహ్మచర్యాశ్రమే బహువ్రతపాలకః **జజ్ఞానః** ఆచార్యాద్ నవం జన్మగృహ్ణానః ఛాత్రః **సుతః** ఉత్పన్నః సన్ ఇషః ప్రాప్తా విద్యాః **జనయన్** అన్యేషామ్ అధ్యాపయన్ **ధారయా** వాచా. [ధారా ఇతి వాఙ్నామ. నిఘం.౧ । ౧౧.] **పవతే** తాన్ పునాతు ॥ ౧౦ ॥

భావార్థః- ఆచార్యముఖాత్ సర్వా విద్యా అధీత్య ఛాత్రః పవిత్రాచరణో ద్విజో భూత్వా స్నాతకః సన్నాన్యానపి సకలా విద్యా అధ్యాపయన్ పవిత్రాచరణాన్ విదధ్యాత్ ॥ ౧౦ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మన్ జీవాత్మనో ఆచార్యాత్ ప్రాప్తవ్యస్య ద్వితీయంజన్మనశ్చ విషయస్య వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిర్వేద్యా.

౧౨౬౫. దీనియందును పై విషయవర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :- (ఏషః ఉ) ఈతడు (స్యః) ఆ (పురువ్రతః) బ్రహ్మచర్యాశ్రమములో అనేక వ్రతములను పాలనమొనర్చునట్టి (యజ్ఞానః) ఆచార్యునిచే క్రొత్తజన్మమును గ్రహణమొనర్చుచు ఆ శిష్యుడు (సుతః) ఉత్పన్నమై, అనగా స్నాతకుడై (ఇషః) పొందిన విద్యలను (జనయన్) ఇతరులకు చదివించుచు (ధారయా) వాణులచే (పవతే) వారిని పవిత్రమొనర్చవలెను.॥౧౦॥

భావార్థము :- ఆచార్యులచే సకలవిద్యలను చదవుకొని శిష్యుడు పవిత్ర ఆచరణగల ద్విజుడుగనై స్నాతకులుగనై ఇతరులకు కూడ సమస్త విద్యలను చదివించుచు వారిని పవిత్రాచరణ గలవారనుగ నొనర్చవలెను.॥౧౦॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ, జీవాత్మ మరియు ఆచార్యులచే పొందిన రెండవజన్మముయొక్క విషయ వర్ణనయుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదవ అధ్యాయమందలి మొదటిఖండము సమాప్తమైనది.

1265. This Lord of many holy laws, being manifested creating all desirable objects, purifies His devotees with the stream of bliss. ll10ll

౧౨౬౬. ఋషిః- అసితః కాశ్యపోదేవలో వా। దేవాత-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ ముక్తివిషయమాహ.

౩౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧౨ ౩ ౧౨
౧౨౬౬. ఏష ధియా యాత్యణ్వ్యా శూరోరథేభిరాశుభిః ।

౨౩ ౧ ౨ ౩ ౨
గచ్ఛన్నిన్ద్రస్య నిష్కృతమ్ ॥౧॥

౩౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర ౩౧ ౨ ౧౨ర ౧౨ర
ప. వి: – ఏషః । ధియా। యాతి । అణ్వ్యా । శూరః । రథే భిః । ఆశుభిః । గచ్ఛన్ । ఇన్ద్రస్య।

౩ ౨ ౩ ౨
నిష్కృతమ్ । నిః-కృతమ్ ॥౧॥

పదార్థః- **ఇన్ద్రస్య** పరమేశ్వరస్య **నిష్కృతమ్** పరమం ధామ **గచ్ఛన్** వ్రజన్ **ఏషః** అయం సోమః జీవాత్మా **అణ్వ్యా** సూక్ష్మయా **ధియా** ఋతమ్భరయా ప్రజ్ఞయా **యాతి** ఉచ్ఛ్రితిం ప్రాప్నోతి. యథా **శూరః** కశ్చిద్ వీరో జనః **ఆశుభిః** వేగవద్భిః రథైః స్యన్దనైః యాతి తద్వదితి లుప్తోపమమ్ ॥౧॥

అత్ర లుప్తోపమాలఙ్కారః ॥౧॥

భావార్థః- కైవల్యప్రాప్తౌ ఋతమ్భరా ప్రజ్ఞా పరమసహాయికా జాయతే ॥౧॥

౧౨౬౬. ఈ మొదటి మంత్రములో ముక్తివిషయ వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(ఇన్ద్రస్య) పరమేశ్వరుని (నిష్కృతమ్) పరమధామమునకు (గచ్ఛన్) వెళ్లుచు (ఏషః) ఈ సోమజీవాత్మ (అణ్వ్యా) సూక్ష్మమగు (ధియా) ఋతంభరాప్రజ్ఞద్వార (యాతి) లక్ష్యమును పొందగలడు. ఎటుల (శూరః) శూరుడైనవాడు (ఆశుభిః) వేగవంతమగు (రథైః) రథముల ద్వార లక్ష్యమునకు చేరుకొనునో అటుల చేరుకొనును.॥౧॥

దీనియందు లుప్తోపమాలంకారము గలదు.॥౧॥

భావార్థము :-ముక్తిప్రాప్తియందు ఋతంభరాప్రజ్ఞ ఎంతయో సహాయకమైయుండును.॥౧॥

1266. As a hero goes to the battlefield with rapid cars, this devotee of peaceful nature goes to God's Blissful State (emancipation) with subtle intellect and good actions. II1II

౧౨౬౭. ఋషిః- అసితః కాశ్యపోదేవలో వా। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి తమేవ విషయమాహ.

౩౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩౧౨
౧౨౬౭. ఏష పురూ ధియాయతే బృహతే దేవతాతయే ।

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
యత్రామృతాస ఆశత ॥ ౨ ॥

౩౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧౨ ౧౨ర ౩ ౧ ౨
ప. వి:- ఏషః । పురూ । ధియాయతే । బృహతే । దేవతాతయే । యత్ర । అమృతాసః ।
౩ ౧ ౨ర ౧౨ర
అ - మృతాసః । ఆశ త ॥ ౨ ॥

పదార్థః-ఏషః అయం సోమః జీవాత్మా **బృహతే** మహతే **దేవతాతయే** మోక్షప్రదలాభాయ. [అత్ర ''సర్వదేవాత్ తాతిల్''. అ.౪ । ౪ । ౧౪౨ ఇత్యనేన తాతిల్ ప్రత్యయః. తస్య చ లిత్వాత్ 'లితి' అ.. ౬ । ౧ । ౧౯౩ ఇతి ప్రత్యయాత్ పూర్వముదాత్తమ్.] **పురు** బహు **ధియాయతే** ఋతమ్భరాం ప్రజ్ఞాం కామయతే. [ధియమ్ ఆత్మనః కామయతే ఇతి ధియాయతే, ఈకారస్య ఇయాదేశః ఛాన్దసః.] **యత్ర** యస్మిన్ మోక్షపదే **అమృతాసః** పూర్వే అమరా జీవాత్మానః **ఆశత** ఆసతే. [అశ్నుతే వ్యాప్తికర్మా. నిఘం.౨ । ౧౮.] ॥ ౨ ॥

భావార్థః-మోక్షప్రాప్తయే ముముక్షుతా యోగాభ్యాసః సదాచారశ్చాపేక్ష్యతే ॥ ౨ ॥

౧౨౬౭. దీనియందును మరల పై విషయమే కలదు.

పదార్థము :- (ఏషః) ఈ సోమజీవాత్మ (బృహతే) మహోగొప్పదగు (దేవతాతయే) మోక్షపదమును పొందుటకు (పురు) అత్యధిక (ధియాయతే) ఋతంభరాప్రజ్ఞను పొందదలచును. (యత్ర) ఆ మోక్ష పదమునందు (అమృతాసః) పూర్వపు అమరులగు జీవాత్మలు (ఆశత) విద్యమానమైయున్నవి. ॥౨॥

భావార్థము :- మోక్షప్రాప్తికొరకు మోక్షముయొక్క అభిలాష యోగాభ్యాసము మరియు సదాచారము ఎంతయో అవసరమై యుండును. ॥౨॥

1267. This devotee meditates upon God for the full development of divine virtues, in Whom (God) the immortals have their seat or Whose bliss the emancipated souls enjoy in the state of salvation. ll2ll

౧౨౬౮. ఋషిః- అసితః కాశ్యపోదేవలో వా। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః. అథాత్మశుద్ధివిషయ ఉచ్యతే.

౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౨౬౮. ఏతం మృజన్తి మర్జ్యముప ద్రోణేష్వాయవః।

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ప్రచక్రాణం మహీరిషః ॥ ౩ ॥

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
ప. వి:- ఏతమ్ । మృజన్తి । మర్జ్యమ్ । ఉప । ద్రోణేషు । ఆయవః । ప్రచక్రాణమ్ ।
౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర
ప్ర-చక్రాణమ్ । మహీః । ఇషః ॥ ౩ ॥

పదార్థః-మహీః మహతీః **ఇషః** జ్ఞానకర్మసమ్పత్తీః **ప్రచక్రాణమ్** ప్రకర్షేణ సఞ్చితవన్తమ్. [ప్రపూర్వాత్ కరోతేర్లిటి కానజాదేశః.] **మర్జ్యమ్** శోధ్యమ్. [మృజూ శౌచాలంకారయోః, యత్ ప్రత్యయః.] **ఏతమ్** ఇమం జీవాత్మానమ్ **ఆయవః** మనుష్యాః **ద్రోణేషు** ఉపాసనారసకుణ్డేషు **ఉపమృజన్తి** ఉపశోధయన్తి ॥ ౩ ॥

భావార్థః- జీవాత్మా యదాఽవిద్యాపాపాదిభిర్లిప్యతే తదా తస్య శోధనాయ పరమేశ్వరోపాసనమపేక్ష్యతే.॥౩॥

౧౨౬౮. ఈ మంత్రములో ఆత్మశుద్ధిని గురించిన విషయముండును.

పదార్థము :-(మహీః) గొప్ప (ఇషః) జ్ఞానము మరియు కర్మయొక్క సంపదలను (ప్రచక్రాణమ్) అధికాధికముగ సంచితమొనర్చుకొనిన (మర్జ్యమ్) శుద్ధిపరచదగిన (ఏతమ్) ఈ జీవాత్మను (ఆయవః) మనుష్యులు (ద్రోణేషు) ఉపాసనారసపు గిన్నెలలో (ఉపమృజన్తి) శోధనమొనర్చుకొందురు. ॥౩॥

భావార్థము :-జీవాత్మ, అవిద్య, పాపములు మున్నగువానియందు లిప్తమైయున్నప్పుడు వాని శుద్ధికొరకు పరమేశ్వరుని ఉపాసన ఎంతయో అవసరమైయుండును. ॥౩॥

1268. Men of discrimination, purify this devotee of God, one among the kind-hearted persons, who is engaged in continuously performing various internal! and external sacrifices and who is worthy to be made perfectly pure. II3II

౧౨౬౯. ఋషిః అసితః కాశ్యపోదేవలో వా। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-స్వరః-షడ్జః.

అథపునస్తమేవ విషయమాహ.

౩౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩౨
౧౨౬౯. ఏష హితో వి నీయతే ఽన్తః శున్ధ్యావతా పథా ।

౧ ౨ ౩ ౨౩ ౧ ౨
యదీ తుఞ్జన్తి భూర్ణయః ॥ ౪ ॥

౩౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩౨ ౧౨ర ౩౧౨
ప. వి:– ఏషః । హితః । వి । నీయతే । అన్తరితి । శున్ధ్యావతా । పథా । యది । తుఞ్జన్తి ।
౧ ౨ర
భూర్ణ యః ॥ ౪ ॥

పదార్థః-యది చేత్ **భూర్ణయః** జ్ఞానాదిభిః పరిపూర్ణాః జనాః. [బిభ్రతి పుష్ణన్తి స్వాత్మానం యే తే భూర్ణయః. బిభర్తేః 'ఘృణిపృశ్నిపార్ష్ణిచూర్ణిభూర్ణయః. ఉ. ౪ । ౫౩ ఇతి ని ప్రత్యయః.] **తుఞ్జన్తి** పరమేశ్వరాయ ఆత్మానం సమర్పయన్తి. [తుఞ్జతిర్దానకర్మా. నిఘం.౩ । ౨౦.] తదా అనేన **శున్ధ్యావతా పథా** శుద్ధియుక్తేన మార్గేణ. [శున్ధ శుద్ధౌ, భ్వాదిః.] **అన్తః హితః** అన్తర్ముఖీకృతః **ఏషః** అయం సోమః జీవాత్మా **వి నీయతే** విశేషేణ ముక్తిం ప్రతి నీయతే ॥ ౪ ॥

భావార్థః- అహంకారం పరిత్యజ్య పరమాత్మానం ప్రతి స్వాత్మసమర్పణేన మోక్షమార్గః సరలీభవతి ॥ ౪॥

౧౨౬౯. దీనియందును అదేవిషయము గలదు.

పదార్థము :- (యది) ఒకవేళ (భూర్ణయః) జ్ఞానము మున్నగువానిచే పూర్ణమైయున్న మనుష్యులు (తుఞ్జన్తి) తాము స్వయముగ పరమేశ్వరునకు సమర్పించుకొనినప్పుడు ఈ (శున్ధ్యావతా పథా) శుద్ధియుక్తమార్గమున (అన్తః హితః) అంతర్ముఖమొనర్చబడిన (ఏషః) ఈ సోమజీవాత్మ (వి నీయతే) విశేషరూపములో మోక్షమువైపునకు కొనిపోబడును.॥౪॥

భావార్థము :- అహంకారమును వదలివేసి పరమాత్మయెడ ఆత్మసమర్పణమువల్ల మోక్షమునకు మార్గము సరళము, సుగమముగ నగును.॥౪॥

1269. When great souls who uphold humanity, give him proper instructions, this devotee who brings about others's welfare is led along the concerated path towards God Who is within. ॥4॥

౧౨౭౦. ఋషిః- అసితః కాశ్యపోదేవలో వా। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ జీవాత్మనం వర్ణయతి.

౩౨ ౩౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨౩ ౧ ౨
౧౨౭౦. ఏష రుక్మిభిరీయతే వాజీ శుభ్రే భిరంశుభిః।

౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨
పతిః సింధూనాం భవన్ ॥ ౫ ॥

౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౧౨ర
ప. విః - ఏషః। రుక్మిభిః। ఈయతే। వాజీ। శుభ్రేభిః। అంశుభిః। పతిః। సిన్ధూనామ్।
౧౨ర
భవన్ ॥ ౫ ॥

పదార్థః- వాజీ బలవాన్ **ఏషః** అయం సోమః జీవాత్మా **సిన్ధూనామ్** దేహస్థానాం రక్తవహానాం నాడీనామ్ **పతిః** స్వామీ **భవన్** జాయమానః సన్ **రుక్మిభిః** తేజోమద్భిః. [రోచతే ఇతి రుక్మః, రుచ దీప్తౌ, యుజిరుచితిజాం కుశ్చ. ఉ. ౧।౧౪౬ ఇతి మక్ ప్రత్యయః, చకారస్య కుత్వం చ.] **శుభ్రేభిః** స్వచ్ఛైః **అంశుభిః** మనోబుద్ధిప్రాణేన్ద్రియాదిభిః **ఈయతే** వ్యాపారం కరోతి ॥ ౫ ॥

భావార్థః-దేహాధిష్ఠాత్రా జీవాత్మనా దేహస్థాని మనోబుద్ధ్యాదీని బాహ్యాని చ సాధనాని ప్రయుజ్య సదైవోన్నతిః కార్యా ॥ ౫ ॥

౧౨౭౦. ఈ మంత్రములో జీవాత్మను గురించి వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(వాజీ) శక్తిమంతమగు (ఏషః) ఈ సోమజీవాత్మ (సిన్ధూనామ్) శరీరమునందు గల రక్తవాహినిలగు నాడుల (పతిః) స్వామి (భవన్) యగుచు (రుక్మిభిః) తేజోవంతము (శుభ్రేభిః) స్వచ్ఛమగు (అంశుభిః) మనస్సు, బుద్ధి, ఇంద్రియములు మున్నగువానితో (ఈయతే) కార్యము లొనర్చును.॥౫॥

భావార్థము :-శరీరముయొక్క అధికారియగు జీవాత్మను శరీరమునందున్న మనస్సు, బుద్ధి మున్నగువానిని మరియు బ్రహ్మసాధనములను ప్రయోగమొనర్చుకొనుచు నిరంతరము ఉన్నతి నొనర్చుకొనుచుండవలెను.॥౫॥

1270. This vigorous devotee full of knowledge moves along with men shining with pure rays of truth, non - violence and pure character and himself becoming like an ocean of virtues and controlling all his nerves. II5II

౧౨౭౧. ఋషిః- అసితః కాశ్యపోదేవలో వా। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ వృషభవర్ణనముఖేన దేహధారిణం జీవాత్మానం వర్ణయతి.

౩౧ ౨ర౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨
౧౨౭౧. ఏష శృఙ్గాణి దోధువచ్ఛిశీతే యూథ్యో౩వృషా ।

౩ ౧ ౨ర౩ ౧౨
నృమ్ణా దధాన ఓజసా ॥ ౬ ॥

౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర ౩క ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧౨ర
ప. విః - ఏషః । శృఙ్గాణి । దోధువత్ । శిశీ తే । యూథ్యః । వృషా । నృమ్ణా। దధానః ।
౧౨ర
ఓజసా ॥ ౬ ॥

పదార్థః- **ప్రథమః** వృషభపక్షే. **ఓజసా** ప్రాబల్యేన **నృమ్ణా** నృమ్ణాని బలాని. [నృమ్ణమితి బలనామ. నిఘం.౨।౯.] **దధానః** ధారయన్ **ఏషః** అయమ్ **యూథ్యః** యూథార్హః **వృషా** వృషభః **శృంగాణి** విషాణాని **దోధువత్** కమ్పయన్ **శిశీతే** పర్వతస్తమ్భాదౌ తీక్ష్ణీకరోతి ॥

ద్వితీయః మనుష్యపక్షే. **ఓజసా** బలేన **నృమ్ణా** నృమ్ణాని ధనాని. [నృమ్ణమితి ధననామ. నిఘం.౨।౧౦] **దధానః** అర్జయన్ **ఏషః** అయమ్ **యూథ్యః** యూథార్హః, సామాజికః **వృషా** అన్యేషు సుఖవర్షకో మానవః **దోధువత్** దోషాన్ కమ్పయన్ **శృంగాణి** చతురఃపురుషార్థాన్ ధర్మార్థకామమోక్షరూపాన్. [చత్వారి శృంగా ఋ. ౪।౫౮।౩, య. ౧౭।౯౧ ఇతి వచనాత్.] **శిశీతే** అభ్యస్యతి ॥ ౬ ॥

అత్రశ్లేషః, ప్రథమేఽర్థే చ స్వభావోక్తిరలఙ్కారః ॥ ౬ ॥

భావార్థః- యథా బలవాన్ వృషభః స్వభావానుసారం శిరః కమ్పయన్ స్వకీయే శృంగే పర్వతాదౌ తీక్ష్ణయతి తథా బలవాన్ మానవో ధర్మార్థకామమోక్షాన్ తీక్ష్ణయేత్ ॥ ౬ ॥

౧౨౭౧. ఈ మంత్రములో ఆబోతు వర్ణనయొనర్చుచు దేహధారియగు జీవాత్మ వర్ణన యొనర్చబడినది.

పదార్థము :-మొదట ఆబోతుపక్షములో:- (ఓజసా) శక్తివంతముగ (నృమ్ణా) బలములను (దధానః) ధారణమొనర్చుచు (ఏషః) ఈ (యూథ్యః) గోవులమందలో యుండునట్టి (వృషా) ఆబోతు (శృఙ్గాణి) కొమ్ములను (దోధువత్) ఊపుచు (శిశీతే) పర్వతము (ఖమ్బే) మున్నగువానిపై పదునుపెట్టుకొనుచున్నది.

రెండవది మనుష్యుని పక్షములో :-(ఓజసా) శక్తిద్వారా (నృమ్ణా) ధనమును (దధానః) సంపాదించుచు (ఏషః) ఈ (యూథ్యః) సమాజము మరియు (వృషా) ఇతరులపై సుఖవర్షమును కురిపించు మనుష్యుడు (దోధువత్) దోషములను కంపింపజేయుచు (శృఙ్గాణి) ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షము లను ఈ నాలుగు పురుషార్థములను (శిశీతే) అభ్యసించును.॥౬॥

ఇచ్చట శ్లేషము మరియు మొదటి అర్థములో స్వభావోక్తి అలంకారములు గలవు.॥౬॥

భావార్థము :- బలిష్ఠియగు ఆబోతుస్వభావము ననుసరించి శిరమును ఊపుచు తనకొమ్ముల నెటుల పర్వతము మున్నగువానిపై తీక్షణమొనర్చుకొనునో, అటులనే శక్తిమంతుడగు మనుష్యుడు ధర్మార్థకామ మోక్షములు అను పురుషార్థములను తీక్ష్ణమొనర్చుకొనును.॥౬॥

1271. This devotee doing with might, heroic deeds and able to lead the masses, rainer of blessing, shakes off or destroys all wicked tendencies of violence which burn the people. II6II

౧౨౭౨. ఋషిః- అసితః కాశ్యపోదేవలో వా। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ కీదృశో జీవాత్మా కుత్ర పరమాత్మానమనుభవతీత్యాహ.

౩౧ ౨ర ౩౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర
౧౨౭౨. ఏష వసూని పిబ్దనః పరుషా యయివాఀ అతి ।
౨౩ ౧ ౨
అవ శాదేషు గచ్ఛతి ॥ ౭ ॥

౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర
ప. వి:- ఏషః । వసూని । పిబ్దనః । పరుషా । యయివాన్ । అతి । అవ । శాదేషు ।
౩
గచ్ఛతి ॥ ౭ ॥

పదార్థః- పిబ్దనః స్వయముపాసనారసమాస్వాదయన్ తమ్ అన్యేభ్యో దదాతి యః సః **ఏషః** అయం జీవాత్మా **పరుషా** పరుషాణి పరిణతౌ కఠోరాణి **వసూని** భౌతికధనాని **అతి యయివాన్** అతిక్రాన్తవాన్ సన్ **శాదేషు** శాద్వలేషు శష్పప్రదేశేషు **అవగచ్ఛతి** పరమాత్మానం జానాతి అనుభవతి ॥ ౭ ॥

భావార్థః- శష్పాదినా హరితేషు రమణీకేషు స్థలేషు పరమాత్మనో విభూతిదర్శనం
౩ ౧ ౨౩౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩౧౨ ౩ ౧ ౨ర
సుకరం భవతి. తథా చ శ్రుతిః ఉపహ్వరే గిరీణాం సంగమే చ నదీనామ్ ధియా విప్రో

అజాయత [సామ ౧౪౩] ఇతి ॥ ౭ ॥

౧౨౭౨. ఈ మంత్రములో ఎట్టి జీవాత్మ ఎచ్చట పరమాత్మయొక్క అనుభూతిని పొందగలదను విషయము గలదు.

పదార్థము :-(పిబ్దనః) స్వయముగ ఉపాసనరుచిని అనుభవించుచున్నట్టి (ఏషః) ఈ జీవాత్మ (పరుషా) కఠిన పరిణామములుగల (వసూని) భౌతిక ధనములను (అతి యయివాన్) వదలివేసి (శాదేషు) ప్రశాంత పచ్చని స్థలములందు (అవగచ్ఛతి) పరమాత్మయొక్క అనుభూతిని పొందుచుండును. ॥౭॥

భావార్థము :-గడ్డిగాదము మున్నగు పైరుపచ్చులుగల రమణీయ ప్రదేశములందు పరమాత్మయొక్క విభూతి, అనగా ఆయన శక్తియొక్క అనుభూతి సుగమముగ నుండును. 'పర్వతముల ఏకాంతస్థలములందు, నదుల సంగమములందు ధ్యానముద్వార పరమాత్మ దర్శనము సుగమముగనుండు'నని సామవేదము, అనగా దీనియందలి ౧౪౩వ మంత్రములో ఉపదేశించబడినది. ॥౭॥

1272. This devotee controlling the Pranas (Vital breaths) through the practice of Pranayama, overcomes all hard obstacles and is engaged in battles with evil tendencies. II7II

౧౨౭౩. ఋషిః-అసితః కాశ్యపోదేవలో వా। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునర్దేహధారి జీవాత్మవిషయమాహ.

౩ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౨౭౩. ఏతము త్యం దశ క్షిపో హరిం హిన్వన్తి యాతవే।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨
స్వాయుధం మదిన్తమమ్ ॥ ౮ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర
ప. వి:- ఏతమ్। ఉ। త్యమ్। దశ। క్షిపః। హరి మ్। హిన్వన్తి। యాత వే।
౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
స్వాయుధమ్। సు - ఆయుధమ్। మదిన్తమమ్ ॥ ౮ ॥

పదార్థః- **ఏతమ్ ఉ** ఇమం ఖలు **త్యమ్** తమ్ **స్వాయుధమ్** శోభనశస్త్రాస్త్రోపేతమ్, **మదిన్తమమ్** అతిశయేన ఉత్సాహభాజమ్ **హరిమ్** మానవమ్. [హరయ ఇతి మనుష్యనామసు

పఠితమ్. నిఘం ౨ । ౩.] **దశ క్షిపః** ప్రేరకాః దశ ప్రాణాః, దశ ప్రేరకాణి ఇన్ద్రియాణి వా **యాతవే** యాతుమ్, జ్ఞానం సమ్పాదయితుం పురుషార్థం చ కర్తుమ్ **హిన్వన్తి** ప్రేరయన్తి ॥ ౮ ॥

భావార్థః- యథా క్షేపకాః ప్రతోదా అశ్వం యాతుం ప్రేరయన్తి తథా దశ ప్రాణా దశేన్ద్రియాణి వా దేహధారిణం జీవాత్మానం కార్యం కర్తుం ప్రేరయన్తి ॥ ౮ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే ఆత్మశుద్ధేః పరమాత్మానుభవస్య మోక్షస్య చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి ॥

౧౨౭౩. ఈ మంత్రములో మరల దేహధారియగు జీవాత్మ విషయమే గలదు.

పదార్థము :-(ఏతమ్ ఉ) ఈ (త్యమ్) అట్టి (స్వాయుధమ్) ఉత్తమ శస్త్రాస్త్రములను ధరించిన (మదిన్తమమ్) అత్యంత ఉత్సాహవంతులగు (హరిమ్) మనుష్యులను (దశ క్షిపః) పది ప్రేరక ప్రాణములు, లేక పది ప్రేరక ఇంద్రియములు (యాతవే) జ్ఞానసంపాదనకు అనగా పురుషార్థము నొనర్చుటకొరకు (హిన్వన్తి) ప్రేరణనిచ్చుచుండును.।౮॥

భావార్థము :-కొరడా (బెత్తము) అశ్వములను నడుపుటకు ప్రేరణ నిచ్చునటులనే పదిప్రాణములు, పది ఇంద్రియములు దేహధారియగు జీవాత్మను కర్మనొనర్చుటకు ప్రేరణనిచ్చుచుండును.।౮॥

ఈ ఖండములో ఆత్మశుద్ధి, పరమాత్మానుభూతి మరియు మోక్ష విషయముల వర్ణనయుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదవ అధ్యాయమందలి రెండవఖండము సమాప్తమైనది.

1273. To this devotee, who is equipped well with weapons of discrimination and dispassion, best giver of delight, ten senses (5 of perception and 5 of action) lead forward to go to the path of God, Who is the Destroyer of all sins and miseries. II8II

౧౨౭౪. ఋషిః- రాహూగణః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ జీవాత్మవిషయ ఉచ్యతే.

౧౨౭౪. ఏష ఉ స్య వృషా రథోఽవ్యో వారేభిరవ్యత ।
గచ్ఛన్ వాజం సహస్రిణమ్ ॥ ౧ ॥

ప.వి:- ఏషః । ఉ । స్యః । వృషా । రథః । అవ్యాః । వారే భిః । అవ్యత । గచ్ఛన్ । వాజ మ్ । సహస్రిణమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః- సహస్రిణమ్ సహస్రైశ్వర్యోపేతమ్ **వాజమ్** బలమ్ **గచ్ఛన్** ప్రాప్నువన్ **ఏషః ఉ** అయం ఖలు **స్యః** సః **వృషా** సుఖవర్షకః, **రథః** రంహణశీలః సోమః జీవాత్మా. [రథో రంహతేర్గతికర్మణం నిరు. ౯ । ౧౧] **అవ్యాః వారేభిః** రక్షికాయా జగన్మాతుః దోషనివారకైరుపాయైః **అవ్యత** రక్ష్యతే. [అవతేః రక్షణార్థాత్ కర్మణి లఙ్గి రూపమ్. ఆడాగమాభావశ్ఛాన్దసః.] ॥ ౧ ॥

భావార్థః- జగదమ్బాయా ఉపాసనేన మానవస్య దోషా అపగచ్ఛన్తి సద్గుణాశ్చ తస్మిన్ సమాయాన్తి ॥ ౧॥

౧౨౭౪. ఈ మొదటి మంత్రములో జీవాత్మ విషయము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- (సహస్రిణమ్) వేలాది ఐశ్వర్యములతోగూడిన (వాజమ్) బలమును (గచ్ఛన్) పొందుచు (ఏషః ఉ) ఈ (స్యః) అట్టి (వృషా) సుఖములను కురిపించు (రథః) గతిశీలమగు సోమజీవాత్మ (అవ్యాః వారేభిః) రక్షణయొనర్చునట్టి జగన్మాత దోషనివారక ఉపాయములతో (అవ్యత) రక్షణయొనర్చబడును. ॥౧॥

భావార్థము :- జగన్మాతయొక్క ఉపాసనచే మనుష్యుల దోషములు దూరము కాగలవు. మరియు వారిలో సద్గుణములు సమకూరుచుండగలవు. ॥౧॥

1274. This mighty and active devotee is protected from the bonds of Matter, while going towards the Almighty. II1II

౧౨౭౫. ఋషిః- రాహూగణః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః- షడ్జః.

అథ పరమాత్మదర్శనవిషయమాహ.

౧౨౭౫. ఏతం త్రితస్య యోషణో హరిం హిన్వన్త్యద్రిభిః ।
ఇన్దుమిన్ద్రాయ పీతయే ॥ ౨ ॥

ప. వి:– ఏతమ్ । త్రితస్య । యోషణః । హరిమ్ । హిన్వన్తి । అద్రిభిః । అ–ద్రిభిః ।
ఇన్దుమ్ । ఇన్ద్రాయ । పీతయే ॥ ౨ ॥

పదార్థః- **త్రితస్య** మేధయా తీర్ణతమస్య ఉపాసకస్య. [త్రితస్తీర్ణతమో మేధయా. నిరు. ౪ ।౬.] **యోషణః** ధ్యానవృత్తయః. [యాః యువన్తి మేలయన్తి పరమాత్మానం జీవాత్మనా సహ తాః యోషణః. యు మిశ్రణామిశ్రణయోః, అదాదిః.] **ఏతమ్** ఇమమ్ **హరిమ్** దోషహర్తారమ్ **ఇన్దుమ్** రసనిధిం పరమేశ్వరమ్ **ఇన్ద్రాయ పీతయే** జీవాత్మనః పానాయ **అద్రిభిః** ప్రణవజపాదిరూపైః పాషాణైః **హిన్వన్తి** ప్రేరయన్తి ॥ ౨ ॥

భావార్థః- యోగాభ్యాసేన మనుష్యః పరమాత్మానం సాక్షాత్కర్తుం క్షమతే ॥ ౨ ॥

౧౨౭౫. ఈ మంత్రములో పరమాత్మదర్శనవిషయము కలదు.

పదార్థము :- (త్రితస్య) ధారణావతి బుద్ధిలో అత్యధికముగ పెంపొందిన ఉపాసకుల (యోషణః) ధ్యానవృత్తులు (ఏతమ్) ఈ (హరిమ్) దోషరహితుడు (ఇన్దుమ్) రసనిధియగు పరమేశ్వరుని (ఇన్ద్రాయ పీతయే) జీవాత్మ ద్వారా త్రాగుటకొరకు (అద్రిభిః) ప్రణవజపము మున్నగు కల్వములు, జల్లెడలద్వార (హిన్వన్తి) ప్రేరితమొనర్చును.।౨॥

భావార్థము :- యోగాభ్యాసము ద్వార మనుష్యులు పరమాత్మ సాక్షాత్కారమును పొందుటకు సమర్థులు కాగలుగుదురు.।౨॥

1275. To this devotee of moon - like nature who is destroyer of other's miseries, the senses belonging to the person who makes people enjoy physical, vocal and mental happiness or possesses physical, mental and spiritual powers lead on with un - shakable Yogic practices to drink deep the nectar of God's bliss. II2II

౧౨౭౬. ఋషిః-రాహూగణః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మనోఽనుగ్రహం ప్రదర్శయతి.

౩౧ ౨ర౩ ౨ ౩ ౨ఉ ౩౧ ౨
౧౨౭౬. ఏష స్య మానుషీష్వా శ్యేనో న విక్షు సీదతి ।

౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨
గచ్ఛఞ్జారో న యోషితమ్ ॥ ౩ ॥

౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨
ప. వి:- ఏషః । స్యః । మానుషీషు । ఆ । శ్యేనః । న । విక్షు । సీదతి । గచ్ఛన్ । జారః । న ।
౩ ౧ ౨
యోషితమ్ ॥ ౩ ॥

పదార్థః- **యోషితమ్** జాయాం **గచ్ఛన్** ప్రేమ్ణా వ్రజన్ **జారః న** పతిః ఇవ **గచ్ఛన్** ధార్మికీం ప్రజాం ప్రేమ్ణా వ్రజన్ **ఏషః స్యః** అయం సః సోమః రసాగారః పరమేశ్వరః **శ్యేనః న** ఆదిత్యః ఇవ. [శ్యేన ఆదిత్యో భవతి, శ్యాయతేర్గతికర్మణః. నిరు.౧౪।౧౩.] **మానుషీషు విక్షు** మానవీషు ప్రజాసు **ఆ సీదతి** ఆతిష్ఠతి ॥ ౩ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౩ ॥

భావార్థః-పతిర్యథా జాయాయాం స్నిహ్యతి తథా పరమేశ్వరో ధార్మిక్యాం ప్రజాయాం స్నిహ్యతి. యథా చ దివి తిష్ఠన్ సూర్యః సర్వాః ప్రజా భౌతికప్రకాశప్రదానే నానుగృహ్ణాతి. తథైవ పరమేశ్వరో దివ్యప్రకాశప్రదానేన ॥ ౩ ॥

౧౨౭౬. ఈ మంత్రములో పరమాత్మయొక్క కృపను గురించి వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(యోషితమ్) భార్యవద్దకు (గచ్ఛన్) ప్రేమతో వెళ్లునట్టి (జారః న) భర్తవలె (గచ్ఛన్) ధార్మికులగు ప్రజలవద్దికి ప్రేమతో వెళ్లునట్టి (ఏషః స్యః) ఈ అట్టి సోమ, అనగా రసాగారమగు పరమేశ్వరుడు (శ్యేనః న) సూర్యునివలె (మానుషీషు విక్షు) మానవులగు ప్రజలలో (ఆసీదతి) స్థిరమైయున్నాడు.॥౩॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.॥౩॥

భావార్థము :- భర్త తన భార్యతో స్నేహముగ నుండునటులనే పరమేశ్వరుడు ధార్మికప్రజలతో స్నేహమొనర్చును. ఆకాశములో సూర్యుడు స్థిరమైయుండి ప్రజలందరకు భౌతిక ప్రకాశమునిచ్చి అనుగ్రహముగలవాడై యుండునటులనే పరమేశ్వరుడు దివ్యప్రకాశమునిచ్చి అనుగ్రహించును.॥౩॥

1276. He (the devotee) becoming energetic like a falcon settles down among the people, just like a husband speeding to his beloved wife.

[Such a true devotee is always engaged in doing noble deeds for bringing about the welfare of the people, out of love.] II3II

౧౨౭౭. ఋషిః-రాహూగణః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ చన్ద్రవర్ణనముఖేన జీవాత్మానం వర్ణయతి.

౩౨ఉ ౩ ౧ ౨ర ౨౧ ౨ర
౧౨౭౭. ఏష స్య మద్యో రసోఽవ చష్టే దివః శిశుః ।

౨ఉ ౩ ౨ ౩౧ ౨
య ఇన్దుర్వారమావిశత్ ॥ ౪ ॥

౩౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర
ప. విః– ఏషః । స్యః । మద్యః । రసః । అవ । చష్టే । దివః । శిశుః । యః । ఇన్దుః । వారమ్ ।
౧౨ర ౩ ౧౨ర
ఆవిశత్ । ఆ – అవిశత్ ॥౪॥

పదార్థః- **ప్రథమః** చన్ద్రపక్షే. గ్రహణాన్మోక్షానన్తరం చన్ద్రమసం వర్ణయతి - **ఏషః స్యః** అయం సః **మద్యః** మదాయ మోదాయ హితః, **రసః** చన్ద్రికారసవర్షకః, **దివః శిశుః** ఆకాశస్య శిశురివ విద్యమానః చన్ద్రః **అవ చష్టే** పూర్ణతః ప్రకాశితోఽస్తి, **యః ఇన్దుః** యశ్చన్ద్రః, పూర్వమ్ **వారమ్** సూర్యచన్ద్రయోర్మధ్యే పృథివ్యా ఆగమనాత్ ఆవరణమ్. [వృ సంవరణే భ్వాదిః, యద్వా, వృఙ్ ఆవరణే చురాదిః. తస్మాద్ ఘఞ్.] **ఆవిశత్** ప్రవిష్టవాన్ ఆసీత్.

ద్వితీయః జీవాత్మ పక్షే, **ఏషః స్యః** అయం సః **మద్యః** మాదయితుం యోగ్యః **రసః** రసపాయీ, **దివః శిశుః** ద్యోతమానస్య పరమాత్మనః పుత్ర ఇవ ప్రియః జీవాత్మా **అవచష్టే** పరమాత్మానం పశ్యతి, **యః ఇన్దుః** యో జీవాత్మా పూర్వమ్ **వారమ్** పరమాత్మదర్శనవారకం భోగ్యం జగత్ ప్రతి **ఆవిశత్** ఆకృష్ట ఆసీత్ ॥ ౪ ॥

అత్ర శ్లేషాలఙ్కారః. 'దివః శిశుః' ఇత్యత్ర చ లుప్తోపమా. 'రసః' ఇత్యస్య రసవర్షకే రసపాయిని వా లక్షణా ॥౪॥

భావార్థః-చన్ద్రగ్రహణం పూర్ణమాస్యామేవ జాయతే. గ్రహణకాలే చన్ద్రోఽంశతః పూర్ణతో వా అన్ధకారావృతో భవతి. శనైః శనైశ్చ తస్య మోక్షః సమ్పద్యతే. పూర్ణమోక్షానన్తరం స పూర్వవత్ పూర్ణచన్ద్రత్వేన భాసతే. సేయం విజ్ఞానసమ్మతా ప్రాకృతికీ ఘటనా. పౌరాణికో రాహుకేతువృత్తాన్తస్తు కాల్పనిక ఏవ. తథైవ జీవాత్మాఽపి భోగ్యం జగత్ప్రతి సమాకృష్టస్తేన గ్రస్యతే. తతో మోక్షానన్తరమేవ స పరమాత్మానం సాక్షాత్కురుతే ॥ ౪ ॥

౧౨౭౭. ఈ మంత్రములో చంద్రునివర్ణనద్వార జీవాత్మ వర్ణన నొనర్చబడినది.

పదార్థము :-మొదట చంద్రుని పక్షములో :- గ్రహణమునుండి విముక్తుడైనట్టి చంద్రుని వర్ణన యొనర్చబడుచున్నది. (ఏషః స్యః) అట్టి ఆ (మద్యః) మోదమునిచ్చు (రసః) వెన్నెల వర్షమును కురిపించునట్టి (దివః శిశుః) ఆకాశపు శిశువువలె విద్యమానమైయున్న చంద్రుడు (అవ చష్టే) సంపూర్ణముగ ప్రకాశవంతుడైపోయినాడు. (యః ఇన్దుః) ఆ చంద్రుడు మొదట (వారమ్) సూర్యుని మరియు చంద్రుని మధ్యలో పృథివి వచ్చుటచే ఆవరణమునందు (ఆవిషత్) అస్పష్టముగనుండెను.

రెండవది జీవాత్మపక్షములో :- (ఏషః స్యః) ఇట్టి ఆయన (మద్యః) ఆనందపరచదగిన (రసః) రసమును త్రాగునట్టి (దివః శిశుః) తేజస్వియగు పరమాత్మ పుత్రునివలె ప్రియమైన జీవాత్మ (అవచష్టే) పరమాత్మను దర్శించుచున్నాడు. (యః ఇన్దుః) ఆ జీవాత్మ మొదట (వారమ్) పరమాత్మ దర్శనమును అడ్డుకొనునట్టి భోగ్య జగత్తుయెడ (ఆవిశత్) ఆకర్షించబడియుండెను.॥4॥

దీనియందు శ్లేషాలంకారము గలదు. 'దివః, శిశుః'వునందు లుప్తోపమాలంకారము గలదు. 'రసః' యందు రసవర్షకుడు, లేక రసపాయియందు లక్షణముగలదు.॥4॥

భావార్థము :-చంద్రగ్రహణము పౌర్ణిమనాడేయగును. గ్రహణకాలములో చంద్రుడు, కొంతభాగముగాని, లేక సంపూర్ణముగాని అంధకారముచే కప్పివేయబడును. క్రమక్రమముగ అది తొలగిపోవును. ఇది విజ్ఞానసంబంధ ప్రాకృతిక సంఘటనయైయున్నది. పౌరాణికుల రాహువు కేతువు గాధ సంపూర్ణముగ కల్పితమే. అటులనే జీవాత్మయును భోగ్యజగత్తు యెడ ఆకర్షితుడై వానిచే మ్రింగివేయబడును. ఇందువల్ల మోక్షము తరువాతనే ఆతడు అనగా ఆ జీవాత్మ పరమాత్మ సాక్షాత్కారమును చేసికొనగలుగును.॥4॥

1277. The devotee of moon - like nature, who enters into the Most acceptable God, All - Bliss, dispassionately looks on all being seated in the lap of the Divine Mother like an infant. He becomes the embodiment of true delight. II4II

౧౨౭౮. ఋషిః-రాహూగణః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ జీవాత్మనో దేహే జన్మ వర్ణయతి.

౩౨ఉ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩౨
౧౨౭౮. ఏష స్య పీతయే సుతో హరిరర్షతి ధర్ణసిః।

౨౩౧ ౨౩౨ ౩ ౨
క్రన్దన్యోనిమభి ప్రియమ్ ॥ ౫ ॥

ప. వి:- ఏషః । స్యః । పీతయే । సుతః । హరిః । అర్షతి । ధర్ణసిః । క్రన్దన్ । యోనిమ్ । అభి । ప్రియమ్ ॥ ౫ ॥

పదార్థః- ఏషః స్యః అయం సః **ధర్ణసిః** దేహధారకః. [ధృఙ్ ధారణే, బాహులకాద్ ఔణాదికః అసిప్రత్యయః నుడాగమశ్చ.] **హరిః** జీవాత్మా **పీతయే** కర్మఫలాస్వాదనాయ **సుతః** ఉత్పాదితః **క్రన్దన్** క్రన్దనం కుర్వన్ **ప్రియమ్ యోనిమ్ అభి** ప్రియం జన్మకారణం మాతాపితృరూపమ్ అభిలక్ష్య **అర్షతి** గచ్ఛతి ॥ ౫ ॥

భావార్థః-మాతుర్గర్భే దశమాసాన్ శయితః శిశుర్బహిర్నిః సృత్య కర్మఫలాని భుఞ్జానః శ్రేష్ఠాని నూతన కర్మాణి చ కుర్వాణ ఉన్నతిం కుర్యాత్ ॥ ౫ ॥

౧౨౭౮. ఈ మంత్రములో జీవాత్మ శరీరమునందు జన్మించుటను వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(ఏషః స్యః) ఇది ఆ (ధర్మణి) దేహమును ధారణమొనర్చునట్టి (హరిః) జీవాత్మ (పీతయే) కర్మఫలముల రుచిని అనుభవించుటకు (సుతః) ఉత్పన్నమొనర్చబడి (క్రన్దన్) ఏడ్చుచు (ప్రియం యోనిమ్ అభి) జన్మకు కారణభూతమగు ప్రియమైన తల్లిదండ్రులవైపు (అర్షతి) ఆకర్షింపబడును.।౫।

భావార్థము :-పదినెలలవరకు తల్లిదండ్రుల గర్భమున పరుండియున్న శిశువు బయటకు వచ్చి కర్మఫలము ననుభవించుచు మరియు క్రొత్తవగు శ్రేష్ఠకర్మల నొనర్చుచు ఉన్నతి నొందవలెను.।౫॥

1278. This devotee who is destroyer of sins and upholder of noble virtues, born to drink deep of the nectar of God's bliss, goes to the well - beloved, efficient cause of the world (God) sincerely, glorifying Him and studying the Vedas. II5II

౧౨౭౯. ఋషిః-రాహూగణః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ దేహస్థస్య జీవాత్మనః సాధనాని వర్ణయతి.

౧౨౭౯. ఏతం త్యం హరితో దశ మర్మృజ్యన్తే అపస్యువః ।
యాభిర్మదాయ శుమ్భతే ॥ ౬ ॥

३ २ ३ १२ १२र ३ १ २ ३ १ २ १ २र १ २र
ప. వి:– ఏతమ్ । త్యమ్। హరితః। దశ । మర్మృజ్యన్తే। అపస్యువః । యాభిః । మదాయ ।
१ २र
శుమ్భతే ॥ ౬ ॥

పదార్థః- ఏతం త్యం అముం దేహధారిణం జీవాత్మానమ్ **అపస్యువః** జ్ఞానకర్మోపార్జన కామాః **దశ హరితః** దశ స్వస్వవిషయహారీణి ఇన్ద్రియాణి **మర్మృజ్యన్తే** అతిశయేన అలఙ్కుర్వన్తి. [మృజూ శౌచాలఙ్కారయోః, చురాదిః.] **యాభిః** యైర్దశభిః ఇన్ద్రియైః సః **మదాయ** సుఖభోగాయ **శుమ్భతే** శోభతే. [శుమ్భ శోభార్థే, తుదాదిః. ఆత్మనేపదం ఛాన్దసమ్]॥ ౬ ॥

భావార్థః- యది దేహే జ్ఞాతా కర్మకర్తా చ జీవాత్మా మనోబుద్ధిప్రాణసహితాని జ్ఞానకర్మేన్ద్రియరూపాణి సాధనాని న ప్రాప్నుయాత్ తర్హి కథం సఫలో భవేత్ ॥ ౬ ॥

అస్మిన్ఖణ్డే జీవాత్మపరమాత్మవిషయవర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౨౭౯. ఇపుడు దేహమునందు నిలిచియున్న జీవాత్మ సాధనముల వర్ణన గలదు.

పదార్థము :- (ఏతం త్యమ్) అట్టి ఈ దేహధారియగు జీవాత్మ(అపస్యువః) జ్ఞానము మరియు కర్మల నార్జించుకోరికగలదై (దశ హరితః) పది ఇంద్రియములు (మర్మృజ్యన్తే) అతిగా అలంకరించుకొనును (యాభిః) ఆ పది ఇంద్రియములతో అది (మదాయ) సుఖభోగములకొరకు (శుమ్భతే) శోభించుచుండును.।౬॥

భావార్థము :- ఒకవేళ శరీరమునందు జ్ఞానమును పొందునట్టి మరియు కర్మల నొనర్చునట్టి జీవాత్మ మనస్సు, బుద్ధి మరియు ప్రాణముల సహితముగ జ్ఞానేంద్రియములు మరియు కర్మేంద్రయములవంటి సాధనములను పొందకుండినచో అది సఫలముగాకుండెడిది.।౬॥

ఈ ఖండములో జీవాత్మ మరియు పరమాత్మ విషయముల వర్ణన యుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదని తెలియవలెను.

పదవ అధ్యాయమందలి మూడవఖండము సమాప్తమైనది

1279. Ten skillful senses desiring to do noble deeds, cloanse carefully this devotee making him bright and beauteous for the gladdening draught of Soma i. e. the juice of devotion commingled with pure knowledge.

[For enjoying the bliss of devotion, it is absolutely necessary to purify the senses and the mind]. II6II

౧౨౮౦. ఋషిః- ప్రియమేధః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః- గాయత్రీ। స్వరః- షడ్జః.

తత్రాదౌ పరమాత్మజీవాత్మ విషయమాహ.

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర౩౧ ౨
౧౨౮౦. ఏష వాజీ హితో నృభిర్విశ్వవిన్మన సస్పతిః।
౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
అవ్యం వారం వి ధావతి ॥ ౧ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర
ప. విః- ఏషః । వాజీ । హితః । నృభిః । విశ్వవిత్ । విశ్వ-విత్ । మనసః । పతిః । అవ్యమ్ ।
౧ ౨ర ౩
వారమ్ । వి । ధావతి ॥౧॥

పదార్థః- వాజీ బలవాన్, **నృభిః హితః** మనుష్యైరన్తఃకరణే ధృతః, **విశ్వవిత్** సర్వజ్ఞః సర్వాన్తర్యామీ, **మనసః పతిః** మనసః అధీశ్వరః **ఏషః** అయం సోమః పరమేశ్వరః **అవ్యమ్** అవ్యయమ్ అవినశ్వరమ్ **వారమ్** వరణీయం జీవాత్మానమ్ **వి ధావతి** సద్యో గచ్ఛతి ॥ ౧ ॥

భావార్థః- యథా పితా ప్రియం పుత్రం ప్రతి గచ్ఛతి తథా పరమాత్మా జీవాత్మానం ప్రేమ్ణా ప్రాప్నోతి ॥౧॥

౧౨౮౦. ఈ మొదటి మంత్రములో పరమాత్మ మరియు జీవాత్మల విషయము కలదు.

పదార్థము :- (వాజీ) శక్తివంతము మరియు (నృభిః హితః) మనుష్యులద్వార అంతఃకరణమునందు ధారణమొనర్చబడిన (విశ్వవిత్) సర్వజ్ఞుడు, సర్వాంతర్యామి (మనసః పతిః) మనస్సుయొక్క అధీశ్వరుడగు (ఏషః) ఆ సోమ పరమేశ్వరుడు (అవ్యమ్) అవినాశి (వారమ్) వరించదగిన జీవాత్మవద్దికి (వి ధావతి) శీఘ్రముగ వెళ్లును. ॥౧॥

భావార్థము :- తండ్రి తన ప్రియమైన పుత్రునివద్ది కెటుల చేరుచుండునో అటులనే పరమేశ్వరుడు జీవాత్మవద్దికి ప్రేమతో చేరుకొనును. ॥౧॥

1280. Prayed by men sincerely, Omnipotent and Omniscient God Who is the Lord of the mind runs (so to speak) to the protectable noble devotee and is manifest in his pure heart. ||1||

౧౨౮౧. ఋషిః- ప్రియమేధః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః- గాయత్రీ। స్వరః- షడ్జః.

అథ బ్రహ్మానన్దరసవిషయమాహ.

౧౨౮౧. ఏషపవిత్రే అక్షరత్సోమో దేవేభ్యః సుతః।
విశ్వా ధామాన్యావిశన్ ॥ ౨ ॥

ప. వి:– ఏషః । పవిత్రే । అక్షరత్ । సోమః । దేవేభ్యః । సుతః । విశ్వా । ధామాని । ఆవిశన్ ।
ఆ–విశన్ ॥౨॥

పదార్థః- దేవేభ్యః శరీరస్థేభ్య ఆత్మమనోబుద్ధిప్రాణాదిభ్యః **సుతః** అభిషుతః **ఏషః సోమః** అయం బ్రహ్మానన్దరసః **పవిత్రే** పూతేఽన్తరాత్మని **అక్షరత్** క్షరితోఽస్తి, కిఞ్చ **విశ్వా ధామాని** సర్వాన్ అన్నమయ ప్రాణమయమనోమయాదికోశాన్ **ఆవిశన్** వ్యాప్నువన్ వర్తతే ॥ ౨ ॥

భావార్థః- అన్తరాత్మని పవిత్రే సత్యేవ బ్రహ్మానన్దరసానుభవో జాయతే ॥ ౨ ॥

౧౨౮౧. ఈ మంత్రములో బ్రహ్మానందరసవిషయము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- (దేవేభ్యః) శరీరములో నిలిచియున్న ఆత్మ, మనస్సు, బుద్ధి, ప్రాణము మున్నగు వానికొరకు (సుతః) అభిషుతమొనర్చబడిన (ఏషః సోమః) ఈ బ్రహ్మానందరసము (పవిత్రే) పవిత్రమగు అంతరాత్మయందు (అక్షరన్) చేరినది మరియు (విశ్వా ధామాని) సకల అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయము మున్నగు కోశములలో (ఆవిశన్) వ్యాప్తమగుచున్నది. ॥౨॥

భావార్థము :- అంతరాత్మ పవిత్రమైన పిదపనే బ్రహ్మానందరసముయొక్క అనుభవము కలుగగలదు. ॥౨॥

1281. This God Who is Omnispresent Creator of the world and is manifest only for the enlightened truthful wise men, flows into the pure hearts of the devotees.

[They realise His presence and Bliss in their hearts]. II2II

౧౨౮౨. ఋషిః-ప్రియమేధః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్ద-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ జీవాత్మనః పరమాత్మ ప్రాప్తివిషయమాహ.

౧౨౮౨. ఏష దేవః శుభాయతే ఽధి యోనావమర్త్యః ।
వృత్రహా దేవవీతమః ॥ 3 ॥

ప.వి:– ఏషః । దేవః । శుభాయతే । అధి । యోనౌ । అమర్త్యః । అ-మర్త్యః । వృత్రహా। వృత్ర-హా। దేవవీతమః । దేవ-వీతమః ॥ 3 ॥

పదార్థః-అమర్త్యః అమరణశీలః, **వృత్రహా** విఘ్నహన్తా, **దేవవీతమః** అతిశయేన దివ్యగుణానాం ప్రాపకః **ఏష దేవః** అయం స్తోతా జీవః **యోనౌ అధి** పరమాత్మరూపే గృహే **శుభాయతే** శోభతే ॥ 3 ॥

భావార్థః-యథా గృహీ గృహేణ శోభతే తథా జీవాత్మా పరమాత్మానం ప్రాప్య శోభతే ॥ 3 ॥

౧౨౮౨. ఈ మంత్రములో జీవాత్మ ద్వార పరమాత్మప్రాప్తికలుగు నను విషయవర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(అమర్త్యః) మరణరహితుడు (వృత్రహా) విఘ్నవినాశకుడు (దేవవీతమః) దివ్యగుణములను అత్యధికముగ ప్రాప్తినొందించువాడు (ఏష దేవః) స్తోతయగు ఈ జీవుడు (యోనౌ అధి) పరమాత్మ గృహములో (శుభాయతే) శోభించుచుండును.॥3॥

భావార్థము :-గృహాధిపతియొక్క గృహమెటుల శోభించుచుండునో, అటులనే జీవాత్మ పరమాత్మను చేరుటవల్ల శోభిల్లుచుండును.॥3॥

1282. This God Who is immortal, the Slayer of all obstacles and sins, desired most by the enlightened truthful wise men, shines in beauty in the Matter (which is the material cause of the universe) and in His Special dwelling place i.e. heart. II3II

౧౨౮౩. ఋషిః-ప్రియమేధః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథజీవాత్మనః కర్తవ్యమాహ.

౧౨౮౩. ఏష వృషా కని క్రదద్దశభిర్జామి భిర్యతః।
అభి ద్రోణాని ధావతి ॥ ౪ ॥

ప. వి:- ఏషః। వృషా । కని క్రదత్। దశభిః। జామిభిః। యతః। అభి। ద్రోణాని।
ధావతి ॥ ౪ ॥

పదార్థః-వృషా బలవాన్, **దశభిః జామిభిః** దశభిః అఙ్గులిభిః, అఙ్గులివత్ పరస్పరసమ్బద్ధైః దశభిః యమనియమైః **యతః** నియన్త్రితః **ఏషః** అయం సోమః జీవాత్మా **ద్రోణాని అభి** సాంసారికాన్ భోగాన్ ప్రతి **ధావతి** ధావేత్ [విధ్యర్థే లేట్.] ॥ ౪ ॥

భావార్థః- సాంసారికేషు భోగేష్వత్యాసక్తిర్నోచితా ॥ ౪ ॥

౧౨౮౩. ఈ మంత్రములో జీవాత్మ కర్తవ్యమును గురించిన వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(వృషా) శక్తివంతమగు (దశభిః జామిభిః) పది అంగుళీయములతో అనగా అంగుళీయములవలె పరస్పరము సంబంధము గల పది యమనియమములచే (యతః) నియంత్రితమైనట్టి (ఏషః) ఈ సోమజీవాత్మ (ద్రోణాని అభి) ప్రాపంచిక భోగములవైపు (ధావతి) పరుగిడుచుండును.॥౪॥

భావార్థము :-ప్రాపంచిక భోగములందు అతి ఆసక్తి ఉచితముగాదు.॥౪॥

1283. Pleased with their control of ten senses, this Rainer of blessings gives consolation and runs onward (so to speak) towards the kind hearts of His devotees. He reveals the Vedas in the pure hearts of the seers. II4II

౧౨౮౪. ఋషిః- ప్రియమేధః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మనః కర్తృత్వం మహత్వం చాహ.

౧౨౮౪. ఏష సూర్యమరోచయత్పవమానో అధి ద్యవి।
పవిత్రే మత్సరో మదః ॥ ౫ ॥

३ २ १ २र ३ १२र १२र १ २र ३१ २
ప.వి:- ఏషః । సూర్యమ్ । అరోచయత్ । పవమానః । అధి । ద్యవి । పవిత్రే ।
३ २ १ २र
మత్సరః । మదః ॥ ౫ ॥

పదార్థః- **ఏషః** అయం **పవమానః** క్రియాశీలః సోమః పరమాత్మా **ద్యవి అధి** ద్యులోకే **సూర్యమ్** ఆదిత్యమ్ **అరోచయత్** రోచితవానస్తి. అపి చ, **మదః** ఆనన్దమయః ఏష పరమాత్మా **పవిత్రే** పూతేఽన్తరాత్మని **మత్సరః** ఆనన్దజనకో జాయతే. [మాద్యతేః 'కృధూమదిభ్యః కిత్' ఉ. 3 ।23 ఇత్యనేన సరన్ ప్రత్యయః.] ।౫॥

భావార్థః-బాహ్యే జగతి సూర్యచన్ద్రతారావల్యాదౌ మానవదేహాభ్యన్తరే మనోమస్తిష్కాదౌ చ యత్ కర్తృత్వం మహత్త్వం చ దృశ్యతే తత్ సర్వం పరమాత్మన ఏవ ॥ ౫ ॥

౧౨౮౪. ఈ మంత్రములో పరమాత్మయొక్క కర్తవ్యము మరియు మహత్వముల వర్ణన కలదు.

పదార్థము :- (ఏషః) ఈ (పవమానః) క్రియాశీలుడగు సోమనామ పరమేశ్వరుడు (ద్యవి అధి) ద్యులోకములో (సూర్యమ్) సూర్యుని (అరోచయత్) ప్రకాశపరచినాడు. మరియు (మదః) ఆనందమయుడగు ఆ పరమాత్మ (పవిత్రే) పవిత్రమగు అంతరాత్మయందు (మత్సరః) ఆనందము నుత్పన్నమొనర్చువాడైయుండును. ।౫॥

భావార్థము :- బాహ్యజగత్తులో సూర్యుడు, చంద్రుడు, తారావళి మున్నగువానియందు మరియు లోపలి జగములో మనస్సు, మస్తిష్కము మున్నగువానిలో ఏ కర్తృత్వ, మహత్వములు కాన్పించుచుండునో అవి యన్నియును పరమాత్మ ఇచ్చినవియే. ।౫॥

1284. This God the Purifier has given splendour to the sun and is the Source of rapturous joy in pure heart. II5II

౧౨౮౫. ఋషిః- ప్రియమేధః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి తమేవ విషయమాహ.

३१ २र ३ १२ ३१ २
౧౨౮౫. ఏష సూర్యేణ హాసతే సంవసానో వివస్వతా।

१२३ १ २र
పతిర్వాచో అదాభ్యః ॥ ౬ ॥

3 ౨ ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧౨ర 3౧౨ 3
ప. వి:- ఏషః । సూర్యేణ । హాసతే । సంవసానః । సమ్ - వసానః । వివస్వతా । వి -
౧౨ర ౧౨ర 3 ౨ ౧౨ర 3
వస్వతా । పతిః - వాచః । అదాభ్యః । అ - దాభ్యః ॥ ౬ ॥

పదార్థః-సంవసానః సర్వం స్వతేజసా ఆచ్ఛాదయన్. [వస ఆచ్ఛాదనే, అదాదిః.] **ఏషః** అయం సోమః పరమేశ్వరః **వివస్వతా** తమోవివాసనవతా **సూర్యేణ** ఆదిత్యేన **హాసతే** స్పర్ధతే. [హాసతి స్పర్ధాయామ్. నిరు. ౯ । ౩౯.] అపి చ, **అదాభ్యః** దబ్ధుం పరాజేతుమశక్యః ఏషః **వాచః పతిః** గీష్పతిః అపి విద్యతే ॥ ౬ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరః సూర్యవిద్యుదాదిభ్యోఽప్యధికతేజా వాచస్పతీనామపి చ మూర్ధన్యో విద్యతే॥౬॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మనో జీవాత్మనశ్చ విషయాణాం వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౨౮౫. దీనియందును మరల పై విషయమే యున్నది.

పదార్థము :-(సంవసానః) అందరను, అన్నింటిని తన తేజముతో కప్పివేయుచు (ఏషః) ఈ సోమ పరమేశ్వరుడు (వివస్వతా) అంధకారమును దూరమొనర్చునట్టి (సూర్యేణ) సూర్యునితో (హాసతే) స్పర్ధయొనర్చును. మరియు (అదాభ్యః) దేనిని అణచివేయుట లేక పరాజయమొనర్చజాలనట్టి ఈ (వాచః పతిః) వాణులకు కూడ స్వామియైయున్నాడు.॥౬॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుడు సూర్యుడు, విద్యుత్తు మున్నగువానికన్నను అధిక తేజోమయుడు మరియు వాచస్పతులకన్నను గొప్పవాడైయున్నాడు.॥౬॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ మరియు జీవాత్మల విషయముల వర్ణన యుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదవ అధ్యాయమందలి నాల్గవ ఖండము సమాప్తమైనది.

1285. This unconquerable Lord of speech, dwelling in an enlightened person who has become like the sun, the dispeller of darkness of ignorance, shines brightly. ll6ll

౧౨౮౬. ఋషిః-నృమేధః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ పరమాత్మవిషయమాహ.

౩౨ ౩౨౩౧౨ ౩౨ ౩ ౧౨
౧౨౮౬. ఏష కవిరభిష్టుతః పవిత్రే అధి తోషతే।

౩ ౨ర ౩ ౧ ౨
పునానో ఘ్నన్నప ద్విషః ॥ ౧ ॥

౩౨ ౩౨ ౩౧౨ ౩౨ ౩ ౧౨ ౧౨ర ౩ ౨
ప.వి:- ఏషః । కవిః । అభిష్టుతః । అభి-స్తుతః । పవిత్రే । అధి । తోశతే । పునానః ।

౧౨ర ౧ ౨ర
ఘ్నన్ । అప । ద్విషః ॥౧॥

పదార్థః- అభిష్టుతః స్తుతివిషయీకృతః **కవిః** మేధావీ క్రాన్తద్రష్టా **ఏషః** అయం సోమః పరమేశ్వరః **పునానః** అన్తఃకరణం పవిత్రం కుర్వన్, **ద్విషః** ద్వేషవృత్తీః **అపఘ్నన్** అపహింసన్ **పవిత్రే అధి** పవిత్రే అన్తఃకరణే **తోశతే** దీప్యతే ॥ ౧ ॥

భావార్థః- మలినే దర్పణే యథా ప్రతిబింబం న భాసతే తథైవ మలినేఽన్తరాత్మని పరమేశ్వరో న ప్రకాశతే ॥ ౧ ॥

౧౨౮౬. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ విషయవర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(అభిష్టుతః) స్తుతియొనర్చబడిన (కవిః) మేధావి, క్రాంతద్రష్టయగు (ఏషః) ఈ సోమ పరమేశ్వరుడు (పునానః) అంతఃకరణములను పవిత్రపరచుచు (ద్విషః) ద్వేషవృత్తులను (అపఘ్నన్) తరిమివేయుచు (పవిత్రే అధి) పవిత్రమగు అంతరాత్మలో (తోషతే) ప్రకాశించును.॥౧॥

భావార్థము :- ఏ ప్రకారముగ మలినముచే నిండిన అద్దములో ప్రతిబింబము ప్రకాశింపకుండునో అటులనే మలినముచే నిండిన అంతరాత్మయందు పరమాత్మ ప్రకాశింపజాలడు.॥౧॥

1286. This Omniscient God, exalted by our lauds, flows to the pure heart of a devotee, destroying all his feelings of hatred and animosity etc. II1II

౧౨౮౭. ఋషిః-నృమేధ। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునః స ఏవ విషయ ఉచ్యతే.

౩౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౨౮౭. ఏష ఇన్ద్రాయ వాయవే స్వర్జిత్పరిషిచ్యతే ।

౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨
పవిత్రే దక్షసాధనః ॥ ౨ ॥

౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర౩ ౧ ౨
ప. విః– ఏషః । ఇన్ద్రాయ । వాయవే । స్వర్జిత్ । స్వః-జిత్ । పరి సిచ్యతే । పవిత్రే ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
దక్షసాధనః । దక్ష – సాధనః ।౨॥

పదార్థః-స్వర్జిత్ పరమానన్దస్య జేతా, **దక్షసాధనః** బలకారీ **ఏషః** అయం సోమః పరమేశ్వరః **ఇన్ద్రాయ** మనసో హితాయ **వాయవే** ప్రాణస్య హితాయ చ **పవిత్రే** పవిత్రే అన్తరాత్మని **పరిషిచ్యతే** పరిక్షార్యతే ॥ ౨ ॥

భావార్థః- ఉపాసకస్యాన్తరాత్మని పరమాత్మన్యావిర్భూతే సతి మనోబుద్ధిప్రాణాదీని సర్వాణ్యపి బలవన్తి జాయన్తే ॥ ౨ ॥

౧౨౮౭. దీనియందును మరల పై విషయమే యున్నది.

పదార్థము :-(స్వర్జిత్) పరమానందవిజేత (దక్షసాధనః) బలదాయకుడు (ఏషః) ఈ సోమపరమేశ్వరుడు (ఇన్ద్రాయ) మనస్సుయొక్క హితార్థము మరియు (వాయవే) ప్రాణముయొక్క హితార్థము (పవిత్రే) పవిత్రమగు అంతరాత్మలో (పరి షిచ్యతే) నలువైపులనుండి సేచనమొనర్చబడుచున్నది. ।౨॥

భావార్థము :- ఉపాసకుల అంతరాత్మలలో పరమాత్మ ప్రకాశితమగుటతోనే మనస్సు, బుద్ధి, ప్రాణము మున్నగునవన్నియును శక్తివంతములగును. ।౨॥

1287. This God, Giver of strength, Winner of happiness for active soul dedicated to Him, is poured upon (realised within) the pure heart of the devotee. II2II

౧౨౮౮. ఋషిః-నృమేధః। దేవతా-పవమానః సోమః॥

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునః పరమాత్మన ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౧౨౮౮. ఏష నృభిర్వి నీయతే దివో మూర్ధా వృషా సుతః।
సోమో వనేషు విశ్వవిత్ ॥ 3 ॥

ప. విః- ఏషః। నృభిః। వి। నీయతే। దివః। మూర్ధా। వృషా। సుతః। సోమః। వనేషు। విశ్వవిత్। విశ్వ -విత్ ॥3॥

పదార్థః- దివః మూర్ధా తేజసః శిరోమణిః, **వృషా** సుఖవర్షకః, **విశ్వవిత్** సర్వజ్ఞః సర్వాన్తర్యామీ, **వనేషు** విజనేషు అరణ్యేషు **నృభిః** ఉపాసకైర్మనుష్యైః **సుతః** ధ్యానేన ఆవిష్కృతః **ఏషః** అయమ్ **సోమః** రసమయః పరమేశ్వరః తైః **వి నీయతే** విశేషేణ జీవనే ఆనీయతే ॥ 3 ॥

భావార్థః- ఉపాసకా జనాః పరమాత్మానం సాక్షాత్కృత్య తం స్వజీవనస్యాఙ్గతాం నయేయుః ॥ 3 ॥

౧౨౮౮. ఈ మంత్రమునందున మరల పరమాత్మ విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(దివః మూర్ధా) తేజమునకు శిరోమణి (వృషా) సుఖవర్షములను కురిపించునట్టి (విశ్వవిత్) సర్వజ్ఞుడు, సర్వాంతర్యామి (వనేషు) ఏంకాంతముగ వనములలో (నృభిః) ఉపాసకులగువారితో (సుతః) ధ్యానము ద్వారా ప్రకటింపబడిన (ఏషః) ఈ (సోమః) రసమయుడు వారిద్వార (వి నీయతే) విశేషరూపమున జీవితములోనికి తెచ్చుకొనబడును. ॥3॥

భావార్థము :- ఉపాసకులు పరమాత్మయొక్క సాక్షాత్కారమొనర్చుకొని ఆయునను తమజీవితమునకు అంగముగ నొనర్చుకొనవలెను. ॥3॥

1288. This God Who is the Head of the Heave, Rainer of blessing, Omniscient, Self - existent is contemplated upon by men in forests or during devotional exercieses. ||3||

౧౨౮౯. ఋషిః-నృమేధః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి పరమాత్మవిషయమాహ.

౧౨౮౯. ఏష గవ్యురచిక్రదత్పవమానో హిరణ్యయుః ।
ఇన్దుః సత్రాజిదస్తృతః ॥ ౪ ॥

ప. విః – ఏషః । గవ్యుః । అచిక్రదత్ । పవమానః । హిరణ్యయుః । ఇన్దుః । సత్రాజిత్ । సత్రా -జిత్ । అస్తృతః । అ -స్తృతః ॥ ౪ ॥

పదార్థః- **ఏషః** అయమ్ **గవ్యుః** ఉపాసకాన్ ఉపదేశవాచః ప్రాపయితుకామః. [గౌః ఇతి వాఙ్నామ. నిఘం ౧।౧౧.] **హిరణ్యయుః** యశో జ్యోతిశ్చ ప్రాపయితుకామః. [యశో వై హిరణ్యమ్. ఐ. బ్రా. ౭।౧౮. జ్యోతిర్హి హిరణ్యమ్ శ. ౪।౩।౪।౨౧.] **సత్రాజిత్** యుగపత్ సర్వేషాం కామక్రోధాదీనాం శత్రూణాం విజేతా, **అస్తృతః** కేనాపి **అహింసితః** **పవమానః** పావకః **ఇన్దుః** ఆనన్దరసేన క్లేదకః తేజస్వీ పరమేశ్వరః **అచిక్రదత్** అస్మాన్ స్వసమీపమ్ ఆహ్వయతి. [క్రది ఆహ్వానే రోదనే చ, ణిజన్తే లుఙ్] ॥ ౪ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరః సదైవోపాసకైః సహ సఖ్యం స్థాపయితుముద్యతస్తిష్ఠతి ॥ ౪ ॥

౧౨౮౯. దీనియందును మరల పరమాత్మ విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- (ఏషః) ఈ (గవ్యుః) ఉపాసకులకు వేదవాణులను ప్రాప్తింపజేయదలచుచు (హిరణ్యయుః) యశస్సు మరియు జ్యోతిని ప్రాప్తింపజేయదలచుచు (సత్రాజిత్) ఒకేసారి ఏకమొత్తముగ సమస్త కామ, క్రోధములు మున్నగు శత్రువులను జయించునట్టి (పవమానః) పవిత్రకారకుడు (ఇన్దుః) ఆనందరసముతో తడిపివేయు తేజస్వియగు పరమేశ్వరుడు (అచిక్రదత్) మమ్ము తన సమీపమునకు పిలిచికొనుగాక!॥౪॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరుడు ఎల్లప్పుడును మిత్రత్వమును స్థాపించుటకొరకు ఉద్యుతుడై యుండును.॥౪॥

1289. Resplendent God the Purifier Who is ever Conqueror and never overcome, desiring to give knowledge and splendour or spiritual Light to His devotees consoles them in difficulties saying 'don't fear.' I am your Protector. He teaches humanity through the Vedas. ll4ll

౧౨౯౦. ఋషి-నృమేధః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునః స ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౩ ౨ ౩క౨ర ౩౧౨౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౨౯౦. ఏష శు ష్మ్యసిష్య దదన్తరిక్షే వృషా హరిః।

౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౨
పునాన ఇన్దురిన్ద్ర మా ॥౫॥

ప. వి:- ఏషః। శుష్మీ। అసిష్యదత్। అన్తరిక్షే। వృషా। హరిః। పునానః। ఇన్దుః। ఇన్ద్రమ్। ఆ ॥౫॥

పదార్థః- **ఏషః** అయమ్ **శుష్మీ** బలవాన్. [శుష్మమితి బలనామ శోషయతీతి సతః. నిరు. ౨।౨౩.] **వృషా** ఆనన్దవర్షకః **హరిః** పాపహర్తా **ఇన్దుః** రసమయః పరమేశ్వరః **ఇన్ద్రమ్** జీవాత్మానమ్ **ఆ పునానః** సమన్తాత్ పావయన్ అన్తరిక్షే మనోమయకోశే **అసిష్యదత్** ప్రస్యన్దతే ॥౫॥

భావార్థః- యథా అన్తరిక్షే స్థితశ్చన్ద్రమాశ్చన్ద్రికారసం ప్రసారయతి తథా ఉద్దేశే స్థితః పరమేశ్వర ఆనన్దరసం ప్రవాహయతి ॥౫॥

౧౨౯౦. ఈ మంత్రమందును పై విషయమే యుండును.

పదార్థము :-(ఏషః) ఈ (శుష్మీ) శక్తిశాలి (వృషా) ఆనందవర్షకుడు (హరిః) పాపములను హరించివేయునట్టి (ఇన్దుః) రసమయుడగు పరమేశ్వరుడు (ఇన్ద్రమ్) జీవాత్మను (ఆ పునానః) సకలదిశల నుండి పవిత్రపరచుచు (అన్తరిక్షే) మనోమయకోశమునందు (అసిష్యదత్) ప్రవహించుచున్నాడు.॥౫॥

భావార్థము :- అంతరిక్షమునందుండు చంద్రుడెటుల వెన్నెలరసమును ప్రసారితమొనర్చుచుండునో అటులనే హృదయప్రదేశములో నుండు పరమాత్మ ఆనందరసమును ప్రవాహమొనర్చుచుండును.॥౫॥

1290. This God Who is the Rainer of Peace and Destroyer of all sins, being Almighty flows into the pure heart of the devotee. II5II

౧౨౯౧. ఋషిః-నృమేధః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః. అథ పునరపి పరమాత్మానం వర్ణయతి.

౩౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩౧ ౨
౧౨౯౧. ఏష శుష్మ్యదాభ్యః సోమః పునానో అర్షతి ।
౩ ౧౨ ౩౨
దేవావీరఘశంసహా ॥ ౬ ॥

౩౨ ౩౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౩౨
ప.వి:– ఏషః । శుష్మీ । అదాభ్యః । అ – దాభ్యః । సోమః । పునానః । అర్షతి । దేవావీః ।
౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
దేవ – అవీః । అఘశంసహా । అఘశంస – హా ॥ ౬ ॥

పదార్థః- **ఏషః** అయమ్ **శుష్మీ** బలవాన్ **అదాభ్యః** దబ్ధుం పరాజేతుమశక్యః, **దేవావీః** దివ్యగుణానాం రక్షకః, **అఘశంసహా** పాపప్రశంసకానాం భావానాం హన్తా **సోమః** ప్రేరకః పరమేశ్వరః **పునానః** పవిత్రతాం ప్రయచ్ఛన్ **అర్షతి** సక్రియోఽస్తి ॥ ౬ ॥

భావార్థః- **పరమేశ్వరాత్ ప్రేరణాం ప్రాప్య సర్వైః పవిత్రహృదయైర్భావ్యమ్ ॥ ౬ ॥**

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మవిషయవర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౨౯౧. దీనియందును పై విషయవర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :- (ఏషః) ఈ (శుష్మీ) సర్వశక్తిమంతుడు (అదాభ్యః) అణచివేయు లేక ఓడించ సాధ్యముగానట్టి (దేవావీః) దివ్యగుణముల రక్షకుడు (అఘశంసహా) పాపప్రశంసకభావములను నష్టమొనర్చునట్టి (సోమః) ప్రేరకుడగు పరమేశ్వరుడు (పునానః) పవిత్రతనిచ్చుచు (అర్షతి) క్రియాశీలుడై యున్నాడు. ।౬॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరునిచే ప్రేరణను పొంది ఎల్లరును పవిత్ర హృదయులుగలవారుగ గావలెను. ।౬॥

ఈఖండములో పరమాత్మ విషయములను వర్ణించబడియుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధముగలదని ఎరుగవలెను.

పదవ అధ్యాయములో ఐదవ ఖండము సమాప్తమైనది.

1291. This God Who is Almighty, Invincible Purifier the Protector of the enlightened truthful persons and slayer of sinners is present everywhere and knows every thing. II6II

౧౨౯౨. ఋషిః- రాహూగణః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ పరమాత్మోపాసనాయాః ఫలమాహ.

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౨౯౨. స సుతః పీతయే వృషా సోమః పవిత్రే అర్షతి ।
౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
విఘ్నన్ రక్షాంసి దేవయుః ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౩ ౩ ౨ ౩ ౨
ప. విః– సః । సుతః । పీతయే । వృషా । సోమః । పవిత్రే । అర్షతి । విఘ్నన్ । వి–ఘ్నన్ ।
౧౨ర ౩ ౨
రక్షాంసి । దేవయుః ॥౧॥

పదార్థః-పీతయే పానాయ, రసాస్వాదనాయ **సుతః** ఉపాసితః **సః** అసౌ **వృషా** ఆనన్దవర్షకః **సోమః** రసమయః పరమేశ్వరః **పవిత్రే** శుద్ధేఽన్తరాత్మని **అర్షతి** గచ్ఛతి. **దేవయుః** దివ్యగుణాన్ ప్రదాతుం కామయమానః సః. [ఛన్దసి పరేచ్ఛాయాం క్యచ ఉపసఙ్ఖ్యానమ్. అ. ౩ । ౧ । ౮. వా... ఇత్యనేన పరేచ్ఛాయాం క్యచ్, క్యాచ్ఛన్దసి. అ. ౩ । ౨ । ౧౭౦ ఇతి ఉ ప్రత్యయః.] **రక్షాంసి** పాపాని **విఘ్నన్** వినాశయన్ భవతి ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరమాత్మోపాసనేనాన్తరాత్మని దివ్యగుణాః సమాయాన్తి, దోషాశ్చ వినశ్యన్తి ॥ ౧ ॥

౧౨౯౨. ఈ మొదటి మంత్రములో పరమేశ్వరుని ఉపాసనా ఫలము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(పీతయే) రసాస్వాద మొనర్చుటకొరకు (సుతః) ఉపాసనయొనర్చబడిన (సః) ఆ (వృషా) ఆనందరసవర్షమును కురిపించునట్టి (సోమః) రసమయ పరమేశ్వరుడు (పవిత్రే) పవిత్రమైన అంతరాత్మలో (అర్షతి) చేరుచుండును (దేవయుః) దివ్యగుణములను ప్రదానమొనర్చదలచుచు ఆయన (రక్షాంసి) పాపములను (విఘ్నన్) విశేషరూపములో నష్టమొనర్చివేయుచున్నాడు. ॥౧॥

భావార్థము :- పరమాత్మ ఉపాసనవల్ల అంతరాత్మయందు దివ్యగుణములు వచ్చిచేరును. మరియు ద్వేషములు, దోషములు నష్టమైపోవుచుండును. ॥౧॥

1292. This God Who is the Rainer of peace, Who slays the wicked propensities and loves the enlightened truthful persons is manifested in the pure heart of a devotee. He enables him to enjoy the juice of bliss. II1II

౧౨౯౩. ఋషి-రాహూగణః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ కీదృశః పరమేశ్వరః కిం కుర్వన్ కుత్ర గచ్ఛతీత్యాహ.

౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩౨
౧౨౯౩. స పవిత్రే విచక్షణో హరిరర్షతి ధర్ణసిః।

౩౨ఉ ౩ ౧౨
అభి యోనిం కనిక్రదత్ ॥ ౨ ॥

౨ ౩౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౩ ౨ ౩ ౨
ప. విః- సః। పవిత్రే। విచక్షణః। వి - చక్షణః। హరిః। అర్షతి। ధర్ణసిః। అభి।
౧౨ర ౧౨ర
యోనిమ్। కనిక్రదత్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-సః అసౌ **విచక్షణః** విద్రష్టా, **ధర్ణసిః** దివ్యగుణకర్మస్వభావానాం ధారకః **హరిః** పాపహర్తా పరమేశ్వరః **కనిక్రదత్** ఉపదిశన్ **యోనిమ్ అభి** స్వనివాసగృహభూతం జీవాత్మానమభిలక్ష్య **పవిత్రే** పరిపూతే హృదయే **అర్షతి** గచ్ఛతి ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పవిత్రాత్మాన ఏవ జనాః పరమేశ్వరప్రాప్తేరధికారిణో భవన్తి ॥ ౨ ॥

౧౨౯౩. ఏ పరమేశ్వరుడు, ఏమిచేయుచు, ఎచ్చటికి వెళ్లునను వర్ణన ఇందు కలదు.

పదార్థము :- (సః) ఆ (విచక్షణః) విశేషద్రష్ట (ధర్ణసిః) దివ్యగుణ, కర్మ, స్వభావములను ధారణమొనర్చునట్టి (హరిః) పాపములను హరించునట్టి పరమేశ్వరుడు (కనిక్రదత్) ఉపదేశించుచు (యోనిమ్ అభి) తన నివాసయోగ్యమగు జీవాత్మను లక్ష్యమున నుంచుకొని (పవిత్రే) పవిత్రహృదయములందు (అర్షతి) చేరుచుండును.॥౨॥

భావార్థము :- పవిత్రమగు ఆత్మలుగలవారు మాత్రమే పరమేశ్వరప్రాప్తికి అధికారులైయుందురు.॥౨॥

1293. God Who is Far-sighted (Omniscient), Destroyer of sins and misery, Upholder of the world, dwells in the pure hearts of His devotees, being Prime Mover of the Matter and giving proper instruction to His true worshippers through the Vedas and their pure conscience. ll2ll

౧౨౯౪. ఋషిః-రాహూగణః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరః కం శోధయతీత్యాహ.

౨ ౩ ౧ ౨ ౩౨ ౩౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౨౯౪. స వాజీ రోచనం దివః పవమానో వి ధావతి।

౩ ౧ ౨ర౩౧ ౨
రక్షోహా వార మవ్యయమ్ ॥ ౩ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨
ప.వి:–సః। వాజీ। రోచనమ్। దివః। పవమానః। వి। ధావతి। రక్షోహా। రక్షః –హా।

౧ ౨ర ౩౧ ౨
వారమ్। అవ్యయమ్ ॥౩॥

పదార్థః-సః అసౌ **వాజీ** బలవాన్, **రక్షోహా** పాపహన్తా **పవమానః** పునానః సోమః పరమేశ్వరః **దివః** ద్యులోకస్య **రోచనమ్** దీప్తం పిణ్డం సూర్యమ్, **అవ్యయమ్** అవినశ్వరమ్ **వారమ్** దోషనివారకం జీవాత్మానం చ **వి ధావతి** వివిధం శోధయతి. [ధావు గతిశుద్ధ్యోః, భ్వాదిః.] ॥ ౩ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరో యది శుద్ధికరో న స్యాత్ తర్హి సర్వత్ర మలినతాయాః సామ్రాజ్యం భవేత్ ॥ ౩ ॥

౧౨౯౪. ఈ మంత్రమందు పరమాత్మ ఎవరిని శుద్ధిచేయుచుండు నను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(సః) అట్టి (వాజీ) సర్వశక్తిమంతుడు (రక్షోహా) పాపనాశకుడు (పవమానః) పవిత్రతనిచ్చునట్టి సోమపరమేశ్వరుడు (దివః) ద్యులోకమునకు (రోచనమ్) దీప్తిపిండమగు సూర్యుని మరియు (అవ్యయమ్) అవినాశి (వారమ్) దోషనివారక జీవాత్మను (వి ధావతి) వివిధరూపములలో శుద్ధిపరచును. ॥౩॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుడొకవేళ శుద్ధికర్త కాకుండినచో సర్వత్ర మాలిన్యతయొక్క సామ్రాజ్యమే నిండిపోయియుండెడిది. ॥౩॥

1294. This Almighty God Who is the illuminator of the heaven, Purifier, slayer of the evil - doers especially purifies the immortal noble souls of the devotees and pervades them all. II3II

౧౨౯౫. ఋషిః-రాహూగణః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరస్యోపకారమాహ.

౨ ౩౨ఉ ౩ ౧౨౩ ౧౨
౧౨౯౫. స త్రితస్యాధి సానవి పవమానో అరోచయత్।

౩ ౨౩ ౧ ౨ ౩౨
జామిభిః సూర్యం సహ ॥ ౪ ॥

౨ ౩౧౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨
ప.విః– సః। త్రితస్య। అధి। సాన వి। పవ మానః। అరోచయత్। జామిభిః।
౧ ౨ర ౩౨
సూర్యమ్। సహ ॥ ౪ ॥

పదార్థః-సః అసౌ **పవమానః** క్రియాశీలః పావకశ్చ పరమేశ్వరః **త్రితస్య** తృతీయస్య లోకస్య దివః **సానవి అధి** శిఖరే **జామిభిః సహ** బన్ధుభూతైః నక్షత్రైః సార్ధమ్ **సూర్యమ్** ఆదిత్యమ్ **అరోచయత్** ప్రకాశితవాన్ అస్తి ॥ ౪ ॥

భావార్థః- పరమేశ్వరో దివి సూర్యం తారావలిం చ ద్యోతయతి నిరాధారం ధారయతి చేతి తదుపకారం కో న మన్యేత ॥ ౪ ॥

౧౨౯౫. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుని ఉపకారముల వర్ణన గలదు.

పదార్థము :-(సః) ఆ (పవమానః) క్రియాశీలుడు మరియు పవిత్ర కర్తయగు పరమేశ్వరుడు (త్రితస్య) మూడవదగు ద్యులోకముయొక్క (సానవి అధి) శిఖరముపై (జామిభిః సహ) బంధువులవంటి నక్షత్రములతోగూడ (సూర్యమ్) సూర్యుని (అరోచయత్) ప్రకాశింపజేసినాడు. ॥౪॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుడు ద్యులోకమునందు సూర్యుడు మరియు తారావళిని ప్రకాశింపజేసినాడు. మరియు ఎట్టి ఆధారము లేకుండనే ధారణమొనర్చి వానిని నడుపుచున్నాడు. ఆయన ఈ ఉపకారము నెవ్వరును మరువకుందురు. ॥౪॥

1295. This Purifier is on the summit of Trinity (consisting of inanimate Matter, conscious souls and Omniscient God) and with His Powers of dissolving darkness of ignorance, He illumines the souls of the wise who are devoted to Him. II4II

౧౭౯౬. ఋషిః-రాహూగణః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి పరమాత్మవిషయమాహ.

౧౭౯౬. స వృత్రహా వృషా సుతో వరివోవిదదాభ్యః ।
సోమో వాజమివాసరత్ ॥ ౫ ॥

ప. విః–సః । వృత్రహా । వృత్ర – హా । వృషా । సుతః । వరివోవిత్ । వరివః– విత్ । అదాభ్యః । అ–దాభ్యః । సోమః । వాజమ్ – ఇవ । అసరత్ ॥ ౫ ॥

పదార్థః-సః అసౌ **వృత్రహా** విఘ్నహన్తా, **వృషా** సుఖవర్షకః, **వరివోవిత్** ఐశ్వర్యస్య లమ్భకః. [వరివః ఇతి ధననామ. నిఘం ౨ । ౧౦.] **అదాభ్యః** అపరాజేయః, **సుతః** అభిషుతః, ఉపాసితః **సోమః** రసనిధిః పరమేశ్వరః **అసరత్** ఉపాసకాన్ ప్రాప్నోతి. కథమ్? **వాజమ్ ఇవ** యథా కశ్చిత్ వీరః సమరాంగణం ప్రాప్నోతి తద్వత్. [వాజ ఇతి సఙ్గ్రామనామ. నిఘం ౨ । ౧౭.] ॥ ౫ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౫ ॥

భావార్థః-యథా కశ్చిద్ వీరః సేనాపతిర్యుద్ధభూమిం ప్రాప్య స్వపక్షీయాన్ యోద్ధౄన్ విజయినః కరోతి తథైవ పరమేశ్వర ఉపాసకాన్ ప్రాప్య తేభ్యో విజయోపహారం దదాతి ॥ ౫ ॥

౧౭౯౬. ఈ మంత్రములో మరల పరమాత్మ విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(సః) ఆ (వృత్రహా) విఘ్ననాశకుడు (వృషా) సుఖవర్షకుడు (వరివోవిత్) ఐశ్వర్యప్రాప్తిని గలిగించువాడు (అదాభ్యః) అపరాజయుడు (సుతః) ఉపాసన యొనర్చబడిన (సోమః) రసనిధియగు పరమాత్మ (అసరత్) ఉపాసకులకు లభించును. (వాజమ్ ఇవ) వీరులు యుద్ధరంగమునకు చేరునటుల లభించును.॥౫॥

ఇచ్చట ఉపమాలంకారము కలదు.॥౫॥

భావార్థము :- సేనాపతియగు వీరు డెటుల రణరంగములో ప్రవేశించి తన పక్షమునందలి యోధులకు విజయమును గలిగించునో, అటులనే పరమేశ్వరుడు ఉపాసకులవద్దికి చేరి వారికి విజయోపహారమును ప్రసాదించును.॥౫॥

1296. God Who is Destroyer of Sins, Showerer of bliss and peace, Giver of the Wealth of Wisdom and Invincible, when realised within, pervades the soul of a devoteė like energy. The soul goes eagerly towards Him, as a warior to the battlefield. II5II

౧౨౯౭. ఋషిః- రాహూగణః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ జీవాత్మవిషయ ఉచ్యతే.

౧౨౯౭. స దేవః కవినేషితో౩ఽభి ద్రోణాని ధావతి ।
ఇన్దురిన్ద్రాయ మంహయన్ ॥ ౬ ॥

ప. విః- సః । దేవః । కవినా । ఇషితః । అభి । ద్రోణాని । ధావతి । ఇన్దుః । ఇన్ద్రాయ । మంహయన్ ॥ ౬ ॥

పదార్థః- కవినా మేధావినా గురుణా **ఇషితః** ప్రేరితః **సః** అసౌ **దేవః** స్తోతా. [దీవ్యతి స్తుతికర్మా.] **ఇన్దుః** తేజస్వీ జీవాత్మా **ఇన్ద్రాయ** పరమాత్మనే **మంహయన్** ఆత్మానం సమర్పయన్. [మంహతే దదాతి కర్మా. నిఘం ౩ । ౨౦. తత్ర మంహయతిరపి పఠితవ్యః.] **ద్రోణాని అభి** లక్ష్యాణి ప్రతి **ధావతి** వేగేన గచ్ఛతి. [లక్ష్య సూచనార్థం యః కాష్ఠమయో యూపో నిఖన్యతే తద్ ద్రోణమిత్యుచ్యతే.] ॥ ౬ ॥

భావార్థః- పరమాత్మానం ప్రత్యాత్మసమర్పణేన జీవాత్మని కాచిద్ విలక్షణాశక్తిరుత్పద్యతే యయా స సర్వాన్ విఘ్నానపాస్యన్ లక్ష్యం ప్రాప్నోతి ॥ ౬ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మజీవాత్మ విషయ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిరస్తి.

౧౨౯౭. ఈ మంత్రములో జీవాత్మ విషయము కలదు.

పదార్థము :-(కవినా) మేధావియగు గురువుచే (ఇషితః) ప్రేరితుడు (సః) అట్టి (దేవః) స్తుతికర్త (ఇన్దుః) తేజస్వియగు జీవాత్మ (ఇన్ద్రాయ) పరమాత్మకు (మంహయన్) ఆత్మసమర్పణమొనర్చుచు (ద్రోణాని అభి) లక్ష్యముదిశకు (వి ధావతి) వేగవంతముగ పరుగిడును. ।౬॥

భావార్థము :-పరమాత్మయెడ ఆత్మసమర్పణ మొనర్చుటవల్ల జీవాత్మలో ఏదోయొక విలక్షణమగు శక్తి ఉత్పన్నమగును. దానివల్ల అది సమస్త విఘ్నములనుండి దూసుకొనిపోయి లక్ష్యమువరకు చేరుకొనును. ।౬॥

ఈఖండములో పరమాత్మ మరియు జీవాత్మల విషయములలో వర్ణనయుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదవ అధ్యాయమందలి ఆరవఖండము ముగిసినది.

1297. This God when urged by a sage through sincere prayer and effort, speeds forward to his kind and loving heart and gives strength to his soul. II6II

౧౨౯౮. ఋషిః-పవిత్రో వసిష్ఠోవోభౌవా। దేవతా-పవమాన్యధ్యేతృస్తుతిః। ఛన్దః-అనుష్టుప్। స్వరః-గాన్ధారః.

తత్రాదౌ వేదాధ్యయన ఫలమాహ.

౧ ౨ ౩ ౨౩౧ ౨ర౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨
౧౨౯౮. యః పావమానీరధ్యేత్యృషిభిః సంభృతం రసమ్।
౨౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩౧ ౨ ౩౧౨
సర్వం స పూతమశ్నాతి స్వదితం మాతరిశ్వనా ॥౧॥

౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర
ప. వి:-యః। పావమానీః। అధ్యేతి। అధి - ఏతి। ఋషిభిః। సంభృతమ్। సమ్ -
౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨
భృతమ్। రసమ్। సర్వమ్। సః। పూతమ్। అశ్నాతి। స్వదితమ్। మాతరిశ్వనా ॥౧॥

పదార్థః- యః యో జనః **ఋషిభిః సంభృతం రసమ్** వేదరహస్యవిద్భిః ఆస్వాదితరసరూపాః **పావమానీః** పవమానదేవతాకా ఋచః **అధ్యేతి** అర్థజ్ఞానపూర్వకమ్ అధీతే. [ఇక్ స్మరణే, అదాదిః.] **సః** అసౌ మతరిశ్వనా వాయునా **స్వదితమ్** స్వాదు సమ్పాదితమ్ **సర్వమ్** సకలమ్ **పూతమ్** పవిత్రం భోజ్యం వస్తు **అశ్నాతి** భుఙ్క్తే. [అశ భోజనే క్ర్యాదిః.] ॥౧॥

అత్ర పావమానీనామృచామధ్యయనం సర్వపవిత్రభోజ్యాస్వాదనవత్ తృప్తికరమిత్యుపమాయాం పర్యవసానాన్నిదర్శనాలఙ్కారః.॥౧॥

భావార్థః- వైదికీనామృచామర్థజ్ఞానపూర్వకమధ్యయనేన తదనుకూలాచరణేన చాధ్యేతౄణాం మహత్ కాల్యాణం సమ్పద్యతే ॥౧॥

౧౨౯౮. ఈ మొదటి మంత్రములో వేదాధ్యయన ఫలము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- (యః) ఏ మనుష్యులు (ఋషిభిః సంభృతం రసమ్) వేదముల రహస్యములను తెలిసికొనిన ఋషులు వేనిరసమును ఆస్వాదించియుండిరో, అట్టి (పావమానీః) పవమాన దేవతాగల ఋచలను (అధ్యేతి) అర్థజ్ఞానపూర్వకముగ అధ్యయనమొనర్చియుండిరో (సః) వారు (మాతరిశ్వనా) వాయువుచే (స్వదితమ్) రుచికరముగ నొనర్చబడిన (సర్వమ్) సకల (పూతమ్) పవిత్రమగు భోజ్యపదార్థములను (అశ్నాతి) భుజింతురు.॥౧॥

ఇచ్చుట పావమానీ ఋచల అధ్యయనము, సకల పవిత్ర భోజ్యపదార్థముల ఆస్వాదనమువంటి తృప్తికారకముగనుండును. ఈ విధమగు ఉపమానములందు పర్యవసానముండు కారణమున నిదర్శన అలంకారములు గలవు.॥౧॥

భావార్థము :- వైదిక ఋచల అనగా మంత్రములను అర్థ జ్ఞానపూర్వకముగ అధ్యయనము మరియు వానికి అనుకూలముగ ఆచరణముచేయుటవల్ల అధ్యయనమొనర్చినవారికి మహాశుభములు కలుగును.॥౧॥

1298. This man who studies the ennobling Vedic Riks revealed by God the Purifier, whose juice is stored by saints and seers, enjoys the bliss of God Who is perfectly pure. That (bliss) is enjoyed by a broad - minded person. II1II

౧౨౯౯. ఋషిః-పవిత్రో వసిష్ఠో వోభౌవా। దేవతా-పవమాన్యధ్యేతృస్తుతిః। ఛన్దః-అనుష్టుప్। స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పునర్వేదాధ్యయన ఫలమాహ.

౧౨౯౯. పావమానీర్యో అధ్యే త్యృషిభిః సంభృతం రసమ్।
తస్మై సరస్వతీ దుహే క్షీరం సర్పిర్మధూదకమ్ ॥ ౨ ॥

ప. విః– పావమానీః । యః । అధ్యేతి । అధి – ఏతి । ఋషిభిః । సంభృతమ్ । సమ్ – భృతమ్ । రసమ్ । తస్మై । సరస్వతీ । దుహే । క్షీరమ్ । సర్పిః । మధు । ఉదకమ్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-యః యో జనః **ఋషిభిః సంభృతం రసమ్** వేదరహస్యవిద్భిః ఆస్వాదితరసరూపాః **పావమానీః** పవమానదేవతాకా ఋచః **అధ్యేతి** అర్థజ్ఞానపూర్వకమ్ అధీతే **తస్మై** జనాయ **సరస్వతీ** వేదమాతా **క్షీరమ్** దుగ్ధమ్, **సర్పిః** ఘృతమ్, **మధు** మాక్షికమ్, **ఉదకమ్** స్వచ్ఛం తోయం చ **దుహే** స్వయమేవ దుగ్ధే. [దుహ ప్రపూరణే, కర్మకర్తరి 'న దుహస్నునమామ్'. అ.3 ।౧।౮౯ ఇత్యాదినా యక్ ప్రతిషిధ్యతే. 'లోపస్త ఆత్మనేపదేషు'. అ. ౭।౧।౪౧ ఇతి తలోపః.]

ఉక్తం చాన్యత్ర - స్తుతా మయా వరదా వేదమాతా ప్రచోదయన్తాం పావమానీ ద్విజానామ్। ఆయుః ప్రాణం ప్రజాం పశుం కీర్తిం ద్రవిణం బ్రహ్మవర్చసమ్। మహ్యం దత్త్వా వ్రజత బ్రహ్మలోకమ్. అథ.౧౯ ।౭౧।౧.।౨॥

భావార్థః-వేదాధ్యయనేన తదనుకూలాచరణేన చ పురుషార్థినా సతా సర్వాః సమ్పదః ప్రాప్తుం శక్యన్తే ॥ ౨॥

౧౨౯౯. ఈ మంత్రములో మరల వేదాధ్యయనఫలము గురించి చెప్పబడినది.

పదార్థము :-(యః) ఏ మనుష్యులు (ఋషభిః సంభృతం రసమ్) వేదరహస్యముల నెరిగినట్టి ఋషులు వేని రసముయొక్క రుచిని ఆస్వాదనమొనర్చియుండిరో అట్టి (పావమానీః) పవమాన దేవతగల ఋచలను (అధ్యేతి) అర్థ జ్ఞానపూర్వకముగ అధ్యయనమొనర్చెదరో (తస్మై) అట్టి మనుష్యులకొరకు (సరస్వతీ) వేదమాత (క్షీరమ్) పాలు (సర్పిః) నేయి (మధు) తేనె మరియు (ఉదకమ్) స్వచ్ఛమగు జలము (దుహే) స్వయముగ పితకబడును. అనగా స్వయముగనే అందుచుండును.

వేదములందు ఇతర స్థలములందును 'నేను వీరదాత్రియగు వేదమాతయొక్క స్తుతియొనర్చియుంటిని. మీరుకూడ దాని అధ్యయనము, స్తవనమునొనర్చుడు. ఏలన, అది ద్విజులను పవిత్రపరమునదియైయున్నది. అది నావంటి వేదము నధ్యయనమొనర్చినవానికి ఆయువు, ప్రాణము, ప్రజ అనగా సంతానము, పశువులు కీర్తి, ధనము, బ్రహ్మవర్చస్సుల నిచ్చి నా ఆత్మ బ్రహ్మలోకమున నివసించునట్లు'' చేయును అని చెప్పబడినది. (అథ.౧౯-౭౧-౧)॥౨॥

భావార్థము :-వేదముల నధ్యయనమొనర్చి, దానికనుకూలముగ ఆచరణమొనర్చు పురుషార్థులు, సకలసంపదలను పొందుచుందురు.॥౨॥

1299. The man who studies the ennobling Vedic Riks revealed by God the Purifier, for him Sarasvati (Vedic Speech) pours forth milk - like knowledge of self, clarified butter - like the bright realisation of self, honey like enjoyment of the sweet bliss of God and water - like calm juice of peace. II2II

౧300. ఋషిః- పవిత్రో వసిష్ఠోవోభౌవా। దేవతా- పవమాన్యధ్యేతృస్తుతిః। ఛన్దః- అనుష్టుప్। స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పునరపి వేదాధ్యయనస్యైవ ఫలమాహ.

3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
౧300. పావమానీః స్వస్త్యయనీః సుదుఘాహిఘృతశ్చుతః।
౧ ౨3 ౧ ౨ 3 ౧౨ 3 ౨3 ౧ ౨ 3 ౨
ఋషిభిః సంభృతో రసో బ్రాహ్మణేష్వమృతం హితమ్ ॥ 3 ॥

3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర
ప. వి:- పావమానీః। స్వస్త్యయనీః। స్వస్తి-అయనీః। సుదుఘాః। సు-దుఘాః। హి।
3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౧౨ర 3 ౧ ౨
ఘృతశ్చుతః। ఘృత-శ్చుతః। ఋషిభిః। సంభృతః। సమ్-భృతః। రసః। బ్రాహ్మణేషు।
3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౨
అమృతమ్। అ-మృతమ్। హితమ్ ॥3॥

పదార్థః-పావమానీః పావమాన్యః పవమాన వేదతాకా ఋచః **హి** నిశ్చయేన **స్వస్త్యయనీః** కల్యాణ ప్రాపికాః, **సుదుఘాః** మధురదుగ్ధప్రదాః, **ఘృతశ్చుతః** ఘృతస్రావిణ్యశ్చ భవన్తి. ఆసామధ్యయనేన **ఋషిభిః** వేదరహస్యవిద్భిః **రసః** ఆనన్దరసః **సంభృతః** ఆస్వాదితో భవతి, **బ్రాహ్మణేషు** వేదపాఠిషు విప్రేషు చ **అమృతమ్** దుఃఖమోక్షరూపమ్ అమృతత్వమ్ **హితమ్** నిహితం జాయతే ॥ 3 ॥

'అత్ర సుదుఘాః', 'ఘృతశ్చుతః' ఇత్యనేన పావమానీనామృచాం ధేనుత్వం వ్యజ్యతే ॥ 3 ॥

భావార్థః-వేదాధ్యయనేన కర్మయోగినో భూత్వా జనాః సర్వామపి లౌకికీమాధ్యాత్మికీం చ సమ్పదం లభన్తే ॥3॥

౧300. దీనియందును మరల వేదాధ్యయనఫలమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(పావమానీః) పవమానదేవతగల ఋచలు (హి) నిశ్చయముగనే (స్వస్త్యయనీః) కల్యాణమును గలిగించునట్టి (సుదుఘాః) మధురమగు పాలనిచ్చునట్టి మరియు (ఘృతశ్చుతః) నేయిని ప్రవహింపజేయునవిగ నుండును. వీని అధ్యయనముచే (ఋషిభిః) వేదరహస్యవేత్తలగు ఋషులు (రసః) ఆనందరసమును (సంభృతః) ఆస్వాదించెదరు. మరియు (బ్రాహ్మణేషు) వేదపాఠులగు బ్రాహ్మణులను (అమృతమ్) దుఃఖములనుండి మోక్షరూప అమృతత్వమును (హితమ్) పొందుచుందురు.॥3॥

ఇచ్చట 'సుదుఘాః' మరియు 'ఘృతశ్చుతః' ఈ శబ్దముల అర్థములచే పావమానీ ఋచలు పాడియావులైయున్నవి. వీనివల్ల వ్యంగార్థము వెడలుచుండును.॥3॥

భావార్థము :-వేదాధ్యయనముచే కర్మయోగులుగనై లోకులు లౌకిక మరియు ఆధ్యాత్మిక సంపదలను పొందుచుందురు.॥3॥

1300. Thi Riks revealed by God the Purifier bring us weal, fulfil our noble desires and engender splendour. The saints and sages store their juice and it is the beneficial nectar that is deposited in true Brahmanas (knowers of God). ll3ll

౧30౧. ఋషిః-పవిత్రో వసిష్ఠో వోభౌ వా। దేవతా-పవమానాధ్యేతృస్తుతిః।

ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

అథ వేదాధ్యయనేన కిం స్యాదిత్యాకాఙ్క్షతే.

౧30౧. పావమానీర్దధన్తు న ఇమం లోకమథో అముమ్ ।
కామాన్త్సమర్ధయన్తు నో దేవీర్దేవైః సమాహృతాః ॥4॥

ప. విః- పావమానీః । దధన్తు । నః । ఇమమ్ । లోకమ్ । అథ । ఉ । అముమ్ । కామాన్ । సమ్ । అర్ధయన్తు । నః । దేవీః । దేవైః । సమాహృతాః । సమ్- ఆహృతాః ॥ 4 ॥

పదార్థః-పావమానీః పవమానదేవతాకా ఋచః **నః** అస్మాకమ్ **ఇమం లోకమ్** ఇహలోకమ్ **అథ ఉ** అపి చ **అముం లోకమ్** పరలోకమ్ **దధన్తు** ధారయన్తు. [దధ ధారణే భ్వాదిః, వ్యత్యయేన

పరస్మైపదమ్.] **దేవైః** వేదవిద్భిః **సమాహృతాః** అధ్యాపితాః తాః **దేవీః** దేవ్యః అర్థప్రకాశికా ఋచః **నః** అస్మాకమ్ **కామాన్** మనోరథాన్ **సమర్ధయన్తు** పూరయన్తు ॥ ౪ ॥

భావార్థః- వేదాధ్యయనేన జనాః స్ఫూర్తిం సత్ప్రేరణాం చ ప్రాప్యేమం చ లోకమముం చ లోకం సర్వాంశ్చ కామాన్ సమర్ధయితుమర్హన్తి ॥ ౪ ॥

౧౩౦౧. ఈ మంత్రములో వేదాధ్యయనమువల్ల మనకేమిలభించగలదను దాని వర్ణన గలదు.

పదార్థము :-(పావమానీ) పవమాన దేవతగల ఋచలు (నః) మాయొక్క (ఇమం లోకమ్) ఈ లోకమును (అథ ఉ) మరియు పరలోకములందును (దధన్తు) సహకరించెదరు. (దేవైః) వేదవేత్తలగు విద్వాంసులద్వార (సమాహృతాః) చదివించబడిన యవి (దేవీః) అర్థములను ప్రకాశపరచు ఆ ఋచలు (నః) మా యొక్క (కామాన్) మనోరథములను (సమర్ధయన్తు) పూర్ణపరచెదరుగాక! ॥౪॥

భావార్థము :-మనుష్యులు వేదాధ్యయనముచే స్ఫూర్తి మరియు ఉత్తమప్రేరణనుపొంది ఈ లోకమును, పరలోకమును మరియు సకలమనోరథములను సమృద్ధిపరచుకొనవలెను. ॥౪॥

1301. Let Revelation purify This world and the next Let wisdom Divine beautify Our life, passing all test. Let the Revealed hymns fulfil Spirit of service and sacrifice Ever practised by the wise. II4II

౧౩౦౨. ఋషిః-పవిత్రో వసిష్ఠో వోభౌవా। దేవతా-పవమాన్యధ్యేతృస్తుతిః।

ఛన్దః-అనుష్టుప్। స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పునః వేదాధ్యయనం నః కిం ప్రాపయేదిత్యాహ.

౧ ౨ ౩౨ ౩౧ ౨౩ ౧ ౨ ౩౨౩ ౧౨
౧౩౦౨. యేన దేవాః పవిత్రేణాత్మానం పునతే సదా।
౧౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨
తేన సహస్ర ధారేణ పావమానీః పునన్తు నః ॥ ౫ ॥

౧ ౨ర ౩౨ ౩౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩౧౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩౧ ౨
ప. వి:–యేన । దేవాః । పవిత్రేణ । ఆత్మానమ్ । పునతే । సదా । తేన । సహస్రధారేణ ।
౩౧ ౨ ౩ ౨ ౩
సహస్ర–ధారేణ । పావమానీః । పునన్తు । నః ॥ ౫ ॥

పదార్థః-దేవాః దివ్యగుణయుక్తా విద్వాంసః **యేన పవిత్రేణ** యేన పూతేన బ్రహ్మానన్దేన **ఆత్మానమ్** స్వాత్మానమ్ **సదా** సర్వదా **పునతే** పవిత్రం కుర్వన్తి **తేన సహస్రధారేణ** తేన

సహస్రధారాభిః ప్రవహతా దివ్యానన్దేన **పావమానీః** పవమాన దేవతాకా ఋచః **నః** అస్మాన్ **పునన్తు** పవిత్రాన్ కుర్వన్తు ॥ ౫ ॥

భావార్థః-పావమానీనామృచాం గానేన తత్రవర్ణితే రసాగారే పరమాత్మని ధ్యానేన చ కోఽపి దివ్యానన్దరసప్రవాహః ప్రసరన్నుపాసకానాం చేతాంసి పవిత్రీకరోతి ॥ ౫ ॥

౧302. ఈ మంత్రమందును మరల వేదాధ్యయనము వల్ల ఏమిపొందగలమను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(దేవాః) దివ్యగుణములతోగూడిన విద్వాంసులు (యేన పవిత్రేణ) ఏ పవిత్రబ్రహ్మానందముచే (ఆత్మానమ్) తమ ఆత్మలను (సదా) నిరంతరము (పునతే) పవిత్రమొనర్చెదరో (తేన సహస్రధారేణ) అట్టి వేలాది ధారలతో ప్రవహించునట్టి దివ్యానందముచే (పావమానీః) పవమానదేవతగల ఋచలు (నః) మమ్ము (పునన్తు) పవిత్రమొనర్చవలెను. ॥౫॥

భావార్థము :-పావమాని ఋచలగానముచే మరియు వానియందు వర్ణించబడిన రసమయ పరమాత్మయందు ధ్యానముంచుటవల్ల ఏదోయొక అద్వితీయమగు దివ్యానందరసముయొక్క ప్రవాహము ప్రవహించుచు ఉపాసకులచిత్తములను పవిత్రమొనర్చవేయును. ॥౫॥

1302. Truthful men God glorify By His worship their souls purify Let Revelation make us pure Giving knowledge pure and sure. II5II

౧303. ఋషిః-పవిత్రో వసిష్ఠోవోభౌ వా। దేవతా-పవమానాధ్యేత్రృస్తుతిః।

ఛన్దః-అనుష్టుప్। స్వరః-గాన్ధారః.

అథ వేదాధ్యయనస్య ఫలం వర్ణయతి.

౧303. పావమానీః స్వస్త్యయనీస్తాభిర్గచ్ఛతి నాన్దనమ్ ।
పుణ్యాం ఀ శ్చ భక్షాన్భక్షయత్యమృతత్వం చ గచ్ఛతి ॥ ౬ ॥

ప. వి:- పావమానీః । స్వస్త్యయనీః । స్వస్తి-అయనీః । తాభిః । గచ్ఛతి । నాన్దనమ్ । పుణ్యాన్ । చ । భక్షాన్ । భక్షయతి । అమృతత్వమ్ । అ-మృతత్వమ్ । చ । గచ్ఛతి ॥ ౬ ॥

పదార్థః-పవమానీః పవమాన దేవతాకా ఋచః **స్వస్త్యయనీః** కల్యాణకారిణ్యః సన్తి, **తాభిః** ఋగ్భిః, వేదాధ్యేతా **నాన్దనమ్** ఆనన్దధామ మోక్షమ్. [నన్దయతీతి నన్దనః, స ఏవ నాన్దనః

స్వార్థికస్తద్ధితప్రత్యయః.] **గచ్ఛతి** ప్రాప్నోతి, **పుణ్యాన్ చ** పుణ్యప్రాప్తాన్ చ **భక్షాన్** భోగాన్ **భక్షయతి** భుంక్తే, **అమృతత్వం చ** అమృతస్వరూపం చ **గచ్ఛతి** విన్దతి ॥౬॥

మోక్షధామ చైవం వర్ణయతి శ్రుతిః - యత్రానన్దాశ్చ మోదాశ్చ ముదః ప్రముద ఆసతే కామస్య యత్రాప్తాః కామాస్తత్ర మామమృతం కృధీన్ద్రాయేన్దో పరిస్రవ. ఋ. ౯।౧౧౩।౧౧ ఇతి. ॥౬॥

భావార్థః-పావమానీనామృచామర్థజ్ఞానపురఃసరం గానేన తదనుకూలాచరణేన చాభ్యుదయనిః శ్రేయసయోః ప్రాప్తిర్జాయతే.॥౬॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పావమానీనామృచామధ్యయనఫలస్యామృతత్వాదేర్వర్ణనాత్ పూర్వస్మిన్ఖణ్డే చ పరమాత్మజీవాత్మ విషయవర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తీతి వేద్యమ్.

౧౩౦౩. ఈ మంత్రములో వేదాధ్యయన ఫలము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(పావమానీః) పవమానదేవతగల ఋచలు, అనగా మంత్రములు (స్వస్త్యయనీః) శుభములను గలిగించునవియై యున్నవి (తాభిః) అట్టిమంత్రములచే వేదములనధ్యయనమొనర్చునట్టి (నాన్దనమ్) ఆనందధామమగు మోక్షమును (గచ్ఛతి) పొందగలరు. (పుణ్యాన్ చ) మరియు పుణ్యములచే ప్రాప్తించిన (భక్షాన్) భోగములను (భక్షయతి) భోగించుచుందురు (అమృతత్వం చ) మరియు అమృత స్వరూపమును (గచ్ఛతి) ప్రాప్తించుకొనగలరు.

మోక్షధామముయొక్క వర్ణన వేదములో ఈ విధముగ చెప్పబడినది. ఎచట ఆనందము గలదో, మోదముగలదో, తృప్తిగలదో, ప్రమోదము గలదో, ఎచ్చట మనోరథకుల మనోరథములు పూర్ణమగుచుండునో అట్టి మోక్షధామమునకు గొనిపోయి నన్ను అమరునిగ నొనర్చుము. ఓ ఇన్ద్ర! ఓ రసాగార సోమపరమేశ్వరా! ఆత్మనగు నన్ను దీసికొని మోక్షమును స్పర్శింప జేయుము.(ఋ. ౯ - ౧౧౩ - ౧౧). ॥౬॥

భావార్థము :-పావమానీఋచలను అర్థజ్ఞానపూర్వకముగ మరియు తదనుకూలముగ ఆచరణమొనర్చుటచే అభ్యుదయము మరియు నిఃశ్రేయసముయొక్క ప్రాప్తి కలుగగలదు.॥౬॥

ఈ ఖండములో పావమానీఋచల అధ్యయనముయొక్క ఫలము అమృతత్వము మున్నగునవి వర్ణించియుండుటవల్ల మరియు పూర్వఖండములో పరమాత్మ, జీవాత్మల విషయములు వర్ణించబడియుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదవ అధ్యాయమందలి ఏడవఖండము సమాప్తమైనది.

1303. These hymns revealed by God the Purifier, bring weal. By them a men attains happiness and bliss. He gets pure and holy enjoyment in this world and attains immortality. II6II

౧౩౦౪. ఋషిః- వసిష్ఠః। దేవతా- అగ్నిః। ఛన్దః- త్రిష్టుప్। స్వరః- ధైవతః.

తత్రాదౌ పరమాత్మప్రాప్తివిషయమాహ.

౧౨ ౩౧ ౨ర౩ ౧ ౨౩ ౨ ౩౨౩
౧౩౦౪. అగన్మ మహా నమసా యవిష్ఠం యో దీదాయ
౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
సమిద్ధః స్వే దురోణే । చిత్రభానుం రోదసీ
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
అన్తరుర్వీ స్వాహుతం విశ్వతః ప్రత్యఞ్చమ్ ॥ ౧ ॥

ప. వి:- అగన్మ । మహా । నమసా । యవిష్ఠమ్ । యః । దీదాయ । సమిద్ధః । సమ్ - ఇద్ధః । స్వే । దురోణే । దుః - ఓణే । చిత్రభానుమ్ । చిత్ర - భానుమ్ । రోద సీ ఇతి । అన్తః । ఉర్వీఇతి । స్వాహుతమ్ । సు - ఆహుతమ్ । విశ్వతః । ప్రత్యఞ్చమ్ । ప్రతి - అఞ్చమ్ ॥౧॥

పదార్థః- యః అగ్నిః అగ్రణీః పరమేశ్వరః **స్వే** స్వకీయే **దురోణే** బ్రహ్మాణ్డరూపే జీవాత్మరూపే వా గృహే. [దురోణ ఇతి గృహనామ, దురవా భవన్తి దుస్తర్పాః. నిరు. ౪ । ౫.] **సమిద్ధః** ప్రదీప్తః సన్ **దీదాయ** దీప్యతే. [దీదయతిః జ్వలతికర్మా. నిఘం.౧ । ౧౬.] తమ్ **యవిష్ఠమ్** యువతమమ్, **చిత్రభానుమ్** అద్భుతప్రకాశమ్ **ఉర్వీరోదసీ** విస్తీర్ణయోః రోదస్యోః ద్యావాపృథివ్యోః. [అత్ర సుపాం సులుక్. అ. ౭ । ౧ । ౩౯ ఇతి విభక్తేర్లుక్.] **అన్తః** అభ్యన్తరమ్ **స్వాహుతమ్** సమ్యక్ కృతాహుతిమ్ **విశ్వతః ప్రత్యఞ్చమ్** సర్వత్ర వ్యాప్తమ్ పరమేశ్వరమ్ **మహా నమసా** మహతా నమస్కారేణ సహ, వయమ్ **అగన్మ** ప్రాప్నుమః ॥ ౧ ॥

భావార్థః- యే సూక్ష్మదర్శినః సన్తి తే ద్యావాపృథివ్యోః సర్వత్ర పరమాత్మన ఏవ విభూతిం పశ్యన్తి ॥౧॥

౧౩౦౪. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ ప్రాప్తిని గురించి వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- (యః) ఆ అగ్రనాయకుడగు పరమేశ్వరుడు (స్వే) తన (దురోణే) బ్రహ్మాండరూప మరియు జీవాత్మరూప గృహములో (సమిద్ధః) ప్రకాశముతో (దీదాయ) భాసించుచుండును. అట్టి (యవిష్ఠమ్) సర్వాధిక యువకుడు (చిత్రభానుమ్) అద్భుత ప్రకాశవంతుడు (ఉర్వీరోదసీ) విస్తీర్ణమగు ద్యావా, పృథివియొక్క (అన్తః) లోపల (స్వాహుతమ్) తమ ఆహుతినిచ్చుకొనినవారి (విశ్వతః ప్రత్యఞ్చమ్) సర్వత్ర వ్యాపకమైయున్న పరమేశ్వరుని (మహా నమసా) హార్దిక నమస్కారములతోగూడ మేము (అగన్మ) ప్రాప్తించుకొందుము. ॥౧॥

భావార్థము :- సూక్ష్మదర్శియగువారు ఆకాశము, పృథివియందంతటను పరమాత్మయొక్క-శక్తులను చూచుచుందురు.॥౧॥

1304. With great reverence, we approach God Who is Ever Young and Who shines well in His dwelling in the pure heart of a devotee or the vast universe. He is wondrously bright, pervading the earth and heaven, well - worshipped in all directions. II1II

౧౩౦౫. ఋషిః- వసిష్ఠః। దేవతా- అగ్నిః। ఛన్దః- త్రిష్టుప్। స్వరః- ధైవతః.

అథ పరమేశ్వరోఽస్మాన్ కథముపకుర్యాదిత్యాహ.

౨౩ ౧ ౨ర ౩౧ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨౩ ౨౩
౧౩౦౫. సమహ్నో విశ్వా దురితాని సాహ్వానగ్నిష్టవే దమ
౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ ౩౧ ౨౩ ౨ ౩౧
ఆ జాతవేదాః। స నో రక్షిషద్దురితాదవద్యాదస్మాన్
౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
గృణత ఉత నో మఘోనః ॥ ౨ ॥

ప. వి:- సః। మహ్నా। విశ్వా। దురితాని - దుః ఇతాని। సాహ్వాన్। అగ్నిః। స్తవే। దమే। ఆ। జాతవేదాః। జాత - వేదాః। సః। నః। రక్షిషత్। దురితాత్। దుః - ఇతాత్। అవద్యాత్। అస్మాన్। గృణతః। ఉత। నః। మఘోనః ॥ ౨ ॥

పదార్థః- మహ్నా మహిమ్నా **విశ్వా** విశ్వాని **దురితాని** పాపదుఃఖదుర్గుణదుర్వ్యసనాదీని **సాహ్వాన్** అభిభూతవాన్ [సహతేః లిటః క్వసౌ 'దాశ్వాన్ సాహ్వాన్మీఢ్వాంశ్చ అ. ౬ । ౧ । ౧౨ ఇత్యనేన పరస్మైపదము పధాదీర్ఘత్వమద్విర్వచనమనిట్త్వం చ నిపాత్యతే.] **జాతవేదాః** సర్వజ్ఞః సర్వాన్తర్యామీ చ **అగ్నిః** అగ్రనాయకః పరమేశ్వరః **దమే** అన్తరాత్మరూపే గృహే. [దమ ఇతి గృహనామ. నిఘం.3 । ౪.] **ఆ స్తవే** ఆ స్తూయతే. **సః** పరమేశ్వరః **నః** అస్మాన్ **అవద్యాత్** గర్హ్యాత్. [అవద్యపణ్యవర్యాగర్హ్యపణితవ్యానిరోధేషు. అ. 3 । ౧ । ౧౦౧ ఇతి గర్హ్యార్థే నిపాతనమ్.] **దురితాత్** పాపాత్ **రక్షిషత్** రక్షతు. [రక్షతేర్లేటిరూపమ్.] **గృణతః** అర్చతః. [గృణాతిః అర్చతికర్మా. నిఘం 3 । ౧౪.] **అస్మాన్** స్తోతౄన్ **ఉత** అపి చ **నః** అస్మాకమ్ **మఘోనః** ధనికాన్ పుత్రపౌత్రకలత్రాదీన్ **రక్షిషత్** రక్షతు ॥ ౨ ॥

భావార్థః-పరమాత్మానం ధ్యాత్వా తతః సత్ప్రేరణాం ప్రాప్య వయంవయస్మాకం సమ్బన్ధినశ్చ సర్వాణి దుర్గుణదుర్వ్యసనదుఃఖాదీని దూరీ కుర్యామ ॥ ౨ ॥

౧౩౦౫. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుడు మన కెట్లుపకరించవలె నను విషయమున్నది.

పదార్థము :-(మహ్నా) మహిమచే (విశ్వా) సమస్త (దురితాని) పాపములు, దుఃఖములు, దుర్గుణములు, దుర్వ్యసనములు మున్నగువానిని (సాహ్వాన్) నష్టమొనర్చునట్టి (జాతవేదాః) సర్వజ్ఞుడు మరియు సర్వాంతర్యామి (అగ్నిః) అగ్రనాయకుడగు పరమేశ్వరుడు (దమే) అంతరాత్మరూప గృహములో (ఆ స్తవే) ప్రతిష్ఠను పొందుచుండును (సః) ఆ పరమేశ్వరుడు (నః) మమ్ము (అవద్యాత్) నిందనీయమగు (దురితాత్) పాపములనుండి (రక్షిషత్) కాపాడును (గృణతః) అర్చించునట్టి (అస్మాన్) స్తోతలమగు మమ్ము (ఉత) మరియు (నః) మాయొక్క (మఘోనః) ధనికులగు పుత్రులు, పౌత్రులు, భార్య మున్నగువారిని (రక్షిషత్) రక్షణయొనర్చవలెను. ॥౨॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుని ధ్యానించి, ఆయనచే శుభప్రేరణలను పొంది మనము మరియు మనకు సంబంధించిన వారెల్లరును దుర్గుణములు, దుర్వ్యసనములు, దుఃఖములు మున్నగువానిని దూరమొనర్చుకొనవలెను. ॥౨॥

1305. Through His great might, overcoming all evils, praised in the heart of a devotee is Omnipresent and Omniscient God. May He preserve from disgrace and trouble, both of us, who praise Him and who are wealthy in Wisdom. II2II

౧౩౦౬. ఋషిః-వసిష్ఠః। దేవతా-అగ్నిః। ఛన్దః-త్రిష్టుప్। స్వరః- ధైవతః.

అథ పరమాత్మానం స్తువన్తిం ప్రార్థయతే.

౧ ౨ర ౩౨ ౩ ౧ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౨౩౧ ౨
౧౩౦౬. త్వం వరుణ ఉత మిత్రో అగ్నే త్వాం వర్ధన్తి మతిభిర్వసిష్ఠాః ।
౧ ౨ర ౩౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨౩ ౧౨
త్వే వసుసుషణనాని సన్తు యూయం పాత స్వస్తిభిః సదానః ॥౩॥

౨ ౧౨ర ౩౨ ౩౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨
ప. వి:– త్వమ్ । వరుణః । ఉత । మిత్రః । మి –త్రః । అగ్నే । త్వామ్ । వర్ధన్తి । మతిభిః ।
౧౨ర ౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩
వసిష్ఠాః । త్వే ఇతి । వసు । సుషణనాని । సు– సననాని । సన్తు । యూయమ్ । పాత ।
౧౨ ౩ ౧౨ ౧౨ర ౩
స్వస్తిభిః । సు – అస్తిభిః । సదా – నః ॥ ౩ ॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** అగ్రనాయక పరమాత్మన్! **త్వమ్ వరుణః** పాపానాం నివారకః **ఉత** అపి చ **మిత్రః** మరణాత్ త్రాతా సుహృత్ అసి. **వసిష్ఠాః** అతిశయేన విద్యైశ్వర్యయుక్తాః విద్వాంసః ఉపాసకాః **మతిభిః** స్తుతిభిః **త్వామ్** పరమాత్మానమ్ **వర్ధన్తి** వర్ధయన్తి, జనే జనే ప్రసారయన్తీత్యర్థః. **త్వే** త్వయి విద్యమానాని **వసు** వసూని ఐశ్వర్యాని **సుషణనాని** సుసమ్భజనాని **సన్తు** భవన్తు. యూయమ్. [ఆదరార్థమ్ బహువచనమ్.] **స్వస్తిభిః** యోగక్షేమైః **సదా** నిత్యమ్ **నః** అస్మాన్ **పాత** రక్షత ॥ 3 ॥

భావార్థః- యత్కిఞ్చిదప్యైశ్వర్యమస్మద్ధస్తగతం విద్యతే తత్సర్వం పరమాత్మ ప్రదత్తమేవ ॥ 3 ॥

౧౩౦౬. ఈ మంత్రములో పరమాత్మను స్తుతించుచు ఆయనను ప్రార్థించవలె నను ఉపదేశము కలదు.

పదార్థము :-(అగ్నే) అగ్రనాయకుడవగు ఓ పరమేశ్వరా! (త్వమ్) నీవు (వరుణః) పాపములను నివారించువాడవు (ఉత) మరియు (మిత్రః) విపత్తులందు ఆదుకొనునట్టి మిత్రుడవు (వసిష్ఠాః) గొప్ప విద్యవంటి ఐశ్వర్యవంతులు, విద్వాంసులునగు ఉపాసకులు (మతిభిః) స్తుతులచే (త్వామ్) నిన్ను (వర్ధతి) కీర్తించుచుందురు అనగా మానవులందరియందును ప్రసారమొనర్చుచుందురు. (త్వే) నీయందు తేజరిల్లుచున్న ఐశ్వర్యములు (సుషణాని) ఉత్తమముగ (సన్తు) ప్రాప్తించుగాక (యూయమ్) నీవు (స్వస్తిభిః)(వసు) యోగక్షేమములద్వార (సదా) ఎల్లప్పుడును (నః) మమ్ము (పాత) రక్షించుచుందువుగాక! ॥3॥

భావార్థము :- మనవద్ద ఏ యే ఐశ్వర్యములు గలవో అవియన్నియును పరమాత్మ ద్వారానే ప్రసాదించబడినవని ఎంచవలెను. ॥3॥

1306. O God, Thou art called Mitra (The Friend of all) and Varuna (The Best or the Most Acceptable). Men of self - control and true devotees exalt Thee with the hymns. With Thee be most abundant gain of the wealth of wisdom. O ye wise men, preserve us ever more with blessings. ॥3॥

౧౩౦౭. ఋషిః-వత్సః కాణ్వః। దేవతా-ఇన్ద్రః। ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ పరమాత్మవిషయమాహ.

3 2ఉ 3 1 2ర 312 3 1 2
౧౩౦౭. మహాఀ ఇన్ద్రో య ఓజసా పర్జన్యో వృష్టిమాఀ ఇవ ।

1 2 3 1 2
స్తోమైర్వత్సస్య వావృధే ॥ ౧ ॥

3 ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩౧౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౩౧౨
ప. వి:– మహాన్ । ఇన్ద్రః । యః । ఓజసా । పర్జన్యః । వృష్టిమాన్ – ఇవ । స్తోమైః । వత్సస్య ।

వావృధే ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **యః ఇన్ద్రః** యః పరమైశ్వర్యవాన్ జగదీశ్వరః **వృష్టిమాన్ పర్జన్యః ఇవ** వృష్టిజలయుక్తో మేఘ ఇవ **ఓజసా** బలేన **మహాన్** మహిమోపేతః అస్తి సః **వత్సస్య** స్వపుత్రస్య మానవస్య **స్తోమైః** ప్రశస్తిభిః **వావృధే** వర్ధతే ॥ ౧॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౧ ॥

భావార్థః- **యథా పుత్రస్య ప్రశస్తిభిః పితా ప్రశస్తో జాయతే, తథైవ పూర్వమేవ పర్జన్యవన్మహానపి పరమేశ్వరో మానవస్య ప్రశస్తిభిర్మహత్తరో జాయతే ॥ ౧ ॥**

౧౩౦౭. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- (యః ఇన్ద్రః) ఏ పరమైశ్వర్యశాలియగు పరమేశ్వరుడు (వృష్టిమాన్ పర్జన్యః ఇవ) వృష్టిజలములచే పరిపూర్ణమగు మేఘములవలె (ఓజసా) బలముచే (మహాన్) గొప్పవాడై యున్నాడు. ఆయన (వత్సస్య) తన పుత్రులగు మానవుల (స్తోమైః) ప్రశస్తమగు స్తుతులచే (వావృధే) వృద్ధిపరచుచుండును. ॥౧॥

దీనిలో ఉపమాలంకారము గలదు. ॥౧॥

భావార్థము :- ఎటుల పుత్రుల ప్రశస్తిచే తండ్రి ప్రశస్తిని పొందుచుండునో, అటులనే మొదటినుండియే మేఘములవంటి మహనీయుడగు పరమేశ్వరుడు మానవుల ప్రశస్తులవల్ల ఇంకను అధిక మహనీయుడగును. ॥౧॥

1307. God, Great in His Power and Might and like the cloud rich in rains, has been glorified by the lauds of a true devotee who is like a dear son to Him. II1II

౧౩౦౮. ఋషిః- వత్సః కాణ్వః। దేవతా- ఇన్ద్రః। ఛన్దః- గాయత్రీ। స్వరః- షడ్జః.

అథ పునస్తమేవ విషయం ప్రాహ.

౨౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౦౮. కణ్వా ఇన్ద్రం యదక్రత స్తోమైర్యజ్ఞస్య సాధనమ్ ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
జామిబ్రువత ఆయుధా ॥ ౨ ॥

౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౨
ప. వి:– కణ్వాః । ఇన్ద్రమ్ । యత్ – అక్రత । స్తోమైః । యజ్ఞస్య । సాధనమ్ । జామి ।
౩ ౧ ౨ర
బ్రువతే । ఆయుధా ॥౨॥

పదార్థః- **యత్** యదా **కణ్వాః** మేధావినః స్తోతారః. [కణ్వ ఇతి మేధావినామ. నిఘం.3 ।౧౫.] **ఇన్ద్రమ్** విఘ్నవిదారకం పరమైశ్వర్యవన్తం పరమాత్మానమ్ **స్తోమైః** స్తోత్రైః **యజ్ఞస్య** స్వకీయస్య శత సంవత్సరాత్మకస్య జీవనయజ్ఞస్య **సాధనమ్** సాధకమ్ **అక్రత** అకృషత, కుర్వన్తి. [అత్ర కరోతేర్లఙర్థే లుఙ్ 'మన్త్రే ఘసహ్వర.' అ. ౨ ।౪ ।౮౦ ఇత్యనేన చ్లేర్లుక్.] తదా తే **ఆయుధా** రక్షాసాధనాని ఆయుధాని **జామి** అతిరిక్తమ్. [జామి - అతిరేకనామ ఇతి నిరుక్తమ్. ౪ ।౨౦.] **బ్రువతే** కథయన్తి. యజ్ఞ ఇన్ద్రేణైవ సాధితః, కిమేభిః సంగృహీతైరాయుధైరిత్యాయుధానాం వ్యర్థత్వం బ్రువన్తీత్యర్థః ॥ ౨ ॥

భావార్థః- ఆత్మానం పరమాత్మనే సమర్ప్య తద్రక్షణం సర్వైః ప్రాప్తవ్యమ్ ॥ ౨ ॥

౧౩౦౮. ఈ మొదటి మంత్రములో పరమాత్మ విషయవర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :- (యత్) ఎపుడు (కణ్వాః) మేధావులగు స్తోతలు (ఇన్ద్రమ్) విఘ్ననాశకుడు పరమైశ్వర్యశాలియగు పరమాత్మను (స్తోమైః) స్తోత్రములచే (యజ్ఞస్య) తమ నూరుసంవత్సరములవరకు నడచునట్టి జీవనయజ్ఞమునే (సాధనమ్) సాధకముగ (అక్రత) చేసికొనెదరో అపుడు వారు (ఆయుధా) రక్షనకు సాధనములవంటి శస్త్రాస్త్రములను (జామి) అనావశ్యకము (బ్రువతే) అని యందురు. అనగా జీవనయజ్ఞము పరమాత్మయే సిద్ధిపరచిపెట్టినాడు. ఈ సంగ్రహించి యుంచుకొనబడిన శస్త్రాస్త్రములచే ప్రయోజనమేమి? యని ఈ విధముగ ఆయుధములును వ్యర్థమేయని చెప్పుచుందురు. ।౨॥

భావార్థము :- పరమాత్మయెడ ఆత్మసమర్పణమొనర్చుకొనినవారి రక్షణను ఎల్లరును చూచుకొనుచుందురు. ।౨॥

1308. Since Wise men of meditation make with lauds God as Completer of their spiritual inner sacrifice, they declare all weapons needless for their own protection. [They being pledged to non - violence, depend on God and God alone for their protection. Such Brahmans and Sanyasis don't resort to violence as they believe in their tremendous spiritual Power.] II2II

౧౩౦౯. ఋషిః- వత్సః కాణ్వః। దేవతా- ఇన్ద్రః। ఛన్దః- గాయత్రీ। స్వరః- షడ్జః.

అథ సత్యస్య విషయమాహ.

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౮ ౩ ౧ ౨
౧౩౦౯. ప్రజామృతస్య పిప్రతః ప్ర యద్భర న్త వహ్నయః ।
౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
విప్రా ఋతస్య వాహసా ॥ 3 ॥

3 2 3 2 3 12 12ర 12ర 12ర
ప. వి:– ప్రజామ్ ప్ర – జామ్ । ఋతస్య । పిప్రతః । ప్ర । యత్ – భరన్త । వహ్నయః ।

12ర 3 12 12ర
విప్రాః వి – ప్రాః । ఋతస్య । వాహసా ॥ 3 ॥

పదార్థః-యత్ యదా **వహ్నయః** బ్రహ్మయజ్ఞస్య వోఢారః ఉపాసకాః **పిప్రతః** పాలయతః [పౄ పాలనపూరణయోః, శతృః.] **ఋతస్య** సత్యస్య **ప్రజామ్** ప్రకర్షేణ జనయితారం పరమేశ్వరమ్ **ప్ర భరన్త** అన్తరాత్మని ధారయన్తి, తదా తే **విప్రాః** విద్వాంసో జనాః **ఋతస్య** సత్యస్య **వాహసా** వాహసః ప్రచారకా జాయన్తే. [వాహస్ శబ్దాజ్జసి 'సుపాం సులుక్' అ. ౭ । ౧ । ౩౯ ఇత్యనేన జస ఆకారాదేశః.] ॥ 3 ॥

భావార్థః-సత్యజ్ఞానస్య సత్యకర్మణశ్చాదర్శభూతం పరమాత్మానమనుభూయ స్వజీవనే సత్యమానీయైవ సత్యం ప్రచారయితుం సుశకమ్ ॥ 3 ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మవిషయవర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్యపూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తీతి వేద్యమ్ ॥

౧౩౦౯. ఈ మంత్రములో సత్యమును గురించిన విషయము గలదు.

పదార్థము :-(యత్) ఎపుడు (వహ్నయః) బ్రహ్మయజ్ఞమును వహించునట్టి ఉపాసకులు (పిప్రతః) పాలనకర్త (ఋతస్య) సత్యముయొక్క (ప్రజామ్) ఉత్పాదకుడగు పరమేశ్వరుని (ప్రభరన్త) అంతరాత్మయందు ధారణమొనర్చుకొందురో, అపుడు వారు (విప్రాః) విద్వాంసులుగ (ఋతస్య) సత్యమును గురించి (వాహసా) ప్రచారకులైపోవుదురు. ॥3॥

భావార్థము :-సత్యజ్ఞానము మరియు సత్యకర్మల ఆదర్శరూపుడగు పరమాత్మయొక్క అనుభూతినిపొంది తమ జీవితములలో సత్యమును తెచ్చుకొనినప్పుడే సత్యముయొక్క ప్రచారము సులభముగ కాగలుగును. ॥3॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ విషయము వర్ణింపబడియున్నందున ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముచే సంబంధము గలదని ఎరుగవలెను.

పదవ అధ్యాయమందలి ఎనిమిదవ ఖండము సమాప్తమైనది.

1309. When devotees bear within themselves the splendour of God Who is 'Absolute Truth', they become true genuises and full of true wisdom, by the power of truth. II3II

౧౩౧౦. ఋషిః-శతంవైఖానసాః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ పరమాత్మనో ధారా వర్ణయతి.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౧౦. పవమానస్య జిఘ్నతో హరేశ్చన్ద్రా అసృక్షత ।

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
జీరా అజిరశోచిషః ॥ ౧ ॥

౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
ప. వి: – పవ మానస్య । జిఘ్నతః । హరేః । చన్ద్రాః । అసృక్షత । జీరాః । అజిరశోచిషః ।
౩ ౨ ౩
అజిర – శోచిషః ॥ ౧॥

పదార్థః-**పవమానస్య** అన్తరాత్మానం పునానస్య, **జిఘ్నతః** దోషాన్ వినాశయతః. [హన్తేఃశతరి ఛాన్దసః శపః శ్లుః.] **హరేః** చిత్తాకర్షకస్య పరమాత్మనః **చన్ద్రాః** ఆహ్లాదకారిణ్యః, **అజిరశోచిషః** అక్షయరోచిషః, **జీరాః,** క్షిప్రగామిన్యః ఆనన్దధారాః. [జీరాః ఇతి క్షిప్రనామ. నిఘం ౨ । ౧౫.] **అసృక్షత** విసృజ్యన్తే ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరమాత్మన ఆనన్ద ధారాసు నిమజ్జ్య స్తోతారో నిర్మలాన్తఃకరణాః సన్తః కృతకృత్యా జాయన్తే.॥౧॥

౧౩౧౦. ఈ మొదటి మంత్రములో పరమాత్మ ఆనందధారలవిషయము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(పవమానస్య) అంతరాత్మను పవిత్రమొనర్చునట్టి (జిఘ్నతః) దోషములను నష్టమొనర్చునట్టి (హరేః) చిత్తాకర్షకుడగు పరమాత్మయొక్క (చన్ద్రాః) ఆనందదాయిని (అజిరశోచిషః) అక్షయ ప్రకాశముగల (జీరాః) శీఘ్రగామినులగు ఆనందధారలు (అసృక్షత) వెడలుచున్నవి.॥౧॥

భావార్థము :-పరమాత్మయొక్క ఆనందధారలలో మునకలు వేయుచు స్తోతలు నిర్మల అంతఃకరణములు గలవారుగనై కృతకృత్యులైపోవుదురు.॥౧॥

1310. Great lights of God Who is the Purifier, the Destroyer of ignorance and sin and Resplendent, are seen within which create great delight. II1II

౧౩౧౧. ఋషిః-శతం వైఖానసాః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మనో గుణాన్ వర్ణయతి..

౧౩౧౧. పవమానో రథీతమః శుభ్రేభిః శుభ్రశస్తమః ।
హరిశ్చన్ద్రో మరుద్గణః ॥ ౨ ॥

ప. విః – పవ మానః । రథీతమః । శుభ్రేభిః । శుభ్రశస్తమః । శుభ్ర – శస్తమః । హరిశ్చన్ద్రః హరిః – చన్ద్రః । మరుద్గణః । మరుత్ – గణః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-పవమానః పావకః సోమః జగత్స్రష్టా పరమేశ్వరః **రథీతమః** రథవత్సు శ్రేష్ఠః. [రథితమః ఇతి ప్రాప్తే ''ఈద్ రథినః.' అ. ౮ । ౨ । ౧౭ వా. ఇత్యనేన ఇకారస్య ఈకారాదేశః.] **శుభ్రేభిః** శుభ్రైః గుణైః **శుభ్రశస్తమః** నిర్మలతమయశోయుక్తః, **హరిశ్చన్ద్రః** హృదయహార్యాహ్లాదః. [హరిః మనోహరః చన్ద్రః ఆహ్లాదో యస్య సః. చది ఆహ్లాదే. హ్రస్వాచ్చన్ద్రోత్తరపదే మన్త్రే అ. ౬ । ౧ । ౧౫౧ ఇతి సుడాగమః.] **మరుద్గణః** మరుతః ప్రాణా వాయవో వా గణా యస్య తథావిధశ్చ వర్తతే ॥ ౨ ॥

భావార్థః-సూర్యచన్ద్రపవనవిద్యుదాదయో మానవదేహాశ్చ యస్య రథాః సన్తి స యశస్వితమః పరమానన్దః ప్రాణాదీనాం నాయకః పరమేశ్వరః సర్వైర్జ్ఞాతవ్యః ॥ ౨ ॥

౧౩౧౧. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ గుణముల వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(పవమానః) పవిత్రకర్త, జగత్స్రష్టయగు పరమేశ్వరుడు (రథీతమః) రథికులలో శ్రేష్ఠమగు (శుభ్రేభిః) శుభ్రమగు గుణకర్మలచే (శుభ్రశస్తమః) అత్యంత నిర్మలమగు శ్రేయస్సుగలవారు (హరిశ్చన్ద్రః) మనోహరమగు ఆహ్లాదము నిచ్చువారు మరియు (మరుద్గణః) ప్రాణరూపము లేక పవనమువంటి గుణములు గలవారగుదురు.।౨॥

భావార్థము :- ఏ సూర్యుడు, చంద్రుడు, వాయువు, విద్యుత్తు మున్నగువానిని మరియు మానవ శరీరమును చేయబడిన రథమువంటిదో, అట్టి అత్యంత యశోవంతము పరమానందదాయకము, ప్రాణము మున్నగువానిని నడుపునట్టి పరమేశ్వరుని జ్ఞానమును ఎల్లరును పొందవలసియుండును.।౨॥

1311. God the Purifier is the Best Owner of the chariot of the world. He is praised with fairest hymns and is the Most Resplendent. He is Destroyer of all misery and Giver of great delight. All devotees and performers of Yajnas (non - violent sacrifices) are His hosts. [They all praise Him]. II2II

౧౩౧౨. ఋషిః-శతం వైఖానసాః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మా ప్రార్థ్యతే.

౧౩౧౨. పవమాన వ్యశ్నుహి రశ్మిభిర్వాజ సాతమః।
దధత్స్తోత్రే సువీర్యమ్ ॥ 3 ॥

ప. వి:– పవమాన। వి। అశ్నుహి। రశ్మిభిః। వాజసాతమః। వాజ – సాతమః। దధత్ – స్తోత్రే। సువీర్యమ్। సు–వీర్యమ్ ॥ 3 ॥

పదార్థః- హే **పవమాన** పావక సోమ పరమాత్మన్! **వాజసాతమః** అతిశయేన బలస్య సంభక్తా దాతా వా త్వమ్ **స్తోత్రే** ఉపాసకాయ మహ్యమ్ **సువీర్యమ్** సువీర్యోపేతం గుణగణమ్ **దధత్** ప్రయచ్ఛన్ సన్ **రశ్మిభిః** తేజః కిరణైః సహ **వ్యశ్నుహి** ప్రాప్నుహి ॥ 3 ॥

భావార్థః-జగదీశ్వరస్య స్తోతాతస్మాత్ తేజోబలవీర్య సత్యాహింసా న్యాయదయా దాక్షిణ్యాదికం ప్రాప్య యశస్వితమో జాయతే ॥ 3 ॥

౧౩౧౨. ఈ మంత్రములో పరమాత్మనే ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(పవమాన) పవిత్రకర్తవగు ఓ సోమపరమేశ్వరా! (వాజసాతమః) అత్యధిక బలమునిచ్చునట్టి నీవు (స్తోత్రే) ఉపాసకుడనగు నాకు (సువీర్యమ్) ఉత్తమవీర్యవంతమగు గుణములను (దధత్) ప్రదానమొనర్చుచు (రశ్మిభిః) తేజఃకిరణములతోగూడ (వ్యశ్నుహి) ప్రాప్తింపజేయుము.॥3॥

భావార్థము :-జగదీశ్వరునిస్తోతలు ఆయనతో తేజము, బలము, వీర్యము, సత్యము, అహింస, న్యాయము, ఆదరణ మున్నగువానిని ప్రాప్తింపజేసికొని కీర్తిమంతులుగ నగుదురు.॥3॥

1312. O Purifier, being the Best Giver of the power by Thy rays, penetrate us giving the singer, heroic strength. II3II

౧౩౧౩. ఋషిః-సప్తర్షయః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ)। స్వరః-మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౧౨ క్రమాఙ్కే సోమరసపక్షే భక్తిరస విషయే చ వ్యాఖ్యాతా. అత్ర బ్రహ్మానన్దరసవిషయ ఉచ్యతే.

౧౩౧౩. పరీతో షిఞ్చతా సుతం సోమో య ఉత్తమం హవిః।
దధన్వాఀ యో నర్యో అప్స్వ౩ న్తరా
సుషావ సోమమద్రిభిః ॥ ౧ ॥

ప. వి:-పరి - ఇతః। షిఞ్చత। సుతమ్। సోమః। యః। ఉత్తమమ్। హవిః। దధన్వాన్। యః। నర్యః। అప్సు। అన్తః। ఆ। సుషావ। సోమమ్। అద్రిభిః। అ - ద్రిభిః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే మనుష్యాః! యూయమ్ **ఇతః** అస్మాత్ సోమాత్ రసమయాత్ పరమాత్మనః **సుతమ్** అభిషుతమ్ ఆనన్దరసమ్ **పరి సిఞ్చత** పరితో వర్షత, **యః సోమః** యో రసాగారః పరమాత్మా **ఉత్తమం హవిః** ఉత్కృష్టతమమ్ ఆదాతవ్యం వస్తు విద్యతే. [హూయతే ఆదీయతే ఇతి హవిః. హు దానాదనయోః ఆదానే చేత్యేకే.] **నర్యః** నరాణాం హితకర్తా **యః** సోమః పరమాత్మా **దధన్వాన్** ఉపాసకాన్ ధృతవాన్ భవతి. యం చ **సోమమ్** రసనిధిం పరమాత్మానమ్, ఉపాసకః **అద్రిభిః** ధ్యానరూపైః అభిషవపాషాణైః **అప్సు అన్తః** ప్రాణేషు మధ్యే **ఆ సుషావ** ఆ సునోతి ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరబ్రహ్మణః సకాశాత్ పరమానన్దం ప్రాప్య స ఉపాసకైరన్యేభ్యోఽపి వర్షణీయః ॥ ౧ ॥

౧౩౧౩. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందు ౫౧౨వ మంత్రమునకు సోమరసము మరియు భక్తిరస పక్షములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచట బ్రహ్మానందరసమును గురించి యుండును.

పదార్థము :- ఓ మానవులారా! మీరు (ఇతః) ఈ రసమయ, పరమాత్మరూప సోమము నుండి (సుతమ్) వెళ్లినట్టి ఆనందరసమును (పరి సిఞ్చత) నలువైపులలో వర్షింపజేయుడు (యః సోమః) ఏ రసనిధియగు పరమాత్మ (ఉత్తమం హవిః) అన్నిటికన్న అధిక ఉత్కృష్టమగు పొందదగిన వస్తువుయైయున్నదో (నర్యః) మనుష్యులకు హిత మొనర్చునది (యః) ఎయ్యది సోమపరమాత్మ

(దధన్వాన్) ఉపాసకుల సహాయ మొనర్చునదియో మరియు ఏ (సోమమ్) రసనిధియగు పరమాత్మను ఉపాసకుల (అద్రిభిః) ధ్యానరూపకల్పము, జల్లెడల ద్వార (అప్సు అన్తః) ప్రాణములలోపల (ఆ సుషావ) అభిషుతమొనర్చును.॥౧॥

భావార్థము :- ఉపాసకులు పరబ్రహ్మవద్దినుండి పరమానందమును ప్రాప్తిజేసికొని దానిని ఇతరులకొరకు గూడ వర్షింపజేయవలెను.॥౧॥

1313. O devotees! Sprinkle on all sides the divine joice (of devotion) which is the best of sacred gifts and is the friend of men establishing God in your hearts. it has been generated by devotees of firm nature, as the best among noble acts. II1II

౧౩౧౪. ఋషిః-సప్తర్షయః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (సతోబృహతీ)। స్వరః-పఞ్చమః.

అథ పరమాత్మానం సమ్బోధయతి.

౩ ౧ ౨౩౧ ౨౩ ౧౨ ౩౧౨ ౩౧౨
౧౩౧౪. నూనం పునానో౽ విభిః పరి స్రవాదబ్ధః సురభిన్తరః ।
౩ ౧ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨౩ ౨౩౧౨
సుతే చిత్వాప్సు మదామో అన్ధసా శ్రీణన్తో గోభిరుత్తరమ్ ॥౨॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౧౨
ప.వి:- నూనమ్ । పునానః । అవిభిః । పరి - స్రవ । అదబ్ధః । అ - దబ్ధః । సురభిన్తరః ।
౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧౨ ౧ ౨ర
సు - రభిన్తరః । సుతే । చిత్ । త్వా । అప్సు । మదామః । అన్ధసా । శ్రీణన్తః । గోభిః ।
౧౨ర
ఉత్తరమ్ ॥౨॥

పదార్థః-హే సోమ! హే రసనిధే పరమాత్మన్! **నూనమ్** నిశ్చయేన **అవిభిః** స్వకీయాభిః రక్షాభిః **పునానః** అస్మాన్ పవిత్రాన్ కుర్వాణః, **అదబ్ధః** కేనాపి అపరాజితః, **సురభిన్తరః** అతిశయేన సౌరభమయః త్వమ్ **పరిస్రవ** ఆనన్దరసం ప్రవాహయ. **అన్ధసా** ఆనన్దరసేన సహ **అప్సు** అస్మాకం కర్మసు **సుతే చిత్** త్వయి పరిస్రుతే సతి **ఉత్తరమ్** ఉత్కృష్టతరమ్ **త్వా** త్వామ్ **గోభిః** ఆత్మమనోబుద్ధిభిః **శ్రీణన్తః** పరిపచన్తః, ధ్యాయన్తః ఇతి యావత్. [శ్రీఞ్ పాకే, క్ర్యాదిః.] **మదామః** మోదామహే. [మదీ హర్షగ్లేపనయోః, భ్వాదిః.] ॥౨॥

భావార్థః-పరమాత్మధ్యానేన రక్షా పవిత్రతా సద్గుణసౌరభం పరమానన్దశ్చ ప్రాప్యతే ॥౨॥

౧౩౧౪. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ వర్ణన గలదు.

పదార్థము :- ఓ సోమ! రసనిధివగు పరమాత్మా! (నూనమ్) నిశ్చయముగనే (అవిభిః) మీ రక్షణలతో (పునానః) మమ్ము పవిత్రమొనర్చుచు (అదబ్ధః) ఎవ్వరిచేతను అపజయమును పొందనివారుగ (సురభింతరః) అత్యంత సౌరభమయులగు మీరు (పరిస్రవ) ఆనందరసమును ప్రవహింపజేయుడు (అన్ధసా) ఆనందరసముతోకూడ (అప్సు) మాయొక్క కర్మలందు (సుతే చిత్) మీచే పరిస్రుతమైనపిదప (ఉత్తరమ్) అత్యంత ఉత్కృష్టమగు (త్వా) నిన్ను (గోభిః) ఆత్మ, మనస్సు మరియు బుద్ధిచే (శ్రీణన్తః) ధ్యానించుచు మేము (మదామః) ఆనందితులమగుదుము.॥౨॥

భావార్థము :-పరమాత్మయందు ధ్యానమునుంచి రక్షణ, పవిత్రత, సద్గుణముల సుగంధము మరియు పరమానందమును పొందవలెను.॥౨॥

1314. O God! Thou Who art Invincible and the most Admirable, flow to our hearts, purifying us by Thy protective powers. We take delight in Thee, when Thou manifestest Thyself in our hearts, pleased with our prayers and meditations, offered more and more earnestly and sincerely. II2II

౧౩౧౫. ఋషిః-సప్తర్షయః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-ద్విపదావిరాట్ పఙ్క్తిః। స్వరః-పఞ్చమః.

అథ పరమాత్మధ్యాన విషయమాహ.

౧౨౩ ౧ ౨ర ౩౧ ౨౩ ౨౩౧౨ ౩౨
౧౩౧౫. పరి స్వానశ్చక్షసే దేవమాదనః। క్రతురిన్దుర్విచక్షణః ॥ ౩ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర ౧౨ర
ప. వి:– పరి । స్వానః । చక్షసే । దేవమాదనః – దేవ – మాదనః । క్రతుః । ఇన్దుః ।
౩ ౨ ౩ ౨
విచక్షణః – వి – చక్షణః ॥ ౩ ॥

పదార్థః-దేవమాదనః విదుషామానన్దయితా, **క్రతుః** కర్మమయః జగద్ధారణకర్మణాం కర్తా, **విచక్షణః** విశేషేణ సర్వేషాం ద్రష్టా, **ఇన్దుః** తేజస్వీ రసేన క్లేదకశ్చ పరమేశ్వరః **చక్షసే** దర్శనాయ, సాక్షాత్కారాయ. [చష్టే పశ్యతి కర్మా. నిఘం.౩ । ౧౧. తుమర్థే అసేన్ ప్రత్యయః.] **పరి స్వానః** పరిషూయమానః, అస్మాభిర్ధ్యాయమానః భవతి ॥ ౩ ॥

భావార్థః-పరమాత్మానం సాక్షాత్కృత్య వయం తద్వత్ పరేషామానన్దయితారః కర్మయోగినో వివేకదృష్టిసమ్పన్నాస్తేజస్వినః పరోపకారిణశ్చ భవేమ ॥ ౩ ॥

౧౩౧౫. ఈ మంత్రములో పరమాత్మయొక్క ధ్యానవిషయము కలదు.

పదార్థము :-(దేవమాదనః) విద్వాంసుల నానందపరచునట్టి (క్రతుః) కర్మమయ అనగా జగద్ధారణకర్మలకర్త (విచక్షణః) విశేషరూపములో అన్నింటినిచూచునట్టి (ఇన్దుః) తేజస్వి మరియు రసముచే తడుపునట్టి పరమేశ్వరుడు (చక్షసే) దర్శనార్థము, అనగా సాక్షాత్కారముకొరకు (పరి స్వానః) మనచే ధ్యానమొనర్చబడును.॥3॥

భావార్థము :- పరమాత్మను సాక్షాత్కారమొనర్చుకొని మనముకూడ ఆయనవలెనే ఇతరుల నానందపరచునట్టి కర్మయోగులము, వివేకదృష్టిసంపన్నులము తేజోవంతులము మరియు పరోపకారులము కావలెను.॥3॥

1315. God realised within for all to see (mentally) is the Source of delight to the enlightened truthful persons, Resplendent Creator of the world and Omniscient. II3II

౧౩౧౬. ఋషిః- వసుర్భా రద్వాజః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః- జగతీ। స్వరః- నిషాధః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౬౨ క్రమాఙ్కే పరమాత్మవిషయే వ్యాఖ్యాతా. అత్ర సోమౌషధివిషయో జీవాత్మవిషయశ్చ వర్ణ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
౧౩౧౬. అసావి సోమో అరుషో వృషా హరీ రాజేవ దస్మో

౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
అభిగా అచిక్రదత్। పునానో వారమత్యేష్యవ్యయం

౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
శ్యేనో న యోనిం ఘృతవన్తమాసదత్॥౧॥

౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨
ప. వి:- అసావి। సోమః। అరుషః। వృషా। హరిః। రాజా - ఇవ। దస్మః। అభి। గాః
౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర
। అచిక్రదత్। పునానః। వారమ్। అతి - ఏషి। అవ్యయమ్। శ్యేనః। న। యోనిమ్।
౩ ౧౨ ౩
ఘృతవన్తమ్। ఆ - అసదత్॥౧॥

పదార్థః- ప్రథమః సోమౌషధిపరః. **అరుషః** ఆరోచమానః, **వృషా** రసవర్షకః, **హరిః** హరితవర్ణః. [హరిః సోమో హరితవర్ణః నిరు... ౪।౧౯.] **సోమః** ఓషధిరాజః సోమః **అసావి** మయా అభిషుతోఽస్తి. **దస్మః** దర్శనీయః అయమ్ **గాః అభి** గవ్యాని పయాంసి అభిలక్ష్య ఇవ **అచిక్రదత్** శబ్దాయతే, **రాజా ఇవ** యథా సమ్రాట్ **దస్మః** శత్రూణాముపక్షయితా సన్ **గాః అభి** శత్రురాష్ట్రాణాం

భూమీః అభిక్రమ్య **అచిక్రదత్** జయఘోషం కరోతి. హే సోమ ఓషధిరాట్! **పునానః** పూయమానః త్వమ్ **అవ్యయం వారమ్** అవి బాలమయం దశాపవిత్రమ్ **అత్యేషి** అతీత్య గచ్ఛసి. పశ్యత, అయమ్ ఓషధిరాజః సోమః **ఘృతవన్తమ్** ఆజ్యవన్తమ్ యోనిమ్ యజ్ఞగృహమ్. [యోనిః గృహనామ. నిఘం .3 ।౪.] **ఆసదత్** ఆసీదతి, **శ్యేనః న** యథా వాయుః. [శ్యేన ఇతి అన్తరిక్షస్థానే నిరుక్తే పఠితమ్.] **ఘృతవన్తమ్** ఉదకవన్తమ్ **యోనిమ్** అన్తరిక్షమ్. [యోనిరన్తరిక్షం, మహానవయవః. నిరు. ౨।౮.] **ఆసదత్** ఆసీదతి.

ద్వితీయో జీవాత్మపరః. **సోమః** ప్రేరకో జీవాత్మా **అసావి** ఐశ్వర్యవాన్ కృతోఽస్తి. **అరుషః** జ్ఞానప్రకాశేన ఆరోచమానః, **వృషా** జ్ఞానవర్షకః, **హరిః** దేహరథస్థ హర్తా, **దస్మః** శత్రూణాం క్షయకరః ఏష ఆత్మా **గాః అభి** ఇన్ద్రియాణి అభిలక్ష్య **అచిక్రదత్** కర్తవ్యాకర్తవ్యముపదిశేత్, **రాజా ఇవ** కశ్చిత్ సమ్రాడ్ యథా **గాః అభి** ప్రజాః అభిలక్ష్య **అచిక్రదత్** రాజ - నియమాన్ ఘోషయతి. హే జీవాత్మన్! త్వమ్ **పునానః** స్వాత్మానం పవిత్రయన్ **వారమ్ అతి** నిరోధకం విఘ్నజాతమ్ అతిక్రమ్య **అవ్యయమ్** అవినశ్వరం పరమాత్మానమ్ **ఏషి** ప్రాప్నుహి. **శ్యేనః న యోనిమ్** శ్యేనః పక్షీ యథా ఉడ్డయనాయ **యోనిమ్** అన్తరిక్షం ప్రాప్నోతి తథా ఏష ఆత్మా **ఘృతవన్తమ్** తేజస్వినమ్ యోనిమ్ జగతో నిమిత్తకారణం పరమాత్మానమ్ **ఆసదత్** ప్రాప్నుయాత్ ॥౧॥

అత్ర శ్లేషః శ్లిష్టోపమాచాలఙ్కారః. ప్రథమే వ్యాఖ్యానే 'అభి గా అచిక్రదత్' ఇతి వ్యఙ్గ్యోత్ప్రేక్షా చ ॥౧॥

భావార్థః-పక్షిణో యథోడ్డీయ స్థానాత్ స్థానానన్తరం ప్రాప్నువన్తి తథైవ మనుష్యా ఉన్నతిం కృత్వా పరమాత్మానం ప్రాప్నుయుః ॥౧॥

౧౩౧౬. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చిక ౫౬౨వ మంత్రమునకు పరమాత్మ విషయములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచట సోమ ఓషధి మరియు జీవాత్మవిషయములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-మొదట సోమౌషధి పక్షములో:- (అరుషః) మెరయునట్టి (వృషా) రసవర్షకము (హరిః) పచ్చని వర్ణముగల (సోమః) ఓషధుల రాజగు సోమముచే (అసావి) నేను రసమును తీసితిని. (దస్మః) దర్శనీయమగు దీనిని (గాః అభి) గోక్షీరములలో కలియుటకొరకు (అచిక్రదత్) చెప్పుచున్నది (రాజా ఇవ) రాజు ఎదుట (దస్మః) శత్రువుల వినాశకుడగుచు (గాః అభి) శత్రువుల భూములపై ఆక్రమణమొనర్చి (అచిక్రదత్) జయఘోషణమొనర్చునో అటులనే ఓషధిరాజువగు ఓ సోమ! (పునానః) శుద్ధమొనర్చబడుచు నీవు (అవ్యయం వారమ్ అత్యేషి) గొఱ్ఱెల వెంట్రుకలచే చేయబడిన దశాపవిత్రము [జల్లెడ]లో జల్లించబడెదవు చూడుడు. ఆ ఓషధీరాజమగు సోమము (ఘృతవన్తమ్) ఘృతముతో గూడ (యోనిమ్) యజ్ఞగృహమునకు (ఆసదత్) చేరియున్నది. (శ్యేనః న) వాయువెటుల (ఘృతవన్తమ్) జలకణములతో కలిసి (యోనిమ్) అంతరిక్షమునకు (ఆసదత్) చేరుము.॥౧॥

పదార్థము :-మొదట సోమ ఓషధీపక్షములో :- (మహిషస్య) గొప్ప (పర్ణినః) పత్రములు, లేక బోదెలు గల ఈ ఓషధిరాజగు సోమమునకు (పర్జన్యః) మేఘములు (పితా) తండ్రియైయున్నవి. ఈ సోముడు (పృథివ్యాః నాభా) భూమియొక్క కేంద్ర స్థలములలో మరియు (గిరిషు) పర్వతములపై (క్షయమ్) నివాసమై (దధే) యుండును. మేఘములచే (స్వసారః ఆపః) అక్కచెల్లెండ్రవలె కలిసి నడచుచుండు జలధారలు (గాః అభి) భూప్రదేశముల దిశకు (ఉద్ ఆ సరన్) పైనుండి వచ్చును. ఈ విధముగ (అధ్వరే) యజ్ఞముయొక్క (వీతే) నడక కలిగినప్పుడు ఆ జలములు (గాః) భూములను (గ్రావభిః) ప్రాణములచే (సం వసత) కప్పివేయును.

అథర్వవేదమందును 'ప్రాణో అభ్యవర్షీద్ వర్షేణ పృథివీం మహీన్ (అథ.౧౧-౪-౫) వర్షముతో గూడ భూమిపై ప్రాణములు వర్షించునని' చెప్పబడియున్నది.

రెండవది జీవాత్మ పక్షములో :- (మహిషస్య) మహత్వశాలి (పర్ణినః) జ్ఞాన, కర్మలరూప పక్షములుగల ఈ సోమనామక జీవాత్మ (పితా) శరీరములో జన్మదాత మరియు పాలనకర్తయగు (పర్జన్యః) మేఘములవలె సుఖవర్షకుడగు పరమాత్మ గలడు. ఈ ఆత్మ (పృథివ్యాః) పృథివియొక్క (నాభా) కేంద్రమువంటి హృదయములో మరియు (గిరిషు) పర్వతమువంటి ఉన్నత మస్తిష్కప్రకోష్ఠములందు (క్షయమ్) నివాసమును (దధే) ధారణ మొనర్చును. (స్వసారః) శరీరమునందుంచబడిన (ఆపః) జ్ఞానవాహక తంతువులగు నాడులు (గాః అభి) జ్ఞానేంద్రియములు మరియు కర్మేంద్రియముల వైపునకు (ఉదాసరన్) పైనుండివచ్చును. (అధ్వరే) జ్ఞానయజ్ఞము మరియు కర్మయజ్ఞములు (వీతే) ప్రారంభమైనప్పుడు (గ్రావభిః) గ్రాహ్యవిషయములతోగూడ (సంవసతే) కలియును. దానిచే మనస్సుతోగూడ జ్ఞానేంద్రియములచే జ్ఞానముల గ్రహణము మరియు మనస్సుసహితముగ కర్మేంద్రియముచే కార్యములు సంపన్నమగుచుండును.॥౨॥

ఈ మంత్రములో శ్లేషాలంకారము గలదు.॥౨॥

భావార్థము :- వర్షముచే భూమిపై సోమము మున్నగు ఏ ఓషధులుత్పన్నమగునో మరియు ప్రాణములు వర్షించునో, శరీరమునందు ఆ జీవాత్మ మనస్సుసహితముగ జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియముచే జ్ఞానము మరియు కర్మలుచేయబడునో, అవియన్నియును జగదీశ్వరుని కర్తృత్వమును ప్రకటించుచున్నవి.॥౨॥

1317. God Who is the Protector and Rainer of bliss is the Father of a great wise devotee. Such a wise devotee dwells in the mountains, in order to practise Yoga. His noble acts are manifested more and more according to the Vedic teachings. In non - violent sacrifices, he lives with true devotees. II2II

౧౩౧౮. ఋషిః-వసుర్భారద్వాజః। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-జగతీ। స్వరః-నిషాదః.

అథ జీవాత్మానముద్బోధయతి.

౧౩౧౮. కవిర్వేధస్యా పర్యేషి మాహినమత్యో న మృష్టో

అభి వాజమర్షసి। అప సేదన్ దురితా సోమ నో

మృడ ఘృతావసానః పరి యాసి నిర్ణిజమ్ ॥ 3 ॥

ప. వి:- కవిః। వేధస్యా। పరి - ఏషి। మాహినమ్। అత్యః। న। మృష్టః। అభి। వాజమ్। అర్షసి। అపసేధన్। అప - సేధన్। దురితా- దుః - ఇతా। సోమ। నః। మృడ। ఘృతా। వసానః। పరి। యాసి। నిర్ణిజమ్। నిః - నిజమ్ ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే సోమ. హే శాన్తిప్రియ జీవాత్మన్! **కవిః** మేధావీ త్వమ్ **వేధస్యా** మహాకార్యవిధానేచ్ఛయా. [వేధాః ఇవాచరిత వేధస్యతి, తతో 'వేధస్యా' ఇతి.] **మాహినమ్** మహాన్తమ్ పరమాత్మానమ్. [మాహినః ఇతి మహన్నామ. నిఘం.3।3.] **పర్యేషి** ఉపాస్వ. **మృష్టః** సంఘర్షణేన స్వచ్ఛీకృతః **అత్యః న** అశ్వః ఇవ **మృష్టః** యమనియమాదిభిః శోధితః త్వమ్, విజేతుమ్ **వాజమ్ అభి** దేవాసురసఙ్గ్రామం ప్రతి **అర్షసి** గచ్ఛ. హే **సోమ** జీవాత్మన్! **దురితా** దురితాని దుర్గుణదుర్వ్యసనాదీని **అపసేధన్** దూరీకుర్వన్ త్వం **నః** అస్మాన్ [మృడ] సుఖయ, కిఞ్చ [ఘృతా] ఘృతాని తేజాంసి [వసానః] ధారయన్ త్వమ్ **నిర్ణిజమ్** శుద్ధం రూపమ్ **పరి యాసి** పరిగచ్ఛ. [నిర్ణిక్ ఇతి రూపనామ. నిఘం. 3।౭.]

సోమౌషధిరసపక్షేఽప్యర్థో యోజనీయః. సోమౌషధిరసః మాహినమ్ మహాన్తం ద్రోణకలశం పరియాతి, శోధితశ్చ సన్ వాజం యజ్ఞం నీయతే, పానేన దురితవిచారాన్ దూరీకృత్య సద్విచారానుత్తేజయతి ఘృతాని ఉదకాని చ ధారయతి, తైః సమ్మిలతీత్యర్థః ॥ 3 ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ 3 ॥

భావార్థః-మనుష్యైః పరమాత్మోపాసనేన, దేవాసురసంగ్రామే విజయేన, దురితధ్వంసనేన పుణ్యకర్మసమర్థనేన, తేజోధారణేన చ యోగక్షేమౌ సాధనీయౌ ॥3 ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మధ్యానేన బ్రహ్మానన్దప్రాప్తి విషయస్య జీవాత్మోద్బోధనస్య ప్రసంగతశ్చ సోమౌషధి విషయస్య వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౩౧౮. ఈ మంత్రములో జీవాత్మ యుద్బోధించబడినది.

పదార్థము :- సోమనామక శాంతిప్రియుడవగు ఓ జీవాత్మా! (కవిః) మేధావివగు నీవు (వేధస్యా) మహాకార్యముల నొనర్చు కోరికతో (మాహినమ్) మహామహుడగు పరమాత్మయొక్క (పర్యేషి) ఉపాసనచేయుము (మృష్టః) పీచు, అనగా 'బ్రుష్ను'చే రుద్ది శుభ్రపరచబడిన (అత్యః న) గుఱ్ఱమువలె (మృష్టః) యమ, నియమములచే శోధించబడిన నీవు విజయప్రాప్తికొరకు (వాజమ్ అభి) దేవాసుర సంగ్రామమున (అర్షసి) పాల్గొనుము (సోమ) ఓ జీవాత్మా! (దురితా) దుర్గుణములు, దుర్వ్యసనములు మున్నగువానిని (అపసేధన్) తొలగించుకొనుచు నీవు (నః) మమ్ము (మృడ) సుఖవంతులనొనర్చుము (ఘృతా) తేజములను (వసానః) ధారణమొనర్చుచు నీవు (నిర్ణిజమ్) శుద్ధరూపమును (పరియాసి) పొందుము.

సోమ ఓషధి పక్షమునందుకూడ అర్థయోజననొనర్చవలెను. సోమ ఓషధిరసము (మాహినమ్) ద్రోణకలశములకు చేరుచుండును. శుద్ధపరచబడి (వాజమ్) యజ్ఞమునకు కొనిపోబడును. పానమొనర్చినపుడు (దరితాని) దురాలోచనలను దూరమొనర్చి సద్విచారములను ఉత్తేజితమొనర్చును. మరియు (ఘృతా) జలములతో గూడ కలియును. ॥3॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు. ॥3॥

భావార్థము :- మనుష్యులు పరమాత్మ ఉపాసన, దేవాసుర సంగ్రామములో విజయము, దురితముల ధ్వంసము, పుణ్యకార్యముల సమృద్ధి మరియు తేజధారణ మొనర్చి యోగక్షేమములను సాధించుకొనవలెను. ॥3॥

ఈఖండములో పరమాత్మ ధ్యానముచే బ్రహ్మానందప్రాప్తి, జీవాత్మయొక్క ఉద్బోధనము మరియు ప్రసంగవశమున సోమ ఓషధియొక్క విషయవర్ణనయుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదవ అధ్యాయమునందలి తొమ్మిదవ ఖండము ముగిసినది.

1318. O God! Thou Who art Omniscient, pervadest great men in order to make them wise. Thou who art present everywhere and perfectly pure, art also Almighty. Driving off all distress and evils, be gracious to us O God, Creator of the world! Being full of splendour and love, Thou engenderest purity. II3II

౧౩౯౯. ఋషిః-నృమేధః। దేవతా-ఇన్ద్రః।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ)। స్వరః-మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౬౭

క్రమాఙ్కే పరమాత్మవిషయే వ్యాఖ్యాతా. అత్రాపి స ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౩౯౯. శ్రాయన్త ఇవ సూర్యం విశ్వేదిన్ద్రస్య భక్షత।
౧౨ ౩ ౧ ౨ర౩ ౧ ౨౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ర
వసూని జాతో జని మాన్యోజసా ప్రతి భాగం న దీధిమః ॥ ౧ ॥

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౨
ప. విః-శ్రాయన్తః। ఇవ। సూర్యమ్। విశ్వా-ఇత్। ఇన్ద్రస్య। భక్షత। వసూని। జాతః।
౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩
జని మాని। ఓజసా। ప్రతి। భాగమ్। న దీధిమః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-**శ్రాయన్తః ఇవ** భోజనాదికం పరిపచన్తో జనాః యథా **సూర్యమ్** ఆదిత్యమ్ ఉపయుఞ్జతే, సౌరీం హసన్తికాం నిర్మాయ తత్ర భోజనం పచన్తి. తథా యూయమ్ **ఇన్ద్రస్య** ఐశ్వర్యశాలినః పరమాత్మనః, తేన ఉత్పాదితానీత్యర్థః, **విశ్వా ఇత్ వసూని** సర్వాణ్యేవ ధనాని, అబగ్ని విద్యుద్ వాయ్వోషధ్యాదీని **భక్షత** యథా యోగ్యం సేవధ్వమ్. **జాతః** ప్రసిద్ధః స ఇన్ద్రః పరమాత్మా **ఓజసా** స్వకీయేన ప్రతాపేన **జనిమాని** సర్వాణ్యేవ ఉత్పన్నాని వస్తూని ధారయతీతి శేషః. వయం తమ్ **ప్రతిదీధిమః** ప్రతిధ్యాయామః, **భాగం న** యథా కశ్చిత్ ప్రాప్తవ్యం దాయభాగం స్వకీయం ప్రతిధ్యాయతి తద్వత్ ॥ ౧ ॥

ఏతన్మంత్రస్య ఋుగ్వేదీయః పాఠః నిరుక్తే ౬। ౮ ఇత్యత్ర వ్యాఖ్యాతః. అత్రోపమాలఙ్కారః.॥ ౧ ॥

భావార్థః-యథా సూర్యోఽస్మభ్యం ప్రాణానాం స్రోతో విద్యతే తథైవ పరమేశ్వరనిర్మితాని సర్వాణ్యేవ వస్తూన్యతితరాం హితకరాణి సన్తి. తేషాం యథాయోగ్య ముపయోగః సర్వైర్విధేయః ॥ ౧ ॥

౧౩౯౯. ఈ మొదటి ఋచయొక్క పూర్వార్చికయందలి ౨౬౭వ మంత్రమునకు పరమాత్మవిషయములో వ్యాఖ్యానించబడినది. ఇప్పుడిచ్చటకూడ అదేవిషయము వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(శ్రాయన్తః ఇవ) భోజనములు మున్నుగువానిని పాకమొనర్చుచు మనుష్యులెటుల (సూర్యమ్) సూర్యుని ఉపయోగించుకొందురో, అనగా సూర్యపొయ్యిని సిద్ధపరచుకొని భోజనపదార్థములను వండుకొందురో, అటులనే మీరు (ఇన్ద్రస్య) ఐశ్వర్యశాలియగు పరమేశ్వరుని,

అనగా పరమాత్మచే ఉత్పన్నమొనర్చబడిన (విశ్వా ఇత్ వసూని) జలము, అగ్ని, వాయువు, విద్యుత్తు, ఓషధులు మున్నగు సమస్త ధనములను (భక్షత) యథోచితముగ సేవించుడు (జాతః) ఆ ప్రసిద్ధపరమేశ్వరుడు (ఓజసా) తన శక్తిచే (జనివాని) ఉత్పన్నపదార్థముల నన్నింటిని ధారణమొనర్చును. (భాగం న) వ్యక్తులు దాయభాగమును కోరునటుల.౹౧॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము కలదు.౹౧॥

భావార్థము :- సూర్యుడెటుల మనకు ప్రాణముల స్రోతయ్యైయున్నాడో, అటులనే పరమేశ్వరునిచే రచించబడిన పదార్థములన్నియును అత్యధికహితకరములై యున్నవి. కావున ఎల్లరును వానిని యథాయోగ్యముగ ఉపయోగించుకొనవలెను.౹౧॥

1319. Taking shelter in the Lord who is like the Sun the source of Light, enjoy with your might all wealth which exists now and will be achieved here after as a result of your exertion. Let us distribute like our heritage, all wealth which really belongs to the Lord. II1II

౧౩౨౦. ఋషిః-నృమేధః౹ దేవతా-ఇన్ద్రః౹ ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (సతోబృహతీ)౹ స్వరః-పఞ్చమః.

అథ మనుష్యం పరమాత్మోపాసనాయ ప్రేరయతి.

౧౨ ౩౧ ౨ర ౩౧ ౨ర
౧౩౨౦. అలర్షిరాతిం వసుదాముప స్తుహి భద్రా ఇన్ద్రస్య
౩౧౨ ౧ ౩౨ ౧౨ ౩౧ ౨ర౩
రాతయః౹ యో అస్య కామం విధతో న రోషతి
౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
మనో దానాయ చోదయన్॥ ౨ ॥

౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩
ప. వి:- అలర్షిరాతిమ్౹ అలర్షి - రాతిమ్౹ వసుదామ్ - వసు - దామ్౹ ఉప౹ స్తుహి౹
౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
భద్రాః౹ ఇన్ద్రస్య౹ రాతయః౹ యః౹ అస్య౹ కామమ్౹ విధతః౹ న౹ రోషతి౹ మనః౹
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
దానాయ౹ చోదయన్॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే మానవ! త్వమ్ **అలర్షిరాతిమ్** శోభాప్రదదానమ్. [అలతి శోభతే ఇతి అలమ్, అల భూషణపర్యాప్తివారణేషు భ్వాదిః. అలం శోభాం ఋషతిగచ్ఛతీతి అలర్షిః, ఋషీ గతౌ తుదాదిః. అలర్షిః రాతిః యస్య సోఽలర్షిరాతిః తమ్.] **వసుదామ్** ధనస్య దాతారమ్ ఇన్ద్రమ్ పరమైశ్వర్యవన్తం పరమాత్మానమ్ **ఉపస్తుహి** ఉపశ్లోకయ. **ఇన్ద్రస్య** పరమైశ్వర్యశాలినః పరమాత్మనః **రాతయః**

దానపరమ్పరాః **భద్రాః** కల్యాణప్రదాః సన్తి. **మనః** స్వకీయం మానసమ్ **దానాయ** త్యాగాయ **చోదయన్** ప్రేరయన్ **సః ఇన్ద్రః** పరమాత్మా **విధతః** పరిచరతః. [విధేమ ఇతి పరిచరణకర్మసు పఠితమ్. నిఘం. 3 । ౫.] **అస్య** ఉపాసకస్య **కామమ్** మనోరథమ్ **న రోషతి** న హినస్తి, తదభీష్టం దదాత్యేవేత్యర్థః. [రుష హింసార్థః, భ్వాదిః.]

అనర్శరాతిమ్ ఇతి ఋగ్వేదీయః పాఠో యాస్కాచార్యేణైవం వ్యాఖ్యాతః -['అనర్శరాతి మనశ్లీలదానమ్. అశ్లీలం పాపకమ్, అశ్రిమద్ విషమమ్' ఇతి నిరు... ౬।౨౩.] ॥౨॥

భావార్థః-యద్ యస్య హితాయ భవతి తత్ తస్మై జగదీశ్వరో దదాతి ॥౨॥

౧౩౨౦. ఈ మంత్రములో మనుష్యులను పరమాత్మోపాసనకొరకు ప్రేరణ నీయబడినది.

పదార్థము :- ఓ మానవా! నీవు (అనర్శిరాతిమ్) శుభకరమగు దాతలు (వసుదామ్) ధనములదాతయగు ఇంద్రనామక పరమైశ్వర్యవంతుడగు పరమాత్మను (ఉప స్తుహి) సమీపమునున్నట్లు స్తుతించుడు (ఇన్ద్రస్య) పరమైశ్వర్యశాలియగు పరమాత్మయొక్క (రాతయః) దానపరంపరలు (భద్రాః) కల్యాణప్రదములైయుండును (మనః) మన మనస్సును (దానాయ) ఇచ్చుటకొరకు (చోదయన్) ప్రేరితమొనర్చుచు (సః) ఆ ఇంద్రపరమాత్మ (విధతః) పూజించునట్టి (అస్య) ఈ ఉపాసకుల (కామమ్) మనోరథములను (న రోషతి) అసఫలతనొనర్చుడు అనగా వారి అభీష్టములను వారికిచ్చుచునే యుండును.॥౨॥

భావార్థము :- ఎవరికి ఏవి హితకరముగ నుండునో అవి వారికి జగదీశ్వరుడు ఇచ్చుచుండును.॥౨॥

1320. Praise Him Who sends us wealth (Material as well as spiritual) prompt with His liberal boons. Good are the gifts which God gives. He is not wroth with one who does not transgress His commandments and who acts according to His will. He instigates his mind to give (in charity). II2II

౧౩౨౧. ఋషిః- భర్గః ప్రగాథః। దేవతా- ఇన్ద్రః।

ఛన్దః- బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ)। స్వరః- మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౭౪ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మానం రాజానం చ సమ్బోధితా. అత్ర జగదీశ్వర ఆచార్యశ్చ ప్రార్థ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౨౧. యత ఇన్ద్ర భయామహే తతో నో అభయం కృధి ।

౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ర
మఘవఞ్ఛగ్ధి తవ తన్న ఊతయే వి ద్విషో వి మృధో జహి ॥౧॥

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩
ప. వి:– యతః । ఇన్ద్ర । భయామహే । తతః । నః । అభ యమ్ – అ – భయమ్ । కృధి।
౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩
మఘ వన్ । శగ్ధి । తవ । తత్ । నః । ఊతయే। వి – ద్విషః । వి । మృధః । జహి ॥ ౧॥

పదార్థః-హే **ఇన్ద్ర** పరమైశ్వర్యవన్ జగదీశ్వర విద్యైశ్వర్యయుక్త ఆచార్యప్రవర వా! వయమ్ **యతః** యస్మాద్ అజ్ఞానపాపదుర్వ్యసనచౌరవ్యాఘ్రాదికాత్ **భయామహే** త్రస్యామః **తతః** తస్మాత్ **నః** అస్మాకమ్ **అభయమ్** నిర్భయత్వమ్ **కృధి** కురు. హే **మఘవన్** అభయత్వధనేన ధనవన్! శగ్ధి అస్మాన్ శక్తాన్ కురు. **తవ** త్వదీయమ్ **తత్** అభయదానమ్ **నః** అస్మాకమ్ **ఊతయే** రక్షణాయ భవతు ఇతి శేషః. త్వమ్ **ద్విషః** ద్వేషవృత్తీః ద్వేషకర్తౄన్ పాపాదీన్ వా వి విజహి, **మృధః** హింసావృత్తీః సంగ్రామకారిణః కామక్రోధాదీన్ వా **వి జహి** వినాశయ ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యథా జగదీశ్వరః స్వోపాసకాన్ నిర్భయాన్ కరోతి తథైవాచార్యో విద్యాధ్యాపనేన సాకం నిర్భయతాదిగుణానపి విద్యార్థిషూత్పాదయేత్ ॥ ౧ ॥

౧౩౨౧. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౨౭౪వ మంత్రమున కచ్చట పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములో వ్యాఖ్యానించబడియుండెను. ఇప్పుడిచట జగదీశ్వరుడు, ఆచార్యుల విషయము కలదు.

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) పరమైశ్వర్యవంతుడవగు ఓ పరమాత్మా, లేక విద్యయొక్క ఐశ్వర్యశాలివగు ఆచార్యవరా! మేము (యతః) ఎటుల అజ్ఞానములు, పాపములు, దుర్వ్యసనములు, చౌర్యములు మున్నగు బాధలచే (భయామహే) భయపడుచుందుమో (తతః) వానినుండి (నః) మమ్ము (అభయమ్) నిర్భయులనుగ (కృధి) చేయుము (మఘవన్) ఓ నిర్భయత్వరూప ధనముల ధనవంతుడా! (శగ్ధి) మాకు శక్తినిమ్ము (తవ) నీయొక్క (తత్) అట్టి అభయదానము (నః) మమ్ము (ఊతయే) రక్షించుటకు అగుగాక! నీవు (ద్విషః) ద్వేషవృత్తులను (వి) విశేషించి నష్టమొనర్చుము (మృధ) హింసావృత్తులను లేక కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మత్సరములను (వి జహి) విశేషముగ నష్టపరచివేయుము.॥౧॥

భావార్థము :-జగదీశ్వరు డెటుల తన ఉపాసకులను నిర్భయులనుగ నుంచునో, అటులనే ఆచార్యులుకూడ విద్యలను చదివించుటతోపాటు నిర్భయత్వము మున్నగు గుణములనుకూడ విద్యార్థులకు నేర్పుచుండుట అత్యంత విశేషముగ నుండును.॥౧॥

1321. O Lord! Make us fearless from that where of we are afraid, Help us, O possessor of all wealth, it is for our preservation we ask this. Drive away from us all hatred and external as well as internal enemies, in the form of lust, anger, jealousy, pride etc. II1II

౧౩౨౨. ఋషిః- భర్గః ప్రగాథః। దేవతా- ఇన్ద్రః।

ఛన్దః- బార్హతః ప్రగాథః (సతోబృహతీ)। స్వరః- పఞ్చమః.

అథ పునరపి జగదీశ్వర మాచార్యం చ సమ్బోధయతి.

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨
౧౩౨౨. త్వం హి రాధసస్పతే రాధసో మహః క్షయస్యాసి
౩ ౨ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
విధర్త్తా। తం త్వా వయం మఘవన్నిన్ద్ర గిర్వణః
౩ ౧ ౨
సుతావన్తో హవామహే ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ర ౩ ౨
ప. వి:– త్వమ్। హి। రాధసః। పతే। రాధ సః। మహః। క్షయస్య। అసి। విధర్త్తా–
౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
వి – ధర్త్తా। తమ్। త్వా। వయమ్। మఘవన్। ఇన్ద్ర। గిర్వణః – గిః – వణః। సుతావన్తః।
౩
హవామహే ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **రాధసః పతే** సకలబుద్ధిసిద్ధీనామధీశ్వర జగదీశ్వర ఆచార్యవర వా! **త్వం హి** త్వం ఖలు **మహః** మహతః **క్షయస్య** నివాసకస్య **రాధసః** విద్యాతపస్తేజస్వితాదిరూపస్య ధనస్య **విధర్త్తా** విధారకః **అసి** విద్యతే. హే **మఘవన్** విద్యాదిదానవన్! [మఘం మంహతేర్దానకర్మణః. నిరు. ౧।.] **గిర్వణః** గీష్పతే **ఇన్ద్ర** అవిద్యాదివిదారక జగదీశ్వర ఆచార్య వా! **సుతావన్తః** ఉపహృతశ్రద్ధారసాః **వయమ్** ఉపాసకాః విద్యార్థినో వా **త్వా** త్వామ్ **హవామహే** ఆహ్వయామః ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యథా జగదీశ్వరః సర్వేషాం గుణానామధిపతిర్విద్యతే తథైవ స ఏవాచార్యో భవితుం యోగ్యో యో విద్వాన్ వాక్పతిస్తపస్వీ జితేన్ద్రియః శిక్షణకలాకుశలశ్చ భవేత్ ॥౨॥

అస్మిన్ ఖణ్డే జగదీశ్వర విషయస్యాచార్యవిషయస్య చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిర్వేద్యా.

౧౩౨౨. ఈ మంత్రములో మరల పరమేశ్వరుడు మరియు ఆచార్యుల విషయమే కలదు.

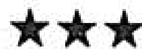
పదార్థము :-(రాధసః పతే) బుద్ధి, సిద్ధుల అధీశ్వరులగు ఓ జగదీశ్వరా మరియు ఆచార్యా! (త్వం హి) మీరు (మహతః) గొప్ప (క్షయస్య) నివాసకమగు (రాధసః) విద్య, తేజస్విత, తపము మున్నగువాని వంటి ధనముల (విధర్త్తా) విశేషరూపములో ధరించునట్టివాడవై (అసి) యున్నావు. (మఘవన్) విద్యమున్నగువాని దాత (గిర్వణః) వాచస్పతి (ఇన్ద్ర) అవిద్య మున్నగువానిని

నష్టమొనర్చు జగదీశ్వర మరియు ఆచార్యవరా! (సుతావన్తః) శ్రద్ధారసము మున్నగువాని ఉపహారముకొరకు (అయమ్) ఉపాసకులమగు మేము, లేక విద్యార్థులు (త్వా) మిమ్ము (హవామహే) పిలిచికొందుము.॥౨॥

భావార్థము :- జగదీశ్వరు డెటుల సకలగుణముల కధిపతియో, అటులనే ఆచార్యుడుకూడ యైయుండును. అనగా విద్వాంసులు, వాణులపై అధికారులు, తపస్వులు, జితేంద్రియులు మరియు శిక్షణకళయందు యుండునటులనే అట్టివారిని గౌరవించవలెను.॥౨॥

పదవ అధ్యాయములోని పదవఖండము సమాప్తము.

1322. For Thou O Lilberal Lord of great wealth, art the Ruler of the excellent state of peace and bliss. So O God, we worshippers call on Thee O Adorable, with humble Invocation an Prayer!. II2II

౧౩౨౩. ఋషిః- భరద్వాజః। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ పరమేశ్వరస్య గుణానుపవర్ణ్య తం ప్రార్థయతే.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
౧౩౨౩. త్వం సోమాసి ధారయుర్మన్ద్ర ఓజిష్ఠో అధ్వరే।
౧౨ ౩ ౧ ౨
పవస్వ మంహయద్రయిః ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర
ప. వి:– త్వమ్ । సోమ–అసి । ధారయుః । మన్ద్రః । ఓజి ష్ఠః । అధ్వరే । పవ స్వ ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩
మంహయద్రయిః । మంహయత్ – రయిః ॥ ౧ ॥

పదార్థః:- హే **సోమ** జగత్స్రష్టః రసనిధే పరమాత్మన్! **త్వమ్ ధారయుః** ఆనన్దధారాప్రదానకామః. [ధారాః పరేషామిచ్ఛతీతి ధారయుః. ఛన్దసి పరేచ్ఛాయాం క్యచ్, తత ఉః ప్రత్యయః.] **మన్ద్రః** తృప్తికారకః, **ఓజిష్ఠః** ఓజస్వితమశ్చ **అసి** వర్తసే. **మంహయద్రయిః** వృద్ధిప్రదధనః కీర్తికరధనో వా. [మంహయన్ వృద్ధిం కీర్తిం వా కుర్వన్ రయిః ధనం యస్య స ఇతి బహువ్రీహిః. మహి వృద్ధౌ భ్వాదిః, ణ్యన్తః, యద్వా మహి భాసార్థః చురాదిః, శతరి మంహయద్ ఇతి.] త్వమ్ **అధ్వరే** జీవనయజ్ఞే **పవస్వ** అస్మాన్ పునీహి ॥ ౧ ॥

భావార్థః-సర్వే జనాః పరమేశ్వరమారాధ్య పుణ్యం ధనమానన్దం సన్తుష్టిం చ స్వజీవనే ప్రాప్నువన్తు ॥౧॥

౧౩౨౩. ఈ మొదటి మంత్రములో పరమేశ్వరుని గుణవర్ణన మరియు ఆయన ప్రార్థనల వర్ణన గలదు.

పదార్థము :-(సోమ) సృష్టికర్త, రసనిధివగు ఓ పరమేశ్వర! (త్వమ్) నీవు (ధారయుః) ఆనందధారలు నిచ్చునట్టి (మద్రః) తృప్తిపరచునట్టి మరియు (ఓజిష్ఠః) అందరికన్న మహా ఓజోవంతుడవై (అసి) ఉన్నావు (మంహయద్రయిః) నీ విచ్చు ధనము వృద్ధిప్రదానమొనర్చునది. లేక కీర్తినిచ్చునదియైయున్నది. అట్టి నీవు (అధ్వరే) జీవనయజ్ఞములో (పవస్వ) మమ్ము పవిత్రపరచుచుండుము.॥౧॥

భావార్థము :-మానవులెల్లరును పరమాత్మ నారాధించుచు పుణ్యము, ధనము, ఆనందము మరియు సంతుష్టిని తమ జీవితములో పొందుట యోగ్యము.॥౧॥

1323. O God! Thou desirest noble speech and wisdom for ua all. Thou art Giver of delight and Almighty pervading our non - violent sacrifices. Purify us bestowing wealth of wisdom. II1II

౧౩౨౪. ఋషిః-భరద్వాజః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథారాధితః పరమేశ్వరః కిం కరోతీత్యాహ.

౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨
౧౩౨౪. త్వం సుతో మదిన్తమో దధన్వాన్మత్సరిన్తమః ।
౧౨ ౨ ౧ ౨ర
ఇన్దుః సత్రాజిదస్తృతః ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౧౨ర ౩ ౨
ప. వి: – త్వమ్ । సుతః । మదిన్తమః । దధన్వాన్ । మత్సరిన్తమః । ఇన్దుః । సత్రాజిత్ –
౩ ౨ ౧౨ర ౩
సత్రా –జిత్ । అస్తృతః – అ – స్తృతః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే పరమాత్మన్! **ఇన్దుః** తేజస్వీ **త్వమ్ మదిన్తమః** అతిశయేన ప్రసన్నః, **దధన్వాన్** ధారకః, **మత్సరిన్తమః** అతిశయేనానన్దజనకః, **సత్రాజిత్** యుగపత్ ఉపాసకస్య సర్వేషాం కామక్రోధాదీనాం రిపూణాం విజేతా, **అస్తృతః** స్వయం సదా అహింసితశ్చ, భవసి. [మదిన్తమః, మత్సరిన్తమః ఇత్యత్ర నలోపాభావశ్ఛాన్దసః] ॥౨॥

భావార్థః-సత్యహృదయేన కృతా పరమేశ్వరోపాసనా ప్రచుర ఫలప్రదా జాయతే ॥౨॥

౧౩౨౪. ఈ మంత్రములో ఆరాధించబడిన పరమాత్మ ఏమిచేయగలడను విషయము కలదు.

పదార్థము :- ఓ పరమేశ్వరా! (ఇన్దుః) తేజస్వివి (త్వమ్) నీవు (సుతః) ఆరాధించబడిన (మదిన్తమః) అత్యంత ప్రసన్నుడవు (దధన్వాన్) ధారణకర్తవు (మత్సరిన్తమః) అత్యంత ఆనందమునిచ్చువాడవు (సత్రాజిత్) ఏకమొత్తముగ ఉపాసకుల సకల కామక్రోధములు మున్నగు శత్రువులనన్నిటిని జయించువాడవు మరియు (అస్తృతః) స్వయముగ అహింసకుడవై యున్నావు.॥౨॥

భావార్థము :- సత్యమైన హృదయముతో చేయబడు ఉపాసన అనేక ఫలముల నిచ్చునదిగా యుండును.॥౨॥

1324. Thou when realised within art most delightful, the Upholder of the world, the Best of gladdeners. Thou art Resplendent, Ever true and conquering, never subsdued. II2II

౧౩౨౫. ఋషిః- భరద్వాజః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరః ప్రార్థ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర౩క ౨ర౩ ౧౨
౧౩౨౫. త్వం సుష్వాణో అద్రిభిరభ్యర్ష కనిక్రదత్।
౩ ౨౩ ౨౩ ౧ ౨
ద్యుమన్తం శుష్మమాభర ॥ ౩ ॥

౨ ౩ ౨ ౧౨౧ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧౨
ప. వి: – త్వమ్ । సుష్వాణః । అద్రిభిః – అ–ద్రిభిః । అభి । అర్ష । కనిక్రదత్ । ద్యుమన్తమ్ ।
౧౨ర ౩
శుష్మమ్ । ఆ – భర ॥ ౩ ॥

పదార్థః-హే పవిత్రీకర్తః రసాగారపరమేశ! **అద్రిభిః** ప్రణవజపరూపైః పేషణపాషాణైః **సుష్వాణః** అభిషూయమాణః **త్వమ్ కనిక్రదత్** భూయో భూయః ఉపదిశన్ **అభ్యర్ష** అస్మాన్ ప్రాప్నుహి, అపి చ **ధ్యుమన్తమ్** తేజోయుక్తమ్ **శుష్మమ్** ఆత్మబలమ్ **ఆ భర** ఆహర ॥ ౩ ॥

భావార్థః-ఉపాసకశ్చేత్ పరమాత్మనః సకాశాత్ కర్తవ్యాకర్తవ్యోపదేశం తేజస్వితామాత్మబలం చ న ప్రాప్నోతి తదా తస్యోపాసనాయాం కాచిత్ త్రుటిరస్తీతి మన్తవ్యమ్ ॥ ౩ ॥

౧౩౨౫. ఇపుడు పరమాత్మప్రార్థన యొనర్చబడుచున్నది.

పదార్థము :- పవిత్రమొనర్చు రసనిధివగు ఓ పరమేశ్వరా! (అద్రిభిః) ప్రణవజపమువంటి కల్పముచే (సుష్వాణః) శుభ్రపరచబడుచు (త్వమ్) నీవు (కనిక్రదత్) పదేపదే ఉపదేశమొనర్చుచు (అభ్యర్ష) మాకు దర్శనమిమ్ము మరియు (ద్యుమన్తమ్) తేజోవంతమగు (శుష్మమ్) ఆత్మబలమును (ఆ భర) ప్రదానమొనర్చుము. ॥3॥

భావార్థము :- ఉపాసకులొకవేళ పరమాత్మనుండి కర్తవ్యాకర్తవ్యముల, తేజము మరియు ఆత్మబలమును పొందకుండినచో వారి ఉపాసనయందే ఏదోలోపము గలదని ఎరుగవలెను. ॥3॥

1325. Do Thou O God When manifested in the heart through our devotion, come to us roaring (so to speak) and consolign us never to fear, possessing un - shakable virtues. Grant us brightly glorious strength. II3II

౧౩౨౬. ఋషిః-మనురాప్సవః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః ఉష్ణిక్ । స్వరః-ఋషభః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౭౧ క్రమాఙ్కే

బ్రహ్మానన్దరసవిషయే వ్యాఖ్యాతా. అత్రాపి స ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౧౨ ౩౧౨ ౩ ౨౩ ౧ ౨౩౧ ౨
౧౩౨౬. పవస్వ దేవవీతయ ఇన్దో ధారాభిరోజసా ।

౨ ౩౨౩ ౧ ౨
ఆ కలశం మధుమాన్త్సోమ నః సదః ॥ ౧ ॥

౧౨ర ౩౧౨ ౩౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర
ప. పి:-పవస్వ । దేవవీతయే - దేవ - వీతయే । ఇన్దో । ధారాభిః । ఓజసా । ఆ ।
౩౧౨ ౧౨ర ౩
కలశమ్ । మధుమాన్ । సోమ । నః । సదః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్దో** రసేన ఆర్ద్రీకర్తః పరమేశ! త్వమ్ **దేవవీతయే** దివ్యగుణానాం ప్రాప్తయే **ధారాభిః** ఆనన్దధారాభిః **ఓజసా** వేగేన **పవస్వ** అస్మదన్తఃకరణే ప్రక్షర. హే **సోమ** రసాగార! **మధుమాన్** మధుమయః త్వమ్ **నః** అస్మాకమ్ **కలశమ్** జీవాత్మరూపమ్ **ఆ సదః** ఆసీద. [సదేర్వ్యత్యయేన లుఙిరూపమ్.] ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరమాత్మధ్యానమగ్నా యోగినః పరమాత్మనః సకాశాత్ స్వమనో భూమౌ నిర్ఝరన్తమానన్దరసనిర్ఝరం సాక్షాదనుభవన్తి ॥ ౧ ॥

౧౩౨౬. ఈ మొదటిఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౫౭౧వ మంత్రములో బ్రహ్మానందరూప రసవిషయములో చేయబడియుండెను. ఇపుడిచ్చట అదేవిషయమును వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(ఇన్దో) రసముతో తడుపునట్టి ఓ పరమేశ్వరా! (దేవవీతయే) దివ్యగుణముల ప్రాప్తికొరకు (ధారాభిః) ఆనందధారలతో (ఓజసా) వేగవంతముగ మా (పవస్వ) అంతఃకరణములందు ప్రవహించుము. (సోమ) ఓ రసనిధీ! (మధుమాన్) మధురవంతమగు నీవు (నః) మాయొక్క (కలశమ్) జీవాత్మరూప కలశములోనికి (ఆ సదః) వచ్చి స్థిరపడుము.॥౧॥

భావార్థము :-పరమాత్మ ధ్యానములో నిమగ్నులగు యోగులు పరమాత్మవద్దినుండి తమ మనఃక్షేత్రములందు ప్రవహించుచుండు ఆనందరసముయొక్క తరంగములను సాక్షాత్కారమొనర్చుకొందురు.॥౧॥

1326. O God! Purify us for the acquisition of knowledge and for the strength of the senses by the streams of devotion and Thy Divine Power. Thou who art sweet O God, be always seated in our hearts. May we realise Thy presence within us at every time. II1II

౧౩౨౭. ఋషిః-మనురాప్సవః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-ఉష్ణిక్ । స్వరః-ఋషభః.

అథ పునః పరమాత్మన ఆనన్దరసాన్ వర్ణయతి.

౧౨ ౩౧ ౨౩౨ ౩ ౨౩ ౧ ౨
౧౩౨౭. తవ ద్రప్సా ఉదప్రుత ఇన్ద్రం మదాయ వావృధుః ।
౨ ౩౧౨౩౧ ౨౩ ౧ ౨
త్వాం దేవాసో అమృతాయ కం పపుః ॥౨॥

౧౨ర ౩౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩
ప.వి:– తవ । ద్రప్సాః । ఉదప్రుతః – ఉద – ప్రుతః । ఇన్ద్రమ్ । మదాయ । వావృధుః ।
౨ ౩౧౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩
త్వామ్ । దేవాసః । అమృతాయ – అ – మృతాయ । కమ్ । పపుః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే సోమ! హే రసాగార పరమేశ! **తవ** త్వదీయాః **ద్రప్సాః** ద్రుతగామినః ఆనన్దరసాః **ఉదప్రుతః** అన్తఃకరణే తరంగోత్థాపకాః భవన్తి. [ఉదకాని తరంగాన్ ప్రవయన్తి ఉత్థాపయన్తీతి ఉదప్రుతః. ప్రుజ్ గతౌ ణ్యన్తః. ఉదకస్య ఉదాదేశః.] తే **ఇన్ద్రమ్** జీవాత్మానమ్ **మదాయ** తృప్తిలాభాయ **వావృధుః** వర్ధయన్తి. **దేవాసః** విద్వాంసః **కమ్** కమనీయం సర్వాతిక్రాన్తం సుఖస్వరూపం చ [కః కమనో వా క్రమణో వా సుఖో వా. నిరు.. ౧౦ ।౨౩.] **త్వామ్** త్వా **అమృతాయ** అమరపదప్రాప్తయే **పపుః** పిబన్తి, ఆస్వాదన్తే ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరమేశ్వర రూపాద్రిమాలయాన్నిః సృతాయామానన్దరసతరంగిణ్యామేవ స్నాత్వా యోగినో జనా మోక్షపదాధికారిణో జాయన్తే న తు భౌతికీషు గంగాయమునా సరస్వత్యాదిషు నదీషు స్నాత్వా ॥ ౨ ॥

౧౩౨౭. ఈ మంత్రమందును మరల పరమాత్మ ఆనందరసములనే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- రసాగారుడవగు ఓ పరమేశ్వరా! (తవ) నీయొక్క (ద్రప్సాః) వేగముగా ప్రవహించునట్టి ఆనందరసము (ఉదప్రుతః) అంతరంగములో తరంగములను లేపునవిగ నుండును. అవి (ఇన్ద్రమ్) జీవాత్మను (మదాయ) తృప్తి లాభముకొరకు (వావృధుః) పెంపొందించును. (దేవాసః) విద్వాంసులు (కమ్) సుందరుడవు, సర్వోపరి విరాజిల్లుచుండు సుఖస్వరూపుడవగు (త్వామ్) నిన్ను (అమృతాయ) అమృత పదప్రాప్తికొరకు (పపుః) పానమొనర్చెదరు.।౨॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరరూప హిమాలయములనుండి బయలుదేరిన ఆనందరసనదియందే స్నానమాడిన ఋషులు, మునులు మాత్రము మోక్షపదవికి అధికారులగుదురు గాని ఈ భౌతిక గంగ, యమున, సరస్వతి మున్నగు నదులలో మునకలు వేసినంతమాత్రమున కాదని ఎరుగవలెను.।౨॥

1327. O God! Thy drops of bliss which are cooling like water exalt the soul to delight. The enlightened truth ful persons drink Thee up for immortality as Thou art source of everlasting joy. [By drinking up God is meant enjoying the bliss of God completely to one's full satisfaction.] II2II

౧౩౨౮. ఋషిః-మనరాప్సవః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-ఉష్ణిక్ । స్వరః-ఋషభః. అథ పునరపి స ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩౨ ౨
౧౩౨౮. ఆనః సుతాస ఇన్దవః పునానా ధావతా రయిమ్ ।

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
వృష్టి ద్యావో రీత్యాపః స్వర్విదః ॥ ౩ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
ప.విః- ఆ । నః । సుతాసః । ఇన్దవః । పునానాః । ధావత । రయిమ్ । వృష్టిద్యావః -

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ర
వృష్టి - ద్యావః । రీత్యాపః । రీతి - ఆపః । స్వర్విదః । స్వః - విదః ॥ ౩ ॥

పదార్థః-హే **సుతాసః** అభిషుతాః **ఇన్దవః** బ్రహ్మానన్దరసాః! **పునానాః** పావయన్తః యూయమ్ **నః** అస్మభ్యమ్ **రయిమ్** సద్గుణైశ్వర్యమ్ **ఆ ధావత** ఆగమయత. హే **రీత్యాపః** ద్రుత ప్రవాహాః

బ్రహ్మానన్దాః! [రీతయః గమన శీలాః ఆపః ప్రవాహాః యేషాం తే రీత్యాపః, రీ గతిరేషణయోః, క్ర్యాదిః, కర్తరి క్తిన్.] యూయమ్, **వృష్టిద్యావః** వృష్టిః విజ్ఞానవర్షణకరీ ద్యౌః మస్తిష్కభూమిః యైస్తథావిధాః, మస్తిష్కాద్ విజ్ఞాన వృష్టిం కుర్వాణాః ఇత్యర్థః, **స్వర్విదః** దివ్యప్రకాశలమ్భకాశ్చ, స్థ ఇతి శేషః ॥ 3 ॥

భావార్థః-బ్రహ్మానన్దేనాన్తరాత్మని ప్రకాశితే పవిత్రీకృతే చ మస్తిష్కభూమిరప్యుర్వరా సతీ వివిధజ్ఞానవిజ్ఞానాదికం జనయన్తీ యోగినముపకరోతి ॥ 3 ॥

౧౩౨౮. ఈ మంత్రమునందును పై విషయవర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :-(సుతాసః) శుద్ధ మరియు సిద్ధపరచిన (ఇన్దవః) ఓ బ్రహ్మానందరసములారా! (పునానః) పవిత్రమొనర్చుచు మీరు (నః) మాకు (రయిమ్) సద్గుణములుగల ఐశ్వర్యములను (ఆధావత) ప్రాప్తింపజేయుడు. (రీత్యాపః) వేగముగా ప్రవాహితమొనర్చునట్టి ఓ బ్రహ్మానందములారా! మీరు (వృష్టిద్యావః) మస్తిష్కమునుండి విజ్ఞానవృష్టిని గలిగించు మరియు (స్వర్విదః) దివ్యప్రకాశమును ప్రాప్తింపజేయువారై యున్నారు.॥3॥

భావార్థము :-బ్రహ్మానందము ద్వార అంతరాత్మ ప్రకాశము మరియు పవిత్రమగుట జరిగినప్పుడు మస్తిష్కక్షేత్రముకూడ సారవంతమై వివిధములగు జ్ఞానవిజ్ఞానములు మున్నగువానిని ఉత్పన్నమొనర్చుచు యోగులకు ఉపకారమొనర్చును.॥3॥

1328. O ye glorious mahatmas possessing the wealth of Yoga! purifying us, enable us to attain the wealth of wisdom. You are in the habit of going about, in order to benefit others like the rain. You have destroyed all evil actions and have attained true happiness. II3II

౧౩౨౯. ఋషిః-అమ్బరీష ఋజిశ్వాచ । దేవతా-పవమానః సోమః ।
ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౫౨

క్రమాఙ్కే జీవాత్మశోధనవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర గురుశిష్యవిషయ ఉచ్యతే.

౨౩౧ ౨౩౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩౧౨
౧౩౨౯. పరి త్యం హర్యతం హరిం బభ్రుం పునన్తి వారేణ ।
౨ ౩౨ఉ ౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ర
యో దేవాన్విశ్వా ఇత్పరి మదేన సహగచ్ఛతి ॥ ౧ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧౨ర
ప. వి:– పరి – త్యమ్ । హర్యతమ్ । హరిమ్ । బభ్రుమ్ । పునన్తి । వారేణ । యః ।
౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర
దేవాన్ । విశ్వాన్ । ఇత్ – పరి । మదేన । సహ । గచ్ఛతి ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హర్యతం ప్రియమ్, **హరిమ్** విద్యాహరణశీలమ్, **బభ్రుమ్** అజ్ఞానాదిదోషైః ధూసరాత్మానమ్ **త్యమ్** తం విద్యార్థినమ్, గురుజనాః **వారేణ** దోషనివారకేణ యమనియమాదినా **పరి పునన్తి** పరిశోధయన్తి. **యః** విద్యార్థీ **మదేన సహ** ఉత్సాహేన సాకమ్ **విశ్వాన్ ఇత్ దేవాన్** సర్వానేవ విదుషో గురుజనాన్ **పరి గచ్ఛతి** పరి ప్రాప్నోతి ॥౧॥

భావార్థః-గురూణామిదం కర్తవ్యం యత్తే ప్రియాణాం విద్యార్థినాం దోషాన్ నివార్య తాన్ విదుషః ప్రశస్తచరిత్రాంశ్చ కుర్యుః ॥ ౧ ॥

౧౩౨౯. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౫౫౨వ మంత్రమున జీవాత్మ శుద్ధివిషయములో చేయబడినది. ఇపుడిచ్చట గురు శిష్యుల విషయములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(హర్యతమ్) ప్రియమగు (హరిమ్) విద్యాగ్రహణమొనర్చు దీక్షగలవారు (బభ్రుమ్) అజ్ఞానము మున్నగువానిచే ధూసరితమైన ఆత్మగలవారగు (త్యమ్) విద్యార్థులను గురువులు (వారేణ) దోషనివారకములగు యమ నియమములు మున్నగువానిచే (పరి పునన్తి) పరిశుద్ధపరచెదరు. (యః) అట్టి విద్యార్థులు (మదేన సహ) ఉత్సాహముగ (విశ్వాన్ ఇత్ దేవాన్) విద్వాంసులగు గురువులందరివద్దకి (పరిగచ్ఛతి) చేరుచుందురు.॥౧॥

భావార్థము :-గురువులు ప్రియమైన విద్యార్థుల దోషములను తొలగించి వారిని విద్వాంసులు మరియు ప్రశస్తచరిత్రవంతులనుగ నొనర్చుట వారి కర్తవ్యమైయుండును.॥౧॥

1329. Devotees worship that God Who is to be desired by all, Who is the Nourisher and Support of the world by driving away all evils. He on account of His own Bliss, goes to all enlightened persons, filling them also with that rapturous joy. II1II

౧౩౩౦. ఋషిః-అమ్బరీష ఋజిశ్వాచ । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః. అథ పునర్గురుశిష్యవిషయమాహ.

౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౩౦. ద్వీర్యం పఞ్చ స్వయశసం సఖాయో అద్రిసంహతమ్ ।
౩౧ ౨ర౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యం ప్రస్నాపయన్త ఊర్మయః ॥ ౨ ॥

१२ १२र १ २र ३ १२र
ప.విః- ద్విః । యమ్ । పఞ్చ । స్వయశసమ్ - స్వ - యశసమ్ । సఖాయః -
३ १ २ १२र ३ २ १२र १२र
స - ఖాయః । అద్రిసంహతమ్ - అద్రి - సంహతమ్ । ప్రియమ్ । ఇన్ద్రస్య । కామ్యమ్ ।
३ १ २ ३ १ २ ३१ २
ప్రస్నాపయన్తే - ప్ర - స్నాపయన్తే । ఊర్మయః ॥ २ ॥

పదార్థః-స్వయశసమ్ స్వకీయకీర్తిమ్, **అద్రిసంహతమ్** పర్వతవద్ దృఢాఙ్గమ్, **ఇన్ద్రస్య ప్రియమ్** కులపతేః వత్సలమ్, **కామ్యమ్** అన్యేషామపి అభిలషణీయమ్ **యమ్** యం విద్యార్థినమ్ **ద్విః పఞ్చ** ద్వివారం పఞ్చ, దశేత్యర్థః **సఖాయః** సహయోగినో విద్వాంసో గురవః **ఊర్మయః** జలతరంగా ఇవ భూత్వా **ప్రస్నాపయన్తే** జ్ఞాననద్యాం స్నానం కారయన్తి, స ప్రశస్యో భవతీతి వాక్యపూర్తిర్విధేయా ॥ २ ॥

ఊర్మయ ఇవేతి లుప్తోపమాలఙ్కారః ॥ २ ॥

భావార్థః- చత్వారో వేదాః షడ్వేదాఙ్గాని చేతి దశ విద్యాః. ఉపవేదా ఉపాఙ్గాని చాత్రైవాన్తర్భవన్తి. ప్రతి విద్యమేకైకో గురురితి దశ గురవో భవన్తి. వేదాఙ్గైశ్చ శిక్షా కల్పో వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛన్దో జ్యోతిషమితి షడ్ మూలవిద్యా గ్రాహ్యా న తు తత్తత్ప్రతిపాదకా వర్తమానగ్రన్థాః, ఉత్తరవర్తినాం తేషాం మనుష్యప్రణీతానాం గ్రన్థానాం వేదే సఙ్కేతాసమ్భవాత్ ॥२॥

१३३०. ఈ మంత్రములో మరల గురుశిష్యుల విషయమే వర్ణించబడినది.।

పదార్థము :-(స్వయశసమ్) తమ కీర్తితో గూడిన (అద్రిసంహతమ్) పర్వతమువంటి దృఢమగు అంగములుగల (ఇన్ద్రస్య ప్రియమ్) కులపతి ఆచార్యుల ప్రియమైన (కామ్యమ్) ఇతరులచేగూడ కోరబడినట్టి (యమ్) ఏ విద్యార్థిని (ద్విః పఞ్చ) రెండైదులు, అనగా పదిమంది (సఖాయః) విద్వాంసులగు సహయోగ గురువులు (ఊర్మయః) జలతరంగములవలె నగుచు (ప్రస్నాపయన్తే) జ్ఞాననదియందు స్నానమాడించెదరో వారు ప్రశస్తులగుదురు.।२॥

ఇచ్చట 'ఊర్మయః' లో లుప్తోపమాలంకారము గలదు.।२॥

భావార్థము :-నాలుగువేదములు మరియు ఆరువేదాంగములు గలిసి పదివిద్యలుగలవు, ప్రతి విద్యకొరకు ఒక్కొక్క గురువుండినచో పదిమంది గురువులగుదురు. వేదాంగములలో శిక్ష, కల్పము, వ్యాకరణము, నిరుక్తము, ఛన్దము మరియు జ్యోతిష్యము అను నీ ఆరువిద్యలను గ్రహించవలెను. వానిని ప్రతిపాదించునవి వర్తమాన గ్రంథములుకావు. ఏలన, మనుష్యులు వ్రాసిన అట్టి ఉత్తరవర్తి [తరువాతవచ్చిన] గ్రంథముల సంకేతము వేదములందు మచ్చుకైనను ఉండజాలదు.।२॥

1330. Ten companions in the form of ten pranas (vital breaths) purify a devotee, who is bright with native splendour, who is un - shakable in his vows and whom God dearly loves. II2II

౧౩౩౧. ఋషిః- అమ్బరీష ఋజిశ్వాచ । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- అనుష్టుప్ । స్వరః- గాన్ధారః.

అథ గురవో బ్రువన్తి.

౧౩౩౧. ఇన్ద్రాయ సోమపాతవే వృత్రఘ్నే పరి షిచ్యసే ।
నరే చ దక్షిణావతే వీరాయ సదనాసదే ॥౩॥

ప. వి:- ఇన్ద్రాయ । సోమ । పాతవే । వృత్రఘ్నే - వృత్ర - ఘ్నే । పరి । సిచ్యసే । నరే । చ । దక్షిణావతే । వీరాయ । సదనాసదే -సదన - సదే ॥ ౩ ॥

పదార్థః- హే **సోమ** జ్ఞానరస! త్వమ్ **వృత్రఘ్నే** వ్రతపాలనేన దోషవినాశకాయ, నరే నరాయ, పురుషార్థినే. [అత్ర చతుర్థ్యేకవచనస్య 'సుపాం సులుక్'. అ. ౭ । ౧ । ౩౯ ఇతి శే ఆదేశః.] **దక్షిణావతే** గురుదక్షిణా యుక్తాయ, **వీరాయ** శూరాయ, **సదనాసదే** గురుకులసదననివాసినే **ఇన్ద్రాయ** విద్యుద్వత్తీవ్రబుద్ధయే విద్యార్థినే **పాతవే** పానాయ **పరిషిచ్యసే** పరిక్షార్యసే ॥ ౩ ॥

భావార్థః- విద్యార్థిభిః స్వేచ్ఛయా వ్రతపాలకైస్తపస్విభిః శూరైరాశ్రమపద్ధత్యా గురుకుల ఏవ నివాసిభిః సమావర్తనకాలే గురుదక్షిణాప్రదాయకైశ్చ భావ్యమ్ ॥ ౩ ॥

౧౩౩౧. ఈ మంత్రములో గురువులిట్లు చెప్పుచున్నారు.

పదార్థము :-(సోమ) ఓ జ్ఞానరసమా! నీవు (వృత్రఘ్నే) వ్రతపాలనముద్వార దోషములను నాశమొనర్చునట్టి (నరే) పురుషార్థులు (దక్షిణావతే) గురుదక్షిణనీయునట్టి (వీరాయ) శూరవీరులు (సదనాసదే) గురుకులరూపసదనములో నివసించువారు (ఇన్ద్రాయ) విద్యుత్తువంటి తీవ్రబుద్ధిగల విద్యార్థుల(పాతవే) పానముకొరకు (పరిషిచ్యసే) ప్రవహింపజేయబడుచున్నది. ॥౩॥

భావార్థము :- విద్యార్థులు స్వేచ్ఛగా వ్రతపాలకులు, తపస్వులు, శూరులు, ఆశ్రమపద్ధతిలో గురుకులమునందే నివసించువారు మరియు సమావర్తనసమయమున గురుదక్షిణలను సమర్పించువారై యుండవలెను. ॥౩॥

1331. O juice of knowledge combined with devotion! Thou art poured to drink for the soul that is destroyer of sin, for the guerdon - giving man who is a hero and sits in his seat at non - violent sacrifices. II3II

౧౩౩౨. ఋషిః- అగ్న్యయో ధిష్ణ్యా ఐశ్వరాః । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- ద్విపదా విరాట్ పఙ్క్తిః । స్వరః- పఞ్చమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౪౩౦

క్రమాఙ్కే పరమేశ్వర నృపత్యోర్విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర గురుశిష్యవిషయో వర్ణ్యతే.

౧౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౩౩౨. పవస్వ సోమ మహే దక్షాయాశ్వో న నిక్తో వాజీ ధనాయ ॥ ౧ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩౨ ౩ ౨ ౧౨ర
ప. విః- పవస్వ । సోమ । మహే । దక్షాయ । అశ్వః । న । నిక్తః । వాజీ । ధనాయ ॥౧॥

పదార్థః-హే **సోమ** విద్యారసాగార ఆచార్య! త్వమ్, శిష్యస్య **మహే దక్షాయ** మహతే ఉత్సాహాయ. [దక్షతిః ఉత్సాహకర్మా. నిరు. ౧ । ౬.] **పవస్వ** జ్ఞానధారాం ప్రవాహయ, యేన స తవ శిష్యః **అశ్వః న** సూర్యః ఇవ [అసౌ వా ఆదిత్య ఏషో అశ్వః. శ. ౭ । ౩ । ౨ । ౧౦.] **నిక్తః,** శుద్ధః, **వాజీ** విద్యావాన్ వేగవాన్ కర్మనిష్ఠో భూత్వా **ధనాయ** ధనోపార్జనాయ యోగ్యో భవేత్ ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౧ ॥

భావార్థః- ఇదమపి శిక్షాయా ఏకం ప్రయోజనం యచ్ఛిష్యో విద్వాన్ బలవాన్ వర్చస్వీ శుద్ధహృదయశ్చ భూత్వా ధనార్జనక్షమో భవేత్ ॥ ౧ ॥

౧౩౩౨. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందు ౪౩౦వ మంత్రమున రాజు విషయములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచట గురుశిష్యుల విషయములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(సోమ) విద్యారసనిధివగు ఆచార్యా! నీవు శిష్యుల (మహే దక్షాయ) మహా ఉత్సాహముకొరకు (పవస్వ) జ్ఞానధారలను ప్రవహింపజేయుము. దీనిచే వారు. నీయొక్క శిష్యులు (అశ్వః న) సూర్యునివంటి (నిక్తః) శుద్ధ మరియు (వాజీ) విద్యావంతులు, వేగవంతులు మరియు కర్మనిష్ఠులుగనై (ధనాయ) ధనోపార్జన నొనర్చుటకు యోగ్యులగుదురు.॥౧॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము గలదు.॥౧॥

భావార్థము :-శిక్షణయొక్క ప్రయోజనము శిష్యులు, విద్వాంసులు, బలశాలురు, వర్చస్వీ మరియు శుద్ధ, అనగా పవిత్రహృదయముగలవారై ధనసంపాదనలో సమర్థులుకాగలుగుదురు.॥౧॥

1332. (1) O Source of peace and bliss, flow to us and purify us for mighty strength, as a strong courser, bathed to win the prize.

(2) O peaceful noble soul! purify thyself for the attainment of great power, as a strong horse bathed to win the prize. II1II

౧౩౩౩.ఋషిః-అగ్నయోధిష్ణ్యా ఐశ్వరాః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-ద్విపదా విరాట్పఙ్క్తిః । స్వరః-పఞ్చమః.

అథ పునః స ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౨౩
౧౩౩౩. ప్ర తే సోతారో రసం మదాయ పునన్తి

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
సోమం మహే ద్యుమ్నాయ ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
ప. వి:–ప్ర। తే। సోతారః। రసమ్। మదాయ। పునన్తి। సోమమ్। మహే। ద్యుమ్నాయ ॥౨॥

పదార్థః-హే విద్యార్థిన్! **సోతారః** ద్వితీయజన్మదాతారో గురవః **సోమం రసమ్** జ్ఞానరసమ్ **తే** తవ **మదాయ** ఆనన్దాయ **మహే ద్యుమ్నాయ** మహతే యశసే చ **ప్ర పునన్తి** ప్రకృష్టతయా పవిత్రీ కుర్వన్తి ॥ ౨ ॥

భావార్థః-పరోపకారిణ్యా పవిత్రయా నిష్కలుషయైవ విద్యయా మనుష్య ఆనన్దీ యశస్వీ చ జాయతే ॥౨॥

౧౩౩౩. ఈ మంత్రములో మరల నదే విషయము గలదు.

పదార్థము :- ఓ విద్యార్థీ! (సోతారః) రెండవజన్మనిచ్చునట్టి గురువులు (సోమం రసమ్) జ్ఞానరసమును (తే) నీయొక్క (మదాయ) ఆనందముకొరకు మరియు (మహే ద్యుమ్నాయ)మహాయశస్సుకొరకు (ప్ర పునన్తి) ఉత్తమపద్ధతిలో పవిత్రపరచుచున్నారు.॥౨॥

భావార్థము :-పరోపకారకము, పవిత్రము, నిర్దోషమైన విద్యద్వారానే మనుష్యులు ఆనందమయులు మరియు యశోవంతులు కాగలుగుదురు.॥౨॥

1333. Thy preceptors O worshipper of God ! purify thy devotional juice which gives peace for rapturous joy, great wealth of wisdom and lotty fame. II2II

౧౩౩౪. ఋషిః- అగ్నయో ధిష్ణ్యా ఐశ్వరాః । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- ద్విపదా విరాట్ పఙ్క్తిః । స్వరః- పఞ్చమః.

అథ సమావర్తనసంస్కారవిషయ ఉచ్యతే.

౧౨ ౩౧ ౨ర ౩౨౩
౧౩౩౪. శిశుం జజ్ఞానం హరిం మృజన్తి పవిత్రే

౧౨ ౩౨౩ ౧౨
సోమం దేవేభ్య ఇన్దుమ్ ॥ ౩ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧౨ ౧ ౨ర ౩౧౨ ౧౨ర
ప. వి:– శిశుమ్ । జజ్ఞానమ్ । హరిమ్ । మృజన్తి । పవిత్రే । సోమమ్ । దేవేభ్యః । ఇన్దుమ్ ॥౩॥

పదార్థః- శిశుం జజ్ఞానమ్ నవస్నాతకత్వేన ఆచార్యగర్భాద్ ద్వితీయంజన్మ ప్రాప్నువన్తమ్ **హరిమ్** అపహృతదోషమ్ **ఇన్దుమ్** దీప్తమ్, తేజస్వినమ్ **సోమమ్** సమావర్తనసంస్కారాయ కృతాభిషేకమ్ అధీతవిద్యాం బ్రహ్మచారిణమ్ **పవిత్రే** దర్భాసనే ఉపవేశ్య **దేవేభ్యః** మాతాపిత్రాదిభ్యః సమర్పయితుమ్ **మృజన్తి** అలఙ్కుర్వన్తి.

సమావర్తన సంస్కారే బ్రహ్మచారిణోఽలఙ్ కరణ విషయే పారస్కరగృహ్యసూత్రం ౨ । ౬ ౨౪-౨౬, దయానన్దర్షిప్రణీతః సంస్కారవిధి గ్రన్థశ్చ ద్రష్టవ్యః. తదనుసారేణ తదా బ్రహ్మచారీ నూతనవస్త్రోపవస్త్ర పుష్పస్రగలఙ్కారాదికం ధారయతి ॥ ౩ ॥

భావార్థః- వ్రతాచారం విద్యాలఙ్కారం వేదాలఙ్కారమ్ ఆయుర్వేదాలఙ్కారం బ్రహ్మచారిణమాచార్యః పుష్పస్రగలఙ్కారాదిభిరలఙ్కృత్య కృతసమావర్తనం ద్విజం మాతాపిత్రోః ప్రత్యావర్తయేత్ ॥ ౩ ॥

౧౩౩౪. ఈ మంత్రములో సమావర్తనసంస్కారమును గురించిన వర్ణన కలదు.

పదార్థము :- (శిశుం జజ్ఞానమ్) క్రొత్త స్నాతకునిరూపములో ఆచార్యుల గర్భమునుండి రెండవజన్మను పొందుచు (హరిమ్) దోషములను హరింపబడినట్టి (ఇన్దుమ్) తేజస్వి (సోమమ్) సమావర్తన సంస్కారముకొరకు స్నానమొనర్చినట్టి, విద్యలను నేర్చిన బ్రహ్మచారిని (పవిత్రే) కుశాసనముపై కూర్చుండబెట్టి (దేవేభ్యః) తల్లిదండ్రులుమున్నగువారికి సమర్పించుటకొరకు (మృజన్తి) అలంకారధారణమొనర్పజేయుదురు.

'సమావర్తన సంస్కారసమయములో బ్రహ్మచారియొక్క అలంకారధారణవిషయముతో 'పారస్కరగృహ్య సూత్రము ౨-౬-౨౪నుండి ౨౬' మరియు మహర్షిదయానంద విరచిత 'సంస్కారవిధి' యను గ్రంథములను చూడవలెను. వాని ననుసరించి ఆ కాలములో బ్రహ్మచారి క్రొత్తవస్త్రములు, ఉపవస్త్రములు, పూలమాల, ఆభూషణములు మున్నగువానిని ధరించవలెను.' ॥ ౩ ॥

భావార్థము :- వ్రతాచారి, విద్యాలంకార, వేదాలంకార మున్నగు వానిగయ్యైన బ్రహ్మచారిగనున్న బ్రహ్మచారిని ఆచార్యులు పూలమాలలు మున్నగు ఆభూషణములచే అలంకరించి సమావర్తన సంస్కారమొనర్చి ద్విజునిగజేసి తల్లిదండ్రులకు తిరిగి ఇవ్వవలెను.॥౩॥

1334. The preceptors help to realise in pure heart God Who is most Admirable, Destroyer of sin and Resplendent, so that divine virtues may be manifested. ll3ll

౧౩౩౫. ఋషిః- అమహీయుః । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

తత్ర ప్రథమాఋక్ పూర్వార్చికే ౪౮౭ క్రమాఙ్కే పరమాత్మ ప్రాప్తివిషయే ఉత్తరార్చికే ౭౬౨ క్రమాఙ్కే చ జీవాత్మ నృపత్యోర్విషయే వ్యాఖ్యాతపూర్వా.

అత్ర పరమాత్మ చన్ద్రమసోర్విషయ ఉచ్యతే.

౨ ౩ ౨ ౩ ౨౩ ౨౩ ౧ ౨౩ ౧ ౨ర
౧౩౩౫. ఉపో షు జాతమప్తురం గోభిర్భఙ్గం పరిష్కృతమ్ ।
౧౨ ౩౧ ౨
ఇన్దుం దేవా అయాసిషుః ॥౧॥

౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర
ప. వి:- ఉప - ఉ - షు । జాతమ్ । అప్తురమ్ । గోభిః । భఙ్గమ్ । పరిష్కృతమ్ ।
౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩
పరిః - కృతమ్ । ఇన్దుమ్ । దేవాః । అయాసిషుః ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **ప్రథమః** పరమాత్మపరః. **సు జాతమ్** సుప్రసిద్ధమ్, **అప్తురమ్** అపః వ్యాపకాన్ చన్ద్ర సూర్య గ్రహనక్షత్రాదిలోకాన్ త్వరయతి వేగేన చాలయతీతి తమ్, **గోభిః** వేదవాగ్భిః **భంగమ్** కామక్రోధాదిరిపూణాం భఞ్జకమ్, **పరిష్కృతమ్** గుణైరలఙ్కృతమ్. [సంపర్యుపేభ్యః కరోతౌ భూషణే. అ. ౬ । ౧ । ౧౩౭ ఇత్యనేన పరిపూర్వాత్ కరోతేః భూషణేఽర్థే సుడాగమః.] **ఇన్దుమ్** తేజసా దీప్తమ్, ఆనన్దరసైః క్లేదకం పరమాత్మానమ్. [ఇన్దుః ఇన్దేరునత్తేర్వా. నిరు. ౧౦ । ౪౦.] **దేవాః** విద్వాంసో జనా ఆత్మామనోబుద్ధిప్రాణాదయో వా, బలప్రాప్త్యర్థమ్ **ఉప ఉ అయాసిషుః** ఉపగచ్ఛన్తి.

ద్వితీయః చన్ద్రపరః. **సుజాతమ్** పృథివ్యాః సుపుత్రమ్, **అప్తురమ్** అప్సు అన్తరిక్షే త్వరతే పృథివీం సూర్యం చ పరితో ధావతీతి అప్తురః తమ్. [ఆపః ఇత్యన్తరిక్షనామసు పఠితమ్. నిఘం ౧ ।

3.] **గోభిః భంగమ్** క్వచిద్ భగ్నభూమికమ్, క్వచిచ్చ **పరిష్కృతమ్** సమతలమ్ **ఇన్దుమ్** చన్ద్రమసమ్ **దేవాః** సూర్యకిరణాః **అయాసిషుః** ప్రకాశనార్థం గచ్ఛన్తి ॥ ౧ ॥

అత్ర శ్లేషాలఙ్కారః ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యథా సర్వే జడపదార్థాశ్చేతనాః ప్రాణినశ్చ జగదీశ్వరమాశ్రయన్తే తథాఽస్మాకం సౌరలోకస్య మంగలబుధపృథివీచన్ద్రాదయో గ్రహోపగ్రహాః సూర్యమాశ్రయన్తే సూర్యశ్చాపి జగదీశ్వరాధీనః ॥ ౧ ॥

౧౩౩౫. ఈ మొదటిఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౪౮౭వ మంత్రమున పరమాత్మ ప్రాప్తివిషయములో మరియు ఉత్తరార్చికయందలి ౭౬౧వ మంత్రమున జీవాత్మ మరియు రాజు విషయములో చేయబడియుండెను. ఇప్పుడిచట పరమాత్మ మరియు చంద్రుని విషయములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-మొదట పరమాత్మపక్షములో :- (సుజాతమ్) సుప్రసిద్ధమైన (అప్తురమ్) వ్యాపకమగు సూర్యుడు, చంద్రుడు, గ్రహములు, నక్షత్రములు మున్నగులోకములను వేగముగ నడుపునట్టి (గోభిః) వేదవాణులచే (భఙ్గమ్) కామక్రోధములు మున్నగు శత్రువులను నష్టమొనర్చు (పరిష్కృతమ్) గుణములతో అలంకృతుడైన (ఇన్దుమ్) తేజముతో దీప్తుడు లేక ఆనందరసములచే తడుపునట్టి పరమాత్మను (దేవాః) విద్వాంసులు, లేక ఆత్మ, బుద్ధి, మనస్సు, ప్రాణము మున్నగు బలములను ప్రాప్తించుకొనుటకొరకు (ఉప ఉ అయాసిషుః) పొందుచుందురు.

రెండవది చంద్రునిపక్షములో :- (సుజాతమ్) పృథివియొక్క సుపుత్రులు (అప్తురమ్) అంతరిక్షములో పృథివి మరియు సూర్యుని నలువైపుల పరుగిడుచుండు (గోభిః భఙ్గమ్) భూమియందు పగుళ్లువారిన మరియు అనేక (పరిష్కృతమ్) సమతలమగు (ఇన్దుమ్) చంద్రుడు (దేవాః) సూర్యకిరణములను (అయాసిషుః) ప్రకాశమొనర్చుటకొరకు ప్రాప్తించుకొనును.॥ ౧ ॥

ఈ మంత్రములో శ్లేషాలంకారము గలదు.॥౧॥

భావార్థము :- సమస్త జడపదార్థములు మరియు చేతనములగు ప్రాణులు పరమేశ్వరుని ఆశ్రయమున నుండునో అటులనే మన సౌరలోకమునందలి మంగళ, బుధ, భూమి, చంద్రుడు మున్నగు గ్రహ ఉపగ్రహములు సూర్యుని ఆశ్రయములో నుండును. మరియు సూర్యుడుకూడ పరమేశ్వరుని అధీనమున నుండును.॥ ౧ ॥

1335. The enlightened truthful persons attain the bliss of God, Who is Well - known owing to His glory, is present in all beings, is glorified by the Vedic hymns and is the Destroyer of all sins and misery. II1II

౧౩౩౬. ఋషిః- అమహీయుః । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మవిషయమాహ.

౧ ౨ర ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨
౧౩౩౬. తమిద్వర్ధన్తు నో గిరో వత్సం సం శిశ్వరీరివ ।
౧ ౨ర ౩ ౧౨
య ఇన్ద్రస్య హృదం సనిః ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ప. వి:- తమ్ - ఇత్ । వర్ధన్తు । నః । గిరః । వత్సమ్ । సంశిశ్వరీః । సమ్ - శిశ్వరీః -
౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ర
ఇవ । యః । ఇన్ద్రస్య । హృదంసనిః - హృదమ్ - సనిః ॥ ౨ ॥

పదార్థః- తమ్ ఇత్ తం ఖలు సోమం శాన్తిదాయకం పరమాత్మానమ్ **నః గిరః** అస్మాకం వాచః **సం వర్ధన్తు** సంవర్ధయన్తు, సంవర్ధనం చాత్ర ప్రచారణం జ్ఞేయమ్. కథమివ? **శిశ్వరీః** వృద్ధపయస్కా దోగ్ధ్ర్యో గావః. [టు ఓశ్వి గతివృద్ధ్యోః ఇత్యస్య రూపమ్.] **వత్సమ్ ఇవ** యథా స్వకీయం వత్సం పయసా వర్ధయన్తి తథా. కీదృశమ్ పరమాత్మానమ్? **యః** సోమః పరమాత్మా **ఇన్ద్రస్య** జీవాత్మనః **హృదంసనిః** హృదయసేవీ వర్తతే. [హృదం హృదయం సనతి సంభజతే యః స హృదంసనిః. ద్వితీయాయా అలుక్. షణ సమ్భక్తౌ.] ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౨ ॥

భావార్థః-విద్వద్భిర్ధార్మికైర్జనైః స్వోపదేశైః జనతాయాం పరమేశ్వరం ప్రతి విశ్వాస ఉత్పాదనీయః, యేన సర్వత్రాఽఽస్తికతాయా ధార్మికతాయాశ్చ వాతావరణం భవేత్ ॥౨॥

౧౩౩౬. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ విషయము గలదు.

పదార్థము :-(తమ్ ఇత్) ఆ సోమ, అనగా శాంతిదాయకుడగు పరమేశ్వరుని (నః గిరః) మా వాణులు (సం వర్ధన్తు) విశాలపరచవలెను, ప్రచారమొనర్చవలెను. (శిశ్వరీః) సమృద్ధమగు క్షీరవంతములగు పాడియావులు (వత్సం ఇవ) ఎట్లు తమ వత్సములను తమపాలతో వృద్ధిపరచుచుండునో అటులనే. పరమాత్మ ఎటువంటి పరమాత్మ? (యః) సోమ (ఇన్ద్రస్య) జీవాత్మల హృదయములందు (హృదం సనిః) వసించువాడైయుండును.॥ ౨ ॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.

భావార్థము :- ధార్మికులగు విద్వాంసులు తమ ఉపదేశములచే ప్రజలలో పరమేశ్వరుని యెడ విశ్వాసము నుత్పన్నమొనర్చవలెను. అందువల్ల సర్వత్ర ఆస్తికత్వము మరియు ధార్మికత్వముయొక్క వాతావరణము ఉత్పన్నముకాగలదు.॥ ౨ ॥

1336. Even as mother cows nourish their calves, so let our praise - songs glorify Him (God) who is within the heart fo the soul and is giver of delight. II2II

౧౩౩౭. ఋషిః- అమహీయుః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః. అథ పరమాత్మానం ప్రార్థయతే.

౧౩౩౭. అర్షా నః సోమ శం గవే ధుక్షస్వ పిప్యుషీమిషమ్ ।
వర్ధా సముద్రముక్థ్య ॥ ౩ ॥

ప. వి:- అర్ష । నః । సోమ । శమ్ । గవే । ధుక్షస్వ । పిప్యుషీమ్ । ఇషమ్ । వర్ధ । సముద్రమ్ । సమ్ - ఉ ద్రమ్ । ఉక్థ్య ॥ ౩ ॥

పదార్థః:- హే **సోమ** జగత్స్రష్టః శాన్తిప్రియ పరమాత్మన్! త్వమ్ **నః** అస్మాకమ్ **గవే** సమ్పూర్ణధరిత్ర్యై **శమ్** సుఖం శాన్తిం చ **అర్ష** ప్రాపయ, అస్మభ్యమ్ **పిప్యుషీమ్** సమృద్ధామ్ [ఓప్యాయీ వృద్ధౌ, లిటః క్వసౌ రూపమ్.] **ఇషమ్** అభీష్టాం సమ్పత్తిమ్ **ధుక్షస్వ** ప్రదేహి. హే **ఉక్థ్య** స్తుత్యర్హ ! **సముద్రమ్** సద్గుణానాం సాగరం జీవాత్మానమ్ యద్వా, తత్ర విద్యమానమ్ ఆనన్దస్య సాగరమ్ **వర్ధ** వర్ధయ. యథా సోమేన చన్ద్రమసా ఽపాం రాశిః సముద్రో వర్ధ్యతే ఇతి ధ్వన్యతే ॥ ౩ ॥

భావార్థః-పరమాత్మకృపయా మానవానాం ప్రయాసేన చ సకలాపి ధరా సుఖం శాన్తిం ప్రచురాం సమ్పదం చ ప్రాప్నుయాత్, తన్నివాసినశ్చ పరస్పరం ప్రేమ్ణా వ్యవహరేయుః ॥ ౩ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మనో బ్రహ్మానన్దస్య గురుశిష్యయోశ్చ విషయాణాం వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిర్వేద్యా.

౧౩౩౭. ఈ మంత్రములో పరమాత్మను గూర్చి ప్రార్థించబడినది.

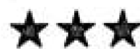
పదార్థము :-(సోమ) జగద్రచయితవు, శాంతిప్రియుడవగు ఓ పరమాత్మా! నీవు (నః) మాయొక్క (గవే) భూమికి (శమ్) సుఖశాంతులను (అర్ష) ప్రాప్తింపజేయుము. మాకు (పిప్యుషీమ్) సమృద్ధమగు (ఇషమ్) కోరిన సంపదలను (ధుక్ష్వ) ప్రదానమొనర్చుము (ఉక్ష్య) ఓ పూజనీయా! (సముద్రమ్) సద్గుణముల సముద్రమగు జీవాత్మను లేక దానియందుగల ఆనందసాగరమును (వర్ధ) సోమచంద్రుడు జలముల పారావారమగు సముద్రమును పైకిలేపునటుల వృద్ధిపరచుము [అది ఇచ్చుట ధ్వనించుచున్నది]. ॥3॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుని కృపవల్ల, మానవుల ప్రయత్నమువల్ల పృథివియంతటను సుఖశాంతులు, విస్తారమగు సంపదలు ప్రాప్తించుకొనవలెను. మరియు దీనిపై నివసించువారు పరస్పరము ప్రేమతో వ్యవహరించుకొనుచుండవలెను. ॥3॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ, బ్రహ్మానందము మరియు గురుశిష్యుల విషయముల వర్ణనయుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో గల సంబంధమును తెలిసికొనవలెను.

పదవ అధ్యాయములో పదునొకండవ ఖండము సమాప్తమైనది.

1337. O God! pour blessings on our knowledge. Pour forth the most desirable character that can protect us. O Praise - wortny One ! increase the faith in us. Exalt our soul unfathomable like the ocean. II3II

౧౩౩౮. ఋషిః-త్రిశోకః కాణ్వః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౧౩౩ క్రమాఙ్కే-ఉధ్యాత్మపక్షే వ్యాఖ్యాతా.

అత్రాధ్యాత్మవిషయో రాష్ట్రవిషయశ్చ వర్ణ్యతే.

౨ ౩ ౨ ౩౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
౧౩౩౮. ఆ ఘా యే అగ్నిమిన్ధతే స్తృణన్తి బర్హిరానుషక్ ।
౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
యేషామిన్ద్రో యువా సఖా ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
ప. వి:- ఆ । ఘ । యే । అగ్నిమ్ । ఇన్ధతే । స్తృణన్తి । బర్హిః । ఆనుషక్ । అను - సక్ ।
౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర ౩
యేషామ్ । ఇన్ద్రః । యువా । సఖా - స - ఖా ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **యేషామ్** ఉపాసకానాం ప్రజాజనానాం వా **యువా** తరుణః **ఇన్ద్రః** వీరః పరమేశ్వరో వీరో నృపతిర్వా **సఖా** సహాయకో జాయతే, **యే ఘ** యే చ **అగ్నిమ్** ఈశ్వరభక్తిః రాష్ట్ర భక్తేర్వా అగ్నిమ్ **ఆ ఇన్ధతే** స్వాన్తఃకరణే ప్రదీపయన్తి, తే **ఆనుషక్** నిరన్తరమ్ **బర్హిః** బ్రహ్మయజ్ఞం రాష్ట్రయజ్ఞం వా **స్తృణన్తి** విస్తారయన్తి ॥ ౧ ॥

భావార్థః-మనుష్యైః పరమేశ్వర ఏవోపాస్యత్వేన వరణీయః. ప్రజాజనైశ్చ తరుణో రాష్ట్రరక్షణక్షమ ఏవ జనో నృపతిత్వేన స్వీకార్యః, స్వయం చ రాష్ట్రభక్తైర్భావ్యమ్ ॥౧॥

౧౩౩౮. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౧౩౩వ మంత్రము. దానికచ్చట అధ్యాత్మపక్షములో వ్యాఖ్యానించబడియుండెను. ఇప్పుడిచ్చట అధ్యాత్మ మరియు రాష్ట్ర విషయములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :- (యేషామ్) ఏ ఉపాసకులకు లేక ప్రజలకు (యువా) యువకుడగు (ఇన్ద్రః) వీర పరమేశ్వరుడు లేక వీరుడగు రాజు (సఖా) సఖుడై యుండునో (యే ఘ) మరియు ఎవరు (అగ్నిమ్) ఈశ్వరభక్తి, లేక రాష్ట్రభక్తివంటి అగ్నిని (ఆ ఇన్ధతే) తమ అంతఃకరణములో ప్రదీప్తమొనర్చుకొందురో వారు (ఆనుషక్) నిరంతరము (బర్హిః) బ్రహ్మయజ్ఞము, లేక రాష్ట్రయజ్ఞమును (స్తృణన్తి) వ్యాప్తపరచెదరు.॥౧॥

భావార్థము :- మనుష్యులు పరమేశ్వరున్ని మాత్రమే ఉపాసనీయరూపములో వరించవలెను. ప్రజలు యువకుడు, రాష్ట్రరక్షణయందు సమర్థుడైన వీరున్ని మాత్రమే రాజురూపములో స్వీకరించవలెను. మరియు స్వయముగ రాష్ట్రభక్తులై యుండవలెను.॥౧॥

1338. Those whose Friend is Ever Young Lord, light the flame (of knowledge) and thereby bring about the welfare of all people on this earth, in an orderly manner. II1II

౧౩౩౯. ఋషిః- త్రిశోకః కాణ్వః । దేవతా- ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునః స ఏవ విషయ ఉచ్యతే.

3 ౨ఉ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ర
౧౩౩౯। బృహన్నిదిధ్మ ఏషాం భూరి శస్త్రం పృథుః స్వరుః ।

౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨
యేషామిన్ద్రో యువా సఖా ॥ ౨ ॥

3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౨ ౧ ౨ర
ప.వి:- బృహన్ । ఇత్ - ఇధ్మః । ఏషామ్ । భూరి । శస్త్రమ్ । పృథుః । స్వరుః ।
౧౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర 3
యేషామ్ । ఇన్ద్రః । యువా । సఖా - స - ఖా ॥ ౨ ॥

పదార్థః-యేషామ్ జనానామ్ **యువా** తరుణః **ఇన్ద్రః** వీరః పరమేశ్వరో వీరో నృపతిర్వా **సఖా** సహాయకో జాయతే **ఏషామ్** తేషామ్ ఏతేషామ్ **బృహన్ ఇత్** మహాన్ ఏవ **ఇధ్మః** ప్రతాపః, **భూరి** ప్రచురమ్ **శస్త్రమ్** స్తోత్రమ్ ఆయుధం వా, కిఞ్చ **పృథుః** విశాలః **స్వరుః** యూపః, యూపోపలక్షితో యజ్ఞః ఇత్యర్థః, భవతి.॥౨॥

భావార్థః-పరమేశ్వరోపాసకాః శ్రేష్ఠనృపాభిషేక్తారశ్చ యశస్వినో విజయినో యజ్ఞపరాయణాశ్చ జాయన్తే ॥౨॥

౧౩౩౯. దీనియందును మరల పై విషయవర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :-(యేషామ్) ఏ మనుష్యులకు (యువా) యువకుడు (ఇన్ద్రః) వీరపరమేశ్వరుడు, లేక వీరుడగు రాజు (సఖా) సహాయకులగుదురో (ఏషామ్) వారికి (బృహన్ ఇత్) గొప్ప (ఇధ్మః) ప్రతాపము (భూరి) అధికమగు (శస్త్రమ్) స్తోత్రములు, లేక శస్త్రాస్త్రములు మరియు (పృథుః) విశాలమగు (స్వరుః) యజ్ఞసంపదలు ప్రాప్తించును.॥౨॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుని ఉపాసకుడు, శ్రేష్ఠుడగు వీరుడు, రాజ సింహాసనముపై కూర్చుండువారు యశస్వి, విజయశీలురు మరియు యజ్ఞపరాయణులగుదురు.॥౨॥

1339. Large is their splendour, great is their glory and impressive is their voice whose Friend is God Ever - Young. II2II

౧౩౪౦. ఋషిః-త్రిశోకః కాణ్వః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి తమేవ విషయం వర్ణయతి.

౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨ఉ 3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
౧౩౪౦. అయుద్ధ ఇద్యుధా వృతం శూర ఆజతి సత్వభిః ।
౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨
యేషామిన్ద్రో యువా సఖా ॥ 3 ॥

౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3
ప. వి:– అయుద్ధః – అ – యుద్ధః । ఇత్ – యుధా । వృతమ్ । శూరః । ఆ । అజతి ।
౧౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర 3
సత్వభిః । యేషామ్ । ఇన్ద్రః । యువా । సఖా – స – ఖా ॥ 3 ॥

పదార్థః-యేషామ్ జనానామ్ **యువా** తరుణః **ఇన్ద్రః** వీరః పరమేశ్వరో వీరో రాజా వా **సఖా** సహాయకో జాయతే, తేషామ్ **శూరః** విక్రాన్తో జీవాత్మా సేనాపతిర్వా **అయుద్ధః ఇత్** స్వయం పరైర్యోద్ధుమశక్య ఏవ **యుధా** దేవాసురసఙ్గ్రామే **వృతమ్** పరివృతం కామక్రోధాదికం షడ్రిపువర్గం మానవం శత్రుదలం వా **సత్వభిః** ఆత్మీయైః పరాక్రమైః **ఆ అజతి** ఆహత్య దూరం ప్రక్షిపతి. [అజ గతిక్షేపణయోః, భ్వాదిః.] ॥ 3 ॥

భావార్థః-యథా జగదీశ్వరం సఖాయం వృత్వా యోగసాధకా జనా యోగమార్గే సమాగతాన్ సర్వాన్ విఘ్నాన్ నివారయన్తి తథైవ వీరం జనం రాజపదే సేనాపతిపదే చాభిషిచ్య ప్రజాజనాః సర్వాన్ శత్రూన్ నిఘ్నన్తి ॥3॥

౧౩౪౦. ఈ మంత్రమునందును పై విషయవర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :-(యేషామ్) ఎవరికి (యువా) యువకులగు (ఇన్ద్రః) వీరపరమేశ్వరుడు, లేక వీరుడగు రాజు (సఖా) సహాయకులైపోవుదురో, వారికి (శూరః) శూరుడగు జీవాత్మ లేక శూరసేనాపతి (అయుద్ధః ఇత్) ఇతరులతో స్వయముగ యుద్ధముచేయనవసరము లేనివారుగనై (యుధా) దేవాసుర సంగ్రామముతో (వృతమ్) చుట్టుకొనబడియున్న కామక్రోధములు మున్నగు అరిషడ్వర్గములను, లేక మానవ శత్రుదళములను (సత్వభిః) తమ పరాక్రమములచే (ఆ అజతి) హతమొనర్చివేయుదురు. ॥3॥

భావార్థము :-యోగసాధకు లెటుల జగదీశ్వరుని మిత్రునిగ నొనర్చుకొని యోగమార్గమునందు వచ్చునట్టి విఘ్నములనన్నింటిని నివారించుకొనెదరో, అటులనే వీరయువకులను రాజు మరియు సేనాపతి పదవులపై అభిషిక్తులనుగ నొనర్చుకొని ప్రజలు శత్రువులందరను నాశనమొనర్చివేయగలుగుదురు. ॥3॥

1340. (1) Unquelled in fight, the hero leads his army with the warrior chiefs whose Friend is God Ever Young.

(2) Even without resorting to arms, true devotees of God can conquer their opponents with their soul force, whose Friend is God Ever Young. [There is reference to non - violent Satyagraha resorted to by true Mahatmas possessing tremendous soul force.] II3II

౧౩౪౧. ఋషిః-గోతమో రాహూగణః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-ఉష్ణిక్ । స్వరః-ఋషభః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౩౯౯

క్రమాఙ్కే పరమేశ్వరవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పరమాత్మనృపత్యోర్విషయో వర్ణ్యతే.

౨ఉ ౩ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౪౧. య ఏక ఇద్విదయతే వసుమర్త్తాయ దాశుషే ।

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
ఈశానో అప్రతిష్కుత ఇన్ద్రో అఙ్గ ॥౧॥

౨ ౧౨ర ౩౧ ౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨
ప. వి:- యః । ఏకః । ఇత్ । విదయతే - వి - దయతే । వసు । మర్త్తాయ । దాశుషే ।
౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౨
ఈశానః । అప్రతిష్కుతః - అ - ప్రతిష్కుతః । ఇన్ద్రః । అఙ్గ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-**ప్రథమః** పరమాత్మపరః. **యః ఏకః ఇత్** యః ఏక ఏవ వర్తతే, కిఞ్చ **దాశుషే** ఆత్మసమర్పకాయ **మర్త్తాయ** మనుష్యాయ **వసు** సద్గుణకర్మస్వభావరూపమ్ ఐశ్వర్యమ్ **విదయతే** విశేషేణ దదాతి, **అఙ్గ** హే భద్ర! **సః ఈశానః** సర్వేషాం శాసకః **అప్రతిష్కుతః** కేనాపి అప్రతికృతః, **ఇన్ద్రః** ఇన్ద్రనామకః పరమేశ్వరోఽస్తి.

ద్వితీయః నృపతిపరః. **యః ఏకః ఇత్** యః ఏకః ఏవ, సర్వాన్ శత్రూన్ **విదయతే** వినాశయతి. [దయదానగతిరక్షణ హింసాదానేషు, భ్వాదిః.] అపి చ **దాశుషే** కరప్రదాత్రే **మర్త్తాయ** ప్రజాజనాయ **వసు** ఐశ్వర్యమ్ **విదయతే** ప్రయచ్ఛతి, యశ్చ **ఈశానః** శాసనక్షమః **అప్రతిష్కుతః** అప్రతిస్ఖలితశ్చ అస్తి, హే **అఙ్గ** భద్ర! స ఏవ **ఇన్ద్రః** రాజా కర్తవ్యః ॥ ౧ ॥

అత్ర శ్లేషాలఙ్కారః ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పాషాణాదిమూర్తిః ఖలు పరమేశ్వరో నాస్తి, ప్రత్యుత య ఏకో నిరాకారః స్తోతృభ్య ఐశ్వర్యప్రదాతా సర్వాధీశ్వరోఽస్తి స ఏవ పరమేశ్వర సంజ్ఞయా వ్యపదిశ్యతే. తథైవ ప్రజాభిః స ఏవ నరః నృపత్వేన వరణీయో య ఏకోఽపి బహూన్ రిపూన్ పరాజయేత స్వప్రజా రక్షయేచ్చ ॥ ౧ ॥

౧౩౪౧. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౩౯౯వ మంత్రముపై పరమాత్మ విషయములో చేయబడియుండెను. ఇచ్చట పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములో వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-మొదట పరమాత్మ పక్షములో :- (యః ఏకః ఇత్) ఎవడు ఒకే ఒక్కడో మరియు (దాశుషే) ఆత్మసమర్పణమొనర్చునట్టి (మర్తాయ) మనుష్యులకు (వసు) శ్రేష్ఠమగు గుణ, కర్మ, స్వభావరూప ఐశ్వర్యములను(విదేయతే) విశేషరూపమున ఇచ్చుచుండునో (అఙ్గ) ఓ సోదరా! అట్టి (ఈశానః) సర్వమునకు శాసకుడగు (అప్రతిష్కుతః) ఎవ్వరిచేతను ప్రతీకారమొనర్చబడని (ఇన్ద్రః) ఇంద్రనామక పరమేశ్వరుడు.

రెండవది రాజుపక్షములో :- (యః ఏకః ఇత్) ఎవడు ఒకడేయైయుండి శత్రువులందరను (విదయతే) వినష్టమొనర్చునో మరియు (దాశుషే) చేసివేయునో (మర్తాయ) ప్రజలకు (వసు) ఐశ్వర్యములను (విదయతే) ప్రదానమొనర్చునో మరియు ఎవడు (ఈశానః) శాసనమున సమర్థుడో (అప్రతిష్కుతః) తొట్రుపాటు నొందనివాడో (అఙ్గ) ఓ సోదరా! ఆయననే (ఇన్ద్రః) రాజుగా జేయుట మంచిది.॥౧॥

ఈ మంత్రములో శ్లేషాలంకారము గలదు.॥౧॥

భావార్థము :-పాషాణములు మున్నగు మూర్తులు పరమేశ్వరుడు కావు. ఆయన ఏకేశ్వరుడు, నిరాకారుడు, స్తోతలకు ఐశ్వర్యముల నిచ్చువాడు, సర్వాధీశ్వరుడైయున్నాడు. ఆయనయే పరమేశ్వరనామముచే పిలువబడుచున్నాడు. ఇదేవిధముగ ప్రజలు రాజురూపములో అట్టివానినే ఎన్నుకొనవలెను. ఆతడు ఒక్కడేయైయుండియు అనేకమంది శత్రువులను జయించివేసి తన ప్రజారాజ్యమును రంజింపజేయుచుండగలడు.॥౧॥

1341. O dear pupil, God alone, Who is Un - conquerable and Omnipotent, bestoweth spiritual wealth (of wisdom and peace) on a man who is self - abnegating and charitable. II1II

౧౩౪౨. ఋషిః-గోతమో రాహూగణః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-ఉష్ణిక్ । స్వరః-ఋషభః. అథ పునస్తమేవ విషయమాహ.

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౪౨. యశ్చిద్ధి త్వా బహుభ్య ఆ సుతావాꣳ ఆవివాసతి ।

౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
ఉగ్రం తత్పత్యతే శవ ఇన్ద్రో అఙ్గ ॥౨॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩
ప.వి:-యః । చిత్ । హి । త్వా । బహుభ్యః - ఆ । సుతావాన్ । ఆవివాసతి - ఆ -
౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨
వివాసతి । ఉగ్రమ్ । తత్ । పత్యతే । శవః । ఇన్ద్రః । అఙ్గ ॥ ౨ ॥

పదార్థః- **ప్రథమః** పరమాత్మపరః. హే పరమాత్మన్! **బహుభ్యః ఆ** అనేకేభ్యః **యః చిత్ హి** యః ఖలు **సుతావాన్** అభిషుత శ్రద్ధారసః **త్వా** త్వామ్ **ఆ వివాసతి** పూజయతి సః **తత్** అద్వితీయమ్ **ఉగ్రం శవః** ప్రచణ్డమ్ ఆత్మబలమ్ **పత్యతే** ప్రాప్నోతి. [పత్ల్ప పతనే, భ్వాదిః, వ్యత్యయేన శ్యన్.] **అఙ్గ** హే భద్ర! స త్వమ్ **ఇన్ద్రః** ఇన్ద్రనామా అసి.

ద్వితీయః నృపతిపరః. హే రాజన్! **యః చిత్ హి** యః ఖలు ప్రజాజనః **బహుభ్యః** అనేకేభ్యః **ఆ** ఆనీయ నిర్వాచ్య **సుతావాన్.** కృతాభిషేకః **త్వా** త్వామ్ **ఆ వివాసతి** సత్కరోతి, సః **తత్** అద్వితీయమ్ **ఉగ్రం శవః** ప్రచణ్డం బలమ్ **పత్యతే** ప్రాప్నోతి. **అంగ** హే భద్ర! స త్వమ్ **ఇన్ద్రః** ఇన్ద్ర నామ్నా కీర్త్యసే ॥ ౨ ॥

అత్ర శ్లేషాలఙ్కారః ॥ ౨ ॥

భావార్థః-**యథా పరమేశ్వరః స్వస్తోతృభ్య ఆత్మబలం ప్రయచ్ఛతి తథైవ రాష్ట్రే నృపతిరపి ప్రజాజనేష్వాత్మవిశ్వాసముత్పాదయేత్ ॥ ౨ ॥**

౧౩౪౨. దీనియందును మరల పై విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-మొదట పరమాత్మపక్షములో :- ఓ పరమేశ్వరా! (బహుభ్యః ఆ) అనేకులనుండి (యః చిత్ హి) ఒకే ఒకడు (సుతావాన్) శ్రద్ధారసమును ప్రవహింపజేయువాడుగానై (త్వా) నిన్ను (ఆ వివాసతి) పూజించువాడో (తత్) అద్వితీయుడు (ఉగ్రం శవః) ప్రచండమగు ఆత్మబలమును (పత్యతే) ప్రాప్తించుకొనగలడు. (అఙ్గ) ఓ పరమేశ్వరా! అట్టి నీవు (ఇన్ద్రః) ఇంద్రనామముగలవాడవై యున్నావు.

రెండవది రాజుపక్షములో :- ఓ రాజా! (యః చిత్ హి) ఏ ప్రజలు (బహుభ్యః) అనేకులనుండి (ఆ) తెచ్చుకొని, ఎన్నుకొని (సుతావాన్) నిన్ను అభిషేకించుకొని (త్వా) నిన్ను (ఆ వివాసతి) సత్కృతి యొనర్చెదరు. అట్టి (తత్) అద్వితీయుడవు (ఉగ్రం శవః) ప్రచండమగు బలము (పత్యతే) ప్రాప్తించుకొనగలవు. (అఙ్గ) ఓ రాజా! అట్టి నీవు (ఇన్ద్రః) ఇంద్రనామముచే పిలువబడుదువు. ॥౨॥

ఈ మంత్రములో శ్లేషాలంకారము గలదు. ॥౨॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరు డెటుల తన స్తోతలకు ఆత్మబలమునిచ్చునో, అటులనే రాజుకూడ ప్రజలలో ఆత్మవిశ్వాసమును ఉత్పన్నమొనర్చవలెను. ॥౨॥

1342. O Dear God ! Whoever being Thy devotee superior to many men on account of his noble virtues, worships Thee whole - heartedly, verily he gets tremendous power by Thy Grace. II2II

౧౩౪౩. ఋషిః-గోతమో రాహూగణః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-ఉష్ణిక్ । స్వరః-ఋషభః.

అథ పునరపి స ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౩౧ ౨ర ౩ ౧౨ ౩౧ ౨ర
౧౩౪౩. కదా మర్త్తమరాధసం పదా క్షుమ్పమివ స్ఫురత్।

౩౧ ౨ ౩ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౨
కదా నః శుశ్రవద్గిర ఇన్ద్రో అఙ్గ ॥౩॥

౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩
ప.వి:- కదా। మర్త్తమ్। అరాధసమ్। అ- రాధసమ్। పదా। క్షుమ్పమ్। ఇవ। స్ఫురత్।
౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨
కదా। నః। శుశ్రవత్। గిరః। ఇన్ద్రః। అఙ్గ ॥ ౩ ॥

పదార్థః-అఙ్గ హే భద్ర! **ఇన్ద్రః** వీరః పరమేశ్వరో వీరో నృపతిర్వా భవాన్ **కదా** కస్మిన్ కాలే **అరాధసమ్** సమాజసేవామకుర్వాణమ్ **మర్త్తమ్** మనుష్యమ్ **పదా** పాదేన **క్షుమ్పమ్ ఇవ** అహిచ్ఛత్రకమ్ ఇవ **స్ఫురత్** విచాలయిష్యతి. [స్ఫురతి హన్తికర్మా. నిఘం.౨।౧౯. లేటిరూపమ్.] **కదా** కస్మిన్ కాలే **నః** అస్మాన్ **గిరః** స్వకీయాః సన్దేశవాచః **శుశ్రవత్** శ్రావయిష్యతి. [శృణో తేర్ణిచి లుఙి రూపమ్. అడాగమా భావశ్ఛాన్దసః.]॥౩॥

యాస్కమునిరిమం మన్త్రమేవం వ్యాచష్టే-[క్షుమ్పమహిచ్ఛత్రకం భవతి యత్ క్షుభ్యతే. కదా మర్త్తమనారాధయన్తం పాదేన క్షుమ్పమివావస్ఫురిష్యతి. కదా నః శ్రోష్యతి గిర ఇన్ద్రో అఙ్గ. అఙ్గేతిక్షిప్రనామ. నిరు. ౫।౧౭.]

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౩ ॥

భావార్థః- పరమాత్మ వన్నృపతిరపి దుష్టాన్ దణ్డయేత్ సజ్జనానాం చ వాచః శృణుయాత్ స్వకీయాశ్చ రమణీయా ఉపదేశప్రదా వాచస్తాన్ శ్రావయేత్ ॥ ౩ ॥

౧౩౪౩. ఈ మంత్రమునందును మరల పై విషయమునే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(అఙ్గ) ఓ భద్రపురుషా! (ఇన్ద్రః) వీరపరమేశ్వరా, లేక వీరరాజువగు నీవు (కదా) ఎప్పుడును (అరాధసమ్) సమాజసేవ నొనర్చనట్టి స్వార్థపరాయణులగు (మర్త్తమ్) మనుష్యులను (పదా) పాదముతో (క్షుమ్పమ్ ఇవ) గజకుంభము (స్ఫురత్) విచలితమొనర్చుదువు. (కదా) ఎపుడు (నః) మాకు (గిరః) మీయొక్క సందేశవాణులను (శుశ్రవత్) వినిపించెదవు?.॥౩॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము కలదు.॥౩॥

భావార్థము :-పరమాత్మవలె రాజుకూడ దుష్టులను దండించుచు సజ్జనుల వాణులను వినవలెను. మరియు తమ రమణీయ వాణులను వారికి వినిపించవలెను.॥౩॥

1343. When will God trample, like a tiny weed, the man who does not worship Him and is selfish and miserly? When will He verily hear our songs of praise and prayer?. II3II

౧౩౪౪. ఋషిః-మధుచ్ఛన్దా వైశ్వామిత్రః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౩౪౨

క్రమాఙ్కే పరమేశ్వరార్చన విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్రాపి స ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౪౪. గాయన్తి త్వా గాయత్రిణో ఽర్చన్త్యర్కమర్కిణః ।
౩౧ ౨ ౩ ౨౩ ౧౨
బ్రహ్మాణస్త్వా శతక్రత ఉద్వంశమివ యేమిరే ॥ ౧ ॥

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౩౨ ౩౧ ౨ ౩౧ ౨
ప.వి:- గాయన్తి । త్వా । గాయత్రిణః । అర్చన్తి । అర్కమ్ । అర్కిణః । బ్రహ్మాణః ।
౩ ౩ ౩ ౨ ౩
త్వా । శతక్రతో - శత - క్రతో । ఉత్ । వంశమ్ । ఇవ । యేమిరే ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **శతక్రతో** శతం బహూని కర్మాణి ప్రజ్ఞానాని వా యస్య తథావిధ ఇన్ద్ర జగదీశ్వర! **త్వా** గేయం త్వామ్ **గాయత్రిణః** గాయత్రాణి ప్రశస్తాని ఛన్దాంస్యధీతాని విద్యన్తే యేషాం తే ధార్మికా ఈశ్వరోపాసకాః. [అత్ర ప్రశంసాయామినిః.] **గాయన్తి** సామవేదాదిగానేన ప్రశంసన్తి. **అర్కిణః** అర్కా మన్త్రా జ్ఞానసాధనా యేషాం తే **అర్కమ్** అర్చ్యతే పూజ్యతే సర్వైర్ జనైర్యస్తం త్వామ్ **అర్చన్తి** నిత్యం పూజయన్తి. **బ్రహ్మాణః** వేదార్థాన్ విదిత్వా క్రియావన్తో విద్వాంసః **త్వా** త్వాం జగత్స్రష్టారమ్ **ఉద్యేమిరే** ఉద్యచ్ఛన్తి, **వంశమ్ ఇవ** యథోత్కృష్టైర్గుణైః శిక్షణైశ్చ స్వకీయం వంశమ్ **ఉద్యేమిరే** ఉద్యమవన్తం కుర్వన్తి తథా ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౧ ॥

భావార్థః-సర్వైర్ జనైః పరమేశ్వరస్యైవ గానమర్చనం చ కర్తవ్యమ్, తత్సదృశస్య తదధికస్య వాఽన్యస్య కస్యచిద్ అవిద్యమానత్వాత్ ॥ ౧ ॥

౧౩౪౪. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౩౪౨వ మంత్రమునకు పరమేశ్వరుని అర్చనవిషయములో వర్ణించబడియుండెను. ఇచ్చటకూడ అదే విషయము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(శతక్రతో) అసంఖ్యాక కర్మలు, లేక ప్రజ్ఞలు గల ఓ జగదీశ్వరా! (త్వా) గానమొనర్చుకొనదగిన నీయొక్క (గాయత్రిణః) వేదముల గాయత్రీ మున్నగు ప్రశస్తమగు ఛన్దములద్వార అధ్యయనమొనర్చదగిన ఆ ధార్మిక ఈశ్వరోపాసకులు (గాయన్తి) సామవేదము మున్నగు గానములద్వార ప్రశంసించుచుందురు. (అర్కిణః) ఎవరికి వేదమంత్రములు జ్ఞానసాధనములుగ నున్నవియో, అట్టివారు (అర్కమ్) సర్వజనులకు పూజనీయుడగు నీయొక్క (అర్చన్తి) నిత్యపూజలనొనర్చెదరు. (బ్రహ్మాణః) వేదార్థములను తెలిసికొని తదనుసారము కర్మలనొనర్చునట్టి విద్వాంసులు (త్వా) జగద్రచయితవగు నిన్ను (ఉద్యేమిరే) తమ యెడ ఉద్యమకారులనుగ నొనర్చుకొందురు. (వంశమ్ ఇవ) ఉత్కృష్టమగు గుణములు మరియు శిక్షణలచే లోకులు తమ వంశములను (ఉద్యేమిరే) ఉద్యమవంతులనుగనొనర్చుకొందురు.॥౧॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.॥౧॥

భావార్థము :-మానవులెల్లరును పరమేశ్వరుని గానములు మరియు పూజనములనొనర్చవలెను. ఏలన ఆయనవంటివారుగాని, లేక ఆయనకన్న అధికులుగాని మరెవ్వరునులేరు.॥౧॥

1344. O Lord, possenssing infinite knowledge and Power of action, the Sama Veda singers sing Thy praise. The Rigveda chanters worship Thee who art Adorable. Knowers of all the four Vedas extol Thee with the reverence that men have for the heads of their family or patiots have for their National Flag which is the symbol of their aspirations.The translation in verse by our esteemed friend Principal A.C.Bose M.A.Ph.D. is : -

"The chanters chant of Thee and to Thee the singers sing their song; And those who pray raise Thee O Lord, as they raise a beam to house",

Words of prayer, exalting the Deity, strengthen devotion. II1II

౧౩౪౫. ఋషిః-మధుచ్ఛన్దా వైశ్వామిత్రః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

అథపరమేశ్వరస్య సహాయకత్వమాహ.

౨ఉ ౩ ౧ ౨ర౩ ౧ ౨ర ౩ ౧౨
౧౩౪౫. యత్సానోః సాన్వారుహో భూర్యస్పష్ట కర్త్వమ్ ।

౨ఉ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨
తదిన్ద్రో అర్థం చేతతి యూథేన వృష్ణిరేజతి ॥ ౨ ॥

౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర
ప.విః- యత్ - సానోః । సాను । ఆరుహః । ఆ - అరుహః । భూరి । అస్పష్ట ।
౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩
కర్త్వమ్ । తత్ । ఇన్ద్రః । అర్థమ్ । చేతతి । యూథేన । వృష్ణిః । ఏజతి ॥ ౨ ॥

పదార్థః- మనుష్యః **యత్** యదా **సానోః సాను** శిఖరాత్ ఉచ్చతరం శిఖరాన్తరమ్, ఏకం లక్ష్యం ప్రాప్య ఉచ్చతరం లక్ష్యాన్తరమిత్యర్థః **ఆరుహః** ఆరోహతి. [అత్ర పురుష వ్యత్యయః.] **భూరి** బహు చ **కర్త్వమ్** కర్తుం యోగ్యం కార్యమ్ **అస్పష్ట** స్పృశతి, కరోతీత్యర్థః. [స్పశ బాధనస్పర్శయోః, భ్వాదిః. లడర్థే లుఙ్, వ్యత్యయేనాత్మనే పదమ్.] **తత్** తదా **ఇన్ద్రః** విఘ్నవిదారకః పరమేశ్వరః తస్య **అర్థమ్** ఉద్దేశ్యమ్ **చేతతి** జానాతి, అపి చ **వృష్ణిః** బలసుఖాదీనాం వర్షకః సన్ **యూథేన** గుణగణేన సహ **ఏజతి** తం ప్రాప్నోతి [ఏజతి గతికర్మా. నిఘం ౨ । ౧౪.]. ॥౨॥

భావార్థః- ప్రగతి పథం గచ్ఛతో మానవస్య జగదీశ్వరః పరమః సహాయకో జాయతే ॥ ౨ ॥

౧౩౪౫. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుని సహాయమును గురించిన విషయము గలదు.

పదార్థము :- మనుష్యులు (యత్) ఎపుడు (సానోః సాను) ఒక శిఖరమునుండి రెండవ ఉన్నత శిఖరముపై అనగా ఒక లక్ష్యమునకు చేరి దానికంటె ఉన్నత లక్ష్యమునకు (ఆరూహః) చేరుకొందురో మరియు (భూరి) అనేక (కర్త్వమ్) చేయదగిన కార్యములను (అస్పష్ట) చేయుదురు. (తత్) అపుడు (ఇన్ద్రః) విఘ్నవినాశకుడగు పరమేశ్వరుడు వారి (అర్థమ్) ఉద్దేశ్యములను (చేతతి) తెలిసికొనును. (వృష్ణిః) బలము, సుఖములు మున్నగువానిని వర్షించువానిగ నగుచు (యూథేన) గుణ సమూహములతోపాటు (ఏజతి) వారిని చేరుకొనును.॥౨॥

భావార్థము :- ప్రగతిపథములో నడుచుచుండువారికి జగదీశ్వరుడు పరమసహాయకారిగ నగును. ॥2॥

1345. When thou O worshipper, climbest ridge from ridge, God looks upon the toilsome task (of this spiritual discipline). He takes notice of that wish and He the Rainer of blessings, hastens with the host of truth, good character, knowledge and other spiritual powers. II2II

౧౩౪౬. ఋషిః- మధుచ్ఛన్దా వైశ్వామిత్రః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పరమేశ్వరం ప్రార్థయతే.

౧౩౪౬. యుఙ్క్ష్వా హి కేశినా హరీ వృషణా కక్ష్యప్రా ।
అథా న ఇన్ద్ర సోమపా గిరా ముపశ్రుతిం చర ॥3॥

ప.వి:- యుఙ్క్ష్వ । హి । కేశినా । హరీఇతి । వృషణా । కక్ష్యప్రా - కక్ష్య - ప్రా । అథ । నః । ఇన్ద్ర । సోమపాః - సోమ - పాః । గిరామ్ । ఉపశ్రుతిమ్ । ఉప - శ్రుతిమ్ । చర ॥ 3 ॥

పదార్థః- హే **సోమపాః** సౌమ్యగుణానామ్ రక్షక **ఇన్ద్ర** పరమాత్మన్! యథా త్వమ్ **కేశినా** కేశినౌ సూర్యరశ్మియుక్తౌ. [కేశీ కేశా రశ్మయస్తై స్తద్వాన్ భవతి. నిరు. ౧౨।౨౫.] **వృషణా** వృషణౌ బలవన్తౌ, **కక్ష్యప్రా** కక్ష్యప్రౌ స్వస్వభ్రమణకక్షామనుధావమానౌ. [కక్ష్యాం సూర్యపరిభ్రమణమార్గం ప్రవేతే గచ్ఛతః యౌ తౌ.] **హరీ** పరస్పరాకర్షణయుక్తౌ చన్ద్ర భూగోలౌ పరస్పరం యోజయసి, తథైవ **కేశినా** జీవాత్మప్రకాశయుక్తౌ **వృషణా** బలవన్తౌ **కక్ష్యప్రా** స్వస్వ విషయకక్షామనుధావమానౌ **హరీ** జ్ఞానేన్ద్రియకర్మేన్ద్రియరూపౌ అశ్వౌ **యుంక్ష్వ** పరస్పరం సహయోగినౌ కురు. **అథ** ఏవం చ **నః** అస్మాకమ్ **గిరామ్** సర్వాసాం ప్రార్థనావాచామ్ **ఉపశ్రుతిమ్** శ్రవణమ్, పూర్తిమ్ **చర** కురు ॥ 3 ॥

అత్ర శ్లేషో వాచకలుప్తోపమాలఙ్కారః ॥ 3 ॥

భావార్థః-యథా భూలోక చన్ద్రలోకౌ పరస్పరం సామఞ్జస్యేన వర్తమానౌ సూర్యం పరితో భ్రమతస్తథైవ జ్ఞానేన్ద్రియకర్మేన్ద్రియైః పారస్పరిక సహయోగేన మనుష్యస్య జీవనం సఞ్చాలయతః ॥ 3 ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే౽ధ్యాత్మవిషయస్య రాష్ట్రవిషయస్య చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిర్వేద్యా.

౧౩౪౬. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుని గూర్చి ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(సోమపాః) సౌమ్యగుణముల రక్షకుడవగు (ఇన్ద్ర) ఓ పరమేశ్వరా! నీ వెటుల (కేశినా) జీవాత్మయొక్క ప్రకాశముతో గూడ (లక్ష్యప్రా) తమ తమ విషయముల కక్షలలో నడుచుచు (హరీ) జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియములవంటి అశ్వములను (యుఙ్క్ష్వ) పరస్పరము సహకరించుకొనునవిగ చేసికొనుచు (అథ) ఈ ప్రకారముగ (నః) మాయొక్క (గిరామ్) ప్రార్థనలు మరియు వాణులనన్నింటిని (ఉపశ్రుతిమ్) చక్కగా వినుచు (చర) పొమ్ము.॥3॥

ఈ మంత్రములో శ్లిష్టవాచకలుప్తోపమాలంకారము గలదు.॥3॥

భావార్థము :- ఏవిధముగ భూలోకము మరియు చంద్రలోకములు పరస్పరము సమంజసముగ వర్తించుచు సూర్యుని పరిభ్రమణమొనర్చుచుండునో, అటులనే జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియముల పరస్పర సహకారములతో మనుష్యులు తమ జీవితములను సంచాలనమొనర్పజేసికొనుచుందురు.॥3॥

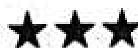
ఈ ఖండములో ఆధ్యాత్మ మరియు రాష్ట్రముయొక్క విషయములు వర్ణించబడి యుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదవ అధ్యాయములో పండ్రెండవఖండము సమాప్తమైనది.

పదవ అధ్యాయముకూడ సమాప్తమైనది.

ఐదవ ప్రపాఠకమందలి రెండవసగము సమాప్తమైనది.

1346. O God, Yoke Thy pair of steeds in the form of Love and Kindness which enable us to reach Thee, which are bright and fulfillers of our noble desires and which protect us by casting aside our weakness. And then O Drinker of the juice of our devotion, listen to our songs of praise and prayer. II3II

అథ ఏకాదశోఽధ్యాయః షష్ఠే ప్రపాఠకే ప్రథమోఽర్ధశ్చ.

పదకొండవ అధ్యాయము

౧౩౪౭. ఋషిః-మేధాతిథిః కాణ్వః । దేవతా-ఇధ్మః సమిద్ధో వాగ్నిః ।
ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః. తత్రాదౌ పరమాత్మానం ప్రార్థయతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧౨
౧౩౪౭. సుషమిద్ధోన ఆ వహ దేవా ఌ అగ్నే హవిష్మతే ।

౧ ౨ ౩ ౧ ౨
హోతః పావక యక్షి చ ॥ ౧ ॥

౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨
ప. వి:- సుషమిద్ధః - సు - సమిద్ధః । నః । ఆ । వహ । దేవాన్ । అగ్నే । హవిష్మతే ।
౩క ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩
హోత రితి । పావక । యక్షి । చ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** అగ్రనాయక తేజస్విన్ విశ్వేశ్వర! **సుసమిద్ధః** అన్తరాత్మని సమ్యక్ ప్రదీపితః త్వమ్ **నః** అస్మభ్యమ్ ఉపాసకేభ్యః **హవిష్మతే** అన్యస్మై ఆత్మసమర్పకాయ చ **దేవాన్** దివ్యగుణాన్ **ఆ వహ** ప్రాపయ. **హోతః** హే సుఖ ప్రదాతః! **పావక** హే పవిత్రకర్తః! త్వమ్ **యక్షి చ** అస్మాభిః సంగచ్ఛస్వ చ. [యక్షి యజ ఇతి నిరుక్తమ్. ౬।౧౩.] ॥ ౧ ॥

భావార్థః-స్వాన్తరాత్మని పరమాత్మాగ్నిం ప్రదీప్య జనా దివ్యగుణ యుక్తా జాయన్తామ్ ॥ ౧ ॥

౧౩౪౭. ఈ మంత్రములో పరమాత్మను గూర్చి ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(అగ్నే) అగ్రనాయకుడవు, తేజస్వివియునగు ఓ పరమేశ్వరా! (సుమిద్ధః) అంతరాత్మలో చక్కగా ప్రదీప్తమొనర్చబడిన నీవు (నః) ఉపాసకులమగు మాకొరకు మరియు (హవిష్మతే) ఇతర ఆత్మసమర్పణ కర్తలకొరకు (దేవాన్) దివ్యగుణములను (ఆ వహ) ప్రాప్తింపజేయుము. (హోతః) ఓ సుఖప్రదాతా! (పావక) ఓ పవిత్రకర్తా! నీవు (యక్షి చ) మాతో మైత్రినొనర్చుము.॥౧॥

భావార్థము :-మన అంతరాత్మలలో పరమాత్మాగ్నిని ప్రదీప్తమొనర్చుకొని మానవులెల్లరును దివ్యగుణవంతులుగ గావలెను.॥౧॥

1347. O Our Supreme Leader! Well - kindled within (meditated upon) bring the enlightened truthful persons to him, who offers holy gifts. O Giver of knowledge, O Purifier, be pleased to us and unite us. II1II

౧౩౪౮. ఋషిః-మేధాతిథిః కాణ్వః । దేవతా-తనూనపాత్ ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ తనూనపాత్ పరమేశ్వరః ప్రార్థ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨
౧౩౪౮. మధుమన్తం తనూనపాద్యజ్ఞం దేవేషు నః కవే ।

౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨
అద్యా కృణుహ్యూతయే ॥ ౨ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౩౧౨ ౩
ప.విః- మధుమన్తమ్ । తనూనపాత్ । తనూ - నపాత్ । యజ్ఞమ్ । దేవేషు । నః । కవే ।

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
అద్య- అ- ద్య । కృణుహి । ఊతయే ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **తనూనపాత్** దేహధారిణామున్నాయక. [తనూః దేహాన్ దేహదారిణో న పాతయతీతి తనూనపాత్.] **కవే** క్రాన్తప్రజ్ఞ పరమాత్మన్! త్వమ్ **అద్య** అస్మిన్ దినే **ఊతయే** రక్షాయై **నః** అస్మాకమ్ **దేవేషు** విద్వత్సు **యజ్ఞమ్** త్యాగభావనామ్ **కృణుహి** ఉత్పాదయ ॥ ౨ ॥

భావార్థః-రాష్ట్రవాసినాం జీవనం యది యజ్ఞమయం త్యాగపూర్ణం వా భవేత్ తర్హి రాష్ట్రమున్నతేశ్చరమసోపానమారోహేత్ ॥ ౨ ॥

౧౩౪౮. ఈ మంత్రములో పరమాత్మప్రార్థన గలదు.

పదార్థము :-(తనూనపాత్) దేహధారులను ప్రేరేపించునట్టి (కవే) దూరదర్శి ప్రజ్ఞగల ఓ పరమాత్మా! నీవు (అద్య) నేడు (ఊతయే) రక్షణకొరకు (నః దేవేషు) విద్వాంసులమగు మాయందు (యజ్ఞమ్) త్యాగభావమును (కృణుహి) ఉత్పన్నమొనర్చుము.॥౨॥

భావార్థము :-రాష్ట్రవాసులజీవిత మొకవేళ యజ్ఞమయము, లేక త్యాగముగ నుండినచో రాష్ట్ర ఉన్నతి సర్వోన్నతస్థానమునకు చేరగలదు.॥౨॥

1348. O Omniscient Preserver of the boyd, forward to - day our most pleasant and sweet sacrifice of devotion combined with knowledge, to the enlightened truthful persons for our preservation. II2II

౧౩౪౯. ఋషిః-మేధాతిథిః కాణ్వః । దేవతా-నరాశంసః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరో బ్రూతే

౨౩ ౧ ౨౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ర ౨
౧౩౪౯. నరాశంసమిహ ప్రియమస్మిన్యజ్ఞ ఉప హ్వయే ।

౧ ౨ ౩౧ ౨
మధుజిహ్వం హవిష్కృతమ్ ॥ ౩ ॥

౩ ౧ ౨ ౩౨ ౩ ౨ ౩౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩
ప.వి:- నరాశంసమ్ । ఇహ । ప్రియమ్ । అస్మిన్ । యజ్ఞే । ఉప । హ్వయే ।
౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
మధుజిహ్వమ్ -మధు - జిహ్వమ్ । హవిష్కృతమ్ - హవిః - కృతమ్ ॥ ౩ ॥

పదార్థః-మధుజిహ్వమ్ మధురభాషిణమ్, **హవిష్కృతమ్** హవిః ఆత్మసమర్పణం కరోతీతి తమ్, **ఇహ** అత్ర **ప్రియమ్** మమప్రీతిపాత్రమ్ **నరాశంసమ్** నరైః ప్రశంసనీయం జీవాత్మానమ్ **అస్మిన్ యజ్ఞే** ఏతస్మిన్ పారస్పరికసఙ్గమయజ్ఞే, అహమ్ **ఉపహ్వయే** స్వసమీపమ్ ఆహ్వయామి ॥ ౩ ॥

భావార్థః-జీవాత్మనాఽఽత్మసమర్పణే కృతే సతి పరమాత్మా స్వయమేవ తం స్వాన్తికే సమానయతి ॥ ౩॥

౧౩౪౯. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరు డిట్లనుచున్నాడను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(మధుజిహ్వమ్) జిహ్వయందు మధురమగల, అనగా మధురభాషి (హవిష్కృతమ్) ఆత్మసమర్పణమొనర్చువారు (ఇహ) ఇచ్చట (ప్రియమ్) నా ప్రియులగు (నరాశంసమ్) మనుష్యులచే ప్రశంసించబడు జీవాత్మలను (అస్మిన్ యజ్ఞే) పరస్పరము కలుపునట్టి ఈ యజ్ఞములో నేను (ఉపహ్వయే) నావద్దికి పిలుచుకొందును.॥౩॥

భావార్థము :-జీవాత్మ తనను ఆత్మసమర్పణమొనర్చుకొనినప్పుడు పరమాత్మ స్వయముగనే వారిని తన వద్దికి కొనిపోవుచుండును.॥౩॥

1349. I invoke in this sacrifice, God Who is extolled by men the Beloved, the Sweet - tongued (Giver of the knowledge of the Vedas which are full of sweetness) and the most liberal Donor. ॥3॥

౧౩౫౦. ఋషిః-మేధాతిథిః కాణ్వః । దేవతా-ఇడః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః. అథ పరమేశ్వరం ప్రార్థయతే.

౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ర
౧౩౫౦. అగ్నే సుఖతమే రథే దేవాం ఈడిత ఆ వహ ।

౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
అసి హోతా మనుర్హితః ॥ ౪ ॥

౧ ౨ ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ర ౧ ౨ ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ర
ప. విః– అగ్నే । సుఖతమే । సు– ఖతమే । రథే । దేవాన్ । ఈడితః । ఆ–వహ । అసి ।
౧ ౨ ర ౧ ౨ ర ౧ ౨ ర ౩
హోతా । మనుర్హితః । మనుః–హి తః ॥ ౪ ॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** అగ్రనాయక పరమాత్మన్! **ఈడితః** పూజితః త్వమ్ **దేవాన్** దివ్యగుణయుక్తాన్ విదుషః ఉపాసకాన్ అస్మాన్, భావిజన్మని **సుఖతమే** అతిశయేన సుఖకారిణి **రథే** మానవదేహరూపే రథే **ఆ వహ** జీవనయాత్రాం కారయ. త్వమ్ **హోతా** కర్మఫలానాం దాతా, **మనుర్హితః** మనుషే మానవాయ హితః హితకరః **అసి** వర్తసే. [మనుషే హితః మనుర్హితః. అత్ర 'క్తే చ' అ. ౬ । ౨ । ౪౫ ఇత్యనేన పూర్వపదప్రకృతిస్వరః.] ॥౪॥

భావార్థః- పరమేశ్వరోపాసనేన సత్కర్మసు ప్రేరితో మానవో భావిజన్మన్యపి కర్మానుసారం మానవయోనిం ప్రాప్నోతి ॥ ౪ ॥

౧౩౫౦. ఇపుడు పరమేశ్వరుని ప్రార్థించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(అగ్నే) అగ్రనాయకుడవగు ఓ పరమేశ్వరా! (ఈడితః) పూజించబడిన నీవు (దేవాన్) దివ్యగుణయుక్తులము, విద్వాంసులము, ఉపాసకులమగు మమ్ము రాబోవు జన్మయందు (సుఖతమే) అత్యధిక సుఖవంతమగు (రథే) మానవశరీరరూపరథములో (ఆ వహ) జీవనయాత్రను చేయించుము. నీవు (హోతా) కర్మఫలదాతవు మరియు (మనుర్హితః) మనుష్యులకు హితకారివై (అసి) ఉన్నావు. ॥౪॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుని ఉపాసనచే శ్రేష్ఠకర్మలచే ప్రేరితులైన మనుష్యులు ఆగామి జన్మయందును కర్మలననుసరించి శ్రేష్ఠమగు మానవజన్మను పొందగలరు. ॥౪॥

1350. O God, Extolled by us, bring the enlightened persons in our most pleasant devotional sacrifice which gives happiness. Thou art the Giver of the fruit of actions, Omniscient and Beneficial to all. II4II

౧౩౫౧. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా-ఆదిత్యః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ నిష్పాపత్వం ప్రశంస్యతే.

౨ ౩౨ఉ ౩ ౨౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨౩ ౨
౧౩౫౧. యదద్య సూర ఉదితేఽనాగా మిత్రో అర్యమా।

౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ర
సువాతి సవితా భగః ॥౧॥

౨ ౩౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ర
ప.వి:– యత్ । అద్య । అ – ద్య । సూరే । ఉదితే । ఉత్ –ఇతే । అనాగాః । అన్ –
౩ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧౨ ౩ ౨ ౧౨ర
ఆగాః । మిత్రః – మి – త్రః । అర్యమా । సువాతి । సవితా । భగః ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **యత్** యది **అద్య** అస్మిన్ దినే **సూరే ఉదితే** సూర్యే ఉదయం ప్రాప్తే సతి, మనుష్యః **అనాగాః** నిష్పాపో భవతి, తర్హి **మిత్రః** సర్వమిత్రః, **అర్యమా** న్యాయకారీ, న్యాయేన కర్మఫలప్రదాతా, **భగః** భజనీయః **సవితా** ప్రేరకః పరమేశ్వరః, తమ్ సర్వస్మిన్ దినే **సువాతి** సత్కర్మసు ప్రేరయతి ॥ ౧ ॥

భావార్థః- దివసస్యారమ్భే యది మనసి సద్విచారాః సన్తి తర్హి పరమేశకృపయా సర్వమపి దినం నిష్కలుషం వ్యత్యేష్యతీత్యాశాస్యతే ॥ ౧ ॥

౧౩౫౧. ఈ మొదటి మంత్రములో పాపరహితులగుటను ప్రశంసించబడినది.

పదార్థము :-(యత్) ఒకవేళ (అద్య) నేడు (సూరే ఉదితే) సూర్యుడు ఉదయించినతోడనే మనుష్యులు (అనాగాః) పాపరహితులగుదురు. అపుడు (మిత్రః) అందరకు మిత్రుడు (అర్యమా) న్యాయకారి, న్యాయముగ కర్మఫలదాత (భగః) భజనీయుడు (సవితా) ప్రేరకుడగు పరమేశ్వరుడు వారిని దినమంతయును (సువాతి) సత్కర్మలలో ప్రేరితులనొనర్చుచుండును.॥౧॥

భావార్థము :- దినము ప్రారంభమునందు ఒకవేళ దివ్యమగు ఆలోచనలుండినచో పరమేశ్వరుని కృపవల్ల ఆ దినమంతయును నిర్మలముగా వ్యతీతముకాగలదని ఆశించవలయును.॥౧॥

1351. So when the Sun (of knowledge) has risen to-day, may God Who is Faultless. Friend of all and Dispenser of Justice, Creator of the world and Adorable, make us sinless and perfectly pure. II1II

౧౩౫౨. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా-ఆదిత్యాః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథోపాసకా విద్వాంసో జనాః సమ్బోధ్యన్తే.

౧౩౫౨. సుప్రావీరస్తు స క్షయః ప్ర ను యామన్త్సుదానవః ।
యే నో అంహోఽతిపిప్రతి ॥౨॥

ప.వి:- సుప్రావీః । సు - ప్రావీః । అస్తు । సః । క్షయః । ప్ర । ను । యామన్ । సుదానవః । సు - దానవః । యే । నః । అంహః । అతిపిప్రతి - అతి - పిప్రతి ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **సుదానవః** శోభనదానాః ఉపాసకాః విద్వాంసో జనాః! **యే** యే భవన్తః **నః** అస్మాకమ్ **అంహః** పాపమ్ అపరాధం వా **అతి పిప్రతి** అతిపారయన్తి, తేషాం భవతామ్ **యామన్** యామని ఆగమనే, ప్రాప్తౌ సత్యామ్ **సః క్షయః** సోఽస్మాకం నివాసః **సుప్రావీః** సమ్యక్ ప్రకృష్టతయా రక్షితః **ను** క్షిప్రమ్ ప్ర **అస్తు** ప్రకర్షేణ జాయతామ్ ॥ ౨ ॥

భావార్థః-కర్తవ్యాకర్తవ్యోపదేశకానాముపాసకానాం విదుషాం జనానాం సమాగమేన మనుష్యాః కస్మిన్నపి పాపకర్మణ్యప్రవర్తమానాః పుణ్యశాలినో భవన్తి ॥ ౨ ॥

౧౩౫౨. ఈ మంత్రములో విద్వాంసులగు ఉపాసకులను సంబోధించబడినది.

పదార్థము :-(సుదానవః) శుభదానములనొనర్చు ఉపాసకులగు విద్వాంసులారా! (యే) ఏ మీరు (నః) మాయొక్క (అంహః) పాపములను లేక అపరాధములను (అతిపిప్రతి) దూరమొనర్చెదరో అట్టి లోకుల పాపములు (యామన్) ఆగమనమగునప్పుడు (సః క్షయః) ఆ మాయొక్క నివాసగృహము (సుప్రావీః) ఉత్తమరూపములో రక్షితము (ను) శీఘ్రముగనే (ప్ర అస్తు) ప్రబలవంతముగ నగును.॥౨॥

భావార్థము :-కర్తవ్య, అకర్తవ్యములను ఉపదేశించువారు ఉపాసక విద్వాంసుల సమాగమముచే లోకులు ఎప్పుడును ఎట్టి పాపకర్మలయందును ప్రవృత్తులుగాకుండ పుణ్యాత్ములగుచుందురు.॥౨॥

1352. May our home be well - guarded, when enlightened persons of bounteous nature who take us away from all sins, come on their way and stay with us. II2II

౧౩౫౩. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా-ఆదిత్యాః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ జగన్మాతా అదితిః విద్వాంసో జనాశ్చ వర్ణ్యన్తే.

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
౧౩౫౩. ఉత స్వరాజో అదితిరదబ్ధస్య వ్రతస్య యే ।

౩ ౧ ౨ర
మహో రాజాన ఈశతే ॥ ౩ ॥

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩
ప. వి:- ఉత । స్వరాజః । స్వ-రాజః । అదితిః-అ-దితిః । అదబ్ధస్య । అ-దబ్ధస్య ।
౧ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩
వ్రతస్య । యే । మహః । రాజానః । ఈశతే ॥ ౩ ॥

పదార్థః- **ఉత** అపి చ **స్వరాజః** స్వరాజ్య - సంపన్నాః ఉపాసకాః విద్వాంసః **అదితిః** అఖణ్డనీయా జగన్మాతా చ **యే అదబ్ధస్య** అఖణ్డితస్య **వ్రతస్య** సంకల్పస్య కర్మణశ్చ **రాజానః** సమ్రాజః సన్తి తే **మహః** మహతః ఐశ్వర్యస్య **ఈశతే** ఈశ్వరా భవన్తి, మహదైశ్వర్యం ప్రదాతుం క్షమన్తే ఇత్యర్థః. [మహః ఇత్యత్ర 'అధీగర్థదయేషాం కర్మణి.' అ. ౨ । ౩ । ౫౨ ఇతి కర్మణిషష్ఠీ.] ॥ ౩ ॥

భావార్థః-యే పరమాత్మనశ్చరిత్రవతాం విదుషాం చ సఙ్గతిం కుర్వన్తి తే పరమైశ్వర్యవన్తో జాయన్తే.॥౩॥

౧౩౫౩. ఈ మంత్రములో జగన్మాతయగు అదితి మరియు విద్వాంసుల వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(ఉత స్వరాజః) స్వరాజ్యసంపన్నులగు ఉపాసకవిద్వాంసులు మరియు (అదితిః) అఖండమగు జగన్మాత (యే) ఏ (అదబ్ధస్య) తెగిపోని (వ్రతస్య) సంకల్పము మరియు కర్మయొక్క (రాజానః) రాజు గలడో, అట్టి (మహః) మహదైశ్వర్యముల (ఈశతే) స్వామి అనగా ఆయనయే మహదైశ్వర్యములనిచ్చువాడై యున్నాడు.॥౩॥

భావార్థము :-పరమాత్మ మరియు చరిత్రవంతులగు విద్వాంసుల సాంగత్యమొనర్చువారు పరమైశ్వర్యవంతులగుదురు.॥౩॥

1353. Those noble persons who never transgress the inviolable laws of the Sovereign of the world, become lords of great splendour. They become fit to rule over others or guide them through their supremacy. II3II

౧౩౫౪. ఋషిః-ప్రగాథః కాణ్వః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౧౮౪

క్రమాఙ్కే పరమాత్మ నృపత్యోర్విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర జీవాత్మా ప్రోద్‌బోధ్యతే.

౧౩౫౪. ఉత్త్వా మదన్తు సోమాః కృణుష్వరాధో అద్రివః ।
అవ బ్రహ్మద్విషో జహి ॥ ౧ ॥

ప. విః– ఉ । త్వా । మదన్తు । సోమాః । కృణుష్వ । రాధః । అద్రివః । అ – ద్రివః । అవ । బ్రహ్మద్విషః । బ్రహ్మ – ద్విషః । జహి ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **అద్రివః** అవిదారణీయబల ఇన్ద్ర జీవాత్మన్! **త్వా** త్వామ్ **సోమాః** వీరరసాః **మదన్తు ఉ** ఉత్సాహయన్తు ఖలు. త్వమ్ **రాధః** దివ్యైశ్వర్యం సాఫల్యం చ **కృణుష్వ** సమ్పాదయ. **బ్రహ్మద్విషః** బ్రహ్మద్వేషిణో భావాన్ **అవజహి** వినాశయ ॥ ౧ ॥

భావార్థః- స్వకీయమాత్మబలం పరిచిత్య మనుష్యేణ మహాన్తి కార్యాణి సమ్పాదనీయాని విఘ్నాశ్చ పరాజేయాః ॥ ౧ ॥

౧౩౫౪. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౧౮౪వ మంత్రముపై పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచట జీవాత్మను ప్రోద్బలమొనర్చబడినది.

పదార్థము :-(అద్రివః) తరిగిపోవునట్టి బలశాలియగు ఓ ఇంద్రజీవాత్మా! (త్వా) నిన్ను (సోమాః) వీరరసము (ముదన్తు ఉ) ఉత్సాహపరచుగాక! నీవు (రాధః) దివ్యమగు ఐశ్వర్యములను మరియు సాఫల్యతను (కృణుష్వ) ఉత్పన్నమొనర్చుము (బ్రహ్మద్విషః) బ్రహ్మద్వేషభావములను (అవజహి) నష్టమొనర్చివేయుము.॥౧॥

భావార్థము :-తమ ఆత్మబలమును తెలిసికొని మనుష్యులు మహాకార్యముల నొనర్చవలెను. మరియు విఘ్నములను పరాజయమొనర్చివేయవలెను.॥౧॥

1354. May the devotees of peaceful nature, please Thee O Lord, possessing the power of creating and destroying all things. Grant unto us all wealth (Spiritual and material). Drive off the enemies of knowledge. II1II

౧౩౫౫. ఋషిః- ప్రగాథః కాణ్వః । దేవతా- ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః- గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

అథ పునర్జీవాత్మానముద్బోధయతి.

౧౩౫౫. పదాపణీనరాధసో ని బాధస్వ మహాఀ అసి ।
న హి త్వా కశ్చన ప్రతి ॥ ౨ ॥

ప.వి:- పదా । పణీన్ । అరాధసః । అ - రాధసః । ని - బాధస్వ । మహాన్ । అసి । న । హి । త్వా । కః । చ । న । ప్రతి ॥ ౨ ॥

పదార్థః- హే ఇన్ద్ర జీవాత్మన్! త్వమ్ **అరాధసః** పరకార్యాఽసాధకాన్ **పణీన్** స్వార్థ భావాన్ **పదా** పాదాఘాతేన ఇవ **ని బాధస్వ** దూరం ప్రక్షిప, త్వమ్ **మహాన్** మహిమోపేతః **అసి** విద్యసే. **త్వా** త్వామ్ **కశ్చన** కోఽపి **ప్రతి నహి** ప్రతిరోద్ధుం న శక్నోతి ॥ ౨ ॥

అత్ర పదా పాదేన ఇవ ఇతి లుప్తోపమాలఙ్కారః.॥ ౨ ॥

భావార్థః-యథా కశ్చిత్ పాదాఘాతేన మార్గప్రతిబన్ధకమపసారయతి తథైవ జీవాత్మనా విఘ్నభూతా ఆభ్యన్తరాః శత్రవోఽపనేయాః ॥ ౨ ॥

౧౩౫౫. ఈ మంత్రములో జీవాత్మ నుద్బోధించబడినది.

పదార్థము :- ఓ ఇంద్రజీవాత్మా! నీవు (అరాధసః) ఇతరులకార్యములను సఫలము గానీయనివారి (పణీన్) స్వార్థభావములను (పదా) పాదముతో తన్ని [టోకరావేసి] ఎవరైనను, దేనినైనను దూరము పారవేయునటులనే (ని బాధస్వ) తన్ని తరిమివేయుము. నీవు (మహాన్) మహనీయుడవై (అసి) ఉన్నావు (త్వా) నిన్ను (కశ్చన) ఎవ్వరును (ప్రతి నహి) ఆటంకపరచలేరు. అనగా, నీ మార్గమునెవ్వరును అడ్డగించలేరు.॥౨॥

ఇచ్చట 'పదా' యనుదానియందు లుప్తోపమాలంకారము కలదు.

భావార్థము :- ఏవిధముగ మార్గమునందేదైన అడ్డముగ నుండినచో టోకరావేసి, అనగా పాదముతో తన్నివేసి మార్గమునందలి అడ్డంకిని తొలగించుకొందురో, అటులనే జీవాత్మ విఘ్నములవంటి ఆంతరిక శత్రువులను తన్ని తరిమివేయవలెను.॥౨॥

1355. Crush with Thy foot (so to speak) the niggard churls or wicked people who do not give in charity and are not Thy worshippers. Mighty and Great art Thou. There is no one to equal Thee. [God destroys wicked selfish people with His Might, as Dispenser of justice]. II2II

౧౩౫౬. ఋషిః-ప్రగాథః కాణ్వః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ జీవాత్మా పరమాత్మానం స్తౌతి.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౩౫౬. త్వమీశిషే సుతానామిన్ద్ర త్వమసుతానామ్ ।
౨ఉ ౩ ౧౨
త్వం రాజా జనానామ్ ॥ ౩ ॥

౨ ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౧౨ర
ప. వి:– త్వమ్ । ఈశిషే । సుతానామ్ । ఇన్ద్ర । త్వమ్ । అసుతానామ్ – అ –
౩ ౨ ౧ ౨ర ౧౨ర
సుతానామ్ । త్వమ్ । రాజా । జనానామ్ ॥ ౩ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్ద్ర** జగత్స్రష్టః పరమాత్మన్! **త్వమ్** త్వమేవ **సుతానామ్** ఉత్పన్నానాం ప్రాణినాం పదార్థానాం చ **ఈశిషే** అధీశ్వరోఽసి. **త్వమ్** త్వమేవ **అసుతానామ్** అనుత్పన్నానాం భావినాం ప్రాణినాం పదార్థానాం చ ఈశ్వరో భవిష్యసి. **త్వమ్** త్వమేవ **జనానామ్** మనుష్యాణాం **రాజా** సమ్రాట్ అసి ॥ ౩ ॥

భావార్థః-జీవాత్మని యా మహతీ శక్తిర్నిహితా సా పరమాత్మనైవ ప్రదత్తాస్తీతి పరమాత్మస్తుత్యాఽత్ర జీవః స్వాభిమానం నిరాకరోతి ॥ ౩ ॥

అత్రోపాస్యోపాసకసమ్బన్ధవర్ణనాద్ జీవాత్మోద్బోధనాద్ విదుషా ముపాసకానాం చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిర్వేద్యా.

౧౩౫౬. ఇపుడు జీవాత్మ పరమాత్మల స్తుతియొనర్చబడుచున్నది.

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) జగద్రచయితవగు ఓ పరమేశ్వరా! (త్వమ్) నీవు (సుతానామ్) ఉత్పన్నమగు ప్రాణుల మరియు పదార్థముల (ఈశిషే) స్వామివి (త్వమ్) నీవుమాత్రమే (అసుతానామ్) ఇంతవరకు ఉత్పన్నముగాని, భవిష్యత్తులో ఏవి ఉత్పన్నముకాగలవో, అట్టి ప్రాణుల మరియు పదార్థములకు కూడ స్వామివినైయున్నావు (త్వమ్) నీవు మాత్రమే (జనానామ్) మనుష్యుల (రాజా) రాజువైయున్నావు.॥3॥

భావార్థము :-జీవాత్మయందు నిహితమైయున్న ఏ మహాశక్తిగలదో, అది పరమాత్మ ఇచ్చినదేయై యున్నది. ఈ కారణమున పరమాత్మ స్తుతిచే ఇచ్చట జీవాత్మ తన అభిమానమును దూరమొనర్చుకొనుచున్నాడు. ॥3॥

ఈ ఖండములో ఉపాస్య, ఉపాసకుల సంబంధమును గురించి వర్ణించియుండుటవల్ల జీవాత్మయొక్క ఉద్బోధనముండుటవల్ల మరియు విద్వాంసులగు ఉపాసకుల వర్ణన యుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము కలదు.

పదకొండవ అధ్యాయమునందలి మొదటి ఖండము సమాప్తమైనది.

1356. O God! Thou art the Lord of those who are devoted to Thee and possess the wealth of wisdom and truth; Thou art the Lord of the souls and the Matter which are never born. Thou art the Sovereign of all people and other beings. ll3ll

౧౩౫౭. ఋషిః-పరాశరః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

తత్రాదౌ పరమాత్మవిషయమాహ.

౧ ౨ర౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨౩౧
౧౩౫౭. ఆ జాగృవిర్విప్ర ఋతం మతీనాం
౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
సోమః పునానో అసదచ్చమూషు ।
౧౨౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨
సపన్తి యం మిథునాసో నికామా
౩ ౧ ౨ ౩౧౨ ౩ ౧ ౨
అధ్వర్యవో రథిరాసః సుహస్తాః ॥ ౧ ॥

౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨
ప. వి:- ఆ - జాగృవిః । విప్రః । వి-ప్రః । ఋతమ్ । మతీనామ్ । సోమః । పునానః ।
౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ ౧౨ర ౩ ౧ ౨
అసదత్ । చమూషు । సపన్తి । యమ్ । మిథునాసః । నికామాః । ని - కామాః । అధ్వర్యవః ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
రథిరాసః । సుహస్తాః । సు - హస్తాః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-జాగృవిః జాగరూకః, **విప్రః** విశేషేణ పూరకః **మతీనామ్** బుద్ధీనామ్ **ఋతమ్** వ్యాపారమ్. [ఋ గతి ప్రాపణయోః, నిష్ఠాయాం రూపమ్.] **పునానః** పవిత్రీ కుర్వన్, **సోమః** సత్కర్మసు ప్రేరకః పరమేశ్వరః **చమూషు** ఆత్మమనఃప్రాణాదిషు సూర్యచన్ద్రభూమణ్డలాదిషు వా లోకేషు **ఆ అసదత్** నియామకత్వేన ఆనిషణ్ణోఽస్తి, **యమ్** సోమం పరమేశ్వరమ్ **నికామాః** నిరన్తరం కామయమానాః **రథిరాసః** ఉత్కృష్టదేహరథవన్తః, **సుహస్తాః** సిద్ధహస్తాః **అధ్వర్యవః** ఉపాసనాయజ్ఞకామాః. [అధ్వర్యుః అధ్వరయుః, అధ్వరం యునక్తి, అధ్వరస్య నేతా, అధ్వరం కామయత ఇతి వా. నిరు. ౧।౭.] **మిథునాసః** స్త్రీ పురుషాః **సపన్తి** ప్రాప్నువన్తి. [షప సమవాయే, భ్వాదిః. 'సపతిః స్పృశతికర్మా' ఇతి నిరుక్తమ్.౫।౧౬] ॥౧॥

భావార్థః-దేహస్య బాహ్యజగతశ్చ సఞ్చాలనం యః కరోతి స జగదీశ్వరః సర్వైః సముపాసనీయః ॥ ౧ ॥

౧౩౫౭. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ విషయము కలదు.

పదార్థము :- (జాగృవిః) జాగ్రత్తగా (విప్రః) విశేషరూపమున పూర్ణత్వమును ప్రదానమొనర్చువాడు (మతీనామ్) బుద్ధుల (ఋతమ్) వ్యాపారమును (పునానః) పవిత్రమొనర్చువాడు (సోమః) సత్కర్మలకు ప్రేరణ నిచ్చువాడగు పరమేశ్వరుడు (చమూషు) ఆత్మ, మనస్సు, ప్రాణము మున్నగువానియందు లేక సూర్యుడు, చంద్రుడు, భూమండలము మున్నగు లోకములలో (ఆ అసదత్) నియామకరూపమున స్థిరమైయున్నాడు. (యమ్) ఏ పరమేశ్వరుని (నికామాః) నిరంతరము దర్శించునట్టి కోరికగలిగియుండి (రథిరాసః) ఉత్కృష్టమగు శరీరరథముగల (సుహస్తాః) సిద్ధహస్తుల (అధ్వర్యవః) ఉపాసనాయజ్ఞముయొక్క ఇచ్ఛగల (మిథునాసః) స్త్రీ పురుషులు (సపన్తి) పొందుచుందురు.॥౧॥

భావార్థము :- శరీరము మరియు బాహ్యజగత్తును సంచాలనమొనర్చుచుండు ఆ జగదీశ్వరుని మానవులెల్లరును ఉత్తమరూపములో ఉపాసనయొనర్చవలెను.॥౧॥

1357. God is seated in the hearts of His true devotees who enjoy the juice of devotion. He is ever watchful (Omniscient) making up the deficiencies of those who are devoted to Him and purifying the truth of wise men. He is the true object of our hymns. Him the performers of non - violent sacrifices who are masters of the chariot of their bodies and skillful - handed paired (accompanied by their wives), and eager, follow and attain. II1II

౧౩౫౮. ఋషిః-పరాశరః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

అథ పరమాత్మమహిమానమాచష్టే

౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౩౫౮. స పునాన ఉప సూరే దధాన ఓభే అప్రా రోదసీ వీ ష ఆవః ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ర
ప్రియా చిద్యస్య ప్రియసాస ఊతీ సతో
౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ధనం కారిణే న ప్ర యంసత్ ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨
స. విః- సః । పునానః । ఉప । సూరే । దధానః । ఆ - ఉభేఇతి । అప్రాః । రోదసీఇతి ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర
వి - సః । ఆవరితి । ప్రియా । చిత్ । యస్య । ప్రియసాసః । ఊతీ । సతః । ధనమ్ ।
౩ ౧ ౨ ౩
కారిణే । న । ప్ర । యంసత్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః- **సః** అసౌ సోమః జగత్స్రష్టా పరమేశ్వరః **ఉభే రోదసీ** ఉభే ద్యావాపృథివ్యౌ, పృథివీం ద్యులోకవర్తినః అన్యాన్ గ్రహోపగ్రహాంశ్చేత్యర్థః **పునానః** పవిత్రీకుర్వాణః **సూరే ఉప** సూర్యస్య నియన్త్రణకక్షాయామ్ **దధానః** ధారయన్ **ఆ ప్రాః** సూర్యప్రకాశేన ఆపూరితవానస్తి. **సః** అసౌ తే ద్యావాపృథివ్యౌ **వి ఆవః చ** వివృతవాన్ అస్తి చ. [వృణోతేః లుఙి. 'మన్త్రే ఘసహ్వర.' అ. ౨ । ౪ । ౮౦ ఇతి చ్లేర్లుక్. 'ఛన్దస్యపి దృశ్యతే'. అ. ౬ । ౪ । ౭౩ ఇత్యాడాగమః. సంహితాయాం 'వీ' ఇతి ఛాన్దసో దీర్ఘః, షః ఇత్యత్ర 'పూర్వపదాత్' అ. ౮ । ౩ । ౧౦౬ ఇతి షత్వమ్.] **సతః** విద్యమానస్య **యస్య** యస్య సోమస్య పరమేశ్వరస్య, యేన సోమేన పరమేశ్వరేణ రచితా ఇత్యర్థః **ప్రియా** ప్రియాః. [సుపాం సులుక్. అ. ౭ । ౧ । ౩౯ ఇతి జసః ఆకారాదేశః.] **ప్రియసాసః** ప్రియస్య అభీష్టస్య దాతారః పదార్థాః. [ప్రియం సన్వన్తి దదతి ఇతి ప్రియసాః. జసో౽సుగాగమే ప్రియసాసః.] **ఊతీ** సర్వేషామ్ ఊత్యై రక్షాయై భవన్తి, సః అస్మభ్యమ్ **ధనమ్** ఐశ్వర్యమ్ **ప్ర యంసత్** ప్రయచ్ఛతు, **కారిణే న** యథా కర్మకరాయ వేతనం దీయతే తథా. [యంసత్ ఇత్యత్ర యచ్ఛతేర్లేటితిపి సిప్ అడాగమశ్చ.] ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. 'ప్రియా, ప్రియ' ఇతి ఛేకానుప్రాసః.

భావార్థః- **బ్రహ్మాణ్డే౽స్మిన్ ద్యావాపృథివీధారణాదిరూపా యాపి వ్యవస్థా దృశ్యతే సా సర్వాపి పరమాత్మకృతైవ. యథా కర్మకరాయ వేతనం ప్రదీయతే తథా స్తోత్రే పరమాత్మా పురుషార్థ మైశ్వర్యం చ ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨ ॥**

౧౩౫౮. ఈ మంత్రములో పరమాత్మయొక్క మహిమను గురించి వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(సః) ఆ సోముడు, అనగా జగత్తునురచించిన పరమేశ్వరుడు (ఉభే రోదసీ) ద్యావా పృథివి రెండింటిని అనగా పృథివిని మరియు ద్యులోకమునందలి ఇతర గ్రహోప గ్రహములను (పునానః) పవిత్రపరచుచు మరియు (సూరే ఉప) సూర్యుని నియంత్రణకక్షయందు (దధానః) ధారణమొనర్చుచు (ఆ పప్రాః) సూర్యుని ప్రకాశముచే పరిపూర్ణమొనర్చును (సః) ఆయన ఆ ద్యావాపృథివీలోకములను (వి ఆవః చ) విస్పష్టముగకూడ చేయును. (సతః) విద్యమానమైయున్న (యస్య) ఏ సోమ పరమేశ్వరుడు రచించియున్న (ప్రియా) ప్రియమైయున్న (ప్రియసాసః) ప్రియమైన అభీష్టములను ప్రదానమొనర్చునట్టి ఏ పదార్థము (ఊతీ) అది అందరి రక్షణకొరకైయున్నదో దానిని మనము (ధనమ్) ధనమువలె (ప్ర యంసత్) ప్రదానమొనర్చవలెను. (కారిణే న) కర్మనొనర్చు సేవకులకు వేతనమునిచ్చునటుల ఇచ్చుచుండవలెను.॥౨॥

ఇచ్చట ఉపమాలంకారము గలదు. 'ప్రియా, ప్రియ'లలో ఛేకానుప్రాసము గలదు.॥౨॥

భావార్థము :- ఈ బ్రహ్మాండములో ద్యులోక, పృథివీలోకముల ధారణ మున్నగువాని ఏ వ్యవహారము చూడబడుచున్నదో, అదంతయును పరమాత్మద్వారానే చేయబడినది. సేవకులకెటుల వేతనమీయబడునో, అటులనే స్తోతలకు పరమాత్మ పురుషార్థము మరియు ఐశ్వర్యములనిచ్చును.॥౨॥

1358. The devotee of God purifies all, meditating upon the Divine Sun, he fills heaven and earth with his light and he can go freely everywhere. He discloses the secret of both worlds. May he whose dear and beneficial desires are for the protection of the world, grant us who are like his servants, the wealth of wisdom. II2II

౧౩౫౯. ఋషిః-పరాశరః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః. అథోపాసకః స్వకామనాం ప్రకటయతి.

౧ ౨౩౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
౧౩౫౯. స వర్ధితా వర్ధనః పూయమానః సోమో మీఢ్వాఀ

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
అభి నో జ్యోతిషావీత్। యత్ర నః పూర్వే పితరః

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
పదజ్ఞాః స్వర్విదో అభిగా అద్రిమిష్ణన్ ॥ ౩ ॥

౨ 3 ౨ ౧౨ర 3 ౧ ౨ ౧౨ర 3 ౨ 3 ౨ 3
ప. వి:- సః । వర్ధితా । వర్ధ నః । పూయమానః । సోమః । మీఢ్వాన్ । అభి । నః ।
౧ ౨ర 3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨
జ్యోతిషా । ఆవీత్ । యత్ర । నః । పూర్వే । పితరః । పదజ్ఞాః – పద – జ్ఞాః । స్వర్విదః --
3 ౧౨ర 3 ౨ ౧౨ర 3 ౨
స్వః-విదః । అభి । గాః । అద్రిమ్ – అ – ద్రిమ్ । ఇష్ణన్ ॥ 3 ॥

పదార్థః-వర్ధితా వర్ధయితా **వర్ధనః** స్వయం వృద్ధః ప్రాప్తమహిమః ఇత్యర్థః, **పూయమానః** ఉపాసకైః గమ్యమానః. [పవతే గతికర్మా. నిఘం ౨ ।౧౪.] **మీఢ్వాన్** సుఖసేక్తా. [మిహ సేచనే, లిటః క్వసుః.] **సోమః** జగత్స్రష్టా పరమేశ్వరః **జ్యోతిషా** తేజసా **నః** అస్మాన్ **అభి ఆవీత్** అభిరక్షతు. **యత్ర** యస్యాశ్రయే విద్యమానాః పదజ్ఞాః మోక్షమార్గస్య జ్ఞాతారః **నః** అస్మాకమ్ **పూర్వే పితరః** శ్రేష్ఠాః పితృజనాః **గాః అభి** దివ్యప్రకాశరశ్మీన్ ప్రాప్తుమ్ **అద్రిమ్** పర్వతవత్ ప్రతిబన్ధకం తమోజాలమ్ **ఇష్ణన్** ఐష్ణన్ అపనయన్తి. [ఇష ఆభీక్ష్ణ్యే క్ర్యాదిః, వర్తమానే లఙ్.] **స్వర్విదః** ప్రాప్తమోక్షానన్దాశ్చ జాయన్తే ॥ 3 ॥

భావార్థః-జ్యోతిర్మయస్య పరమాత్మన ఉపాసనయా మనుష్యా అపి జ్యోతిష్మన్తో భూత్వా మోక్షం లభన్తే ॥ 3॥

౧౩౫౯. ఈ మంత్రములో ఉపాసకులు తమ అభీష్టములను ప్రకటించుచున్నారు.

పదార్థము :-(వర్ధితా) వృద్ధిపరచునట్టి (వర్ధన) స్వయముగ వృద్ధియైనట్టి, అనగా మహిమను పొందిన (పూయమానః) ఉపాసకులచే ప్రాప్తించుకొనబడుచు (మీఢ్వాన్) సుఖములను సేచనమొనర్చు (సోమః) జగద్రచయితయగు పరమేశ్వరుడు (జ్యోతిషా) జ్యోతిద్వార (నః) మమ్మ (అభి ఆవీత్) రక్షించుగాక (యత్ర) ఎవరి ఆశ్రయమున విద్యమానమైయున్న (పదజ్ఞాః) మోక్షపదమునెరిగిన (నః) మాయొక్క (పూర్వే పితరః) శ్రేష్ఠులగు పితృజనము (గాః అభి) దివ్య ప్రకాశకకిరణములను పొందుటకొరకు (అద్రిమ్) పర్వతములవంటి ఆటంకములను గలిగించునట్టి తమోజాలములను (ఇష్ణన్) దూరమొనర్చెదరో, వారు (స్వర్విదః) మోక్షానందమును ప్రాప్తింపజేయువారగుదురు. ॥3॥

భావార్థము :-జ్యోతిర్మయ పరమాత్మయొక్క ఉపాసనచే మనుష్యులుకూడ జ్యోతిష్మంతులై మోక్షమును పొందగలరు. ॥3॥

1359. May he an emancipated being on earth, having been perfectly purified by his preceptors, the strengthener and increaser of knowledge, bountiful embodiment of peace, help us with his light of wisdom, where in our sires of old who knew the meanings of the Vedic words thoroughly and therefore knew the path of true happiness, attained the Invincible Immortal God. [Such verses teach respect for experienced persons by the young]. ll3ll

౧౩౬౦. ఋషిః-ప్రగాథో ఘౌరః కాణ్వః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ) । స్వరః-మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౪౨

క్రమాఙ్కే పరమేశ్వరోపాసనావిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్రాపి స ఏవ విషయ ఉచ్యతే.

౧ ౨౩౧ ౨ర ౩౧౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౬౦. మాచిదన్యద్వి శంసత సఖాయో మారిషణ్యత ।
౨౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
ఇన్ద్రమిత్ స్తోతా వృషణం సచా సుతే ముహురుక్థా చ శంసత ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౩
ప. విః-మా । చిత్ । అన్యత్ । అన్ - యత్ । వి - శంసత । సఖాయః । స - ఖాయః ।
౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩
మా । రిషణ్యత । ఇన్ద్రమ్ । ఇత్ । స్తోత । వృషణమ్ । సచా । సుతే । ముహుః । ఉక్థ్యా । చ ।

శంసత ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **సఖాయః** సుహృదః, యూయమ్ **అన్యత్** పరమేశ్వరాతిరిక్తం సూర్యచన్ద్రవృక్షస్థాణప్రతి మాదికమ్ **మా చిత్** నైవ ఖలు **వి శంసత** అర్చత, **మా రిషణ్యత** అనర్చనీయానామర్చనేన **మా రిషణ్యత** హింసితా న భవత. **సుతే** శ్రద్ధారసే అభిషుతే సతి **సచా** సంభూయ **వృషణమ్** ఆనన్దవర్షకమ్ **ఇన్ద్రమ్ ఇత్** పరమైశ్వర్యశాలినం పరమేశ్వరమేవ **స్తోత** స్తువీధ్వమ్, **ముహుః** పునః పునః **ఉక్థా చ** ఉక్థ్యాని చ, స్తోత్రాణీత్యర్థః **శంసత** కీర్తయత ॥ ౧ ॥

భావార్థః-ఏకస్య సర్వజ్ఞస్య సర్వాన్తర్యామినో న్యాయకారిణః. పరమేశ్వరస్యైవ పూజా సర్వైర్విధేయా. వేదేష్విన్ద్ర మిత్రవరుణాదిభిరనేకైర్నామభిరేక ఏవ పరమేశ్వరః ప్రతిపాదితో ఽస్తి ॥ ౧ ॥

౧౩౬౦. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౨౪౨వ మంత్రముపై పరమాత్మ ఉపాసన విషయములో చేయబడినది. ఇచ్చటకూడ అదేవిషయము వర్ణించబడుచున్నది.॥౧॥

పదార్థము :-(సఖాయః) ఓ మిత్రులారా! మీరు (అన్యత్) పరమేశ్వరుని తప్ప ఇతరములగు సూర్యుడు, చంద్రుడు, వృక్షములు, స్థాణువులు, ప్రతిమలు మున్నగువానిని (మా చిత్ (విశంసత) మా రిషణ్యత) పూజించదగనివాని పూజలచే హానిగ్రస్తులుగాకుండుడు. (సుతే)

శ్రద్ధారసముయొక్క అభిషుతము తరువాత (సచా) అందరును కలిసి (వృషణమ్) ఆనందవర్షమును కలిగించునట్టి (ఇన్ద్రం ఇత్) పరమైశ్వర్యవంతుడగు పరమేశ్వరుని (స్తోత) స్తుతినొనర్చుడు. మరియు (ముహుః ముహుః) మాటిమాటికి (ఉక్థా చ) స్తోత్రమును (శంసత) కీర్తించుచుండుడు.॥౧॥

భావార్థము :- సర్వజ్ఞుడు, సర్వాంతర్యామి, న్యాయకారి, ఏకేశ్వరుడగు ఆ పరమేశ్వరుని మనుష్యులెల్లరును పూజించవలెను. వేదములందు ఇన్ద్ర, మిత్ర, వరుణ మున్నగు అనేక నామములచే ఆ పరమేశ్వరు డొక్కనిప్రతిపాదనయే కలదు.॥౧॥

1360. Glorify naught besides O friends except God, so shall no sin trouble you. Praise only Mighty God Who is the Rainer of peace and happiness, in solitude and in gatherings when the Juice of devotion is shed and say your lauds repeatedly. II1II

౧౩౬౧. ఋషిః- ప్రగాథో ఘౌరః కాణ్వః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (సతోబృహతీ) । స్వరః-పఞ్చమః.

అథ కీదృశః స పరమేశ్వరోఽస్తీత్యాహ.

3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨
౧౩౬౧. అవక్రక్షిణం వృషభం యథా జువం గాం న చర్షణీసహమ్ ।
3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧
విద్వేషణం సంవననముభయఙ్కరం
౨ర 3 ౧ ౨
మంహిష్ఠముభయావినమ్ ॥ ౨ ॥

3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౧౨ర
ప. వి:- అవక్రక్షిణమ్ । అవ - క్రక్షిణమ్ । వృషభమ్ । యథా । జువమ్ । గామ్ । న ।
3 ౧ ౨ 3 ౧౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧౨ర 3 ౧ ౨ 3
చర్షణీసహమ్ - చర్షణి - సహమ్ । విద్వేషణమ్ - వి - ద్వేషణమ్ । సంవననమ్ । సమ్ -
౧౨ర 3 ౨ 3 ౨ ౧ ౨ర 3 ౧ ౨
వననమ్ । ఉభయఙ్కరమ్ - ఉభయమ్ - కరమ్ । మంహిష్ఠమ్ । ఉభయావినమ్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః- అవక్రక్షిణమ్ అవక్రష్టుం సూర్యాదిలోకాన్ పరస్పరాకర్షణేన ధారయితుం శీలమస్యేతి అవక్రక్షీ తమ్, **వృషభం యథా** వర్షకం మేఘమివ **జువమ్** గన్తారమ్, మేఘోయథా వృష్టిజలేన భూమిముపగచ్ఛతి తథా ఆనన్దోపహారైః ఉపాసకాన్ ఉపగన్తారమిత్యర్థః, **గాం న** విద్యుతమివ **చర్షణీసహమ్** దుర్జనానాం పరాభవితారమ్, **విద్వేషణమ్** విగతద్వేషమ్, **సంవననమ్** స్తోతృభిః

సంభజనీయమ్, **ఉభయంకరమ్** ఉభయస్య ద్యావాపృథివీరూపస్యకర్తారమ్, **మంహిష్ఠమ్** దాతృతమమ్, **ఉభయావినమ్** నిగ్రహానుగ్రహోభయగుణోపేతమ్, ఇన్ద్రం పరమాత్మానం స్తోతా ఇతి పూర్వమన్త్రాదాకృష్యతే. [బహులం ఛన్దసి. అ. ౭ । ౨ । ౧౨౨ ఇత్యత్ర 'ఛన్దసివినిప్రకరణేఽష్ట్రామేఖలాద్వయోభయరుజాహృదయానాం దీర్ఘశ్చేతి వక్తవ్యమ్' ఇతి వార్తికేన ఉభయశబ్దాన్మత్వర్థే విని ప్రత్యయో దీర్ఘత్వం చ.] ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౨ ॥

భావార్థః-గగనే నిరాధారమాకర్షణరజ్జ్వా లోకలోకాన్తరాణాం ధారయితా, సజ్జనానాముత్సాహయితా, దుర్జనానాం దణ్డయితా, జగత్స్రష్టా, పరమైశ్వర్యవాన్ జగదీశ్వరః సర్వైః సముపాస్యః ॥ ౨ ॥

౧౩౬౧. ఈ మంత్రములో ఆ పరమేశ్వరుడెట్లుండు నను విషయముకలదు.

పదార్థము :-(అవక్రక్షిణమ్) సూర్యుడు మున్నగు లోకములను ఆకర్షణద్వారా ధారణమొనర్చునట్టి (వృషభం, యథా) వర్షములను కురిపించు మేఘములవలె (జువమ్) ఉపాసకులవద్దికి చేరునట్టి, అనగా వర్షజలముల ద్వారా భూమిపైచేరునటులనే ఆనందముల ఉపహారములతో చేరునట్టి (గాం న) విద్యుత్తువలె (చర్షణీసహమ్) దుర్జనులను తిరస్కరించునట్టి (విద్వేషణమ్) ద్వేషరహితులగు (సంవననమ్) స్తోతలచే భజించదగిన (ఉభయఙ్కరమ్) ద్యులోక, భూలోకముల రచయిత (మంహిష్ఠమ్) మహాదాత (ఉభయావినమ్) నిగ్రహము మరియు అనుగ్రహ మను రెండుగుణములచే గూడిన ఇంద్రపరమాత్మయొక్క (స్తోత) స్తుతులనొనర్చుడు. [ఇచ్చట 'స్తోత'యను పదము పూర్వమంత్రమునుండి గ్రహించబడినది].।౨॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము గలదు.

భావార్థము :-ఆకాశమునందు ఎట్టి ఆధారములేకుండనే ఆకర్షణరూపదారముతో లోకలోకాంతరములను ధారణమొనర్చునట్టి, సజ్జనులను ఉత్సాహపరచునట్టి, దుర్జనులను దండించునట్టి, జగద్రచయితయగు పరమైశ్వర్యవంతుడగు జగదీశ్వరుని మనుష్యులెల్లరును ఉత్తమరీతిలో ఉపాసనయొనర్చవలెను.।౨॥

1361. Glorify Him O friends, Who controls all worlds. Who is Powerful and Swift like a Bull, Conqueror of men and Bounteous like a cow; Who is free from enmity towards any one, is the object of our devotion, Cause of both creation and dissolution of the universe, Most Munificent and Protector of the life of good as well as wicked people. II2II

౧౩౬౨. ఋషిః-మేధాతిథిః కాణ్వః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ) । స్వరః-మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౫౧

క్రమాఙ్కే స్తోత్రవిషయే వ్యాఖ్యాతా. అత్ర స్తోతృవిషయ ఉచ్యతే.

౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨౩ ౧ ౨
౧౩౬౨. ఉదుత్యే మధుమత్తమా గిరః స్తోమాస ఈరతే ।
౩ ౧౨ ౩౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧౨
సత్రాజితో ధనసా అక్షితోతయో వాజయన్తో రథా ఇవ ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧౨
ప. వి:- ఉత్ - ఉ । త్యే । మధుమత్తమాః । గిరః । స్తోమాసః । ఈరతే । సత్రాజితః -
౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩
సత్రా - జితః । ధనసాః -ధన - సాః । అక్షితోతయః - అక్షిత - ఊతయః ।
౧ ౨ ౧౨ర ౩
వాజయన్తః । రథాః । ఇవ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-సత్రాజితః సత్యజితః, **ధనసాః** భౌతికమాధ్యాత్మికం చ ధనం సంభజమానాః ప్రయచ్ఛన్తశ్చ. [షణ సమ్భక్తౌ, భ్వాదిః. షణుదానే, తనాదిః.] **అక్షితోతయః** అక్షీణరక్షాః **వాజయన్తః,** బలకార్యాణి కుర్వన్తః **త్యే** తే **మధుమత్తమాః** మధురతమ వ్యవహారాః, **స్తోమాసః** స్తోతారః. [స్తోమాసః స్తుతికర్తారః ఇతి ఋ. ౫ ।౮౪ ।౨ భాష్యే ద...] **గిరః** విద్వాంసః. [గృణన్తి యే తే గిరో విద్వాంసః ఇతి ఋ. ౧ ।౬ ।౬ భాష్యే ద...] **రథాః ఇవ** విమానయానానీవ **ఉదీరతే ఉ** ఉద్గచ్ఛన్తి, ఉద్యమినో భవన్తి ఖలు ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౧ ॥

భావార్థః- పరమాత్మోపాసకా మనసా వాచా కర్మణా చ సత్యాః పరోపకారిణో మధురా బలినః పురుషార్థినశ్చ భూత్వా స్వకీయం పరేషాం చోత్కర్షం సాధయన్తి ॥ ౧ ॥

౧౩౬౨. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౨౫౧వ మంత్రముపై స్తోత్రములవిషయములో యొనర్చబడినది. ఇప్పుడిచట స్తోతల విషయములో వర్ణించబడుచున్నది.।

పదార్థము :-(సత్రాజితః) సత్యమును జయించువాడు (ధనసాః) భౌతిక మరియు ఆధ్యాత్మిక ధనములను పొందు మరియు దానమొనర్చునట్టి (త్యే) ఆ (మధుమత్తమాః) అత్యంత మధుర వ్యవహారములుగల (స్తోమాసః) స్తోతలగు (గిరః) విద్వాంసులు (రథాః ఇవ) విమానయానములవలె (ఉదీరతే ఉ) పైకివెళ్లుదురు, అనగా ప్రయత్నశీలురగుదురు.॥౧॥

దీనిలో ఉపమాలంకారము గలదు.

భావార్థము :-పరమాత్మ ఉపాసకులు మనస్సు, వాణి మరియు కర్మలద్వార సత్యము, పరోపకారము, మధురము, శక్తిమంతులుగ మరి పురుషార్థపరులుగనై స్వయముగ ఉన్నతినొందుచు ఇతరుల ఉన్నతికిని సహకరించుచుందురు.॥౧॥

1362. These Vedic songs which are exceedingly sweet, these hymns of praise ascend to Thee O God, like ever - conquering chariots which display their strength, gain wealth and give un - failing help. II1II

౧౩౬౩. ఋషిః-మేధాతిథిః కాణ్వః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బార్హతః-ప్రగాథః (సతోబృహతి) । స్వరః-పఞ్చమః.

అథ స్తోతౄణాముపలబ్ధిమాహ.

౧౨ ౩ ౧ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౨౩ ౨ ౩౧౨
౧౩౬౩. కణ్వా ఇవ భృగవః సూర్యా ఇవ విశ్వమిద్ధీతమాశత ।
౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ఇన్ద్రం స్తోమేభిర్మహయన్త ఆయవః
౩ ౧ ౨
ప్రియమేధాసో అస్వరన్ ॥ ౨ ॥

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౨
ప.వి:- కణ్వాః । ఇవ । భృగవః । సూర్యాః - ఇవ । విశ్వమ్ । ఇత్ - ధీతమ్ ।
౩ ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
ఆశత । ఇన్ద్రమ్ । స్తోమేభిః । మహయన్తః । ఆయవః । ప్రియమేధాసః । ప్రియ -
౩
మేధాసః । అస్వరన్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-ప్రియమేధాసః ప్రియప్రజ్ఞాః. [ప్రియమేధః ప్రియా అస్య మేధా. నిరు. ౩ । ౧.] **ఆయవః** మనుష్యాః **ఇన్ద్రమ్** పరమేశ్వరమ్ **మహయన్తః** పూజయన్తః **స్తోమేభిః** సామస్తోత్రైః **అస్వరన్** స్తువన్తి. [స్వృశబ్దోపతాపయోః, భ్వాదిః.] తతశ్చ **కణ్వాః ఇవ** మేధావినో బ్రహ్మవర్చస్వినో బ్రాహ్మణాః ఇవ, **సూర్యాః ఇవ** ఆదిత్యాః ఇవ చ **భృగవః** తేజస్వినః సన్తః. [భ్రస్జపాకే. ప్రథిమ్రదిభ్రస్జాం సమ్ప్రసారణం సలోపశ్చ. ఉ. ౧ । ౨౮ ఇత్యనేన కుః ప్రత్యయః సమ్ప్రసారణం సలోపశ్చ.] **విశ్వమ్ ఇత్** సర్వమేవ **ధీతమ్** ఆధ్యాతమ్, అభీష్టమ్ **ఆశత** ప్రాప్నువన్తి ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥౨॥

భావార్థః-పరమాత్మోపాసకాస్తేజస్వితామాత్మవిశ్వాసం చ ప్రాప్య పురుషార్థం కుర్వాణాః సర్వం సమీహితం లభన్తే ॥ ౨ ॥

౧౩౬౩. ఈ మంత్రములో స్తోతల ఉపలబ్ధిని గురించి వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(ప్రియమేధాసః) ఎవరికి మేధ ప్రియమై యున్నదియో అట్టి (ఆయవః) మనుష్యులు (ఇన్ద్రమ్) పరమేశ్వరుని (మహయన్తః) స్తోత్రమొనర్చుచు (స్తోమేభిః) సామగాన స్తోత్రములచే (అస్వరన్) ఆయనను స్తుతియొనర్చెదరు. ఆ తరువాత వారు (కణ్వాః ఇవ) మేధావి బ్రహ్మవర్చస్వియగు బ్రాహ్మణులవలె మరియు (సూర్యాః ఇవ) సూర్యునివలె (భృగవః) తేజస్విగనగుచు (విశ్వం ఇత్) సమస్త (ధీతమ్) ఆలోచించిన అభీష్టములను (ఆశత) పొందుదురు.॥౨॥

దీనియందు ఉపమాలంకారముగలదు.॥౨॥

భావార్థము :-పరమాత్మ ఉపాసకులు తేజస్వితము మరియు ఆత్మవిశ్వాసమును పొంది పురుషార్థ పూర్వకముగ సకలకోరికలను పొందుదురు.॥౨॥

1363. Those persons who like wise men have destroyed all their sins and ignorance and have become like the suns, attain God Who is All - pervading and worthy of meditation. The men who love pure intellect, sing the glory of God with their lauds and chant the Vedic hymns. II2II

౧౩౬౪. ఋషిః-త్ర్యరుణత్రసదస్యూ । దేవతా-పవమానః సోమః ।
ఛన్దః-పిపీలికామధ్యా అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ४౭౭

క్రమాజ్కో స్వాన్తరాత్మనో వీరపురషస్య చ విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పరమాత్మ విషయ ఉచ్యతే.

౨౩ ౧ ౨ర౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧౨
౧౩౬౪. పర్యూ షు ప్ర ధన్వ వాజసాతయే పరి వృత్రాణి సక్షణిః ।

౩ ౨౩౧౨ ౩ ౧ ౨
ద్విషస్తరధ్యా ఋణయా న ఈరసే ॥౧॥

౧౨ర 3 ౨ 3 ౧౨ర ౧౨ర 3 ౧౨ర 3 ౧ ౨
ప.వి:–పరి । ఊ॰ । సు । ప్ర । ధన్వ । వాజసాతయే । వాజ–సాతయే । పరి । వృత్రాణి ।

3౧ ౨ 3 ౧౨ర 3 ౨ 3౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3
సక్షణిః– స – క్షణిః । ద్విషః । తరధ్యై । ఋణయాః –ఋణ – యాః । నః । ఈరసే ॥౧॥

పదార్థః- హే పవమాన సోమ పవిత్రకారిన్ జగత్స్రష్టః పరమాత్మన్! త్వమ్ **వాజసాతయే** బలప్రదానాయ, అస్మాన్ **సు** సమ్యక్ **పరి ప్ర ధన్వ ఉ** పరిప్రాప్నుహి ఖలు, **సక్షణిః** విఘ్నవినాశకః త్వమ్ **వృత్రాణి** జీవనమార్గే యోగమార్గే వా సమాగతాన్ విఘ్నాన్ **పరి ప్ర ధన్వ** పరితః ఆక్రామస్వ. **ఋణయాః** అస్మాకం ఋషిఋణ-దేవఋణ-పితృ ఋణానామ్ అన్యేషాం చ ఋణానాం యాపయితా త్వమ్ **ద్విషః** ద్వేషవృత్తీః **తరధ్యై** తరీతుమ్ **నః ఈరసే** అస్మాన్ ప్రాప్నుహి ॥

ఋణాని చ త్రీణి యథా -[జాయమానో వై బ్రాహ్మణస్త్రిభిర్ఋణవా జాయతే. బ్రహ్మచర్యేణ ఋషిభ్యో, యజ్ఞేన దేవేభ్యః, ప్రజయా పితృభ్యః, ఏష వా అనృణో యః పుత్రీ యజ్వా బ్రహ్మచారివాసీ [తై. సం. ౬ । 3 । ౧౦ । ౫.] ఇతి. ॥౧॥

భావార్థః-మనుష్యోఽన్యేషాం సహాయతాముపయుజ్య తాన్ ప్రతి ఋణవాన్ జాయతే. మాతాపితరౌ గురూన్ సమాజం రాష్ట్రమన్యాంశ్చ ప్రతి తస్య యాని ఋణాని భవన్తి తాని పరమేశ్వరప్రేరణయా స సోపకారస్మరణం సధన్యవాదం యాపయతి ॥ ౧ ॥

౧3౬౫. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౪౨౮ వ మంత్రముపై మన అన్తరాత్మ, వీరుల ప్రోత్సాహవిషయములో మరియు ఇచ్చట పరమేశ్వరవిషయములో చేయబడినది.

పదార్థము:- ఓ పవమాన సోమ అనగా పవిత్రమొనర్చు, జగత్స్రష్టవగు పరమాత్మా; నీవు (వాజసాతయే) బలము నిచ్చుటకు మమ్మ (సు) ఉత్తమముగ (పరి ప్ర ధన్వ) నలువైపులనుండి ప్రాప్తించుము. (సక్షణిః) విఘ్నవినాశకుడవగు నీవు (వృత్రాణి) జీవనమార్గము, లేక యోగమార్గములకు అడ్డుతగులునట్టి విఘ్నములపై (పరి ప్ర ధన్వ) నలుదిశలనుండి ఆక్రమణ మొనర్చుము(ఋణయాః) మాయొక్క ఋషిఋణము, దేవఋణము, పితృఋణములను మరియు ఇతర ఋణములనుండి విముక్తమొనర్చుజేయు నీవు (ద్విషః) ద్వేషవృత్తులను (తరధ్యై) పరాస్తమొనర్చుటకు (నః ఈరసే) మాకు లభ్యమగుము.

తైత్తిరీయ సంహితయందు మూడు ఋణముల లెక్కించుచు ఇట్లు చెప్పబడినది. అనగా ఉత్పన్నమగుచు బ్రాహ్మణుడు మూడు విధములుగా ఋణగ్రస్తుడగుచున్నాడు. ఋషులయెడ బ్రహ్మచర్యముచే, దేవతలయెడ యజ్ఞములచే మరియు పితృజనులయెడ సంతానము (ప్రజ)లచే.

వారు ఆచార్యాధీనములో బ్రహ్మచర్యావాస మొనర్చునప్పుడు, యజ్ఞమొనర్చునప్పుడు మరియు సంతానవంతుడైనప్పుడు క్రమముగ ఈ ఋణములనుండి విముక్తుడగుచుండును. (తైత్తి. సం. ౬ -3-౧౦-౫) ॥ ౧ ॥

భావార్థము:- మనుష్యులు ఇతరుల సహాయము నుపయోగించుకొని వారియెడ ఋణగ్రస్తులైపోవుదురు. తల్లిదండ్రులు, గురుజనులు, సమాజము, రాష్ట్రము ఇతర ఉపకారులగు వారియెడ ఏ ఋణములుండునో వానిని పరమాత్మప్రేరణచే అట్టి ఉపకారములను స్మరణ పూర్వకముగ ధన్యవాదములతో గూడ చెల్లించుకొనుచుండవలెను. ॥ ౧ ॥

1364. O God, grant us strength to grow for the acqisition of true knowledge and destroy all our sins as Thou art Omnipresent and Omniscient. Thou speedest to quell all feeling of animosity, like one exacting debts. II1II

౧౩౬౫. ఋషిః-త్ర్యరుణత్రసదస్యూ । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-పిపీలికామధ్యా అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పరమేశ్వరం స్తౌతి.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౬౫. అజీజనో హి పవమాన సూర్యం విధారే శక్మనా పయః ।

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
గోజీరయా రంహమాణః పురన్ధ్యా ॥ ౨ ॥

౧౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర
ప. వి:- అజీజనః । హి । పవమాన । సూర్యమ్ । విధారే - వి - ధారే । శక్మనా ।
౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩
పయః । గోజీరయా - గో - జీరయా । రంహమాణః । పురన్ధ్యా - పురమ్ - ధ్యా ॥౨॥

పదార్థః-హే **పవమాన** పావక సర్వాన్తర్యామిన్ పరమేశ్వర! త్వమ్ **సూర్యమ్** ఆదిత్యమ్ **అజీజనః హి** ఉత్పాదితవానసి ఖలు, అపి చ **శక్మనా** శ్వశక్త్యా **విధారే** విధారకే అన్తరిక్షే **పయః** మేఘజలమ్ **అజీజనః** ఉత్పాదితవానసి. త్వమ్ **గోజీరయా** గోజీవయా, భూమణ్డలస్య జీవనేచ్ఛయా పురన్ధ్యా భూయస్యా ప్రజ్ఞయా క్రియయా చ. [పురన్ధిర్బహుధీః. నిరు. ౬ । ౧౩. ధీః ఇతి కర్మనామ ప్రజ్ఞానామ చ. నిఘం.౨ । ౧ , ౩ । ౯.] **రంహమాణః** త్వరమాణః భవసీతి శేషః ॥ ౨ ॥

భావార్థః- బ్రహ్మాణ్డస్థాని సూర్యవిద్యున్నక్షత్రపర్జన్యాదీని సర్వాణి విలక్షణాని వస్తూని పరమాత్మనైవ విరచితాని, నైషాం నిర్మాణే కస్యచిన్మనుష్యస్య సామర్థ్యమస్తి. స సర్వేషాం హితకామ్యయా బుద్ధిపూర్వకం చేష్టమానో వర్తతే ॥ ౨ ॥

౧౩౬౫. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుని స్తుతించబడినది.॥౨॥

పదార్థము :-(పవమాన) పవిత్రకర్తవు, సర్వాంతర్యామివగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (సూర్యమ్) సూర్యుని (అజీజనః హి) ఉత్పన్నమొనర్చినావు. మరియు (శక్మనా) నీ శక్తిచే (విధారే) ఆధారరహితమగు అంతరిక్షములో (పయః) మేఘజలములను (అజీజనః) ఉత్పన్నమొనర్చినావు. నీవు (గోజీరయా) భూమండలముయొక్క జీవితేచ్ఛతో (పురన్ధ్యా) అత్యధికయజ్ఞముల మరియు క్రియలద్వార (రంహమాణః) శీఘ్రకారివగుచుందువు.॥౨॥

భావార్థము :- బ్రహ్మాండములో స్థిరమైన సూర్యుడు, విద్యుత్తు, నక్షత్రములు, మేఘములు మున్నగువాని నన్నింటిని మరియు విలక్షణమగు వస్తువులను పరమాత్మయే రచించినాడు. వీని నిర్మాణములో ఏ మనుష్యుని సామర్థ్యములేదు. ఆయన అందరి హితమునుగోరుచు బుద్ధిపూర్వకములగు చేష్టలను చేయును.॥౨॥

1365. O Purifier, Thou hast created the sun with rain in un-supported sky by Thy vivifying Power which upholds the whole World. Thou art Almighty. II2II

౧౩౬౬. ఋషిః- త్ర్యరుణత్రసదస్యూ । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-పిపీలికామధ్యా అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

తత్ర తృతీయా ఋక్ పూర్వార్చికే ४३२

క్రమాఙ్కే పరమాత్మానం జీవాత్మానం రాజానం చ సమ్బోధితా.

అత్ర పరమాత్మవిషయే వ్యాఖ్యాయతే.

౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౬౬. అను హిత్వా సుతం సోమ మదామసి మహే సమర్యరాజ్యే ।

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
వాజాఀ అభి పవమాన ప్ర గాహసే ॥ ३ ॥

ప. వి:- అను । హి । త్వా । సుతమ్ । సోమ । మదామసి । మహే। సమర్యరాజ్యే - సమర్య - రాజ్యే । వాజాన్ । అభి । పవమాన । ప్ర - గాహసే ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే **సోమ** బ్రహ్మాణ్డస్య సమ్రాట్ జగదీశ్వర! **మహే** మహతి **సమర్యరాజ్యే** సమరేణ దేవాసురసఙ్గ్రామేణ ప్రాప్తం సమర్యం తస్మిన్ రాజ్యే, అన్తరే స్వరాజ్యే ఇత్యర్థః, వయమ్ **సుతం త్వా** హృదయే ప్రకటీభూతం త్వామ్ **అను** అనులక్ష **మదామసి హి** మోదామహే ఖలు. [మదీ హర్ష గ్లేపనయోః, భ్వాదిః.] హే **పవమాన** పావక పరమాత్మన్! త్వమ్ **వాజాన్** బలాని, **అభి ప్ర గాహసే** అవగాహసే, అతోఽస్మభ్యమపి బలాని దేహీతి భావః ॥ 3 ॥

భావార్థః-స్వాన్తరాత్మని ప్రచ్ఛన్నం పరమాత్మానం ప్రకటీకృత్యాత్మబలం పరమాహ్లాదశ్చ ప్రాప్తుం శక్యతే ॥3॥

౧౩౬౬. ఈ మూడవ ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౪౩౨వ మంత్రము. అచ్చట పరమాత్మ, జీవాత్మలను సంబోధన మొనర్చబడినది. ఇపుడిచ్చట పరమాత్మవిషయములో వ్యాఖ్యానించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(సోమ) బ్రహ్మాండముయొక్క చక్రవర్తివగు ఓ జగదీశ్వరా! (మహే) మహా (సమర్యరాజ్యే) దేవాసురసంగ్రామముచే సంప్రాప్తించిన అంతరిక్షసామ్రాజ్యములో మేము (సుతం త్వా) హృదయమునందు ప్రకాశితమైన నిన్ను (అను) లక్ష్యమునందుంచుకొని (మదామసి హి) ఆనందితులమగుచుందుము. (పవమాన) పవిత్రమొనర్చునట్టి ఓ పరమేశ్వర! నీవు (వాజాన్) బలములందు (అభి ప్ర గాహసే) అవగాహనమొనర్చెదవు. కావున మాకు బలమునిమ్ము అని దీనిభావము. ॥3॥

భావార్థము :-మన అంతరాత్మయందు దాగియున్న పరమాత్మను ప్రత్యక్షపరచి అనగా మేల్కొలిపి ఆత్మబలము మరియు పరమ ఆనందమును ప్రాప్తించుకొనవచ్చును. ॥3॥

1366. May we rejoice living under the protection of good kings, realising Thy presence in our hearts. O Purifier, Thou enterest into mighty deeds. (It is by the Grace and help of the Omnipotent God), that a man is able to do mighty works. II3II

౧౩౬౭. ఋషిః- అగ్నయోధిష్ణ్యా ఐశ్వరాః । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- ద్విపదావిరాట్ పఙ్క్తిః । స్వరః- పఞ్చమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౪౨౭

క్రమాఙ్కే పరమాత్మవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర బ్రహ్మానన్దవిషయ ఉచ్యతే.

౨౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౨౩
౧౩౬౭. పరి ప్ర ధన్వేన్ద్రాయ సోమ స్వాదుర్మి

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
త్రాయ పూష్ణే భగాయ ॥ ౧ ॥

౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ప. వి:– పరి । ప్ర । ధన్వ । ఇన్ద్రాయ । సోమ । స్వాదుః । మిత్రాయ – మి – త్రాయ ।
౩ ౨ ౧౨ర
పూష్ణే । భగాయ ॥౧॥

పదార్థః- హే **సోమ** బ్రహ్మానన్దరస! **స్వాదుః** మధురః త్వమ్ **మిత్రాయ** మిత్రభూతాయ, **పూష్ణే** పోషకాయ, **భగాయ** సేవనీయాయ **ఇన్ద్రాయ** జీవాత్మనే **పరి ప్ర ధన్వ** పరి ప్రస్రవ ॥౧॥

భావార్థః- పరమేశ్వరస్య సకాశాత్ ప్రస్రుతం పరమానన్దరసం పీత్వా జీవాత్మని కాచిదపూర్వా శక్తిః సముదేతి ॥౧॥

౧౩౬౭. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౪౨౭వ మంత్రమునకచట పరమాత్మ విషయములో చేయబడియుండెను. ఇపుడిచ్చట బ్రహ్మానందమువిషయములో జరిగినది.

పదార్థము :-(సోమ) ఓ బ్రహ్మానందరసమా! (స్వాదుః) మధురమగు రుచిగల నీవు (మిత్రాయ) మిత్రుడు (పూష్ణే) పోషణకర్త (భగాయ) సేవనీయుడగు (ఇన్ద్రాయ) జీవాత్మకొరకు (పరి ప్ర ధన్వ) ప్రవహించుము.॥౧॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరునుండి ప్రవహించునట్టి పరమానందరసమును పానమొనర్చిన జీవాత్మలో ఒక విలక్షణమగు శక్తి ఉత్పన్నమైపోవును.॥౧॥

1367. O God source of peace, flow Thou on to the soul which is friendly to all creatures, which nourishes all and is to be adored by all on account of its virtues. Thou art Sweetness Perfect. II1II

౧౩౬౮. ఋషిః- అగ్నయో ధిష్ణ్యా ఐశ్వరాః । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- ద్విపదావిరాట్ పఙ్క్తిః । స్వరః- పఞ్చమః.

అథ పునర్ బ్రహ్మానన్దవిషయమాహ.

౧౩౬౮. ఏవా మృతాయ మహే క్షయాయ స
శుక్రో అర్ష దివ్యః పీయూషః ॥ ౨ ॥

ప.వి:- ఏవ । అమృతాయ । అ - మృతాయ । మహే । క్షయాయ । సః । శుక్రః ।
అర్ష - దివ్యః । పీయూషః ॥ ౨ ॥

పదార్థః:- హే సోమ! హే బ్రహ్మానన్ద! **సః** అసౌ **శుక్రః** పవిత్రః, **దివ్యః** అలౌకికః **పీయూషః** పాతుం యోగ్యః. [అత్ర పీఙ్ పానే ధాతోః 'పీయేరూషన్' ఉ. ౪ ।౭౭. ఇతి ఊషన్ ప్రత్యయః.] త్వమ్ **ఏవ** సత్యమ్ **అమృతాయ** అస్మాకమ్ అమరపదలాభాయ **మహే** మహతే **క్షయాయ** నివాసకాయ ధర్మార్థకామలాభాయ చ **అర్ష** ప్రస్రవ ।౨॥

భావార్థః:- బ్రహ్మానన్దరసపానేన మనుష్యో ధర్మార్థకామమోక్షాన్ సాద్ధుం క్షమతే ।౨॥

౧౩౬౮. ఈ మంత్రములో మరల బ్రహ్మానందరస విషయమే కలదు.

పదార్థము :- ఓ సోమ! ఓ బ్రహ్మానందమా! (సః) అట్టి (శక్రః) పవిత్రమగు (దివ్యః) అలౌకికమగు (పీయూషః) పానమొనర్చదగిన నీవు (ఏవ) వాస్తవముగ (అమృతాయ) మా అమరపదవి ప్రాప్తికొరకు మరియు (మహే) మహాగొప్ప (క్షయాయ) నివాసకధర్మము, అర్థము మరియు కామముల ప్రాప్తికొరకు (అర్ష) ప్రవహించవలెను. ।౨॥

భావార్థము :- బ్రహ్మానందరసముయొక్క పానమువల్ల మనుష్యులు ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షములను సాధించుకొనగలరు. ।౨॥

1368. O God! Thou Who art Perfectly pure and like the Divine Nectar of Bliss, enable us to attain Immortality and Emancipation which is a Great Shelter. II2II

౧౩౬౯. ఋషిః- అగ్నయోధిష్ణ్యా ఐశ్వరాః । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- ద్విపదావిరాట్ పఙ్క్తిః । స్వరః- పఞ్చమః.

అథ పునరపి స ఏవ విషయ ఉచ్యతే.

౧౩౬౯. ఇన్ద్రస్తే సోమ సుతస్య పేయాత్ క్రత్వే
దక్షాయ విశ్వే చ దేవాః ॥ 3 ॥

ప. వి:– ఇన్ద్రః । తే । సోమ । సుతస్య । పేయాత్ । క్రత్వే । దక్షాయ । విశ్వే । చ ।
దేవాః ॥ 3 ॥

పదార్థః- హే **సోమ** బ్రహ్మానన్దరస! **సుతస్య** పరమాత్మనః సకాశాత్ ప్రస్రుతస్య **తే** త్వామ్ **క్రత్వే** కర్మణే **దక్షాయ** బలాయ చ **ఇన్ద్రః** జీవాత్మా **పేయాత్** ఆస్వాదయేత్, **విశ్వే చ దేవాః** అన్యే చ ప్రకాశకాః మనోబుద్ధి జ్ఞానేన్ద్రియాదయః పేయాసుః ఆస్వాదయేయుః ॥ 3 ॥

భావార్థః- బ్రహ్మానన్దరసపానేన మనుష్య ఆత్మబలీ కర్మయోగీ చ జాయతే ॥ 3 ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మనో బ్రహ్మానన్దస్య చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిర్వేద్యా.

౧౩౬౯. ఈ మంత్రమునందును మరల పై విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(సోమ) ఓ బ్రహ్మానందరసమా! (సుతస్య) పరమాత్మవద్దినుండి ప్రవాహితమైనట్టి (తే) నిన్ను (క్రత్వే) కర్మలొనర్చుటకొరకు మరియు (బలాయ) శక్తులప్రాప్తికొరకు (ఇన్ద్రః) జీవాత్మ (పేయాత్) పానమొనర్చవలెను. (విశ్వే చ దేవాః) మరియు ఇతరములగు సమస్త ప్రకాశకమగు మనస్సు, బుద్ధి, జ్ఞానేంద్రియములు మున్నగునవియును పానమొనర్చవలెను. ॥3॥

భావార్థము:- బ్రహ్మానందరసపానమువల్ల మనుష్యులు, ఆత్మబలురు మరియు కర్మయోగులగుదురు. ॥3॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ మరియు బ్రహ్మానందవిషయము వర్ణించబడియున్నందున ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో గూడ సంబంధము గలదని ఎరుగవలెను.

పదకొండవ అధ్యాయమందలి రెండవఖండము ముగిసినది.

1369. Let the soul O God! drink deep of Thy juice (of devotion) for wisdom and all enlightened truthful persons for strength. II3II

★★★

౧౩౭౦. ఋషిః-హిరణ్య స్తూపః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-జగతీ । స్వరః-నిషాదః.

తత్రాదౌ పరమాత్మోపాసనావిషయమాహ.

౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨
౧౩౭౦. సూర్యస్యేవ రశ్మయో ద్రావయిత్నవో మత్సరాసః
౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ ౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩౧ ౨
ప్రసుతః సాకమీరతే । తన్తుం తతం పరిసర్గాస
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
ఆశవో నేన్ద్రాదృతే పవతే ధామ కిం చన ॥ ౧ ॥

ప. వి:- సూర్యస్య । ఇవ । రశ్మయః । ద్రావయిత్నవః । మత్సరాసః । ప్రసుతః । ప్ర - సుతః । సాకమ్ । ఈరతే । తన్తుమ్ । తతమ్ । పరి । సర్గాసః । ఆశవః । న । ఇన్ద్రాత్ । ఋతే । పవతే । ధామ । కిమ్ । చ । న ॥ ౧ ॥

పదార్థః-సూర్యస్య ఆదిత్యస్య **రశ్మయః ఇవ** కిరణాః ఇవ **ద్రావయిత్నవః** ద్రావణశీలాః. [ద్రు గతౌ, ణిజన్తాద్ ఇత్నుచ్ ప్రత్యయః.] **ప్రసుతః** అభిషుతాః. [ప్ర పూర్వాత్ సువతేః క్విపి ప్రథమాబహువచనే రూపమ్.] **మత్సరాసః** తృప్తిజనకాః, **ఆశవః** సద్యోగామినః, **సర్గాసః** సృష్టాః భక్తిరసాః **సాకమ్** యుగపత్ **తతమ్** సర్వత్ర వితతమ్ **తన్తుమ్** మణిషు సూత్రవద్ వ్యాప్తమ్ ఇన్ద్రం పరమాత్మానమ్ **పరి ఈరతే** పరి గచ్ఛన్తి. యతః **ఇన్ద్రాత్ ఋతే** పరమాత్మానోఽతిరిక్తమ్ **కిం చ న ధామ** కిమపి జ్యోతిః **న పవతే** న పునాతి ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః కావ్యలిఙ్గం చ ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరమాత్మన ఏవోపాసనయా కృపయా చ మనుష్యస్యాంతఃకరణం పవిత్రం జాయతే ॥ ౧ ॥

౧౩౭౦. దీని ప్రారంభములో ఉపాసనావిషయము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(సూర్యస్య) సూర్యుని (రశ్మయః ఇవ) కిరణములవలె (ద్రావయిత్నవః) ద్రవితమొనర్చు, లేక కార్చునట్టి (మత్సరాసః) తృప్తినిచ్చునట్టి (ఆశవః) వేగవంతమగు (ప్రసుతః) ప్రేరితమగు (సర్గాసః) మాయొక్క భక్తిరస ప్రవాహము (సాకమ్) ఒక్కసారిగ (తతమ్) సర్వత్ర వ్యాపించినట్టి (తన్తుమ్) మణులలో గ్రుచ్చబడినదారమువలె వ్యాప్తమైయున్న ఇంద్రపరమాత్మను (పరి

ఈరతే) నలుదిశలనుండి ప్రాప్తించుచున్నది. ఏలన (ఇన్ద్రాత్ ఋతే) పరమాత్మగాక (కిం చన ధామ) మరే జ్యోతియును (న పవతే) పవిత్రతను ఈయజాలవు.॥౧॥

ఇచ్చట ఉపమా మరియు కావ్యలింగ అలంకారములు గలవు.॥౧॥

భావార్థము :-పరమాత్మయొక్క ఉపాసన మరియు కృపవల్లనే మనుష్యుల అంతఃకరణములు పవిత్రమగుచుండును.॥౧॥

1370. These worlds which are moving like the beams of the sun, urging men to speed and gladdening them, as created by God, point out to Him as All - pervading Thread. No place is pure without the meditation on God, as He is Perfectly Pure. Power and Glory emanate from no other source but God. II1II

౧౩౭౧. ఋషిః-హిరణ్యస్తూపః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-జగతీ । స్వరః-నిషాదః.

అథ పరమాత్మోపాసనాయాః ఫలమాహ.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౭౧. ఉపో మతిః పృచ్యతే సిచ్యతే మధు మన్ద్రాజనీ
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩
చోదతే అన్తరాసని । పవమానః సన్తనిః సున్వతామివ
౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨
మధుమాన్ ద్రప్సః పరి వారమర్షతి ॥ ౨ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ర
ప. వి:– ఉప – ఉ । మతిః । పృచ్యతే । సిచ్యతే । మధు । మన్ద్రాజనీ –మన్ద్ర – అజనీ ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర
చోదతే । అన్తః । ఆసని । పవమానః । సన్తనిః । సమ్ – తనిః । సున్వతామ్ । ఇవ । మధుమాన్ ।
౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩
ద్రప్సః । పరి । వారమ్ । అర్షతి ॥౨॥

పదార్థః-మతిః మనీషా **ఉప పృచ్యతే ఉ** సంపృచ్యతే ఖలు. [పృచీ సమ్పర్కే.] **మధు** మాధుర్యం **సిచ్యతే** క్షార్యతే, **ఆసని అన్తః** ముఖాభ్యన్తరే **మన్ద్రాజనీ** మన్ద్రాన్ ఆనన్దకరాన్ శబ్దాన్ ఓంకారవ్యాహృతిగాయత్ర్యాదీన్ అజతి ప్రేరయతీతి సా జిహ్వా. [మది స్తుతిమోదమదస్వప్నకాన్తిగతిషు, భ్వాదిః, 'స్ఫాయితఞ్చి'. ఉ. ౨ । ౧౩ ఇతి రక్ ప్రత్యయః. అజ గతిక్షేపణయోః, భ్వాదిః.] **చోదతే**

స్తుతిమన్త్రాన్ ప్రేరయతి. [చుద సంచోదనే, చురాదిః, వైదికో భ్వాదావపి పఠితవ్యః.] **పవమానః** ప్రస్రవన్ అన్తఃకరణం పవిత్రీకుర్వన్ వా **సన్తనిః** సమ్యగ్ విస్తరణశీలః, **మధుమాన్** మధురః **ద్రప్సః** బ్రహ్మానన్దరసః **వారమ్** దోషనివారకమ్ అన్తరాత్మానమ్ **పరి అర్షతి** పరి గచ్ఛతి, **సువ్రతామ్ ఇవ** యథా యజమానానామ్ **పవమానః** గురుకుల నివాసేన స్వాత్మానం పునానః **మధుమాన్** మధురజ్ఞానవాన్ మధురవ్యవహారో వా **సన్తనిః** సన్తానః స్నాతకో భూత్వా **వారమ్** జనసమాజమ్ **పరి అర్షతి** పరిగచ్ఛతి ॥ ౨ ॥

అత్ర శ్లిష్టోపమాలఙ్కారః. ఉత్తరార్ధగతేన కారణేన పూర్వార్ధగతస్య కార్యస్య సమర్థనాదర్థాన్తరన్యాసః. పకార-మకార-నకార - తకార - సకారాణాం పృథక్ పృథగావృత్త్యా వృత్త్యనుప్రాసః. 'చ్యతే' ఇత్యస్యావృత్త్యా యమకం చ. శాన్తోరసః ॥౨॥

భావార్థః- ఉపాసకస్యాన్తరాత్మం బ్రహ్మానన్దరసప్రవాహే సతి విలక్షణా మతిర్విలక్షణం మాధుర్యం చానుభూయతే ॥ ౨ ॥

౧౩౭౧. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ ఉపాసనఫలము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(మతిః) బుద్ధి (ఉపపృచ్యతే ఉ) ప్రాప్తించుచున్నది (మధు) మాధుర్యము (సిచ్యతే) సేచనమొనర్చబడుచున్నది. (ఆసని అన్తః) ముఖములోపల (మన్ద్రాజనీ) ఆనందజనకమగు శబ్దములు, ఓంకారము, వ్యాహృతి, గాయత్రీ మున్నగువానిని ప్రేరణనొనర్చునట్టి నాలుక (చోదతే) స్తుతిమంత్రములను ప్రేరితమొనర్చుచున్నది (పవమానః) ప్రవహించుచు, లేక అంతఃకరణమును పవిత్రమొనర్చు (సన్తనిః) ఉత్తమముగ వ్యాపించునట్టి (మధుమాన్) మధురముగు (ద్రప్సః) బ్రహ్మానందరసము (వారమ్) దోషనివారకమగు అంతరాత్మను (పరి అర్షతి) చేరుచున్నది. (సువ్రతామ్ ఇవ) అటులనే యజమానులు (పవమానః) గురుకులనివాసమునుండి స్వయముగ పవిత్రులగుచు (మధుమాన్) మధురమగు వ్యవహారములతోగూడిన (సన్తనిః) సంతాన స్నాతకులగుచు (వారమ్) జనసమాజమును (పరి అర్షతి) చేరుచుందురు.॥౨॥

దీనియందు శ్లిష్టోపమాలంకారము గలదు. ఉత్తరార్ధగత కారణముచే పూర్వార్ధగత కార్యములు సమర్థమగుటవల్ల అర్థాంతరన్యాసమైనది, ప్, మ్, న్, త్, స్ ల వేర్వేరు ఆవృత్తులవల్ల వృత్త్యనుప్రాసమైనది. 'చ్యతే' యొక్క ఆవృత్తిలో యమకముగలదు, శాంతరసము గలదు.॥౨॥

భావార్థము :- ఉపాసకుల అంతరాత్మలలో బ్రహ్మానందరసముయొక్క ధారాప్రవాహ మగునప్పుడు విలక్షణమగు బుద్ధి మరియు విలక్షణమగు మాధుర్యానుభూతి కలుగగలదు.॥౨॥

1371. When intellect is deeply fixed in God, the juice of divine joy is shed within. The tongue with joyous sound is stirring in the mouth. God the Purifier Who pervades all and is the Source of Sweet joy is realised in the noble heart of a true devotee. II2II

౧౩౭౨. ఋషిః-హిరణ్యస్తూపః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-జగతీ । స్వరః-నిషాదః.

అథ పునరపి తమేవ విషయమాహ.

౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩౧౨ ౩౧౨ ౩౧ ౨ర
౧౩౭౨. ఉక్షామిమేతి ప్రతి యన్తి ధేనవోదేవస్య దేవీ రుప
౩ ౨ ౧౨ ౩ ౧౨౩
యన్తి నిష్కృతమ్। అత్యక్రమీదర్జునం
౧౨౩౨ ౩ ౨౩ ౨ ౩౨ఉ ౩ ౧ ౨
వారమవ్యయమత్కం న నిక్తం పరి సోమో అవ్యత ॥ ౩ ॥

౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧౨ ౩౧౨ ౩౨ ౧౨ర ౩
ప.వి:- ఉక్షా । మిమేతి । ప్రతి । యన్తి । ధేనవః । దేవస్య । దేవీః । ఉప । యన్తి ।
౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩౧ ౨
నిష్కృతమ్ - నిః - కృతమ్ । అతి । అక్రమీత్ । అర్జునమ్ । వారమ్ । అవ్యయమ్ ।
౧౨ర ౩౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩
అత్కమ్ । న । నిక్తమ్ । పరి । సోమః । అవ్యత ॥౩॥

పదార్థః- **ఉక్షా** ప్రాణరూపో వృషభః. [అనడ్వాన్ ప్రాణ ఉచ్యతే. అథ. ౧౧ । ౪.] **మిమేతి** శబ్దాయతే. [మాఙ్ మానే శబ్దే చ జుహోత్యాదిః. పరస్మైపదం ఛాన్దసమ్.] **ధేనవః** ఇన్ద్రియరూపాః గావః **ప్రతి యన్తి** బాహ్యవిషయేభ్యో నివర్తన్తే. **దేవీః** దివ్యగుణా మనోవృత్తయః **దేవస్య** ప్రకాశకస్య జీవాత్మనః **నిష్కృతమ్** గృహమ్, ఆశ్రయమ్ **ఉప యన్తి** ఉపగచ్ఛన్తి. ఏతత్ సర్వం కుతో జాయతే? యతః **సోమః** జీవాత్మా **అతి** విఘ్నానతిక్రమ్య **అర్జునమ్** శ్వేతం, నిష్కలుషమ్ **అవ్యయమ్** అవినశ్వరమ్ **వారమ్** వరణీయం పరమాత్మానం **ప్రతి అక్రమీత్** పాదవిక్షేపం కృతవాన్ అస్తి, అపి చ **నిక్తమ్** శుద్ధమ్. [ణిజిర్ శౌచపోషణయోః, నిష్ఠా.] **అత్కం న** కవచమివ తమ్, **పరి అవ్యత** పరిధారితవాన్ అస్తి. [వ్యేఞ్ సంవరణే, భ్వాదిః.] ॥ ౩ ॥

చతుర్థే పాదే ఉపమాలఙ్కారః, ఉత్తరార్ధగతేన కారణేన పూర్వార్ధగతస్య కార్యస్య సమర్థనాదర్థాన్తరన్యాసశ్చ. ॥౩॥

భావార్థః-పరమాత్మని ప్రాప్తే జీవః కవచధర ఇవ రక్షితో జాయతే ॥ ౩ ॥

౧౩౭౨. ఈ మంత్రములో మరల పై విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(ఉక్షా) ప్రాణరూపమగు ఎద్దు (మిమేతి) రంకె వేయుచున్నది. (ధేనవః) ఇంద్రియముల వంటి గోవులు (ప్రతి యన్తి) బయటివిషయములనుండి తిరిగి వచ్చుచున్నవి (దేవీః) దివ్యగుణములుగల మనోవృత్తులు (దేవస్య) ప్రకాశవంతమగు (నిష్కృతమ్) ఆశ్రయమును

(ఉప యన్తి) పొందుచున్నవి. ఇవన్నియును ఏలయగుచున్నవి? ఏలన అవి (సోమః) జీవాత్మ (అతి) విఘ్నములను అతిక్రమణమొనర్చి (అర్జునమ్) శ్వేతము, నిర్మలము (అవ్యయమ్) నాశరహితమునగు (వారమ్) వరణీయుడగు పరమాత్మవైపునకు (అక్రమీత్) ముందడుగు వేయుచున్నవి. మరియునది (నిక్తమ్) శుద్ధమైన (అత్కం న) కవచమువంటి దానిని (పరి అవ్యత) నలువైపుల ధారణమొనర్చుకొనినది.॥౩॥

నాల్గవచరణములో ఉపమాలంకారము గలదు. ఉత్తరార్ధగత కారణమువల్ల పూర్వార్ధగత కార్యముల సమర్థనమగుటవల్ల అర్థాంతరన్యాసముకూడ గలదు.॥౩॥

భావార్థము :-పరమాత్మ ప్రాప్తించినపిదప జీవుడు కవచధారివలె రక్షితుడగుచున్నాడు.॥౩॥

1372. The soul gives utterance to devotional sounds. The cows in the form of the senses follow her. Her divine powers approach God's own nature. [The soul becomes like God in purity and truth etc.] The soul goes beyond the vital sheath called Prana maya and then being free from bondge, attains God Who is like a pure Armour, Bright like the thunder bolt and Indestructible. II3II

౧౩౭౩. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-విరాడనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౭౨

క్రమాంఙ్కే పరమాత్మవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర జీవాత్మ విషయో విద్యుద్విషయశ్చోచ్యతే.

౩౨ఉ ౩ ౧౨ ౩౨౩ ౧౨
౧౩౭౩. అగ్నిం నరో దీధితిభిరరణ్యోర్హస్తచ్యుతం జనయత
౩౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
ప్రశస్తమ్ । దూరే దృశం గృహపతి మథవ్యుమ్ ॥ ౧ ॥

౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩౧ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩
ప. వి:- అగ్నిమ్ । నరః । దీధితిభిః । అరణ్యోః । హస్తచ్యుతమ్ । హస్త - చ్యుతమ్ ।
౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧ ౨
జనయత । ప్రశస్తమ్ - ప్ర-శస్తమ్ । దూరేదృశమ్ - దూరే - దృశమ్ । గృహపతిమ్ -
౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
గృహ- పతిమ్ । అథవ్యుమ్ - అ - థవ్యుమ్ ॥౧॥

పదార్థః-ప్రథమో జీవాత్మపరః. హే మానవాః! **నరః** పౌరుషయుక్తా యూయమ్ **అరణ్యోః** గతిమతోః క్రియాశీలయోః మనోబుద్ధ్యోః. [అర్తేర్గత్యర్థాద్ 'అర్తిసృధృధమ్యమ్యశ్య వితృభ్యోఽనిః'. ఉ. ౨ । ౧౦౪ ఇత్యనేన అని ప్రత్యయః.] **దీధితిభిః** క్రియాభిః, మనసః సంకల్పైః బుద్ధేరధ్యవసాయైశ్చేత్యర్థః **అగ్నిమ్** దేహస్య నేతారం జీవాత్మానమ్ **హస్తచ్యుతమ్** హస్తాభ్యాం చ్యావయతి పరాజయతే శత్రూన్ యస్తమ్, **ప్రశస్తమ్** ప్రశంసాస్పదమ్, **దూరేదృశమ్** దూరదర్శినమ్, **గృహపతిమ్** దేహరూపస్య గృహస్య పాలకమ్ **అథవ్యుమ్** అవిచలం చ **జనయత** కురుత.

ద్వితీయః విద్యుత్పరః. హే మనుష్యాః! **నరః** విద్యుద్విద్యోన్నాయకాః యూయమ్ **దీధితిభిః** సూర్యకిరణైః. [దీధితయః ఇతి రశ్మినామ. నిఘం ౧ । ౫.] **అరణ్యోః** విద్యుదుత్పాదకయన్త్రయోః **హస్తచ్యుతమ్** సంఘర్షణపూర్వకమ్ **ప్రశస్తమ్** ఉత్కృష్టమ్, **దూరేదృశమ్** దూరం యావద్ దర్శయితారం ప్రకాశకరమ్, **గృహపతిమ్** గృహాణాం రక్షకమ్, **అథవ్యుమ్** గతిశీలమ్. [అతనవన్తమ్ ఇత్యథర్యుశబ్దవ్యాఖ్యానే యాస్కః. నిరు.. ౫ । ౯ । అథర్యురేవ అథవ్యుః.] **అగ్నిమ్** విద్యుతమ్ **జనయత** ఉత్పాదయత ॥ ౧ ॥

అత్ర శ్లేషాలఙ్కారః ॥ ౧ ॥

భావార్థః-మనుష్యైః సంకల్పసాధనం మనోనిశ్చయసాధనభూతాం బుద్ధిం చ ప్రయుజ్య స్వాత్మా ప్రబోధనీయో, విద్యుద్విద్యావిద్భిః శిల్పిభిశ్చ సూర్యరశ్మిద్వారా యన్త్రాణి సంచాల్య విద్యుతముత్పాద్య గృహాదిషు ప్రకాశః కరణీయో, విద్యుత్తారద్వారా దూరం సమాచారాః ప్రేషణీయా విమానాదియానాని చ చాలనీయాని ॥౧॥

౧౩౭౩. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౭౩వ మంత్రమునకు పరమాత్మవిషయములో వ్యాఖ్యాన మొనర్చబడియుండెను. ఇప్పుడిచట జీవాత్మ మరియు విద్యుత్తువిషయములో వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-మొదట జీవాత్మపక్షములో :- ఓ మానవులారా! (నరః) పౌరుషవంతుడవగు నీవు (అరణ్యోః) క్రియాశీలమగు మనస్సు మరియు బుద్ధియొక్క (దీధితిభిః) క్రియలచే అనగా మనస్సుద్వార యొనర్చబడిన నిశ్చయములచే (అగ్నిమ్) శరీరములనేతయగు జీవాత్మను (హస్తచ్యుతమ్) హస్తములతో శత్రువులను పరాజయమొనర్చునట్టి (ప్రశస్తమ్) ప్రశంసాపాత్రుడు (దూరేదృశమ్) దూరదర్శి (గృహపతిమ్) శరీరసదనముయొక్క పాలనకర్త మరియు (అథవ్యుమ్) విచలితముగానిదిగ (జనయత) చేయుము.

రెండవది విద్యుత్తు పక్షములో:- ఓ మానవులారా! (నరః) విద్యుత్తువిద్యను ఉన్నతినొనర్చు మీరు (దీధితిభిః) సూర్యకిరణములద్వార (అరణ్యోః) విద్యుత్తు నుత్పన్నమొనర్చునట్టి యంత్రములను (హస్తచ్యుతమ్) సంఘర్షణపూర్వక (ప్రశస్తమ్) ఉత్కృష్టముగ (దూరే దృశమ్) దూరమువరకు ప్రకాశమొనర్చునట్టి (గృహపతిమ్) గృహముల రక్షకము (అథర్వ్యుమ్) గతిశీలమగు (అగ్నిమ్) విద్యుద్రూప అగ్నిని (జనయత) ఉత్పన్నమొనర్చుడు.॥౧॥

దీనిలో శ్లేషాలంకారము గలదు.॥౧॥

భావార్థము :- మనుష్యులు సంకల్పముల సాధనమగు మనస్సును మరియు నిశ్చయముల సాధనమగు బుద్ధిని ప్రయుక్తమొనర్చి తమ ఆత్మలను జాగృతమొనర్చవలెను. మరియు విద్యుత్తువిద్యయొక్క విశేషజ్ఞులగు శిల్పులు సూర్యకిరణములద్వార యంత్రములను నడుపుచు విద్యుత్తు నుత్పన్నమొనర్చి గృహము మున్నగువానిని ప్రకాశమొనర్చవలెను. విద్యుత్తుతంతువులద్వారా దూరమువరకు సమాచారములను పంపవలెను. మరియు విమానములు మున్నగు యానములను నడుపుకొనుచుండవలెను.॥౧॥

1373. As from two fire sticks men engender with fingers, urged by the hand, the glorious fire, far-seen, with pointed flame, lord of the homestead, so wise leaders manifest within their hearts with religious attention and devotional thoughts, the Omniscient God who sees far and near, who is the protector of this vast house (the world) and who pervades this universe but is not realised by the ignorant. The two fire sticks (Aranis) to kindle the Divine Fire are self and the recitation of Om through meditation. II1II

౧౩౭౪. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-విరాడనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పునర్జీవాత్మవిద్యుతోర్విషయో వర్ణ్యతే.

౨ ౩౨ఉ ౩ ౧౨౩క ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౭౪. తమగ్నిమస్తే వసవో న్యృణ్వన్త్సుప్రతిచక్షమవసే కుతశ్చిత్ ।

౩ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
దక్షాయ్యో యో దమ ఆస నిత్యః ॥ ౨ ॥

ప. వి:- తమ్ । అగ్నిమ్ । అస్తే । వసవః । ని । ఋణ్వన్ । సుప్రతిచక్షమ్ - సు - ప్రతిచక్షమ్ । అవసే । కుతః । చిత్ । దక్షాయ్యః । యః । దమే । ఆస । నిత్యః ॥ ౨ ॥

పదార్థః- ప్రథమః జీవాత్మపరః. **వసవః** స్వేషు సద్గుణకర్మస్వభావానాం నివాసకాః మోక్షపథపథికాః జనాః **కుతశ్చిత్** యతః కుతోఽపి **అవసే** శత్రోః స్వాత్మనో రక్షణాయ **తమ్ సుప్రతిచక్షమ్** సమ్యగ్ ద్రష్టారమ్ **అగ్నిమ్** జీవాత్మానమ్ **అస్తే** మోక్షధామ్ని. [అస్తమితి గృహనామ. నిఘం.3 । ౪.] **న్యృణ్వన్** ప్రేషయన్తి. [ఋణోతిర్గతికర్మా. నిఘం.౨ । ౧౪.] **యః దక్షాయ్యః** బలవర్ధకః. [దక్షయతి వర్ధయతి యః సః దక్షాయ్యః. శ్రుదక్షిస్పృహి గృహిభ్య ఆయ్యః. ఉ. 3 । ౯౬ ఇతి దక్షతేః ఆయ్యప్రత్యయః.] **నిత్యః** అవినశ్వరో జీవాత్మా **దమే** దేహగృహే. [దమ ఇతి గృహనామ. నిఘం.3 । ౪.] **ఆస** బభూవ ॥ ౨ ॥

ద్వితీయో విద్యుత్పరః. **వసవః** విద్యుద్విద్యాయాం కృతనివాసాః శిల్పినః **కుతశ్చిత్** కుతోఽపి భయహేతోః **అవసే** రక్షణాయ తం **సుప్రతిచక్ష** సుప్రకాశకరమ్ **అగ్నిమ్** విద్యుద్రూపం **అస్తే** నివాసగృహే. [జాతావేకవచనమ్, గృహే గృహే ఇత్యర్థః.] **న్యృణ్వన్** ప్రేషయన్తి, **యః దక్షాయ్యః** బలవాన్ **నిత్యః** అక్షయః విద్యుదగ్నిః **దమే** ఉత్పాదనగృహే **ఆస** బభూవ ॥ ౨ ॥

అత్ర శ్లేషాలఙ్కారః ॥ ౨ ॥

భావార్థః- రాష్ట్రే యథా ప్రజాజనా అభ్యుదయనిఃశ్రేయసయోః పథికాః స్యుస్తథైవ శిల్పినో విద్యుతముత్పాద్య ప్రకాశనార్థం యన్త్రాదిచాలనార్థం చ తారద్వారా గృహే గృహే సంయోజయన్తు ॥ ౨ ॥

౧౩౭౪ ఈ మంత్రమునందును మరల జీవాత్మ మరియు విద్యుత్తు విషయమే కలదు.

పదార్థము :-మొదట జీవాత్మ పక్షములో :- (వసవః) తమయందు శ్రేష్ఠమగు గుణ, కర్మ, స్వభావములను నివసింపజేసుకొనినట్టి మోక్షమార్గపథికులు (కృతశ్చిత్) ఎచ్చటినుండియైనను (అవసే) శత్రువులనుండి తమ రక్షణకొరకు (తమ్) అట్టి (సుప్రతిచక్షమ్) శ్రేష్ఠ ద్రష్టయగు (అగ్నిమ్) జీవాత్మను (అస్తే) మోక్షధామములోనికి (న్యృణ్వన్) పంపించెదరు (యః) ఏ (దక్షాయ్యః) శక్తులను పెంచునట్టి (నిత్యః) నిత్యుడు, అవినాశి యగు జీవాత్మ ముక్తికిపూర్వము (దమే) శరీరరూప గృహములో(ఆస) ఉండెను.

రెండవది విద్యుత్తు పక్షములో :-(వసవః) విద్యుత్తు విద్యయందు నివసింపజేయబడిన శిల్పులు (కుతశ్చిత్) ఏ భయముతోనైనను(అవసే) రక్షణకొరకు (తమ్) అట్టి (సుప్రతిచక్షమ్) శుభప్రకాశమొనర్చునట్టి (అగ్నిమ్) విద్యుద్రూప అగ్నిని (అస్తే) ప్రతినివాసగృహమందును (న్యృణ్వన్) చేరుచుందురు (యః) ఆ (దక్షాయ్యః) శక్తివంతమగు (నిత్యః) నిత్యమగు విద్యుద్రూపాగ్ని (దమే) కర్మాగారములందు (ఆస) ఉండెడిది.॥౨॥

దీనియందు శ్లేషాలంకారము గలదు.॥౨॥

భావార్థము:-రాష్ట్రములందు ప్రజలెటుల అభ్యుదయము మరియు నిఃశ్రేయస బాటసారులుగ నుండవలెనో, అటులనే శిల్పులు విద్యుత్తును ఉత్పన్నమొనర్చి ప్రకాశముకొరకు మరియు యంత్రములు మున్నగువానిని నడుపుటకొరకు తంతువులద్వార దానిని ప్రతి గృహమునందును, స్థిరపరచవలెను.॥౨॥

1374. Brahmacharis (Who observe the vow of continence for at least 25 years and practise Pranayama) seek God within their house (in the form of heart) for their protection from all sides. God is Resplendent, giving light to all to see things of the world. It is He Who being Eternal gives strength and Who pervading the whole universe which is like His house, must be adored for ever. II2II

౧౩౭౫. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-విరాడనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పునస్తమేవ విషయమాహ.

౧౨ ౩౧ ౨ర ౩క ౨ర
౧౩౭౫. ప్రేద్ధో అగ్నే దీదిహి పురో నోఽజస్రయా సూర్మ్యా యవిష్ఠ ।

౧ ౨ర౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨
త్వాం శశ్వన్త ఉపయన్తి వాజాః ॥౩॥

౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧౨ర
ప. వి:– ప్రేద్ధః । ప్ర – ఇద్ధః । అగ్నే । దీదిహి । పురః । నః । అజస్రయా – అ –
౩ ౨క ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ర
జస్రయా । సూర్మ్యా । యవిష్ఠ । త్వామ్ । శశ్వన్తః । ఉప । యన్తి । వాజాః ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే **యవిష్ఠ** యువతమ **అగ్నే** జీవాత్మన్ విద్యుద్ వా! **ప్రేద్ధః** ప్రదీపితః త్వమ్ **అజస్రయా** అక్షీణయా **సూర్మ్యా** జ్వాలయా, తేజస్వితయా ఇత్యర్థః **నః పురః** అస్మాకమగ్రే **దీదిహి**

దీప్యస్వ. [దీదయతిః జ్వలతికర్మా. నిఘం.౧।౧౬.] **త్వామ్** భవన్తం. **శశ్వన్తః** బహవః. [శశ్వదితి బహునామ. నిఘం.౩।౧.] **వాజాః** బలాని **ఉపయన్తి** ఉపగచ్ఛన్తి ॥ 3 ॥

భావార్థః- జీవాత్మని విద్యుతీవ మహతీ శక్తిర్నిహితాఽస్తి. తాముపయుజ్య మానవస్తేజస్వీ ప్రతాపవానగ్రగన్తా మహాంశ్చ భవితుమర్హతి ॥ 3 ॥

౧౩౭౫. ఈ మంత్రములో మరల పై విషయమే గలదు.

పదార్థము :- (యవిష్ఠ) అత్యంత యవ్వనముతోనున్న (అగ్నే) ఓ జీవాత్మా, లేక విద్యుదగ్నీ (ప్రేద్ధః) ప్రదీప్తమొనర్చబడిన నీవు (అజస్రయా) క్షీణించని (సూర్మ్యా) తేజముతో (నః పురః) మా యెదుట (దీదిహి) ప్రకాశకుడవగు (త్వామ్) నీవు (శశ్వన్తః) అత్యధికమగు (వాజాః) బలము (ఉపయన్తి) కలిగియున్నావు.॥3॥

భావార్థము :- జీవాత్మయందు విద్యుత్తువంటి మహాశక్తి నిహితమైయున్నది. మనుష్యులు దానిని తెలిసికొని, ఉపయోగించుకొని తేజోవంతులు, ప్రతాపశాలురు, అగ్రగాములు మరియు మహనీయులుగ కావలెను.॥3॥

1375. O Ever Youthful God, Shine Thou before us, well - kindled with the flame of knowledge that never fadeth. Eternal knowledge and Powers dwell in Thee and wise men in large numbers always approach Thee. II3II

౧౩౭౬. ఋషిః-సార్పరాజ్ఞీ । దేవతా-సూర్యః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౬౩౦ క్రమాఙ్కే సూర్య- భూలోక - పరమాత్మ - జీవాత్మ - స్తోతృవిషయే పఞ్చధా వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర చన్ద్ర సూర్యసమ్బన్ధో వర్ణ్యతే.

౧ ２ర ３ ౧２ ３ ౧２ ３２
౧౩౭౬. ఆ యం గౌః పృశ్నిరక్రమీదసదన్మాతరం పురః ।
３ ౧２ ３ ౧ ２
పితరం చ ప్రయన్త్స్వః ॥ ౧ ॥

２ ３ ２ ౧２ర ３ ౧２ర ３ ౧２ ３２
ప.వి:- ఆ । అయమ్ । గౌః । పృశ్నిః । అక్రమీత్ । అసదత్ । మాతరమ్ । పురః ।
３౧２ ３ ２ ３ ２ ౧２
పితరమ్ । చ । ప్రయన్ । ప్ర - యన్ । స్వ౩రితి ॥ ౧ ॥

పదార్థః-అయమ్ ఏషః **పృశ్నిః** ప్రాప్తవర్ణః **గౌః** గతిమయః చన్ద్రలోకః **ఆ అక్రమీత్** ఉదితో౽స్తి, **యః పురః** పశ్చిమతః పూర్వం ప్రతి **మాతరమ్** మాతృభూతాం పృథివీమ్ పరితః **అసదత్** గచ్ఛతి. [షద్ల్ఌ విశరణగత్యవసాదనేషు.] **పితరమ్** పితృస్థానీయమ్ **స్వః చ** సూర్యం చ **ప్రయన్** పరిక్రామ్యన్ భవతి ॥ ౧ ॥

భావార్థః-చన్ద్రో హి పృథివ్యాః పృథగ్భూతం పిణ్డమస్తీతి వైజ్ఞానికా మన్యన్తే. అతః పృథివీ చన్ద్రస్య మాతా. సూర్యస్య ప్రభావాదేవ తత్ పిణ్డం పృథివ్యాః పృథగ్భూతమితి సూర్యశ్చన్ద్రస్య పితా. చన్ద్రః పృథివీం పరిక్రామ్యన్ తయా సహ సూర్యమపి పరిక్రామతీతి ఖగోల శాస్త్రవిదాం నిరీక్షణమస్తి ॥ ౧ ॥

౧౩౭౬. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౬౩౦వ మంత్రముపై భూగోళము, పరమాత్మ, జీవాత్మ మరియు స్తోతల విషయములో చేయబడియుండెను. ఇప్పుడిచట సూర్యచంద్రుల సంబంధములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(అయమ్) ఈ (పృశ్నిః) సొగసైన (గౌః) గతిశీలమగు చంద్రలోకము (ఆ అక్రమీత్) ఉదయించినది. అది (పురః) పడమరనుండి తూరుపుదిశకు (మాతరమ్) మాతయగు పృథివికి నలువైపుల (అసదత్) నడచుచుండును మరియు (పితరమ్) పితృస్థానమగు (స్వః చ) సూర్యుని (ప్రయన్) పరిక్రమముకూడ చేయును.॥౧॥

భావార్థము :-చంద్రుడు పృథివినుండి వేరైన ఒక పిండమని వైజ్ఞానికులు విశ్వసింతురు. కావున పృథివి చంద్రుని తల్లియై యున్నది. సూర్యుని ప్రభావమువల్లనే ఆ పిండము పృథివినుండి వేరైనది. ఈ దృష్టిచే సూర్యుడు చంద్రునకు తండ్రివలె యైనాడు. చంద్రుడు పృథివియొక్క పరిక్రమనొనర్చుచునే పృథివితోగూడ సూర్యుని ప్రదక్షిణ చేయునని ఖగోళ శాస్త్రజ్ఞుల నిర్ణయమై యున్నది.॥౧॥

1376. (1) This Earth revolves in the space, it revolves with its mother water in its orbit . It moves round its father, the Sun.

[Water is the Mother of Earth, as Earth is produced by the mixture of the particles and remains pregnant with water. Sun is the father of the earth, as from the Sun, it derives all light and sustenance.]

(2) This active seeker after Truth, goes to the river that is flowing in front of his abode, while preparing himself to go to or meditate upon his Blissful Father i.e. God. II1II

౧౩౭౭. ఋషిః-సార్పరాజ్ఞీ । దేవతా-సూర్యః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

ద్వితీయ ఋక్ పూర్వార్చికే ౬౩౧ క్రమాఙ్కే

సూర్యస్య పరమాత్మనశ్చ విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర ప్రాణరూపం సూర్యం వర్ణయతి.

౩ ౧ ౨   ౩ ౨ఉ   ౩ ౧ ౨   ౩ ౨
౧౩౭౭. అన్తశ్చరతి రోచనాస్య ప్రాణాదపానతీ ।
౨ర   ౩ ౧   ౨ర
వ్యఖ్యన్ మహిషో దివమ్ ॥ ౨ ॥

౩౧ ౨   ౩   ౨   ౩ ౨   ౩ ౨   ౩   ౨   ౩ ౨
ప.వి:- అన్తరితి - చరతి । రోచనా । అస్య । ప్రాణాత్ - ప్ర - అనాత్ । అపానతీ ।
౩   ౨   ౩   ౨   ౧౨ర
అప - అనతీ । వి - అఖ్యత్ । మహిషః । దివమ్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః- **అస్య** ప్రాణాత్మనః సూర్యస్య **రోచనా** దీప్తిః ప్రభావశక్తిరితి యావత్ **ప్రాణాద్ అపానతీ** ప్రాణనక్రియోత్తరమ్ అపాన క్రియాం కుర్వతీ **అన్తః** శరీరాభ్యన్తరే **చరతి** విచరతి. **మహిషః** మహాన్ ప్రాణః **దివమ్** దేహస్థం మూర్ధానమపి **వ్యఖ్యత్** ప్రకాశయతి ॥ ౨ ॥

భావార్థః- యథా బాహ్యే సౌరజగతి సూర్యో గ్రహోపగ్రహాన్ ధారయతి, తథైవ మానవదేహే జీవాత్మనా సహచరితః ప్రాణమనోబుద్ధిమస్తిష్కేన్ద్రియాదీని ధారయతి ॥౨॥

౧౩౭౭. ఈ మూడవ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౬౩౧వ మంత్రమున సూర్యుడు మరియు పరమాత్మ విషయములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచట ప్రాణరూప సూర్యుని వర్ణన గలదు.

పదార్థము :- (అస్య) ఈ ప్రాణరూప సూర్యుని (రోచనా) దీప్తి, అనగా ప్రకాశము అనగా ప్రభావశక్తి (ప్రాణాద్ అపానతీ) ప్రాణక్రియ తరువాత అపానక్రియనొనర్చుచు (అన్తః) శరీరములో (చరతి) తిరుగుచుండును. (మహిషః) ఈ మహాప్రాణము (దివమ్) శరీరముయొక్క తలనుకూడ (వ్యఖ్యత్) ప్రకాశపరచును. ॥౨॥

భావార్థము :- ఏ ప్రకారముగ బాహ్యసౌరజగత్తులో సూర్యుడు గ్రహ ఉపగ్రహములను ధారణమొనర్చునో, అటులనే మానవశరీరమందలి జీవాత్మ ప్రాణము, మనస్సు, బుద్ధి, మస్తిష్కము, ఇంద్రియములు మున్నగువానిని ధారణమొనర్చును. ॥౨॥

1377. (1) The lustre of this fire, goes up and comes down in the space like exhalation and inhalation in the body. This gtreat fire displays the Sun.

[Lighting is the lustre of fire. Just as Prana and Apana go up and down in the body, so does fire rise in the sky and then it comes down.]

(2) The Shining power of this God, works within all objects, giving impetus to Prana, apana and other vital energies. It is that Great God Who is giving lustre to the heavenly bodies. ll2ll

౧౩౭౮. ఋషిః-సార్పరాజ్ఞీ । దేవతా-సూర్యః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తృతీయా ఋక్ పూర్వార్చికే ౬౩౨ క్రమాఙ్కే

సూర్యపరమాత్మనోరేవ విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర ప్రాణవిషయో వర్ణ్యతే.

౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౭౮. త్రింశద్ధామ వి రాజతి వాక్పతఙ్గాయ ధీయతే ।
౨౩ ౨౩౨౩ ౧ ౨
ప్రతి వస్తోరహ ద్యుభిః ॥ ౩ ॥

౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర
ప. విః-త్రింశత్ । ధామ । వి - రాజతి । వాక్ - పతఙ్గాయ । ధీయతే । ప్రతి । వస్తోః ।
౧౨ర ౧ ౨ర
అహ । ద్యుభిః ॥ ౩ ॥

పదార్థః- ఏష ప్రాణః **త్రింశద్ ధామ** త్రింశత్ ధామాని, అహోరాత్రస్య త్రింశదపి ముహూర్తాని **విరాజతి** శరీరే విరాజమానో భవతి, జాగ్రదవస్థాయాం స్వప్నావస్థాయాం సుషుప్తావస్థాయాం చాపి సక్రియస్తిష్ఠతి. [ఊర్ధ్వః సుప్తేషు జాగార. అథ. ౧౧ । ౪ । ౨౫ ఇతి శ్రుతేః.] అస్మై **పతంగాయ** శ్వాసోచ్ఛ్వాసగత్యా పక్షివచ్చేష్టతే ప్రాణాయ. [ప్రాణో వై పతంగః. కౌ. బ్రా. ౮ । ౪.] **వాక్** వాణీ **ధీయతే** నిరుధ్యతే, ప్రాణాయామకాలే భాషణాసమ్భవాత్. **ప్రతి వస్తోః** ప్రత్యహమ్ **అహ** కిల **ద్యుభిః** దీప్తైః సూర్యకిరణైః, ఏష ప్రాణో బలవాన్ జాయతే ఇతి వాక్యపూర్తిర్విధేయా ॥ ౩ ॥

భావార్థః-రాత్రిన్దివం శరీరం ధారయన్నేష ప్రాణః ప్రాణినాం మహదుపకరోతి ॥3॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మోపాసనాయా జీవాత్మనః ప్రాణస్య ప్రసంగతయా విద్యుతశ్చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౩౭౮. ఈ మూడవ ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౬౩౧వ మంత్రముపై సూర్యుడు మరియు పరమాత్మ విషయముపైననే వ్యాఖ్యానించబడినది. ఇచ్చట ప్రాణవిషయములో వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- ఈ ప్రాణము (త్రింశద్ ధామ) దివారాత్రముల మూడవ ముహూర్తములందు (వి రాజతి) శరీరమునందు విరాజిల్లుచుండును. అనగా జాగ్రదావస్థ, స్వప్నావస్థ మరియు సుషుప్త్యావస్థలయందును క్రియావంతమైయుండును. ''శ్రుతి ననుసరించి ప్రాణము ఇతరములన్నియును నిదురించుచుండినప్పుడును మేల్కొనియే యుండును. (అథర్వ. ౧౧-౪-౨౫) ఈ (పతఙ్గాయ) ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసముల నడకచే పక్షివలె చేష్టలనొనర్చు ప్రాణముకొరకు అనగా ప్రాణాయామకాలములో (వాక్) వాణిని (ధీయతే) నిలిపివేయబడును. ఏలన, ప్రాణాయామమొనర్చుచు సంభాషించుట సంభవముకాదు. (ప్రతి వస్తోః) ప్రతిదినము అది (అహ) నిశ్చయముగనే (ద్యుభిః) దీప్తివంతములగు సూర్యకిరణములచే ఈ ప్రాణము శక్తివంతమగుచుండును. ॥3॥

భావార్థము :- రాత్రింబవళ్లు శరీరమును ధారణమొనర్చుచు ఈ ప్రాణము ప్రాణులకు గొప్ప ఉపకారమొనర్చుచుండును. ॥3॥

ఈ ఖండములో పరమేశ్వరోపాసన, జీవాత్మ, ప్రాణము, ప్రసంగవశమున విద్యుత్తువర్ణన యుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదకొండవ అధ్యాయమందలి మూడవఖండము సమాప్తమైనది.

పదునొకండవ అధ్యాయముకూడ సమాప్తము.

ఆరవ ప్రపాఠకమునందలి మొదటి అర్ధము ముగిసినది.

1378. God's Word rules supreme through out the world. The Vedas are recited for acquiring the knowledge of God. We should resolutely recite and understand the Vedas everyday with their illuminating sayings. II3II

అథ ద్వాదశోఽధ్యాయః షష్ఠే ప్రపాఠకే ద్వితీయోఽర్ధశ్చ ।

పండ్రెడవ అధ్యాయము

౧౩౭౯. ఋషిః-గోతమో రాహూగణః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరోపాసనావిషయమాహ.

౧౩౭౯. ఉపప్రయన్తో అధ్వరం మన్త్రం వోచేమాగ్నయే ।
ఆరే అస్మే చ శృణ్వతే ॥ ౧ ॥

ప.వి:– ఉపప్రయన్తః । ఉప – ప్రయన్తః । అధ్వరమ్ । మన్త్రమ్ । వోచేమ । అగ్నయే ।
ఆరే । అస్మే ఇతి । చ । శృణ్వతే ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **అధ్వరమ్** హింసారహితం బ్రహ్మయజ్ఞం దేవయజ్ఞం వా **ఉప ప్రయన్తః** ఉపగచ్ఛన్తః వయమ్ **ఆరే** దూరే. [ఆరే ఇతి దూరనామ. నిఘం.3 ।26.] **అస్మే చ** అస్మాకం సమీపే చ, **శృణ్వతే** ప్రార్థనావచాంసి ఆకర్ణయతే **అగ్నయే** అగ్రనాయకాయ జగదీశ్వరాయ **మన్త్రమ్** వేదమన్త్రమ్ **వోచేమ** ఉచ్చారయేమ ॥ ౧ ॥

భావార్థః- బ్రహ్మయజ్ఞం దేవయజ్ఞం వా కుర్వన్తో జనా మన్త్రోచ్చారణపూర్వకం పరమేశ్వరస్య గుణకర్మస్వభావాన్ ధ్యాయేయుస్తతః శిక్షాం చ గృహ్ణీయుః ॥ ౧ ॥

౧౩౭౯. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరోపాసన విషయము కలదు.

పదార్థము :- (అధ్వరమ్) హింసారహితమగు బ్రహ్మయజ్ఞము, లేక దేవయజ్ఞములకు (ఉప ప్రయన్తః) వెళ్లుచు మేము (ఆరే) దూరము (అస్మే చ) మరియు మా సమీపమునుండి (శృణ్వతే) మా ప్రార్థనలను వినునట్టి (అగ్నయే) అగ్రనాయకులు జగదీశ్వరునికొరకు (మన్త్రమ్) వేదమంత్రములను (వోచేమ) ఉచ్చరించుచుండవలెను. ॥౧॥

భావార్థము :- బ్రహ్మయజ్ఞము, లేక దేవయజ్ఞముల నొనర్చుచుండు మనుష్యులు మంత్రోచ్చారణ పూర్వకముగ పరమేశ్వరుని గుణకర్మ స్వభావములను ధ్యానమొనర్చుచు, వానిచే శిక్షణను గ్రహించవలెను. ॥౧॥

1379. Chant a hymn to our Supreme Leader, while doing non - violent noble deeds and sacrifices. He hears us everywhere, far and near. II1II

౧౩౮౦. ఋషిః-గోతమోరాహూగణః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునస్తమేవ విషయమాహ.

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౮౦. యః స్నీహితీషు పూర్వ్యః స ఞ్జగ్మానాసుకృష్టిషు ।
౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
అరక్షద్దాశుషే గయమ్ ॥ ౨ ॥

౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ప. వి:- యః । స్నీహితీషు । పూర్వ్యః । సఞ్జగ్మానాసు-సమ్ -జగ్మానాసు। కృష్టిషు।
౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర
అరక్షత్ । దాశుషే । గయమ్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-పూర్వ్యః పూర్వైః సాక్షాత్కృతః. [పూర్వైః కృతమినయౌ చ. అ. ౪ । ౪ । ౧౩౩ ఇతి కృతేఽర్థే యః ప్రత్యయః.] **యః** యోఽగ్నిః అగ్రనాయకః పరమేశ్వరః **స్నీహితీషు** వధకర్త్రీషు. [స్నిహయతిర్వధకర్మా నిఘం.౨ । ౧౯.] **కృష్టిషు** శాత్రవీషు ప్రజాసు **సంజగ్మానాసు** సంగతాసు సతీషు **దాశుషే** ఆత్మసమర్పణకర్త్రే ఉపాసకాయ **గయమ్** గృహమ్ ఆశ్రయమితి యావత్. [గయమితి గృహనామ. నిఘం .౨ । ౧౦.] **అరక్షత్** రక్షతి, తస్మై అగ్నయే పరమేశ్వరాయ మన్త్రం వోచేమ ఇతి పూర్వేణ సమ్బన్ధః ॥ ౨ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరోపాసకస్య మార్గాత్ సర్వే విఘ్నా నశ్యన్తి, పరమేశ్వరస్తస్మై సురక్షితం స్వాశ్రయం దివ్యసమ్పదశ్చ ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨ ॥

౧౩౮౦. ఈ మంత్రమందును మరల అదే విషయము కలదు.

పదార్థము :-(పూర్వ్యః) పూర్వజులనుండి సాక్షాత్కరించుకొనబడిన (యః) ఏ అగ్రనాయకుడగు పరమేశ్వరుని (స్నీహితీషు) మరిపించు ప్రయత్నమొనర్చునట్టి (కృష్టిషు) ప్రజాశత్రువుల (సంజగ్మానాసు) ఢీకొనునప్పుడు (దాశుషే) ఆత్మసమర్పణమొనర్చునట్టి ఉపాసకులకొరకు (గయమ్) ఆశ్రయమును (అరక్షత్) సురక్షితమొనర్చుచు అట్టి [(అగ్నయే) అగ్రనాయకుడగు పరమేశ్వరునికొరకు మనము (మన్త్రం వోచేమ) వేదమంత్రముల నుచ్చరించవలెను].।౨॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరోపాసకుల మార్గమునుండి విఘ్నములన్నియును నష్టమైపోగలవు. వారికి పరమేశ్వరుడు తన సురక్షిత ఆశ్రయము మరియు దివ్యసంపదలను ప్రదానమొనర్చును.॥౨॥

1380. He Who is the First and the Best, ever to be worshipped, present among the people who go forwardly, harmoniously loving one another. He preserves His wealth for rhose who give themselves up to Him and are charitable. II2II

౧౩౮౧. ఋషిః-వసిష్ఠః-దేవతా-అగ్నిః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథోపాసకః స్వాకాఙ్క్షాం ప్రకటయతి.

౨ ౩ ౧౨ ౩౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧౨
౧౩౮౧. స నో వేదో అమాత్యమగ్నీ రక్షతు శన్తమః ।
౩౨ఉ ౩ ౧ ౨
ఉతాస్మాన్పాత్వం హసః ॥ ౩ ॥

౨ ౩ ౧౨ర ౩౧ ౨ ౩౨ ౩ ౧౨ర ౩౨ ౩౨
ప.వి:- సః । నః । వేదః । అమాత్యమ్ । అగ్నిః । రక్షతు । శన్తమః । ఉత । అస్మాన్ ।
౩ ౧ ౨ర
పాతు । అంహసః ॥ ౩ ॥

పదార్థః-**సః** అసౌ **శన్తమః** శఙ్కరతమః **అగ్నిః** అగ్రనాయకః పరమేశ్వరః **నః** అస్మాకమ్ **అమాత్యమ్** సహభూతమ్. [అమా ఇత్యవ్యయం సహార్థవాచకమ్, తతః అవ్యయాత్ త్యప్. అ. ౪ । ౨ । ౧౦౪ ఇతి త్యప్ ప్రత్యయః.] **వేదః** జ్ఞానం దివ్యం ధనం వా **రక్షతు** పాలయతు. **ఉత** అపి చ **అంహసః** పాపాత్ **నః** అస్మాన్ **పాతు** త్రాయతామ్ ॥ ౩ ॥

భావార్థః-పరమాత్మని విశ్వాసాద్ దివ్యగుణా రక్ష్యన్తే పాపాని చ విద్రావ్యన్తే ॥ ౩ ॥

౧౩౮౧. ఈ మంత్రములో ఉపాసకుడు తన ఆకాంక్షను తెలుపుచున్నాడు.

పదార్థము :-(సః) ఆ (శన్తమః) అత్యంత శాంతిప్రదాతయగు (అగ్నిః) అగ్రనాయకుడగు పరమేశ్వరుడు (నః) మా (అమాత్యమ్) వెంటనుండునట్టి (వేదః) జ్ఞానము, లేక దివ్యధనములను (రక్షతు) రక్షించవలెను (ఉత) మరియు (అంహసః) పాపములనుండి (నః) మమ్ము (పాతు) రక్షించవలెను.॥౩॥

భావార్థము :-పరమాత్మ విశ్వాసమువల్ల దివ్యగుణములు రక్షింపబడును మరియు పాపములు నష్టమైపోవును.॥౩॥

1381. May that Most Blissful God guard our wealth (material and spiritual in the form of wisdom which dwells within us). And may He keep us away from all sins, pain and grief. ||3||

౧౩౮౨. ఋషిః-గోతమోరాహూగణః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథోపాసకాః కిం కుర్వన్త్విత్యాహ.

3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
౧౩౮౨. ఉత బ్రువన్తు జన్తవ ఉదగ్నిర్వృత్రహాజని ।

3 ౧ ౨ర
ధనఞ్జయో రణే రణే ॥ ౪ ॥

3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3
ప.వి:– ఉత । బ్రువన్తు । జన్తవః । ఉత్ – అగ్నిః । వృత్రహా – వృత్ర – హా । అజని ।
౨ 3 ౨ ౧౨ర ౧౨ర 3
ధనఞ్జయః । ధనమ్ – జయః । రణేరణే । రణే – రణే ॥ ౪ ॥

పదార్థః- **ఉత** అపి చ **జన్తవః** అధిగతద్వితీయజన్మానో ద్విజాః ఉపాసకాః. [జన్యన్తే ఆచార్యేణ యే తే జన్తవో ద్విజాః. కమిమనిజనిగాభాయాహిభ్యశ్చ. ఉ. ౧ । ౭౩. ఇతి జనేస్తుః ప్రత్యయః.] **బ్రువన్తు** హర్షేణ కథయన్తు యత్ అయమ్ **వృత్రహా** విఘ్నహన్తా **అగ్నిః** అగ్రనాయకః పరమేశ్వరః **ఉద్ అజని** అస్మాకం హృదయే ప్రాదుర్భూతోఽస్తి. యః **రణే - రణే** సఙ్గ్రామే సఙ్గ్రామే, ప్రతిదేవాసురసఙ్గ్రామమ్ **ధనఞ్జయః** దివ్యధనస్య ప్రాపయితా వర్తతే ॥ ౪ ॥

భావార్థః- అన్తరికే బాహ్యే చాపి దేవాసురసఙ్గ్రామే పరమేశ్వరవిశ్వాసినాం విజయో భవతి విజయేన చ తైర్దివ్యాని భౌతికాని చ ధనాని ప్రాప్యన్తే ॥ ౪ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమేశ్వరోపాసనావిషయస్య వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తీతి మన్తవ్యమ్.

౧౩౮౨. ఈ మంత్రములో ఉపాసకులేమి యనవలెనను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(ఉత) మరియు (జన్తవః) రెండవజన్మను పొందినట్టి ద్విజులగు ఉపాసకులు (బ్రువన్తు) ఆనందములో ఇట్లననవలెను (వృత్రహా) విఘ్ననాశకుడు మరియు (అగ్నిః) అగ్రనాయకుడగు పరమేశ్వరుడు (ఉద్ అజని) మా హృదయములందు ప్రత్యక్షమైనాడు. ఆయన (రణేరణే) ప్రతి దేవాసుర సంగ్రామములందు (ధనఞ్జయః) దివ్యధనములను ప్రాప్తింపజేయువాడై యున్నాడు. ||౪||

భావార్థము :- ఆంతరిక మరియు బాహ్య దేవాసురసంగ్రామములందు పరమాత్మ విశ్వాసకులకు విజయము కలుగును. అందువల్ల వారికి దివ్య మరియు భౌతిక ధనములు ప్రాప్తించగలవు.॥౪॥

ఈ ఖండములో పరమేశ్వరోపాసకుల విషయవర్ణన యుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదని ఎరుగవలెను.

పండ్రెండవ అధ్యాయమందలి మొదటిఖండము సమాప్తమైనది.

1382. Yea, let men say, God is manifested within us Who slays all our sins and drives away all obstacles. who winneth wealth in all beautiful places and in every fight. II4II

౧౩౮౩. ఋషిః- భరద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా- అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౫ క్రమాఙ్కే పరమాత్మానం సమ్బోధితా.

అత్ర స్వాన్తరాత్మా ప్రబోధ్యతే.

౧౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧౨
౧౩౮౩. అగ్నే యుఙ్క్ష్వా హి యే తవాశ్వాసో దేవ సాధవః ।

౨౩ ౧౨ ౩ ౧౨
అరం వహన్త్యాశవః ॥ ౧ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ ౧౨ర
ప. వి:- అగ్నే । యుఙ్క్ష్వ । హి । యే । తవ । అశ్వాసః । దేవ । సాధవః । అరమ్ ।
౧౨ర ౩౧౨
వహన్తి । ఆశవః ॥ ౧ ॥

పదార్థః- హే **దేవ** జ్ఞానేన ప్రకాశమాన **అగ్నే** దేహాధిష్ఠాతః మదీయ అన్తరాత్మన్! **యే తవ** యే త్వదీయాః **సాధవః** భద్రాః, **ఆశవః** ఆశుగామినః, **అశ్వాసః** మనోబుద్ధిప్రాణేన్ద్రియరూపాః తురంగాః, **అరమ్** అలమ్, పర్యాప్తమ్ **వహన్తి** దేహరథం చాలయన్తి, తాన్ **యుఙ్క్ష్వ హి** కార్యే యోజయ ఖలు ॥ ౧ ॥

భావార్థః- మనుష్యస్యాత్మా యది సావధానో నాస్తి తర్హి తస్య మన ఇన్ద్రియాదయోఽశ్వాః కుపథగామినో జాయన్తే ॥ ౧ ॥

౧౩౮౩. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౨౫౭వ మంత్రము. దానికచట పరమాత్మ విషయములో చెప్పబడినది. ఇప్పుడిచట అంతరాత్మవిషయములో సంబోధించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(దేవ) జ్ఞానముచే ప్రకాశితుడవు (అగ్నే) దేహముయొక్క అధిష్ఠాతవునగు నా అంతరాత్మా! (యే తవ) ఏ నీయొక్క(సాధన) ఐనా (ఆశవః) శీఘ్రగామియగు (అశ్వాసః) మనస్సు, బుద్ధి, ప్రాణము మున్నగురూప అశ్వములు (అరమ్) కావలసిన రూపములో (వహన్తి) శరీరరథమును నడుపుచుండును. వానిని (యుజ్వ) కార్యమునందు తత్పరమొనర్చుము.౹౧౹౹

భావార్థము :- మనుష్యుల ఆత్మ సావధానముగ నుండనిచో, వారి మనస్సు, ఇంద్రియములు మున్నగు అశ్వములు వక్రమార్గములందు నడుచుచుండును.౹౧౹౹

1383. O Omniscient Lord, prompt Thy wise devotees of righteous nature to practise Yoga. Being active, they fulfil the mission of their lives well. II1II

౧౩౮౪. ఋషిః- భరద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా- అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

అథ పరమాత్మానం ప్రార్థయతే.

౧౩౮౪. అచ్ఛా నో యాహ్యా వహాభి ప్రయాంసి వీతయే ।
ఆ దేవాన్త్సోమపీతయే ॥ ౨ ॥

ప.వి:- అచ్ఛ । నః । యాహి । ఆ - వహ । అభి । ప్రయాంసి । వీతయే । ఆ । దేవాన్ । సోమపీతయే - సోమ - పీతయే ॥ ౨ ॥

పదార్థః- హే అగ్నే! హే పరమాత్మన్! త్వమ్ **నః అచ్ఛ** అస్మాన్ ప్రతి **ఆయాహి** ఆగచ్ఛ, **వీతయే** అస్మాకం ప్రగతయే **ప్రయాంసి** శాన్తరసాన్. [ప్రయః ఇతి ఉదకనామ. నిఘం .౧ ।౧౨.] **అభి వహ** అభి ప్రాపయ, **దేవాన్** విదుషః **సోమపీతయే** వీరరసస్య పానాయ **ఆ** ఆవహ ॥ ౨ ॥

భావార్థః- జగతి సర్వే వీరా భూత్వా శాన్తిం ప్రసారయేయుః ॥ ౨ ॥

౧౩౮౪. ఈ మంత్రములో పరమాత్మతో ప్రార్థించువిషయము కలదు.

పదార్థము :- ప్రకాశస్వరూపుడవగు ఓ పరమాత్మా! నీవు (నః అచ్ఛ) మా వైపునకు (ఆయాహి) రమ్ము (వీతయే) మా వృద్ధికొరకు (ప్రయాంసి) శాంతరసములను (అభి వహ) ప్రవహింపజేయుము (దేవాన్) విద్వాంసులకు (సోమపీతయే) వీరరసపానముకొరకు (ఆ) ప్రేరణనొనర్చుము. ౹౹౨౹౹

భావార్థము :- ప్రపంచమునందలి ప్రజలెల్లరును వీరులుగనై శాంతిప్రసార మొనర్చవలెను. ౹౹౨౹౹

1384. O God! come hither (be manifest in our hearts) so that we may attain true knowledge and all desirable objects. Bring the enlightened truthful persons to drink the drought of Soma joice (Devotion commingled with knowledge). II2II

౧౩౮౫. ఋషిః- భరద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా- అగ్నిః ।

ఛన్దః- గాయత్రీ । స్వరః- షడ్జః.

ఏవం పరమేశ్వరం సంప్రార్థ్య పునర్జీవాత్మానముద్బోధయతి.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౩౮౫. ఉదగ్నే భారత ద్యుమదజస్రేణ దవిద్యుతత్ ।

౨ ౩ ౧ ౨
శోచా విభాహ్యజర ॥ ౩ ॥

౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ర
ప. వి:- ఉత్ - అగ్నే । భారత । ద్యుమత్ । అజస్రేణ - అ - జస్రేణ । దవిద్యుతత్ ।

౧ ౨ర ౩
శోచ । - వి । భాహి । అజర - అ - జర ॥ ౩ ॥

పదార్థః- హే **భారత** దేహస్య భరణపోషణకర్తః, **అజర** అవినశ్వర **అగ్నే** జీవాత్మన్! త్వమ్ **ద్యుమత్** శోభనీయం యథా స్యాత్తథా **అజస్రేణ** అవిచ్ఛిన్నేన తేజసా **దవిద్యుతత్** అతిశయేన ద్యోతమానః సన్. [దాధర్తి. అ. । ౭ । ౪ । ౬౫ ఇత్యనేన ద్యుతేర్యఙ్లుగన్తస్య శతరి అభ్యాసస్య సంప్రసారణాభావః అత్త్వం విగాగమశ్చ నిపాత్యతే.] **ఉత్ శోచ** ఉత్సాహితో భవ, **వి భాహి** విశేషేణ యశస్వీ భవ ॥ ౩ ॥

భావార్థః- మనుష్యస్యాత్మా జాగరూకో భూత్వా మనోబుద్ధ్యాదీనధితిష్ఠన్ తేజస్వీ బ్రహ్మవర్చస్వీ సన్ స్వకీర్తిం ప్రసారయేత్ ॥ ౩ ॥

౧౩౮౫. ఇటుల పరమాత్మను ప్రార్థించి ఇపుడు జీవాత్మ నుద్బోధించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(భారత) శరీరమును భరణ, పోషణముల నొనర్చునట్టి (అజర) అవినాశియగు (అగ్నే) ఓ జీవాత్మా! నీవు (ద్యుమత్) శుభకరమగురూపములో (అజస్రేణ) అవిచ్ఛిన్నమగు తేజముతో (దవిద్యుతత్) అత్యంత ప్రకాశముతో (ఉత్ శోచ) ఉత్సాహితుడవగుము (వి భాహి) విశేషముగ యశోవంతుడవగుము.॥3॥

భావార్థము :-మానవుల ఆత్మ జాగరూకత నొందినప్పుడు మనస్సు, బుద్ధి మున్నగువానిపై అధికారము నెరపుచు, తేజోవంతము, బ్రహ్మవర్చస్సుగలదిగనై తన కీర్తిని వ్యాప్తపరచును.॥3॥

1385. O God Sustainer of the world and O Deathless, Thou Who art flaming splendid with un-fading might, make us shine forth and gleam. ll3ll

౧౩౮౬. ఋషిః- ప్రజాపతిః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౫౩

క్రమాఙ్కే ఉత్తరార్చికే చ ౭౭౪ క్రమాఙ్కే వ్యాఖ్యాతపూర్వా.

అత్ర ప్రకారాన్తరేణ వ్యాఖ్యాయతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౩౮౬. ప్ర సున్వానాయాన్ధసో మర్తో న వష్ట తద్వచః ।
౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
అప శ్వానమరాధసం హతా మఖం న భృగవః ॥౧॥

౨ ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర
ప.వి:-ప్ర । సున్వానాయ । అన్ధసః । మర్తః । న । వష్ట । తత్ । వచః । అప । శ్వానమ్ ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర
అరాధసమ్ - అ- రాధసమ్ । హత । మఖమ్ । న । భృగవః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-**అన్ధసః** బ్రహ్మానన్దరూపస్య సోమరసస్య **సున్వానాయ** స్వాత్మని ప్రక్షారయిత్రే జనాయ **ప్ర** ప్రకృష్టం ప్రశంసాత్మకం వచః ప్రోచ్చారయత, **మర్తః** తద్భిన్నః సాధారణో మర్త్యః **తత్ వచః** తత్ ప్రశంసాత్మకం వచనం **న వష్ట** ప్రాప్తుం న కామయతే, తత్ ప్రాప్తుం నాధికారీ భవతీత్యర్థః. హే రాజ్యాధికారిణః! యూయమ్ **అరాధసమ్** పరమేశ్వరమ్ అనారాధయన్తమ్ శ్వానమ్ శ్వసదృశం లోభాదిసక్తం కేవలమ్ ఉదరమ్భరిమ్ జనమ్ అప హత వినాశయత, **భృగవః** సూర్యరశ్మయః **మఖం న** యథా వ్యాప్తమ్ అన్ధకారం వినాశయన్తి తద్వత్. [మఖ గత్యర్థః, భ్వాదిః.] ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యో న పరమేశ్వరమారాధ్నోతి న దీనాన్ జనాన్ పరిచరతి, కేవలం స్వార్థ సాధనపరః పశుభ్యోఽపి నికృష్టతరం జీవనం యాపయతి స రాజ్యాధికారిభిర్యథాయోగ్యం దణ్డనీయః ॥ ౧ ॥

౧౩౮౬. ఈ మంత్రము పూర్వార్చికయందలి ౫౫౩వ మరియు ఉత్తరార్చికయందలి ౭౭౪వ మంత్రముల వ్యాఖ్య జరిగినది. వానికి భిన్నరూపమగు వాఖ్య ఇచ్చట చేయబడుచున్నది.

పదార్థము :-(అన్ధసః) బ్రహ్మానందరూప సోమరసమును (సున్వానాయ) తమ ఆత్మయందు ద్రవిత మొనర్చుకొనుచుండు మనుష్యులకొరకు (ప్ర) ప్రశంసనీయవచనములని చెప్పవలెను. (మర్తః) అందుకు భిన్నముగ సాధారణమనుష్యులు (తత్ వచః) అట్టి ప్రశంసాత్మకవచనములను చెప్పుటకు (న వష్ట) అధికారులు కాజాలరు. ఓ రాజ్యాధికారులారా! మీరు (అరాధసమ్) పరమేశ్వరుని ఆరాధించనివారు (శ్వానమ్)(భృగవః) సూర్యకిరణములు (మఖం న) వ్యాప్తమైయున్న అంధకారమును నష్టమొనర్చివేయును.॥౧॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము గలదు.॥౧॥

భావార్థము :-రాజ్యాధికారులు పరమేశ్వరుని ఆరాధించనివారిని, దీనజనుల సేవలనొనర్చనివారిని కేవలము స్వార్థమును సాధించుటయందే నిమగ్నులైయున్నవారిని, పశువులకంటెను అధిక నికృష్టమగు జీవనమును గడుపుచుండువారిని యథాయోగ్యముగ దండించుచుండవలెను.॥౧॥

1386. Ordinary mortal can not acquire proficiency in that divine speech which is attained by true devotees, performing non - violent sacrifices (external as well as internal). O dispellers of the darkness of ignorance, never violate the sacrifice. Drive ye away the niggard hound - like person who is greedy, selfish and un - clean, not devoted to God. II1II

౧౩౮౭. ఋషిః- ప్రజాపతిః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః. అథోపాసకో బ్రూతే.

౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩క ౨ర
౧౩౮౭. ఆ జామిరత్కే అవ్యత భుజే న పుత్ర ఓణ్యోః ।

౧౨౩ ౧ ౨ర ౩౧ ౨ర౩ ౧౨
సరజ్జారో న యోషణాం వరో న యోనిమాసదమ్ ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩క ౨
ప.వి:- ఆ । జామిః । అత్కే । అవ్యత । భుజే । న । పుత్రః - పుత్ - త్రః । ఓణ్యోః ।
౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩౨ ౧ ౨ర ౩౧౨ ౩ ౧౨ర
సరత్ । జారః । న । యోషణామ్ । వరః । న । యోనిమ్ । ఆసదమ్ - ఆ - సదమ్ ॥౨॥

పదార్థః-జామిః అస్మాకం బన్ధుభూతః సోమః పరమేశ్వరః. [స నో బన్ధుర్జనితా. య. ౩౨ । ౧౦ ఇతి స్మరణాత్.] **అత్కే** అన్తరాత్మని. [అత సాతత్యగమనే. ఇణ్ భీకాపాశల్యతిమర్చిభ్యః కన్. ఉ. ౩ । ౪౩ ఇతి కన్ ప్రత్యయః. 'అతతీతి అత్కః వాయుః ఆత్మా చ' ఇతి దశపాద్యుణాదివృత్తికారః మాణిక్యః.] **అవ్యత** ఆవ్యత, అస్మాభిః ఆనీయతే. [అవతేర్గత్యర్థాత్ కర్మణిలజి ఆడాగమాభావే రూపమ్.] **న** యథా **పుత్రః** తనయః **ఓణ్యోః** మాతాపిత్రోః. [ఓణ్యోః ఇతి ద్యావాపృథివీనామసు పఠితమ్. నిఘం ౩ । ౩౦ ద్యౌర్మేపితా పృథివి మాతా. ఋ. ౬ । ౫౧ । ౫ ఇతి వచనాత్ తయోర్మాతా పితృత్వమ్.] **భుజే** బాహూ యథా ఆనీయతే, స చ **సరత్** అస్మాన్ ప్రతి ఆగచ్ఛతి, **జారః న** సూర్యో యథా **యోషణామ్** రాత్రిమ్ **సరత్** గచ్ఛతి. [ఇష్టిరాయోషాయువతిర్ధమూనా రాత్రీ దేవస్య సవితుర్భగస్య [అథ ౧౯ । ౪౯ । ౧] ఇతి వచనాద్ రాత్రిః సూర్యస్య యోషా. ఆదిత్యోఽత్ర జార ఉచ్యతే, రాత్రేర్జరయితా. నిరు. .౩ । ౧౬. సరత్ ఇతి సృ గతౌ ధాతోర్లేటి రూపమ్.] అపి చ **వరః న** వరః యథా, కన్యాం వివాహ్య **యోనిమ్** గృహమ్ **ఆసదమ్** ఆసత్తుం **సరత్** ఆ గచ్ఛతి, తద్వత్ ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ ౨ ॥

భావార్థః-పుత్రవజ్జాయావద్ గృహవచ్చ ప్రియం పరమేశ్వరం ప్రేమ్ణా శ్రద్ధయా చ హృది ధ్యాత్వా స్తోతారః పరమాం తృప్తిమానన్దం చ లభన్తే ॥ ౨ ॥

౧౩౮౭ ఈ మంత్రములో ఉపాసకుడనుచున్న విషయము కలదు.

పదార్థము :- (జామిః) మా బంధువగు పరమేశ్వరుడు మా ద్వార (అత్కే) అంతరాత్మలోనికి (అవ్యత) తెచ్చుకొనబడుచున్నాడు (న) ఎట్లన (పుత్రః) శిశువులు (ఓణ్యోః) తల్లిదండ్రుల (భుజే) భుజములపైకి తెచ్చుకొనునట్లు, ఆయన (సరత్) మన్నవైపునకు వచ్చుచున్నాడు (జారః న) సూర్యుడెటుల (యోషణామ్) రాత్రియెడ (సరత్) వచ్చునో మరియు (వరః న) వరుడెటుల కన్యను వివాహమాడి (యోనిమ్) గృహమునకు (ఆసదమ్) నివసించుటకు (సరత్) వచ్చునటుల మనవద్దికి వచ్చును.॥౨॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము కలదు.

భావార్థము :- పుత్రునివలె, పత్నివలె మరియు గృహమునకువలె ప్రియమగు పరమేశ్వరున్ని ప్రేమతో, శ్రద్ధతో ధ్యానమునొనర్చిన స్తోతలు పరమతృప్తిని మరియు ఆనందమును పొందుదురు.॥౨॥

1387. As a son is clasped int he arms of his parents, as a lover approaches his beloved or bridegroom the bride, the soul full of devotion and purity approaches God with love after meditating upon Him in the heart. II 2 II

౧౩౮౮. ఋషిః-ప్రజాపతిః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పరమేశ్వరస్య మహత్వమాహ.

౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౮౮. స వీరో దక్షసాధనో వి యస్తస్తమ్భ రోదసీ ।

౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧౨
హరిః పవిత్రే అవ్యత వేధా న యోని మాసదమ్ ॥ 3 ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩౧౨ ౧ ౨ర౩
ప. విః- సః । వీరః । దక్షసాధనః - దక్ష - సాధనః । వి । యః । తస్తమ్భ । రోదసీ

౧౨ ౧ ౨ర ౩౧ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩౧౨ ౩ ౧౨ర
ఇతి । హరిః । పవిత్రే । అవ్యత । వేధాః । న । యోనిమ్ । ఆసదమ్ -ఆ -సదమ్ ॥3॥

పదార్థః-సః అసౌ **వీరః** కామక్రోధాదిశత్రుప్రకమ్పకః శూరః సోమః పరమేశ్వరః. [వీరో వీరయత్యమిత్రాన్, వేతేర్వా స్యాద్ గతికర్మణః, వీరయతేర్వా. నిరు. ౧।౬.] **దక్షసాధనః** బలసాధనో వర్తతే, **యః రోదసీ** ద్యావా పృథివ్యౌ **తస్తమ్భ** ధారయతి. **వేధాః న** సూర్య ఇవ సః **హరిః** పాపహర్తా సోమః పరమేశ్వరః **యోనిమ్** ఆత్మరూపం గృహమ్ **ఆసదమ్** ఆసత్తుమ్ **పవిత్రే** పరిపూతేఽన్తఃకరణే **అవ్యత** ఆగచ్ఛతి ॥ 3 ॥

అత్ర ఉపమాలఙ్కారః ॥ 3 ॥

భావార్థః-యో బలవాన్ జగదీశ్వరః సర్వం జగద్ధారయతి తస్యోపాసనేన సీమితశక్తిరపి మానవో మహాశక్తిః శత్రుపరాజయసమర్థశ్చ జాయతే ॥ 3 ॥

౧౩౮౮ ఈ మంత్రములో పరమాత్మయొక్క మహత్వము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(సః) ఆ (వీరః) కామక్రోధములు మున్నగు శత్రువులను కంపింపజేయునట్టి వీరుడగు సోమపరమేశ్వరుడు (దక్షసాధనః) శక్తిసాధకుడైయున్నాడు. (యః) ఆయన (రోదసీ) ద్యులోకము మరియు భూలోకమును (తస్తంభ) నిలిపియుంచినాడు (వేధాః న) సూర్యునివలె ఆయన (హరిః) పాపహర్తయగు పరమేశ్వరుడు (యోనిమ్) ఆత్మరూపగృహములో (ఆసదమ్) కూర్చుండుటకొరకు (పవిత్రే) అంతఃకరణములోనికి (అవ్యత) వచ్చును.॥3॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము గలదు.

భావార్థము :-శక్తిస్వరూపుడగు జగదీశ్వరుడు విశ్వమంతటిని ధరించియున్నాడు. ఆయన

ఉపాసనవల్ల సీమితమైన శక్తిగల మనుష్యులు కూడ మహా శక్తిసంపన్నులై శత్రువులను హరించివేయు సమర్థులగుదురు. ॥3॥

1388. That hero who produces strength, he who hath controlled the Prana and the apana (like the heaven and the earth), and who is the destroyer of sins, attains Pure God - the Home of peace; he attains Him like a wise man. II3II

౧౩౮౯. ఋషిః-సోభరిః కాణ్వః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-కాకుభః ప్రగాథః (కకుబుష్ణిక్) । స్వరః-ఋషభః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౩౯౯

క్రమాఙ్కే పరమాత్మవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర జీవాత్మవిషయే వర్ణ్యతే.

౩ ౨ ౩౧ ౨ర ౩౧౨ ౩౧౨
౧౩౮౯. అభ్రాతృవ్యో అనా త్వమనాపిరిన్ద్ర జనుషా సనాదసి ।
౩ ౧౨౩౧ ౨
యుధేదాపిత్వమిచ్ఛసే ॥ ౧ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩
ప. విః– అభ్రాతృవ్యః – అ – భ్రాతృవ్యః । అనా । త్వమ్ । అనాపిః । అన్ – ఆపిః ।
౧ ౨ ౩౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩
ఇన్ద్ర । జనుషా । సనాత్ । అసి । యుధా । ఇత్ । ఆపిత్వమ్ । ఇచ్ఛసే ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్ద్ర** జీవాత్మన్! **త్వమ్ సనాత్** సదా **జనుషా** జన్మనా **అభ్రాతృవ్యః** అశత్రుః, **అనా** అనేతృకః, **అనాపిః** అబన్ధుశ్చ **అసి** వర్తసే. **యుధా ఇత్** యుద్ధే నైవ **ఆపిత్వమ్** బన్ధుత్వం శత్రుత్వం వా **ఇచ్ఛసే** అభిలషసి ॥ ౧ ॥

భావార్థః- యదా శిశుర్మాతుర్గర్భాదుత్పద్యతే తదా న తస్య కోఽపి శత్రుర్న మిత్రం న నేతా నాపి చ బన్ధుర్భవతి. వృద్ధిం గతః సన్ సాంసారిక వాసనాభిర్వాసితః స యుద్ధాదినా కమపి శత్రుం కమపి నేతారం కమపి చ బన్ధుం కరోతి. యుద్ధవిద్వేషాదికం పరిత్యజ్య తేన సర్వైః సహ మైత్రీం కృత్వా పరస్పరం శాన్త్యా వర్తనీయమ్ ॥౧॥

౧౩౮౯. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౩౯౯వ మంత్రము. దానికచ్చట పరమాత్మ విషయములో వ్యాఖ్యానించబడినది. ఇచ్చట జీవాత్మ విషయములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :- ఓ జీవాత్మా! (సనాత్) ఎల్లప్పుడు (జనుషా) శరీరధారణమువంటి జన్మముచే నీవు (అభ్రాతృవ్యః న) శత్రువువు కావు (అనా న) నేతవు కావు మరియు (అనాపిః న) ఎవరికైనను బంధువుకానివాడవై (అసి) యుంటివి (యుధా ఇత్) యుద్ధములోనే (ఆపిత్వమ్) కొందరిని బంధువుగ, లేక కొందరిని శత్రువుగ (ఇచ్ఛసే) ఎంచుచుంటివి.॥౧॥

భావార్థము :- శిశువు తల్లిగర్భమునుండి జన్మించునప్పు డాతనికి శత్రువులు, మిత్రులు, నాయకులు, బంధువులవంటివారెవ్వరును లేకుందురు. పెరిగి పెద్దవాడైనప్పుడు ప్రాపంచిక వాసనలచే వాసితుడైన ఆతడు యుద్ధములు మున్నగువానిచే కొందరను శత్రువులు, కొందరను మిత్రులు, కొందరను నాయకులు మరి కొందరను బంధువులనుగ నొనర్చుకొనును. కాని యుద్ధములు, విద్వేషములను వదలివేసి ఆతడు అందరితో మిత్రుడుగనుండి పరస్పరము శాంతితో నుండవలెను.॥౧॥

1389. O God, Thou art rival - less and leaderless, from all eternity. Thou seekest friendship through the struggle or war with evil propensities. [It is not possible to attain God Who is perfectly Pure, unless and until one becomes pure by struggling with all evil tendencies within himself.] II1II

౧౩౯౦. ఋషిః-సోభరిః కాణ్వః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-కాకుభః ప్రగాథః (సతోబృహతీ) । స్వరః-పఞ్చమః.

అథ పరమాత్మానం సమ్బోధయతి.

౧౩౯౦. నకీ రేవన్తం సఖ్యాయ విన్దసే పీయన్తి తే సురాశ్వః । యదా
కృణోషి నదనుం సమూహస్యాది త్పితేవ హూయసే ॥ ౨ ॥

ప. వి:- న । కిః । రేవన్తమ్ । సఖ్యాయ - స - ఖ్యాయ । విన్దసే । పీయన్తి । తే । సురాశ్వః । యదా । కృణోషి । నదనుమ్ । సమ్ । ఊహసి । ఆత్ । ఇత్ । పితా । ఇవ । హూయసే ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే ఇన్ద్ర! హే సర్వాన్తర్యామిన్ జగదీశ్వర ! త్వమ్ **రేవన్తమ్** కేవలధనవన్తం దానపరోపకారాది రహితం జనమ్ **సఖ్యాయ** సఖిభావాయ **న కిః** న కదాపి **విన్దసే** ప్రాప్నోషి, **తే** కేవలధనవన్తో జనాః **సురాశ్వః** సురాపానేన ప్రమత్తాః ఇవ ధనమదప్రమత్తాః సన్తః. [సురయా శ్వయతి వర్ధతే ప్రమత్తో భవతి యః స సురాశూః, తే సురాశ్వః.] **పీయన్తి** హింసన్తి దీనాన్ జనాన్ పీడయన్తి. [పీయతిః హింసాకర్మా. నిరు. ४ । २४]. **యదా** యస్మిన్కాలే, త్వమ్ ధనవన్తం జనమ్ **నదనుమ్** స్తోతారమ్ **కృణోషి** కరోషి, తదా **సమూహసి** సంవహసి, శోభనాం స్థితిం ప్రాపయసి, **ఆత్ ఇత్** తదనన్తరమేవ, తేన త్వమ్ **పితా ఇవ** జనక ఇవ **హూయసే** స్తూయసే. ॥ २ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ २ ॥

భావార్థః-ధనం ప్రాప్య యే జనా ఐశ్వర్యమదమత్తా నాస్తికాః సన్తో న సత్పాత్రేషు ధనదానం కుర్వన్తి, న ధర్మాచారం సేవన్తే న పరమేశ్వరముపాసతే తేషాం ధనం ధనం న ప్రత్యుత తత్కృతే మృత్యురేవ. ॥ २ ॥

౧౩౯౦. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుని సంబోధించబడుచున్నది.

పదార్థము :- ఇంద్రనామక సర్వాంతర్యామివగు ఓ పరమేశ్వర! నీవు (రేవన్తమ్) ఎవరివద్ద కేవలము ధనము మాత్రమేకలదో, దానము పరోపకారము మున్నగునవి లేవో, అట్టి మనుష్యుని (సఖ్యాయ) మిత్రత్వమున (న కిః) ఎప్పుడును (విన్దసే) మిత్రుడుగాయుండలేవు (తే) వారు కేవలము ధనవంతులుగనే (సురాశ్వః) మత్తుపానీయములద్వారా ప్రమత్తులగువారివలె ధనమదముచే ప్రమత్తులై (పీయన్తి) హింసలనొనర్చుచుందురు. ఇతరులను బాధించుచుందురు. (యదా) ఎపుడైన నీవు ధనవంతుని (నదనుమ్) స్తోత్రనాదములను గానమొనర్చు స్తోతగా (కృణోషి) జేసినప్పుడు (సమూహసి) వారిని ఉత్తమస్థితిపరునిగ నొనర్చుకొనినప్పుడు (ఆత్ ఇత్) ఆ తరువాత అయనచే నీవు (పితా ఇవ) తండ్రివలె (హూయసే) పిలిచికొనబడుదువు. ॥౨॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము గలదు.

భావార్థము :- ధనమును పొంది ఎవ్వరైనను ఐశ్వర్యగర్వము మరియు మత్తుచే నాస్తికులై సత్పాత్రదానము నొనర్చుటగాని, ధర్మాచరణములను సేవించుటగాని, పరమేశ్వరుని ఉపాసనగాని చేయకుందురో అట్టివారి ధనము ధనముకాదు. కాని కేవలము అది వారి మృత్యువునకే కారణమగును. ॥౨॥

1390. O God, Thou findest not an un - righteous wealthy man to be Thy friend; those scorn Thee who are flown with wine. When thou makest Thy friend (devotee) a preacher of Truth and leadest him on the path of progress, then Thou art invoked like a father. II2II

౧౩౮౧. ఋషిః-మేధాతిథి మేధ్యాతిథీ కాణ్వౌ । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బృహతీ । స్వరః-మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౪౫

క్రమాఙ్కేఽధ్యాత్మపరత్వేన రాష్ట్రపరత్వేన చ వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర సూర్యవర్ణనముఖేన పరమాత్మ మహిమా ప్రకాశ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౩౮౧. ఆ త్వా సహస్రమా శతం యుక్తా రథే హిరణ్యయే ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
బ్రహ్మయుజో హరయ ఇన్ద్ర కేశినో వహన్తు సోమపీతయే ॥౧॥

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
ప.వి:- ఆ । త్వా । సహస్రమ్ । ఆ । శతమ్ । యుక్తాః రథే । హిరణ్యయే ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
బ్రహ్మయుజః - బ్రహ్మ - యుజః । హరయః । ఇన్ద్ర । కేశినః । వహన్తు । సోమపీతయే ।
౧ ౨ర ౩
సోమ - పీతయే ॥ ౧ ॥

పదార్థః- హే **ఇన్ద్ర** జగదీశ్వర! **హిరణ్యయే** జ్యోతిర్మయే **రథే** రంహణశీలే ఆదిత్యమణ్డలే **యుక్తాః** నియుక్తాః, **బ్రహ్మయుజః** బ్రహ్మభిః మహద్భిః గ్రహోపగ్రహైః యుజ్యన్తే ఇతి తాదృశాః. **కేశినః** ప్రకాశమయాః ప్రకాశకాశ్చ, **సహస్రమ్** సహస్రసంఖ్యకాః **హరయః** హరణశీలాః రశ్మయః. [యుక్తా హ్యస్య హరయః శతా దశ (ఋ. ౬ । ౪౭ । ౧౮) ఇతి సహస్రం హైత ఆదిత్యస్య రశ్మయః. తేఽస్య యుక్తాః, తైరిదం సర్వం హరతి. తద్ యదేతైరిదం సర్వం హరతి తస్మాద్ధరయః. జై. ఉ. బ్రా. ౧ । ౪౪ । ౫.] **సోమపీతయే** పరమానన్దరసస్య పానాయ **త్వా** త్వామ్ **ఆవహన్తు** అస్మదన్తికే ప్రాపయన్తు, **శతం సహస్రమ్** శతసహస్రసంఖ్యకాః **హరయః** రశ్మయః త్వామ్ **ఆ** ఆవహన్తు అస్మదన్తికే ప్రాపయన్తు. సూర్యస్తత్కిరణాశ్చావలోకయితౄణాం పురతః పరమాత్మన ఏవ మహిమానం ప్రకాశయన్తీత్యేతదభిప్రాయేణేదమ్ ఉక్తమ్. ॥ ౧ ॥

భావార్థః- అగ్నివాయ్వాదిత్యనక్షత్రపర్జన్యసరిత్సాగరాదిషు విద్యమానాం విభూతిం దృష్ట్వా తన్నిర్మాతరి జగదీశ్వరే శ్రద్ధాం కృత్వా విద్వాంసస్తదుపాసనేన పరమానన్దమనుభవన్తి. ॥ ౧ ॥

౧౩౮౧. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౨౪౫వ మంత్రమునకు అధ్యాత్మ మరియు అధిరాష్ట్రములో చేయబడినది. ఇచ్చట సూర్యుని వర్ణనద్వార పరమాత్మ మహిమ వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) ఓ జగదీశ్వరా! (హిరణ్యయే) జ్యోతిర్మయ (రథే) వేగవంతమగు సూర్యమండలమున (యుక్తాః) నియుక్తమైయున్న (బ్రహ్మయుజ) గొప్పగొప్ప గ్రహోపగ్రహములచే కలియునట్టి (కేశినః) ప్రకాశవంతము మరియు ప్రకాశకములగు (సహస్రమ్) వేలాది (హరయః) కిరణములు (సోమపీతయే) పరమానందరసమును త్రాగుటకొరకు (త్వా) జగదీశ్వరుడవగు నిన్ను (ఆవహన్తు) మా సమీపమునకు తేవలెను (శతం సహస్రమ్) నూరువేల కిరణములు నిన్ను (ఆ) మా వద్దికి తేవలెను. సూర్యుడు మరియు సూర్యకిరణములను దర్శకులవద్దికి పరమాత్మయొక్క మహిమయే ప్రకాశపరచుచున్నది. [అను ఈ అభిప్రాయముతోనే ఇటుల చెప్పబడినది].॥౧॥

భావార్థము :-అగ్ని, వాయువు, సూర్యుడు, నక్షత్రవములు, మేఘవములు, నదులు, సముద్రములు మున్నగువానియందు విద్యమానమైయున్న విభూతిని, అనగా శక్తిని జూచినప్పుడు వాని నిర్మాతయగు జగదీశ్వరునియందు శ్రద్ధగల విద్వాంసులు ఆయన ఉపాసనచే పరమానందముయొక్క అనుభూతిని పొందుచుందురు.॥౧॥

1391. Let a thousand and a hundred (innumerable) wise devotees endowed with the Vedic knowledge, glorious like the rays of the sun and full of light, possessing bodies full of splendour and vigour, meditate on Thee and preach about Thyself to thers in order to drink deep of the spiritual juice (of devotion combined with knowledge). II1II

౧౩౯౨. ఋషిః-మేధాతిథి మేథ్యాతిథీ కాణ్వౌ । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బృహతీ । స్వరః-మధ్యమః.

అథోపాసకః సమ్బోధ్యతే.

౨ ౩ ౧౨ ౩౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౯౨. ఆ త్వా రథే హిరణ్యయే హరీ మయూరశేప్యా ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨
శితిపృష్ఠా వహతాం మధ్వో అన్ధసో వివక్షణస్య పీతయే ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ర ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩
ప. వి:- ఆ । త్వా । రథే । హిరణ్యయే । హరీఇతి। మయూరశేప్యా- మయూర- శేప్యా।
౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩౧౨ ౩౧ ౨
శితిపృష్ఠా। శితి - పృష్ఠా। వహతామ్ । మధ్వః । అన్ధసః । వివక్షణస్య । పీతయే ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే ఉపాసక! **హిరణ్యయే** సువర్ణవజ్జ్యోతిర్మయే **రథే** స్యన్దనే **మయూరశేప్యా** మయూరశేప్యా మయూరవర్ణౌ, హరితాభకృష్ణవర్ణౌ ఇత్యర్థః **శితిపృష్ఠా** శితిపృష్ఠౌ శ్వేతపృష్ఠౌ **హరీ** ప్రశస్తౌ అశ్వౌ **త్వా** త్వామ్ **వివక్షణస్య** జగద్భారవోఢుః **ఇన్ద్రస్య** జగదీశ్వరస్య. [వహేః సన్నన్తస్య కర్తరి ల్యుటి రూపమ్.] **మధ్వః** మధురస్య **అన్ధసః** ఆనన్దరసస్య **పీతయే** పానాయ **ఆ వహతామ్** సార్వజనికమ్ ఉపాసనాగృహం ప్రాపయతామ్. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- ఉపాసకజనాః రథే శ్రేష్ఠౌ తురగౌ నియుజ్యోపాసనాగృహం గత్వా పరమేశ్వరముపాస్యానన్దం ప్రాప్నువన్తు. ॥ ౨ ॥

౧౩౯౨. ఈ మంత్రములో ఉపాసకులను సంబోధించబడినది.

పదార్థము :- ఓ ఉపాసకులారా! (హిరణ్యయే) బంగారు (రథే) రథములో (మయూరశేప్యా) నెమలివర్ణమువంటి, అనగా పచ్చని, నల్లని వర్ణముగల మరియు (శితిపృష్ఠా) తెల్లని వీపుగల (హరీ) ఉత్కృష్టమగు అశ్వములు (త్వా) నిన్ను (వివక్షణస్య) జగద్భారమును వహించుచున్న జగదీశ్వరుని (మధ్వః) మధుర (అన్ధసః) ఆనందరసమును (పీతయే) పొందుటకు (ఆ వహతామ్) సార్వజనిక ఉపాసనా గృహమునకు చేర్చుచుండును.॥౨॥

భావార్థము :- ఉపాసకులు రథమునకు శ్రేష్ఠమగు అశ్వములను సంయుక్తమొనర్చి ఉపాసన భవనమునకు చేరి పరమేశ్వరుని ఉపాసనయొనర్చి ఆనందితులు కావలెను.॥౨॥

1392. O God! may pure mind and intellect which make us acquire the touch of knowledge or discrimination enable us to realise Thee in this guile - less chariot of body or heart. The mind and intellect are fit to grasp reality. We invoke them to quaff sweet juice of devotion which makes us eloquent. II2II

౧౩౯౩. ఋషిః-మేధాతిథి మేధ్యాతిథీ కాణ్వౌ । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బృహతీ । స్వరః-మధ్యమః.

అథ పునరప్యుపాసకం సమ్బోధయతి.

౨౩ ౨ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౯౩. పిబాత్వా౨౩స్య గిర్వణః సుతస్య పూర్వపా ఇవ ।
౧౨ ౩౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨
పరిష్కృతస్య రసిన ఇయమాసుతిశ్చారుర్మదాయ పత్యతే ॥ 3 ॥

౧౨ర 3 ౨ 3 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3
ప.విః – పిబా । తు । అస్య । గిర్వణః । గిః – వనః । సుతస్య । పూర్వపాః – పూర్వ –
౨ 3 ౧౨ర ౧౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨
పాః । ఇవ । పరిష్కృతస్య । పరిః – కృతస్య । రసినః । ఇయమ్ । ఆసుతిః । ఆ – సుతిః ।
౧౨ర ౧౨ర 3
చారుః । మదాయ । పత్యతే ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే **గిర్వణః** గీర్భిః పరమాత్మసంభజనకర్తః ఉపాసక! త్వమ్ **పరిష్కృతస్య** స్వభావతః సంస్కృతస్య **రసినః** రసవతః **అస్య** ఏతస్య **సుతస్య** అభిషుతస్య బ్రహ్మానన్దరసస్య **పిబ** పానం కురు. కథమివ? **పూర్వపాః ఇవ** సూర్యాత్ పూర్వం భూమిష్ఠం జలం పిబతీతి పూర్వపాః వాయుః స ఇవ. స యథా నదీసముద్రాదీనాం జలం పిబతి తథా త్వం బ్రహ్మానన్దరసం పిబేత్యర్థః. **ఇయమ్** ఏషా **చారుః** రమ్యా **ఆసుతిః** బ్రహ్మానన్దరసస్య ప్రవాహసన్తతిః **మదాయ** ఉత్సాహజననాయ **పత్యతే** సమర్థా భవతి. [పత ఐశ్వర్యే, దివాదిః ౪౮ ఇతి క్షీరస్వామీ]. ॥ 3 ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ 3 ॥

భావార్థః- మనుష్యైరుపాసనాయాం మగ్నైర్భూత్వా బ్రహ్మానన్దరసః పాతవ్యః. ॥3॥

౧౩౯౩. దీనియందు మరల ఉపాసకులను సంబోధించబడినది.

పదార్థము :-(గిర్వణః) వాణులచే పరమాత్మను భజించునట్టి ఓ ఉపాసకులారా! మీరు (పరిష్కృతస్య) స్వభావముగనే సంస్కరింపబడిన (రసినః) రసవంతమగు (అస్య) ఈ (సుతస్య) అభిషుత మొనర్చబడిన బ్రహ్మానందరసమును (పిబ) పానమొనర్చుడు. ఏ ప్రకారముగ (పూర్వపాః ఇవ) సూర్యునిచే మొదట భూమిపై గల జలమును త్రాగునట్టి వాయువువలె అనగా ఎటుల వాయువు, నదులు, సముద్రములు మున్నగువాని జలమును త్రాగునో అటులనే మీరు బ్రహ్మానందరసమును త్రాగుడు (ఇయమ్) ఈ (చారుః) రమణీయమగు (ఆసుతిః) బ్రహ్మానందరసధారలు (మదాయ) ఉత్సాహమును ప్రదానపరచుటకు (పత్యతే) సమర్థవంతమగును. ॥3॥

దీనిలో ఉపమాలంకారము గలదు. ॥3॥

భావార్థము :-మనుష్యులు ఉపాసనలో మగ్నులై బ్రహ్మానందరసమును పానమొనర్చవలెను. ॥3॥

1393. So drink O devotee thou lover of the song, as the first drinker of this juice. This the outpouring of the bliss of God is good and meet to gladden thee. II3II

౧౩౯౪. ఋషిః-ఋజిశ్వా । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-కాకుభః ప్రగాథః-(కకుబుష్ణిక్) । స్వరః-ఋషభః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౧౦

క్రమాఙ్కే పరమేశ్వరారాధన విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర బ్రహ్మానన్ద విషయో వర్ణ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౯౪. ఆ సోతాపరి షిఞ్చతాశ్వం న స్తోమ మప్తురం రజస్తురమ్ ।

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
వన ప్రక్షముద ప్రుతమ్ ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ప. వి:- ఆ । సోత । పరి । సిఞ్చత । అశ్వమ్ । న । స్తోమమ్ । అప్తురమ్ । రజస్తురమ్ ।
౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ర
వనప్రక్షమ్ - వన - ప్రక్షమ్ । ఉదప్రుతమ్ - ఉద - ప్రుతమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే మనుష్యాః! యూయమ్ **స్తోమమ్** స్తోతవ్యమ్, **అప్తురమ్** ప్రాణేషు గతిప్రదాతారమ్, **రజస్తురమ్** పృథివీసూర్యాదిలోకేషు గతిప్రదాతారమ్, **వనప్రక్షమ్** అరణ్యానాం వృష్టిజలేన సేక్తారమ్, **ఉదప్రుతమ్** ఉదకానాం ప్రవాహయితారం సోమం పరమాత్మానమ్ **ఆ సోత** ఆనన్దరసం ఆక్షారయత, తం చ **అశ్వం న** పర్జన్యమివ **పరిసిఞ్చత** పరివర్షత. ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యథా పర్జన్యో భూమిం పయసా సిఞ్చతి తథైవోపాసకైర్బ్రహ్మానన్దేన స్వాత్మా పరేషాం చాత్మా ముహుర్ముహుః సేచనీయః. ॥ ౧ ॥

౧౩౯౪. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౫౧౦వ మంత్రమునకు పరమేశ్వర ఆరాధన విషయములో చేయబడియుండెను. ఇప్పుడిచ్చట బ్రహ్మానందవిషయములో వ్యాఖ్యానించబడినది.

పదార్థము :- ఓ మానవులారా! మీరు (స్తోమమ్) స్తుతియొనర్చదగిన (అప్తురమ్) ప్రాణములందు గతి, అనగా నడకను గలిగించు (రజస్తురమ్) పృథివి, సూర్యుడు మున్నగులోకములకు గతిని గలిగించు (వనప్రక్షమ్) అరణ్యములను జలముచే సేచనమొనర్చునట్టి (ఉదప్రుతమ్) జలములను ప్రవహింపజేయునట్టి సోమనామక పరమాత్మను (ఆ సోత) పితికినట్టి,

అనగా ఆయననుండి ఆనందరసమును పొందుచుండుడు. మరియు దానిని (అశ్వం న) మేఘములవలె (పరిసిఞ్చత) నలువైపులకు ప్రవహింపజేయుచుండుడు.॥౧॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.

భావార్థము :- మేఘము లెటుల భూమిని జలములచే సేచనమొనర్చునో, అనగా తడుపునో, అటులనే ఉపాసకులు బ్రహ్మానందముచే తమ మరియు ఇతరులకు మరల మరల సేచనమొనర్చుచుందురు.॥౧॥

1394. O devotees! Realise within and pour into the heart again and again the delightful elixier of God Who is Dispeller of inner darkness like the Sun (of the external), Who prompts us to perform noble deeds, Who is Praise-worthy, Who gives us rays of knowledge and Who comes out (is Manifested with in) with the water of Shraddha or genuine faith based on truth and Who directs the world. II1II

౧౩౯౫. ఋషిః- ఊర్ధ్వసద్మా । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- కాకుభః ప్రగాథః (సతోబృహతీ) । స్వరః- పఞ్చమః.

అథ పునరపి బ్రహ్మానన్దవిషయమాహ.

3౧ ౨ 3౧ ౨3 ౧౨ 3 ౨ 3 ౨ 3
౧౩౯౫. సహస్రధారం వృషభం పయోదుహం ప్రియం దేవాయ

౧౨ 3 ౨3 ౨ 3 ౧౨ 3 ౧
జన్మనే। ఋతేన య ఋతజాతో వివావృధే

౨ర 3౨ 3 ౨ 3 ౨
రాజా దేవ ఋతం బృహత్ ॥ ౨ ॥

3౧ ౨ 3౧ ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ 3
ప. వి:- సహస్రధారమ్ - సహస్ర - ధారమ్ । వృషభమ్ । పయోదుహమ్ - పయః -
౧ ౨ర 3 ౨ 3౧ ౨ ౧౨ర 3 ౧౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨
దుహమ్ । ప్రియమ్ । దేవాయ । జన్మనే । ఋతేన । యః । ఋతజాతః - ఋత -
3 ౨ 3 ౨ ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨
జాతః । వివావృధే - వి - వావృధే । రాజా । దేవః । ఋతమ్ । బృహత్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః- ఋతజాతః సత్యే ప్రసిద్ధః **యః** సోమో జగదీశ్వరః **ఋతేన** సత్యేన **వి వావృధే** విశేషేణ మహిమ్నా వర్ధతే, యశ్చ **రాజా** విశ్వసమ్రాట్, **దేవః** ప్రకాశకః, **ఋతమ్** సత్యస్వరూపః,

బృహత్ మహాంశ్చ వర్తతే, తమ్ **సహస్రధారమ్** సహస్రధారమయమ్, **వృషభమ్** కామవర్షకమ్, **పయోదుహమ్** ఆనన్దరూపస్య పయసః ప్రదాతారమ్ **ప్రియమ్** తృప్తిప్రదం జగదీశ్వరమ్ **దేవాయ జన్మనే** దివ్యజన్మప్రాప్తయే **ఆ సోత** ఆనన్దరసం స్రావయత **పరిసిఞ్చత** పరివర్షత చేతి పూర్వేణ సమ్బన్ధః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- ఆనన్దరసాగారాత్ పరమాత్మన ఆనన్దరసం పరిస్రావ్య మానవైః స్వాత్మా పావనీయః. ॥ ౨ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే జీవాత్మనః పరమాత్మనో బ్రహ్మానన్దరసస్య
చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౩౯౫. ఈ మంత్రములో మరల బ్రహ్మానందరసవిషయమే కలదు.

పదార్థము :-(ఋతజాతః) సత్యమునందు ప్రసిద్ధమైన (యః) ఏ సోమజగదీశ్వరుడు (ఋతేన) సత్యముద్వార (వి వావృధే) విశేషరూపములో వృద్ధియగుచుండునో, ఎవడు (రాజా) విశ్వమునకు చక్రవర్తియో (దేవః) ప్రకాశకుడు (ఋతమ్) సత్యస్వరూపుడు మరియు (బృహత్) మహనీయుడో, అట్టి (సహస్రధారమ్) సహస్రధారలుగల (వృషభమ్) మనోరథములను పూర్ణపరచువాడు (పయోదుహమ్) ఆనందరూపక్షీరములను పితుకునట్టి (ప్రియమ్) తృప్తిప్రదాయకుడగు జగదీశ్వరుని (దేవాయ జన్మనే) దివ్యజన్మమును పొందుటకొరకు (ఆ సోత) పితుకుకొనుడు అనగా ఆయననుండి ఆనందరసమును పొందుచుండుడు. మరియు ఆయనను (పరిసిఞ్చత) నలువైపులకు సేచనమొనర్చుచుండుడు. [ఇచ్చట ' ఆసోత, పరిసిఞ్చత' పదములను పూర్వమంత్రమునుండి తేబడినవి]. ॥౨॥

భావార్థము :- ఆనందరసనిధియగు పరమాత్మచే ఆనందరసమును ద్రవింపజేసికొని మనుష్యులు తమ యాత్మలను పవిత్రమొనర్చుకొనవలెను. ॥౨॥

ఈ ఖండములో జీవాత్మ, పరమాత్మ మరియు బ్రహ్మానందరసరూప వర్ణనయుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధముగలదని ఎరుగవలెను.

ఈ పంన్నెండవ అధ్యాయములో రెండవఖండము సమాప్తమైనది.

1395. O men! praise God Who has thousand streams of bliss, is the Rainer of peace and fulfiller of your noble desires, if you want to attain good birth. He is illustrious by law, is Almighty on account of Eternal law, King, Lord and Upholder of the Eternal laws. II2II

౧౩౯౬. ఋషిః- భరద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా- అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ४ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మ విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్రాచార్య విషయ ఉచ్యతే.

౧౩౯౬. అగ్నిర్వృత్రాణి జఙ్ఘనద్ద్రవిణస్యుర్విపన్యయా ।
సమిద్ధః శుక్ర ఆహుతః ॥ ౧ ॥

ప.వి:– అగ్నిః । వృత్రాణి । జఙ్ఘనత్ । ద్రవిణస్యుః । విపన్యయా । సమిద్ధః – సమ్ – ఇద్ధః । శుక్రః । ఆహుతః – ఆ – హుతః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-విపన్యయా శిష్యాణాం వినయవ్యవహారేణ **సమిద్ధః** ప్రదీపితః ప్రోత్సాహితః, **శుక్రః** పవిత్ర హృదయః, **ఆహుతః** శిష్యైః కృతాత్మసమర్పణః **అగ్నిః** విద్యయా ప్రకాశితః ఆచార్యః **ద్రవిణస్యుః** శిష్యాణాం విద్యాధనప్రదానకామః సన్ తేషామ్ **వృత్రాణి** దోషాన్ **జఙ్ఘనత్** భృశం హన్యాత్. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-గురూణామేతత్ కర్తవ్యం యత్తే విద్యాప్రదానేన సహ శిష్యాణాం దోషానపిసి దూరీకుర్యుః.॥ ౧॥

౧౩౯౬. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ४వ మంత్రముపై పరమాత్మ విషయములో చేయబడియుండెను. ఇచ్చట ఆచార్యుల విషయములో చెప్పబడుచున్నది.

పదార్థము :-(విపన్యయా) శిష్యులను వినయవ్యవహారములచే (సమిద్ధః) ప్రోత్సాహముచే (శుక్రః) పవిత్ర హృదయులనుగ (ఆహుతః) శిష్యులచే ఆత్మసమర్పణమొనర్చబడిన (అగ్నిః) విద్యచే ప్రకాశితులగు ఆచార్యులు (ద్రవిణస్యుః) శిష్యులకు విద్యాధనమునిచ్చుటకు కుతూహలముతో వారి (వృత్రాణి) దోషములను (జఙ్ఘనత్) అత్యంతతీవ్రముగ నష్టపరచవలెను.॥౧॥

భావార్థము :-గురువులు శిష్యులకు విద్యలనిచ్చుటతోబాటు శిష్యుల దోషములనుకూడ తొలగించుట వారి ముఖ్యకర్తవ్యమైయుండును.॥౧॥

1396. The Omniscient Lord destroys the darkness of ignorance and sins, when praised sincerely. He gives spiritual wealth and strength to His devotees. He is full of light and Almighty. The sages give themselves up to Him and attain wonderful power by His grace. II1II

౧౩౯౭. ఋషిః- భరద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరాచార్య విషయమాహ.

౧౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩౧౨
౧౩౯౭. గర్భే మాతుః పితుష్పితా విదిద్యుతానో అక్షరే ।

౧౨౩ ౨౩ ౨ ౩ ౨
సీదన్నృతస్య యోనిమా ॥ ౨ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧౨
ప. వి:– గర్భే । మాతుః । పితుః । పితా । విదిద్యుతానః । వి – దిద్యుతానః । అక్షరే ।
౧౨ర ౩ ౧౨ ౧ ౨ర
సీదన్ । ఋతస్య । యోనిమ్ – ఆ ॥ ౨ ॥

పదార్థః- యః **మాతుః** సావిత్ర్యాః **గర్భే** ఉదరే స్థితః, యః **పితుః** మమ పితురపి **పితా** ద్వితీయజన్మప్రదాతా అస్తి, యః **అక్షరే** అవినశ్వరే పరబ్రహ్మణి **విదిద్యుతానః** విశేషేణ ప్రకాశమానో విద్యతే, యశ్చ **ఋతస్య** సత్యజ్ఞానస్య **యోనిమ్** కారణభూతమ్ వేదమ్ **ఆసీదన్** ఆసన్నో వర్తతే, స మమ వృత్రాణి దోషాన్ **జంఘనత్** భృశం హన్యాదితి పూర్వేణ సమ్బన్ధః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- యః స్వయం సావిత్ర్యా ఆచార్యస్య చ గర్భే స్థిత్వా ద్విజన్మా జాతః స ఏవ విద్వాన్ సచ్చరిత్ర ఆచార్యః శిష్యాన్ విదుషః కర్తుం తేషాం దోషాంశ్చాపహర్తుం క్షమతే.॥౨॥

౧౩౯౭. ఈ మంత్రములో మరల ఆచార్యుల విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- ఎవడు (మాతుః) సావిత్రిమాతయొక్క (గర్భే) గర్భమునందు నివసించియుండెనో ఎవడు (పితుః) నా తండ్రికిని (పితా) రెండవజన్మనిచ్చువాడో (అక్షరే) ఎవడు అక్షరబ్రహ్మయందు (విదిద్యుతానః) విశేషరూపములో ప్రకాశవంతుడైయున్నాడో మరియు (ఋతస్య) సత్యజ్ఞానముయొక్క (యోనిమ్) కారణభూతమగు వేదమునకు (ఆసీదన్) సమీపస్థుడై యున్నాడో, అట్టి (అగ్నిః) విద్యచే ప్రకాశితుడగు ఆచార్యుడు నాయొక్క (వృత్రాణి) దోషములను (జఙ్ఘనత్) అత్యంతజాగ్రత్తగ నష్టమొనర్చవలెను. [ఇచ్చట 'అగ్నిః, వృత్రాణి, జఙ్ఘనత్' అను పదములు పూర్వమంత్రమునుండి తీసికొనబడినవి].॥౨॥

భావార్థము :- ఎవడు స్వయముగ సావిత్రి మరియు ఆచార్యుల గర్భములందుండి ద్విజుడై యున్నాడో, అట్టి విద్వాంసుడే సచ్చరిత్రగల ఆచార్యుడుగ, అనగా శిష్యులను విద్వాంసులనుగ మరియు వారి దోషములను తొలగించుటయందు సమర్థుడుగ రాణించగలడు.॥౨॥

1397. God Who is the Father of all beings, shines with in the mother earth and the father heaven establishing the Veda as the home (source) of Truth. [It is through the study of the Vedas revealed by the Omniscient God for the welfare of humanity, that men can definitely know the ultimate Truth, otherwise they have to grope in the dark]. II2II

౧౩౯౮. ఋషిః- భరద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా- అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరప్యాచార్యవిషయో వర్ణ్యతే.

౧౨ ౩౨౩౧ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨
౧౩౯౮. బ్రహ్మ ప్రజావదాభర జాతవేదో విచర్షణే।
౨౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩౨
అగ్నే యద్దీదయద్దివి ॥ ౩ ॥

౧౨ర ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩
ప. వి:- బ్రహ్మ । ప్రజావత్ - ప్ర - జావత్ । ఆ । భర । జాతవేదః - జాత - వేదః ।
౧౨ర ౩ ౧౨ర ౩౧ ౨ ౩ ౨
విచర్షణే - వి - చర్షణే । అగ్నే। యత్ । దీదయత్ । దివి ॥ ౩ ॥

పదార్థః-హే **విచర్షణే** శిష్యాణాం హితాహితయోర్ద్రష్టః, **జాతవేదః** ఉత్పన్నానాం పదార్థానాం విద్యానాం వా వేత్తః **అగ్నే** ఆచార్యవర! త్వమ్ **ప్రజావత్** ఉత్పన్న సృష్టివిజ్ఞానసహితమ్ **బ్రహ్మ** బ్రహ్మజ్ఞానమ్ **ఆభర** అస్మభ్యమ్ ఆహర, ప్రదేహి, **యత్ దివి** ద్యోతనాత్మకే అస్మాకమాత్మని **దీదయత్** దీప్యేత . ॥ ౩ ॥

భావార్థః-గురవో విద్యార్థినః సృష్టివిజ్ఞానేన పదార్థవిజ్ఞానేన భూగోలఖగోలాది విజ్ఞానేన శిల్ప విజ్ఞానేన చ సహ బ్రహ్మవిజ్ఞానమపి శిక్షయేయుః. ॥ ౩ ॥

౧౩౯౮. ఈ మంత్రమునందును ఆచార్యుల విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(విచర్షణే) శిష్యుల బాగోగులను చూచునట్టి (జాతవేదః) ఉత్పన్నపదార్థముల లేక విద్యల జ్ఞాతవగు (అగ్నే) ఆచార్యవరా! నీవు (ప్రజావత్) ఉత్పన్నసృష్టియొక్క విజ్ఞానముతోగూడిన (బ్రహ్మ) బ్రహ్మజ్ఞానమును (ఆభర) మాకు ప్రసాదించుము (యత్) అది (దివి) మా తేజోవంతమగు ఆత్మయందు (దీదయత్) ప్రకాశపరచునదై యుండవలెను.॥౩॥

భావార్థము :- గురువులు విద్యార్థులకు సృష్టివిజ్ఞానము, పదార్థవిజ్ఞానము, భూగోళ, ఖగోళము మున్నగువాని విజ్ఞానము మరియు శిల్పవిజ్ఞానముతోపాటు బ్రహ్మవిజ్ఞానమునుకూడ నేర్పవలెను. ॥3॥

1398. O Omnipresent and Omniscient God! grant us knowledge along with noble progeny, which (knowledge) may shine among wise men of truthful and sinless nature. II3II

౧౩౯౯. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

తత్ర ప్రథమాఋక్ పూర్వార్చికే ౫౨౯

క్రమాఙ్కే జీవాత్మ పరమాత్మ విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర సూర్యవర్ణనేన పరమాత్మ మహిమా ప్రకాశ్యతే.

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౩౯౯. అస్య ప్రేషా హేమనా పూయమానో

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
దేవో దేవేభిః సమపృక్త రసమ్ ।

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
సుతః పవిత్రం పర్యేతి రేభన్

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
మితేవ సద్మ పశుమన్తి హోతా ॥ ౧ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ప. వి:- అస్య । ప్రేషా । హేమనా । పూయమానః । దేవః । దేవేభిః । సమ్ । అపృక్త । రసమ్ ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర
సుతః । పవిత్రమ్ । పరి । ఏతి । రేభన్ । మితా । ఇవ । సద్మ । పశుమన్తి । హోతా ॥ ౧॥

పదార్థః-అస్య పవమానస్య సోమస్య పవిత్రతాసమ్పాదినోఽన్తర్యామినో జగదీశ్వరస్య **ప్రేషా** ప్రేరణయా **హేమనా** జ్యోతిషా చ. [హేమనా హేమ్నా, అల్లోపాభావశ్ఛాన్దసః.] **పూయమానః** పవిత్రీక్రియమాణః, **దేవః** ప్రకాశకః తాపమయః సూర్యః **దేవేభిః** ప్రకాశకైః సన్తాపకైః రశ్మిభిః **రసమ్**

భూమ్యా ఉదకమ్ **సమపృక్త** సంపత్తే. **సుతః** వాష్పీకృత్య ఊర్ధ్వం ప్రేరితః మేఘాకారతాం గతః స రసః **రేభన్** స్తనయిత్నుశబ్దం కుర్వన్ **పవిత్రమ్** అన్తరిక్షమ్ **పర్యేతి** పరిభ్రమతి. కథమివ? **హోతా** తన్నామా ఋత్విక్ **మితా** మితాని నిర్మితాని **పశుమన్తి** ధేనుయుక్తాని **సద్మ ఇవ** సద్మాని గోసదనాని యథా గోదుగ్ధఘృతాదిప్రాప్త్యర్థమ్ పర్యేతి తద్వత్. ॥౧॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥౧॥

భావార్థః-యోఽయమాదిత్యః స్వతాపేన భూమిష్ఠం సలిలం వాష్పీకృత్యాన్తరిక్షే మేఘాన్ రచయతి వర్షతి చ స సర్వోఽపి మహిమా పరమేశ్వరస్యైవ. ॥౧॥

౧౩౯౯. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౫౭౬వ మంత్రముపై జీవాత్మ పరమాత్మల విషయములో చేయబడియుండెను. ఇప్పుడిచట సూర్యునివర్ణనద్వార పరమాత్మయొక్క మహిమ వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(అస్య) ఈ పవమానసోముడు, అనగా పవిత్రదాయకుడు, అంతర్యామియగు జగదీశ్వరుని (ప్రేషా) ప్రేరణచే మరియు (హేమనా) జ్యోతిచే (పూయమానః) పవిత్రమొనర్చబడుచు (దేవః) ప్రకాశకుడు మరియు తాపమయ సూర్యుని (దేవేభిః) ప్రకాశకము, లేక సంతాపక కిరణములద్వార (రసమ్) భూతల జలముచే (సమపృక్త) కలియును (సుతః) ఆవిరియై పైకి పంపబడుచు, మేఘముల ఆకారమును పొందిన ఆ జలము (రేభన్) విద్యుద్గర్జననొనర్చుచు (పవిత్రమ్) అంతరిక్షమునందు (పర్యేతి) పరిభ్రమణమొనర్చును (హోతా ఇవ) హోతలు అను ఋత్విజులు (మితా) నిర్మాణమొనర్చిన (పశుమన్తి) గోవులతోగూడిన (సద్మ) గోసదనములందు గోక్షీరములను పొందుటకొరకు (పర్యేతి) పరిభ్రమించుచుందురు.॥౧॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము కలదు.॥౧॥

భావార్థము :- ఏ సూర్యుడు తన తాపముచే భూమిపై స్థిరమైయున్న జలములను ఆవిరగ జేసి అంతరిక్షములో మేఘములను రచించునో మరియు వర్షింపజేయునో అవియన్నియును పరమేశ్వరుని మహిమవల్లనే జరుగుచుండును.॥౧॥

1399. Made pure by God's Heavenly inspiration, a learned devotee mixes his juice of Soma (devotion commingled with wisdom) with that of other scholars. This divine son of God utters the names of the Lord naturally singing, as a feeder of animals goes to the enclosure of the cattle. II1II

౧౪౦౦. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా-పవమానః-సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

అథ మానవముద్బోధయతి.

౧౪౦౦. భద్రావస్త్రా సమన్యా3 వసానో మహాన్
కవిర్నివచనాని శంసన్।
ఆ వచ్యస్వ చమ్వోః పూయమానో
విచక్షణో జాగృవిర్దేవవీతౌ ॥ ౨ ॥

ప.వి:- భద్రా। వస్త్రా । సమన్యా । వసానః । మహాన్ । కవిః । నివచనాని - ని - వచనాని । శంసన్ । ఆ । వచ్యస్వ । చమ్వోః । పూయమానః । విచక్షణః - వి - చక్షణః। జాగృవిః । దేవవీతౌ - దేవ - వీతౌ ॥ ౨ ॥

పదార్థః:-హే మానవ! **సమన్యా** సమన్యాని సఙ్గ్రామయోగ్యాని. [సమనమ్ ఇతి సఙ్గ్రామనామ. నిఘం. ౨।౧౭.] **భద్రా** భద్రాణి **వస్త్రా** వస్త్రాణి **వసానః** ధారయన్, **మహాన్** మహత్త్వశాలీ, **కవిః** విద్వాన్, **నివచనాని** స్తోత్రాణి **శంసన్** కీర్తయన్ **చమ్వోః** ఆత్మమనసోః **పూయమానః** పవిత్రీక్రియమాణః, **విచక్షణః** దూరద్రష్టా, **దేవవీతౌ** పరమాత్మపూజాయామ్ **జాగృవిః** జాగరూకః త్వమ్ **ఆ వచ్యస్వ** సమన్తతః ప్రశంసాం ప్రాప్నుహి. [వచేః సమ్ప్రసారణాభావశ్ఛాన్దసః]. ॥ ౨ ॥

భావార్థః:-విఘ్నైర్విపద్భిశ్చ పరిపూర్ణత్వాత్ సఙ్గ్రామకల్పే జీవనే మానవో హృది వీరభావాన్ నిధాయ వీరోచితం వేశభూషాదికం సంధార్య వీరోచితాని కార్యాణి కుర్వన్ జాగరూకో మనసా పవిత్రః పరమేశ్వర పూజకశ్చ సన్ యశస్వీ భవేత్. ॥ ౨ ॥

౧౪౦౦. ఈ మంత్రములో మానవుల నుద్బోధించబడినది.

పదార్థము :- ఓ మానవా! (సమన్యా) సంగ్రామమునకు తగినట్టి (భద్రా) ఉత్తమ (వస్త్ర) వస్త్రములను (వసానః) తొడుగుకొనుచు (మహాన్) గొప్ప (కవిః) విద్వాంసుడు (నివచనాని) స్తోత్రములను (శంసన్) కీర్తించుచు (చమ్వోః) ఆత్మ మరియు మనస్సులలో (పూయమానః) పవిత్రమొనర్చబడుచు (విచక్షణః) దూరద్రష్ట (దేవవీతా) పరమాత్మపూజయందు (జాగృవిః) జాగరూకుడవగు నీవు (అవచ్యస్వ) నలువైపులనుండి ప్రశంసలను పొందుచుండుము.॥౨॥

భావార్థము :- విఘ్నములు మరియు ఆపదలతో నిండియున్న కారణమున రణక్షేత్రమువంటి జీవితములో మనుష్యుని హృదయములో వీరభావములనుంచుకొని వీరోచితమగు వేషభూషణములు మున్నగువానిని ధరించి, వీరోచితమగు కార్యములనొనర్చుచు, జాగ్రత్తగా పవిత్రమగు మనసుగలవారు మరియు పరమేశ్వరుని పూజకులుగ యశోవంతులు గావలెను.॥౨॥

1400. A mighty Sage robed in fair raiment, pronouncing invocations which create peace, being pure himself ever watchful and efficient in the attainment of God, moves on earth and heaven. Always honour O men, such a wise devotee. II2II

౧౪౦౧. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

అథ విద్వానుచ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౦౧. సము ప్రియో మృజ్యతే సానో అవ్యే

౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
యశస్తరో యశసాం క్షైతో అస్మే।

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
అభి స్వర ధన్వా పూయమానో

౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
యూయం పాత స్వస్తిభిః సదానః ॥ ౩ ॥

౨ 3 ౨ 3 ౧౨ర ౧౨ర 3 ౧౨ 3 ౧౨
ప.వి:- సమ్ - ఉ । ప్రియః । మృజ్యతే । సానౌ । అవ్యే । యశస్తరః । యశసామ్ ।
౧౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౧౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 3 ౧ ౨
క్షైతః । అస్మేఇతి । అభి । స్వర । ధన్వ । పూయమానః । యూయమ్ । పాత । స్వస్తిభిః -
3 ౧ ౨ ౧౨ర 3
సు-అస్తిభిః । సదా । నః ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే విద్వన్! **క్షైతః** క్షితిః పృథివీ తస్యాం విద్యమానః, **యశసామ్** యశస్వినాం మధ్యే **యశస్తరః** యశస్వితరః **ప్రియః** సర్వేషాం స్నేహభాజనభూతో భవాన్ **అస్మే** అస్మదర్థమ్ **అవ్యే సానౌ** రాష్ట్రభూమేః ఉచ్చపదే. [అవిః పృథివీ తస్యా ఇదమ్ అవ్యమ్.] **సం మృజ్యతే ఉ** అలంక్రియతే అభిషిచ్యతే వా. **పూయమానః** పవిత్రీ క్రియమాణః త్వమ్ **ధన్వ** అన్తరిక్షమ్. [ధన్వ ఇతి అన్తరిక్ష నామ. నిఘం...౧ । 3. ధన్వ అన్తరిక్షం ధన్వన్త్యస్మాదాపః నిరు. ౫ । ౫.] **అభి స్వర** అభిశబ్దయ' జయఘోషైరన్తరిక్షమాపూరయేత్యర్థః. [స్వృ శబ్దోపతాపయోః, భ్వాదిః.] హే విద్వాంసః. **యూయమ్ స్వస్తిభిః** కల్యాణైః **నః** అస్మాన్ రాష్ట్రవాసినః **సదా** నిత్యమ్ **పాత** రక్షత. ॥ 3 ॥

భావార్థః-రాష్ట్రే పవిత్రాచరణా విద్వాంస ఏవోచ్చపదేషు ప్రతిష్ఠాపనీయాః. ॥ 3 ॥

౧౪౦౧. ఈ మంత్రములో విద్వాంసుల గూర్చి చెప్పబడుచున్నది.

పదార్థము :- ఓ విద్వాంసా! (క్షైతః) నీవు భూమిపై నివసించువారు (యశసామ్) యశోవంతుల మధ్య (యశస్తరః) అత్యధిక యశస్వివి (ప్రియః) అందరికి ప్రియుడవగు నీవు (అస్మే) మాకొరకు (అవ్యే సానౌ) రాష్ట్రభూమిని ఉన్నతపదవిపై (సంమృజ్యతే ఉ) అలంకృతము లేక అభిషేకించబడుచున్నావు (పూయమానః) పవిత్రమొనర్చబడుచును నీవు (ధన్వ) అంతరిక్షమును (అభి స్వర) జయఘోషణములచే ప్రతిధ్వనింపజేయుము. ఓ విద్వాంసులారా! (యూయమ్) మీరు (స్వస్తిభిః) శుభములచే (నః) రాష్ట్రవాసులమగు మమ్మ (సదా) ఎల్లప్పుడును (పాత) రక్షణచేయుచుండుడు. ॥3॥

భావార్థము :- రాష్ట్రములో పవిత్రమగు ఆచరణగలవారగు విద్వాంసులనే ఉన్నతపదవులపై ప్రతిష్ఠింపజేయుట శ్రేయస్కరముగ నుండును. ॥3॥

1401. Noble and more illustrious than the noble and illustrious, dear, the Yogi though born on this earth yet established in great spiritual height which is ever to be guarded, becomes more and more pure for doing good to us. Roar out as thou art purifier O great Yogin, becoming Sanyasi. Protect us ever more with your blessings and instructions O learned persons. II3II

౧౪౦౨. ఋషిః- తిరశ్చీః । దేవతా- ఇన్ద్రః । ఛన్దః- అనుష్టుప్ । స్వరః- గాన్ధారః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే 3౫౦

క్రమాఙ్కేఽధ్యాత్మ విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పరమేశ్వరస్యాచార్యస్య నృపతేశ్చ విషయ ఉచ్యతే.

౧౪౦౨. ఏతోన్విన్ద్రం స్తవామ శుద్ధం శుద్ధేన సామ్నా ।

శుద్ధైరుక్థైర్వావృధ్వాంసం శుద్ధైరాశీర్వాన్మమత్తు ॥ ౧ ॥

ప. విః – ఆ । ఇత । ఉ । ను । ఇన్ద్రమ్ । స్తవామ । శుద్ధమ్ । శుద్ధేన । సామ్నా । శుద్ధైః । ఉక్థైః । వావృధ్వాంసమ్ । శుద్ధైః । ఆశీర్వాన్ – ఆ – శీర్వాన్ । మమత్తు ॥ ౧ ॥

పదార్థః- హే సఖాయః! **ఏత ఉ** ఆగచ్ఛత ఖలు, **ను** క్షిప్రమ్, యూయం వయం చ సంభూయ **శుద్ధేన సామ్నా** పవిత్రేణ స్తోత్రేణ **శుద్ధమ్** పవిత్రమ్ **ఇన్ద్రమ్** పరమాత్మానమ్ ఆచార్యం నృపతిం వా **స్తవామ** స్తుయామ. **శుద్ధైః ఉక్థైః** పవిత్రైః స్తోత్రైః వేదపాఠైర్వా **వావృధ్వాంసమ్** వృద్ధం ప్రత్యేకం స్తోతారం శిష్యం ప్రజాజనం వా **ఆశీర్వాన్** ఆశిషాం గోపయసాం వా అధిపతిః స పరమాత్మా, ఆచార్యః, నృపతిర్వా **శుద్ధైః** శుద్ధైరాశీర్వాదైః శుద్ధైః గోపయోభిర్వా **మమత్తు** ఆనన్దయతు. ॥౧॥

భావార్థః- స్తుతాః పరమేశ్వర, ఆచార్యో నృపతిశ్చ స్తోతౄనాశీర్వాదప్రదానేన దుగ్ధ ఘృతాద్యైశ్వర్యప్రదానేన చ వర్ధయన్తి. ॥ ౧ ॥

౧౪౦౨. ఈ మొదటిఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి 3౫౦వ మంత్రముపై అధ్యాత్మ విషయములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచట పరమేశ్వరుడు, ఆచార్యుడు, రాజువిషయములో చేయబడుచున్నది.

పదార్థము :- ఓ స్నేహితులారా! (ఏత ఉ) రండు (ను) శీఘ్రముగానే మీరు, మేము కలిసి (శుద్ధేన సామ్నా) శుద్ధమగు (శుద్ధమ్) శుద్ధ స్తోత్రములతో (ఇన్ద్రమ్) పరమాత్మ, ఆచార్యుడు, లేక రాజుయొక్క (స్తవామ) గుణములను వర్ణించవలెను (శుద్ధైః ఉక్థైః) శుద్ధ స్తోత్రముల, లేక వేదపాఠములచే (వావృధ్వాంసమ్) వృద్ధిని పొందిన ప్రతి స్తోతలు, శిష్యులు, లేక ప్రజాజనులను (ఆశీర్వాన్) ఆశీర్వాదములు, లేక గోక్షీరముల అధిపతులను ఆ పరమేశ్వరుడు, ఆచార్యుడు, లేక రాజు (శుద్ధైః) శుద్ధ ఆశీర్వాదములు, లేక గోక్షీరములచే (మమత్తు) ఆనందితులనొనర్చవలెను.॥౧॥

భావార్థము :-స్తుతియొనర్చబడిన పరమేశ్వరుడు, ఆచార్యుడు మరియు రాజు స్తోతలకు ఆశీర్వాదములనిచ్చి మరియు పాలు, నేయి మున్నగు ఐశ్వర్యముల నిచ్చి వృద్ధినొందించును.॥౧॥

1402. Friends, come soon. Let us worship the Great Holy God with pious songs of the Sama Veda, with harmonious devotion and witth pure Vedic hymns. May He be quickly pleased and may He shower His blessings on us-His devotees. Our esteemed friend Principle A.C.Bose has translated the mantra in verse as follows:-

To Thee song lover, our songs have gone,
Like a charioteer, When Sama flows.
They Call Thee Indra, like mother cows.
Lowing together to their calf. II1II

౧౪౦౩. ఋషిః-తిరశ్చీః । దేవతా-ఇన్ద్రః । ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పునః పరమేశ్వరాచార్య నృపతీనాం విషయమాహ.

౧౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౦౩. ఇన్ద్ర శుద్ధోన ఆ గహి శుద్ధః శుద్ధాభిరూతిభిః ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
శుద్ధోరయిం ని ధారయ శుద్ధోమమద్ధి సోమ్య ॥ ౨ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
ప. వి:- ఇన్ద్ర । శుద్ధః । నః । ఆ । గహి । శుద్ధః । శుద్ధాభిః । ఊతిభిః । శుద్ధః । రయిమ్ ।
౩ ౨ ౩
ని - ధారయ । శుద్ధః । మమద్ధి । సోమ్య ॥ ౨ ॥

పదార్థః-మే **ఇన్ద్ర** పరమేశ్వర ఆచార్య నృపతే వా! **శుద్ధః** పవిత్రః త్వమ్ **నః** అస్మాన్ **ఆ గహి** ఆగచ్ఛ, **శుద్ధః** పవిత్రః త్వమ్ **శుద్ధాభిః** పవిత్రాభిః **ఊతిభిః** రక్షాభిః సహ ఆగచ్ఛ. **శుద్ధః** పవిత్రః త్వమ్, అస్మాసు **రయిమ్** ఆధ్యాత్మికం భౌతికం చ ఐశ్వర్యమ్ **ని ధారయ** నిధేహి. **శుద్ధః** పవిత్రః త్వమ్, హే **సోమ్య** సౌమ్య పరమేశ్వర ఆచార్య నృపతే వా! అస్మాన్ **మమద్ధి** ఆనన్దయ. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యః స్వయం జ్ఞానేన, శరీరేణ, మనసా, వాచా, కర్మణా చ శుద్ధః స ఏవాన్యాన్ శుద్ధాన్ కర్తుం పారయతి. ॥ ౨ ॥

౧౪౦౩. ఈ మంత్రమునందును పరమేశ్వరుడు, ఆచార్యుడు మరియు రాజు విషయమే కలదు.

పదార్థము :- (ఇన్ద్ర) ఓ పరమేశ్వరా! ఆచార్యా! మరియు రాజా! (శుద్ధః) శుద్ధులగు మీరు (నః) మా వద్దికి (ఆ గహి) విచ్చేయుడు (శుద్ధః) శుద్ధులగు మీరు (శుద్ధాభిః) శుద్ధమగు (ఊతిభిః) రక్షణలతో విచ్చేయుడు (శుద్ధః) పరిశుద్ధులగు మీరు మమ్ము (రయిమ్) ఆధ్యాత్మిక లేక భౌతిక ఐశ్వర్యములను (ని ధారయ) ప్రాప్తింపజేయుడు (శుద్ధః) శుద్ధులగు మీరు (సోమ్య) సౌమ్యులగు ఓ పరమేశ్వరా, ఆచార్యా! లేక రాజా! (అస్మాన్) మమ్ము (మమద్ధి) ఆనందితులనుగ చేయుడు.॥౨॥

భావార్థము :- స్వయముగ ఎవరు జ్ఞానము, శరీరము, మనస్సు, వచనము, కర్మలచే శుద్ధులైయుందురో, అట్టివారే ఇతరులనుకూడ శుద్ధిపరచగలుగుదురు.॥౨॥

1403. O devotee possessing the wealth of Yoga, come thou pure to us, with pure protective powers, being perfectly pure thyself. Pure, send thou wealth of wisdom to us and enjoy the bliss of God, being of pure and calm nature. II2II

౧౪౦౪. ఋషిః-తిరశ్చీః । దేవతా-ఇన్ద్రః । ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పునరపి తమేవ విషయమాహ.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౪౦౪. ఇన్ద్ర శుద్ధో హి నో రయిం శుద్ధో రత్నాని దాశుషే ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
శుద్ధో వృత్రాణి జిఘ్నసే శుద్ధో వాజం సిషాససి ॥ ౩ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
ప.వి:- ఇన్ద్ర । శుద్ధః । హి । నః । రయిమ్ । శుద్ధః । రత్నాని । దాశుషే । శుద్ధః ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩
వృత్రాణి । జిఘ్నసే । శుద్ధః । వాజమ్ । సిషాససి ॥ ౩ ॥

పదార్థః- హే **ఇన్ద్ర** జగదీశ్వర ఆచార్య నృపతే వా! **శుద్ధః హి** పవిత్రః ఖలు, త్వమ్ **నః** అస్మభ్యమ్ **రయిమ్** విద్యాధనధాన్యారోగ్యాద్యైశ్వర్యమ్ దదాసి. **శుద్ధః** పవిత్రః త్వమ్ **దాశుషే** ఆత్మసమర్పణం పరోపకారం వా కుర్వతే **రత్నాని** రమణీయాని అహింసాసత్యాదీని భౌతికాని వా రత్నాని ప్రయచ్ఛసి. [రత్నధాతమం రమణీయానాం ధనానాం దాతృతమమ్ ఇతి యాస్కః. నిరు. ౭ । ౧౫.] **శుద్ధః** పవిత్రస్త్వమ్ **వృత్రాణి** విఘ్నాన్ శత్రూన్ వా **జిఘ్నసే** హంసి. [హన్ హింసాగత్యోః, అదాదిః, 'బహులం

ఛన్దసి' అ. ౨। ౪। ౭౬ ఇతి శపః శ్లుర్వ్యత్యయే నాత్మనేపదం చ.] **శుద్ధః** పవిత్రస్త్వమ్ **వాజమ్** బలమ్ **సిషాససి** దాతుమిచ్ఛసి. [షణు, దానే, సనిరూపమ్]. ॥3॥

భావార్థః-పరమేశ్వర ఆచార్యో రాజా చ జ్ఞానేన కర్మణా చరిత్రేణ చ శుద్ధాః సన్త ఏవ విద్యాసత్యాహింసారోగ్యధనబలాదిప్రదానం విఘ్నదోషశత్ర్వాదినాశనం చ కర్తుం క్షమన్తే. ॥3॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మ మహిమవర్ణణాదాచార్యస్య నృపతేశ్చాపి గుణవర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి.

౧౪౦౪. ఈ మంత్రమునందును మరల ఆ విషయమే చెప్పబడినది.

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) ఓ జగదీశ్వరా, ఆచార్యా లేక రాజా! (శుద్ధః హి) శుద్ధులగు మీరు (నః) మాకు (రయిమ్) విద్య, ధనము, ధాన్యములు, ఆరోగ్యము మున్నగు ఐశ్వర్యముల నిచ్చెదరు (శుద్ధః) పవిత్రులగు మీరు (దాశుషే) ఆత్మసమర్పణమొనర్చునట్టి, లేక పరోపకారమొనర్చునట్టివారికి (రత్నాని) అహింస, సత్యము మున్నగు రత్నములను, లేక భౌతిక సంపదలను ఇచ్చెదరు (శుద్ధః) శుద్ధులగు మీరు (వృత్రాణి) విఘ్నములు, దోషములు, లేక శత్రువులను (జిఘ్నసే) నష్టమొనర్చెదరు (శుద్ధః) పరిశుద్ధులగు మీరు (వాజమ్) బలమును (సిషాససి) ఈయదలచెదరు. ॥3॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుడు, ఆచార్యుడు మరియు రాజు, జ్ఞాన, కర్మ, ఉపాసన; చరిత్రలచే శుద్ధులగుచూనే విద్య, సత్యము, అహింస, ఆరోగ్యము, ధనము, బలము మున్నగునవి ఇచ్చుటలో మరియు విఘ్నములు, దోషములు, శత్రువుల వినాశము మున్నగునవి చేయుటయందును సమర్థులైయుందురు. ॥3॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ మహిమ, ఆచార్యులు మరియు రాజుయొక్క గుణకర్మల వర్ణన యుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పంన్నెండవ అధ్యాయములో మూడవఖండము సమాప్తమైనది.

1404. O devotee possessing the wealth of wisdom! vouchsafe us wealth of wisdom and being pure, enrich the worshipper with truth, character, love, kindness and other virtues. Pure, thou doest strike the sin dead and being embodiment of purity, thou desirest to distribute the spiritual power and the wealth of knowledge to others. II3II

౧౪౦౫. ఋషిః-సుతమ్భర ఆత్రేయః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ పరమాత్మ స్తుతి విషయమాహ.

3 ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
౧౪౦౫. అగ్నే స్తోమం మనామహే సిధ్రమద్య దివిస్పృశః ।

3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
దేవస్య ద్రవిణస్యవః ॥ ౧ ॥

3 ౨ ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౨ ౨ ౨ 3 ౧ ౨
ప. వి:- అగ్నేః । స్తోమమ్ । మనామహే । సిధ్రమ్ । అద్య । అ - ద్య । దివిస్పృశః ।
3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
దివి - స్పృశః । దేవస్య । ద్రవిణస్యవః ॥ ౧ ॥

పదార్థః- ద్రవిణస్యవః ధనబలకామాః వయమ్. [ద్రవిణః ధనం బలం వా కామయన్తే యే తే ద్రవిణస్యవః. ద్రవిణస్ శబ్దాద్ ఆత్మన ఇచ్ఛాయామర్థే క్యచి 'క్యాచ్ఛన్దసి' అ. 3 । ౨ । ౧౭౦ ఇతి ఉ ప్రత్యయః.] **అద్య** అస్మిన్ దినే **దివిస్పృశః** దివి తేజసి స్పర్శయతి ప్రవేశయతి యః తస్య **దేవస్య** తేజస్వినః **అగ్నేః** అగ్రనాయకస్య పరమాత్మనః **సిధ్రమ్** స్వభావసిద్ధమ్ **స్తోమమ్** గుణసమూహమ్ **మనామహే** ముహుర్ముహుర్గాయామః. [మ్నా అభ్యాసే, పాఘ్రాధ్మాస్థామ్నా... అ. ౭ । 3 । ౭౮ ఇతి ధాతోర్మనాదేశః, వ్యత్యయేనాత్మనే పదమ్]. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరస్యోపాసనయా తదీయగుణగానేన చ మనుష్య ఆధ్యాత్మికమైశ్వర్యమాత్మ బలం చ ప్రాప్నోతి. ॥ ౧ ॥

౧౪౦౫. ఈ మంత్రములో పరమాత్మస్తుతివిషయము కలదు.

పదార్థము :-(ద్రవిణస్యవః) ధనము మరియు బలముల కోరికగల మేము (అద్య) నేడు (దివిస్పృశః) తేజమునందు ప్రవేశమొనర్చజేయునట్టి (దేవస్య) తేజస్వి (అగ్నేః) అగ్రనాయకుడగు పరమాత్మయొక్క (సిధ్రమ్) స్వభావసిద్ధమగు (స్తోమమ్) గుణసమూహములను (మనామహే) నిరంతరము గానమొనర్చెదము.॥౧॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుని ఉపాసనలచే మరియు ఆయన గుణగానములచే మనుష్యులు ఆధ్యాత్మిక ఐశ్వర్యములు మరియు ఆత్మబలమును పొందుచుందురు.॥౧॥

1405. Eager for wealth of knowledge and power, we meditate upon god's effectual laud to - day and the knowledge revealed by Him for the welfare of humanity, which helps us to accomplish all noble objects. God being Omni-present touches heaven. II1II

౧౪౦౬. ఋషిః-సుతవమ్భర ఆత్రేయః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరోఽస్మభ్యం కిం కుర్యాదిత్యాశాస్యతే.

౩౧ ౨ ౩ ౨౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
౧౪౦౬. అగ్నిర్జుషత నో గిరో హోతా యో మానుషేష్వా ।

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
స యక్షద్దైవ్యం జనమ్ ॥ ౨ ॥

ప. వి:- అగ్నిః । జుషత । నః । గిరః । హోతా । యః । మానుషేషు । ఆ । సః । యక్షత్ । దైవ్యమ్ । జనమ్ ॥౨॥

పదార్థః-అగ్నిః అగ్రనాయకః పరమేశ్వరః **నః** అస్మాకమ్ **గిరః** స్తుతివాచః ప్రార్థనావాచో వా జుషత సేవేత, స్వీకుర్యాత్. [జుషీ ప్రీతిసేవనయోః తుదాదిః, విధ్యర్థే లజి. అడాగమాభావః.] **యః** పరమేశ్వరః **మానుషేషు** మనుష్యేషు **హోతా** [తేషాం జీవనయజ్ఞస్య నిష్పాదకః సన్.] **ఆ** ఆవసతి [ఉపసర్గశ్రుత్యా యోగ్యక్రియాధ్యాహారః.] **సః** అసౌ **దైవ్యమ్** దివ్యేషు గుణేషు నిష్ణాతమ్ **జనమ్** విద్వాంసమ్ యక్షత్ అస్మభ్యం ప్రదద్యాత్. [యజ దానార్థః, సిబ్బహులం లేటి. అ. ౩ । ౧ । ౩౪ ఇతి సిబాగమే రూపమ్]. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యస్మిన్ రాష్ట్రే దివ్యగుణా విద్వాంసో జనా భవన్తి తద్ రాష్ట్రం సమున్నతం జాయతే. ॥ ౨ ॥

౧౪౦౬. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుడు మనకొరకేమిచేయవలెనను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(అగ్నిః) అగ్రనాయకుడగు పరమేశ్వరుడు (నః) మాయొక్క (గిరః) స్తుతి, లేక ప్రార్థనల వాణులను (జుషత) స్వీకరించవలెను (యః) ఆ పరమాత్మ (మానుషేషు) మనుష్యులందు (హోతా) వారి జీవనయజ్ఞముల హోతయగుచు (ఆ) నివసించుచున్నాడు. (సః) ఆయన దివ్యగుణములలో నిష్ణాతుడు (జనమ్) విద్వాంసులకు (యక్షత్) మమ్ము దానమొనర్చుగాక! ॥౨॥

భావార్థము :-విద్వాంసులుగల రాజ్యము అత్యంత ఉన్నతి గలిగియుండును.॥౨॥

1406. May the Omniscient God, Who is the Giver of happiness and the fruit of actions among men accept our earnest prayers. He gives peace and bliss to divine persons who possess noble virtues. II2II

౧౪౦౭. ఋషిః-సుతమ్భర ఆత్రేయః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరం స్తౌతి.

౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨౩ ౨ ౩ ౧౨
౧౪౦౭. త్వమగ్నే సప్రథా అసి జుష్టో హోతా వరేణ్యః ।

౧ ౨ ౩ ౧ర ౨ర
త్వయా యజ్ఞం వి తన్వతే ॥ 3 ॥

౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర
ప. వి:- త్వమ్ । అగ్నే । సప్రథాః । అసి । జుష్టః । హోతా । వరేణ్యః । త్వయా ।
3 ౨ 3
యజ్ఞమ్ । వి । తన్వతే ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** అగ్రనాయక తేజోమయ పరమాత్మన్! త్వమ్ **సప్రథాః** యశస్వీ. [ప్రథ ప్రఖ్యానే, సర్వధాతుభ్యోఽసున్. ఉ. ౪ । ౧౯౦ ఇత్యసున్. ప్రథసా సహ వర్తతే ఇతి సప్రథాః. జుష్టః ప్రియః [జుషీ ప్రీతి సేవనయోః.] **హోతా** సుఖప్రదాతా, **వరేణ్యః** సర్వైః వరణీయశ్చ **అసి** విద్యసే. ఉపాసకాః **త్వయా** త్వత్సాహాయ్యేన **యజ్ఞమ్** జీవనయజ్ఞమ్ **వితన్వతే** విస్తారయన్తి. ॥ 3 ॥

భావార్థః-మానవాః స్వకీయం జీవనయజ్ఞం పరమయశసః పరమేశ్వరస్య సహయోగేనైవ పూర్ణతాం నేతుం పారయన్తి. ॥ 3 ॥

౧౪౦౭. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుడు స్తుతింపబడినాడు.

పదార్థము :-(అగ్నే) అగ్రనాయకుడవు, తేజస్వివిగు ఓ పరమాత్మా! నీవు (సప్రథాః) యశస్వివి (జుష్టః) ప్రియుడవు (హోతా) సుఖప్రదాతవు మరియు (వరేణ్యః) అందరిచే వరించదగినవాడవు (అసి) ఐ యున్నావు. ఉపాసకులు (త్వయా) నీ సహాయముతోనే (యజ్ఞమ్) జీవనయజ్ఞమును (వితన్వతే) వ్యాప్తపరచెదరు.॥3॥

భావార్థము :-మనుష్యులు తమ జీవనరూపయజ్ఞమును పరమయశోవంతుడగు పరమేశ్వరుని సహకారము వల్లనే పూర్ణమొనర్చుకొనగలుగుదురు.॥3॥

1407. Thou O Supreme Leader, art Omnipresent. Thou art Dear and excellent Giver of peace. It is through Thee or by Thy assistance, that men make the yajna (self sacrifice) complete. II3II

౧౪౦౮. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా -పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః- ధైవతః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౨౮

క్రమాఙ్కే పరమాత్మవిషయే వ్యాఖ్యాతా. అత్ర నృపతే ర్జీవాత్మనశ్చ విషయ ఉచ్యతే.

౩౧ ౨౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౦౮. అభి త్రిపృష్ఠం వృషణం వయోధా మఙ్గోషిణ
౩ ౧ ౨ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ఉ
మవావశన్త వాణీః । వనా వసానో వరుణో న
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
సిన్ధుర్వి రత్నధా దయతే వార్యాణి ॥ ౧ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨
ప. వి:- అభి । త్రిపృష్ఠమ్ - త్రి-పృష్ఠమ్ । వృషణమ్ । వయోధామ్ - వయః-ధామ్ ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨
అఙ్గోషిణమ్ । అవావశన్త । వాణీః । వనా । వసానః । వరుణః । న । సిన్ధుః । వి । రత్నధాః -
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
రత్న-ధాః । దయతే । వార్యాణి ॥ ౧ ॥

పదార్థః- ప్రథమో నృపతిపరః. వాణీః వాణ్యః, ప్రజానాం వాచః **త్రిపృష్ఠమ్** త్రీణి పృష్ఠాని యస్య తమ్ - విశః ఏకం పృష్ఠమ్, సభాసమితీ ద్వితీయం పృష్ఠమ్, సేనా తృతీయం పృష్ఠమ్. [స విశోఽనువ్యచలత్, తం సభా చ సమితిశ్చ సేనా చ. (అథ. ౧౫. ౯ । ౧, ౨) ఇతి వచనాత్.] **వృషణమ్** బలవన్తం సుఖవర్షకం వా, **వయోధామ్** వయసః అన్నస్య ధాతారం ప్రదాతారమ్. [వయః ఇత్యన్ననామ. నిరు. ౬ । ౪.] **అఙ్గోషిణమ్** సర్వేషు రాజ్యాఙ్గేషు కృతనివాసమ్. [అఙ్గపూర్వాద్ వసతేరిన్ ప్రత్యయః ధాతోః సమ్ప్రసారణం చ. 'స్వామ్యమాత్యసుహృత్కోశ రాష్ట్ర దుర్గబలాని చ రాజ్యాఙ్గాని' ఇత్యమరః [౨ । ౮ । ౧౮.] ఏతాదృశం సోమం నృపతిమ్ **అభి అవావశన్త** అభి స్తువన్తి. [వాశృశబ్దే, యఙ్లుగన్తాలఙ్. 'వావశానః వష్టేర్వా వాశ్యతేర్వా' ఇతి నిరుక్తమ్ ౫.౧.] **వనా** వనాని అరణ్యాని **వసానః** ఆచ్ఛాదయన్ **వరుణః న** అగ్నిరివ. [త్వమగ్నేవరుణోజాయసే. ఋ. ౫ । ౩ । ౧ ఇతి శ్రుతేః. 'యో వై వరుణః సోఽగ్నిః' ఇతి చ బ్రాహ్మణమ్. [శ. ౫ । ౨ । ౪ । ౧౩.] **వనా** వనాని తేజాంసి. [వనమితి రశ్మినామ. నిఘం...౧ । ౫.] **వసానః** ధారయన్ సం సోమో నృపతిః **సిన్ధుః** సముద్ర ఇవ ఇతి లుప్తోపమమ్ **రత్నధాః** రత్నాకరః సన్ **వార్యాణి** వరణీయాని రత్నాని రమణీయాని ఐశ్వర్యాణి **వి దయతే** విశేషేణ ప్రజాభ్యో దదాతి.

ద్వితీయో జీవాత్మపరః. **త్రిపృష్ఠమ్** త్రీణి పృష్ఠాని జ్ఞానకర్మోపాసనారూపాణి యస్య తమ్, **వృషణమ్** బలినమ్ బల వర్షకం వా, **వయోధామ్** వయసః ఆయుష ధారయితారమ్ **అఙ్గోషిణమ్** ఈశస్తో మవన్తం సోమం జీవాత్మానమ్. [ఆఙ్గూషః స్తోమః ఆఘోషః ఇతి యాస్కః. నిరు. ౫।౧౧.] **వాణీః** వేదవాచః **అభి అవావశన్త** స్తువన్తి, మహత్తాం వర్ణయన్తీత్యర్థః - సూరిరసి వర్చోధా అసి తనూపానో ఽసి. ఆప్నుహిశ్రేయాంసమతి సమంక్రామ. అథ. ౨ । ౧౧ । ౪ ఇత్యాదిభిరుత్సాహప్రదైర్వచోభిరుద్ బోధయన్తీత్యర్థః. **వరుణః న** సూర్య ఇవ **వనా** తేజాంసి **వసానః**, ధారయన్, **సిన్ధుః** రత్నాకరః ఇవ **రత్నధా** రమణీయానాం సద్గుణరత్నానాం ధారయితా స సోమః జీవాత్మా **వార్యాణి** వారయితవ్యాని విఘ్నాదీని **విదయతే** విశేషేణ హినస్తి. ॥ ౧ ॥

అత్ర శ్లేషః శ్లిష్టోపమా లుప్తోపమాచాలఙ్కారః.

భావార్థః-యో రాజా ప్రజా అనురఞ్జయతి ప్రజా అపి తస్య గుణాన్ గాయన్తి. తథైవ యో దేహధారీ జీవాత్మా స్వశక్తిం పరిచిత్య స్వకీయతేజోభిః సర్వానాన్తరాన్ బాహ్యాంశ్చ విఘ్నానున్మూలయతి స సర్వత్ర విజయతే. ॥ ౧ ॥

౧౪౦౮. ఈ మొదటి మంత్రము పూర్వార్చికయందలి ౫౨౦వ మంత్రముపై పరమాత్మ విషయముపై వ్యాఖ్యానించబడియుండెను. ఇప్పుడిచ్చట రాజు మరియు జీవాత్మవిషయములో వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-మొదట రాజు పక్షములో :- (వాణీః) ప్రజల వాణులు (త్రిపృష్ఠమ్) ప్రజలు, సభ లేక సమితి మరియు సైన్యము అను నీ మూడు శక్తులుగల (వృషణమ్) శక్తిశాలి, లేక సుఖవర్షకుడు (వయోధామ్) అన్నముల ప్రదానమొనర్చు (అఙ్గోషిణమ్) రాజ్యముయొక్క సర్వాంగములందు వ్యాప్తమై యున్నట్టి రాజును (అభి అవావశన్త) ప్రశంసించుచుందురు. (వనా) అరణ్యములను (వసానః) ఆచ్ఛాదన మొనర్చుచు (వరుణః న) అగ్నివలె (వనా) తేజములను (వసానః) ధారణమొనర్చుచున్న ఆ రాజు (సిన్ధుః) సముద్రమువలె (రత్నధాః) రత్నములను ధారణమొనర్చువాడగుచు (వార్యాణి) వరించదగిన రత్నములు, అనగా రమణీయమగు ఐశ్వర్యములను (వి దయతే) విశేషరూపమున ప్రజలకు ప్రదానమొనర్చుచుండును.

రెండవది జీవాత్మపక్షములో :-(వాణీః) వేదవాణులు (త్రిపృష్ఠమ్) జ్ఞాన, కర్మ, ఉపాసనరూప మూడుశక్తులు గలవిగ (వృషణమ్) శక్తివంతము మరియు బలమును వర్షించునవియై (వయోధామ్) ఆయువును ధరించునట్టి (అఙ్గోషిణమ్) ఈశ్వరస్తుతి నొనర్చునట్టి జీవాత్మయొక్క (అభి అవావశన్త) స్తుతియొనర్చును అనగా మహత్వమును వర్ణన మొనర్చుచుండును. ''నీవు విద్వాంసుడవు, వర్చస్వివి, శరీరరక్షకుడవైయున్నావు. శ్రేష్ఠులను కలుసుకొనుము. సమానులలో ముందుకు సాగిపొమ్ము అథ.౨-౧౧-౪'' మున్నగు మంత్రములచే ఆత్మను ఉద్బోధనమొనర్చబడినది (వరుణః న) సూర్యునివలె (వనా) తేజములను (వసానః) ధారణమొనర్చుచు (సిన్ధుః) రత్నముల

నిధియగు సముద్రమువలె (రత్నధాః) రమణీయమగు రత్నములవంటి సద్గుణములను ధారణమొనర్చునట్టి ఆ సోమజీవాత్మ (వార్యాణి) నివారించదగిన విఘ్నములు మున్నగువానిని (విదయతే) విశేషరూపములో నష్టమొనర్చివేయును. ॥౧॥

దీనిలో శ్లేష, శ్లిష్టోపమా మరియు లుప్తోపమాలంకారములు గలవు.॥౧॥

భావార్థము :- ప్రజలను ఆనందముగనుంచునట్టి రాజును ప్రజలు ఆయన గుణగానముల నొనర్చుచుందురు. అటులనే ఆ దేహధారియగు జీవాత్మ తన శక్తిని తెలిసికొని తన తేజముతో సకల ఆంతరిక మరియు బాహ్యవిఘ్నములను నిర్మూలన మొనర్చివేయును. మరియు సర్వత్ర విజయలాభమును పొందుచుండును.॥౧॥

1408. The speeches of devotion desire and invoke God Who pervades the earth, the heaven and the middle regions, Who is showerer of happiness and bliss and Who is the Spport of life. Dwelling in the rays of the sun or the hearts of the devotees, God Who is the Ocean of noble virtues and is possessor of every thing that gives joy, gives to the wise devotees all desirable objects and blessings. II1II

౧౪౦౯. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

అథ నృపతిం జీవాత్మానం చోద్బోధయతి.

౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨౩ ౧౨
౧౪౦౯. శూర గ్రామః సర్వవీరః సహావాన్ జేతా పవస్వ సనితా ధనాని ।

౩౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩౧ ౨ర
తిగ్మాయుధః క్షిప్రధన్వా సమత్స్వషాఢః

౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
సాహ్వాన్ పృతనాసు శత్రూన్ ॥ ౨ ॥

౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౧౨ర
ప. వి:- శూరగ్రామః - శూర - గ్రామః । సర్వవీరః - సర్వ - వీరః । సహావాన్ । జేతా ।
౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩౧ ౨ ౩౨ ౩ ౧౨ ౩౨ ౩
పవస్వ । సనితా । ధనాని । తిగ్మాయుధః । తిగ్మ-ఆయుధః । క్షిప్రధన్వా - క్షిప్ర - ధన్వా ।
౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
సమత్సు - స - మత్సు । అషాఢః । సాహ్వాన్ । పృతనాసు । శత్రూన్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-ప్రథమో నృపతిపరః! హే సోమవీరరాజన్! **శూరగ్రామః** శూరో గ్రామో యోద్ధృసంఘః యస్య సః, **సర్వవీరః** సర్వే ప్రజాజనా వీరా యస్య సః, **సహావాన్** సహనశీలః, **జేతా** విజయశీలః, **ధనాని** ఐశ్వర్యాణి **సనితా** దాతా, **తిగ్మాయుధః** తీక్ష్ణశస్త్రాస్త్రః, **క్షిప్రధన్వా** ఆశుధనుష్కః, **సమత్సు** యుద్ధేషు **అషాఢః** అనభిభూతః, **పృతనాసు** రిపుసేనాసు **శత్రూన్** రిపూన్ **సాహ్వాన్** పరాజేతా, త్వమ్. [దాశ్వాన్ సాహ్వాన్ మీఢ్వాంశ్చ. అ. ౬।౧।౧౨ ఇతి షహ మర్షణే ఇత్యేతస్య క్వసౌ పరస్మైపదముపధా దీర్ఘత్వమద్విర్వచనమనిట్త్వం చ నిపాత్యతే.] **పవస్వ** విక్రమస్వ. [పవతే గతికర్మా. నిఘ. ౨।౧౪].

ద్వితీయో జీవాత్మపరః. హే సోమ జీవాత్మన్! **శూరగ్రామః** శూరో గ్రామః ప్రాణసమూహో యస్య సః, **సర్వవీరః** సర్వే మనో బుద్ధ్యాదయో వీరాః యస్య సః, **సహావాన్** ఉత్సాహవాన్, **జేతా** విజయశీలః, **ధనాని** సద్గుణరూపాణి ఐశ్వర్యాణి **సనితా** సంభక్తా, **తిగ్మాయుధః** తిగ్మాని తీక్ష్ణాని ఆయుధాని శత్రుభర్జకతేజాంసి యస్య సః, **క్షిప్రధన్వా** క్షిప్రప్రణవజపరూపధనుష్కః. [ప్రణవో ధనుః. ము. ౨।౨।౪ ఇతి ప్రామాణ్యాత్]. **సమత్సు** ఆన్తరికేషు దేవాసురసఙ్గ్రామేషు **అషాఢః** అపరాజితః, **పృతనాసు** కామక్రోధాదీనాం సేనాసు **శత్రూన్** రిపూన్ **సాహ్వాన్** పరాజితవాన్ త్వమ్ **పవస్వ** క్రియాశీలో భవ, స్వాత్మానం పునీహి వా. ॥ ౨ ॥

అత్ర శ్లేషాలఙ్కారః. విశేషణానాం సాభిప్రాయత్వాత్ పరికరోఽపి. ఏతాదృశ విలక్షణ గుణవిరాజితస్త్వం చేత్ విక్రమం న దర్శయసి క్రియాశీలో న భవసి పవిత్రాచారో వా న జాయసే తర్హీమే గుణా భారభూతా ఏవేత్యాశయః ॥ ౨ ॥

భావార్థః-దేహే మనుష్యస్యాత్మా రాష్ట్రే చ రాజా యది శత్రూన్ పరాజిత్య యోగం క్షేమం చ విధత్తస్తర్హి దేహస్య రాష్ట్రస్య చ స్వరాజ్యమక్షుణ్ణం జాయతే. ॥ ౨ ॥

౧౪౯. ఈ మంత్రములో రాజు మరియు జీవాత్మ నుద్బోధించబడినది.

పదార్థము :-మొదట రాజుపక్షములో :- ఓ సోమ, అనగా వీరుడవగు రాజా! (శూరగ్రామః) శూరులగు యోధసమూహములుగల (సర్వవీరాః) సమస్త వీరులగు ప్రజలు గల (సహావాన్) సహనశీలురు (జేతా) విజయశీలురు (ధనాని) ఐశ్వర్యముల (సనితా) దాతలు, (తిగ్మాయుధః) తీక్ష్ణములగు శస్త్రాస్త్రములుగల (క్షిప్రధన్వా) శీఘ్రకారియగు ధనుస్సుగల (సమత్సు) యుద్ధములందు (అషాఢః) పరాజయము పొందునట్టి (పృతనాసు) శత్రుసైన్యముల (శత్రూన్) శత్రువులను (సాహ్వాన్) పరాజయమొనర్చునట్టి నీవు (పవస్వ) పరాక్రమమును ప్రదర్శించుము.

రెండవది జీవాత్మపక్షములో :- సోముడవగు ఓ జీవాత్మా! (శూరగ్రామః) శూరులగు వీరులుగల (సర్వవీరః) ఎవరి మనస్సు, బుద్ధి మున్నగువానియందు వీరత్వము నిండియుండునో, అట్టి (సహావాన్) ఉత్సాహవంతుడగు (జేతా) విజయశీలుడు (ధనాని) సద్గుణరూప ఐశ్వర్యములను

(సనితా) పొందునట్టి (తిగ్మాయుధః) తీక్షణమగు శత్రువులను దహించివేయు తేజముగల (క్షిప్రధన్వా) వేగముగ నడుచునట్టి ప్రణవజపమువంటి ధనుస్సు గలిగిన (సమత్సు) అంతరిక దేవాసుర సంగ్రామములందు (అషాఢః) పరాజితులుగానట్టి (పృతనాసు) కామక్రోధములు మున్నగు (శత్రూన్) శత్రుసైన్యముల (సాహ్వాన్) పరాజయమొనర్చునట్టి మీరు (పవస్వ) క్రియాశీలురగుడు. అనగా స్వయముగ పవిత్రమొనర్చుకొనుడు.॥౨॥

దీనియందు శ్లేషాలంకారము గలదు. విశేషణములు సాభిప్రాయముగ నుండుటచే పరికర అలంకారము కూడ కలదు. ఇట్టి విలక్షణ గుణములచే సుశోభితుడవైయుండియును నీవొకవేళ విక్రమడవు గాన్పించకుండినచో క్రియశీలుడవుగ గాకుండెదవు. అనగా పవిత్రాచరణ యుంచకుండినచో ఈ గుణములు భారముగ నుండిపోగలవనియే దీనియాశయము.॥౨॥

భావార్థము :-శరీరములో మనుష్యుల ఆత్మ మరియు రాష్ట్రములో రాజు ఒకవేళ శత్రువులను పరాజయమొనర్చి యోగక్షేమములనొనర్చినచో దేహము మరియు రాష్ట్రముయొక్క స్వరాజ్యత్వము అవిచ్ఛిన్న రూపమున నుండగలవు.॥౨॥

1409. O God! Great Conqueror, warrior-girt, Lord of all heroes, flow on Thy way and purify us as he who winneth the wealth of wisdom. Thou art the Destroyer of the cruel, overthrower of the wicked, never - vanquished in battles, vanquishing in fight all internal foes in the form of lust, anger, ignorance, pride and jealousy etc. II2II

౧౪౧౦. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

అథ పరమాత్మానం రాజానం చ ప్రార్థయతే.

౩౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ర ౩
౧౪౧౦. ఉరుగవ్యూతిరభయాని కృణ్వన్సమీచీనే ఆ పవస్వా

౧ ౨ ౩౧ ౨ర ౩ ౧౩ ౨ ౧
పురన్ధీ । అపః సిషా సన్నుషసః స్వా౨౩ర్గాః సం

౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
చిక్రదో మహో అస్మభ్యం వాజాన్ ॥ ౩ ॥

౩౧౨ ౩౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨
ప. వి:– ఉరుగవ్యూతిః – ఉరు – గవ్యూతిః । అభయాని – అ – భయాని । కృణ్వన్ ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩౧౨ ౩౨
సమీచీనే – సమ్ – ఈచీనే ఇతి । ఆ । పవస్వ । పురన్ధీ – పురమ్ – ధీ ఇతి । అపః ।
౧౨ర ౩౧౨ ౧౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౧౨ర
సిషాసన్ । ఉషసః । స్వః । గాః । సమ్ । చిక్రదః । మహః । అస్మభ్యమ్ । వాజాన్ ॥ ౩ ॥

పదార్థః- **ప్రథమః** పరమాత్మపరః. హే సోమ సర్వాన్తర్యామిన్ పరమాత్మన్! **ఉరు గవ్యూతిః** విస్తీర్ణమార్గః విస్తీర్ణకార్యక్షేత్రః ఇత్యర్థః, సర్వేషామ్ **అభయాని** భయరాహిత్యాని **కృణ్వన్** కుర్వన్ త్వమ్ **సమీచీనే** పరస్పరం సఙ్గతే **పురన్ధీ** ద్యావాపృథివ్యౌ. [పురన్ధీ ఇతి ద్యావాపృథివ్యోర్నామ. నిఘం...౩ ।౩౦.] దేహపుర్యాః ధారకౌ ప్రాణాపానౌ వా **ఆ పవస్వ** ఆ పునీహి. **అపః** ఉదకాని, **ఉషసః** ప్రభాత కాన్తీః, **స్వః** సూర్యమ్, **గాః** భూమీశ్చ **సిషాసన్** ప్రయచ్ఛన్ త్వమ్. [షణుదానే స్వార్థికః సన్] **అస్మభ్యమ్** అస్మత్కృతే **మహః వాజాన్** మహాన్తి అన్నధనబలాదీని **సంచిక్రదః** ఆహ్వయసి దదాసీత్యర్థః. [సంపూర్వః క్రది ఆహ్వానే రోదనే చ ణిజన్తస్య లుఙి రూపమ్, అడాగమాభావశ్ఛాన్దసః].

ద్వితీయః నృపతిపరః. హే సోమ ప్రజాపాలక రాజన్ **ఉరుగవ్యూతిః** రాష్ట్రే యాతాయాతాయ విస్తీర్ణ మార్గాణాం నిర్మాపయితా, తేషు మార్గేషు **అభయాని** భయరాహిత్యాని **కృణ్వన్** కుర్వన్ త్వమ్ **సమీచీనే** సమ్యక్ కార్యతత్పరౌ **పురన్ధీ** స్త్రీ పురుషౌ **ఆ పవస్వ** సహాయతార్థమ్ ఆగచ్ఛ. త్వమ్ **అపః** నదీప్రపాతాదీనామ్ ఉదకాని, **ఉషసః** విద్యుతః. [ఉషా వస్తేః కాన్తికర్మణః, ఉచ్చైతేరితరా మాధ్యమికా. నిరు... ౧౨ । ౬. అపోషా అనసః సరత్ సంపిష్టాదహ విభ్యయుషీ (ఋ. ౪ ।౩౦ । ౧౦) అపాసరదుషా అనసః సంపిష్టాన్మేఘాద్ బిభ్యుషీ. నిరు ౧౧ ।౪౩.] **స్వః** సూర్యమ్ **గాః** భూమీశ్చ **సిషాసన్** సంభక్తుమ్ ఉపయోక్తుమ్ ఇచ్ఛన్ **అస్మభ్యమ్** ప్రజాభ్యః **మహో వాజాన్** మహాన్తి అన్నధనాదీని **సంచిక్రదః** సమాహ్వాయ, సమానయేత్యర్థః. ॥ ౩ ॥

అత్ర శ్లేషాలఙ్కారః. ॥ ౩ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరేణాస్మభ్యం భూవ్యుదకవాయువిద్యుత్సూర్యరశ్మ్యాదయః పదార్థా నిఃశుల్కం ప్రదత్తాః సన్తి. రాజ్ఞః కర్తవ్యమస్తి యత్తాన్ శిల్పకార్యేషూపయుజ్య రాష్ట్రవాసినః సుఖయేత్. ॥ ౩ ॥

౧౪౧౦. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ మరియు రాజును ప్రార్థించు విషయము గలదు.

పదార్థము :-మొదట పరమాత్మపక్షములో :- సోమ, అనగా సర్వాంతర్యామివగు ఓ పరమేశ్వరా! (ఉరుగవ్యూతి) విస్తీర్ణమార్గము, లేక కార్యక్షేత్రముగలవారందరిని (అభయాని) నిర్భయత్వముగ (కృణ్వన్) నుంచునట్టి నీవు (సమీచీనే) పరస్పరము కలిసియుండునట్టి (పురన్ధీ)

ద్యులోక, భూలోకములను మరియు శరీరపురికి ధారణకర్తలగు ప్రాణ, అపానములను (ఆ పవస్వ) పవిత్రమొనర్చుము (అపః) జలములను (ఉషసః) ఉషలను (స్వః) సూర్యుని మరియు (గాః) భూములను (సిషాసన్) ఇచ్చునట్టి నీవు (అస్మభ్యమ్) మాకొరకు (మహః వాజాన్) మహనీయమగు అన్నము, ధనము, బలము మున్నగువానిని (సం చిక్రదః) పిలిచెదవు, ప్రదానమొనర్చెదవు.

రెండవది రాజు పక్షములో :- సోమ, అనగా ప్రజాపాలకుడవగు ఓ రాజా! (ఉరుగవ్యూతిః) రాష్ట్రములో రాకపోకలకొరకు విశాలమగు మార్గములను నిర్మించునట్టి మరియు ఆ మార్గములపై (అభయాని) నిర్భయత్వముగ ఆవాగమనములనొనర్చునట్లు (కృణ్వన్) చేయునట్టి నీవు (సమీచీనే) నిర్భయముగ ఉత్తమరీతిలో కార్యములందు తత్పరులగు (పురన్ధీ) స్త్రీపురుషుల (ఆ పవస్వ) సహాయముకొరకు ప్రయత్నించుము. నీవు (అపః) నదులు, సెలయేర్లు మున్నగువాని జలములను (ఉషసః) విద్యుత్తులను (సవః) సూర్యుని మరియు (గాః) భూములను (సిషాసన్) ఉపయోగమునకు తెచ్చుటకు యోజనలను సిద్ధపరచుచు (అస్మభ్యమ్) ప్రజలమగు మాకొరకు (మహః వాజాన్) గొప్ప అన్నము, ధనము మున్నగువానిని (సంచిక్రదః) సాధించుచు ప్రజలకు ప్రాప్తింపజేయుము.॥3॥

ఈ మంత్రములో శ్లేషాలంకారము గలదు.॥3॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరుడు మనకొరకు భూమి, జలము, వాయువు, సూర్యుడు, కిరణములు మున్నగు పదార్థములను ఎట్టి మూల్యము లేకుండనే ఇచ్చినాడు. ఇక రాజుకర్తవ్య మేమనగా వానిని శిల్పకార్యములందు ఉపయోగించి రాష్ట్రప్రజలను సుఖవంతులనుగ నొనర్చవలెను.॥3॥

1410. Giving fearlessness and security, O Lord of wide dominion, send us both heaven and earth with all their fullness. Making proper distribution of the deeds and the Dawns of Divine Illumination and happiness, Thou givest us the Vedic Revelation so that we may acquire great wealth of wisdom, food and power. II3II

౧౪౧౧. ఋషిః-నృమేధా పురుమేధౌ । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ) । స్వరః-మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౪౮

క్రమాజ్కే పరమాత్మ నృపత్యోర్విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర యుగపత్ పరమాత్మ నృపత్యాచార్యాణాం విషయో వర్ణ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ర౩౧ ౨
౧౪౧౧. త్వమిన్ద్ర యశా అస్యృజీషీ శవసస్పతిః ।

౨ ౩ ౧ ౨ ౩౨ఉ ౩
త్వం వృత్రాణి హంస్యప్రతీన్యేక

౨౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨
ఇత్పుర్వనుత్తశ్చర్షణీధృతిః ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨
ప.వి:– త్వమ్ । ఇన్ద్ర । యశాః । అసి । ఋజీషీ । శవసః । పతిః । త్వమ్ । వృత్రాణి ।
౩ ౩౨ ౩ ౧౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩
హంసి । అప్రతీని – అ – ప్రతీని । ఏకః । ఇత్ । పురు । అనుత్తః – అ – నుత్తః ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
చర్షణీధృతిః – చర్షణి – ధృతిః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్ద్ర** పరమాత్మన్ రాజన్ ఆచార్య వా! **త్వమ్ యశాః** యశస్వీ, **ఋజీషీ** ఋజునీతిః, **శవసః పతిః** ఆత్మబలస్య దేహబలస్య విద్యాబలస్య వా స్వామీ చ **అసి** వర్తసే. **ఏకః ఇత్** అద్వితీయః ఏవ **త్వమ్ పురు** పురూణి బహూని **అప్రతీని** అప్రతిద్వన్ద్వీని **వృత్రాణి** అజ్ఞానపాపదుఃఖదుర్వ్యసనాదీని **హంసి** వినాశయసి. హే పరమాత్మన్, రాజన్, ఆచార్య వా! త్వమ్ **అనుత్తః** కేనాపి అప్రేరితః, స్వత ఏవ **చర్షణీధృతిః** మనుష్యాణాం ధారకో భవసి. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యథా పరమేశ్వరో జగదుపకారకైః స్వకార్యైః కీర్తిమాన్ సన్ ఋజునీత్యా సర్వేషాం దోషదుఃఖదుర్వ్యసనాదీని హన్తి తథైవ నృపతినా గురుణా చ కార్యమ్. ॥ ౧ ॥

౧౪౧౧. ఈ ప్రథమ ఋచ, అనగా మంత్రముయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౨౪౮వ మంత్రమున పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములో చేయబడియుండెను. ఇచ్చట పరమాత్మ, రాజు మరియు ఆచార్యులను కలిపిన విషయము వర్ణించబడియున్నది.

పదార్థము :- ఓ (ఇంద్ర) పరమేశ్వరా, రాజా, లేక ఆచార్యులారా! (త్వమ్) మీరు (యశాః) యశస్వీ, (ఋజీషీ) సరళనీతి మరియు (శవసః పతిః) ఆత్మబలము, శరీర బలము, లేక విద్యాబలముల స్వాములై (అసి)యున్నారు (ఏకః ఇత్) అద్వితీయులుగానే (త్వమ్) మీరు (పురు) అనేకములగు (అప్రతీని) అప్రతిద్వంద్వులగు అజ్ఞానము, పాపములు, దుఃఖములు, దుర్వ్యసనములను (హంసి) నష్టమొనర్చెదరు. ఓ పరమాత్మా, రాజా, లేక ఆచార్యులారా! మీరు (అనుత్తః) ఎవ్వరిచేతను ప్రేరితులుగాకుండనే స్వయముగనే (చర్షణీధృతిః) మనుష్యులను ధరింపజేయువారలై యున్నారు.॥౧॥

భావార్థము :- ఏ విధముగ ప్రపంచమునకు ఉపకారమొనర్చు, తమ కార్యములచే యశోవంతులగుచు సరళనీతితో సమస్త దోషములు, దుఃఖములు, దుర్వ్యసనములు మున్నగువానిని పరమాత్మ నష్టమొనర్చివేయునో, అటులనే రాజు మరియు గురువుకూడ ఆచరించవలెను.॥౧॥

1411. O God! Thou art fair renowned, impetuous Lord of power and might. Alone, the never conquered guardian of mankind, Thou smitest down all resistless sins and sinners. ll1ll

౧౪౧౨. ఋషిః-నృమేధాపురుమేధౌ ౹ దేవతా-ఇన్ద్రః ౹

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (సతోబృహతీ) ౹ స్వరః-పఞ్చమః.

అథ పునరపి పరమాత్మానం నృపతిమాచార్యం చాహ.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౧౨. తము త్వా నూనమసుర ప్రచేతసం రాధో భాగమివేమహే ౹

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
మహీవ కృత్తిః శరణాత ఇన్ద్ర ప్ర తే సుమ్నా నో అశ్నవన్ ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర
ప. వి:- తమ్ - ఉ ౹ త్వా ౹ నూనమ్ ౹ అసుర - అ - సుర ౹ ప్రచేతసమ్ - ప్ర -
౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩
చేతసమ్ ౹ రాధః ౹ భాగమ్ ౹ ఇవ ౹ ఈమహే ౹ మహీ ౹ ఇవ ౹ కృత్తిః ౹ శరణా ౹ తే ౹ ఇన్ద్ర ౹
౨ ౩ ౨ ౩
ప్ర ౹ తే ౹ సుమ్నా ౹ నః ౹ అశ్నవన్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **అసుర** ప్రశస్తప్రాణవన్ దోషాణాం ప్రక్షేప్తర్వా పరమాత్మన్ నృపతే ఆచార్య వా! [అసు శబ్దాత్ ప్రశస్తార్థే మత్వర్థీయో రః. యద్వా అస్యతి ప్రక్షిపతి దోషాదీని యః సః. అసే రురన్ ఉ.౧ ౹ ౪౨ ఇతి అస్యతేః ఉరన్ ప్రత్యయః.] **ప్రచేతసమ్** ప్రకృష్టచిత్తమ్ **తమ్ ఉ త్వా** తం ప్రసిద్ధం త్వామ్ **నూనమ్** నిశ్చయేన వయమ్ **రాధః** దివ్యం భౌతికం చ ఐశ్వర్యమ్ విద్యాదిధనం వా **ఈమహే** యాచామహే. [ఈమహే యాఞ్చాకర్మా. నిఘం. ౩ ౹ ౧౯.] కథమ్? **భాగమ్ ఇవ** యథా పుత్రః పితుః సకాశాత్ దాయాంశం యాచతే తథా. హే **ఇన్ద్ర** పరమైశ్వర్యవన్ పరమాత్మన్ నృపతే ఆచార్య వా! **తే** తవ కృత్తిః కీర్తిః. [కృత్తిః కృన్తతేః యశో వా అన్నం వా. నిరు. ౫ ౹ ౨౨.] **శరణా** శరణం చ. [సుపాం సులుక్... అ. ౭ ౹ ౧ ౹ ౩౯ ఇతి సోరాకారాదేశః.] **మహీ ఇవ** మహతీ పృథివీవ విశాలా వర్తతే. **తే** తవ **సుమ్నా** సుమ్నాని సుఖాని **నః** అస్మాన్ **అశ్నవన్** ప్రాప్నువన్తు. ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యథా పరమేశ్వరో యశస్వీ శరణప్రదాతా సుఖదాతా దోషాపహారకః ప్రాణదాయకో ధనదశ్చాస్తి తథైవ నృపతినాఽఽచార్యేణ చ భావ్యమ్. ॥ ౨ ॥

౧౪౧౨ ఈ మంత్రములో మరల పరమాత్మ, రాజు మరియు ఆచార్యుల విషయము కలదు.

పదార్థము :-(అసుర) ప్రశస్తమగు ప్రాణములుగల లేక దోషములను తొలగించునట్టి ఓ పరమాత్మా, రాజా, లేక ఆచార్యా! (ప్రచేతసమ్) ఉత్కృష్టమగు చిత్తముగల (తమ్ ఉ త్వా) అట్టి ప్రసిద్ధులగు మీనుండి (నూనమ్) నిశ్చయముగనే మేము (రాధః) భవ్యము మరియు భౌతిక ఐశ్వర్యములను, లేక విద్యమున్నగు ధనములను (ఈమహే) యాచించుచున్నాము. (భాగమ్ ఇవ) పుత్రుడు తండ్రితో దాయభాగమును కోరునటులనే (ఇన్ద్ర) పరమైశ్వర్యశాలురగు ఓ పరమాత్మా, రాజా, లేక ఆచార్యా! (తే) మీయొక్క (కృత్తిః) కీర్తి మరియు (శరణా) శరణము (మహీ ఇవ) గొప్పదగు పృథివివలె విశాలమైనది (తే) మీయొక్క (సుమ్నా) సుఖము (నః) మాకు (అశ్నవన్) ప్రాప్తించుగాక! ॥౨॥

దీనిలో ఉపమాలంకారము గలదు.॥౨॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరు డెటుల యశస్వీ, శరణప్రదాత, సుఖదాత, దోషములను తొలగించువాడు, ప్రాణదాత మరియు ధనదాతయై యున్నాడో, అటులనే రాజు మరియు ఆచార్యుడును ఉండవలెను.॥౨॥

1412. We seek Thee O giver of life, Thee most wise, craving Thy bounty as our share. Great is Thy glory. It is like a cloak to give us shelter. May we enjoy Thy ever-lasting pleasure. II2II

౧౪౧౩. ఋషిః-సోభరిఃకాణ్వః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-కాకుభః ప్రగాథః (కకుబుష్ణిక్) । స్వరః-ఋషభః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౧౧౨

క్రమాజ్కే పరమాత్మనృపత్యోర్విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్రాచార్య విషయో వర్ణ్యతే.

౧౪౧౩. యజిష్ఠం త్వా వవృమహే దేవం దేవత్రా హోతారమర్త్యమ్।
అస్య యజ్ఞస్య సుక్రతుమ్ ॥ ౧ ॥

ప.వి:- యజిష్ఠమ్ । త్వా । వవృమహే । దేవమ్ । దేవత్రా । హోతారమ్ । అమర్త్యమ్ ।
అ - మర్త్యమ్ । అస్య । యజ్ఞస్య । సుక్రతుమ్ । సు- క్రతుమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే అగ్నే తేజస్విన్ విద్వన్! **యజిష్ఠమ్** అతిశయేన యష్టారం పఞ్చమహాయజ్ఞానాం కర్తారం వా, **దేవత్రా దేవమ్** జ్ఞానప్రకాశకేషు విద్వత్స్వపి విశిష్టం విద్వాంసమ్, **హోతారమ్** సుఖస్యప్రదాతారమ్, **అమర్త్యమ్** యశః శరీరేణ అమరమ్, **అస్య యజ్ఞస్య** అస్య విద్యాయజ్ఞస్య **సుక్రతుమ్** సుకర్తారమ్ **త్వా** త్వామ్, వయమ్ విద్యార్థినః **వవృమహే** ఆచార్యత్వేన వృణీమహే. ॥ ౧ ॥

భావార్థః- ఆస్తికో యాజ్ఞికశ్చరిత్రవాన్ శిక్షణకలాకుశలో విద్వానేవ జనోఽధ్యాపనకర్మణి నియోజ్యః. ॥౧॥

౧౪౧౩. ఈ మంత్రముయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౧౧౨వ మంత్రమున పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములో చేయబడినది. ఇపుడిచట ఆచార్యులవిషయములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-అగ్ని, అనగా తేజోవంతుడవగు ఓ విద్వాంసా! (యజిష్ఠమ్) అతిశయముగ పరమేశ్వర పూజకుడవు, లేక పంచమహాయజ్ఞములనొనర్చు (దేవత్రా దేవమ్) జ్ఞానప్రకాశక విద్వాంసులందును విశిష్టమగు విద్వాంసుడవు (హోతారమ్) సుఖప్రదాతవు (అమర్త్యమ్) యశః శరీరముచే అమరమగు (అస్య యజ్ఞస్య) ఈ విద్యాయజ్ఞముయొక్క (సుక్రతుమ్) ఉత్తమకర్తవునగు (త్వా) నిన్ను విద్యార్థులగు మేము (వవృమహే) ఆచార్యరూపములో వరించుచుందుము.॥౧॥

భావార్థము :- ఆస్తికము, యాజ్ఞికము, చరిత్రవంతమగు శిక్షణకళయందు కుశలురగు విద్వాంసులకు మాత్రమే చదివించుకార్యములో నియుక్తమొనర్చవలెను.॥౧॥

1413. We choose Beloved God for worship Giver of light, Creator of world Immortal and Lord of all His Grace is like an armour Saving us from every fall. O God. We accept Thee as the Most Venerable, the Greatest among the wise, Giver of peace, Immortal and Wise performer of this great Yajna (non - violent sacrifice) in the form of the universe. II1II

౧౪౧౪. ఋషిః-సోభరిఃకాణ్వః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-కాకుభః ప్రగాథః (సతోబృహతీ) । స్వరః-పఞ్చమః.

అథ యుగపత్ పరమాత్మనృపత్యాచార్యాణాం విషయమాహ.

౩ ౧ ౨ర ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨
౧౪౧౪. అపాం నపాతం సుభగం సుదీదితి మగ్నిము శ్రేష్ఠశోచిషమ్ ।

౧౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩౨
సనో మిత్రస్య వరుణస్య సో అపా మా సుమ్నం యక్షతే దివి ॥౨॥

౩౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧౨ ౩
ప. వి:– అపామ్ । నపాతమ్ । సుభగమ్ – సు – భగమ్ । సుదీదితిమ్ – సు –
౧౨ర ౩౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩
దీదితిమ్। అగ్నిమ్ । ఉ । శ్రేష్ఠశోచిషమ్ । శ్రేష్ఠ – శోచిషమ్ । సః । నః । మిత్రస్య । మి –
౧౨ర ౧౨ర ౩౨ ౩ ౨ ౩ ౨
త్రస్య । వరుణస్య । సః । అపామ్ । ఆ । సుమ్నమ్ । యక్షతే । దివి ॥ ౨ ॥

పదార్థః-అపామ్ ఉత్కృష్ట ప్రాణానామ్ ఉత్కృష్ట కర్మణాం వా **నపాతమ్** అధో న పాతయితారమ్, **సుభగమ్** సుయశసమ్, **సుదీదితిమ్** శోభన దీప్తిప్రదమ్. [దీదయతి జ్వలతికర్మా. నిఘం. ౧ । ౧౬.] **శ్రేష్ఠశోచిషమ్** ఉత్తమ వర్చసమ్ **అగ్నిమ్ ఉ** మార్గదర్శకమ్ పరమాత్మానం నృపతిమ్ ఆచార్యం చ వయం **వవృమహే** వృణ్మహే ఇతి పూర్వేణ సమ్బన్ధః **సః** అసౌ పరమాత్మా నృపతిరాచార్యోవా **మిత్రస్య** సూర్యస్య, ప్రాణస్య వా, **వరుణస్య** వాయోః విద్యుతోఽపానస్య వా, **సః** అసౌ పరమాత్మా నృపతిః ఆచార్యో వా **అపామ్** ఉదకానామ్, వ్యాప్తానాం లోకానాం, ప్రాణానాం వా **సుమ్నమ్** సుఖమ్, సుఖకరం జ్ఞానమ్ **నః** అస్మాకమ్ **దివి** ద్యోతమానే ఆత్మని **ఆ యక్షతే** ఆగమయేత్. [యజతే ర్విద్యర్థే లేటి సిపి ప్రథమైకవచనే రూపమ్]. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- యథా జగదీశ్వరః సర్వేషామున్నాయకో యశస్వీ తేజస్వీ తేజః ప్రదాతా సుఖయితా జ్ఞానప్రదాతా చాస్తి తథైవ నృపతినాఽఽచార్యేణ చ భావ్యమ్. ॥ ౨ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మనృపత్యాచార్యాణాం విషయవర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి. ॥

౧౪౧౪. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ, రాజు, ఆచార్యులు ముగ్గురివిషయము కలిపి వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(అపామ్) ఉత్తమ ప్రాణములు, లేక ఉత్కృష్టమగు కర్మలను (నపాతమ్) పతనమొనర్చునట్టి (సుభగమ్) గొప్ప యశస్వి (సుదీదితిమ్) ఉత్కృష్టమగు తేజము నిచ్చునట్టి

(శ్రేష్ఠశోచిషమ్) ఉత్తమ తేజోవంతుడగు (అగ్నిమ్ ఉ) మార్గదర్శకుడగు పరమాత్మ, రాజు లేక ఆచార్యులను మేము (వవృమహే) వరించుదుము (సః) ఆ పరమాత్మ, రాజు, లేక ఆచార్యుడు (మిత్రస్య) సూర్యుడు లేక ప్రాణముల (వరుణస్య) వాయువు, విద్యుత్తు లేక అపానముల (సః) ఆ పరమాత్మ, రాజు, లేక ఆచార్యుడు (అపామ్) జలములయొక్క వ్యాప్తలోకముల, లేక ప్రాణముల (సుమ్నమ్) సుఖము, లేక సుఖదాయకమగు జ్ఞానమును (నః) మాకొరకు (దివి) తేజోమయుడగు జీవాత్మయందు (ఆ యక్షతే) ప్రాప్తిగలిగించవలెను. [ఇచ్చట 'వవృమహే' అను పదమును పూర్వమంత్రమునుండి తేబడినది].౹౨౹౹

భావార్థము :- జగదీశ్వరు డెటుల అందరకు ఉన్నతిని గలిగించువాడు, తేజస్వియై, తేజస్సును ప్రదానమొనర్చువాడో, సుఖదాత మరియు జ్ఞానప్రదాతయైయున్నాడో, అటులనే రాజు మరియ ఆచార్యులుకూడ యుండవలెను.౹౨౹౹

ఈ ఖండములో పరమాత్మ, రాజు మరియు ఆచార్యులగుణముల వర్ణన యుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పన్నెండవ అధ్యాయమునందలి నాల్గవఖండము ముగిసినది.

1414. We choose God Who is the Protector of His subjects, Adorable, Brightly Shining one, the Supreme Leader whose light is excellent. He gives us the benefit and pleasure of the sun, the moon and the waters in heaven. II2II

౧౪౧౫. ఋషిః-శునః శేప ఆజీగర్తిః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ అగ్నినామ్నా జగదీశ్వరం స్తౌతి.

౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
౧౪౧౫. యమగ్నే పృత్సు మర్త్యమవా వాజేషు యం జునాః ।
౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
స యన్తా శశ్వతీరిషః ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨
ప. విః- యమ్ । అగ్నే । పృత్సు । మర్త్యమ్ । అవాః । వాజేషు । యమ్ । జునాః । సః ।
౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర
యన్తా । శశ్వతీః । ఇషః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** అగ్రనాయకతేజస్విన్ సర్వాన్తర్యామిన్ జగదీశ్వర! త్వమ్ **యం మర్త్యమ్** యం మనుష్యమ్ **పృత్సు** దేవాసురసఙ్గ్రామేషు **అవాః** రక్షేః, **యమ్** యం చ **వాజేషు** ఆత్మికదైహికసామాజిక బలప్రాప్త్యర్థమ్. [నిమిత్త సప్తమ్యేషా.] **జునాః** ప్రేరయేః, **సః** అసౌ **శశ్వతీః** బహ్వీః. [శశ్వదితి బహునామధేయమ్. నిఘం. 3 । ౧.] **ఇషః** అధ్యాత్మసమ్పత్తీః **యన్తా** లబ్ధాస్యాత్. [అవాః, జునాః ఇతి అవ రక్షణాదౌ, జున గతౌ ఇత్యేతయోర్లేటి ఆడాగమే సిపి ఇకారలోపే రూపమ్. యన్తా ఇత్యత్ర యము ఉపరమే ధాతోస్తృన్]. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-మనుష్యేణ విజయార్థమైహికపారలౌకికసమృద్ధ్యర్థం చ స్వపురుషార్థాతిరిక్తం పరమాత్మనః కృపాప్యపేక్ష్యతే. ॥ ౧ ॥

౧౪౧౫ ఈ మంత్రములో అగ్నినామముచే పరమేశ్వరుని స్తుతి కలదు.

పదార్థము :-(అగ్నే) అగ్రనాయకుడవు, సర్వాంతర్యామివగు ఓ పరమాత్మా! నీవు (యం మర్త్యమ్) ఏ మనుష్యుల (పృత్సు) దేవాసురసంగ్రామములలో (అవాః) రక్షణచేయుదువో (యమ్) ఎవరి (వాజేషు) ఆత్మిక, శారీరిక మరియు సామాజిక బలప్రాప్తికొరకు (జునాః) ప్రేరితుల నొనర్తువో (సః) వారు (శశ్వతీః) అనేక (ఇషః) ఆధ్యాత్మికసంపదలను (యన్తా) ప్రాప్తించుకొందురు.॥౧॥

భావార్థము :-విజయముకొరకు, ఐహిక మరియు పారలౌకిక సమృద్ధికొరకు తన పురుషార్థముతోనేగాక పరమేశ్వరుని కృపనుకూడ అపేక్షించవలసియుండును.॥౧॥

1415. O God ! The man whom Thou protectest in battles (internal as well as external) and urgest to acquire strength and knowledge, becomes the lord of eternal food (of wisdom). II1II

౧౪౧౬. ఋషిః-శునః శేప ఆజీగర్తిః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరానుగ్రహస్య ఫలమాహ.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ర
౧౪౧౬. నకిరస్య సహన్త్య పర్యేతా కయస్య చిత్ ।
౧ ౨ ౩ ౧ ౨
వాజో అస్తి శ్రవాయ్యః ॥ ౨ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ ర ౩ ౧ ౨ ర
ప.వి:- న । కిః । అస్య । సహన్త్య । పర్యేతా । పరి - ఏతా । కయస్య । చిత్ । వాజః ।
౩ ౧ ౨
అస్తి । శ్రవాయ్యః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **సహన్త్య** శత్రూణామభి భవితః అగ్నే అగ్రణీః పరమాత్మన్! **కయస్య చిత్** యుద్ధవిద్యాయా జ్ఞాతుః. [కి జ్ఞానే, జుహోత్యాదిః. చికేతి జానాతి యోద్ధుం యః స కయః.] **అస్య** తవ స్తోతుః **పర్యేతా** పరివారకః ఆక్రమితా వా **న కిః** న కశ్చిదపి భవతి. ప్రత్యుత **వాజః** సంగ్రామః, తస్య **శ్రవాయ్యః** శ్రోతుం యోగ్యః యశస్కరః **భవతి** జాయతే. ॥ 2 ॥

భావార్థః-యం జగదీశ్వరోఽను గృహ్ణాతి తం సఙ్గ్రామే కశ్చిత్ పరాజేతుం న క్షమతే, ప్రత్యుత స విజయశ్రియం లభతే. ॥ 2 ॥

౧౪౧౬. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరకృపయొక్క ఫలము వర్ణించబడియున్నది.

పదార్థము :-(సహన్త్య) శత్రువులను తిరస్కరించు అగ్రణివగు ఓ పరమేశ్వరా! (కయస్య చిత్) యుద్ధ విద్యనెరిగినవాడవగు నీవు (అస్య) నీయొక్క స్తోతలను (పర్యేతా) చుట్టుముట్టు, లేక వారిపై ఆక్రమణమొనర్చువారు (న కిః) ఎవ్వరును యుండరు. కాని (వాజః) యుద్ధము (శ్రవాయ్యః) వారి యశస్సును వ్యాప్తపరచునదై (భవతి) యుండును.॥2॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరు డెవరిపై కృపను చూపునో, వారిని యుద్ధములో ఎవ్వరును ఓడించజాలరు. ఐనను వారు విజయశ్రీని పొందుచునేయుందురు.॥2॥

1416. O Destroyer of all obstacles! There is none who can vanquish Thy worshipper. His wealth of Wisdom and power is glorious. II2II

౧౪౧౭. ఋషిః-శునః శేప ఆజీగర్తిః । దేవతా-అగ్నిః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః. అథ పరమేశ్వరం ప్రార్థయతే.

౧ ౨ర ౩౧ ౨ ౩౧౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౧౭. స వాజం విశ్వచర్షణిరర్వద్భిరస్తు తరుతా ।
౧ ౨ ౩ ౧ ౨
విప్రేభిరస్తు సనితా ॥ 3 ॥

౨ ౧౨ర ౩౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧౨ర
ప.విః- సః । వాజమ్ । విశ్వచర్షణిః - విశ్వ - చర్షణిః । అర్వద్భిః । అస్తు । తరుతా ।
౧౨ర ౩ ౧౨ర
విప్రేభిః - వి - ప్రేభిః । అస్తు । సనితా ॥ 3 ॥

పదార్థః-విశ్వచర్షణిః విశ్వే సర్వే చర్షణయః మనుష్యాః అనుగ్రాహ్యా యస్య తథా విధః. [చర్షణయః ఇతి మనుష్యనామ. నిఘ. 2 । 3. బహువ్రీహౌ విశ్వం సంజ్ఞాయామ్. అ. 6 । 2 । 106 ఇతి పూర్వపదాన్తోదాత్తత్వమ్.] **సః** అసౌ అగ్నిః అగ్రణీః జగదీశ్వరః **అర్వద్భిః** ఆక్రామకైః క్షత్రియైః

యోద్ధృభిః. [ఋ గతౌ. ఋచ్ఛతి ఆక్రామతీతి అర్వా. స్నామదిపద్యర్తిపృశాకిభ్యో వనిప్. ४ ।११४ ఇతి వనిప్ ప్రత్యయః.] **వాజమ్** సఙ్గ్రామమ్ **తరుతా** తారయితా, పారం గమయితా. [గ్రసితస్కభిత... అ. ७ । २ । ३४ ఇతి తరతేస్తృని ఉడాగమో నిపాత్యతే]. **అస్తు** భవతు. అపి చ, **విప్రేభిః** మేధావిభిర్బ్రాహ్మణైః **సనితా** జ్ఞానాదికస్య ప్రదాతా **అస్తు** భవతు. ॥ ३ ॥

భావార్థః-నిరాకారః పరమేశ్వరో విప్రాణాం మాధ్యమేన జ్ఞానదానం, క్షత్రియాణాం మాధ్యమేణ రక్షాం, వైశ్యానాం మాధ్యమేన పోషకద్రవ్యప్రదానం కుర్వన్ జనానుపకరోతి. ॥३॥

१४१७. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరునితో ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(విశ్వచర్షణిః) మనుష్యులందరను అనుగ్రహించువాడు (సః) అగ్రనాయకుడగు ఆ జగదీశ్వరుడు (అర్వద్భిః) ఆక్రమణకారులగు క్షత్రియయోధులద్వారా (వాజమ్) సంగ్రామమును (తరుతా) తీరమునకు చేర్చునట్టివాడు (అస్తు) అగుగాక! మరియు (విప్రేభిః) మేధావులగు బ్రాహ్మణులద్వార (సనితా) జ్ఞానము మున్నగువానిని (అస్తు) ఇచ్చుగాక! ॥३॥

భావార్థము :-నిరాకారుడగు పరమేశ్వరుడు బ్రాహ్మణుల మాధ్యమమున జ్ఞానము, క్షత్రియుల మాధ్యమమున రక్షణ, వైశ్యుల మాధ్యమమున పోషకపదార్థముల దానము నొనర్చుచు మానవుల కుపకారము నొనర్చుచున్నాడు.॥३॥

1417. May the Omniscient Lord take us across the ocean of misery with the help of the virile persons and give us strength. May He give us knowledge through the wise. II3II

१४१८. ఋషిః-నోధాః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ५३८ క్రమాఙ్కే సోమౌషధివిషయే పరమాత్మప్రాప్తివిషయే చ వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పరమాత్మ ప్రాప్తివిషయ ఏవ ప్రకారాన్తరేణోచ్యతే.

३ १ २ ३१ २३ २३ १२
१४१८. సాకముక్షో మర్జయన్త స్వసారో దశ ధీరస్య

३२ ३ १२ २ ३ १२ ३१ २र३
ధీతయో ధనుత్రీః । హరిః పర్యద్రవ జ్జాః సూర్యస్య

१ २ ३ २ ३ २ ३ २
ద్రోణం ననక్షే అత్యో న వాజీ ॥ १ ॥

3 ౧ ౨ 3 ౧౨ర 3 ౧ ౨ర ౧౨ర ౧౨ర 3 ౧ ౨
ప. వి:–సాకముక్షః । సాకమ్ – ఉక్షః । మర్జయన్త । స్వసారః । దశ । ధీరస్య । ధీతయః ।
౧౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర 3 ౨ ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ర 3
ధనుత్రీః । హరిః । పరి । అద్రవత్ । జాః । సూర్యస్య । సు – ఊర్యస్య । ద్రోణమ్ । ననక్షే ।
౧౨ర 3 ౨
అత్యః । న । వాజీ ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **ధీరస్య** ధ్యానరతస్య జీవాత్మనః **సాకముక్షః** యుగపత్ జ్ఞానసేక్త్ర్యః, **స్వసారః** భగినీవత్ ప్రియాః, **ధనుత్ర్యః** ప్రీణయిత్ర్యః **దశ** దశసంఖ్యకాః **ధీతయః** ప్రజ్ఞాః - చత్వారో వేదాః షడ్‌వేదాంగాని చ, **మర్జయన్త** మార్జయన్తి. తతశ్చ **సూర్యస్య** సూర్యవత్ ప్రకాశమానస్య ప్రకాశకస్య చ పరమాత్మనః **జాః** పుత్రః **హరిః** జీవాత్మా **పర్యద్రవత్** పరిద్రవతి, పరమాత్మానం ప్రాప్తుం సక్రియో భవతి, కిఞ్చ **అత్యః న** అశ్వః ఇవ **వాజీ** వేగవాన్ సః **ద్రోణమ్** ప్రాప్తవ్యం తం స్వపితృభూతం పరమాత్మానమ్. [ద్రూయతే ప్రాప్యతే ఇతి ద్రోణః. కృవృజ్యాసిద్రూపన్యని స్వపిభ్యో నిత్. ఉ... 3 ।౧౦ ఇతి నః ప్రత్యయః, తస్య నిద్వద్ భావశ్చ, నిత్త్వాదాద్యుదాత్తత్వమ్.] **ననక్షే** ప్రాప్నోతి. ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ద్వితీయే పాదే ధకారానుప్రాసః చతుర్థే చ నకారానుప్రాసః. ॥౧॥

భావార్థః-వేదవేదాంగాన్యాచార్యాత్ సమ్యగధీత్య జ్ఞానవాన్ నితాన్తనిర్మలస్వాన్తో జీవోఽభ్యుదయం నిఃశ్రేయసం చ ప్రాప్తుం క్షమతే. ॥ ౧ ॥

౧౪౧౮. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౫౩౮వ మంత్రమున సోమ ఓషధి మరియు పరమాత్మ ప్రాప్తి విషయములో జరిగియుండెను. ఇప్పుడిచట ఆ పరమాత్మ ప్రార్థనయే మరొక రూపములో వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(ధీరస్య) ధ్యానములో సంలీనమైన జీవాత్మను (సాకముక్షః) కలిపి జ్ఞానముచే సేచనమొనర్చునట్టి (స్వసారః) సోదరీమణులవంటి ప్రియమైన (ధనుత్ర్యః) తృప్తిప్రదానమొనర్చు (దశ) పది (ధీతయః) నాలుగువేదములు మరియు ఆరువేదాంగములవంటి ప్రజ్ఞలు ఎపుడు (మర్జయన్త) శుద్ధపరచునో, అపుడు (సూర్యస్య) సూర్యునివంటి మరియు ప్రకాశకుడగు పరమాత్మయొక్క (జాః) పుత్రుడు (హరిః) జీవాత్మ (పర్యద్రవత్) పరమాత్మను పొందుటకు సక్రియాశీలురగుదురు. మరియు (అత్యః న) అశ్వమువలె (వాజీ) వేగవంతమగు నాతడు (ద్రోణమ్) పొందదగినట్టి తన తండ్రియగు పరమాత్మను (ననక్షే) పొందగలుగును.॥౧॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము గలదు. రెండవచరణములో 'ధ'కారము మరియు నాల్గవదానియందు 'న' కారముయొక్క అనుప్రాసము గలదు.॥౧॥

భావార్థము :-వేదవేదాంగములను ఆచార్యులచే ఉత్తమముగా నేర్చుకొనిన జ్ఞాని మరియు అత్యంత నిర్మలమగు అంతఃకరణముగల జీవాత్మ అభ్యుదయము మరియు నిఃశ్రేయస్సులను ప్రాప్తించుకొనుటలో సమర్థులగుదురు.॥౧॥

1418. The ten sisters (in the form of ten senses 5 of perception and 5 of action) of a persevering devotee which gather knowledge and act along with his intellect purify. God who is the Destroyer of all evils, goes around the daughters of the Sun - derections. He pervades the kind hearts of the devotees and like a swift horse, manifests Himself to a noble soul. II1II

౧౪౧౯. ఋషిః-నోధాః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

అథ పునః పరమాత్మ ప్రాప్తివిషయ ఏవోచ్యతే.

౧౪౧౯. సం మాతృభిర్న శిశుర్వావశానో వృషా దధన్వే పురువారో అద్భిః ।
మర్యో న యోషామభి నిష్కృతం యన్త్సం
గచ్ఛతే కలశ ఉస్రియాభిః ॥ ౨ ॥

ప.విః- సమ్ । మాతృభిః । న । శిశుః । వావశానః । వృషా । దధన్వే । పురువారః - పురు - వారః । అద్భిః । మర్యః । న । యోషామ్ । అభి । నిష్కృతమ్ - నిః - కృతమ్ । యన్ । సమ్ । గచ్ఛతే । కలశే । ఉస్రియాభిః - ఉ - స్రియాభిః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-వావశానః కామయమానః, ప్రేమాప్లుతః. [వశ కాన్తౌ, లిట్ కానచ్. చిత్త్వాదన్తోదాత్తః.] **శిశుః** బాలః **మాతృభిః న** యథా మాతృభిః సన్ధార్యతే, తద్వత్ **వావశానః** పరమాత్మానం కామయమానః, **వృషా** తం స్వప్రేమ్ణా సేక్తా **పురువారః** బహూన్ సద్గుణాన్ వృణోతి యః స సోమో జీవాత్మా **అద్భిః** పరమాత్మనః సకాశాదాగతాభిః ఆనన్దధారాభిః **సం దధన్వే** సన్ధార్యతే అపి చ, **మర్యః న** మర్త్యః పురుషో యథా **యోషామ్ అభి** భార్యాం ప్రతి ప్రేమ్ణా యాతి తథా **నిష్కృతమ్ అభి** సద్గుణకర్మస్వభావైః అలంకృతం పరమాత్మానం ప్రతి **యన్** గచ్ఛన్ స **కలశే** ఆనన్దకలాభిః పరిపూర్ణే మోక్షధామ్ని **సంగచ్ఛతే** సంయుజ్యతే. ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-పరమాత్మానం ప్రత్యుత్కటం ప్రేమోత్కృష్టా శ్రద్ధా చ తత్ప్రాప్తౌ పరమం నిమిత్తం జాయతే. ॥౨॥

౧౪౧౯. ఈ మంత్రమునందును మరల పరమాత్మ ప్రాప్తివిషయమే కలదు.

పదార్థము :-(వావశానః) తల్లిని కాంక్షించుచు (శిశుః) శిశువు (మాతృభిః న) తల్లి చంకన ఎట్లు చేరుకొనునో అటులనే (వావశానః) పరమాత్మను కోరకొనుచు (వృషా) ఆయనను తనప్రేమచే సేచనమొనర్చుచు (పురువారః) అనేక సద్గుణములను వరించునట్టి సోమజీవాత్మ (అద్భిః) పరమాత్మనద్దినుండి వచ్చినట్టి ఆనందధారలచే (సం సధన్వే) ఉత్తమముగా ధరించబడును మరియు (మర్యః న) మనుష్యుడు (యోషామ్ అభి) భార్యవైపునకు ఎటుల ప్రేమచే వెళ్లునో అటులనే (నిష్కృతమ్ అభి) శ్రేష్ఠమగు గుణకర్మ స్వభావములచే అలంకృతమగు పరమాత్మయెడ (యన్) వెళ్లుచు ఆ జీవాత్మ (కలశే) ఆనందకళలచే పరిపూర్ణమగు మోక్షధామమునందు (సంగచ్ఛతే) చేరిపోవును.॥౨॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.॥౨॥

భావార్థము :- పరమాత్మయెడ ఉత్కృష్టమగు ప్రేమ మరియు ఉత్కటము, అనగా ప్రగాఢమగు శ్రద్ధ ఆయన ప్రాప్తియందు గొప్పకారణమగును.॥౨॥

1419. Like a babe desiring the milk of his mother, a bounteous devotee who is desired by many is united with the water of peace and faith. As a young man to his wife, he while going to the pure state of God, becomes united with Him with all his heart's desires. II2II

౧౪౨౦. ఋషిః-నోధాః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః. అథోపాసకస్యానన్దప్రాప్తిర్వర్ణ్యతే.

౩౧ ౨ర౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౨౩ ౧ ౨
౧౪౨౦. ఉత ప్ర పిప్య ఊధరఘ్న్యాయా ఇన్దుర్ధారాభిః
౩ ౨ ౩ ౨౩ ౨౩ ౧ ౨
సచతే సుమేధాః । మూర్ధానం గావః పయసా
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩౨ ౩౨
చమూష్వభి శ్రీణన్తి వసుభిర్న నిక్తైః ॥ ౩ ॥

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర
ప.వి:- ఉత । ప్ర । పిప్యే । ఊధః । అఘ్న్యాయాః - అ -ఘ్న్యాయాః । ఇన్దుః ।
౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
ధారాభిః । సచతే । సుమేధాః -సు - మేధాః । మూర్ధానమ్ । గావః । పయసా । చమూషు ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
అభి । శ్రీణన్తి । వసుభిః । న । నిక్తైః ॥ ౩ ॥

పదార్థః- **ఉత** అపి చ, జీవాత్మరూపం వత్సం దృష్ట్వా **అఘ్న్యాయాః** జగన్మాతృరూపాయాః ధేనోః **ఊధః** ఆపీనం యదా **ప్ర పిప్యే** ఆనన్దరూపేణ పయసా వర్ధతే, తదా **సుమేధాః** సుప్రజ్ఞః **ఇన్దుః** జీవాత్మరూపః **వత్సః** **ధారాభిః** ఆనన్దధారాభిః **సచతే** సమవేతో జాయతే. **గావః** జ్ఞానేన్ద్రియరూపాః క్షీరిణ్యః **పయసా** జ్ఞానరూపేణ దుగ్ధేన **మూర్ధానమ్** దేహే ప్రధానభూతం జీవాత్మానమ్ **చమూషు** ప్రాణరూపేషు పాత్రేషు **అభి శ్రీణన్తి** పరిపక్వం కుర్వన్తి. [శ్రీఞ్ పాకే, క్ర్యాదిః.] **న** యథా **నిక్తైః** శుద్ధైః. [ణిజిర్ శౌచపోషణయోః, జుహోత్యాదిః.] **వసుభిః** సూర్యకిరణైః. [వసవ ఆదిత్యరశ్మయో వివాసనాత్. నిరు. ౧౨ । ४౧.] ఫలాదీని పరిపచ్యన్తే. ॥ 3 ॥

అత్రోపమాలఙ్కారో నిగరణరూపాఽతిశయోక్తిశ్చ. ॥ 3 ॥

భావార్థః-యథా వత్సః స్వమాతుర్ధేనోః పయః పిబతి తథైవోపాసకో జగన్మాతురానన్దరసం పిబతి. ॥ 3 ॥

౧४౨౦. ఈ మంత్రములో ఉపాసకుల ఆనందప్రాప్తిని గురించిన వర్ణన గలదు.

పదార్థము :-(ఉత) మరియు జీవాత్మరూప తన వత్సమును జూచుకొని (అఘ్న్యాయాః) జగన్మాత రూపిణియగు పాడియావుయొక్క (ఊధః) పొదుగు (ప్ర పిప్యే) ఆనందరూపక్షీరములచే పొంగిపోవునప్పుడు (సుమేధాః) ఉత్కృష్టమగు మేధగల జీవాత్మ (ఇన్దుః) జీవాత్మరూప వత్సము (ధారాభిః) ఆనందధారలతో (సచతే) చేరిపోవును (గావః) జ్ఞానేంద్రియరూప గోవులు (పయసా) జ్ఞానమువంటి క్షీరములచే (మూర్ధానమ్) శరీరమునకు ముఖ్యమైన జీవాత్మను (చమూషూ) ప్రాణరూప పాత్రలయందు (అభి శ్రీణన్తి) పరిపక్వమొనర్చును. (న) ఎటుల (నిక్తైః) శుద్ధమైన (వసుభిః) సూర్యకిరణములచే ఫలములు పక్వమగునో అటుల.॥3॥

దీనియందు ఉపమా మరియు నిగరణరూప అతిశయోక్తి అలంకారము గలదు.

భావార్థము :-వత్స మెటుల తల్లియగు గోవుయొక్క క్షీరములను ద్రాగునో, అటులనే ఉపాసనీయ జగన్మాతయొక్క ఆనందరసమును జీవాత్మ పానమొనర్చును.॥3॥

1420. A devotee supports truth and develops good character which carry an inviolable vow. Then he being a brilliant genius is united with the streams of knowledge. Afterwards the knowledge of God takes shelter in that chief among the realisers of the Almighty, with his wonderful attainments. As his body shines with cleanly washed clothes, so his soul shines with the knowledge of God. II3II

౧౪౨౧. ఋషిః-మేధాతిథిః కాణ్వః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ) । స్వరః-మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౩౮

క్రమాఙ్కే పరమాత్మ నృపత్యోర్విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పరమేశ్వరః ప్రార్థ్యతే.

౧౨ ౩ ౧౨ ౩౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౨౧. పిబా సుతస్య రసినో మత్స్వా న ఇన్ద్ర గోమతః ।

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ఆపిర్నో బోధి సధమాద్యే వృధే౩ ఽస్మాం౭ అవన్తు తే ధియః ॥౧॥

౧౨ర ౩ ౧౨ ౩౧౨ ౧౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩
ప. వి:– పిబ । సుతస్య । రసినః । మత్స్వ । నః । ఇన్ద్ర । గోమతః । ఆపిః । నః । బోధి ।
౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర
సధమాద్యే – సధ – మాద్యే । వృధే । అస్మాన్ । అవన్తు । తే । ధియః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్ద్ర** విఘ్నహన్తః సర్వాన్తర్యామిన్ జగదీశ్వర! త్వమ్ **రసినః** రసవతః **సుతస్య** వ్యక్తస్య మమ ప్రేమరసస్య **పిబ** ఆస్వాదనం కురు, **గోమతః** గవాద్యైశ్వర్యసమ్పన్నాన్ **నః** అస్మాన్ **మత్స్వ** ఆనన్దయ. **సధమాద్యే** సహయాత్రాయామ్. [సహ భూత్వా అన్యోన్యం మాద్యన్తి యత్ర తస్మిన్.] **వృధే** వర్ధనాయ **ఆపిః** బన్ధుః సన్, త్వమ్ **నః** అస్మాన్ **బోధి** బోధయ. **తే** తవ **ధియః** ప్రజ్ఞాః కర్మాణి చ **అస్మాన్** త్వదుపాసకాన్ **అవన్తు** రక్షన్తు. ॥ ౧॥

భావార్థః-వయం చేత్ పరమాత్మని స్నిహ్యేమస్తర్హి సోఽప్యస్మాసు స్నిహ్యతి సద్బుద్ధి సత్కర్మాది ప్రదానేన చోపకరోతి. ॥ ౧ ॥

౧౪౨౧. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౨౩౮వ మంత్రముయొక్క వ్యాఖ్యయందు పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములో వ్యాఖ్యానించబడినది. ఇపుడిచ్చట పరమాత్మతో ప్రార్థన యొనర్చబడుచున్నది.॥౧॥

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) విఘ్నవినాశకుడవు, సర్వాంతర్యామివగు ఓ జగదీశ్వరా! నీవు (రసినః) రసవంతమగు (సుతస్య) ప్రకటమైన నాయొక్క ప్రేమరసమును (పిబ) పానమొనర్చుము (గోమతః) గోవులు మున్నగు ఐశ్వర్యములతోగూడిన (నః) మమ్ము (మత్స్వ) ఆనందపరచుము (సధమాదే) సహయాత్రయందు (వృధే) వృద్ధికొరకు (ఆపిః) బంధువుగానున్న నీవు (నః) మాకు (బోధి) బోధించుము (తే) నీయొక్క (ధియః) ప్రజ్ఞ మరియు కర్మ (అస్మాన్) ఉపాసకులమగు మమ్ము (అవన్తు) రక్షణజేయుచుండవలెను.॥౧॥

భావార్థము :-మనము పరమాత్మతో స్నేహమొనర్చినప్పుడు ఆయనయును మనతో స్నేహమొనర్చి మనకు సద్బుద్ధి, సత్కార్మలు మున్నగునవి ఇచ్చి మనకు ఉపకారమొనర్చుచుండును.॥౧॥

1421. O God! drink of the savoury Juice of denotion full of knoledge offered to Thee by our pure hearts and be glad. Thou art All - pervading Kith and Kin. Enlighten us to remain with Thee for ever and enjoy Thy communion. Let Thy wisdom guard us well for our harmonious development. (Drinking of the savoury juice of devotion is an allegorical expression for acceptance). ll1ll

౧౪౨౨.ఋషిః - మేధాతిథిః కాణ్వః । దేవతా- ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః - బార్హతః ప్రగాథః (సతోబృహతీ) । స్వరః - ఏఋషభః.

అథ పునరపి పరమేశ్వరః ప్రార్థ్యతే.

౧౪౨౨. భూయామ తే సుమతౌ వాజినో వయం మా న స్తర భిమాతయే ।
అస్మాఞ్చిత్రాభిరవతాదభిష్టిభిరా నః సుమ్నేషు యామయ ॥ ౨ ॥

ప.విః– భూయామ। తే । సుమతౌ – సు – మతౌ । వాజినః । వయమ్ – మా । నః । స్తః । అభిమాతయే – అభి –మాతయే । అస్మాన్ । చిత్రాభిః । అవతాత్ । అభిష్టిభిః । ఆ । నః । సుమ్నేషు। యామయ ॥ ౨॥

పదార్థః-హే ఇన్ద్ర జగదీశ్వర! **వయమ్** తవోపాసకాః **వాజినః** బలవన్తః సన్తః **తే** తవ **సుమతౌ** సన్మతౌ **భూయామ** వర్తిషీమహి, త్వత్తః ప్రాప్యమాణాయాః సుమతేః పాత్రతాం వ్రజేమేత్యర్థః. త్వమ్ **నః** అస్మాన్ **అభిమాతయే** అభిమానాయ **మా స్తః** న స్తృణు, న వశీకురు. [స్తృఞ్ ఆచ్ఛాదనే, స్వాదిః.] **అస్మాన్** స్తోతౄన్ **చిత్రాభిః** అద్భుతాభిః **అభిష్టిభిః** అభీష్టాభిః ఆధ్యాత్మికీభిర్భౌతికీభిశ్చ సమృద్ధిభిః **అవతాత్** రక్షతాత్. కిఞ్చ **నః** అస్మాన్ **సుమ్నేషు** దివ్యేషు ఆనన్దేషు. [సుమ్నమితి సుఖనామ. నిఘం. ౩ । ౬.] **ఆ యామయ** ఆయతాన్ కురు, రమయేత్యర్థః ॥౨॥

భావార్థః-మనుష్యః సుమతిం ప్రాప్యాభిమానం చ నిరస్య జగదీశ్వరేణ రక్షితః సన్ సుఖీ జాయతే. ॥ ౨ ॥

౧౪౨౨. ఈ మంత్రమునందును మరల పరమాత్మను గూర్చి ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :- ఓ ఇంద్రజగదీశ్వరా! (వయమ్) నీ ఉపాసకులమగు మేము (వాజినః) శక్తివంతులమగుచు (తే) నీయొక్క (సుమతౌ) సుమతియందు (భూయామ) ఉందుము. అనగా నీతో కలియునంతటి సుమతిగలవారలము కావలెను. నీవు (నః) మమ్ము (అభిమాతయే) అభిమానమునకు (మా స్తః) వశీభూతులము గానీయకుము (అస్మాన్) స్తోతలమగు మాయొక్క (చిత్రాభిః) అద్భుతమగు (అభీష్టిభిః) అభీష్టమగు, ఆధ్యాత్మిక మరియు భౌతిక సంపదలచే (అవతాత్) రక్షణయొనర్చుము. తోడ్తో (నః) మమ్ము (సుమ్నేషు) దివ్యమగు ఆనందములలో (ఆ యామయ) రమింపజేయుము.॥౨॥

భావార్థము :- మానవులు ఉత్తమబుద్ధిని పొంది మరియు అభిమానమును వదలివేసి జగదీశ్వరునిచే రక్షింపబడుచు సుఖవంతులమై యుండవలెను.॥౨॥

1422. O god, In Thy kind grace and favour may we be strong and wise. Cast us not down before the foe or the pride. With Thy wonderful assistance, guard and succour us and establish us in Thy good will or pleasure. II2II

౧౪౨౩. ఋషిః-రేణుర్వైశ్వామిత్రః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-జగతీ । స్వరః-నిషాదః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౬౦

క్రమాఙ్కే స్తోత్ర విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర సోమయాగఫలం వర్ణ్యతే.

౧౨ ౩౨ ౩౧౨ ౩౨ ౩ ౧౨
౧౪౨౩. త్రిరస్మై సప్త ధేనవో దుదుహ్రిరే సత్యామాశిరం
౩౧ ౨ ౩౨ ౩ ౧ ౨ర ౩౨౩
పరమే వ్యోమని । చత్వార్యన్యా భువనాని నిర్ణిజే
౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
చారూణి చక్రే యదృతైరవర్ధత ॥౧॥

౨ ౩ ౨ ౩౧౨ ౩ ౨ ౩౧౨ ౩
ప.వి:- త్రిః । అస్మై । సప్త । ధేనవః । దుదుహ్రిరే । సత్యామ్ । ఆశిరమ్ - ఆ -
౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర
శిరమ్ । పరమే । వ్యోమని- వి- ఓమని । చత్వారి । అన్యా- అన్- యా । భువనాని ।
౩౧౨ ౩ ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర
నిర్ణిజే - నిః - నిజే । చారూణి । చక్రే । యత్ । ఋతైః । అవర్ధత ॥౧॥

పదార్థః-**పరమే** ఉత్కృష్టే **వ్యోమని** విశేషేణ రక్షకే సోమయాగే అస్మై యాగానుష్ఠాత్రే **సప్త ధేనవః** గాయత్ర్యాదిసప్తఛన్దస్కా వేదవాగ్రూపాః గావః **త్రిః** అహని త్రివారమ్, ప్రాతఃసవనే మాధ్యన్దినసవనే సాయం సవనే చేత్యర్థః **సత్యామ్ ఆశిరమ్** సత్యరూపం దుగ్ధమ్ **దుదుహ్రిరే** దుహన్తి. అసౌ యాగానుష్ఠాతా **యత్** యదా **ఋతైః** సత్యైః కర్మభిః **అవర్ధత** వృద్ధిం ప్రాప్నోతి, తదా **నిర్ణిజే** స్వాత్మశోధనాయ **చత్వారి** చతుఃసంఖ్యకాని **చారూణి** సురమ్యాణి **అన్యా భువనాని** ఇతరాన్ లోకాన్ బ్రహ్మచర్య - గృహస్థ - వానప్రస్థ - సంన్యాసరూపాన్ **చక్రే** స్వాత్మనే కృణోతి, యాగకాలే గృహస్థః సన్ తదుత్తరం వానప్రస్థాశ్రమం సన్యాసాశ్రమం చాపి ప్రవిశతీత్యర్థః. ॥౧॥

భావార్థః -యాగాః స్వాత్మశుద్ధయే సత్యానుష్ఠానాయ చ భవన్తి. జీవనే సత్యమానీయ బ్రహ్మచర్యాదీన్ సంన్యాసాన్తానాశ్రమాన్ పరిపాల్య స్వేషాం పరేషాం చ దుఃఖనివృత్తిః కార్యా. ॥౧॥

౧౪౨౩. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౫౬౦వ మంత్రముపై స్తోతల విషయములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచట సోమయాగఫలము చర్చించబడినది.

పదార్థము :-(పరమే) ఉత్కృష్టమగు (వ్యోమని) విశేషరూపములో రక్షకమగు సోమయాగములో (అస్మై) ఈ యాగకర్తకొరకు (సప్త ధేనవః) గాయత్రిమున్నగు ఏడు ఛందములుగల వేదవాణులరూప గోవులు (త్రిః) దినములో మూడుసార్లు, అనగా ప్రాతః యజ్ఞము, మాధ్యందిన సవనము మరియు సాయంకాలయజ్ఞములందు (సత్యామ్ ఆశిరమ్) సత్యరూపమగు క్షీరములను (దుదుహ్రిరే) పితుకుకొనబడును. ఆ యాగకర్త (యత్) ఎపుడు (ఋతైః) సత్యగ్రహణము ద్వార (అవర్ధత) వృద్ధిని పొందునో, అపుడు (నిర్ణిజే) ఆత్మశోధనముకొరకు (చత్వారి) నాలుగు (చారూణి) అతి రమ్యమగు (అన్యా భువనాని) ఇతరలోకములను, అనగా బ్రహ్మచర్యము, గార్హస్థము, వానప్రస్థము, సన్న్యాసములను (చక్రే) తమకొరకు నిర్ధారించుకొనును. అనగా యాగకాలములో గృహస్థుడైయుండి ఆ తరువాత వానప్రస్థ, సన్న్యాస ఆశ్రమమందును ప్రవిష్టుడై యుండును.॥౧॥

భావార్థము :-యాగము ఆత్మశుద్ధి మరియు సత్యానుష్ఠానముకొర్కైయుండును. జీవితములో సత్యమును స్వంతపరచుకొని బ్రహ్మచర్యమునుండి సన్న్యాస పర్యంతము ఆశ్రమములను పాలనమొనర్చుచు తన మరియు ఇతరుల దుఃఖములను తొలగించుచుండవలెను.॥౧॥

1423. For this soul, seven senses or seven Pranas in the highest region in body which protects all organs very well i.e. the brain bring true knowledge in three ways, knower, the object known and knowledge as milch kine give milk. When the purified soul waxes in strength, through the study of the Vedas, the observance of the vow of four stages of life in the form of Brahmacharya (continence) Grihastha (household life) Vanaprastha (ascetic life) and Sanyasa or the life of renuciation. ॥1॥

౧౪౨౪. ఋషిః-రేణుర్వైశ్వామిత్రః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-జగతీ । స్వరః-నిషాదః.

అథ పరమాత్మోపాసకవిషయమాహ.

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩
౧౪౨౪. స భక్షమాణో అమృతస్య చారుణ ఉభే ద్యావా
౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
కావ్యేనా వి శశ్రథే । తేజిష్ఠా అపో మంహనా పరి
౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
వ్యత యదీ దేవస్య శ్రవసా సదో విదుః ॥ ౨ ॥

౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర
ప. విః – సః । భక్షమాణః । అమృతస్య – అ– మృతస్య । చారుణః । ఉభేఇతి । ద్యావా ।
౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
కావ్యేన । వి । శశ్రథే । తేజిష్ఠాః । అపః । మంహనా । పరి । వ్యత । యది । దేవస్య ।
౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨
శ్రవసా । సదః । విదుః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-సః అసౌ పరమేశ్వరోపాసకః **చారుణః** రమణీయస్య **అమృతస్య** ఉపాసనాజన్యస్య దివ్యానన్దస్య **భక్షమాణః** సేవనం కుర్వన్ **కావ్యేన** వేదకావ్యేన **ఉభే ద్యావా** ద్యోతమానే ఉభే అభ్యుదయనిఃశ్రేయసే జ్ఞానకర్మణీ వా **వి శశ్రథే** విశ్లేషయతి, విశ్లిష్య జానాతీత్యర్థః. అపి చ **మంహనా** మహత్త్వేన **తేజిష్ఠాః అపః** తేజస్వితమాని కర్మాణి **పరివ్యత** ధారయతి, జీవనస్యాఙ్గతాం నయతీత్యర్థః **యది** యాని ఖలు **సదః** శిష్యభావేన ఉపసత్తారః విద్యార్థినః **దేవస్య** జ్ఞానప్రకాశకస్య ఆచార్యస్య **శ్రవసా** ఉపదేశ - శ్రవణేన **విదుః** జానన్తి. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరమాత్మోపాసనాయా ఇదం ఫలం యదుపాసకః కర్తవ్యాకర్తవ్యే వివిచ్య ప్రశస్తాన్యేవ కర్మాణ్యాచరతి న నిన్దితాని. ॥ ౨ ॥

౧౪౨౪. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ ఉపాసకుల విషయము కలదు.

పదార్థము :-(సః) ఆ పరమేశ్వరుని ఉపాసకుడు (చారుణః) సుందరము (అమృతస్య) ఉపాసనాజన్యమగు దివ్యానందమును (భక్షమాణః) సేవించుచు (కావ్యేన) వేదకావ్యముల ద్వారా (ఉభేద్యావా) దేదీప్యమానమగు రెండు అనగా అభ్యుదయము, నిఃశ్రేయస్సు, లేక జ్ఞానము మరియు కర్మను (విశశ్రథే) విశ్లేషణాపూర్వకముగ తెలిసికొనునో, తోడ్తో (మంహనా) తన మహత్త్వముచే (తేజిష్ఠాః అపః) అత్యంత తేజోవంతమగు కర్మలను (పరి వ్యత) ధారణమొనర్చుకొనును. అనగా

జీవితమునకు అంగముగ నొనర్చుకొనును (యది) ఎవరైన (సదః) శిష్యభావముచే ఆచార్యులవద్దికి చేరుకొనునట్టి విద్యార్థి (దేవస్య) జ్ఞానప్రచారకుడగు ఆచార్యుల (శ్రవసా) ఉపదేశ శ్రవణములచే (విదుః) తెలిసికొనుచుందును.॥౨॥

భావార్థము :- పరమాత్మయొక్క ఉపాసనచే ఉపాసకులు కర్తవ్య, అకర్తవ్యములను వివేచనమొనర్చుకొనుచు ప్రశస్తమగు కర్మలనే ఆచరించుచు నిందితకర్మలకు దూరముగ నుందురు. ఇదియే అందువలన గలుగుఫలము.॥౨॥

1424. If a devotee knows with wisdom the heart which is the seat of God, then enjoying lovely immortality by his wisdom gained from the holy Vedas, he attains both the soul and God and being full of splendour freely moves in the worlds. II2II

౧౪౨౫. ఋషిః-రేణుర్వైశ్వామిత్రః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-జగతీ । స్వరః-నిషాదః.

అథ పరమాత్మ తేజోవిషయమాహ.

౧ ౨ ౩౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౪౨౫. తే అస్య సన్తు కేతవోఽమృత్యవోఽదాభ్యాసో

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩క ౨ర ౩ ౧
జనుషీ ఉభే అను । యేభిర్నృమ్ణా చ దేవ్యా చ పునత

౨ర ౩ ౧ ౨
ఆదిద్రాజానం మననా అగృభ్ణత ॥ ౩ ॥

౨ ౩ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర
ప.వి:- తే । అస్య । సన్తు । కేతవః । అమృత్యవః - అ - మృత్యవః । అదాభ్యాసః -
౩ ౨ ౩ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩క ౨ ౩ ౨
అ-దాభ్యాసః । జనుషీఇతి । ఉభేఇతి । అను । యేభిః । నృమ్ణా । చ । దేవ్యా । చ । పునతే ।
౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩
ఆత్ । ఇత్ । రాజానమ్ । మననాః । అగృభ్ణత ॥ ౩ ॥

పదార్థః-అస్య సోమస్య పరమాత్మనః **తే** ప్రసిద్ధాః **అమృత్యవః** అమరణశీలాః అమారకాః వా, **అదాభ్యాసః** దబ్ధుం పరాజేతుమశక్యాః **కేతవః** తేజోరశ్మయః **ఉభే జనుషీ** ద్వే అపి జన్మని, ఇదం జన్మ పరం జన్మ చ **అను సన్తు** అనుగృహ్ణన్తు, **యేభిః** యైస్తేజోరశ్మిభిః **మననాః** మననశీలా ఉపాసకాః

స్వకీయాని **నృమ్ణా చ** నృమ్ణాని దైహికబలేన సమ్పాద్యమానాని కర్మాణి **దేవ్యా చ** ఆత్మబలేన సమ్పాద్యమానాని చ కర్మాణి **పునతే** పావయన్తి. **ఆత్ ఇత్** తదనన్తరమేవ చ **రాజానమ్** రాజమానం పరమేశ్వరమ్ **అగృభ్ణత** గృహ్ణన్తి. ॥ 3 ॥

భావార్థః-పరమాత్మతేజసాం ధ్యానేన ధారణేన చాయం చ లోకః పరశ్చ లోకః సర్వాణి చ కర్మాణి శుద్ధ్యన్తి పరమాత్మసాక్షాత్కారశ్చ జాయతే. ॥ 3 ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమేశ్వరోపాసనావిషయస్య సోమయాగఫలస్య చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిర్వేద్యా.

౧౪౨౫. ఈ మంత్రములో పరమాత్మయొక్క తేజమును గురించిన విషయముండును.

పదార్థము :-(అస్య) ఈ సోమ పరమాత్మయొక్క (తే) ఆ ప్రసిద్ధమగు (అమృత్యవః) అమరణశీలమగు లేక మరణములేనట్టి (అదాభ్యాసః) పరాజయమొనర్చజాలనట్టి (కేతవః) తేజఃకిరణములు (ఉభే జనుషీ) రెండుజన్మల అనగా ఈ జన్మము మరియు రాబోవు జన్మలను (అను సన్తు) అనుగ్రహింపబడవలెను. (యేభిః) ఆ తేజఃకిరణములచే (మనవాః) మననశీలురగు ఉపాసకులు తమ (నృమ్ణా చ) శరీరబలముచే చేయదగిన కర్మలను (దైవ్యా చ) ఆత్మబలముచే చేయదగిన కర్మలను (పునతే) పవిత్రమొనర్చుకొందురు. (ఆత్ ఇత్) మరియు ఆ తరువాతనే (రాజానమ్) తేజస్వియగు పరమేశ్వరుని (అగృభ్ణత) గ్రహణమొనర్చుకొనగలుగుదురు.॥3॥

భావార్థము :- పరమాత్మయొక్క తేజములను ధ్యానించుట మరియు వానిని ధారణమొనర్చుట వల్ల ఇహలోక, పరలోకసంబంధ కర్మలన్నియును శుద్ధమైపోవును. మరియు పరమాత్మసాక్షాత్కారముకూడ కాగలదు.॥3॥

ఈ ఖండములో పరమేశ్వరుని ఉపాసన మరియు సోమయాగఫలముయొక్క వర్ణన యుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదని యెరుగవలెను.

పన్నెండవ అధ్యాయమునందలి ఐదవఖండము ముగిసినది.

1425. May the venerable worshippers of God be free from death and inviolate for both classes of created things animate and inanimate, through whom God gives and purifies spiritual riches fit for divine persons. It is then that thoughtful persons accept God as their King. II3II

౧౪౨౯. ఋషిః- కుత్సః । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- త్రిష్టుప్ । స్వరః- ధైవతః.

తత్రాద్యే మన్త్రే ఉపాసకం ప్రేరయతి

౧౪౨౯. అభివాయుం వీత్యర్షా గృణానో౩ ఉభిమిత్రా వరుణా
పూయమానః । అభి నరం ధీజవనం
రథేష్ఠామభీన్ద్రం వృషణం వజ్రబాహుమ్ ॥ ౧ ॥

ప. వి:- అభి । - వాయుమ్ । వీతీ । అర్ష । గృణానః । అభి । మిత్రా - మి - త్రా । వరుణా । పూయమానః । అభి । నరమ్ । ధీజవనమ్- ధీ- జవనమ్ । రథేష్ఠామ్ - రథే - స్థామ్ । అభి । ఇన్ద్రమ్ । వృషణమ్ । వజ్రబాహుమ్ - వజ్ర - బాహుమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే సోమ శాన్తిమయ ఉపాసక! **గృణానః** పరమాత్మానం స్తువన్ త్వమ్ **వీతీ** వీత్యా వేగేన **వాయుమ్** గతిశీలం మనః **అభి అర్ష** పరమాత్మానం ప్రతి ప్రేరయ, **పూయమానః** పవిత్రీ క్రియమాణః త్వమ్ **మిత్రావరుణా** ప్రాణాపానౌ **అభి అర్ష** పరమాత్మానం ప్రతి ప్రేరయ. **ధీజవనమ్** ధియాం ధ్యానే జవనం వేగవన్తమ్, **రథేష్ఠామ్** దేహరథే స్థితమ్ **నరమ్** నేతారం జీవాత్మానమ్ **అభి అర్ష** పరమాత్మానం ప్రతి ప్రేరయ. **వృషణమ్** సుఖవర్షకమ్, **వజ్రబాహుమ్** శస్త్రాస్త్రధారిణం సేనాపతిమివ శత్రువినాశసమర్థమ్ **ఇన్ద్రమ్** పరమేశ్వరమ్ **అభి అర్ష** స్వాత్మానం ప్రతి ప్రేరయ. [అభి ఇత్యస్యావృత్త్యా అర్ష ఇతి క్రియాపదం స్వయమేవావర్తతే.] ॥ ౧ ॥

భావార్థః-మనుష్యో యదా మనోబుద్ధిం ప్రాణాపానౌ జీవాత్మానం చ పరమాత్మానం ప్రతి ప్రేరయతి తదా పరమాత్మా ఝటితి స్వయమేవ తత్సమ్ముఖమావిర్భవతి. ॥ ౧ ॥

౧౪౨౯. ఈ మంత్రములో ఉపాసకుడిని ప్రేరేపించబడినది.

పదార్థము :-సోమ, అనగా శాంతిమయుడవగు ఓ ఉపాసకా! (గృణానః) పరమాత్మస్తుతి యొనర్చుచు నీవు (వీతీ) వేగముగా (వాయుమ్) గతిశీలమగు మనస్సును (అభి అర్ష)

పరమాత్మయెడ (ప్రేరణయొనర్చుము (పూయమానః) పవిత్రమొనర్చబడుచు నీవు (మిత్రావరుణా) ప్రాణ అపానములను (అభి అర్ష) పరమాత్మవైపునకు ప్రేరణయొనర్చుము (ధీజవనమ్) ధ్యానమునందు వేగవంతము (రథేష్ఠామ్) దేహరథమునందు స్థిరమైన (నరమ్) నేతయగు జీవాత్మను (అభి అర్ష) పరమాత్మను పొందుటకు ప్రేరణయొనర్చుము. మరియు (వృషణమ్) సుఖవర్షకుడు (వజ్రబాహుమ్) శస్త్రాస్త్రధారియగు సేనాపతివలె శత్రువినాశమందు సమర్థుడగు (ఇన్ద్రమ్) పరమేశ్వరుని (అభి అర్ష) నీ వైపునకు ప్రేరితమొనర్చుకొనుము. ॥౧॥

భావార్థము :- మనుష్యులెపుడు మనస్సు, బుద్ధి, ప్రాణాపానములు మరియు జీవాత్మను పరమాత్మవైపునకు ప్రేరితమొనర్చుకొందురో అపుడు పరమాత్మయే శీఘ్రముగ స్వయముగనే వారియెదుట ప్రత్యక్షమగును. ॥౧॥

1426. (1) O devotee! for the attainment of spiritual splendour go to God Who is Omnipresent. Being praised by all for your noble conduct and purifying yourself, go to God (think of God) Who is the true Friend of all and the most acceptable. Approach God Who is the Supreme Leader and impeller of mind, seated in pure hearts, Rainer of peace and bliss and Destroyer of the wicked, holding the thunderbolt of justice in His hands (so to speak).

(2) O devotee! for the attainment of splendour, practise Pranayama and purifying yourself, utilise your arms for doing noble deeds. Approach intelligent leaders for taking proper instructions and meditate upon God Who is the Rainer of blessings and Dispenser of justice. ll1ll

౧౪౨౭. ఋషిః- కుత్సః । దేవతా- పవమానః సోమః ।

ఛన్దః- త్రిష్టుప్ । స్వరః- ధైవతః.

అథ పరమాత్మానం ప్రార్థయతే.

౩౧ ౨ర ౩౧౨ ౩౨ ౩౨ ౩౧౨ ౩ ౧౨
౧౪౨౭. అభి వస్త్రా సువసనాన్యర్షాభి ధేనూః సుదుఘాః పూయమానః ।
౩౨ ౩౧ ౨ర ౩ ౧౨౩ ౧ ౨ ౩౧౨
అభి చన్ద్రా భర్తవే నో హిరణ్యాభ్యశ్వాన్ రథినో దేవ సోమ ॥ ౨ ॥

२ १२र ३ १२ ३ १२ ३ २ ३२ ३१२
ప. వి:- అభి । వస్త్రా । సువసనాని-సు - వసనాని । అర్ష । అభి । ధేనూః । సుదుఘాః -
३ १२र ३ १ २ ३२ ३२ १२र ३ १२र ३२ १२र
సు- దుఘాః । పూయమానః । అభి । చన్ద్రా । భర్తవే । నః । హిరణ్యా । అభి । అశ్వాన్ ।
३१२ ३
రథినః । దేవ । సోమ ॥ ౨ ॥

పదార్థః:-హే **దేవ** దానాదిగుణయుక్త **సోమ** జగత్పతే పరమాత్మన్! త్వమ్, అస్మభ్యమ్ **సువసనాని** శోభనతయా ధారణీయాని **వస్త్రా** వస్త్రాణి **అభి అర్ష** ప్రేరయ, **పూయమానః** శోధ్యమానః, మనసి విద్యమానేభ్యః కామక్రోధాదిభ్యః పృథక్కృత్య పవిత్రరూపేణ దృశ్యమానః త్వమ్ **సుదుఘాః** సుష్ఠు దోగ్ధ్రీః **ధేనూః** గాః **అభి అర్ష** ప్రేరయ. **నః** అస్మాకమ్ **భర్తవే** భరణాయ **చన్ద్రా** చన్ద్రాణి రజతాని **హిరణ్యా** హిరణ్యాని చ **అభి అర్ష** ప్రేరయ. అపి చ **రథినః** రథే యుజ్యమానాన్ **అశ్వాన్** తురఙ్గమాన్ **అభి అర్ష** ప్రేరయ. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- మానవానాం సమాజే కోఽపి వస్త్రహీనో గోదుగ్ధహీనో ధనహీనో వాహన హీనశ్చ న తిష్ఠేత్, ప్రత్యుత సర్వేఽపి శ్రీమన్తో గుణవన్తశ్చ భవేయుః. ॥ ౨ ॥

౧౪౨౭. ఈ మంత్రములో పరమాత్మను ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(దేవ) దానమువున్నగు గుణములతోగూడిన (సోమ) జగత్పతివగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు మాకొరకు (సువసనాని) సుందరముగ ధారణమొనర్చదగిన (వస్త్రా) వస్త్రములు (అభి అర్ష) ప్రదానమొనర్చుము (పూయమానః) మనస్సునందు స్థిరమైయున్న కామక్రోధములు మున్నగువానినుండి దూరమొనర్చి పవిత్రరూపమున దర్శనమీయబడుచు నీవు (సుదుఘాః) పాడిసమృద్ధమగు (ధేనూః) గోసంపదలను (అభి హర్ష) ప్రదానమొనర్చుము. (నః) మాయొక్క (భర్తవే) పాలన పోషణములకొరకు (చన్ద్రా) వెండి మరియు (హిరణ్యా) సువర్ణము (అభి అర్ష) ప్రదానమొనర్చుము వానితో గూడ (రథినః) రథమును లాగునట్టి (అశ్వాన్) అశ్వములను (అభి అర్ష) ప్రదానమొనర్చుము.॥౨॥

భావార్థము :- మనుష్యసమాజమునందెవ్వరును వస్త్రహీనులు, గోక్షీరములులేనివారు, దరిద్రులు మరియు వాహనములు లేనివారు ఉండవలదు. కాని ఎల్లరును శ్రీమంతులు మరియు గుణవంతులుగ నుండవలెను.॥౨॥

1427. O rich devotee, pour on us garments that shall clothe us meetly, send purified milk - kine, abundant yielders. O charitable worshipper! send us chariot-drawing horses that may being us treasures bright and golden. II2II

౧౪౨౮. ఋషికుత్సః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-త్రిష్టుప్ । స్వరః-ధైవతః.

అథ పునరపి పరమాత్మానం ప్రార్థయతే.

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౨౮. అభీ నో అర్ష దివ్యా వసూన్యభి విశ్వా పార్థివా పూయమానః ।

౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩క ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
అభి యేన ద్రవిణమశ్నవామాభ్యార్షేయం జమదగ్నివన్నః ॥ 3 ॥

ప.విః- అభి । నః । అర్ష । దివ్యా । వసూని । అభి । విశ్వా । పార్థివా । పూయమానః । అభి । యేన । ద్రవిణమ్ । అశ్నవామ । అభి । ఆర్షేయమ్ । జమదగ్నివత్ - జమత్ - అగ్నివత్ । నః ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే సోమ జగదీశ్వర! త్వమ్ **నః** అస్మాన్ **దివ్యా వసూని** దివ్యాని ఐశ్వర్యాణి సత్యాహింసాదీని **అభి అర్ష** ప్రాపయ, కిఞ్చ **పూయమానః** శోధ్యమానః, మనసి విద్యమానేభ్యః కామక్రోధాదిభ్యః పృథక్కృత్య విశుద్ధరూపేణ దృశ్యమానః త్వమ్ **విశ్వా** విశ్వాని సమస్తాని **పార్థివా** పార్థివాని భౌతికాని ధనాని **అభి అర్ష** ప్రాపయ. వయమ్ **యేన** యద్ద్వారేణ **ద్రవిణమ్** దివ్యం జ్ఞానమ్ **అభ్యశ్నవామ** ప్రాప్నుయామ, తత్ **ఆర్షేయమ్** ఆర్షం చక్షుః **జమదగ్నివత్** జమదగ్నయే ప్రజ్వలితాగ్నయే అగ్నిహోత్రిణే యథా త్వమ్ అభ్యర్షసి ప్రేరయసి తథా **నః** అస్మభ్యమ్ **అభి అర్ష** ప్రేరయ. [జమదగ్నయః ప్రజమితాగ్నయో వా ప్రజ్వలితాగ్నయో వా. నిరు. ౭ । ౨౪]. ॥ 3 ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ 3 ॥

భావార్థః- పరమేశ్వరకృపయా వయం సర్వాణి భౌతికాని దివ్యాని చ ధనాన్యార్షం చక్షుశ్చ ప్రాప్నుయామ యేన సర్వమపి సత్యం జ్ఞానం గూఢాని రహస్యాని చాప్యస్మాకం పురతో హస్తామలకవత్ స్పష్టాని స్యుః. ॥ 3 ॥

౧౪౨౮. ఈ మంత్రమునందును మరల పరమాత్మప్రార్థనయే చేయబడినది.

పదార్థము :- ఓ సోమజగదీశ్వరా! నీవు (నః) మాకు (దివ్యా వసూని) సత్యము, అహింస మున్నగు దివ్యమగు ఐశ్వర్యములను (అభి అర్ష) ప్రాప్తింపజేయుము (పూయమానః) మనస్సునందునిలిచియున్న కామ, క్రోధము మున్నగువానినుండి తప్పించి విశుద్ధమగు రూపములో దర్శనమిచ్చుచు నీవు (విశ్వా) సమస్త (పార్థివా)పార్థివ పదార్థధనములను (అభి అర్ష)

ప్రాప్తింపజేయుము. మేము (యేన) ఎవరిద్వార (ద్రవిణమ్) దివ్యజ్ఞానము (అభ్యశ్నవామ) పొందగలుగుదుమో అవి (ఆర్షేయమ్) ఆర్షచక్షువగు (జమదగ్నివత్) ఎటుల ప్రజ్వలిత అగ్నిగల అగ్నిహోత్రులకు నీ విచ్చుచుందువో అటులనే (నః) మాకును (అభి అర్ష) ప్రదానమొనర్చుము. ॥3॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము గలదు. ॥3॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరకృపవల్ల మనము భౌతికధనములు మరియు దివ్యమైన వేదచక్షువులను పొందవలెను. అందువల్ల సమస్తజ్ఞానము మరియు నిగూఢమగు రహస్యములు కూడ మా యెదుట ఒలిచిన అరటిపండువలె స్పష్టమైపోగలవు. ॥3॥

1428. O devotees of God! help us to attain celestial or spiritual riches like wisdom, peace and bliss. Help us also to attain the riches that earth containest. So that thereby we may acquire power and splendour like the sages who constantly keep the fire of non. Violent sacrifice and divine will burning. ll3ll

౧౪౨౯. ఋషిః-నృమేధ పురుమేధౌ । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౬౦౧

క్రమాఙ్కే పరమేశ్వరవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర స ఏవ విషయః ప్రకారాన్తరేణ నిరూప్యతే.

౧ ౨ర ౩ ౧౨ ౩౧ ౨
౧౪౨౯. యజ్జాయథా అపూర్వ్య మఘవన్ వృత్రహత్యాయ ।
౧౨ ౩౧౨ ౩ ౧౨ ౩౧ ౨ర
తత్పృథివీమప్రథయస్తదస్తభ్నా ఉతో దివమ్ ॥ ౧ ॥

౨ ౧ ౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౧ ౨
ప. విః- యత్ । జాయథాః । అపూర్వ్య- అ - పూర్వ్య । మఘవన్ । వృత్రహత్యాయ -
౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩
వృత్ర - హత్యాయ । తత్ । పృథివీమ్ । అప్రథయః । తత్ । అస్తభ్నాః । ఉత । ఉ ।
౧౨ర
దివమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **అపూర్వ్య** స్వయమ్భూః! [పూర్వైః కృతః పూర్వ్యః. పూర్వైః కృతమినయౌ చ. అ. ౪।౪।౧౧౩ ఇతి య ప్రత్యయః. న పూర్వైః కృతః అపూర్వ్యః స్వయంభూరిత్యర్థః.] **మఘవన్** ఐశ్వర్యశాలిన్ ఇన్ద్ర జగదీశ్వర! **యత్** యస్మాత్ త్వమ్ **వృత్రహత్యాయ** విఘ్నవినాశాయ **జాయథాః** అజాయథాః, సమర్థోఽభవః, **తత్** తస్మాత్ **పృథివీమ్** భూమణ్డలమ్ **అప్రథయః** వ్యస్తృణాః, **ఉత ఉ** అపి చ **తత్** తస్మాదేవ చ **దివమ్** సూర్యమ్ **అస్తభ్నాః** స్థిరీకృతవానసి. ॥౧॥

భావార్థః-యో విఘ్నాన్ విహన్తుం సమర్థో భవతి స ఏవ హస్తగృహీతేషు కార్యేషు సఫలో జాయతే. ॥౧॥

౧౪౨౯. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౬౦౧వ మంత్రము. అచట పరమాత్మవిషయములో వ్యాఖ్యానించబడినది. ఇచ్చటయును ప్రకారాంతరముగ ఆ విషయమే చర్చించబడినది.

పదార్థము :-(అపూర్వ్య) స్వయంభూ (మఘవన్) ఐశ్వర్యశాలివగు ఓ ఇంద్రజగదీశ్వరా! (యత్) ఏలన నీవు (వృత్రహత్యాయ) విఘ్నముల వినాశపరచుటకు (జాయథాః) సమర్థుడవు (తత్) ఈ కారణముననే నీవు (పృథివీమ్) భూమండలమును (అప్రథయః) వ్యాప్తమొనర్చగలిగితివి. (ఉత ఉ) మరియు (తత్) ఈ కారణముననే (దివమ్) సూర్యుని (అస్తభ్నాః) స్థిరపరచగలిగినావు. ॥౧॥

భావార్థము :-విఘ్నములను నష్టమొనర్చుటయందు సమర్థుడగు శూరుడు మాత్రమే తన హస్తములోనికి దీసికొనిన కార్యములలో సఫలమగుచుండును. ॥౧॥

1429. O God! un-equalled, the originator of the universe! When Thou art ready to destroy the darkness of the period of dissolution, then Thou spreadest out the spacious earth from the Primordial Matter and upholdest the heaven. II1II

౧౪౩౦. ఋషిః-నృమేధపురుమేధౌ । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-అనుష్టుప్ । స్వరః-గాన్ధారః.

అథ జగదీశ్వరస్య మహిమానమాహ.

౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨౩౨ ౩౧ ౨ర
౧౪౩౦. తత్తే యజ్ఞో అజాయత తదర్క ఉత హస్కృతిః ।
౧ ౨ర ౩ ౧ ౨౩ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౧౨
తద్విశ్వమభి భూరసి యజ్జాతం యచ్చ జన్త్వమ్ ॥౨॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౨ ౩౨ ౧ ౨ర
ప.వి:- తత్ । తే । యజ్ఞః । అజాయత । తత్ । అర్కః । ఉత । హస్కృతిః । తత్ ।

౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ర
విశ్వమ్ । అభిభూః । - అభి - భూః । అసి । యత్ । జాతమ్ । యత్ । చ । జన్త్వమ్ ॥ ౨॥

పదార్థః-హే ఇన్ద్ర జగదీశ్వర! యస్మాత్ త్వం **వృత్రహత్యాయ** విఘ్నవినాశాయ సమర్థోఽభూః **తత్** తస్మాదేవ **తే** తవ **యజ్ఞః** సృష్టియజ్ఞః **అజాయత** ఉదపద్యత, **తత్** తస్మాదేవ **అర్కః** సూర్యః **ఉత** అపి చ **హస్కృతిః** విద్యుతః హస్కారః అజాయత. [హస్కారాద్ విద్యుతస్పరి. ఋ. ౧ । ౨౩ । ౧౨ ఇతి వచనాత్.] **తత్** తస్మాదేవ **విశ్వమ్** సర్వమ్ **యత్ జాతమ్** యదుత్పన్నమ్ **యచ్చ జన్త్వమ్** యచ్చ జనితవ్యమ్ అస్తి, తత్ త్వమ్. [జనీ ప్రాదుర్భావే ధాతోః 'కృత్యార్థే తవైకేన్కేన్యత్వనః'. అ. ౩ । ౪ । ౧౩ ఇతిత్వన్ ప్రత్యయః.] **అభి భూః అసి** స్వమహిమ్నా అభిభూతవానసి. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-విఘ్నవినాశసమర్థత్వాదేవ పరమేశ్వరః సూర్యచన్ద్ర విద్యున్నక్షత్రాదిమయం సర్వమిదం జగన్నిర్మాతుం ధారయితుం చ సఫలో భవతి. ॥ ౨ ॥

౧౪౩౦. ఈ మంత్రములో జగదీశ్వరుని మహిమ వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- ఓ ఇన్ద్ర జగదీశ్వరా! ఏమన, నీవు విఘ్నములను నష్టమొనర్చుటయందు సమర్థుడవు. (తత్) ఆ కారణముననే (తే) నీయొక్క (యజ్ఞః) సృష్టిరూపయజ్ఞము (అజాయత) ఉత్పన్నము కాగలిగినది. (తత్) ఆ కారణముననే (అర్కః) సూర్యుని (ఉత) మరియు (హస్కృతిః) విద్యుత్తుయొక్క అట్టహాసము ఉత్పన్నము కాగలిగినది. (తత్) ఆ కారణముననే (విశ్వమ్) సర్వము (యత్ జాతమ్) ఉత్పన్నమైనవన్నియును (యత్ చ జన్త్వమ్) మరియు ఏవి భవిష్యత్తులో ఉత్పన్నముకానున్నవియో, వానిని నీవు (అభిభూః అసి) నీ మహిమచే తిరస్కరించబడినవై యుండును.॥౨॥

భావార్థము :- విఘ్నములను వినాశమొనర్చుటయందు సమర్థుడగుటవల్లనే పరమేశ్వరుడు సూర్యుడు, చంద్రుడు, విద్యుత్తు, నక్షత్రములు మున్నగువానితో గూడిన ఈ జగత్తునంతటిని నిర్మించుట మరియు ధారణమొనర్చుటయందు సఫలవంతుడగును.॥౨॥

1430. Then was the Yajna (sacrifice) of this universe performed by Thee, the sun and the day were made by Thee. In might Thou art above this all, all that now is and yet shall be. [Thou art the efficient cause of all creation]. II2II

౧౪౩౧. ఋషిః-నృమేధపురుమేధౌ । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బృహతీ । స్వరః-మధ్యమః.

అథోపాస్యోపాసకవిషయమాహ.

౧౪౩౧. ఆమాసు పక్వమైరయ ఆ సూర్యమ్ రోహయో దివి ।
ఘర్మం న సామం తపతా సువృక్తిభిర్జుష్టం గిర్వణసే బృహత్ ॥ 3 ॥

ప. వి:– ఆమాసు। పక్వమ్ । ఐరయః । ఆ । సూర్యమ్ । రోహయః । దివి । ఘర్మమ్। న । సామన్ । తపత । సువృక్తిభిః – సు – వృక్తిభిః । జుష్టమ్ । గిర్వణసే – గిః –వనసే । బృహత్ ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే ఇన్ద్ర జగదీశ్వర! త్వమ్ **ఆమాసు** అపరిపక్వాసు **ఓషధీషు** పక్వమ్ పరిపక్వం **ఫలమ్,** యద్వా **ఆమాసు** అపరిపక్వాసు గోషు **పక్వమ్** పరిపక్వం దుగ్ధమ్ **ఐరయః** ప్రేరితవానసి, **దివి** ఆకాశే **సూర్యమ్** ఆదిత్యమ్ **ఆ రోహయః** ఆరోహితవానసి. హే మనుష్యాః! యూయమ్ **సువృక్తిభిః** శోభనాభిః యమనియమాదిక్రియాభిః **గిర్వణసే** గీర్భిః సంభజనీయాయ ఇన్ద్రాయ జగదీశ్వరాయ. [గిర్వణా దేవో భవతి గీర్భిరేనం వనయన్తి. నిరు. ౬।౧౪]. **జుష్టమ్** ప్రియమ్ **బృహత్** మహత్ **సామన్** స్తోత్రమ్. [అత్ర 'సుపాం సులుక్...' అ. ౭।౧।౩౯ ఇతి విభక్తేర్లుక్.] **ఘర్మమ్ న** అగ్నిమివ **తపత** పరిపక్వం కురుత ప్రకాశయత వా. ॥ 3 ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ 3 ॥

భావార్థః- తపస్యయా పరిపక్వమేవ స్తోత్రం పరమాత్మనశ్చిత్తమాకర్షతి ఫలదాయి చ జాయతే. ॥ 3 ॥

౧౪౩౧. ఈ మంత్రములో ఉపాస్య, ఉపాసకులవిషయము కలదు.

పదార్థము :- ఓ ఇంద్రజగదీశ్వరా! నీవు (ఆమాసు) పరిపక్వముగాని ఓషధులందు (పక్వమ్) పక్వమైన ఫలములు మరియు (ఆమాసు) అపరిపక్వ గోవులలో (పక్వమ్) పక్వమైన పాలను (ఐరయః) ప్రేరితమొనర్చినావు (దివి) ఆకాశములో (సూర్యమ్) సూర్యుని (ఆరోహయః) ఆరోహింపజేసినావు. ఓ మానవులారా! మీరు (గిర్వణసే) వాణులచే భజించదగిన ఇంద్ర జగదీశ్వరునికొరకు (జుష్టమ్) ప్రియమగు (బృహత్) మహాగొప్పవగు (సామన్) స్తోత్రములను (ఘర్మమ్ న) అగ్నివలె (తపత) పరిపక్వము మరియు ప్రకాశింపజేయుడు.॥3॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.

భావార్థము :- తపస్సుచే పక్వమైన స్తోతలు పరమాత్మయొక్క చిత్తమునను ఆకట్టుకొనగలుగుదురు. మరియు సఫలవంతులగుదురు.॥3॥

1431. O God! Thou makest ripe that what is unripe. Thou makest the sun rise in heaven, so that it may give heat and divide the year in different seasons. Great joy to him who loves the song of the Lord. II3II

౧౪౩౨. ఋషిః-అగస్త్యః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-స్కన్ధోగ్రీ వీబృహతీ । స్వరః-మధ్యమః.

తత్రాదౌ బ్రహ్మానన్ద విషయమాహ.

౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౪౩౨. మత్స్యపాయి తే మహః పాత్రస్యేవ హరివో మత్సరో మదః ।
౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨
వృషా తే వృష్ణ ఇన్దుర్వాజీ సహస్రసాతమః ॥ ౧ ॥

౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧౨ర
ప.వి:– మత్సి । అపాయి । తే । మహః । పాత్రస్య । ఇవ । హరివః । మత్సరః । మదః ।
౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ర
వృషా । తే । వృష్ణే । ఇన్దుః । వాజీ । సహస్రసాతమః । సహస్ర – సాతమః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **హరివః** ఋక్సామరూపహరియుక్త ఇన్ద్ర జగదీశ్వర! [ఋక్సామే వా ఇన్ద్రస్య హరీ.శ. బ్రా. ౧ । ౧.] త్వమ్ **మత్సి** ఆనన్దయసి. **మహః పాత్రస్య ఇవ** రసపూర్ణస్య మహతః ఘటాదిభాజనస్య ఇవ **తే** తవ **మదః** మాదయితా ఉత్సాహయితా **మత్సరః** ఆనన్దరూపః సోమరసః. [మత్సరః సోమో మన్దతే స్తృప్తికర్మణః.' నిరు. ౨ । ౫.] **అపాయి** మయా పీతోఽస్తి. సమ్ప్రతి స్వాన్తరాత్మానం బ్రూతే. హే మదీయ అన్తరాత్మన్! **వృష్ణే** బలవతే **తే** తుభ్యమ్, ఏషః **వృషా** అన్యేషు సుఖవర్షకః **వాజీ** బలవాన్ **ఇన్దుః** ఆనన్దరూపః సోమరసః **సహస్రసాతమః** అసంఖ్యాతలాభప్రదః వర్తతే ఇతి శేషః. ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరః సలిలేన పూర్ణః కలశ ఇవానన్దరసేన పరిపూర్ణోఽస్తి. తదీయమానన్దరసం పీత్వా స్తోతురాత్మా కృతార్థో జాయతే. ॥ ౧ ॥

౧౪౩౨. ఈ మంత్రములో బ్రహ్మానందరసమును గురించి వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(హరివః) ఋక్ మరియు సామములుగల ఓ ఇంద్రజగదీశ్వరా! నీవు (మత్సి) ఆనందపరచెదవు (మహః పాత్రస్య ఇవ) రసముచే నిండియున్న పెద్ద ఘటము మున్నగు పాత్రలవలె (తే) నిన్ను (మదః) ఉత్సాహపరచునట్టి (మత్సరః) ఆనందరూప సోమరసమును (అపాయి) నేను త్రాగివేసితిని. [ఇపుడు తన అంతరాత్మకు చెప్పబడుచున్నది.] ఓ నా అంతరాత్మా (వృష్ణే) శక్తిశాలివగు (తే) నీకొరకు ఈ (వృషా) ఇతరులపై సుఖవర్షమును కురిపించునట్టి (వాజీ) శక్తివంతమగు (ఇన్దుః) ఆనందరూప సోమరసము (సహస్రసాతమః) అసంఖ్యాత లాభమును చేర్చునదై యున్నది.॥౧॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము గలదు.॥౧॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరుడు జలముచే నిండిన పూర్ణఘటమువలె ఆనందరసముచే పరిపూర్ణుడైయున్నాడు. ఆయన ఆనందరసమును పానమొనర్చిన స్తోతల ఆత్మలు కృతార్థమైపోవును.॥౧॥

1432. O Omnipotent God! We have quaffed Thy enlivening and delightful juice of bliss which is the showerer of peace, giver of thousands of blessings and powers, as Thou art Great and Source of happiness. We have quaffed this juice as ordinary men quaff some delicious drink out of a big vessel. II1II

౧౪౩౩. ఋషిః- అగస్త్యః । దేవతా- ఇన్ద్రః । ఛన్దః- అనుష్టుప్ । స్వరః- గాన్ధారః.

అథ పునర్బ్రహ్మానన్దవిషయమేవ వర్ణయతి.

౧ ౨ 3 ౨ఉ 3 ౨ 3 ౧౨
౧౪౩౩. ఆ నస్తే గన్తు మత్సరో వృషా మదో వరేణ్యః ।
3౧ ౨ 3౧ ౨ 3౧ ౨ర
సహావాꣳ ఇన్ద్ర సానసిః పృతనాషాడ మర్త్యః ॥ ౨ ॥

౨ 3 ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర 3౧ ౨ 3
ప. వి:- ఆ । నః । తే । గన్తు । మత్సరః । వృషా । మదః । వరేణ్యః । సహావాన్ । ఇన్ద్ర ।
౨ 3 ౨ ౧౨ర 3
సానసిః । పృతనాషాట్ । అమర్త్యః - అ - మర్త్యః ॥ ౨ ॥

పదార్థః- హే **ఇన్ద్ర** పరమైశ్వర్యశాలిన్ జగదీశ్వర! **తే** తవ **వృషా** కామవర్షకః **మదః** ఉత్సాహయితా, **వరేణ్యః** వరణీయః, **సహావాన్** బలవాన్, **సానసిః** సంభజనీయః, **పృతనాషాట్** శత్రుసేనానాం పరాజేతా, **అమర్త్యః** అమరః, అక్షయః **మత్సరః** ఆనన్దరసరూపః సోమః **నః** అస్మాన్ **ఆగన్తు** ఆగచ్ఛన్తు. [అత్ర 'బహులం ఛన్దసి'. అ. ౨ । ౪ । ౭౩. ఇతి శపో లుకి ' ఇషుగమియమాం ఛః'. అ. ౭ । 3 । ౭౭ ఇతి న ప్రవర్తతే]. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరమేశ్వరాత్ పరమానన్దరసం ప్రాప్య మనుష్యైః శౌర్యేణాభ్యన్తరాన్ బాహ్యాంశ్చ సర్వాన్ రిపూనున్మూల్య నిష్కణ్టకం స్వరాజ్యం స్థాపనీయమ్. ॥ ౨ ॥

౧౪౩౩. ఈ మంత్రమునందును మరల బ్రహ్మానందవిషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- (ఇన్ద్ర) పరమైశ్వర్యశాలివగు ఓ జగదీశ్వరా! (తే) నీయొక్క (వృషా) మనోరథములను పూర్ణమొనర్చు (మదః) ఉత్సాహపరచునట్టి (వరేణ్యః) వరించదగిన (సహావాన్) శక్తివంతము (సానసిః) సంభజనీయమగు (పృతనాషాట్) శత్రుసైన్యములను నాశమొనర్చునట్టి (అమర్త్యః) అక్షయమగు (మత్సరః) ఆనందరూపసోమము (నః) మాకు (ఆ గన్తు) ప్రాప్తించుగాక! ॥౨॥

భావార్థము :- రసమయుడగు పరమాత్మయొక్క పరమానందరసమును పొందిన మనుష్యులకు శూరత్వపూర్ణమగు ఆంతరిక మరియు బాహ్య శత్రువర్గమునందరను సమూలముగ నాశమొనర్చి కపటరహితమగు స్వరాజ్యమును స్థాపించవలెను. ॥౨॥

1433. Let us have that intoxication Which is delightful and the best Which gives peace of devotion And power of endurance - devotion's test Which is immortal and the conqueror Of evil's host, that shares The joy with others and is winner Of peace, destroyer of cares. II2II

౧౪౩౪. ఋషిః- అగస్త్యః । దేవతా- ఇన్ద్రః । ఛన్దః- అనుష్టుప్ । స్వరః- గాన్ధారః.

అథ పరమాత్మనః శూరత్వం వర్ణయతి.

౨ఉ   ౩ ౧౨   ౩ ౨ ౩   ౧ ౨ ౩ ౧౨
౧౪౩౪. త్వం హి శూరః సనితా చోదయో మనుషో రథమ్ ।

౩ ౨ ౩   ౧౨   ౩౨ఉ   ౩   ౨ ౩   ౨ ౩ ౧ ౨
సహావాన్ దస్యుమవ్రతమోషః పాత్రం న శోచిషా ॥ ౩ ॥

౨   ౧ ౨ర   ౧౨ర   ౩ ౧ ౨   ౧ ౨ర   ౧౨ర   ౩ ౧ ౨
ప. వి:- త్వమ్ । హి । శూరః । సనితా । చోదయః । మనుషః । రథమ్ । సహావాన్ ।
౧౨ర   ౩   ౨   ౩   ౨   ౧౨ర   ౧౨ర   ౩ ౧ ౨
దస్యుమ్ । అవ్రతమ్ - అ - వ్రతమ్ । ఓషః । పాత్రమ్ । న । శోచిషా ॥ ౩ ॥

పదార్థః- హే ఇన్ద్ర! హే శత్రువిదారక జగదీశ! **త్వం హి** త్వం ఖలు **శూరః** వీరః, **సనితా** ఉత్సాహప్రదశ్చ అసి. **మనుషః** మనుష్యస్య **రథమ్** ప్రగతిరథమ్ **చోదయః** అగ్రే ప్రేరయసి. **సహావాన్** బలవాన్ త్వమ్ **అవ్రతమ్** వ్రతహీనం కర్మహీనం చ **దస్యుమ్** హింసకం స్వభావమ్ హింసకం జనం వా **శోచిషా** ప్రదీప్తయాఽగ్నిజ్వాలయా **పాత్రం న** మృద్ఘటాదికమివ **ఓషః** ప్రతపసి. [ఉష దాహే, భ్వాదిః]. ॥ ౩ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ 3 ॥

భావార్థః- యః పరమేశ్వరః సజ్జనాన్ పురస్కరోతి దుష్టాంశ్చ దణ్డయతి తస్మాద్ భీత్వా దుర్జనైర్దుష్టతా పరిత్యక్తవ్యా సత్కర్మసు చోత్సాహః ప్రదర్శనీయః. ॥ 3 ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే ఉపాస్యోపాసకవిషయస్య బ్రహ్మానన్దస్య చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సఙ్గతిరస్తి. ॥ 3 ॥

౧౪౩౪. ఇపుడు పరమాత్మయొక్క శూరత్వము వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :- శత్రువినాశకుడవగు ఓ ఇంద్రపరమేశ్వరా! (త్వం హి) నిశ్చయముగనే నీవు (శూరః) శూరవీరుడవు మరియు (సనితా) ఉత్సాహమునిచ్చువాడవై యున్నావు. (మనుషః) మనుష్యుల (రథమ్) ప్రగతిరథమును (చోదయః) ముందుకునడుచు ప్రేరణ నిచ్చెదవు. (సహావాన్) బలవంతుడవగు నీవు (అవ్రతమ్) వ్రతహీనులు మరియు కర్మహీనులగు (దస్యుమ్) హింసకస్వభావులను మరియు హింసకులను (శోచిషా) మండుచున్న అగ్నిజ్వాలచే (పాత్రం న) మట్టికుండలు మున్నగువానివలె (ఓషః) సంతప్తమొనర్చివేయుదువు. ॥3॥

ఇచ్చుట ఉపమాలంకారము కలదు. ॥3॥

భావార్థము :- ఏ పరమేశ్వరుడు సజ్జనులకు బహుమాన పురస్కారములను మరియు దుష్టులకు దండన నిచ్చునో, అట్టి దానిని చూచి భయపడి దుర్జనులు దుష్టత్వమును వదలివేయవలెను. మరియు సత్కర్మలచే ఉత్సాహమును చూపవలెను. ॥3॥

ఈ ఖండములో ఉపాస్య, ఉపాసకుల విషయము మరియు బ్రహ్మానందవర్ణన యుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పన్నెండవ అధ్యాయమునందలి ఆరవఖండము సమాప్తమైనది.

పన్నెండవ అధ్యాయముకూడ సమాప్తమైనది.

ఆరవ ప్రపాఠకములో రెండవసగము ముగిసినది.

1434. O God! Thou art Almighty Hero, Giver of power and peace. Urge to speed the car of a man in the form of his body. Burn like a vessel with the flame and purify a wicked person who does not observe noble vows. Thou art the Greatest. II3II

అథ త్రయోదశోఽధ్యాయః, షష్ఠే ప్రపాఠకే తృతీయోఽర్ధశ్చ.

పదమూడవ అధ్యాయము

ఆరవ ప్రపాఠకము యొక్క మూడవ సగము

౧౪౩౫. ఋషిః-కవిర్భార్గవః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ జగత్స్రష్టా పరమేశ్వరః ప్రార్థ్యతే.

౧౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ర
౧౪౩౫. పవస్వ వృష్టిమా సు నోఽపామూర్మిం దివస్పరి ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
అయక్ష్మా బృహతీరిషః ॥ ౧ ॥

౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౨ ౧౨ర
ప.వి:- పవస్వ । వృష్టిమ్ । ఆ - సు । నః । అపామ్ । ఊర్మిమ్ । దివః । పరి ।
౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర
అయక్ష్మాః - అ - యక్ష్మాః । బృహతీః । ఇషః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే సోమ! హే సర్వాన్తర్యామిన్ పరమేశ్వర! త్వమ్ **దివః పరి** ఉచ్చాత్ ఆత్మలోకాత్ **నః** అస్మభ్యమ్ **అపామ్ ఊర్మిమ్** దివ్యధారణాం తరంగరూపామ్ **వృష్టిమ్** వర్షామ్, **సు ఆ పవస్వ** సమ్యక్ సమన్తాత్ ప్రవాహయ. కిఞ్చ **అయక్ష్మాః** నీరోగాః, వాసనాదిరహితాః ఇత్యర్థః **బృహతీః ఇషః** మహతీః ఆకాంక్షాః **ఆ పవస్వ** అస్మాసు ఆస్రావయ, జనయేత్యర్థః. ॥ ౧ ॥

భావార్థః- యథా జగదీశ్వరోఽన్తరిక్షాద్ వృష్టిమ్ భూమావారోగ్యకరాణ్యన్నాని చోత్పాదయతి తథైవ సోఽస్మాస్వానన్దవృష్టిముత్సృష్టా మహత్వాకాంక్షాశ్చ జనయేత్.॥౧॥

౧౪౩౫. ఈ మొదటి మంత్రములో జగత్స్రష్టయగు పరమాత్మ ప్రార్థనవిషయము కలదు.

పదార్థము :-సోమ సర్వాంతర్యామివగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (దివః పరి) ఉన్నతమైన ఆత్మలోకమునుండి (నః) మాకొరకు (అపామ్ ఊర్మిమ్) దివ్యధారల తరంగములవంటి (వృష్టిమ్) వర్షములను (సు ఆ పవస్వ) చక్కగా నలువైపులనుండి ప్రవహింపజేయుము. దానితోబాటు (అయక్ష్మాః) ఆరోగ్యవంతము, అనగా వాసనలు మున్నగునవిలేనట్టి (బృహతీః ఇషః) ఉన్నతమగు మహత్వాకాంక్షలను (ఆ పవస్వ) మాలో ఉత్పన్నమొనర్చుము.॥౧॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుడెటుల అంతరిక్షమునుండి వర్షములు మరియు భూమిపై ఆరోగ్యకారకమైన అన్నముల నుత్పన్నపరచునో అటులనే ఆయన మనయందు ఆనందవర్షములు మరియు ఉన్నత మహత్వాకాంక్షలను ఉత్పన్నమొనర్చవలెను.॥౧॥

1435. O God ! Pour down the rain of happiness upon us, pour a wave of true faith and peace from the sky of knowledge and plenteous store of noble desires, free from evil thoughts and wholesome food free from pulmonary consumption. II1II

౧౪౩౬. ఋషిః-కవిర్భార్గవః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునస్తమేవ విషయమాహ.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ర
౧౪౩౬. తయా పవస్వ ధారయా యయా గావ ఇహాగమన్।

౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨
జన్యాస ఉప నో గృహమ్ ॥ ౨ ॥

౧ ౨ర ౩ ౧౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩
ప. వి:- తయా । పవస్వ । ధారయా । యయా । గావః । ఇహ। ఆగమన్ - ఆ -
౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨
గమన్ । జన్యాసః । ఉప । నః । గృహమ్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే తేజోధామ పరమాత్మన్! త్వమ్ **తయా ధారయా** తయా తేజోధారయా **పవస్వ** అస్మాన్ పునీహి **యయా** ధారయా **ఇహ** అత్ర **నః గృహమ్** అస్మాకం హృదయసదనమ్ **జన్యాసః** ఉత్తరోత్తరం జన్మ గృహ్ణానాః. [అత్ర 'జనేర్యక్...' ఉ. ౪ । ౧౧౨ ఇతి యక్ ప్రత్యయః.] **గావః** తేజోరశ్మయః **ఉపాగమన్** ఉపాగచ్ఛన్తు ॥ ౨ ॥

భావార్థః-పరమాత్మనః సకాశాత్ ప్రస్రవన్తి తేజాంసి తత్స్తోతౄన్ తేజస్వినః కుర్వన్తి. ॥౨॥

౧౪౩౬. ఈ మంత్రమునందును మరల పై విషయమే కలదు.

పదార్థము :-తేజోధాముడవగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (తయా ధారయా) అట్టి తేజమగు ధారలచే (పవస్వ) మమ్ము పవిత్రమొనర్చుము (యయా) ఏ ధారలచే (ఇహ) ఇచ్చట (నః గృహమ్) మా హృదయ సదనములో (జన్యాసః) ఉత్తరోత్తర, అనగా క్రమముగా జన్మను పొందునట్టి (గావః)తేజఃకిరణములు (ఉపాగమన్) ఉపస్థితిజెందునుగాక! ॥౨॥

భావార్థము :-పరమాత్మవద్దినుండి ప్రవహించు తేజము దాని స్తోతలను తేజోవంతులనుగ నొనర్చును.॥౨॥

1436. Purify us O God! by that stream of knowledge by which the Vedic speech and rays of wisdom may come to us, along with all necessary articles useful for men. II2II

౧౪౩౭. ఋషిః-కవిర్భార్గవః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునః పరమేశ్వరం ప్రార్థయతే.

౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧౨
౧౪౩౭. ఘృతం పవస్వ ధారయా యజ్ఞేషు దేవవీతమః ।

౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
అస్మభ్యం వృష్టిమాపవ ॥ ౩ ॥

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ర
ప. వి:- ఘృతమ్ । పవస్వ । ధారయా । యజ్ఞేషు । దేవవీతమః -దేవ - వీతమః ।
౩౧ ౨ ౩ ౨ ౩
అస్మభ్యమ్ । వృష్టిమ్ । ఆ - పవ ॥ ౩ ॥

పదార్థః-హే జగత్పతే! **యజ్ఞేషు** ఉపాసనారూపేషు అధ్వరేషు **దేవవీతమః** అతిశయేన దివ్యగుణానాం ప్రాపయితా త్వమ్ **ధారయా** ప్రవాహసన్తత్యా **ఘృతమ్** స్నేహం దీప్తిం చ. [ఘృ క్షరణదీప్త్యోః, జుహోత్యాదిః.] **పవస్వ** అస్మభ్యం ప్రేరయ. **అస్మభ్యమ్** ఉపాసకేభ్యః **వృష్టిమ్** ఆనన్దవర్షామ్ **ఆ పవ** ఆక్షారయ. ॥ ౩ ॥

భావార్థః-ఉపాసితో జగదీశ్వర ఉపాసకాయ స్వకీయం స్నేహమానన్దమజస్రం తేజశ్చ ప్రయ- చ్ఛతి. ॥ ౩ ॥

౧౪౩౭. ఈ మంత్రమునందు మరల పరమేశ్వరుని గూర్చి ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :- జగత్పితవగు ఓ పరమాత్మా! (యజ్ఞేషు) ఉపాసనారూప యజ్ఞములందు (దేవవీతమః) అత్యంత దివ్యగుణములను ప్రాప్తింపజేయునట్టి నీవు (ధారయా) ధారారూపములో (ఘృతమ్) స్నేహము మరియు దీప్తిని (పవస్వ) మనకొరకు ప్రేరణమొనర్చవలెను (అస్మభ్యమ్) ఉపాసకులమగు మనకొరకు (వృష్టిమ్) ఆనందవర్షమును (ఆ పవ) తుంపర తుంపరలుగా వర్షింపజేయుము. ॥౩॥

భావార్థము :- ఉపాసించబడిన ఓ జగదీశ్వరా! నీవు ఉపాసకులకొరకు నీ ప్రేమ, ఆనందము మరియు అక్షయమగు తేజమును ప్రదానమొనర్చుము.॥3॥

1437. O God Thou Who art the Dearest to all enlightened truthful persons in sacrifices, pour on us splendour and light of knowledge. Pour down on us a flood of rain of peace and happiness. ll3ll

౧౪౩౮. ఋషిః-కవిర్భార్గవః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునస్తమేవ విషయమాహ.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩క ౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧౨
౧౪౩౮. స న ఊర్జే వ్యా౩వ్యాయం పవిత్రం ధావ ధారయా ।
౩౧ ౨ ౩ ౨౩ ౧ ౨
దేవాసః శృణవన్ హికమ్ ॥ ౪ ॥

౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧౨ర ౩౧ ౨
ప.వి:- సః । నః । ఊర్జే । వి । అవ్యయమ్ । పవిత్రమ్ । ధావ । ధారయా । దేవాసః ।
౩ ౧ ౨ ౩
శృణవన్ । హి । కమ్ ॥౪॥

పదార్థః-హే భక్తవత్సల దేవ! **సః** ప్రసిద్ధః త్వమ్ **నః** అస్మాకమ్ **ఊర్జే** బలాయ ప్రాణశక్తయే చ. [ఊర్జ బలప్రాణనయోః, చురాదిః.] అస్మాకమ్ **పవిత్రమ్** పరిపూతమ్ **అవ్యయమ్** అవినాశినమన్తరాత్మానమ్ **ధారయా** ఆనన్దధారయా సహ **వి ధావ** ప్రద్రవ. **దేవాసః** విద్వాంసః ఉపాసకాః, **హి** నిశ్చయేన **కమ్** సుఖపూర్వకమ్ **శృణవన్** తవ సన్దేశాన్ శృణ్వన్తు. ॥ ౪ ॥

భావార్థః-జగదీశ్వరస్య సఖ్యే వసన్తః స్తోతారో బలం ప్రాణశక్తిమానన్దం చ ప్రాప్య ధార్మికం జీవనం యాపయన్తి. ॥ ౪ ॥

౧౪౩౮. ఈ మంత్రమందును మరల పై విషయమే కలదు.

పదార్థము :-భక్తవత్సలుడవగు ఓ పరమేశ్వరా! (సః) అట్టి ప్రసిద్ధుడవగు నీవు (నః) మాకు (ఊర్జే) బలము మరియు ప్రాణశక్తి నిచ్చుటకొరకు మాయొక్క (పవిత్రమ్) పవిత్రమగు (అవ్యయమ్) నాశరహితమగు అంతరాత్మకు (ధారయా) ఆనందధారలతోగూడ (వి ధావ) శీఘ్రముగా ప్రాప్తించవలెను. (దేవాసః) విద్వాంసులగు ఉపాసకులు (హి) అవశ్యముగ (కమ్) సుఖములతో (శృణవన్) మీ సందేశములను వినుచుందురుగాక! ॥౪॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుని మైత్రియందు నివసించుచు స్తోతలు బలము, ప్రాణశక్తి, ఆనందము మరియు దివ్యమగు సందేశమును పొంది ధార్మికజీవితమును వ్యతీతమొనర్చెదరు.॥౪॥

1438. To give us vigour O God! enable us to attain Thyself that art un - decaying and perfectly pure. Verily all enlightened truthful persons listen to Thy instruction, Who art Source of Abiding Happiness. ll4ll

౧౪౩౯. ఋషిః-కవిర్భార్గవః । దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథోపాసితో జగదీశ్వరః కిం కరోతీత్యాహ.

౧౪౩౯. పవమానో అసిష్యదద్రక్షాంస్య పజఙ్ఘనత్ ।
ప్రత్నవద్రోచయన్ రుచః ॥ ౫ ॥

ప. వి:- పవమానః । అసిష్యదత్ । రక్షాంసి । అపజఙ్ఘనత్ - అప - జఙ్ఘనత్ । ప్రత్నవత్ । రోచయన్ । రుచః ॥ ౫ ॥

పదార్థః-పవమానః పవిత్రతాదాయకః ఆనన్దస్రావీ జగదీశ్వరః **రక్షాంసి** కామక్రోధాదీన్ రిపూన్ పాపాని చ **అపజఙ్ఘనత్** హింసన్, **ప్రత్నవత్** పురాతనాఽగ్నివత్. [ప్రత్నో హోతా వరేణ్యః. ఋ. ౨ । ౭ । ౬ ఇత్యాది ప్రామాణ్యాద్ అగ్నిః ప్రత్నః.] **రుచః** తేజాంసి **రోచయన్** ప్రదీపయన్ **అసిష్యదత్** ప్రస్యన్దతే. ॥ ౫ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః.॥ ౫ ॥

భావార్థః-పరమేశకృపయోపాసకస్యాన్తఃకరణాద్ వాసనాః క్షీయన్తే తేజాంసి దీప్యన్తే హృదయం చ నిష్కలుషం పవిత్రం జాయతే. ॥ ౫ ॥

౧౪౩౯. ఈ మంత్రములో ఉపాసన యొనర్చబడిన జగదీశ్వరు డేమిచేయునను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(పవమానః) పవిత్రదాయకుడు, ఆనందవర్షకుడగు జగదీశ్వరుడు (రక్షాంసి) కామక్రోధములు మున్నగు శత్రువులను మరియు పాపములను (అపజఙ్ఘనత్) నష్టపరచుచు (ప్రత్నవత్) పురాతనమగు అగ్నివలె (రుచః) తేజములను (రోచయన్) ప్రదీప్తమొనర్చుచు (అసిష్యదత్) ప్రవహించుచున్నాడు.॥౫॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.

భావార్థము :-పరమేశ్వరుని కృపచే ఉపాసకుల అంతఃకరణములనుండి వాసనలు క్షీణమగుచుండును. తేజము విలసిల్లును. మరియు హృదయము చీకటియను కారునలుపునుండి విముక్తినొంది పవిత్రమైపోవును.॥౫॥

1439. Onward hath God the Purifier flowed [manifested in our hearts and beaten off all wicked tendencies flashing out splendour as from times immemorial. ІІ5ІІ

౧౪౪౦. ఋషిః- భరద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా- ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః- అనుష్టుప్ । స్వరః- గాన్ధారః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౩౫౨

క్రమాఙ్కే పరమాత్మన ఆచార్యస్య చ విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర జగదీశ్వరోపాసనావిషయః ప్రదర్శ్యతే.

౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨
౧౪౪౦. ప్రత్యస్మై పిపీషతే విశ్వాని విదుషే భర ।
౩ ౨ ౩ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨
అరంగమాయ జగ్మయేఽపశ్చాదధ్వనే నరః ॥ ౧ ॥

౧౨ర ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩
ప. వి:– ప్రతి । అస్మై । పిపీషతే । విశ్వాని । విదుషే । భర । అరఙ్గమాయ– అరమ్ –
౧ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧౨ర
గమాయ । జగ్మయే । అపశ్చాదధ్వనే – అపశ్చా – దధ్వనే । నరః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే మానవ! **నరః** పురుషార్థీ త్వమ్ **పిపీషతే** తవ శ్రద్ధారసం పాతుమిచ్ఛతే, **విశ్వాని విదుషే** సర్వాణి జ్ఞేయాని జానతే, **అరఙ్గమాయ** పర్యాప్తప్రదాయినే. [అరం పర్యాప్తం గమయతి ప్రాపయతీతి అరఙ్గమః తస్మై.] **జగ్మయే** క్రియాశీలాయ. [అత్ర 'ఆదృగమహనజనః కికినౌ లిట్ చ' అ. ౩।౨।౧౭౧ ఇతి గమ్లృ గతౌ ధాతోః కిన్ ప్రత్యయః, తస్య చ లిడ్వద్భావాద్ ద్విత్వమ్.] **అపశ్చా - దధ్వనే** అపశ్చాద్గామినే [దధ్యతి గతికర్మా, నిరు. ౨।౧౪, వనిప్.] **అస్మై** ఏతస్మై ఇన్ద్రాయ జగదీశ్వరాయ **ప్రతిభర** శ్రద్ధాయాః ఉపహారం ప్రయచ్ఛ. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరమాత్మని శ్రద్దధానో మనుష్యః కదాపి జీవనే పతనం న ప్రాప్నోతి. ॥౧॥

౧౪౪౦. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి 3౫౨వ మంత్రమున పరమాత్మ మరియు ఆచార్యుల విషయములో జరిగినది. ఇప్పుడిచ్చట జగదీశ్వరుని విషయములో దర్శింపజేయబడుచున్నది.

పదార్థము :- ఓ మానవా! (నరః) పురుషార్థివగు నీవు (పిపీషతే) నీ శ్రద్ధారసమును పానమొనర్చుటకొరకు ఇచ్చగలిగిన (విశ్వాని విదుషే) ఎల్లరును తెలిసికొనదగిన విషయములను తెలిసికొనినవారు (అరఙ్గమాయ) కావలసినంత ఇచ్చువారు (జగ్మయే) క్రియాశీలురు (అపశ్చా-దద్వనే) వెనకడుగు వేయకుండ (అస్మై) ఈ ఇంద్రజగదీశ్వరునికొరకు (ప్రతిభర) శ్రద్ధయను ఉపహారమును ప్రదానమొనర్చుము.॥౧॥

భావార్థము :-పరమాత్మయందు శ్రద్ధనుంచునట్టి మనుష్య లెప్పుడును పతనముగాకుండ నుందురు.॥౧॥

1440. O man, surrender yourself to God, the Receiver of all devotion, Omniscient and Omnipotent Leader and Guide. II1II

౧౪౪౧. ఋషిః- భరద్వాజో బార్హస్పత్యః। దేవతా- ఇన్ద్రః।

ఛన్దః- అనుష్టుప్। స్వరః- గాన్ధారః.

అథ జనాన్ పరమాత్మోపాసనాయై ప్రేరయతి.

౧ ౨ 3౧ ౨3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
౧౪౪౧. ఏమేనం ప్రత్యేతన సోమేభిః సోమపాతమమ్ ।

౧ ౨ 3౨3౧ ౨ 3 ౨3 ౧ ౨
అమత్రేభి ఋజీషిణమిన్ద్రం సుతేభిరిన్దుభిః ॥ ౨ ॥

౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౧ ౨
ప. వి: – ఆ। ఈ మ్। ఏనమ్ । ప్రత్యేతన- ప్రతి- ఏతన । సోమేభిః । సోమపాతమమ్-
3 ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ ౧ ౨ర
సోమ-పాతమమ్ । అమ త్రేభిః । ఋజీషిణమ్ । ఇన్ద్రమ్ । సుతేభిః। ఇన్దు భిః ॥౨॥

పదార్థః-హే మనుష్యాః! యూయమ్ **సోమపాతమమ్** యుష్మాకం శ్రద్ధారసానామ్ అతిశయేన పాతారమ్ **ఏనం ప్రతి** ఏతం పరమాత్మానం ప్రతి **ఈమ్** సర్వతః **సోమేభిః** శ్రద్ధారసైః సహ **ఏతన** ప్రాప్నుత. **ఋజీషిణమ్** ఋజూన్ సరలాన్ ధార్మికాన్ జనాన్ ఈషితుం గన్తుం శీలం యస్య తమ్ **ఇన్ద్రమ్ ప్రతి** జగదీశ్వరమ్ అభిలక్ష్య **అమత్రేభిః** మహద్భిః. [అమత్రో ఽమాత్రో మహాన్ భవతి అభ్యమితో వా. నిరు. ౬ । ౨౩]. **సుతేభిః** అభిషుతైః **ఇన్దుభిః** ఆర్ద్రీకుర్వద్భిః **శ్రద్ధారసైః ఏతన** గచ్ఛత. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరమాత్మానం ప్రతి హార్దికస్య శ్రద్ధారసస్య ప్రవాహేణ మనుష్యస్య జీవనముజ్జ్వలం జాయతే ॥ ౨ ॥

౧౪౪౧. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ ఉపాసనకొరకు మనుష్యులను ప్రేరేపించబడినది.

పదార్థము :- ఓ మనుష్యులారా! మీరు (సోమపాతమమ్) మీయొక్క శ్రద్ధారసమును అత్యంతముగా పానమొనర్చునట్టి (ఏనమ్ ప్రతి) ఈ పరమాత్మయెడ (ఈమ్) అన్నివైపులనుండి (సోమేభిః) శ్రద్ధారసములతోకూడ (ఏతన) చేరుకొనుడు (ఋజీషిణమ్) సరళ ధార్మిక ప్రజలవద్దికిచేరు స్వభావముగలవారు (ఇన్ద్రమ్ ప్రతి) జగదీశ్వరునియెడ (అమత్రేభిః) గొప్పగా (సుతేభిః) అభిషుతమొనర్చబడిన (ఇన్దుభిః) తడుపునట్టి శ్రద్ధారసముతోగూడ (ఏతన) చేరుడు.॥౨॥

భావార్థము :-పరమాత్మయెడ హార్దిక శ్రద్ధారసముయొక్క ప్రవాహముచే మనుష్యుల జీవితము ఉజ్వలముగనైపోగలదు.॥౨॥

1441. O devotees! Acquire true knowledge of God with the help of other devotees of peaceful nature, who are not troubled by evil - minded persons or their internal enemies. Who are full of the wealth of wisdom and righteousness and who shine on account of noble virtues, for God is the Greatest Protector of the world as He is Almighty. II2II

౧౪౪౨. ఋషిః- భరద్వాజో బార్హస్పత్యః। దేవతా-ఇన్ద్రః।

ఛన్దః-అనుష్టుప్। స్వరః-గాన్ధారః.

అథ పరమాత్మోపాసనాయాః ఫలమాహ.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౪౨. యదీ సుతేభిరిన్దుభిః సోమేభిః ప్రతిభూషథ ।

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ర
వేదా విశ్వస్య మేధిరో ధృషత్తన్తమిదేషతే ॥ ౩ ॥

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ప. వి:- యది । సుతేభిః। ఇన్దుభిః । సోమేభిః । ప్రతిభూషథ -ప్రతి - భూషథ ।
౧౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౩
వేద । విశ్వస్య । మేధిరః । ధృషత్ । తన్తమ్ - తమ్ - తమ్ । ఇత్ । ఆ । ఇషతే ॥౩॥

పదార్థః-హే ఉపాసకాః! **యది** చేత్ **సుతేభిః** అభిషుతైః, **ఇన్దుభిః** క్లేదకైః **సోమేభిః** శ్రద్ధారసైః యూయమ్, ఇన్ద్రం పరమాత్మానమ్ **ప్రతి భూషథ** అలంకురుథ, తర్హి **మేధిరః** మేధావీ స ఇన్ద్రః

విశ్వస్య విశ్వం సర్వం యుష్మదీయం మనోరథమ్ **వేద** జానాతి, కిఞ్చ **ధృషత్** విఘ్నానాం ధర్షకః సన్ **తం తమ్** తం తం మనోరథమ్ **ఇత్** నిశ్చయేన **ఆ - ఇషతే** ఆపూరయతి. [ఇషతిః గతికర్మా. నిఘ. ౨ ౹ ౧౪]. ॥ ౩ ॥

భావార్థః- పరమేశ్వరే శ్రద్ధధానో జనోఽభిలషితపూర్త్యై సమర్థో జాయతే. ॥౩॥

౧౪౪౨. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ ఉపాసనా ఫలమును గురించి వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- ఓ ఉపాసకులారా! (యది) ఒకవేళ (సుతేభిః) అభిషుత మొనర్చబడిన (ఇన్దుభిః) నిండుగా తడిపివేయునట్టి (సోమేభిః) శ్రద్ధారసముతో మీరు ఇంద్రపరమాత్మను (ప్రతిభూషథ) అలంకృతమొనర్చినచో (మేధిరః) మేధావియగు ఆ ఇంద్రుడు (విశ్వస్య) మీకొరకు సకల మనోరథములను (వేద) తెలిసికొనును. మరియు (ధృషత్) విఘ్నములను తొలగించుచు (తం తమ్) ఆ యా మనోరథములను (ఇత్) అవశ్యముగ (ఆ ఇషతే) పూర్ణమొనర్చును. ॥౩॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరునియందు శ్రద్ధగల మనుష్యులు తమ అభీష్టములను పూర్తియొనర్చుటలో సమర్థులగుదురు. ॥౩॥

1442. O men! If you go to God (meditate upon Him) with other devotees of peaceful nature who shine on account of their noble virtues, then God Who is Omniscient and Remover of all obstacles, fulfils all your noble desires. II3II

౧౪౪౩. ఋషిః- భరద్వాజో బార్హస్పత్యః। దేవతా- ఇన్ద్రః।

ఛన్దః- బృహతీ। స్వరః- మధ్యమః.

అథ పునః పరమాత్మోపాసనావిషయమాహ.

3 1 2 3 2ఉ 3 1 2 3 1 2 3 2

౧౪౪౩. అస్మా అస్మా ఇదన్ధసోఽధ్వర్యో ప్ర భరా సుతమ్ ।

3 1 2 3 1 2 3 1 2 3 1 2 3 1 2

కువిత్సమస్య జేన్యస్య శర్ధతోఽభిశస్తేరవస్వరత్ ॥ ౪ ॥

1 2 3 2 3 2 1 2ర 1 2ర 3 2

ప. వి:- అస్మాఅస్మై - అస్మై - అస్మై । ఇత్ । అన్ధసః । అధ్వర్యో । ప్ర । భర । సుతమ్ ।

3 2 3 1 2ర 1 2ర 3 1 2 3 2 3 1 2 3

కువిత్ । సమస్య । జేన్యస్య । శర్ధతః । అభిశస్తేః - అభి - శస్తేః । అవస్వరత్ - అవ -

1 2ర

స్వరత్ ॥ ౪ ॥

పదార్థః-హే **అధ్వర్యో** ఉపాసనాయజ్ఞేచ్ఛుక! **అస్మై అస్మై ఇత్** అస్మై ఏవ ఇన్ద్రాయ జగదీశ్వరాయ **అన్ధసః** శ్రద్ధారూపస్య సోమస్య **సుతమ్** రసమ్ **ప్ర భర** ఆనయ. స చ ఇన్ద్రో జగదీశ్వరః **కువిత్** బహుశః. [కువిత్ ఇతి బహునామ. నిఘం. ३ । ౧.] **సమస్య** సర్వస్య **జేన్యస్య** జేతుం యోగ్యస్య **శర్ధతః** హింసకస్య శత్రోః **అభిశస్తేః** హింసనాత్ నిన్దనాత్ వా **అవస్వరత్** ఉద్ధరేత్. [స్వరతిః గతికర్మా. నిఘం. ౨ । ౧౪]. ॥ ४ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరే శ్రద్దధానం జనం కోఽపి హింసితుమపకీర్త్యా యోజయితుం వా న శక్నోతి. ॥ ४ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మోపాసనావిషయస్య వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిర్వేద్యా.

౧४४३. ఈ మంత్రములో మరల పరమాత్మోపాసకుని విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(అధ్వర్యో) ఉపాసనాయజ్ఞమును కోరుచుండు ఓ అధ్వర్యులారా! (అస్మై అస్మై ఇత్) ఈ ఇంద్ర జగదీశ్వరునికొరకు (అన్ధసః) శ్రద్ధారూప సోమముయొక్క (సుతమ్) రసమును (ప్ర భర) తెండు. ఆ ఇంద్రజగదీశ్వరుడు (కువిత్) అత్యధిక (సమస్య) సకల (జేన్యస్య) జయించుకొనదగిన (శర్ధతః) హింసక శత్రువులతో యొనర్చబడు (అభిశస్తేః) హింస మరియు నిందలచే (అవస్వరత్) ఉద్ధరించబడవలెను.॥४॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరునియందు శ్రద్ధగలవారు ఏ విధమగు హింసకకార్యములను జేయరు. మరియు పవిత్రతను అపకీర్తిపాలుకూడ కానీయరు.॥४॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ ఉపాసనవిషయ వర్ణన యుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదమూడవ అధ్యాయమందలి మొదటి ఖండము ముగిసినది.

1443. O devotee engaged in the performance of the non - violent sacrifice of devotion! give to God the offerings of the juice of devotion combined with wisdom. Will He not then keep us safely from the spiteful curse of each presumptuous foe whether internal or external. ||4||

౧౪౪౪. ఋషిః-అసితః కాశ్యపో దేవలో వా। దేవతా-పవమానః సోమః ।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ మానవాన్ ప్రేరయతి.

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౪౪. బభ్రవే ను స్వతవసేఽరుణాయ దివిస్పృశే ।

౧ ౨ ౩ ౧ ౨
సోమాయ గాథ మర్చత ॥ ౧ ॥

౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩
ప.విః– బభ్రవే । ను । స్వతవసే – స్వ – తవసే । అరుణాయ । దివిస్పృశే – దివి –
౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩
స్పృశే । సోమాయ । గాథమ్ । అర్చత ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే మనుష్యాః! యూయమ్ **బభ్రవే** ధారణపోషణకర్త్రే, **స్వతవసే** స్వకీయబలాయ, **అరుణాయ** తేజసా ఆరోచమానాయ, **దివిస్పృశే** దివి ద్యోతమానే జీవాత్మని స్పర్శయతి సద్గుణాన్ యస్తస్మై **సోమాయ** రసాగారాయ జగత్స్రష్ట్రే సర్వాన్తర్యామినే పరమేశ్వరాయ **గాథమ్** గాతవ్యం స్తోత్రమ్ **అర్చత** గాయత ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యః స్వకీయేనైవ బలేన బలవానస్తి న తు పరప్రదత్తేన, తం తేజస్వినం పరమాత్మానమారాధ్య జనా బలవన్తస్తేజస్వినో భవన్తు ॥ ౧ ॥

౧౪౪౪. ఈ మొదటి మంత్రములో మనుష్యులకు ప్రేరణ నీయబడినది.

పదార్థము :- ఓ మానవులారా! మీరు (బభ్రవే) ధారణ, పోషణ నొనర్చునట్టి (స్వతవసే) నిజబలముతో (అరుణాయ) తేజముతో మెరియుచుండు (ధివిస్పృశే) జీవాత్మయందు సద్గుణములను స్పర్శించునట్టి (సోమాయ) రసనిధి, జగత్స్రష్ట, సర్వాంతర్యామియగు పరమేశ్వరునికొరకు (గాథమ్) గానమొనర్చదగిన స్తోత్రములను (అర్చత) పాడుచుండుడు.॥౧॥

భావార్థము :- ఎవడు ఇతరుల బలముల నాశించక తన స్వంతబలముతో శక్తిశాలియై యున్నాడో అట్టి తేజోవంతుడగు పరమాత్మను ఆరాధించి మనుష్యుడు తేజోవంతుడు మరియు బలవంతుడై మెలగవలెను.॥౧॥

1444. O devotees! Sing ye a song to God Who is the Upholder of the universe being Almighty, Omnipresent and to be realised in the Divine Light of knowledge. II1II

౧౪౪౫. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః- గాయత్రీ। స్వరః- షడ్జః.

అథ పునరపి మానవాన్ ప్రేరయతి.

౧ ౨ ౩౧౨ ౩ ౧ర ౨ర
౧౪౪౫. హస్తచ్యుతేభిరద్రిభిః సుతం సోమం పునీతన ।
౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
మధావా ధావతా మధు ॥ ౨ ॥

౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨
ప. వి:- హస్తచ్యుతేభిః - హస్త - చ్యుతేభిః । అద్రిభిః - అ - ద్రిభిః । సుతమ్ ।
౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర
సోమమ్ । పునీతన - పునీత - న । మధౌ । ఆ - ధావత । మధు ॥౨॥

పదార్థః:- హే ఉపాసకాః ! **హస్తచ్యుతేభిః** హస్తరహితైః **అద్రిభిః** హృదయమస్తిష్కరూపైః పేషణసాధనైః **సుతమ్** అభిషుతమ్ **సోమమ్** శ్రద్ధారసమ్ **పునీతన** పవిత్రయత. **మధౌ** మధురే స్వకీయే శ్రద్ధారసే **మధు** పరమాత్మనః సకాశాత్ ప్రాప్తం మధురమ్ ఆనన్దరసమ్ **ఆధావత** ఆగమయత, మిశ్రయతేత్యర్థః. [ధావు గతిశుద్ధ్యోః]. ॥ ౨ ॥

'మధా, మధు', 'ధావా, ధావ' ఇత్యత్ర ఛేకానుప్రాసోఽలఙ్కారః.

భావార్థః- యదా యోగిభిర్బ్రహ్మానన్దరసోఽనుభూయతే తదైవ తేషాం పరబ్రహ్మణి శ్రద్ధా సఫలా జాయతే. ॥ ౨ ॥

౧౪౪౫. ఈ మంత్రమునందును మనుష్యులకు ప్రేరణ నీయబడినది.

పదార్థము :- ఓ ఉపాసకులారా! (హస్తచ్యుతేభిః) హస్తములులేని (అద్రిభిః) హృదయము మరియు మస్తిష్కరూప కల్వముచే (సుతమ్) అభిషుతమొనర్చబడిన (సోమమ్) శ్రద్ధారసమును (పునీతన) పవిత్రపరచుడు (మధౌ) తమ మధుర శ్రద్ధారసములో (మధు) పరమాత్మనుండి ప్రాప్తించినట్టి మధురమగు ఆనందరసమును (ఆధావత) కలిపివేయుడు.॥౨॥

ఇచ్చట 'మధా', మధు మరియు 'ధావా, ధావ'లలో ఛేకానుప్రాస అలంకారము గలదు.॥౨॥

భావార్థము :- యోగులకు బ్రహ్మానందరసముయొక్క అనుభూతి గలుగునప్పుడే వారికి పరబ్రహ్మయందుగల శ్రద్ధ సఫలము కాగలుగును.॥౨॥

1445. O men! Purify the juice of devotion combined with knowledge, produced by the persons who are adamant like mountains and who are urged by handlike prompting means. Unite your sweet soul with the sweet Omniscient God Who is the Source of bliss. II2II

౧౪౪౬. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పునరపి మానవాః ప్రేర్యన్తే.

౨ ३ ౧ ౨ర ३ ౨ ३ ౧ ౨
౧౪౪౬. నమసేదుప సీదత దధ్నేదభి శ్రీణీతన।

౨ ३ ౧ ౨
ఇన్దుమిన్ద్రే దధాతన ॥ 3 ॥

౧ ౨ర ౧ ౨ర ३ ३ ३ ౨ ३
ప. వి:– నమసా। ఇత్। ఉప। సీదత। దధ్నా। ఇత్। అభి। శ్రీణీతన – శ్రీణీత –
౧ ౨ర ౧ ౨ర ३
న। ఇన్దుమ్। ఇన్ద్రే। దధాతన – దధాత – న ॥ 3 ॥

పదార్థః- హే సఖాయః! యూయమ్ **నమసా ఇత్** నమస్కారేణైవ సహ **ఉప సీదత** పరమాత్మానమ్ ఉపాధ్వమ్. తం సాత్త్వికం నమస్కారమ్ **దధ్నా ఇత్** రజోగుణోత్పన్నేన కర్మణా ఖలు **అభి శ్రీణీతన** పరిపక్వం కురుత. [అభి పూర్వః శ్రీఞ్ పాకే క్ర్యాదిః. తస్య తనబాదేశః.] **ఇన్దుమ్** పరమాత్మనః సకాశాత్ ప్రస్రుతమ్ ఆనన్దరసమ్ **ఇన్ద్రే** జీవాత్మని **దధాతన** ధత్త. ॥ 3 ॥

అత్రైకేన కర్తృకారకేణ ఉపసీదత, శ్రీణీతన, దధాతన ఇత్యనేకక్రియాయోగాద్ దీపకాలఙ్కారః, దకారాద్యనుప్రాసశ్చ. గోదుగ్ధం సాత్త్వికం, దధి చామ్లగుణత్వాద్ రాజసమ్, అతో దధ్నాకర్మ వ్యజ్యతే. ॥ 3 ॥

భావార్థః-కేవలముపాసనయా నాభీష్టసిద్ధిర్జాయతే, తయాసహ కర్మయోగోఽప్యపేక్ష్యతే. ॥ 3 ॥

౧౪౪౬. ఈ మంత్రమునందును మరల మనుష్యులను ప్రేరేపించుచున్నాడు.

పదార్థము :- ఓ స్నేహితులారా! మీరు (నమసా ఇత్) నమస్కారములతోనే (ఉప సీదత) పరమాత్మ ఉపాసన నొనర్చుడు. అట్టి సాత్విక నమస్కారమును (దధ్నా ఇత్) రజోగుణమునుండి ఉత్పన్నమగు కర్మతోకలిపి (అభి శ్రీణీతన) పరిపక్వమొనర్చుడు (ఇన్దుమ్) పరమాత్మవద్దినుండి జాలువారినట్టి ఆనందరసమును (ఇన్ద్రే) జీవాత్మయందు (దధాతన) ధారణమొనర్చుకొనుడు. ॥3॥

భావార్థము :-కేవలము ఉపాసనవల్లనే అభీష్టసిద్ధికాజాలదు. దానితో కర్మయోగముకూడ అవసరమై యుండును. ॥3॥

1446. With humble homage draw ye nigh; with the practice of meditation, try to realise Him within. Offer your soul to God. II3II

౧౪౪౭. ఋషిః- అసితః-కాశ్యపో దేవలో వా। దేవతా-పవమానః సోమః।

ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమాత్మానం ప్రార్థయతే.

3 ౧ ౨ర 3 ౧౨ 3 ౧ ౨ర
౧౪౪౭. అమిత్రహా విచర్షణిః పవస్వ సోమ శం గవే ।

3 ౧ ౨ 3 ౨
దేవేభ్యో అనుకామకృత్ ॥ ౪ ॥

౨ 3 ౨ ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ర 3
ప. వి:- అమిత్రహా - అమిత్ర - హా। విచర్షణిః - వి - చర్షణిః । పవస్వ । సోమ ।
౨ ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨
శమ్ । గవే । దేవేభ్యః । అనుకామకృత్ - అనుకామ - కృత్ ॥ ౪ ॥

పదార్థః-హే **సోమ** జగదీశ్వర! **అమిత్రహా** కామక్రోధాలస్యాదిరిపూణాం హన్తా, **విచర్షణిః** విద్రష్టా, **దేవేభ్యః** విద్వద్భ్యః **అనుకామకృత్** అభీష్టసమ్పాదకః త్వమ్ **గవే** స్తోత్రే. [గౌః ఇతి స్తోతృనామ. నిఘ. 3 । ౧౬]. **శమ్** శాన్తిదాయకః సన్ **పవస్వ** ఆనన్దం ప్రవాహయ. ॥ ౪ ॥

భావార్థః- ఆరాధితః పరమేశ్వర ఉపాసకస్య దుఃఖదుర్గుణదుర్వ్యసనాదీన్ వినాశ్య తస్మై సద్ గుణాన్ ప్రదాయ సుఖం శాన్తిం దివ్యానన్దం చ ప్రవాహయతి. ॥ ౪ ॥

౧౪౪౭. దీనియందు పరమాత్మను గూర్చి ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(సోమ) ఓ సోమజగదీశ్వరా! (అమిత్రహా) కామ, క్రోధ, సోమరితనము మున్నగు శత్రువుల వినాశకుడవు (విచర్షణిః) విశేషద్రష్టలగు (దేవేభ్యః) విద్వాంసులకొరకు (అనుకామకృత్) అభీష్టసిద్ధిని గలిగించునట్టి నీవు (గవే) స్తోతలకొరకు (శమ్) శాంతిదాయకుడవగుచు (పవస్వ) ఆనందమును ప్రవహింపజేయుము.॥౪॥

భావార్థము :- ఆరాధించబడిన పరమేశ్వరుడు ఉపాసకుల దుఃఖములు, దుర్గుణములు, దుర్వ్యసనములు మున్నగువానిని నష్టమొనర్చి వారికి సుఖము, శాంతి, సద్గుణములనిచ్చి మరియు దివ్యమగు ఆనందములను ప్రవహింపజేయును.॥౪॥

1447. O God! Thou that art the killer of our foes and Omniscient, fulfilling the noble desires of the enlightened truthful persons, pour forth prosperity upon our kine and happiness for our senses of perception. II4II

౧౪౪౮. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః- గాయత్రీ। స్వరః- షడ్జః. అథ పరమాత్మాన మాహ.

౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
౧౪౪౮. ఇన్ద్రాయ సోమ పాతవే మదాయ పరి షిచ్యసే।
3 ౧ ౨ర3౧ ౨
మనశ్చిన్మన సస్పతిః ॥ ౫ ॥

౧ ౨ 3 ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౨ ౨
ప.వి:- ఇన్ద్రాయ । సోమ । పాతవే । మదాయ । పరి । సిచ్యసే । మనశ్చిత్ – మనః ।
౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
చిత్ । మనసః । పతిః ॥౫॥

పదార్థః- హే **సోమ** రసాగార పరమేశ! **మనశ్చిత్** మనసః చేతయితా, **మనసః పతిః** మనసోఽధీశ్వరః త్వమ్ **ఇన్ద్రాయ** జీవాత్మనే **పాతవే** పానాయ, **మదాయ** ఉత్సాహాయ చ **పరిషిచ్యసే** జీవాత్మని పరిక్షార్యసే. ॥ ౫ ॥

భావార్థః- పరమాత్మధ్యానేన ప్రాప్త ఆనన్దరసో మనోబుద్ధి ప్రాణాదీంశ్చేత యన్నుపాసకం జాగ- రూకం కరోతి. ॥౫॥

౧౪౪౮. ఇపుడు పరమాత్మను గూర్చి చెప్పబడుచున్నది.

పదార్థము :- (సోమ) రసనిధివగు ఓ పరమాత్మా! (మనశ్చిత్) మనస్సును చైతన్యమొనర్చునట్టి (మనసః పతిః) మనస్సుపై అధికారివగు నీవు (ఇన్ద్రాయ) జీవాత్మయొక్క-(పాతవే) పానముకొరకు మరియు (మదాయ) ఉత్సాహముకొరకు (పరిషిచ్యసే) జీవాత్మయందు సేచనమొనర్చబడుచున్నావు. ॥౫॥

భావార్థము :- పరమాత్మయొక్క ధ్యానముచే ప్రాప్తించినట్టి ఆనందరసము మనస్సు, బుద్ధి, ప్రాణము మున్నగువానిని చైతన్యపరచుచు ఉపాసకులను జాగరూకత నొందించుచుండును. ॥౫॥

1448. O God ! Thou art heart - knower and Sovereign of the heart. Thou art meditated upon, so that the soul may drink Thy juice of bliss and rejoice. II5II

౧౪౪౯. ఋషిః- అసితః కాశ్యపో దేవలో వా। దేవతా- పవమానః సోమః।

ఛన్దః- గాయత్రీ। స్వరః- షడ్జః. అథ పరమాత్మానం ప్రార్థయతే.

౧౨ 3 ౧౨ 3 ౧ ౨
౧౪౪౯. పవమాన సువీర్యం రయిం సోమ రిరీహిణః।
౨3౧ ౨ 3 ౨
ఇన్ద్రవిన్ద్రేణ నో యుజా ॥ ౬ ॥

ప. వి:- పవమాన । సువీర్యమ్ - సు - వీర్యమ్ । రయిమ్ । సోమ । రిరీహి నః ।
ఇన్దో । ఇన్ద్రేణ । నః । యుజా ॥ ౬ ॥

పదార్థః-హే **పవమాన** పవిత్రతాదాయక, **ఇన్దో** రసేనక్లేదక **సోమ** ఆనన్దరసాగార జగదీశ! త్వమ్ **యుజా** అస్మాకం సహాయకేన **ఇన్ద్రేణ** మనసా [యన్మనః స ఇన్ద్రః గో. ఉ. ౪ ।౧౧.] **నః** అస్మభ్యమ్ **సువీర్యమ్** సువీర్యోపేతమ్ **రయిమ్** ఐశ్వర్యమ్ **రిరీహి** ప్రాపయ. [రిణాతిః గతికర్మా నిఘం...౨ । ౧౪]. ॥ ౬ ॥

భావార్థః-పరమాత్మజీవాత్మమనసాం సఖ్యేనైవ మానవశ్చ పరమోన్నతిం కర్తుం పారయతి.॥ ౬॥

౧౪౪౯. ఈ మంత్రములో పరమాత్మను గూర్చి ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(పవమాన) పవిత్రదాయకుడవు (ఇన్దో) ఆనందరసములతో ఓలలాడించు (సోమ) ఆనందరసనిధివగు ఓ జగదీశ్వరా! నీవు (నః యుజా) మాకు సహాయకమగు (ఇన్ద్రేణ) మనస్సుద్వారా (నః) మాకొరకు (సువీర్యమ్) శ్రేష్ఠమగు వీరత్వముతోగూడిన (రయిమ్) ఐశ్వర్యములను (రిరీహి) ప్రాప్తింపజేయుము.।౬॥

భావార్థము :-పరమాత్మ, జీవాత్మ మరియు మనస్సుయొక్క మిత్రత్వములతోనే మనుష్యులు చరమ అనగా చివరిఉన్నతిని పొందుటలో సమర్థులగుదురు.।౬॥

1449. O God the Purifier! Give us heroic strength and wealth of knowledge. Unite us with Thyself who art our Lord and ally O Resplendent God. II6II

౧౪౫౦. ఋషిః-సుకక్షః। దేవతా-ఇన్ద్రః। ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౧౨౫

క్రమాఙ్కే పరమాత్మానం సమ్బోధితా.

అత్ర పరమాత్మ ప్రచారోఽప్యున్నత ఏవ రాష్ట్రే భవితుం శక్యమితి
రాష్ట్రోన్నత్యర్థం నృపతి విషయ ఉచ్యతే.

౧౪౫౦. ఉద్ఘేదభి శ్రుతామఘం వృషభం నర్యాపసమ్ ।
అస్తారమేషి సూర్య ॥ ౧ ॥

ప.వి:- ఉత్ । ఘ । ఇత్ । అభి । శ్రుతామఘమ్ - శ్రుత - మఘమ్ । వృషభమ్ । నర్యాపసమ్ - నర్య - అపసమ్ । అస్తారమ్ । ఏషి । సూర్య ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **సూర్య** సూర్య ఇవ ప్రతాపిన్ వీర! త్వమ్ **శ్రుతామఘమ్** ప్రఖ్యాతధనమ్, **వృషభమ్ నర్యాపసమ్** నరహితకర్మాణమ్, **అస్తారమ్** దుఃఖదుర్గుణదుర్వ్యసనాదీనాం దూరం ప్రక్షేప్తారం ప్రజాజనమ్ **ఘ ఇత్** ఏవ **అభి** అభిలక్ష్య **ఉదేషి** నృపతిత్వేన రాష్ట్రగగనే ఉద్గచ్ఛసి. ॥ ౧ ॥

భావార్థః- యస్య రాజ్యే సుయోగ్యాః ప్రజాః సన్తి స ఏవ రాజా సుయోగ్యో మన్యతే. ॥ ౧ ॥

౧౪౫౦. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౧౨౫వ మంత్రమున పరమాత్మ ప్రచారముకూడ ఉన్నతిజెందినరాష్ట్రమునందే జరుగగలదని సంబోధించబడియుండెను. ఇపుడిచ్చట రాష్ట్రోన్నతికి నిమిత్తమాత్రుడగు రాజువిషయములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(సూర్య) సూర్యునివలె ప్రతాపివగు ఓ వీరవరా! నీవు (శ్రుతామఘమ్) ప్రఖ్యాతధనముగల (వృషభమ్) శక్తివంతమగు (నర్యాపసమ్) మనుష్యుల హితకారకమగు కార్యముల నొనర్చునట్టి (అస్తారమ్) దుఃఖములు, దుర్గుణములు, దుర్వ్యసనములు మున్నగువానిని తీసిపారవేయునట్టి ప్రజలను (ఘ ఇత్) మాత్రమే (అభి) లక్ష్యమున నుంచుకొని (ఉదేషి) రాజురూపములో రాష్ట్ర ఆకాశములో ఉదయించుచుందువు.॥౧॥

భావార్థము :- ఏ రాష్ట్రములో ఉత్తమయోగ్యులగు ప్రజలుందురో, అట్టి రాజ్యముయొక్క రాజు చక్కని యోగ్యునిగ నెంచబడును.॥౧॥

1450. O Divine Sun dispeller of all darkness of ignorance, Thou art attained by a man who possesses illustrious wealth (of knowledge), is showerer of happiness, does work for the welfare of mankind and drives away all evils. II1II

౧౪౫౧. ఋషిః-సుకక్షః। దేవతా-ఇన్ద్రః। ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ నృపతేః సేనాపతేర్వా శౌర్యం వర్ణయతి.

౧౪౫౧. నవ యో నవతింపురో బిభేద బాహ్వోజసా ।
అహిం చ వృత్రహావధీత్ ॥ ౨ ॥

౧౨ర 3 ౨ ౧౨ర 3౧౨ 3క ౨ 3 ౨ 3
ప. వి:- నవ । యః । నవతిమ్ । పురః । బిభేద । బాహ్వోజసా -బాహు- ఓజసా ।
౧౨ర 3 ౨ 3 ౨ 3
అహిమ్ । చ । వృత్రహా- వృత్ర - హా। అవధీత్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-యః యో వీరః **బాహ్వోజసా** భుజబలేన **నవనవతిం పురః** నవతి నవతి శత్రుయోద్ధ్రూణాం నవ వ్యూహాన్ **బిభేద** భినత్తి, యః **వృత్రహా** వృత్రహా శత్రుహన్తా వీరః **అహిం చ** ఆహన్తారం శత్రుదలం చాపి **అవధీత్** నిహన్తి, స ఏవ రాజా సేనాపతిర్వా భవితుమర్హతి. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-స ఏవ జనో రాజపదే సేనాపతిపదే వాఽభిషేచ్యో య ఏకోఽపి సన్ బహూనపి శత్రూన్ పరాజేతుం సమర్థో భవేత్. ॥ ౨ ॥

౧౪౫౧. ఈ మంత్రములో రాజు, లేక సేనాపతియొక్క శూరత్వమును గురించిన వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(యః) ఏ వీరుడు (బాహ్వోజసా) బాహుబలముచే (నవ నవతిం పురః) తొంబది, తొంబది శత్రుయోధుల తొమ్మిది వ్యూహములను (విభేద) కూల్చివేసెదవు మరియు ఏ (వృత్రహా) శత్రువినాశకుడగు వీరుడు (అహిం చ) నరకిచంపునట్టి శత్రుదళములనుకూడ (అవధీత్) విధ్వంసమొనర్చివేయునో, అట్టివాడే రాజు, లేక సేనాపతియగుటకు యోగ్యుడు.॥౨॥

భావార్థము :- ఒంటరిగనుండియును అనేకమంది శత్రువులను అదరగొట్టి పారద్రోలునట్టి శూరవీరుడు మాత్రమే రాజుపదవి, లేక సేనాపతిపదవిపై అభిషిక్తునిగ నొనర్చవలెను.॥౨॥

1451. God with His Power which destroys all wicked people, breaks up 99 castles in the form of years by giving emancipation to the devout noble souls and is the killer of all darkness and sin. He destroys crookedness like that of a serpent. II2II

౧౪౫౨. ఋషిః-సుకక్షః। దేవతా-ఇన్ద్రః। ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

అథ రాజా ప్రజాభ్యః కిం కుర్యాదిత్యాహ.

౨3౧౨ 3౧ ౨ర 3 ౨ 3౧౨
౧౪౫౨. సన ఇన్ద్రః శివః సఖాశ్వావద్గోమద్యవమత్ ।
3౧౨
ఉరుధారేవ దోహతే ॥ 3 ॥

౨ ౩ ౧౨ర ౩౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర
ప. వి:- సః। నః। ఇన్ద్రః। శివః। సఖా - స - ఖా। అశ్వావత్। గోమత్। యవమత్।
౩౧ ౨ ౩౨ ౩
ఉరుధారా - ఉరు - ధారా। ఇవ। దోహతే ॥ 3 ॥

పదార్థః-సః అసౌ **నః** అస్మాకమ్ **శివః** మఙ్గలకరః **సఖా** సుహృత్ **ఇన్ద్రః** వీరో రాజా **అశ్వావత్** అశ్వయుక్తమ్, **గోమత్** గోయుక్తమ్, **యవమత్** యవాద్యన్నయుక్తం ధనమ్ **దోహతే** అస్మభ్యం దుహ్యాత్. కథమివ? **ఉరుధారా ఇవ** విస్తీర్ణధారా ధేనుర్యథా క్షీరం ప్రయచ్ఛతి తద్వత్. ॥ 3 ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ 3 ॥

భావార్థః- స ఏవ రాజా భవితుమర్హతి యః ప్రజాజనాన్ ధనధాన్యగవాశ్వాదిభిః సమృద్ధిః సమృద్ధాన్ కుర్యాత్, యతః సమృద్ధా ఏవ జనా అధ్యాత్మమార్గమీహన్తే. ॥ 3 ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మోపాసనావిషయస్య నృపనీతేశ్చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిర్బోధ్యా.

౧౪౫౨. ఈ మంత్రములో రాజు ప్రజలకొరకేమిచేయవలె నను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(సః) ఆతడు (నః) మాయొక్క (శివః) శుభకారి (సఖా) మిత్రుడు (ఇన్ద్రః) వీరుడగురాజు (అశ్వావత్) అశ్విక దళములతో (గోమత్) గోవులమందలతో (యవమత్) యవలు, అనగా ఒక విధమగు గోధుమధాన్యములు మున్నగు అన్నములతో గూడిన ధనములను (దోహతే) మాకొరకు (ఉరుధారా ఇవ) ఎటుల పెద్దధారలు గల పాడియావులు పాలనిచ్చునో, అటులనే మాకు ఈయవలెను.॥3॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము గలదు.॥3॥

భావార్థము :-ప్రజలకు కావలసిన ధన ధాన్యములు, అశ్వములు, గోవులు మున్నగు సంపదలనిచ్చి సమృద్ధవంతులనుగునుంచు ప్రజలను అధ్యాత్మమార్గమున నడుపునట్టి వీరుడుమాత్రమే రాజుగానుండుటకు యోగ్యుడగును.॥3॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ ఉపాసన మరియు రాజనీతి విషయముల వర్ణన యుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధముగలదు.

పదమూడవ అధ్యాయమందలి రెండవఖండము సమాప్తమైనది.

1452. (1) This God is our Gracious Friend. He sends like a full - streaming cow, riches in the form of horses, kine and corn.

(2) This God is our Gracious Friend. He gives us broad based, shining and discriminating knowledge like a full streaming cow. II3II

౧౪౫౩. ఋషిః-విభ్రాట్ సౌర్యః। దేవతా-సూర్యః।

ఛన్దః-జగతీ। స్వరః-నిషాదః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౬౨౮

క్రమాఙ్కే పరమాత్మ విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర సూర్యవర్ణనముఖేన పరమాత్మ మహిమానమాచష్టే.

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ఉ
౧౪౫౩. విభ్రాడ్ బృహత్పిబతు సోమ్యం మధ్వా

౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౧ ౨ ౩ ౧
యుర్దధద్యజ్ఞపతావవిహ్రుతమ్ । వాతజూతో యో

౨ ౩౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
అభిరక్షతి త్మనా ప్రజాః పిపర్తి బహుధా వి రాజతి ॥ ౧ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
ప.వి:- విభ్రాట్ - వి - భ్రాట్ । బృహత్ । పిబతు । సోమ్యమ్ । మధు । ఆయుః।
౧ ౨ర ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర
దధత్ । యజ్ఞపతా - యజ్ఞ - పతా । అవిహ్రుతమ్ - అవి - హ్రుతమ్ । వాతజూతః -
౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩
వాత - జూతః । యః । అభిరక్షతి -అభి - రక్షతి । త్మనా । ప్రజాః- ప్ర -జాః। పిపర్తి ।
౨ ౩
బహుధా। వి । రాజతి ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **విభ్రాట్** విశేషేణ భ్రాజమానః సూర్యః. [(భ్రాజృదీప్తౌ. విశేషేణ భ్రాజతే ఇతి విభ్రాట్.] **యజ్ఞపతౌ** యజమానే **అవిహ్రుతమ్** అకుటిలమ్. [హ్వృ కౌటిల్యే భ్వాదిః. హ్రు హ్వరేశ్ఛన్దసి. అ. ౭ । ౨ । ౩౧ ఇతి ధాతోర్హ్రుః ఆదేశః.] **ఆయుః** ఆయుష్యమ్ **దధత్** ప్రయచ్ఛన్ **బృహత్** మహత్ **సోమ్యమ్** సోమాద్యోషధి రసమయమ్. [మయే చ. అ. ౪ । ౪ । ౧౩౮ ఇతి మయడర్థే యః ప్రత్యయః.] **మధు** ఉదకమ్. [మధు ఇతి ఉదకనామసు పఠితమ్. నిఘ. ౧ । ౧౨.] **పిబతు** ఆచామతు. **వాతజూతః** వాతేన సూత్రాత్మకేన ప్రాణేన జూతః ప్రేరితః **యః** సూర్యః **త్మనా** ఆత్మనా **అభి రక్షతి** విశ్వం సౌరమణ్డలమ్ పరి త్రాయతే, **ప్రజాః** జడచేతనాత్మికాః **పిపర్తి** పాలయతి పూరయతి చ, **బహుధా** అనేకధా **విరాజతి** విశేషేణ దీప్యతే చ, ప్రతిమాసం నవనవ రూపధారణాత్, [తథా చోచ్యతే 'ద్వాదశ ఆదిత్యాః'. కాఠ. సం...౨౧।౫ ఇతి]. ॥ ౧ ॥

భావార్థః- జగదీశ్వరస్యైవాయం మహిమా యత్ తేన వృష్టికర్తా పరమోపకర్తా తేజోగోలకః సూర్యలోకో విరచిత ఇతి. ॥ ౧ ॥

౧౪౫౩. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౬౨౮వ మంత్రమున పరమాత్మ విషయములో చేయబడియుండెను. ఇపుడిచ్చట సూర్యునిద్వారా పరమాత్మవర్ణన యొనర్చబడినది.

పదార్థము :-(విభ్రాట్) విశేషరూపములో విభ్రాజమానుడగు సూర్యుడు (యజ్ఞపతౌ) యజమానునకు (అవిహ్రుతమ్) కుటిలరహితమగు (ఆయుః) ఆయువును (దధత్) ప్రదానమొనర్చుచు (బృహత్) విశాలమగు (సోమ్యమ్) సోమమయమున్నగు ఓషధుల రసములతోగూడిన (మధు) జలమును (పిబతు) త్రాగవలెను (వాతజూతః) సూత్రాత్మక ప్రాణముద్వార ప్రేరితమైన (యః) ఆ సూర్యుడు (త్మనా) తనకు తానే (అభి రక్షతి) సంపూర్ణ సౌరమండలమును రక్షణచేయుచుండును (ప్రజాః) జడచేతనరూప ప్రజలను (పిపర్తి) పాలనపోషణమొనర్చును. మరియు (బహుధా) అనేకరూపములలో (వి రాజతి) విరాజిల్లుచుండును. ఏలన ప్రతిమాసమునందును క్రొత్తక్రొత్త రూపములను ధారణమొనర్చు చుండును.॥౧॥

భావార్థము :- జగదీశ్వరుడు వర్షములను కురిపించువాడు, ఎంతయో ఉపకారమొనర్చునట్టి తేజోవంతమగు సూర్యగోళమును నిర్మించినాడు.॥౧॥

1453. May God Who shines like the sun accept our spiritual juice of devotion. May He grant full prolonged straight forword life to the person who performs and protects the Yajnas (acts of self sacrifices). It is God Who being full of tremendous Power guards and nourishes the subjects Himself and variously sheds His lustre everywhere. II1II

౧౪౫౪. ఋషిః- విభ్రాట్ సౌర్యః। దేవతా- సూర్యః।

ఛన్దః- జగతీ। స్వరః- నిషాదః.

అథ సూర్యస్య జ్యోతిరుపవర్ణ్య పరమాత్మమహిమానం ప్రకాశయతి.

3 2 3 1 2ర 3 1 2 3 1 2 3 2
౧౪౫౪. విభ్రాడ్ బృహత్సుభృతం వాజసాతమం ధర్మన్ దివో
3 1 2 3 1 2ర 3 1 2 3 1 2 3
ధరుణే సత్యమర్పితమ్। అమిత్రహావృత్రహాదస్యు
1 2 3 1 2 3 1 2 3 2
హన్తమం జ్యోతిర్జజ్ఞే అసురహాసపత్నహా ॥ ౨ ॥

3 2 3 2 3 2 1 2ర 3 1 2
ప. వి:- వి(భ్రాట్ - వి - భ్రాట్ । బృహత్ । సుభృతమ్ - సు - భృతమ్ । వాజసాతమమ్ -
3 1 2ర 1 2ర 3 2 3 1 2 3 2 1 2ర 3 2 3
వాజ - సాతమమ్ । ధర్మన్ । దివః । ధరుణే । సత్యమ్ । అర్పితమ్ । అమిత్రహా - అమిత్ర -
2 3 2 3 2 3 1 2 3 1 2ర 1 2ర 3
హా । వృత్రహా - వృత్ర - హా । దస్యుహన్తమమ్ - దస్యు - హన్త మమ్ । జ్యోతిః । జజ్ఞే ।
2 3 2 3 2 3 2
అసురహా । అసుర - హా । సపత్నహా - సపత్న - హా ॥ 2॥

పదార్థః-పశ్యత, **వి(భ్రాట్** వి(భ్రాజమానమ్ **బృహత్** విశాలమ్, **సుభృతమ్** సుపుష్టమ్, **వాజసాతమమ్** అన్నస్య బలస్య వా దాతృతమమ్, **సత్యమ్** సత్యనియమమ్, **ధర్మన్** ధర్మణి గ్రహోపగ్రహాణాం ధారకే **దివః ధరుణే** ద్యులోకస్య స్తమ్భే సూర్యే **అర్పితమ్** నిక్షిప్తమ్ **అమిత్రహా** అమిత్రాణాం రోగాదీనాం హన్తృ, **వృత్రహా** వృత్రస్య అన్ధకారస్య హన్తృ, **దస్యుహన్తమమ్** దస్యూనాం పరపదార్థాపహర్తౄణాం తస్కరాదీనామ్ అపగమయితృతమమ్, **అసురహా** అప్రశస్తానాం దుర్భిక్షాదీనాం హన్తృ, **సపత్నహా** సపత్నానాం సహపతనశీలానాం రోగకృమీణాం హన్తృ, **జ్యోతిః** సౌరం తేజః **జజ్ఞే** ప్రాదుర్భవతి. ॥ 2 ॥

అత్ర స్వభావోక్తిరలఙ్కారః. 'హా' ఇత్యస్య చతుః ప్రయోగాద్ వృత్త్యనుప్రాసః, 'తమం' 'త్రహా' ఇత్యనయోర్ద్విరుక్తేశ్చ ఛేకః. ॥ 2 ॥

భావార్థః-రాత్రేరన్ధతమసం విధ్వంసయత్ సూర్యజ్యోతిః పరమాత్మభాసం ప్రతి సంకేతయతి. ॥ 2 ॥

౧౪౫౪. ఈ మంత్రములో సూర్యుని జ్యోతి పరమాత్ముని మహిమ వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-చూడండి (వి(భ్రాట్) దేదీప్యమానమగు (బృహత్) విశాలమగు (సుభృతమ్) అత్యంతపుష్టివంతమగు (వాజసాతమమ్) అన్నములు మరియు బలములను అత్యధికముగ నిచ్చునట్టి (సత్యమ్) సత్యనియమములుగల (ధర్మన్) గ్రహోపగ్రహములను ధరించునట్టి (దివః ధరుణే) ద్యులోకపు స్తంభరూప సూర్యునిలో (అర్పితమ్) అర్పించి (అమిత్రహా) రోగములు మున్నగు శత్రువులను నష్టమొనర్చునట్టి (వృత్రహా) అంధకారమును తొలగించు (దస్యుహన్తమమ్) దొంగలు, దస్యులు మొదలగువారిని దూరము చేయువారు (అసురహా) అప్రశస్తమగు దుర్భిక్షము మున్నగువానిని నష్టమొనర్చివేయునట్టి (సపత్నహా) ఒక్క పెట్టున ఆక్రమణమొనర్చునట్టి రోగక్రిములను వినాశమొనర్చునట్టి(జ్యోతిః) సూర్యుని జ్యోతి (యజ్ఞే) ప్రాదుర్భవించినది. ॥2॥

దీనియందు స్వభావోక్తి అలంకారము గలదు. 'హ' యనునది నాలుగుసార్లు ప్రయోగమగుటవల్ల వృత్త్యనుప్రాసము 'తమం' మరియు 'త్రహా' యనునవి రెండు రెండు సార్లు ప్రయోగమగుటవల్ల 'ఛే'కాను ప్రాసమేర్పడినది.

భావార్థము :-రాత్రులందలి ఘోరాంధకారమును విధ్వంసమొనర్చునట్టి సూర్యునిజ్యోతి పరమాత్మయొక్క ప్రకాశమువైపు సంకేతమేర్పరచుచున్నది.॥౨॥

1454. A light is manifested in the heart of the devotee which is glorious, mighty, all - embracing, producer of power unfading, dedicated to the Upholder of the heavens, as high Truth, the destroyer of the un-friendly, the slayer of sins, the ex-terminator of the injurious, the destroyer of all selfishness and the slayer of lust, anger, pride and other internal enemies. II2II

౧౪౫౫. ఋషిః-విభ్రాట్ సౌర్యః। దేవతా-సూర్యః।

ఛన్దః-జగతీ। స్వరః-నిషాదః.

అథ పునః సూర్యస్య జ్యోతిర్వర్ణయతి.

3 ౨ఉ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3
౧౪౫౫. ఇదం శ్రేష్ఠం జ్యోతిషాం జ్యోతి రుత్తమం విశ్వ
౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ఉ
జిద్ధనజిదుచ్యతే బృహత్। విశ్వభ్రాడ్ భ్రాజో
3 ౧ ౨ 3 ౧ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨
మహిసూర్యో దృశ ఉరు పప్రథే సహఓజో అచ్యుతమ్ ॥ 3 ॥

3 ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨
ప. వి:-ఇదమ్। శ్రేష్ఠమ్। జ్యోతిషామ్। జ్యోతిః। ఉత్తమమ్। విశ్వజిత్-విశ్వ-జిత్।
3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨
ధనజిత్- ధన - జిత్। ఉచ్యతే। బృహత్। విశ్వభ్రాట్ - విశ్వ - భ్రాట్। భ్రాజః।
౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3
మహి। సూర్యః। దృశే। ఉరు। పప్రథే। సహః। ఓజః। అచ్యుతమ్ -అ-చ్యుతమ్ ॥3॥

పదార్థః- **ఇదమ్** ఏతత్ పురో దృశ్యమానమ్, **శ్రేష్ఠమ్** ప్రశస్యతమమ్, **జ్యోతిషాం జ్యోతిః** ప్రకాశకానాం గ్రహోపగ్రహాణామ్ వహ్ని విద్యుదాదీనాం చాపి ప్రకాశకమ్, **ఉత్తమమ్** ఉత్కృష్టతమమ్, **బృహత్** సువిస్తీర్ణం సౌరం తేజః **విశ్వజిత్** విశ్వజేతృ, ధనజిత్ ధనానాం జేతృ చ **ఉచ్యతే** కథ్యతే. **విశ్వభ్రాట్** విశ్వస్య సౌరమణ్డలస్య ప్రకాశయితా, **భ్రాజః** భ్రాజమానః **సూర్యః** ఆదిత్యః **దృశే** దర్శనాయ **మహి** మహత్ **ఉరు** విస్తీర్ణమ్ **సహః** తమసా మభిభవితృ, **అచ్యుతమ్** ఇతరైర్జ్యోతిర్భిః అపరాభూతమ్ **ఓజః** తేజః **పప్రథే** విస్తారయతి ॥ 3 ॥

అత్రాపి స్వభావోక్తిరలఙ్కారః. ॥ 3 ॥

భావార్థః- దివి భువి చ సర్వత్ర విస్తీర్ణం సూర్యజ్యోతిః, పరమేశ్వరస్యైవ యశః ప్రకాశయతి. ॥ 3 ॥

౧౪౫౫. ఈ మంత్రమునందును మరల సూర్యజ్యోతి విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(ఇదమ్) ఎదుట కాన్పించుచున్న ఈ (శ్రేష్ఠమ్) శ్రేష్ఠమగు (జ్యోతిషామ్ జ్యోతిః) జ్యోతులకు జ్యోతియగు, అనగా ప్రకాశించునట్టి గ్రహములు, ఉపగ్రహములు, అగ్ని, విద్యుత్తు మున్నగువానినికూడ ప్రకాశమొనర్చుచున్నట్టి (ఉత్తమమ్) ఉత్కృష్టమగు (బృహత్) విస్తీర్ణమగు సూర్యుని జ్యోతి (విశ్వజిత్) సర్వమును జయించునట్టి మరియు (ధనజిత్) ధనములను జయించునట్టి (ఉచ్యతే) చెప్పవచ్చును (విశ్వభ్రాట్) సంపూర్ణ సౌరమండలమును ప్రకాశపరచు (భ్రాజః) దేదీప్యమానమగు (సూర్యః) సూర్యుడు (దృశే) చూచుటకొరకు (మహిః) గొప్ప (ఉరు) విస్తీర్ణమగు (సహః) అంధకారమును తిరస్కరించునట్టి (అచ్యుతమ్) ఇతరజ్యోతులచే తిరస్కరించబడని (ఓజః) తేజమును (పప్రథే) వ్యాప్తపరచుచున్నాడు.॥3॥

దీనియందును స్వభావోక్తి అలంకారము గలదు.॥3॥

భావార్థము :-ద్యులోక భూలోకములందు సర్వత్రవ్యాప్తమైయున్నట్టి సూర్యునిజ్యోతి పరమాత్మయొక్క యశస్సునే ప్రకాశపరచుచున్నది.॥3॥

1455. This the Light of lights has come The conqueror of the world Winner of wealth spiritual Resplendent destroyer of the cruel It is like the sun so bright Giver of joy, Divine Delight By its heat are burnt all sins The Life Divine then alone begins. ll3ll

౧౪౫౬. ఋషిః- వసిష్ఠః। దేవతా- ఇన్ద్రః।

ఛన్దః- బార్హతః ప్రగాథః-(బృహతీ)। స్వరః- మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౫౯

క్రమాజ్కే పరమాత్మాన మాచార్యం నృపతిం చ సమ్బోధితా.

అత్ర పరమాత్మానం ప్రార్థయతే.

౨౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩౨౩ ౨౩ ౧ ౨ ౧౨
౧౪౫౬. ఇన్ద్ర క్రతుం న ఆ భర పితా పుత్రేభ్యో యథా । శిక్షాణో

౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ర
అస్మిన్పురుహూత యామని జీవా జ్యోతిరశీమహి ॥ ౧ ॥

౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
ప. విః – ఇన్ద్ర । క్రతుమ్ । నః । ఆ । భర । పితా । పుత్రేభ్యః- పుత్ – త్రేభ్యః । యథా ।
౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర
శిక్ష । నః । అస్మిన్ । పురుహూత – పురు – హూత । యామని । జీవాః । జ్యోతిః ।
౩
అశీమహి ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్ద్ర** విఘ్నవిహన్తః సర్వవిద్యసర్వకారిన్ సర్వశక్తిమన్ పరమాత్మన్! త్వమ్ **నః** అస్మభ్యమ్ **క్రతుమ్** ప్రజ్ఞాం కర్మ చ **ఆ భర** ఆహర, **యథా** యేన ప్రకారేణ **పితా** జనకః **పుత్రేభ్యః** సన్తానేభ్యః క్రతుం ప్రజ్ఞాం కర్మ చ ఆహరతి. హే **పురుహూత** బహుభిరాహూత జగదీశ్వర! త్వమ్ **అస్మిన్ యామని** ఏతస్మిన్ సంసారమార్గే **నః** అస్మాన్ **శిక్ష** కర్తవ్యాకర్తవ్యం బోధయ. **జీవాః** జీవనేనానుప్రాణితాః వయమ్, త్వత్సకాశాత్ **జ్యోతిః** దివ్యం ప్రకాశమ్ **అశీమహి** ప్రాప్నుయామ. ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యథా మాతా పితాఽఽచార్యశ్చ మనుష్యస్య శిక్షకాః సన్తి తథా పరమేశ్వరోఽపి. సోఽన్తరాత్మం ప్రవిష్టః సదైవ సత్యాసత్యే ఉపదిశతి. ॥ ౧ ॥

౧౪౫౬. ఈ మంత్రము పూర్వార్చికయందలి ౨౫౯వ మంత్రము. అచ్చట పరమాత్మ మరియు ఆచార్యులను సంబోధించబడినది. ఇప్పుడిచట పరమాత్మను ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) విఘ్నవిధ్వంసకుడవు, విశ్వవేత్తవు, సృష్టికర్తవు, సర్వశక్తిమంతుడవునగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (నః) మాకు (క్రతుమ్) యజ్ఞములు మరియు కర్మలను (ఆ భర) ప్రదానమొనర్చుము (యథా) ఏ విధముగ (పితా) తండ్రి (పుత్రేభ్యః) పుత్రులకు ప్రదానమొనర్చునో, అటుల (పురుహూత) అనేకులచే పిలుచుకొనబడు ఓ పరమాత్మా నీవు (అస్మిన్ యామని) ఈ ప్రపంచమార్గములో (నః) మాకు (శిక్ష) కర్తవ్య, అకర్తవ్యముల శిక్షణనిమ్ము (జీవాః) జీవనముచే అనుప్రాణితులమగు మమ్ము నీ వద్దినుండి (జ్యోతిః) దివ్యజ్యోతిని (అశీమహి) ప్రాప్తింపజేయుము.॥౧॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము గలదు.

భావార్థము :-తల్లి, తండ్రి మరియు ఆచార్యులెటుల మనుష్యులకు శిక్షకులైయుందురో, అటులనే పరమేశ్వరుడుకూడ శిక్షకుడై యున్నాడు. ఆయన అంతరాత్మయందు ప్రవిష్టమైయుండి నిరంతరము సత్యాసత్యముల శిక్షణనిచ్చుచునే యుండును.॥౧॥

1456. O Lord, Give us wisdom as a sire gives wisdom to his sons. Guide us, O much invoked, in this our way of Yoga-perfect communion with Thee and teach us about Thyself Who art to be attained by all, so that we souls, may attain Thy Divine Light. II1II

౧౪౫౭. ఋషిః-వసిష్ఠః । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః-(సతోబృహతీ) । స్వరః-పఞ్చమః.

అథ పునరపి పరమాత్మా ప్రార్థ్యతే.

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౫౭. మా నో అజ్ఞాతా వృజనా దురాధ్యో౩ మాశివాసో అవక్రముః ।

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
త్వయా వయం ప్రవతః శశ్వతీరపో అతి శూర తరామసి ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩క ౨ ౩ ౨
ప. వి:– మా । నః । అజ్ఞాతాః – అ– జ్ఞాతాః । వృజనాః । దురాధ్యః– దః – ఆధ్యః । మా ।
౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨
అశివాసః । అ –శివాసః । అవ – క్రముః । త్వయా । వయమ్ । ప్రవతః । శశ్వతీః । అపః ।
౧ ౨ర ౩
అతి । శూర । తరామసి ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్ద్ర** జగదీశ! **మా** నైవ **అజ్ఞాతాః** అపరిచితాః **వృజనాః** బలవన్తో యోద్ధారో వా. ['వద్ధ్యోదాత్తం తు వృజనం వర్తతే బలయుద్ధయోః' ఇతి వేంకటమాధవః. పుంసి చాయమన్తర్ణీతమత్వర్థః. కృపృవృజిమన్దినిధాఞః క్యుః. ఉ. ౨ । ౮౨ ఇత్యనేన వృజీ వర్జనే ధాతోః క్యుః ప్రత్యయః.] **దురాధ్యః** దురభిసన్ధయః శత్రవః, **మా** నైవ చ **అశివాసః** అభద్రాః పరిచితాః జనాః **నః** అస్మాన్ **అవక్రముః** ఆక్రామ్యేయుః. [అవపూర్వః క్రము పాదవిక్షేపే, లిఙ్, బహులం ఛన్దసి. అ. ౨ । ౪ । ౭౩ ఇతి శపోలుక్.] హే **శూర** వీర జగదీశ్వర! **త్వయా** తవ సాహాయ్యేన **ప్రవతః** ప్రకృష్టాచరణాః. ['ప్రోప సర్గాత్ ఉపసర్గాచ్ఛన్దసి' ధాత్వర్థే. అ. ౫ । ౧ । ౧౧౮ ఇత్యనేన వతిః ప్రత్యయః.] **వయమ్** తవోపాసకాః **శశ్వతీః** బహ్వీః **అపః** నదీః, నదీవత్ ఉద్వేల్లతీః బాధాః ఇత్యర్థః **అతి తరామసి** పారయేమ. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- యథా శత్రవస్తథైవ సవచ్ఛన్దిజనా అపి కదాచిత్ పాపాదికర్మణి లిప్యన్తి, విఘ్నాశ్చాపి ధర్మమార్గే బాధకాజాయన్తే. పరమేశ్వరాద్ బలం ప్రాప్య తాన్ సర్వాన్ వయముల్లఙ్ఘేమహి. ॥ ౨ ॥

౧౪౫౭. ఈ మంత్రమునందును మరల పరమాత్మనే ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) ఓ జగదీశా! (మా) మమ్ము (అజ్ఞాతాః) తెలియని (వృజనాః) బలశాలురు, లేక యుద్ధమొనర్చునట్టి (దురాధ్యః) చెడుయోజనల నొనర్చునట్టి శత్రువులు (మా) గాని (అశివాసః) అపరిచిత భద్రపురుషులుగాని (నః) మమ్ము (అవక్రముః) అణచిపెట్టరాదు. (శూర) వీరుడవగు ఓ జగదీశ్వరా! (త్వయా) నీ సహాయముచే (ప్రవతః) ఉత్కృష్టమగు

ఆచరణగల (వయమ్) నీ ఉపాసకులమగు మేము (శశ్వతీః) అనేక (అపః) నదులను, అనగా నదులవలె పొంగిపొరలునట్టి బాధలను (అతి తరామసి) తరించివేసెదముగాక! ॥౨॥

భావార్థము :-శత్రువులవలెనే సంబంధీయులుకూడ అప్పుడప్పుడు పాపములు మున్నగు కర్మలలో లిప్తులగుచుందురు. మరియు విఘ్నములు కూడ ధర్మమార్గమునందు బాధకములుగ నగును. పరమేశ్వరునితో శక్తినిపొందిన మేము ఆ బాధలనన్నింటిని అధిగమించిపోవుదుముగాక! ॥౨॥

1457. O God, grant that no mighty foes unknown, malevolent, un-hallowed, tread us to the ground. With Thine assistance O Almighty, may we pass through all the waters of diseases and difficulties that are rushing down. May we accomplish all enterprises without let or hindrance. II2II

౧౪౫౮. ఋషిః- భర్గః ప్రగాథః। దేవతా-ఇన్ద్రః।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ)। స్వరః-మధ్యమః.

అథ పరమేశ్వరం రక్షార్థం ప్రార్థయతే.

౩౨ ౩ ౨ ౩ ౨౩ ౧౨ ౩౧ ౨
౧౪౫౮. అద్యాద్యా శ్వః శ్వ ఇన్ద్ర త్రాస్వపరే చ నః।
౧౨ ౩౧ ౨ ౩ ౨౩ ౨౩ ౧౨
విశ్వా చ నో జరితౄన్సత్పతే అహాదివానక్తం చ రక్షిషః ॥ ౧ ॥

౩౧ ౨ ౩౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩౨
ప. విః- అద్యాద్యా - అద్య - అద్య। శ్వః శ్వః - శ్వః - శ్వః। ఇన్ద్ర। త్రాస్వ। పరే।
౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧౨ర
చ। నః। విశ్వా। చ। నః। జరితౄన్। సత్పతే - సత్ - పతే। అహా - అ - హా। దివా।
౧౨ర ౩
నక్తమ్। చ। రక్షిషః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్ద్ర** విఘ్నవిదారక పరమాత్మన్! త్వమ్ **అద్య అద్య** అస్మిన్ అస్మిన్ అహని **శ్వః శ్వః** శ్వస్తనే శ్వస్తనే అహని, **పరే చ** పరస్మిన్ అహని చ **నః** అస్మాన్ **త్రాస్వ** త్రాయస్వ. [త్రైఙ్ పాలనే భ్వాదిః. 'బహులం ఛన్దసి' అ. ౨। ౪। ౭౩ ఇతి శపో లుక్.] హే **సత్పతే** సతాం పాలక. **విశ్వా చ అహా** విశ్వాని చ అహాని **జరితౄన్ నః** స్తోతౄన్ అస్మాన్ **దివా నక్తం చ** దినే రాత్రౌ చ **రక్షిషః** రక్ష. [రక్షేర్లేటి సిపి అడాగమే సిబాగమే చ రూపమ్]. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-మనుష్యాణాం జీవనే కుసంగాదినా పతనస్య బహవోఽవసరాః సమాయాన్తి. పరమేశ్వరే దృఢో విశ్వాసస్తత్ర తాన్ రక్షతి. ॥ ౧ ॥

౧౪౫౭. ఈ మంత్రములో రక్షణకొరకు పరమాత్మను ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) విఘ్ననాశకుడవగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (అద్య అద్య) ఇప్పుడైనను (శ్వః శ్వః) రేపు మాపైనను (పరే చ) మరియు రాబోవుకాలమునందును (నః) మమ్ము (త్రాస్వ) రక్షణచేయుచుండుము (సత్పతే) ఓ సజ్జనపాలకా! (విశ్వా చ అహో) మరియు ఎల్లకాలములందును (జరితౄన్ నః) స్తోతలమగు మమ్ము (దివా నక్తం చ) మరియు రేయింబవళ్లు (రక్షిషః) రక్షణచేయుచుండుము. ॥౧॥

భావార్థము :-మానవజీవితములో చెడుసాంగత్యములు మున్నగువాని కారణమున క్రిందపడిపోవు కారణము లనేకము లుత్పన్నములగుచుండగలవు. ఐనను పరమేశ్వరునిపై అచంచల విశ్వాసము అట్టి సమయములందు వారిని రక్షణచేయుచుండగలదు. ॥౧॥

1458. Protect us Lord to day Guard to-morrow and for ever. Protect Thy devotees O Lord Thou art day and night Protector. II1II

౧౪౫౮. ఋషిః- భర్గః ప్రగాథః। దేవతా- ఇన్ద్రః।

ఛన్దః- బార్హతః ప్రగాథః (సతోబృహతీ)। స్వరః- పఞ్చమః.

అథ పరమాత్మనో గుణకర్మాణి వర్ణయతి.

3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3క ౨ర 3 ౨
౧౪౫౮. ప్రభఙ్గీ శూరో మఘవా తువీమఘః సమ్మిశ్లో వీర్యాయ కమ్ ।
3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨
ఉభాతే బాహూ వృషణా శతక్రతో ని యా వజ్రం మిమిక్షతుః ॥౨॥

౨ 3 ౨ ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3
ప. వి:- ప్రభఙ్గీ - ప్ర - భఙ్గీ । శూరః । మఘవా । తువీమఘః - తువి - మఘః ।
౧ ౨ర 3క ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ ౧ ౨ర
సంమిశ్లః - సమ్ - మిశ్లః । వీర్యాయ । కమ్ ఉభా । తే । బాహూఇతి । వృషణా ।
3 ౨ ౧ ౨ర 3 ౧ ౨
శతక్రతో - శత - క్రతో । ని । యా । వజ్రమ్ । మిమిక్షతుః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే ఇన్ద్ర జగదీశ్వర! త్వమ్ **ప్రభఙ్గీ** దుష్టానాం దుర్గుణానాం చ ప్రభఞ్జకః, **శూరః** వీరః, **మఘవా** ఐశ్వర్యవాన్, **తువీమఘః** బహుధనః, **వీర్యాయ** అస్మభ్యం బలప్రదానాయ **కమ్** కిల **సమ్మిశ్లః** సమ్మిశ్లః, అస్మాభిః సహ సఖ్యస్య స్థాపయితా, వర్తసే ఇతి శేషః. హే **శతక్రతో** బహుప్రజ్ఞ బహుకర్మన్! **ఉభా** ద్వావపి **వృషణా** వృషణౌ వర్షకౌ వాయుసూర్యౌ **తే** తవ **బాహూ** భుజౌ స్తః, **యా** యౌ **వజ్రమ్** ఉదకమ్. [వజ్రో వా ఆపః. శ. ౧।౧।౧।౧౭]. **మిమిక్షతుః** సిఞ్చతః. [మిహ సేచనే అస్మాత్ స్వార్థే సన్. లిటి 'అమన్త్రే' ఇతి నిషేధాత్ ఆమభావః] ॥ ౨ ॥

అత్ర వర్షకయోర్వాయుసూర్యయోర్బాహుత్వారోపాద్ రూపకాలఙ్కారః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యథా కశ్చిత్ బాహుమాన్ మనుష్యో బాహ్వోర్ఘటాదికం గృహీత్వా భూమౌ జలం సిఞ్చతి తథైవ జగదీశ్వరో వాయుసూర్యరూపయోర్బాహ్వోర్మేఘరూపం ఘటం గృహీత్వా వృష్ట్యు- దకం భూమౌ వర్షతి. ॥ ౨॥

అస్మిన్ ఖణ్డే సూర్యవర్ణనద్వారా ప్రత్యక్షతశ్చాపి పరమాత్మనో మహిమవర్ణనాత్ తం ప్రతి ప్రార్థనాచ్చైతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిర్వేద్యా ॥ ౨ ॥

౧౪౫౯. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ గుణకర్మల వర్ణన కలదు.

పదార్థము :- ఓ జగదీశ్వరా! నీవు (ప్రభఙ్గీ) దుష్టులు మరియు దుర్గుణములను తీవ్రముగ ఖండించు (శూరః) వీరుడవు (మఘవా) ఐశ్వర్యశాలివి (తువీమఘః) మహాదాతవు మరియు (వీర్యాయ) మాకు శక్తిని ప్రదానమొనర్చుటకొరకు (కమ్) నిశ్చయముగనే (సమ్మిశ్లః) మమ్ము కలియుచుండువాడవు మాతో మిత్రత్వమును స్థాపించువాడవై యున్నావు. (శతక్రతో) అనేక ప్రజ్ఞలు మరియు అనేక కర్మలుగల ఓ పరమేశ్వరా! (ఉభా) ఇరువురు (వృషణా) వర్షములను కురుపించునట్టి వాయువు మరియు సూర్యులను (తే) నీయొక్క (బాహూ) బాహువులుగ చేసికొనినావు (యా) అవి (వజ్రమ్) జలములను (ని మిమిక్షతుః) నిరంతరము సేచనమొనర్చుచుండును. ।౨॥

ఇచ్చట వర్షకములగు వాయువు మరియు సూర్యులను హస్తములుగ ఆరోపించుకారణమున రూపకాలంకారమేర్పడినది. ।౨॥

భావార్థము :- ఏ మనుష్యుడైనను చేతులతో కడవను పట్టుకొని ఎటుల భూమిపై జలసేచనమొనర్చుచుండునో అటులనే జగదీశ్వరుడు వాయువు మరియు సూర్యరూప బాహువులందు మేఘములవంటి పాత్రను తీసికొని వర్షజలమును భూమిపై వర్షింపజేయును. ।౨॥

ఈ ఖండములో సూర్యునివర్ణనద్వారా మరియు ప్రత్యక్షముగకూడ పరమాత్మయొక్క వర్ణన యుండుటచే మరియు వారియెడ ప్రార్థన యుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము కలదని ఎరుగవలెను.

పదమూడవ అధ్యాయమందలి మూడవఖండము సమాప్తమైనది.

1459. O Almighty God, Thou art Destroyer of all miseries, Supreme Hero, Lord of riches and laden with wealth, All - pervading, endowed with all heroic strength, giver of happiness to virile persons. O performer of innumerable acts and Omniscient God! Thy Arms are exceedingly strong, rainers down of felicity. They protect him, who takes shelter in Thee sincerely. II2II

౧౪౬౦. ఋషిః-వసిష్ఠః। దేవతా-సరస్వాన్। ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః.

తత్రాదౌ గృహస్థకర్తవ్యత్వేన పరమాత్మ పూజామాహ.

3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
౧౪౬౦. జనీయన్తోన్వగ్రవః పుత్రీయన్త సుదానవః।

౧౨
సరస్వన్తం హవామహే ॥ ౧ ॥

3 ౧ ౨ ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
ప.వి:- జనీయన్తః - ను - అగ్రవః । పుత్రీయన్తః । పుత్ - త్రీయన్తః। సుదానవః -
3 ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3
సు-దానవః । సరస్వన్తమ్ । హవామహే ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **అగ్రవః** గన్తారః, పురుషార్థినః, **జనీయన్తః** జనిర్జాయా తామిచ్ఛన్తః, **పుత్రీయన్తః** పుత్రపుత్రీః ఇచ్ఛన్తః, **సుదానవః** సుదానకర్మాణః గృహస్థాః వయమ్ **సరస్వన్తమ్** ఆనన్దరసమయం పరమాత్మానమ్ **ను** సద్యః **హవామహే** ఆహ్వయామః. [అగ్రవః, అగి గతౌ, అఙ్గన్తి గచ్ఛన్తీతి అగ్రవః. బాహులకాదౌణాదికః ఉః ప్రత్యయో ధాతోర్నలోపశ్చ. సుదానవః దదాతీతి దానుః 'దాభాభ్యాం నుః'. ఉ. 3।3౨. ఇతి దదాతేర్నుః ప్రత్యయః]. ॥౧॥

భావార్థః- బ్రహ్మచారిణః స్నాతకా భూత్వా విదుషీం సచ్చరిత్రాం గుణవతీం కన్యాం వివాహ్య ప్రశస్తం సన్తానముత్పాద్య పఞ్చమహాయజ్ఞాది గృహస్థ కర్తవ్యాన్యాచరన్తః పరమాత్మానముపాసీరన్. ॥ ౧ ॥

౧౪౬౦. ఈ మొదటిమంత్రములో గృహస్థుల కర్తవ్యరూపములో పరమాత్మపూజను వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(అగ్రవః) పురుషార్థియగు (జనీయన్తః) భార్యను ప్రియముగ చూచువారు (పుత్రీయన్తః) తమ పుత్రీపుత్రులను ప్రేమించువారు (సుదానవః) ఉత్కృష్టమగు దానమునొనర్చునట్టి గృహస్థులమగు మేము (సరస్వన్తమ్) ఆనందరసమయుడగు పరమాత్మను (ను) శీఘ్రముగనే (హవామహే) పిలిచికొందుము.॥౧॥

భావార్థము :-బ్రహ్మచారులు స్నాతకులైన విదుషీ, సచ్చరిత్రవంతులు, గుణవంతురాండ్రగు కన్యలతో వివాహమొనర్చికొని, ప్రశస్తమగు సంతానము నుత్పన్నమొనర్చుకొని, పంచమహాయజ్ఞములు మున్నగు గృహస్థుల కర్తవ్యములను పాలనమొనర్చుచు పరమాత్మను ఉపాసించవలెను.॥౧॥

1460. (1) We call upon God lovingly, as un - married men who long for wives and as bounteous men who yearn for sons.

(2) We who desire to acquire Knowledge and to behave as His true sons, call upon God, being liberal and going forward towards the Omniscient Lord. II1II

౧౪౬౧. ఋషిః- భరద్వాజో బార్హస్పత్యః। దేవతా-సరస్వతీ।
ఛన్దః-గాయత్రీ। స్వరః-షడ్జః. అథ వేదవాగ్ విషయమాహ.

౩౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౬౧. ఉత నః ప్రియాప్రియాసు సప్తస్వసాసుజుష్టా ।
౧౨ ౩ ౧ ౨
సరస్వతీ స్తోమ్యా భూత్ ॥ ౧ ॥

౩౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧౨ ౩౨ ౩ ౧ ౨ర
ప. వి:– ఉత । నః। ప్రియా। ప్రియాసు। సప్తస్వసా – సప్త – స్వసా । సుజుష్టా – సు –
౩ ౧౨ర ౧ ౨ర ౩
జుష్టా । సరస్వతీ । స్తోమ్యా । భూత్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **ఉత** అపి చ **ప్రియాసు ప్రియా** స్నేహమయీషు మాతృషు ప్రియతమా, **సప్తస్వసా** గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుబ్బృహతీపంక్తిత్రిష్టుబ్జగతీరూపసప్తభగినీయుతా, **సుజుష్టా** వేదజ్ఞైర్మహర్షిభిః సుసేవితా, గాయత్ర్యుష్ణి గనుష్టుబ్బృహతీ పంక్తిత్రిష్టుబ్జగతీ రూపసప్తభగినీయుతా, **సుజుష్టా** వేదజ్ఞైర్మహర్షిభిః సుసేవితా **సరస్వతీ** జ్ఞానమయీ వేదమాతా **నః** అస్మాకమ్ **స్తోమ్యా** స్తోతుమర్హా అధ్యేయా **భూత్** భవతు. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-వేదానధీత్యా తతో నిఖిలా విద్యాః పరమాత్మోపాసనాప్రకారం చ విజ్ఞాయాభ్యుదయనిఃశ్రేయసే సాధనీయే. ॥ ౧ ॥

౧౪౬౧. ఈ మంత్రములో వేదవాణుల విషయవర్ణన గలదు.

పదార్థము :-(ఉత) మరియు (ప్రియాసు ప్రియా) ప్రియమైన మాతలలో అత్యధిక ప్రియమైన (సప్తస్వసా) గాయత్రీ, ఉష్ణిక్, అనుష్టుప్, బృహతీ, పంక్తి, త్రిష్టుప్, జగతీరూప ఏడు (గురు) ఛందములుగల (సుజుష్టా) వేదజ్ఞులగు మహర్షులద్వార ఉత్తమముగ సేవించబడిన (సరస్వతీ) జ్ఞానమయివేదమాత (నః) మా యొక్క (స్తోమ్యా) స్తుతిపాత్రము అనగా అధ్యయన, అధ్యాపనమునకు యోగ్యముగ నుండవలెను.॥ ౧ ॥

భావార్థము :- వేదముల అధ్యయనమొనర్చి వానిచే విద్యాధ్యయనము మరియు పరమాత్మ ఉపాసన విధానము నెరిగి అభ్యుదయము మరియు నిఃశ్రేయససిద్ధిని పొందవలెను.॥ ౧ ॥

1461. (1) Yea, beloved above beloveds by the seven fold sisterhood, the much extolled Sarasvati (noble speech) be praised by us. [By seven sisters in this case are meant 2 eyes 2 nostrils 2 ears and tongue.]

(2) Let the Vedic Speech which is the dearest among our dear objects and which consists of seven principal metres be praised by us. || 1 ||

౧౪౬౨. ఋషిః - విశ్వామిత్రః । దేవతా - సవితా । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

తత్రాదౌ సవితుః పరమేశ్వరస్యోపాసనా విషయమాహ.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౮ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౬౨. తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య ధీమహి ।

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ధియో యోనః ప్రచోదయాత్ ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౨ ౧ ౨ ౮ ౧ ౨ ౮ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౮
ప. వి:- తత్ । సవితుః । వరేణ్య మ్ । భర్గః । దే వస్య । ధీమహి । ధియః ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
యః । నః । ప్రచోదయాత్ - ప్ర - చోదయాత్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః- అత్ర త్రయః పాదాః. త్రిభ్య ఏవ తు వేదేభ్యః పాదం పాదమదూదుహత్ [మను. ౨ । ౭౭] ఇతి మనూక్తదిశా ప్రతిపాదం పృథగర్థోఽధ్యవసేయః. **సవితుః** సర్వజగదుత్పాదకస్య, సర్వశుభగుణప్రేరకస్య పరమాత్మనః **తత్** ప్రసిద్ధం జ్యోతిః **వరేణ్యమ్** వరణీయం వర్తతే ఇతి శేషః; **దేవస్య** దాతుః ప్రకాశమానస్య ప్రకాశయితుశ్చ తస్య పరమాత్మనః **భర్గః** తేజః, వయమ్ **ధీమహి** దధీమహి ధ్యాయేమ వా; **యః** సవితా దేవః పరమేశ్వరః **నః** అస్మాకమ్ **ధియః** ప్రజ్ఞాః కర్మాణి చ **ప్రచోదయాత్** సన్మార్గే ప్రేరయేత్. ॥ ౧ ॥

(**సవితుః** యః సర్వం జగత్ సవతి సూతే వా, సర్వాణి శుభగుణకర్మాణి సువతి చ స సవితా, తస్య. షు ప్రసవైశ్వర్యయోః భ్వాదిః, షూఙ్ ప్రాణిగర్భవిమోచనే అదాదిః, షూ ప్రేరణే తుదాదిః. **వరేణ్యమ్** వృఞ్ వరణే ధాతోః 'వృఞ ఏణ్యః' ఉ... ౩ । ౯౮ ఇతి ఏణ్యప్రత్యయః. **దేవస్య** దేవో దానాద్ వా దీపనాద్ వా ద్యోతనాద్ వా. నిరు... ౭ । ౧౫. **భర్గః** భ్రస్జ భర్జనే. 'అఞ్చ్యఞ్జియుజిభృజిభ్యః కుశ్చ' ఉ... ౪ । ౨ । ౧౭ ఇత్యసున్ ప్రత్యయః ధాతోర్జకారస్య కుత్వం చ. **ధీమహి** అత్ర డుధాఞ్ ధాతోర్లిఙి 'ఛన్దస్యుభయథా' అ... ౩ । ౪ । ౧౧౭ ఇత్యార్ధ ధాతుకత్వాత్ శప్ న ఆకారస్య ఈత్వం చ. **ధియః** ధీః ఇతి కర్మనామ. ప్రజ్ఞానామ చ. నిఘం ౨ । ౧, ౩ । ౯. **ప్రచోదయాత్** ప్ర పూర్వః చుద ప్రేరణే, లేటి 'లేటోఽడాటౌ' అ... ౩ । ౪ । ౯౪ ఇత్యాడాగమః. 'ఇతశ్చ లోపః పరస్మైపదేషు' అ... ౩ । ౪ । ౯౭ ఇతి తిపః ఇకారస్య లోపః). ॥ ౧ ॥

భావార్థః-సర్వజగత్స్రష్టుః సూర్యస్యేవ సర్వాన్తఃకరణ ప్రకాశకస్య సర్వాన్తర్యామినః పరమేశ్వరస్య తేజసాం ధ్యానేన ధారణేన చ స ఉపాసకస్య బుద్ధీః కర్మాణి చ సన్మార్గే ప్రేరయిత్వా తం సుఖయతి. ॥ ౧ ॥

౧౪౬౨. ఈ మంత్రములో సవితా పరమేశ్వరుని ఉపాసనా విషయము కలదు.

పదార్థము :- ఈ ఋచయందు మూడుపాదములుగలవు. ప్రతివేదమునుండి ఒక్కొక్కపాదము పితుకుకొనబడినది [మను.౨-౭౭] మనుమహర్షిగారి వచనముల ఆధారముపై ప్రతి పాదమునకు వేర్వేరు అర్థములు చూడబడుచున్నవి. ౧. (సవితుః) సకల జగత్తు నుత్పత్తినొనర్చు, సకల శుభగుణములను ప్రేరణ నొనర్చు, పరమాత్మను (తత్) ఆ ప్రసిద్ధతేజము (వరేణ్యమ్) వరించదగియున్నది. ౨. (దేవస్య) దాత, ప్రకాశమానుడు మరియు ప్రకాశకుడగు ఆ పరమేశ్వరుని (భర్గః) తేజమును మేము (ధీమహి) ధారణమొనర్చవలెను. లేక ధ్యానించవలెను. ౩.(యః) ఆ సవిత, ప్రభువు (నః) మాయొక్క (ధియః) ప్రజ్ఞలు మరియు కర్మలను (ప్రచోదయాత్) సన్మార్గమునందు ప్రేరణనొనర్చవలెను.॥ ౧ ॥

భావార్థము :- సమస్త జగత్స్రష్ట, సూర్యునివలె అందరి అంతఃకరణములను ప్రకాశమొనర్చునట్టి, సర్వాంతర్యామియగు పరమేశ్వరుని తేజమును ధ్యాన, ధారణముల నొనర్చుటవల్ల ఆ ఉపాసకుని బుద్ధులు మరియు క్రియలను సన్మార్గములందు ప్రేరణ యొనర్చి ఆతనిని సుఖవంతునిగ నొనర్చగలదు.॥ ౧ ॥

1462. We meditate upon the Adorable Glory of God Who is the Creator of the world and Giver of peace and bliss. May He inspire our intellects and prompt our actions. We give below a free Merical translation of this most important Mantra with Om and Vyahritis, elucidating the ideas to a certain extent.

Free Metrical Translation :-

We meditate upon the glory
Of the Omnipresent Lord
Who is Blissful source of peace
And the Omnipotent God,
Who knows everything that happens
In this world and beyond
Who pervades the deepest ocean
And is present in the pond
Who is killer of all misery
Sin and ignorance and grief
The Creator of the world
Is un-paralleled to be brief
May the Lord inspire our actions
May He give us Wisdom
Being enlightened let us always
Manifest on earth His Kingdom.

On reading this metrical translation of the Gayatri Mantra, Herr Erich Pierscel a German Scholar wrote to me on 10.3.1956 from Rishikesh. "Your Gayatri Mantra is wonderful. It helps sincere aspirants to touch the Lotus Feet of the Lord" || 1 ||

౧౪౬౩. ఋషిః - మేధాతిథిః । దేవతా - బ్రహ్మణస్పతిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

ద్వితీయం ఋక్ పూర్వార్చికే ౧౩౯ క్రమాఙ్కే జగదీశ్వరం సమ్బోధితా.

అత్రాఽఽచార్య ఉచ్యతే.

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౬౩. సోమానాం స్వరణం కృణుహి బ్రహ్మణస్పతే ।
౩౧౨౩ ౧ ౨౩౨
కక్షీవన్తం య ఔశిజః ॥ ౨ ॥

౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౧౨
ప. వి:- సోమానామ్ । స్వరణమ్ । కృణుహి । బ్రహ్మణః । పతే । కక్షీవన్తమ్ ।
౩ ౨
యః । ఔశిజః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **బ్రహ్మణః పతే** వేదానాం పణ్డిత ప్రకాణ్డ ఆచార్య! **యః** యోఽహమ్ **ఔశిజః** అతిశయేన వేదాధ్యయనకామః అస్మి, తం మామ్, త్వమ్ **సోమానామ్** జ్ఞానానామ్ **స్వరణమ్** ప్రాపకమ్. (స్వరతిః గతికర్మా. నిఘం ౨ । ౧౪). **కక్షీవన్తమ్** కటిబద్ధం చ **కృణుహి** కురు. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-గురూణామిదం కర్తవ్యం యత్తే శిష్యాన్ విదుషః కర్మయోగినశ్చ కుర్యుః. పురుషార్థహీనం వైదుష్యమకిఞ్చిత్కరం ఖలు. ॥ ౨ ॥

(స్వరణమ్) ప్రకాశవన్తమ్ నిరుక్తే ౬ । ౩ । కక్షీవన్తమ్ - ఉద్యోగినం పురుషమ్ ఇవ కక్షాభ్యోంఽఙ్గులిభ్యో జాయన్త ఇతి కద్ధయాః క్రియాః తాః ప్రశస్తా విద్యన్తే యస్యసః కక్ష్యావాన్ ఉద్యోగీ (ఔశిజః) ఉసిజః - కమనీయస్య బ్రహ్మణః సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్యకామ్యమ్. ఇతి మన్త్రప్రామాణ్యాత్ ఉశికూ-వష్టేః కాన్తికర్మణా ఇతినిరుక్తే. || 2 ||

౧౪౬౩. ఈ రెండవ ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౧౩౯వ మంత్రము. అచ్చట జగదీశ్వరుని సంబోధించబడినది. ఇపుడిచ్చట ఆచార్యునివిషయములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(బ్రహ్మణః పతే) వేదముల ప్రకాండపండితుడవునగు ఓ ఆచార్యవరా! (యః) నేను ఏ (ఔశిజః) అత్యధికముగు వేదాధ్యయనమును కోరుచుందునో అట్టి నాకు, నీవు (సోమానామ్) జ్ఞానముల (స్వరణమ్) పొందుటకు (కక్షీవన్తమ్) కటిబద్ధునిగ (కృణుహి) చేయుము.॥ ౨ ॥

భావార్థము :-గురువులు తమ శిష్యులను విద్వాంసులు మరియు కర్మయోగులనుగ నొనర్చుట వారి కర్తవ్యమైయుండును. పురుషార్థరహితమగు విద్వత్తు నిష్ప్రయోజనమైపోవును. ॥ ౨ ॥

1463. O Lord of Knowledge ! make me who am Thy son, the most desirable like an industrious person, full of wealth and light of knowledge. [It is wrong on the part of some Indian and Western commentators to take Kaksivan as the name of a particular person, as explained before.] || 2 ||

౧౪౬౪.ఋషిః - శతం వైఖానసాః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తృతీయా ఋక్ పూర్వార్చికే ౬౨౭ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మానం విద్వాంసం రాజానం చ సమ్బోధితా.

అత్రాఽఽచార్య ఉచ్యతే.

౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨
౧౪౬౪. అగ్న ఆయూంషి పవస ఆ సువోర్జమిషం చ నః ।
3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
ఆరే బాధస్వ దుచ్ఛునామ్ ॥ 3 ॥

౧౨ర ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౧ ౨ర ౧౨ర 3
ప. వి:- అగ్నే । ఆయూంషి । పవసే । ఆ । సువ । ఊర్జమ్ । ఇషమ్ । చ ।
౨ 3 ౧ ౨
నః। ఆరే । బాధస్వ । దుచ్ఛునామ్ ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** చరిత్రోన్నాయక ఆచార్యవర! త్వమ్, శిష్యాణామ్ **ఆయూంషి** జీవనాని **పవసే** పునాసి. **నః** శిష్యేభ్యః అస్మభ్యమ్ **ఊర్జమ్** ఆత్మబలం చరిత్రబలం వా **ఇషం చ** అభీష్టం విద్యాం చ **ఆసువ** సమన్తాత్ ప్రేరయ, ప్రదేహీత్యర్థః. **దుచ్ఛునామ్** దుర్గతిహేతుకామ్ అవిద్యామ్ **ఆరే** దూరే **బాధస్వ** అపగమయ. ॥ 3 ॥

భావార్థః- శ్రేష్ఠమాచార్యం ప్రాప్య విద్యార్థినో పవిత్రాత్మానో విద్వాంసశ్చ భూత్వా సమావర్తనాన్తరం గృహ మాగత్య రాష్ట్రమున్నయన్తు. ॥ 3 ॥

౧౪౬౪. ఈ మూడవ ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౬౨౭వ మంత్రము. అచ్చట పరమాత్మ మరియు విద్వాంసుడగు రాజును సంబోధించబడియుండెను. ఇచ్చట ఆచార్యులను గురించి చెప్పబడుచున్నది.

పదార్థము :-(అగ్నే) చరిత్రను ఉన్నతపరచునట్టి ఓ ఆచార్యవరా! నీవు శిష్యుల (ఆయూంషి) జీవితములను (పవసే) పవిత్రపరచెదవు (నః) శిష్యులమగు మాకొరకు (ఊర్జమ్)

ఆత్మబలము మరియు చరిత్రబలములను (ఇషం చ) మరియు కోరిన విద్యలను (ఆసువ) ప్రదానమొనర్చుము. (దుచ్ఛునామ్) దుర్గతిని గలిగించు విద్యను (ఆరే) దూరము (బాధస్వ) తొలగించివేయుము.॥ 3 ॥

భావార్థము :- శ్రేష్ఠులగు ఆచార్యులవద్ద విద్యలనభ్యసించిన విద్యార్థులు విద్వాంసులై సమావర్తనమును పొందిన పిమ్మట గృహమునకు వచ్చి రాష్ట్రమును ఉన్నతపరచవలెను.॥ 3 ॥

1464. O Omniscient God ! Thou purifiest our lives. Grant us vigorous strength and knowledge. Punish adequately the violent far and near and keep all misery far away from us. || 3 ||

౧౪౬౫. ఋషిః-యజత ఆత్రేయః । దేవతా-మిత్రావరుణౌ । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋగుత్తరార్చికే ౧౧౪౫ క్రమాఙ్కే పరమాత్మ జీవాత్మ విషయే వ్యాఖ్యాతా. అత్ర బ్రాహ్మణ క్షత్రియౌ ప్రార్థ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨
౧౪౬౫. తా నః శక్తం పార్థివస్య మహోరాయో దివ్యస్య ।

౧ ౨ ౩ ౨ ౩౧౨
మహి వాం క్షత్రం దేవేషు ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౧ ౨ర
ప.వి:- తా। నః । శక్తమ్ । పార్థివస్య । మహః । రాయః । దివ్యస్య । మహి ।
౩ ౨ ౩౧౨
వామ్ । క్షత్రమ్ । దేవేషు ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే మిత్రావరుణౌ బ్రాహ్మణక్షత్రియౌ! **తా** తౌ యువామ్ **నః** అస్మాన్ **పార్థివస్య** భౌతికస్య **దివ్యస్య** ఆధ్యాత్మికస్య చ **మహః** మహతః **రాయః** ఐశ్వర్యస్య ప్రాప్తయే **శక్తమ్** సమర్థం కురుతమ్. (అత్ర ఛాన్దసో వికరణస్య లుక్.) **దేవేషు** విద్వత్సు **వామ్** యువయోః **మహి** మహత్ **క్షత్రమ్** క్షతాత్ శత్రుజన్యాద్ ప్రహారాద్ అవిద్యాదుర్వ్యసనాదిదోషాద్ వా త్రాణసామర్థ్యమ్ విద్యతే ఇతి శేషః. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యత్ర బ్రాహ్మణక్షత్రియౌ సమన్వితౌ భూత్వా సద్విద్యాసద్ధర్మాదిప్రదానేన శత్రుభ్యో రక్షణేన చోపకురుతస్తద్ రాష్ట్రమత్యున్నతం జాయతే. ॥ ౧ ॥

౧౪౬౫. ఈ మొదటి ఋచ ఉత్తరార్చికయందలి ౧౧౪౫వ మంత్రము. అచ్చట పరమాత్మ మరియు జీవాత్మల విషయములో వ్యాఖ్యానించబడినది. ఇచ్చట బ్రాహ్మణులు మరియు క్షత్రియులతో ప్రార్థించబడుచున్నది.

పదార్థము :- ఓ మిత్ర వరుణులారా! అనగా బ్రాహ్మణ క్షత్రియులారా! (తా) అట్టి మీ రుభయులు (నః) మాకు (పార్థివస్య) భౌతిక మరియు (దివ్యస్య) ఆధ్యాత్మిక (మహః). గొప్ప (రాయః) ఐశ్వర్యవముల ప్రాప్తికొరకు (శక్తమ్) సమర్థవంతులనుగ నొనర్పుడు (దేవేషు) విద్వాంసులలో (వామ్) మీ రిరువురును (మహి) గొప్ప (క్షత్రమ్) శత్రువులనుండి గలుగు ముట్టడులను లేక అవిద్య, దుర్వ్యసనములు మున్నగు దోషములనుండి కాపాడుసమర్థులై యున్నారు.॥ ౧ ॥

భావార్థము :- ఎచట బ్రాహ్మణులు మరియు క్షత్రియులు కలిసి శ్రేష్ఠమగు విద్య మరియు శ్రేష్ఠమగు ధర్మము మున్నగువానిని బోధించుటద్వారా మరియు శత్రువులనుండి రక్షణద్వారా ఉపకారకులై యుందురో, అట్టి రాష్ట్రము అత్యధిక ఉన్నతినొందును.॥ ౧ ॥

1465. So help ye us O teacher and preacher, to riches, great, celestial (in the form of wisdom) and terestrial wealth. Vast is your sway among the enlightened persons. || 1 ||

౧౪౬౬. ఋషిః - యజత ఆత్రేయః । దేవతా - మిత్రావరుణౌ । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ పునరపి బ్రాహ్మణ క్షత్రియ విషయమాహ.

3 ౨3 ౨3 ౧౨ 3౧ ౨ర
౧౪౬౬. ఋతమృతేన సపన్తేషిరం దక్షమాశాతే ।
3 ౧ ౨ 3౧ ౨
అద్రుహా దేవౌ వర్ధేతే ॥ ౨ ॥

3 ౨ 3 ౧౨ ౧౨ర 3 ౨ ౧౨ర 3
ప. వి:- ఋతమ్ । ఋతేన । సపన్తా । ఇషిరమ్ । దక్షమ్ । ఆశాతే -
౧౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౧౨
ఇతి । అద్రుహా - అ - ద్రుహా । దేవౌ । వర్ధేతే ఇతి ॥ ౨ ॥

పదార్థః- ఇమౌ మిత్రావరుణౌ బ్రాహ్మణక్షత్రియౌ **ఋతమ్** రాష్ట్రయజ్ఞమ్. [ఋతస్య యోగే యజ్ఞస్య యోగే ఇతి యాస్కః. నిరు. ౬ । ౨౨.] **ఋతేన** సత్యేన బ్రహ్మబలేన క్షాత్రబలేన చ **సపన్తా** సపన్తౌ పరిచరన్తౌ. [సపతిః పరిచరణ కర్మా. నిఘం 3 । ౫.] **ఇషిరమ్** ప్రేరకమ్ **దక్షమ్** ఉత్సాహమ్ **ఆశాతే** వ్యాప్నుతః. [ఇషిరమ్ - ఇష గతౌ దివాదిః. ఇషిమది... ఉ... ౧ । ౫౧ ఇత్యనేన కిరచ్ ప్రత్యయః. దక్షమ్ దక్షతిరుత్సాహకర్మా. నిరు. ౧ । ౬.] **అద్రుహా** అద్రుహౌ పరస్పరమ్ అద్రోగ్ధారౌ, **దేవౌ** బ్రహ్మవర్చసేన క్షాత్రేణ చ తేజసా ప్రకాశమానౌ దానాదిగుణయుక్తౌ ఇమౌ **వర్ధేతే** వృద్ధిం ప్రాప్నుతః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరస్పరం ద్రోహమకుర్వాణౌ ప్రత్యుత సహయోగం కుర్వన్తౌ బ్రాహ్మణ క్షత్రియౌ బ్రహ్మబలం క్షాత్రబలం చోపయుజ్య స్వయం వర్ధమానౌ రాష్ట్రమపి వర్ధయేతే. ॥౨॥

౧౪౬౬. ఈ మంత్రమునందును మరల బ్రాహ్మణ, క్షత్రియుల విషయమే కలదు.

పదార్థము :- ఆ మిత్రావరుణులు, అనగా బ్రాహ్మణ క్షత్రియులు (ఋతమ్) రాష్ట్రముయొక్క (ఋతేన) సత్యమగు బ్రాహ్మణబలము, లేక సత్యమగు క్షాత్రబలముతో (సపన్తా) సేవ యొనర్చుచు (ఇషిరమ్) ప్రేరకులుగ (దక్షమ్) ఉత్సాహము (ఆశాతే) ప్రాప్తింపజేయుదురు. (అద్రుహా) పరస్పరము ద్రోహము నొనర్చుకొననట్టి (దేవా) బ్రహ్మవర్చస్సు, లేక క్షాత్ర తేజముచే ప్రకాశవంతులు, దానము మున్నగు గుణములతో గూడిన ఈ (వర్ధేతే) వృద్ధిని పొందుచుందురు.॥ ౨ ॥

భావార్థము :- పరస్పరము ద్రోహమొనర్చుకొనకుండ సహకారమొనర్చుకొనుచు బ్రాహ్మణులు, క్షత్రియుల బ్రహ్మబలము మరియు క్షాత్రబలముల నుపయోగించుకొనుచు స్వయముగ వృద్ధిజెందుచు రాష్ట్రమునుకూడ శక్తిసంపన్న మొనర్చుచుండవలెను.॥ ౨ ॥

1466. Carefully tending Truth with the Vedic knowledge, the teacher and the preacher attain their vigorous might. Both enlightened and truthful, devoid of guile, wax strong. || 2 ||

౧౪౬౭. ఋషిః-యజత ఆత్రేయః । దేవతా-మిత్రావరుణౌ । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ బ్రాహ్మణ క్షత్రియయోరుపకారమాహ.

3 1 2 3క 2ర 3 2ఉ 3 1 2
౧౪౬౭. వృష్టిద్యావా రీత్యాపేషస్పతీ దానుమత్యాః ।

3 2 3 12
బృహన్తం గర్తమాశాతే ॥ 3 ॥

3 1 2 3 2 3క 2 3 2 3 2 3ర
ప.వి:- వృష్టిద్యావా - వృష్టి - ద్యావా । రీత్యాపా - రీతి - ఆపా । ఇషః । పతీ
12 12ర 3 1 2 12ర 3 12
ఇతి । దానుమత్యాః । బృహన్తమ్ । గర్తమ్ । ఆశాతే ఇతి ॥ 3 ॥

పదార్థః- వృష్టిద్యావా వృష్టిద్యావౌ, వృష్టిః దివః అన్తరిక్షాద్ యాభ్యాం తౌ, వర్షకామేష్ట్యాఽన్తరిక్షాద్ వృష్టిం కారయన్తౌ ఇత్యర్థః, **రీత్యాపా** రీత్యాపౌ, రీతిః ప్రవాహః కుల్యాదిషు అపాం యాభ్యాం తౌ, కుల్యాది నిర్మాణేన కృష్యర్థం జలం సర్వత్ర ప్రాపయన్తౌ ఇత్యర్థః, **దానుమత్యాః** దానవత్యాః లాభకారిణ్యాః **ఇషః** ధనాన్నవిద్యాదిసమ్పత్తేః **పతీ** స్వామినౌ మిత్రావరుణౌ

బ్రాహ్మణక్షత్రియౌ **బృహన్తమ్** మహాన్తమ్ **గర్తమ్** రాష్ట్రరథమ్. [రథో౽పి గర్త ఉచ్యతే, గృణాతేః స్తుతికర్మణః, స్తుతతమంయానమ్. నిరు... 3 । ౫.] **ఆశాతే** వ్యాప్నుతః. ॥ 3 ॥

భావార్థః-రాష్ట్రే బ్రాహ్మణక్షత్రియా మిలిత్వా యదా జ్ఞానవిజ్ఞానోత్కర్షేణ వృష్టిం, నదీషు బన్ధనిర్మాణం, కుల్యానిర్మాణం సస్యసమ్పదం, భూగర్భాత్ సువర్ణాదిధాతుప్రాప్తిం, శిల్ప-విద్యయా భూజలాన్తరిక్షయానాద్యావిష్కరణమిత్యాదీని కర్మాణి కారయన్తి తదా రాష్ట్రం సమృద్ధి శిఖరం ప్రాప్నోతి. ॥ 3 ॥

౧౪౬౭. ఈ మంత్రములో బ్రాహ్మణ, క్షత్రియుల ఉపకారమును వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(వృష్టిద్యావా) వర్షకామేష్టి, అనగా వర్షేష్టియజ్ఞములద్వారా అంతరిక్షమునుండి వర్షములను కురిపించునట్టి (రీత్యాపా) నదులు మున్నగువానియందు జలమును ప్రవహింపజేయునట్టి (దానుమత్యాః) లాభదాయకముగు (ఇషః) ధనము, అన్నము, విద్యలు మున్నగు సంపదల (పతీ) స్వాములగు మిత్రావరుణులు, అనగా బ్రాహ్మణులు, క్షత్రియులు (బృహన్తమ్) గొప్ప (గర్తమ్) రాష్ట్రరూప రథమును (ఆశాతే) నడుపుచుందురు. ॥ 3 ॥

భావార్థము :- రాష్ట్రములో బ్రాహ్మణులు మరియు క్షత్రియులు కలిసి జ్ఞాన విజ్ఞానములను అభివృద్ధిపరచినప్పుడు వర్షములు, నదులపై గొప్ప అడ్డుకట్టలువేసి చెరువుల నిర్మాణములు, నదుల కాల్వలనిర్మాణము, ధాన్యముల అనగా పంటల సమృద్ధి, భూగర్భమునుండి సువర్ణము మున్నగు ధాతువుల ప్రాప్తి, శిల్పవిద్యచే భూయానములు, జలయానములు, అంతరిక్షయానములు మొదలగువాని ఆవిష్కారము మున్నగు కార్యములను చేయించినప్పుడు రాష్ట్రసమృద్ధి శిఖరముపై చేరిపోగలదు. ॥ 3 ॥

1467. They (Preacher and teacher) go from place to place in order to rain down happiness and peace, are to be attained with proper movement and conduct and are the lords of the desire of giving to others. They attain a lofty seat in every home and society on account of these noble virtues. || 3 ||

౧౪౬౮. ఋషిః - మధుచ్ఛన్దా వైశ్వామిత్రః । దేవతా - ఇన్ద్రః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

తత్రాద్యే మన్త్రే ఇన్ద్రశబ్దేన పరమాత్మసూర్య ప్రాణాదయో గృహ్యన్తే.

3 ౧౨ 3౧ ౨ 3 ౧ ౨ర3 ౧౨ 3౧ ౨
౧౪౬౮. యుఞ్జన్తి బ్రధ్నమరుషం చరన్తం పరి తస్థుషః ।
౧ ౨ 3౨ 3౨
రోచన్తే రోచనా దివి ॥ ౧ ॥

ప.విః- యుఞ్జన్తి । బ్రధ్నమ్ । అరుషమ్ । చరన్తమ్ । పరి । తస్థుషః । రోచన్తే । రోచనా । దివి ॥ ౧ ॥

పదార్థః-ప్రథమః పరమాత్మపరః. యే యోగినో విద్వాంసః **బ్రధ్నమ్** మహాన్తమ్. [బ్రధ్న ఇతి మహన్నామ. నిఘం 3 । 3.] **అరుషమ్** ఆరోచమానమ్, అహింసకం కరుణామయమ్. [అరుషీః ఆరోచనాత్. నిరు. ౧౨ । ౭. రుష హింసార్థః, భ్వాదిః.] **తస్థుషః** సర్వాన్ స్థావరాన్ జగత్పదార్థాన్ స్థిరప్రకృతీన్ మనుష్యాన్ వా. [తస్థుషః ఇతి మనుష్యనామసు పఠితమ్. నిఘ. ...౨ । 3.] **పరిచరన్తమ్** పరివ్యాప్నువన్తమ్ ఇన్ద్రం పరమేశ్వరమ్ **యుఞ్జన్తి** స్వాత్మనా సహ యోజయన్తి, తే **రోచనా** రోచనాః దీప్తిమన్తః సన్తః **దివి** ద్యోతనాత్మకే మోక్షధామ్ని **రోచన్తే** శోభన్తే.

ద్వితీయః ఆదిత్యపరః. యే పృథివీ చన్ద్ర మంగళ బుధ బృహస్పత్యాదయో లోకాః **బ్రధ్నమ్** మహాన్తమ్, **అరుషమ్** ఆరోచమానమ్, **తస్థుషః** సర్వాన్ స్థావరాన్ పదార్థాన్ మనుష్యాన్ వా **పరిచరన్తమ్** స్వరశ్మిభిర్వ్యాప్నువన్తమ్ ఇన్ద్రమ్ ఆదిత్యమ్ **యుఞ్జన్తి** స్వాత్మనా సహ యోజయన్తి, తే **రోచనా** రోచనాః దీప్తిమన్తః సన్తః **దివి** ఆకాశే **రోచన్తే** ప్రకాశన్తే. [అసౌ వా ఆదిత్యో బ్రధ్నోఽరుషః. శ... ౧3 । ౨ । ౬ । ౧.]

తృతీయః ప్రాణపరః. యే ఉపాసకాః **బ్రధ్నమ్** సర్వావయవవృద్ధికరం మహాన్తమ్, **అరుషమ్** అహింసకమ్, **తస్థుషః** దేహస్థాన్ సర్వానవయవాన్ **పరిచరన్తమ్** పరిగచ్ఛన్తమ్ ఇన్ద్రం ప్రాణమ్ **యుఞ్జన్తి** ప్రాణాయామరీత్యా స్వాత్మని యోజయన్తి, తే **రోచనా** రోచనాని దీప్తిమన్తి నక్షత్రాణి **దివి** ఆకాశే ఇవ ఇతి లుప్తోపమమ్, **రోచన్తే** తేజసా ప్రకాశన్తే. [ప్రాణ ఏవేన్ద్రః. శ... ౧౨ । ౯ । ౧ । ౧౪. నక్షత్రాణి వైరోచనా దివి. తై. బ్రా. 3 । ౯ । ౪ । ౨.]

చతుర్థః శిల్పపరః. యే శిల్పశాస్త్రవేత్తారో విద్వాంసో జనాః **బ్రధ్నమ్** మహాన్తమ్, **అరుషమ్** ఆరోచమానమ్, **తస్థుషః** స్థావరాన్ మౌషధ్యాదీన్ మనుష్యాన్ వా **పరిచరన్తమ్** పరిప్రాప్నువన్తమ్ ఇన్ద్రమ్ పార్థివాగ్నిం విద్యుతం వాయుం సూర్యం వా **యుఞ్జన్తి** భూజలాన్తరిక్షయానేషు యన్త్రకలాసు చ యోజయన్తి, తే **దివి** ఆకాశే **రోచనా** రోచనాని దీప్తిమన్తి నక్షత్రాణి ఇవ **రోచన్తే** యశస్వినో భవన్తి. ॥ ౧ ॥

అత్ర శ్లేషాలఙ్కార స్తృతీయచతుర్థయోర్లుప్తోపమా చ. ॥ ౧ ॥

భావార్థః- యథా యోగిభిః స్వాత్మని పరమేశ్వరస్య యోగేన పరమానన్దప్రకాశః శరీరావయవేషు ప్రాణయోగేన చ ప్రాణసిద్ధిః ప్రాప్యతే, తథైవ సూర్యరశ్మీనాం యోగేనాస్మాకం సౌరమణ్డలస్య సర్వైర్గ్రహోపగ్రహైర్భౌతికప్రకాశః శిల్పిభిర్యానాదిష్వగ్నివాయువిద్యుత్సూర్యయోగేన చ యశః ప్రాప్యతే.॥ ౧ ॥

౧౪౬౮. ఈ మంత్రములో 'ఇంద్ర' శబ్దముచే పరమాత్మ, సూర్యుడు, ప్రాణము మున్నగు వానిని గ్రహించబడినది.

పదార్థము :-మొదట పరమాత్మ పక్షములో:- యోగి విద్వాంసులగువారు (బ్రధ్నమ్) గొప్ప (అరుషమ్) తేజోవంతులు, అహింసకులు, కరుణామయులగు (తస్థుషః) సకల స్థావర

పదార్థములు, లేక దృఢ స్వభావములుగల మనుష్యులలో (పరిచరన్తమ్) వ్యాప్తుడైయున్న ఇంద్రపరమేశ్వరుని (యుఞ్జన్తి) తమతో యోగామొనర్చుకొందురో, వారు (రోచనా) దీప్తిమంతులగుచు (దివి) ప్రకాశమయ మోక్షధామములో (రోచన్తే) శుభములను పొందుచుందురు.

రెండవది సూర్యుని పక్షములో :- ఏ పృథివి, చంద్రుడు, కుజుడు, బుధుడు, బృహస్పతి మున్నగు లోకములు (బ్రధ్నమ్) గొప్ప (అరుషమ్) ప్రకాశవంతముగానట్టి (తస్థుషః) సమస్త స్థావరపదార్థముల లేక మనుష్యులను (పరిచరన్తమ్) తమ కిరణములచే వ్యాప్తమొనర్చుచు ఇంద్రనామక సూర్యుని (యుఞ్జన్తి) తమతో కలుపుకొనునో అవి (రోచనా) ప్రకాశవంతమగుచు (దివి) ఆకాశములో (రోచన్తే) మెరయుచుండును.

మూడవది ప్రాణముల పక్షములో :- ఏ ఉపాసకులు (బ్రధ్నమ్) సర్వాంగములను వృద్ధియొనర్చునట్టి గొప్ప (అరుషమ్) నష్టమును గలిగించునట్టి (తస్థుషః) శరీరమునందు గల సర్వాంగములకు (పరిచరన్తమ్) ప్రాప్తించునట్టి ఇంద్రనామక ప్రాణములను (యుఞ్జన్తి) ప్రాణాయామ పద్ధతిలో తమలో కలిపివేయుదురు. అవి (రోచనా) ప్రకాశించు నక్షత్రములవలె (దివి) ఆకాశములో ప్రకాశించుచుండును. అటులనే (రోచన్తే) తేజోవంతములగును.

నాలుగవది శిల్పము విషయములో :- శిల్ప విద్యలనెరిగిన ఏ విద్వాంసులు (బ్రధ్నమ్) గొప్ప (తస్థుషః) స్థావరములగు వనౌషధులు మున్నగువానిని, లేక మనుష్యులకు (పరిచరన్తమ్) ప్రాప్తించునట్టి ఇంద్రనామక పార్థివములగు అగ్ని, విద్యుత్తు, వాయువు మరియు సూర్యుడు మున్నగువానిచే (యుఞ్జన్తి) భూయానములు, జలయానములు, విమానములందు మరియు యంత్రకళలలో కలుపుకొనినచో అవి లేక వారు (దివి) ఆకాశములో (రోచనా) ప్రకాశించు నక్షత్రములవలె (రోచన్తే) యశోవంతులగుచుందురు.॥౧॥

ఈ మంత్రములో శ్లేషాలంకారము గలదు. మూడవ, నాల్గవ వ్యాఖ్యానములందు లుప్తోపమాలంకారము కూడ కలదు.॥ ౧ ॥

భావార్థము :- యోగులగు తమ ఆత్మలలో పరమేశ్వరుని యోగముచే ఎటుల పరమాత్మయొక్క ప్రకాశము ప్రాప్తించగలదో మరియు శరీరాంగములకు ప్రాణముయొక్క యోగముచే ప్రాణిసిద్ధి ప్రాప్తించగలదో, అటులనే సూర్యకిరణముల యోగముచే మన సౌరమండలమునందు సమస్త గ్రహోపగ్రహములకు భౌతిక ప్రకాశము ప్రాప్తించగలదు. మరియు శిల్పులకు యానములు మున్నగువానియందు అగ్ని, వాయువు, విద్యుత్తు మరియు సూర్యుని యోగముచే యశస్సు ప్రాప్తించగలదు.॥ ౧ ॥

1468. Devotees unite themselves with the Great and Resplendent Lord Who pervades all animate and inamate objects. It is by His power that the lights are shining in the sky. It is also by His Grace, that emancipated souls shine in salvation. || 1 ||

౧౪౬౯. ఋషిః - మధుచ్ఛన్దా వైశ్వామిత్రః । దేవతా - ఇన్ద్రః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ హర్యో రథయోగో వర్ణ్యతే.

౩ ౧౨ ౩ ౨౩ ౨౩ ౧౨ ౩ ౧౨
౧౪౬౯. యుఞ్జన్త్యస్య కామ్యా హరీ విపక్షసా రథే ।

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
శోణా ధృష్ణూ నృవాహసా ॥ ౨ ॥

౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ర౧౨ ౧౨ర ౩
ప.వి:- యుఞ్జన్తి । అస్య । కామ్యా । హరీ ఇతి । విపక్షసా - వి - పక్షసా।
౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ర
రథే । శోణా । ధృష్ణూ ఇతి । నృవాహసా - నృ - వాహసా ॥ ౨ ॥

పదార్థః-ప్రథమః ప్రాణాపానపరః. విద్వాంసో యోగినో జనాః **అస్య** ఇన్ద్రస్య జీవాత్మనః **రథే** దేహరూపే **కామ్యా** కామ్యౌ కామయితవ్యౌ, **విపక్షసా** విపక్షసౌ ప్రాణనాపాననక్రియారూపవిశిష్టపక్షౌ, **శోణా** శోణౌ గతిశీలౌ. [శోణృ వర్ణగత్యోః భ్వాదిః.] **ధృష్ణూ** ప్రగల్భౌ, **నృవాహసా** నృవాహసౌ నృణాం మానవదేహానాం వోఢారౌ **హరీ** ప్రాణాపానరూపౌ అశ్వౌ **యుఞ్జన్తి** ప్రాణాయామవిధినా ఉపయుఞ్జతే.

ద్వితీయః శిల్పపరః. శిల్పినో జనాః **అస్య** ఇన్ద్రస్య సూర్యస్య విద్యుదగ్నేర్వా **కామ్యా** కామయితవ్యౌ, **విపక్షసా** పరస్పర విరుద్ధగుణౌ, **శోణా** గతిశీలౌ, **ధృష్ణూ** ధర్షణశీలౌ **నృవాహసా** మనుష్యాణాం వాహకౌ స్థానాన్తరప్రాపకౌ **హరీ** ఋణాత్మకధనాత్మక విద్యుద్రూపౌ అశ్వౌ **యుఞ్జన్తి** భూజలాన్తరిక్షయానేషు ప్రయుఞ్జతే. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యథా ప్రాణాయామాభ్యాసినో విద్వాంసో జనాః ప్రాణాపానరూపౌ హరీ నియుజ్యదేహయజ్ఞం నిర్వహన్తి తథైవ శిల్పినో జనా ఋణాత్మకధనాత్మకవిద్యుతౌ యానాదిషు గృహాదిషు చ నియుజ్య యాత్రాం ప్రకాశం చ కుర్యుః. ॥ ౨ ॥

౧౪౬౯. ఈ మంత్రములో రథమునకు రెండశ్వములను పూన్చువిధమును వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-మొదట ప్రాణాపానముల పక్షములో :- విద్వాంసులగు యోగులు (అస్య) ఈ ఇంద్రనామక జీవాత్మయొక్క (రథే) శరీరరూప రథములో (కామ్యా) కోరదగిన (విపక్షసా) ప్రాణక్రియ మరియు అపానక్రియారూప విశిష్టమగు రెక్కలు అనగా పంఖాలు గల (శోణా) నడకతోగూడిన (ధృష్ణూ) చక్కని (నృవాహసా) మనుష్యుల శరీరములను వహించునట్టి (హరీ) ప్రాణ, అపానరూప రెండశ్వములను (యుఞ్జన్తి) ప్రాణాయామము పద్ధతిలో ఉపయోగమునకు తెచ్చికొందురు.

రెండవది శిల్ప విషయమునలో :- (అస్య) ఈ సూర్యుడు, లేక విద్యుత్తురూప అగ్నియొక్క (కామ్యా) కమనీయమగు (విపక్షసా) పరస్పర విరుద్ధగుణములుగల (శోణా) గతిశీలమగు (ధృష్ణూ) ఘర్షణ శీలము (నృవాహసా) మనుష్యులను ఒక స్థానమునుండి ఇతర స్థానములకు కొనిపోవునట్టి (హరీ) ఋణాత్మక, ధనాత్మక మగు రెండు విద్యుత్తురూప రెండశ్వములను (యుఞ్జన్తి) భూయాన, జలయాన మరియు విమానములను కలిపివేయుదురు.॥ ౨ ॥

భావార్థము :-ప్రాణాయామమును అభ్యసించు విద్వాంసు లెటుల ప్రాణ, అపానరూప అశ్వములను నియుక్తమొనర్చి శరీరరథమును నడుపుచుందురో, అటులనే శిల్పులగు విద్వాంసులు ఋణ మరియు ధన [నెగిటివ్, పాజిటివ్] విద్యుత్తులను యానములు మరియు గృహములు మున్నగువానియందు వినియోగించుకొని యాత్రలు మరియు ప్రకాశములను సాధించుకొనవలెను. ॥ ౨ ॥

1469. On both sides to the chariot of the body, the Yogis yoke two horses in the form of Prana and apana which are dear, destroyers of diseases. Active in various ways, mighty and which bear the hero (soul) on. || 2 ||

౧౪౭౦.ఋషిః - మధుచ్ఛన్దా వైశ్వామిత్రః । దేవతా - ఇన్ద్రః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ పరమాత్మనః సూర్యస్య ప్రాణస్య చోపకారో వర్ణ్యతే.

౩౨ ౩ ౧ ౨ ౩౨౩ ౧౨ ౩౧౨
౧౪౭౦. కేతుం కృణ్వన్నకేతవే పేశో మర్యా అపేశసే ।
౨౩ ౧౨
సముషద్భిరజాయథాః ॥ ౩ ॥

౩౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౧౨ర ౩
ప.వి:- కేతుమ్ । కృణ్వన్ । అకేతవే - అ - కేతవే । పేశః । మర్యాః ।
౧౨ ౩ ౧౨ ౩౧ ౨ ౩
అపేశసే - అ - పేశసే । సమ్ - ఉష ద్భిః । అజాయథాః ॥ ౩ ॥

పదార్థః-హే ఇన్ద్ర పరమాత్మన్ ఆదిత్య ప్రాణ వా! త్వమ్ **అకేతవే** ప్రజ్ఞానరహితాయ కర్మరహితాయ చ **కేతుమ్** ప్రజ్ఞానం కర్మ చ **కృణ్వన్** ఉత్పాదయన్, **అపేశసే** రూపరహితాయ **పేశః** రూపమ్ **కృణ్వన్** ఉత్పాదయన్ **ఉషద్భిః** ప్రభాత కాన్తిభిః సహ **సమ్ అజాయథాః** ప్రాదుర్భవసి. హే **మర్యాః** మనుష్యాః. తథైవ యూయమపి కురుత! [కేతురితి కర్మనామ ప్రజ్ఞానామ చ. నిఘం. ...౨। ౧, ౩।౯. పేశః ఇతి రూపనామ. నిఘం.౩।౭. ఉషద్భిః, 'స్వవః స్వతవసోరుషసశ్చేష్యతే. వా... ౭ ।౪।౪౮ ఇతి సకారస్య దకారాదేశః]. ॥ ౩ ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరవత్ సూర్యవత్ ప్రాణవచ్చ మనుష్యా అపి జ్ఞానరహితేషు జ్ఞానం, కర్మరహితేషు కర్మ, రూపరహితేషు చ రూపం ప్రతన్వన్తు చేత్ తదైవ తేషాం జన్మ సఫలమ్. ॥ 3 ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే వేదవాచః ఆచార్యస్య బ్రాహ్మణక్షత్రియయోః పరమాత్మసూర్యప్రాణానాం చ విషయస్య వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిర్వేద్యా.

౧౪౭౦. ఈ మంత్రములో సూర్యుడు మరియు ప్రాణముయొక్క ఉపకారములను వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-ఇంద్ర అనగా ఓ పరమాత్మా, సూర్యుడా, లేక ప్రాణమా! మీరు (అకేతవే) ప్రజ్ఞానహీనులు మరియు కర్మహీనులకొరకు (కేతుమ్) ప్రజ్ఞానము మరియు కర్మను (కృణ్వన్) ఉత్పన్న మొనర్చుచు (ఉషద్భిః) ఉషలతోగూడ (సమ్ అజాయథాః) ప్రత్యక్షమగుదువు. (మర్యాః) ఓ మనుష్యులారా! మీరును అటులనే చేయుడు.॥ 3 ॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరునివలె, సూర్యునివలె మరియు ప్రాణములవలె మనుష్యులు కూడ ఒకవేళ అజ్ఞానులలో జ్ఞానము, కర్మహీనులలో కర్మలు మరియు రూపహీనులలో సౌందర్యరూపములను విస్తరిల్లజేసినచో అట్టివారి జన్మము సఫలమని యెంచవలెను.॥ 3 ॥

ఈ ఖండములో వేదవాణి, ఆచార్యులు, బ్రాహ్మణులు, క్షత్రియులు, పరమాత్మ, సూర్యుడు మరియు ప్రాణముల విషయముల వర్ణన యుండుట ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండమునకు సంబంధము కలదని ఎరుగవలెను.

పదమూడవ అధ్యాయమునందలి నాల్గవఖండము ముగిసినది.

1470. O learned men! You art manifested with other wise people giving light of knowledge to the ignorant and beauty of virtues to persons without beauty [Thy duty of wise learned men is stated in this verse]. || 3 ||

౧౪౭౧. ఋషిః - ఉశనాః । దేవతా - పవమానః సోమః । ఛన్దః - త్రిష్టుప్ । స్వరః - ధైవతః.

తత్రాదౌ ఆనన్దరసప్రవాహం వర్ణయతి.

౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩
౧౪౭౧. అయం సోమ ఇన్ద్ర తుభ్యం సున్వే తుభ్యం పవతే
౧ ౨ ౨ ౩ ౧ ౨౩ ౧
త్వమస్య పాహి । త్వం హయం చకృషే త్వం
౨ర౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨
వవృష ఇన్దుం మదాయ యుజ్యాయ సోమమ్ ॥ ౧ ॥

3 ౨ ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ర 3
ప. వి:- అయమ్ । సోమః । ఇన్ద్ర । తుభ్యమ్ । సున్వే । తుభ్యమ్ । పవతే ।
౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ ౧౨ర
త్వమ్ । అస్య । పాహి । త్వమ్ । హ । యమ్ । చకృషే । త్వమ్ । వవృషే । ఇన్దుమ్ ।
౧ ౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర
మదాయ । యుజ్యాయ । సోమమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే ఇన్ద్ర జీవాత్మన్! **అయం సోమః** ఏష బ్రహ్మానన్దరసః **తుభ్యమ్** త్వదర్థమ్ **సున్వే** అభిషూయతే **తుభ్యమ్** త్వదర్థమ్ **పవతే** ప్రవహతి, **త్వమ్ అస్య పాహి** త్వమ్ ఏతమ్ ఆస్వాదయ, **యమ్ ఇన్దుమ్** క్లేదకమ్ **సోమమ్** బ్రహ్మానన్దరసమ్ **మదాయ** ఉత్సాహాయ, **యుజ్యాయ** బ్రహ్మణా సహ సఖ్యాయ చ **త్వం హ** త్వమేవ **చకృషే** బ్రహ్మణః సకాశాత్ ఉత్పాదితవానసి, **త్వమ్** త్వమేవ చ **వవృషే** తత్సకాశాత్ స్వోపరి వర్షితవాన్ అసి. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరమాత్మనా స్వాత్మానం యుఞ్జానా యోగినస్తత్సకాశాత్ పరమానన్దం ప్రాప్య కృతార్థా జాయన్తే. ॥ ౧ ॥

౧౪౭౧. ఈ మొదటి ఋచయందు ఆనందరసప్రవాహమును గురించిన వర్ణనకలదు.

పదార్థము :-(ఇన్ద్ర) ఓ జీవాత్మా! (అయం సోమః) ఆ బ్రహ్మానందరసము (తుభ్యమ్) నీకొరకు (సున్వే) అభిషుతమగుచున్నది (తుభ్యమ్) నీకొరకు (పవతే) ప్రవాహితమగుచున్నది (త్వమ్ అస్య పాహి) నీవు దీనిని పానమొనర్చుము (యమ్) ఏ (ఇన్దుమ్) తడుపునట్టి (సోమమ్) బ్రహ్మానందరసమును (మదాయ) ఉత్సాహముకొరకు (యుజ్యాయ) మరియు బ్రహ్మతోగూడ మైత్రికొరకు (త్వం హ) నీవు మాత్రమే (చకృషే) బ్రహ్మవద్దినుండి ఉత్పన్నమొనర్చబడిన మరియు (త్వమ్) నీవు మాత్రమే (వావృసే) ఆయనవద్దినుండి మనపై దానిని వర్షింపజేయబడినదని ఎంచుము.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-పరమాత్మతోగూడ తమ ఆత్మను సంయోగమొనర్చుచు యోగులు ఆయనవద్దినుండి పరమానందమును పొంది కృతార్థులగుచుందురు.॥ ౧ ॥

1471. O God! This devotee is made for Thee. It is for Thy attainment that he purifies himself. Protect him. The person whom Thou makest full of the wealth of wisdom and whom Thou choosiest, gets rapturous joy and is fit to attain Thee. || 1 ||

౧౪౭౨. ఋషిః - ఉశనాః । దేవతా - పవమానః సోమః । ఛన్దః - త్రిష్టుప్ । స్వరః - ధైవతః.

అథ పరమాత్మనః సఖ్యస్య ఫలమాహ.

౧౪౭౨. స ఈం రథో న భురిషాడయోజి మహః

పురూణి సాతయే వసూని । ఆదీం విశ్వా

నహుష్యాణి జాతా స్వర్షాతా వన ఊర్ధ్వా నవన్త ॥ ౨ ॥

ప. వి:- సః । ఈమ్ । రథః । న । భురిషాట్ । అయోజి । మహః । పురూణి। సాతయే । వసూని । ఆత్ । ఈమ్ । విశ్వా । నహుష్యాణి । జాతా । స్వర్షాతా-స్వః - సాతా । వనే । ఊర్ధ్వా । నవన్త ॥ ౨ ॥

పదార్థః-సః ఈమ్ సోఽయమ్ **భురిషాట్** భూరీన్ విఘ్నాన్ సహతే పరాభవతి యః సః **మహః** మహాన్ సోమః జీవాత్మా **పురూణి వసూని** బహూని ఐశ్వర్యాణి, బహూనామైశ్వర్యాణామిత్యర్థః **సాతయే** ప్రాప్తయే **రథః న** రథః ఇవ **అయోజి** పరమాత్మనా సహ యోజితోఽస్తి. **ఆద్ ఈమ్** తదనన్తరమేవ **విశ్వా** విశ్వాని **జాతా** బలవన్తి జాతాని **నహుష్యాని** మానుషాణి మనోబుద్ధ్యాదీని. [నహుష ఇతి మనుష్యనామ. నిఘం ...౨ । ౩.] **స్వర్షాతా** స్వర్షాతౌ ప్రకాశస్య ప్రాప్తౌ సత్యామ్ **వనే** తేజసి [వనమితి రశ్మినామ. నిఘం ...౧ । ౫.] **ఊర్ధ్వా** ఊర్ధ్వాని **భూత్వా నవన్త** అనమన్త క్రియాశీలాని జాతాని. [నవతే గతికర్మా. నిఘం ...౨ । ౧౪, లడర్థే లఙ్, అడభావశ్ఛాన్దసః.] ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యథా రథో యదా విద్యుదగ్నినా యుజ్యతే తదా సద్య ఏవ సక్రియో జాయతే తథైవ పరమాత్మనః సఖ్యే యుక్తో జీవాత్మా స్వయం పురుషార్థీ సన్ మనోబుద్ధ్యాదీన్యపి సక్రియాణి కరోతి. ॥ ౨ ॥

౧౪౭౨. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ మైత్రిఫలమును వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(సః ఈమ్) అట్టి ఈ (భురిషాట్) అనేక విఘ్నములను పరాస్తమొనర్చునట్టి (మహః) మహా సోమనామక జీవాత్మ (పురూణి వసూని) అనేక ఐశ్వర్యములను (సాతయే) ప్రాప్తింపజేయుటకొరకు (రథః న) రథమువలె (అయోజి) పరమాత్మతో అతికిపోయినది. (అత ఈమ్) తదనంతరమే (విశ్వా) సమస్త (జాతా) శక్తిమంతులైన (నహుష్యాణి) మనుష్యుల మనస్సు,

బుద్ధి మున్నగు (స్వర్షాతా) ప్రకాశము ప్రాప్తించిన పిదప (వనే) తేజముతో (ఊర్ధ్వా) ఊర్ధ్వగామియగుచు (నవస్త) క్రియాశీలుడవైపోయినావు.॥ ౨ ॥

ఇచ్చట ఉపమాలంకారము గలదు.॥ ౨ ॥

భావార్థము :- రథమెటుల విద్యుత్తురూప అగ్నితో కలిసిపోవునపుడు వెంటనే క్రియావంతమైపోవునో అటులనే పరమాత్మ మిత్రత్వముతో చేరిపోయిన జీవాత్మ స్వయముగ పురుషార్థవంతముగనై మనస్సు, బుద్ధి మున్నగువానిని కూడ క్రియావంతముగ నొనర్చును.॥ ౨ ॥

1472. That devotee who puts up with many difficulties. Is engaged in the practice of Yoga for the attainment of many spiritual riches in the form of wisdom, peace and bliss, like a chariot conveying large treasures. Then all good objects attainable by men bow before him (so to speak) as he conquers them easily while fighting with all evils. || 2 ||

౧౪౭౩. ఋషిః - ఉశనాః । దేవతా - పవమానః సోమః । ఛన్దః - త్రిష్టుప్ । స్వరః - ధైవతః.

అథ మానవం ప్రేరయతి.

౩ ౨ఉ ౩ ౧ ౨ర ౩౧ ౨ ౩ ౨ఉ
౧౪౭౩. శుష్మీ శర్ధో న మారుతం పవస్వానభిశస్తా దివ్యా

౩ ౨ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨
యథా విట్ । ఆపో న మక్షూ సుమతిర్భవా నః

౩ ౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨
సహస్రాప్సాః పృతనాషాణ్ న యజ్ఞః ॥ ౩ ॥

౨ ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧౨ర ౩
ప.విః- శుష్మీ । శర్ధః । న । మారుతమ్ । పవస్వ । అనభిశస్తా - అన్ - అభిశస్తా ।
౨ ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩
దివ్యా । యథా । విట్ - ఆపః । న । మక్షు । సుమతిః - సు - మతిః । భవ ।
౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
నః । సహస్రాప్సాః । - సహస్ర - అప్సాః । పృతనాషాట్ । న । యజ్ఞః ॥ ౩ ॥

పదార్థః- హే సోమ శాన్తిప్రియ మానవ! **శుష్మీ** బలవాన్ **మారుతం శర్ధః న** మరుతాం గణః ఇవ **పవస్వ** క్రియాశీలో భవ. కిఞ్చ, **దివ్యా విట్** దివ్యగుణయుక్తా విదుషీ ప్రజా **యథా** యద్వత్ **అనభిశస్తా** అనిన్దితా భవతి, తథా త్వమ్ అనిన్దితో భవ. అపి చ, **ఆపః న** నద్యః ఇవ **మక్షు** శీఘ్రత్వేన **నః** అస్మభ్యమ్ **సుమతిః** పరోపకారమతిః **భవ** జాయస్వ. తథా చ, **సహస్రాప్సాః** సహస్రరూపః. [అప్స ఇతి రూపనామ. నిఘం. ౩ । ౭.] **పృతనాషాట్ న** సేనానాం పరాజేతా సేనాపతిరివ **యజ్ఞః** ఆత్మబలిదానకర్తా భవ. ॥ ౩ ॥

అత్రవమాలోపమాలఙ్కారః. ॥ 3 ॥

భావార్థః-మానవా యది వాయుగణా ఇవ బలినో, విద్వాంస ఇవ ప్రశస్తా, నద్య ఇవ పరోపకారపరాయణాః, సేనాపతయ ఇవాత్మబలిదానకర్తారో భవేయుస్తర్హి నూనం రాష్ట్రం సర్వోన్నతం స్యాత్.॥ 3 ॥

౧౪౭౩. ఈ మంత్రములో మనుష్యులను ప్రేరేపించబడినది.

పదార్థము :-సోమ, అనగా శాంతిప్రియుడవగు ఓ మానవా! (శుష్మీ) శక్తిమంతుడవగు నీవు (మరుతాం శర్ధః న) పవనసమూహములవలె (పవస్వ) క్రియాశీలుడవగుము (దివ్యా విట్) దివ్యగుణవతియగు విదుషీ ప్రజలు (యథా) ఎటుల (అనభిశస్తా) నిందితులుగాకుండనుందురో అటులనే నీవు అనిందితుడవగుము. (ఆపః న) నదులవలె (మక్షు) శీఘ్రముగ (నః) మాకొరకు (సుమతిః) పరోపకార బుద్ధిగలవాడవుగ (భవ) అగుము (సహస్రాప్సాః) వేలకొలది రూపములుగల (పృతనాషాట్ న) శత్రుసైన్యములను పరాజితమొనర్చు సేనాపతివలె (యజ్ఞః) ఆత్మబలిదాన మొనర్చువాడవగుము.॥ 3 ॥

ఈ మంత్రములో మాలోపమాలంకారము గలదు.॥ 3 ॥

భావార్థము :- ఒకవేళ మనుష్యులు పవనములవలె బలశాలురు మరియు విద్వాంసులవలె ప్రశంసనీయులు, నదులవలె పరోపకారులు మరియు సేనాపతులవలె ఆత్మబలిదాన మొనర్చువారైనచో నిశ్చయముగనే వారు రాష్ట్రములో సర్వోన్నతులు కాగలుగుదురు.॥ 3 ॥

1473. O Almighty God! purify us like the power of the air of the vital breath - prana, so that all people may become divine and guileless. Quickly be gracious unto us and giver of peace like waters. Be the destroyer of the army of evils like a thousand fashioned or multi-formed non-violent sacrifice. || 3 ||

౧౪౭౪. ఋషిః - భరద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా - అగ్నిః ।

ఛన్దః - వర్ధమానా గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨ క్రమాఙ్కే పరమాత్మ సూర్యయోర్విషయే వ్యాఖ్యాతా. అత్ర పరమేశ్వరస్య గుణకర్మాణి వర్ణయతి.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౩ ౩ ౨
౧౪౭౪. త్వమగ్నే యజ్ఞానాం హోతా విశ్వేషాం హితః ।

౩ ౨౩౧ ౨ ౩ ౧౨
దేవేభిర్మానుషే జనే ॥ ౧ ॥

ప.వి:- త్వమ్ । అగ్నే । యజ్ఞానామ్ । హోతా । విశ్వేషామ్ । హితః । దేవేభిః । మానుషే । జనే ॥ ౧ ॥

పదార్థః- హే **అగ్నే** అగ్రణీర్జ్ఞానవన్ సర్వాన్తర్యామిన్ తేజోమయ కల్మషదాహక పరమేశ్వర! **త్వమ్** సర్వోపకర్తా **యజ్ఞానామ్** దేవపూజాసంగతికరణదానరూపాణాం వ్యవహారాణామ్ **హోతా** అసి, **విశ్వేషామ్** సర్వేషామ్ **హితః** హితకారీ చ వర్తసే. అపి చ, **మానుషే జనే** మానవే సమాజే, **దేవేభిః** సదాచారిభిః విద్వద్భిః ఉపాస్యసే ఇతి శేషః. ॥ ౧ ॥

భావార్థః- జగదీశ్వరోఽస్మాకం పితా భూత్వాఽస్మాన్ సర్వాన్ వ్యవహారాన్ శిక్షయతి, న్యాయకారీ దయాలుశ్చ స సర్వేషాం హితకర్తాఽస్తీతి కృత్వా సర్వైర్జనైః పూజనీయః. ॥ ౧ ॥

యజ్ఞానామ్ - శ్రేష్ఠకర్మాణామ్ యజ్ఞో వై శ్రేష్ఠతమంకర్మ శతం ౧-౭-౧-౫
హోతా-ఆదాతా హు-దానాదనయోః ఆదానే చేతిధాతోః, అత్ర స్వీకర్తా దేవాః - సత్యనిష్ఠా విద్వాంసః సత్యసంహితా వై దేవాః (ఐతే ౧-౬) సత్యమయాఉదేవాః (కౌషీం ౨-౮) విద్వాంసోహిదేవాః (శత. 3-౭-3-౧౦) ॥౧॥

౧౪౭౪. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి రెండవమంత్రముపై పరమాత్మ మరియు సూర్యునివిషయములో చేయబడినది. ఇచ్చట పరమేశ్వరుని గుణకర్మల విషయము కలదు.

పదార్థము :-(అగ్నే) అగ్రనేతవు, జ్ఞానివి, సర్వాంతర్యామివి, తేజస్వివి, పాపములను దగ్ధమొనర్చునట్టి ఓ పరమేశ్వరా! (త్వమ్) సర్వోపకారివగు నీవు (యజ్ఞానామ్) దేవపూజ, సంగతీకరణము, దానములవంటి వ్యవహారముల (హోతా) దాతవు మరియు (విశ్వేషామ్) అందరి (హితః) హితకర్తవు, తోడ్తోడనే (మానుషే జనే) మానవ సమాజములో (దేవేభిః) సదాచారులగు విద్వాంసులద్వార ఉపాసించబడుచుందువు.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-జగదీశ్వరుడు మనకు తండ్రిగ నుండి సకల వ్యవహారములను నేర్పుచుండును. న్యాయకారి మరియు దయాళువుగ నుండి ఎల్లరకును హితమొనర్చుచుండును. ఈ కారణమున ప్రజలెల్లరును ఆయన నుపాసించుచుండవలెను.॥ ౧ ॥

1474. Thou acceptest noble deeds
Which scatter joyful seeds.
Thou art Benevolent to all
Therefore Leader thee we call.
Wise men see Thee in mankind
An fix Thee in their mind. II1II

౧౪౭౫. ఋషిః-భరద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా-అగ్నిః । ఛన్దః-గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరః ప్రార్థ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧
౧౪౭౫. స నో మన్ద్రాభిరధ్వరే జిహ్వాభిర్యజా మహః ।

౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ఆ దేవాన్వక్షి యక్షి చ ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౨
ప.వి:- సః । నః । మన్ద్రాభిః । అధ్వరే । జిహ్వాభిః । యజ । మహః । ఆ ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩
దేవాన్ । వక్షి - యక్షి । చ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే అగ్నే! హే సర్వాగ్రణీః పరమాత్మన్! **సః** అసౌ త్వమ్ **మన్ద్రాభిః** హర్షకరీభిః **జిహ్వాభిః** వేదవాగ్భిః. [జిహ్వేతి వాఙ్ నామ. నిఘం ...౧ । ౧౧.] **అధ్వరే** జీవనయజ్ఞే **నః** అస్మాన్ **మహః** తేజః **యజ** సంగమయ, ప్రాపయ. కిఞ్చ **దేవాన్** దివ్యాన్ గుణాన్ **ఆవక్షి** ఆవహ, **యక్షి చ** అస్మాభిః సంగతిం చ కురు. [వక్షి, యక్షి ఇతి వహతేర్యజతేశ్చ లేటి సిపి రూపమ్.] ॥ ౨ ॥

భావార్థః- జగత్పితుః పరమేశ్వరస్యేయం మహతీ కృపా యత్తేనాస్మభ్యం వేదవాక్ ప్రదత్తా యయా వయం స్వకర్తవ్యం బుధ్యామహే, యతశ్చ వయం తేజః పురుషార్థాదికస్య ప్రేరణాం ప్రాప్నుమః. ॥ ౨ ॥

౧౪౭౫. ఈ మంత్రములో పరమాత్మను ప్రార్థించబడుచున్నది.

పదార్థము :-సర్వమునకు అగ్రనేతవగు ఓ పరమేశ్వరా! (సః) అట్టి నీవు (మన్ద్రాభిః) ఆనందదాయిని (జిహ్వాభిః) వేదవాణులచే (అధ్వరే) జీవనయజ్ఞములో (నః) మాకు (మహః) తేజమును (యజ) ప్రాప్తింపజేయుము మరియు (దేవాన్) దివ్యగుణములను (ఆవక్షి) తెమ్ము (యక్షి చ) మరియు మాతో స్నేహమొనర్చుము.॥ ౨ ॥

భావార్థము :- ఇది జగన్నాయకుడగు పరమేశ్వరుని మహాగొప్ప కృపయై యున్నది. ఆయన మనకు వేదవాణులను ప్రసాదించినాడు. దానివల్ల మనకు మనకర్తవ్యముల బోధకలుగును. మరియు దానివల్ల మనము తేజము, పురుషార్థముల ప్రేరణను పొందుదుము.॥ ౨ ॥

1475. O God! With Thy charming sweet speech in the form of the Vedas, make us united with great enlightened persons. Thou leadest learned people towards the path of progress and givest them emancipation. || 2 ||

౧౪౭౬. ఋషిః - భరద్వాజో బార్హస్పత్యః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ పరమాత్మన ఉపకారం వర్ణయతి.

౧౪౭౬. వేత్థా హి వేధో అధ్వనః పథశ్చ దేవాఞ్జసా ।
అగ్నే యజ్ఞేషు సుక్రతో ॥ 3 ॥

ప.వి:- వేత్థ । హి । వేధః । అధ్వనః । పథః । చ । దేవ । అఞ్జసా । అగ్నే। యజ్ఞేషు । సుక్రతో - సు - క్రతో॥3॥

పదార్థః-హే **వేధః** జగద్విధాతః **దేవ** సర్వప్రకాశక **సుక్రతో** సుప్రజ్ఞ, సుకర్మన్ **అగ్నే** అగ్రణీః సర్వవిత్ సర్వాన్తర్యామిన్ పరమాత్మన్! త్వమ్ **హి** నిశ్చయేన **యజ్ఞేషు** జీవనయజ్ఞేషు **అఞ్జసా** ఝటితి సారల్యేన వా, అస్మాకం కృతే **అధ్వనః** అభ్యుదయమార్గాన్ **పథః చ** నిఃశ్రేయసమార్గాంశ్చ **వేత్థ** జానాసి, అస్మాన్ జ్ఞాపయసి చ. ॥ 3 ॥

భావార్థః-జగదీశ్వరోఽస్మాన్ ధర్మార్థకామమోక్షమార్గాన్ విజ్ఞాపయన్నస్మాకం పరమః సుహృద్ జాయతే. ॥ 3॥

౧౪౭౬. ఈ మంత్రములో పరమాత్మయొక్క ఉపకారముల వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(వేధః) జగత్తుయొక్క విధాత (దేవ) సర్వమును ప్రకాశపరచునట్టి (సుక్రతో) శుభకర ప్రజ్ఞ మరియు శుభకర్మలుగల (అగ్నే) అగ్రనాయకుడవు, సర్వజ్ఞుడవు, సర్వాంతర్యామివగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (హి) నిశ్చయముగనే (యజ్ఞేషు) జీవనయజ్ఞములలో (అఞ్జసా) శీఘ్రముగ, లేక సరళపూర్వకముగ మాకొరకు (అధ్వనః) అభ్యుదయముల (పథః) మరియు నిఃశ్రేయసమార్గములను (వేత్థ) ఎరుగుదువు మరియు ఎరిగింపజేయుదువు.॥ 3 ॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుడు మనకు ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షముల మార్గములను తెలుపుచు మనకు పరమమిత్రుడైయుండును.॥ 3 ॥

1476. For, O Creator of the world and Dispenser of justice, Most Wise pervading all non-violent sacrifices, Thou knowest straight away the paths leading to emancipation and worldly prosperity. [Thou art our Omniscient Teacher through the Vedas].||3||

౧౪౭౭. ఋషిః - విశ్వామిత్రః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

తత్రాదౌ పరమేశ్వరం వర్ణయతి.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౭౭. హోతా దేవో అమర్త్యః పురస్తా దేతి మాయయా ।

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
విదథాని ప్రచోదయన్ ॥ ౧ ॥

౧ ౨ర ౩౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨
ప.వి:- హోతా । దేవః । అమర్త్యః - అ - మర్త్యః । పురస్తాత్ । ఏతి । మాయయా।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
విదథాని । ప్రచోదయన్ - ప్ర - చోదయన్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హోతా కార్యసిద్ధిప్రదాతా, **దేవః** దివ్యగుణః, **అమర్త్యః** అవినశ్వరః అగ్నిః పరమేశ్వరః **విదథాని** జ్ఞానాని కర్మాణి ఉచ్చవిచారాంశ్చ **ప్రచోదయన్** అన్తరాత్మని ప్రేరయన్ **మాయయా** ఋతమ్భరయా ప్రజ్ఞయా సహ **పురస్తాత్** సమ్ముకమ్ **ఏతి** ఆగచ్ఛతి. ॥౧॥

భావార్థః- యోగాభ్యాసేన యోగిజనా యోగసిద్ధ్యా పరమాత్మానం పురత ఏవ పశ్యన్తి.॥౧॥

౧౪౭౭. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరుని వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(హోతా) కార్యసిద్ధుల నిచ్చునట్టి (దేవః) దివ్యగుణముల నిచ్చునట్టి (అమర్త్యః) అమర అగ్నినామక పరమేశ్వరుడు (విదథాని) జ్ఞానములు, కర్మలు మరియు ఉన్నతమగు ఆలోచనలను (ప్రచోదయన్) అంతరాత్మలో ప్రేరితమొనర్చుచు (మాయయా) ఋతంభరా ప్రజ్ఞతోగూడ (పురస్తాత్) ఎదుటికి (ఏతి) వచ్చును.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-యోగులు యోగాభ్యాసముద్వార, యోగసిద్ధితో పరమాత్మను సంపూర్ణముగా తమయెదుట చూచెదరు.॥ ౧ ॥

1477. Immortal God is Giver of peace and hapiness, is eternally present with His wonderful power urging congregations to attain true knowledge through the Vedas. [This verse clearly shows the Revealed character of the Vedas]. || 1 ||

౧౪౭౮. ఋషిః - విశ్వామిత్రః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ పునరపి తమేవ విషయమాహ.

3 ౧ ౨ర 3 ౨3 ౧ ౨
౧౪౭౮. వాజీ వాజేషు ధీయతేఽధ్వరేషు ప్ర ణీయతే ।

౧ ౨ 3 ౨3 ౧ ౨
విప్రో యజ్ఞస్య సాధనః ॥ ౨ ॥

3 ౨ ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర
ప. విః-వాజీ । వాజేషు । ధీయతే । అధ్వరేషు । ప్ర - నీయతే । విప్రః - వి-
3 ౧ ౨ ౧ ౨ర
ప్రః । యజ్ఞస్య । సాధనః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-వాజీ బలవాన్ అగ్నిః పరమేశ్వరః **వాజేషు** దేవాసురసంగ్రామేషు **ధీయతే** అన్తరాత్మని ధార్యతే, అపి చ **అధ్వరేషు** హింసారహితేషు వ్యవహారేషు **ప్రణీయతే** అగ్రే క్రియతే. అసౌ **విప్రః** విశేషేణ పరిపూరకః **యజ్ఞస్య సాధనః** జీవనయజ్ఞస్య సఫలయితా చ వర్తతే. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యః పరమేశ్వరః సర్వేషాం సిద్ధిప్రదాతా విద్యతే స సర్వైర్జనైర్మనోయోగేన సమారాధనీయః. ॥ ౨ ॥

౧౪౭౮. ఈ మంత్రమందును మరల పై విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(వాజీ) శక్తివంతమైన అగ్నినామక పరమేశ్వరుడు (వాజేషు) దేవాసుర సంగ్రామములో (ధీయతే) అంతరాత్మలో ధారణ మొనర్చుకొనబడును. మరియు (అధ్వరేషు) హింసారహిత వ్యవహారములలో (ప్రణీయతే) ఎదుటికి తెచ్చుకొనబడును. (విప్రః) విశేషమగు పూర్ణత్వమును ప్రసాదించునట్టి మరియు (యజ్ఞస్య సాధనః) జీవనయజ్ఞమును సఫలమొనర్చువాడైయున్నాడు.॥ ౨ ॥

భావార్థము :- ఏ పరమేశ్వరుడు ఎల్లరకు సిద్ధిని ప్రసాదించువాడై యున్నాడో, అట్టి ఆయనను ఎల్లరును మనోయోగపూర్వకముగ ఆరాధించుచుండవలెను.॥ ౨ ॥

1478. God is Almighty, therefore He is set on deeds of Strength. (Mighty persons think of Him). He is always led forth or meditated upon in all non-violent noble acts. He the Fulfiller of all deficiencies is the accomplisher of the Yajnas. || 2 ||

౧౪౭౯. ఋషిః - విశ్వామిత్రః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ పరమేశ్వరః కముపకారం కరోతీత్యాహ.

౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౭౯. ధియా చక్రే వరేణ్యో భూతానాం గర్భమా దధే ।
౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
దక్షస్య పితరం తనా ॥ ౩ ॥

౩ ౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ర
ప. వి:- ధియా । చక్రే । వరేణ్యః । భూతానామ్ । గర్భమ్ । ఆ । దధే । దక్షస్య ।
౩౧౨ ౧౨ర
పితరమ్ । తనా ॥ ౩ ॥

పదార్థః- వరేణ్యః వరణీయః శ్రేష్ఠశ్చ అసౌ అగ్నిః పరమాత్మా, స్వకీయముపాసకమ్ **తనా ధియా** విస్తీర్ణబుద్ధిప్రదానేన **దక్షస్య** మనోబలస్య **పితరమ్** జనకమ్ **చక్రే** కరోతి. కిఞ్చ **భూతానామ్** ఉత్పన్నానాం ప్రశస్తజనానామ్ **గర్భమ్** సద్గుణగర్భమ్ **ఆ దధే** స్థాపయతి. ॥ ౩ ॥

భావార్థః- ఉపాసితో జగదీశ్వర ఉపాసకస్య సఖా భూత్వా తస్య బలం విజ్ఞానమధ్యాత్మసమ్పత్తిం చ వర్ధయతి. ॥ ౩ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే పరమాత్మవిషయస్యానన్దరసప్రవాహస్య మానవప్రేరణాయాశ్చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిర్జ్ఞేయా.

౧౪౭౯. ఈ మంత్రములో పరమేశ్వరు డేమిచేయుచుండు నను విషయము కలదు.

పదార్థము :- (వరేణ్యః) వరించదగిన శ్రేష్ఠుడగు ఆ అగ్నినామక పరమేశ్వరుడు తన ఉపాసకులకు (తనా ధియా) విస్తృతమగు బుద్ధిని ప్రసాదించుచు (దక్షస్య) మనోబలమును (పితరమ్) తండ్రివలె (చక్రే) స్థిరమొనర్చివేయును. తోడ్తో (భూతానామ్) ఉత్పన్నమగు ప్రశస్తమగు ప్రజలలో (గర్భమ్) సద్గుణముల గర్భమును (ఆ దధే) స్థాపనమొనర్చును.॥ ౩ ॥

భావార్థము :- ఉపాసించబడిన ఆ పరమేశ్వరుడు ఉపాసకులకు మిత్రుడుగా నుండి వారి బలము, విజ్ఞానము మరియు వారి ఆధ్యాత్మిక ధనమును వృద్ధిపరచుచుండును.॥ ౩ ॥

ఈ ఖండములో పరమాత్మ, ఆనందరసప్రవాహము మరియు మానవప్రేరణ విషయముల వర్ణన యుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదమూడవ అధ్యాయమందలి ఐదవ ఖండము ముగిసినది.

1479. God Who is Excellent and therefore most acceptable, upholds all beings and enables us to earn wealth which protects strength with intellect. || 3 ||

౧౪౮౦. ఋషిః – హర్యతః ప్రాగాథః । దేవతా – అగ్నిర్హవీంషి వా । ఛన్దః – గాయత్రీ । స్వరః – షడ్జః.

తత్రాదావుపాస్యోపాసకవిషయే వర్ణ్యతే.

౧౪౮౦. ఆ సుతే సిఞ్చత శ్రియం రోదస్యోరభిశ్రియమ్ ।
రసా దధీత వృషభమ్ ॥ ౧ ॥

ప. విః– ఆ । సుతే । సిఞ్చత । శ్రియమ్ । రోదస్యోః । అభిశ్రియమ్ – అభి–శ్రియమ్ । రసా । దధీత । వృషభమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః- హే మానవాః! యూయమ్ **సుతే** భక్తిరసే అభిషుతే సతి **రోదస్యోః** ద్యావాపృథివ్యోః **అభిశ్రియమ్** శోభసమ్పాదకమ్ [అభిగతా శ్రీర్యేన సః అభిశ్రీః తమ్.] **శ్రియమ్** ఆశ్రయణీయమ్ అగ్నిం జగదీశ్వరమ్ **ఆసిఞ్చత** భక్తిరసేనక్లేదయతా. **రసా** జగదీశ్వరాన్నిఃసృతా ఆనన్దరసనదీ **వృషభమ్** యుష్మాకం జ్ఞానసిక్తం జీవాత్మానమ్ **దధీత** పరిపుష్ణీయాత్. ॥ ౧ ॥

అత్ర శ్రియమ్ ఇత్యస్య పునరుక్తౌ యమకాలఙ్కారః. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యదా పరమేశ్వరస్యోపాసకాస్తం ప్రతి భక్తిరసతరంగిణీం ప్రవాహయన్తి తదా పరమేశ్వరస్తాన్ ప్రత్యానన్దరసతరంగిణీం ప్రవాహయతి. ॥ ౧ ॥

౧౪౮౦. ఈ మంత్రములో ఉపాస్య, ఉపాసకుల విషయము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- ఓ మానవులారా! మీరు (సుతే) భక్తిరసము పొంగి పొరలునప్పుడు (రోదస్యోః) ద్యులోక మరియు భూలోకముల (అభి శ్రియమ్) శోభా సంపాదకములను (శ్రియమ్) ఆశ్రయించదగిన అగ్నినామక జగదీశ్వరుని (ఆ సిఞ్చత) భక్తిరసముతో స్నానమాడించుడు (రసా) జగదీశ్వరునినుండి వెలువడిన ఆనందరసముయొక్క నది (వృషభమ్) మీ జ్ఞానముచే నిండినట్టి జీవాత్మకు (దధీత) బలము మరియు పుష్టిని ప్రదానమొనర్చును.॥ ౧ ॥

దీనియందు 'శ్రియమ్' యొక్క పునరుక్తియందు యమక అలంకారము గలదు.॥ ౧ ॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరుని ఉపాసన వారి యెడ భక్తిరసముయొక్కనది ఉప్పొంగిపారునప్పుడు పరమేశ్వరుడు వారికి ఆనందరసముయొక్క నదిని ప్రవహింపజేయును.॥ ౧ ॥

1480. O God! Pour on this devotee who is Thy son, splendour and prosperity of the earth and the heaven. Nourish this devotee who has become showerer of blessings on earth by Thy Grace. || 1 ||

౧౪౮౧. ఋషిః - హర్యతః ప్రాగాథః । దేవతా - అగ్నిర్హవింషి వా । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ పునస్తమేవ విషయమాహ.

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౮౧. తే జానత స్వమోక్యాం౩సం వత్సాసో న మాతృభిః ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
మిథో నసన్త జామిభిః ॥ ౨ ॥

౩ ౧ ౩క౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ప.వి:- తే । జానత । స్వమ్ । ఓక్యమ్ । సమ్ । వత్సాసః । న । మాతృభిః ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨
మిథః । నసన్త । జామిభిః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-తే పరమేశ్వరోపాసకాః **స్వమ్** స్వకీయమ్ **ఓక్యమ్** ఓకసి హృదయగృహే భవం పరమాత్మాగ్నిమ్ **జానత** ఉపాస్యత్వేన జానన్తి. [అత్ర జ్ఞా ధాతోర్లడర్థే లఙ్ అడభావశ్చ.] తతశ్చ తం పరమేశ్వరమ్ ఉపాసితుమ్ **మిథః** పరస్పరమ్ **జామిభిః** జననీ భగిన్యాదిభిః **సం నసన్త** సంగచ్ఛన్తే. కథమివ? **వత్సాసః న** వత్సాః యథా **మాతృభిః** గోభిః సంగచ్ఛన్తే, తద్వత్. ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- యథా వత్సాః ప్రేమ్ణా గోభిః సంతిష్ఠన్తే తథైవ గృహస్యాబలవృద్ధం సర్వే జనాః పరస్పరమేకత్రోపవిశ్య పరమాత్మోపాసనాం కుర్యుః. ॥ ౨ ॥

౧౪౮౧. ఈ మంత్రములో మరల పై విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(తే) ఆ పరమేశ్వరోపాసకులు (స్వమ్) తమ (ఓక్యమ్) హృదయసదనములందు విద్యమానమైయున్న పరమాత్మాగ్నిని (జానత) ఉపాస్యరూపములో ఎరుగుదురు. మరియు ఆ పరమేశ్వరుని ఉపాసించుటకొరకు (మిథః) పరస్పరము (జామిభిః) తల్లులు, సోదరీమణులతోగూడ (సం నసన్త) కలిసికూర్చుందురు. (వత్సాసః న) వత్సము లెటుల (మాతృభిః) తమ తల్లులగు గోవులతో (సం నసన్త) వెంట తిరుగుచుండునో అటుల.॥ ౨ ॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.॥ ౨ ॥

భావార్థము :-వత్సము లెటుల ప్రేమతో గోవులతో కలిసి తిరుగుచుండునో అటులనే గృహమందలి బాల బాలికలు మొదలుకొని వృద్ధులవరకు ఎల్లరును పరస్పరము కలిసి కూర్చుండి పరమాత్మ ఉపాసన నొనర్చుచుండవలెను.॥ ౨ ॥

1481. Those devotees know their own permanent abiding place i.e. God like calves besides the mother cows. They move together with their companions. || 2 ||

౧౪౮౨. ఋషిః -హర్యతః ప్రాగాథః । దేవతా - అగ్నిర్హవీంషి వా । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ పునరపి స ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౨౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩౨
౧౪౮౨. ఉప స్రక్వేషు బప్సతః కృణ్వతే ధరుణం దివి ।
౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩క ౨ర
ఇన్ద్రే అగ్నా నమః స్వః ॥ 3 ॥

౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౩౨ ౧ ౨ర
ప. వి:- ఉప । స్రక్వేషు । బప్సతః । కృణ్వతే । ధరుణమ్ । దివి । ఇన్ద్రమ్।
౩ ౨ ౧౨ర ౧ ౨
అగ్నా । నమః । స్వ3 రితి ॥ 3 ॥

పదార్థః- ఉపాసకాః జనాః **స్రక్వేషు** ఆత్మసమర్పణేషు. [సృజ విసర్గే ఇతి ధాతోరౌణాదికః క్వన్ ప్రత్యయః ధాతోః సమ్ప్రసారణం చ.] **ఉప బప్సతః** ఉపేత్య దురితాని భక్షయతః అగ్నేః పరమాత్మనః. [బప్సతి అత్తికర్మా. నిఘం. ౨।౮.] **దివి** స్వాత్మని **ధరుణమ్** ధారణమ్ **కృణ్వతే** కుర్వన్తి. తే చ **ఇన్ద్రే** పరమైశ్వర్యశాలిని విఘ్నవిదారకే **అగ్నా** అగ్నౌ అగ్రనాయకే పరమాత్మని **నమః** నమస్కారం సమర్ప్య **స్వః** ప్రకాశం, లభన్తే ఇతి శేషః. ॥ 3 ॥

భావార్థః- ధ్యానేన పరమాత్మానం స్వాత్మని ధారయిత్వా శ్రద్ధయా నమస్కృత్య చోపాసకాః పరం జ్యోతిః ప్రాప్తుమర్హన్తి. ॥ 3 ॥

౧౪౮౨. ఈ మంత్రమందును మరల పై విషయ వర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :- ఉపాసకులు (స్రక్వేషు) ఆత్మసమర్పణముకాగానే (ఉప బప్సతః) సమీపమునకుచేరి పాపములను భస్మమొనర్చు పరమాత్మను (దివి) తమ ఆత్మలలో (ధరుణమ్) ధరించు (కృణ్వతే) కొందురు. మరియు వారు (ఇన్ద్రే) పరమైశ్వర్యశాలి, విఘ్నవిదారకుడగు (అగ్నా) అగ్రనాయకుడగు పరమాత్మకు (నమః) నమస్కరించుచు (స్వః) ప్రకాశమును పొందుదురు.॥ 3 ॥

భావార్థము :- ధ్యానముద్వార పరమాత్మను తమ ఆత్మయందు ధారణమొనర్చి శ్రద్ధాపూర్వకముగ నమస్కరించి ఉపాసకులు పరమజ్యోతిని పొందుట యోగ్యమైనది.॥ 3 ॥

1482. God upholds and sustains those persons who-earnestly take His Holy names with their lips. Homage to the omniscient Lord Who holds the thunderbolt of justice, the heaven and the sun. || 3 ||

౧౪౮౩. ఋషిః - బృహద్దివ ఆథర్వణః । దేవతా - ఇన్ద్రః । ఛన్దః - త్రిష్టుప్ । స్వరః - ధైవతః.

తత్రాదావిన్ద్రస్య పరమాత్మనో మహిమానం వర్ణయతి.

౧ ౨ర౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
౧౪౮౩. తదిదాస భువనేషు జ్యేష్ఠం యతో జజ్ఞ

౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩
ఉగ్రస్త్వేషనృమ్ణః । సద్యో జజ్ఞానో నిరిణాతి

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
శత్రూనను యం విశ్వే మదన్త్యూమాః ॥ ౧ ॥

ప. వి:- తత్ । ఇత్ । ఆస । భువనేషు । జ్యేష్ఠమ్ । యతః । జజ్ఞే । ఉగ్రః । త్వేషనృమ్ణః - త్వేష - నృమ్ణః । సద్యః - స - ద్యః । జజ్ఞానః । ని । రిణాతి । శత్రూన్ । అను । యమ్ । విశ్వే । మదన్తి । ఊమాః ॥ ౧ ॥

పదార్థః- తత్ ఇత్ తదేవ బ్రహ్మ **భువనేషు** సూర్యనక్షత్రాదిషు లోకలోకాన్తరేషు **జ్యేష్ఠమ్** మహత్తమమ్ **ఆస** అస్తి. [లడర్థే లిట్. అస్తేర్భ్వాదేశే లిటి బభూవ ఇతి ప్రాప్తే 'ఛన్దస్యుభయథా' అ. ౩ । ౪ । ౧౧౭ ఇతి లిట ఆర్ధధాతుకసంజ్ఞాభావే అస్తేర్భ్వాదేశో న భవతి.] **యతః** యస్మాత్ **ఉగ్రః** ప్రచణ్డః **త్వేషనృమ్ణః** ప్రదీప్తజ్యోతిర్ధనః ప్రదీప్తబలో వా ఇన్ద్రః సూర్యః **జజ్ఞే** ఉత్పన్నః. **సద్యః** క్షిప్రమ్ **జజ్ఞానః** ఉత్పద్యమానః స ఇన్ద్రః సూర్యః **శత్రూన్** అన్ధకారమాలిన్యరోగాదీన్ రిపూన్ **ని రిణాతి** వినాశయతి. [రీ గతిరేషణయోః క్ర్యాదిః, 'ప్వాదీనాం హ్రస్వః' అ. ౭ । ౩ । ౮౦ ఇతి హ్రస్వత్వమ్.] **యమ్ అను** యస్యానుకూల్యేన **విశ్వే** సర్వే **ఊమాః** రక్షకాః పృథివీమంగలబుధచన్ద్రాదయః **మదన్తి** హృష్యన్తి, ప్రకాశన్తే ప్రాణం చ లభన్తే. [అవతే రక్షణార్థాద్ 'అవిసివిసిశుషిభ్యః కిత్. ఉ. ౧ । ౧౪౪ ఇతి మన్ ప్రత్యయః, కిచ్చ]. 'జ్వరత్వర' అ. ౬ । ౪ । ౨౦ ఇత్యాదినా వకారోపధయోః స్థానే ఊఠ్. ॥ ౧ ॥

భావార్థః- జ్యేష్ఠం బ్రహ్మైవ సూర్యచన్ద్రపృథివీ మంగలబుధబృహస్పతితారామణ్డలాదీని లోకలోకాన్తరాణి నిర్మాయ బ్రహ్మాణ్డమిదం సఞ్చాలయతి. ॥ ౧ ॥

౧౪౮౩. ఈ మొదటిమంత్రములో పరమాత్మ మహిమను వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- (తత్ ఇత్) ఆ పరబ్రహ్మయే (భువనేషు) సూర్య, చంద్ర, నక్షత్రములు మున్నగు లోకలోకాంతరములందు (జ్యేష్ఠమ్ ఆస) జ్యేష్ఠుడైయున్నాడు (యతః) అందువల్ల (ఉగ్రః) ప్రచండరూప (త్వేషనృమ్ణః) ప్రదీప్తమగు జ్యోతిరూప ధనముగలవాడు మరియు ప్రదీప్తమగు బలము గల సూర్యుడు (శత్రూన్) అంధకారము, మాలిన్యము, రోగములు మున్నగు శత్రువులను (ని రిణాతి) విశేషముగ నష్టమొనర్చివేయును. (యమ్ అను) వాని అనుకూలతచే (విశ్వే) సమస్త

(ఊమాః) రక్షకములగు పృథివి, మంగళుడు, బుధుడు, చంద్రుడు మున్నగునవి (మదన్తి) ప్రకాశము మరియు ప్రాణములను పొందుచుండును.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-జ్యేష్ఠుడగు పరబ్రహ్మయే సూర్యుడు, చంద్రుడు, పృథివి, కుజుడు, బుధుడు, బృహస్పతి, తారామండలము మున్నగు లోకలోకాంతరములను నిర్మాణమొనర్చి ఈ బ్రహ్మాండమును సంచాలన మొనర్చుచున్నాడు.॥ ౧ ॥

1483. In all the worlds that Brahma (God) was the Best and the Highest, by meditating on Whom a devotee becomes mighty possessor of splendid valour. When he manifests his power, he destroys all internal and external foes and then all creatures find joy in reposing trust in him. || 1 ||

౧౪౮౪.ఋషిః - బృహద్దివ ఆథర్వణః । దేవతా - ఇన్ద్రః । ఛన్దః - త్రిష్టుప్ । స్వరః - ధైవతః.

అథ జగదీశ్వరస్య ప్రతాపో వర్ణ్యతే.

3 ౧ ౨ర3 ౧ ౨ 3 ౧౨3౧ ౨
౧౪౮౪. వావృధానః శవసా భూర్యోజాః శత్రుర్దాసాయ
3 ౧ ౨ ౧౨ 3 ౨3 ౨3 ౧
భియసం దధాతి । అవ్యనచ్చ వ్యనచ్చ సస్ని సం
౨ 3 ౧౨ 3 ౧ ౨
తే నవన్త ప్రభృతా మదేషు ॥౨॥

3 ౨ ౧౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ర
ప.వి:- వావృధానః । శవసా । భూర్యోజాః । భూరి - ఓజాః । శత్రుః।
3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧౨ర 3 ౨
దాసాయ । భియసమ్ । దధాతి । అవ్యనత్ - అ - వ్యనత్ । చ । వ్యనత్-
3 ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౧౨ర 3
వి- అనత్ । చ । సస్ని । సమ్ । తే । నవన్త । ప్రభృతా - ప్ర - భృతా ।
౧ ౨ర
మదేషు ॥౨॥

పదార్థః-శవసా బలేన **వావృధానః** అతిశయేన వృద్ధః. [లిటః కానజాదేశః. చిత్త్వాదన్తోదాత్తః.] **భూర్యోజాః** బహుప్రతాపః, **శత్రుః** దుష్టానాం శాతయితా ఇన్ద్రః పరమేశ్వరః **దాసాయ** యజ్ఞాదిసత్కర్మణాం విధ్వంసకాయ **భియసమ్** భయమ్ **దధాతి** ఉత్పాదయతి. హే ఇన్ద్ర పరమాత్మన్! **అవ్యనత్ చ** అప్రాణం చ **వ్యనత్ చ** సప్రాణం చ జగత్. [వివిధమ్ అనితి ప్రాణితి ఇతి వ్యనత్, తద్విపరీతమ్ అవ్యనత్ స్థావరం జంగమం చ జగదితి భావః.] **సస్ని** త్వయా సంస్నాతం సమ్యక్ శోధితం, భవతీతి శేషః. [ష్ణా శౌచే, 'ఆదృగమహనజనః కికినౌ లిట్ చ' అ. 3 । 3 । ౧౭౧ ఇతి

కిన్ ప్రత్యయః.] హే దేవ! **తే** తవ, త్వయా జనితేష్విత్యర్థః **మదేషు** హర్షేషు **ప్రభృతా** ప్రకర్షేణ ధృతాని పోషితాని చ సర్వాని భూతజాతాని **సన్నవన్త** త్వాం సంస్తువన్తి. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- అనన్తబలాజ్జగదీశ్వరాద్ దుష్టా బిభ్యతి సజ్జనాశ్చ తేన పాలితాః పోషితాశ్చ భూత్వా శ్రద్ధాపరవశాస్తం భూయోభూయః స్తువన్తి. ॥ ౨ ॥

౧౪౮౪. ఈ మంత్రములో జగదీశ్వరుని ప్రతాపము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(శవసా) బలముద్వార (వావృధానః) అత్యంతముగ పెరిగియున్న (భూర్యోజాః) అతి ప్రతాపశాలి (శత్రుః) దుష్టులను వినాశమొనర్చునట్టి ఇంద్రపరమేశ్వరుడు (దాసాయ) యజ్ఞములు మున్నగు సత్కార్యములను విధ్వంసమొనర్చువారిని (భియసమ్ దధాతి) భయభీతులనొనర్చివేయును. ఓ ఇంద్రపరమేశ్వరా! (అవ్యనచ్చ) నిర్జీవ (వ్యనత్ చ) మరియు సజీవ జగత్తు (సస్ని) నీ చేతనే సంస్నాతము అనగా శుద్ధపరచబడును. ఓ దేవదేవా! (తే) నీ ద్వారానే ఉత్పన్నమైన (మదేషు) ఆనందములందు (ప్రభృతా) ప్రఖ్యాతరూపములో ధారణము మరియు పుష్టివంతమొనర్చబడిన సకలప్రాణులు (సన్నవన్త) నీ స్తుతి నొనర్చుచున్నవి.॥ ౨ ॥

భావార్థము :-అనంతశక్తిశాలియగు జగదీశ్వరునిచే దుష్టులు భయభీతినొందుచుందురు. మరియు సజ్జనులు ఆయనచే పాలన, పోషణ మొందుచు అధికశ్రద్ధతో ఆయనను అనేకసార్లు స్తుతియొనర్చుచుందురు.॥ ౨ ॥

1484. Grown Mighty in His strength, of ample vigour, the slaughterer of the wicked, God inspires fear into the minds of the evil - doers who obstruct the performance of good actions. He also is the Purifier of the animate and the inanimate world. Protected by Thee, all bow before Thee in rapturous joy O Lord. || 2 ||

౧౪౮౫. ఋషిః - బృహద్దివ ఆథర్వణః । దేవతా - ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః - త్రిష్టుప్ । స్వరః - ధైవతః.

అథ జగదీశ్వరస్య ప్రభావవర్ణనపూర్వకం స ప్రార్థ్యతే.

౨ఉ 3 ౧ ౨ 3 ౨3 ౨ఉ 3 ౨ఉ
౧౪౮౫. త్వే క్రతుమపి వృఞ్జన్తి విశ్వే ద్విర్యదేతే త్రిర్భ

3౧ ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ 3
వన్త్యూమాః । స్వాదోః స్వాదీయః స్వాదునా సృజా

౨ 3 ౨ఉ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨
సమదః సు మధు మధునాభి యోధీః ॥ 3 ॥

ప. వి:– త్వే ఇతి । క్రతుమ్ । అపి । వృఞ్జన్తి । విశ్వే । ద్విః । యత్ । ఏతే । త్రిః । భవన్తి । ఊమాః । స్వాదోః । స్వాదీయః । స్వాదునా । సృజ । సమ్ । అదః । సు । మధు । మధునా । అభి । యోధీః ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే ఇన్ద్ర జగదీశ్వర! **యత్ ఏతే** యద్ ఇమే **ఊమాః** రక్షకాః మాతాపితృతిథిసంన్యాసి ప్రభృతయో జనాః **ద్విః** ద్విర్వారమ్ **త్రిః** త్రివారం వా **భవన్తి** జన్మ గృహ్ణన్తి, తే **త్వే** త్వయి ఏవ **క్రతుమ్** క్రియమాణం సర్వమపి కర్మ **అపి వృఞ్జన్తి** సమర్పయన్తి. త్వమ్ **స్వాదునా** మధురేణ మదీయేన ఆనందేన సాకమ్ **స్వాదోః స్వాదీయః** స్వకీయం మధురాన్మధురతరమ్ ఆనన్దమ్ **సం సృజ** సంమేలయ. **అదః** ఇదమ్ **సుమధు** అతిశయేన మధురం స్వకీయం రసమ్ **మధునా** మమ మధురేణ జీవనేన **అభియోధీః** సంఘట్టయ, సంమేలయ ఇత్యర్థః. ॥ 3 ॥

అత్ర స్వాదోః, స్వాదు ఇతి వృత్త్యనుప్రాసః, దకారసకారధకారాణామావృత్తావపి స ఏవ. 'మధు, మధు' ఇతి చ ఛేకానుప్రాసః. ॥ 3 ॥

భావార్థః- ఏకం జన్మ మాతాపిత్రోః సకాశాత్, ద్వితీయం జన్మ చాచార్యస్య సకాశాద్ గృహీత్వా మానవో ద్విజో జాయతే, యచ్చ గృహస్థాశ్రమం ప్రవిశ్య సన్తానముత్పాదయతి తదస్య తృతీయం జన్మ 'ఆత్మా వై పుత్ర నామాసి'. నిరు. 3 । 4 ఇతి స్మరణాత్. యేఽపి ద్విజాస్త్రిజా వా మహాపురుషా భవన్తి తే పరమాత్మన్యేవ స్వకీయం సర్వస్వమర్పయన్తి, పరమాత్మా చ తత్కృతే మధురమధురం స్వకీయమానన్దరసం వర్షతి. ॥ 3 ॥

౧౪౮౫. ఈ మంత్రములో జగదీశ్వరుని ప్రభావమును వర్ణించుచు ఆయనను ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(యత్ ఏతే) ఏ యీ (ఊమాః) రక్షకులగు తల్లితండ్రి, అతిథి, సన్న్యాసి మున్నగువారు (ద్విః) రెండుసార్లు లేక (త్రిః) మూడుసార్లు (భవన్తి) జన్మించెదరు. వారు (త్వే) తమయందే (క్రతుమ్) క్రియలనొనర్చుచు సకలకర్మలను (అపి వృఞ్జన్తి) సమర్పణమొనర్చుచుందురు. నీవు (స్వాదునా) నాయొక్క రుచిగల ఆనందముతో గూడ (స్వాదోః స్వాదీయః) నీయొక్క అతి స్వాదు, అనగా రుచివంతమైన ఆనందమును (సం సృజ) కలిపివేయుము (అదః సుమధు) ఈ అతిమధురమగు నీ రసమును (మధునా) నా మధురమగు జీవితముతో గూడ (అభియోధీః) కలిపివేయుము. ॥ 3 ॥

ఇచ్చట 'స్వాదోః, స్వాదు'లలో వృత్త్యనుప్రాసము గలదు. 'ద, స, ధ'ల ఆవృత్తియందును 'మధు, మధు'లయందు ఛేకానుప్రాసము గలదు. ॥ 3 ॥

భావార్థము :- ఒక జన్మము తల్లిదండ్రులద్వారా మరియు రెండవజన్మము ఆచార్యులద్వార పొందిన మనుష్యుడు ద్విజుడగును. మరియు గృహస్థాశ్రమమున ప్రవేశించి సంతానము నుత్పన్నపరచినప్పు డది ఆతనికి మూడవజన్మగనగును. ఏలన తండ్రి స్వయముగ పుత్రునిరూపములో ఉత్పన్నమగును. (నిరు.3-౪) ఇది శాస్త్రవచనము. ద్విజులు, లేక త్రిజులైనవారు మహాత్ములైయుందురు. వారు పరమాత్మయందే తమ సర్వస్వమును సమర్పణమొనర్చివేయుచుందరు. మరియు పరమాత్మ వారికొరకు అత్యంతమధురమగు తన ఆనందరసమును వర్షింపజేయును.॥ 3 ॥

1485. All these men who become double (by marrying) and triple (by having children) concentrate on Thee their mental vigour and leave in Thy Hands all their work done with the object of gaining some thing. Blend what is sweeter than the sweet with sweetness i.e. the bliss of Brahman. O God; Thou art the sweetest, unite the soul of a devotee with Thy sweetest self. Unite well the sweet soul with Thyself Who art Embodiment of all sweetness. || 3 ||

౧౪౮౬. ఋషిః – గృత్సమదః । దేవతా – ఇన్ద్రః । ఛన్దః – అష్టిః । స్వరః – మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౪౫౭౦ క్రమాఙ్కే

సూర్యచన్ద్ర విషయే గురుశిష్య విషయే చ వ్యాఖ్యాతా.

అత్రోపాస్యోపాసక విషయః ప్రదర్శ్యతే.

౧౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౧
౧౪౮౬. త్రికద్రుకేషు మహిషోయవాశిరం తువిశుష్మస్తృమ్పత్సో
౨ర 3౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3౨
మమపిబద్విష్ణునా సుతం యథావశమ్ ।
౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨3 ౧౨ 3 ౨ 3 ౧
స ఈం మమాద మహి కర్మ కర్తవే మహాముదుం
౨ర 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ర 3౧ ౨ర
సైనం సశ్చద్దేవో దేవం సత్య ఇన్దుః సత్యమిన్ద్రమ్ ॥ ౧ ॥

౧౨ర 3 ౨ ౧ ౨ర
ప.వి:– ప.వి:– త్రికద్రుకేషు – త్రి – కద్రుకేషు । మహిషః । యవాశిరమ్ –
౧ ౨ర 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ ౧౨ర 3
యవ –ఆశిరమ్ । తువిశుష్మః – తువి – శుష్మః । తృమ్పత్ । సోమమ్ । అపిబత్ ।
౧౨ర 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3
విష్ణునా । సుతమ్ । యథావశమ్ – యథా – వశమ్ । సః । ఈమ్ । మమాద ।

1 2ర 12ర 12ర 3 2 3 2 3 2
మహి । కర్మ । కర్తవే । మహామ్ । ఉరుమ్ । సః । ఏనమ్ । సశ్చత్ । దేవః ।
3 2 3 2 12ర 3 2 1 2ర
దేవమ్ । సత్యః । ఇన్దుః । సత్యమ్ । ఇన్ద్రమ్ ॥ 1 ॥

పదార్థః- **త్రికద్రుకేషు** త్రీణి ఋగ్యజుః సామరూపాణి కద్రుకాణి సాధనాని యేషు తేషు ఉపాసనాయజ్ఞేషు **మహిషః** మహాన్ జీవాత్మా **విష్ణునా** సర్వవ్యాపకేన పరమాత్మనా **సుతమ్** క్షరితమ్ **యవాశిరమ్** యోగాభ్యాసేన పరిపక్వమ్ **తువిశుష్మమ్** బహుబల-ప్రదమ్ **సోమమ్** బ్రహ్మానన్దరసమ్ **యథావశమ్** యథేచ్ఛమ్ **అపిబత్** పిబతి. **సః** బ్రహ్మానన్దరసః **మహామ్** మహాన్తమ్ **ఉరుమ్** విస్తీర్ణజ్ఞానమ్ **ఈమ్** ఏనం జీవాత్మానమ్ **మహి కర్మ** మహత్ కర్మ **కర్తవే** కర్తుమ్ **మమాద** ఉత్సాహయతి. **సః** అసౌ **దేవః** ప్రకాశకః, **సత్యః** అవితథః **ఇన్దుః** ఉపాసకస్య క్లేదకః బ్రహ్మానన్దరసః **దేవమ్** దివ్యగుణమ్, **సత్యమ్** సత్యప్రియమ్ **ఏనమ్ ఇన్ద్రమ్** ఏతం జీవాత్మానమ్ **సశ్చత్** నిరన్తరం ప్రాప్నోతి. ॥ 1 ॥

భావార్థః-వేదమన్త్రగానపురస్సరం మానవో యదా పరమాత్మానం ధ్యాయతి తదా పరమాత్మసకాశాద్ ధారాప్రవాహేణ ప్రవహన్ పరమానన్దరసస్తదాత్మానం నైరన్తర్యేణ స్నపయతి. ॥ 1 ॥

1808. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి 826వ మంత్రమున సూర్యచంద్రులు మరియు గురు శిష్యులవిషయములో జరిగినది. ఇప్పుడిచ్చుట ఉపాస్య, ఉపాసకుల విషయములో వ్యాఖ్యానించబడుచున్నది.

పదార్థము :- (త్రికద్రుకేషు) మూడు, అనగా ఋగ్వేద, యజుర్వేద, సామవేదరూప సాధనములు గల ఉపాసనా యజ్ఞములందు (మహిషః) మహాజీవాత్మ (విష్ణునా) సర్వవ్యాపకుడగు పరమాత్మచే (సుతమ్) కార్చబడిన (యవాశిరమ్) యోగాభ్యాసముచే పరిపక్వమైన (తువిశుష్మమ్) మహాబలదాయకమగు (సోమమ్) బ్రహ్మానందరసమును (యథావశమ్) యథేచ్ఛగా (అపిబత్) సేవించును (సః) అట్టి బ్రహ్మానందరసము (మహామ్) గొప్ప (ఉరుమ్) విస్తృతజ్ఞానముగల (ఈమ్) ఈ జీవాత్మకు (మహి కర్మ) గొప్పకర్మల (కర్తవే) చేయుటకొరకు (మమాద) ఉత్సాహపరచును (సః) అట్టి (దేవః) ఉపాసకుడగు (సత్యః ఇన్దుః) సత్య ఉపాసకుని తడుపునట్టి బ్రహ్మానందరసము (దేవమ్) దివ్యగుణములతోగూడిన (సత్యమ్) సత్యమును ప్రేమించునట్టి (ఏనమ్ ఇన్ద్రమ్) ఈ జీవాత్మకు (సశ్చత్) నిరంతరము ప్రాప్తించుచుండును.॥ 1 ॥

భావార్థము :- మనుష్యులు వేదమంత్రములతో గానపూర్వకముగా పరమాత్మను ధ్యానించునప్పుడు పరమాత్మవద్దినుండి ధారాప్రవాహముగ ప్రవహించుచు పరమానందరసము వారి ఆత్మలను నిరంతరము స్నానమాడించుచునే యుండును.॥ 1 ॥

1486. In the devotional sacrifices, where there are wise men, devotees and suffering humble people, God Who is Great and Almighty, accepts the juice of devotion prepared in the sacrifice, which destroys all ignorance and is glad to do the greater task of giving emancipation to such noble souls. That true soul full of the wealth of wisdom attains the True God, the Giver of light and joy The true lustrous souls achieve this True Refulgent God. || 1 ||

౧౪౮౭. ఋషిః – గృత్సమదః । దేవతా – ఇన్ద్రః । ఛన్దః – అతిశక్వరీ । స్వరః – పఞ్చమః.

అథ పునరుపాస్యోపాసకయోర్విషయ ఏవ వర్ణ్యతే.

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర
౧౪౮౭. సాకం జాతః క్రతునా సాకమోజ సా వవక్షిథ
౩ ౨ ౩ ౨ ౩క౨ర ౩౨ఉ ౩ ౧౨
సాకం వృద్ధో వీర్యైః సాసహిర్మృధో విచర్షణిః ।
౨ ౩ ౧ ౨ ౩౨ఉ ౩ ౨౩ ౧౨ ౩
దాతా రాధ స్తువతే కామ్యం వసు ప్రచేతన
౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ర ౩౧ ౨ర
సైనం సశ్చద్దేవో దేవం సత్య ఇన్దుః సత్యమిన్ద్రమ్ ॥ ౨ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౧ ౧౨ర ౩ ౨
ప. వి:– సాకమ్ । జాతః । క్రతునా । సాకమ్ । ఓజసా । వవక్షిథ । సాకమ్ ।
౩ ౨ ౩క౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
వృద్ధః । వీర్యైః । సాసహిః । మృధః । విచర్షణిః –వి – చర్షణిః । దాతా । రాధః ।
౩ ౨ ౧ ౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩
స్తువతే । కామ్యమ్ । వసు । ప్రచేతన – ప్ర – చేతన । సః । ఏనమ్ । సశ్చత్ ।
౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర
దేవః । దేవమ్ । సత్యః । ఇన్దుః । సత్యమ్ । ఇన్ద్రమ్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే ఇన్ద్ర జగదీశ్వర! త్వమ్ **క్రతునా** కర్మణా ప్రజ్ఞయా చ **సాకమ్** సహ, **ఓజసా** బలేన చ **సాకమ్** సహ **జాతః** ప్రసిద్ధోఽసి, అతఏవ త్వమ్ **వవక్షిథ** జగద్భారం వహసి. త్వమ్ **వీర్యైః సాకమ్** పరాక్రమైః సహ **వృద్ధః** ప్రవృద్ధః, **మృధః సాసహిః** హింసకాన్ అభిభవితా, **విచర్షణిః** వివేకేన పుణ్యాపుణ్యకృతాం ద్రష్టా చ భవసి. హే **ప్రచేతన** ప్రచేతయితః ! త్వమ్ **స్తువతే** స్తుతిం కుర్వతే జనాయ **రాధః** సాఫల్యమ్ **కామ్యం వసు** అభీష్టం ధనం చ **దాతా** ప్రదాతా భవసి. **సః** అసౌ **దేవః** దివ్యగుణః, **సత్యః** సత్యప్రియః **ఇన్దుః** ప్రదీప్తః స్తోతా **ఏనమ్** ఇమమ్ **దేవమ్** దివ్యగుణమ్, **సత్యమ్** సత్యగుణకర్మస్వభావమ్ **ఇన్ద్రమ్** పరమైశ్వర్యవన్తం జగదీశ్వరం త్వామ్ **సశ్చత్** ప్రాప్నుయాత్. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యో జ్ఞానేన కర్మణా బలేన ప్రరాక్రమేణ చ సర్వాతిశాయీ, సదా చారిణః, స్తోతుః సన్మనోరథానాం పూరయితా చ వర్తతే తం జగదీశ్వరం ధ్యాత్వా ప్రాప్య చ సర్వే జనా ఆప్తకామా భూయాసుః. ॥ ౨ ॥

౧౪౮౭. ఈ మంత్రములో మరల ఉపాస్య ఉపాసకుల విషయ వర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :- ఓ ఇంద్ర జగదీశ్వరా! నీవు (క్రతునా) కర్మ మరియు ప్రజ్ఞతో (సాకమ్) కూడ మరియు (ఓజసా) బలముతో (సాకమ్) కూడ (జాతః) ప్రసిద్ధుడవు. ఈ కారణమున నీవు (వవక్షిథ) జగత్తుయొక్క భారమును వహించుచున్నావు. నీవు (వీర్యైః సాకమ్) పరాక్రమముతో కూడ (వృద్ధః) ప్రవృద్ధికల (మృధః సాసహిః) హింసకులను పరాజయమొనర్చునట్టి (విచర్షణిః) పుణ్యవంతులు మరియు పాపాత్ములను వివేకపూర్వకముగ చూచువాడవు (ప్రచేతన) ఉత్కృష్టరూపమున చైతన్యమొనర్చు నీవు (స్తువతే) స్తుతియొనర్చువారికొరకు (రాధః) సఫలత మరియు (కామ్యం వసు) కోరిన ఐశ్వర్యములను (దాతా) ఇచ్చువాడవు (సః దేవః) అట్టి దివ్యగుణముల స్వభావముగల (సత్యః) సత్యప్రేమికులు (ఇన్దుః) తేజోవంతులు (సత్యమ్) గుణ, కర్మ, స్వభావముగల (ఇన్ద్రమ్) పరమైశ్వర్యవంతుడవు, జగదీశ్వరుడవగు నిన్ను (సశ్చత్) చేరుదుముగాక! ॥ ౨ ॥

భావార్థము :- జ్ఞాన, కర్మ, బల, పరాక్రమములలో ఎవరు సర్వాధికులైయున్నారో మరియు సదాచారియగు స్తోతయొక్క ఉత్తమ మనోరథములను పూర్ణమొనర్చువాడై యున్నాడో, అట్టి జగదీశ్వరుని ధ్యానమొనర్చి, ఆయనను పొంది మనుష్యులెల్లరును మనోరథపూర్ణులు కావలెను. ॥ ౨ ॥

1487. O Omniscient God, manifested with wisdom and potent strength, Thou art Great from eternity, with Thy might subduing the malevolent, giving prosperity and much desired wealth to Thy devotees. The true devout-soul possessing the wealth of wisdom and moon-like nature attains the True God Who is Resplendent. || 2 ||

౧౪౮౮. ఋషిః - గృత్సమదః । దేవతా - ఇన్ద్రః । ఛన్దః - అతిశక్వరీ । స్వరః - పఞ్చమః.

అథ పరమాత్మనో మహిమానముపాసక విషయం చాహ.

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧
౧౪౮౮. అ ధ త్విషీమాఀ అభ్యోజసా కృవిం యుధా

౨౩౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౨
భవదా రోదసీ అపృణదస్య మజ్మనా ప్ర వావృధే ।

౧౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩
అధత్తాన్యం జఠరే ప్రేమరిచ్యత ప్ర చేతయ

౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ర ౩౧ ౨ర
సైనం సశ్చద్దేవో దేవం సత్య ఇన్దుః సత్యమిన్ద్రమ్ ॥౩॥

ప.వి:- అధ । త్విషీమాన్ । అభి । ఓజసా । క్రివిమ్ । యుధా। అభవత్।
ఆ । రోదసీ ఇతి । అపృణత్ । అస్య । మజ్మనా। ప్ర - వావృధే । అధత్త । అన్యమ్।
అన్ - యమ్ । జఠరే । ప్ర - ఈమ్ । అరిచ్యత । ప్ర - చేతయ । సః । ఏనమ్।
సశ్చత్ । దేవః । దేవమ్ । సత్యః । ఇన్దుః । సత్యమ్ । ఇన్ద్రమ్ ॥ 3 ॥

పదార్థః- అధ అథ **త్విషీమాన్** ప్రశస్తదీప్తియుక్తః స ఇన్ద్రో జగదీశ్వరః **ఓజసా** బలేన **యుధా** యుద్ధేన **క్రివిమ్** హింసకం జనమ్. [కృణోతేర్హింసార్థాదౌణాదికః క్విన్ ప్రత్యయః.] **అభిభవత్** అభిభవతి. స ఏవ **రోదసీ** ద్యావాపృథివ్యౌ **ఆ పృణత్** అప్తేజ ఆదిభిరైశ్వర్యైః ఆపూరయతి. **అస్య** ఇన్ద్రస్య జగదీశ్వరస్య **మజ్మనా** బలేన, సర్వమిదం జగత్ **ప్ర వావృధే** ప్రవర్ధతే. స జగదీశ్వరః **అన్యమ్** కఞ్చిత్ దుష్టాచారిణమ్ ఇత్యర్థః **జఠరే** భూకమ్పాదినా భూమిం విదార్య తస్యా ఉదరే **అధత్త** దధాతి, **ఈమ్** కశ్చిచ్చ సదాచారవాన్ జనః **ప్ర అరిచ్యత** అస్య మహిమ్నా ప్రవర్ధతే. **సః** అసౌ **దేవః** దివ్యగుణః **సత్యః** సత్యప్రియః **ఇన్దుః** తేజస్వీ ఉపాసకః **దేవమ్** ప్రకాశకమ్ **సత్యమ్** సత్యగుణకర్మస్వభావమ్ **ఏనమ్ ఇన్ద్రమ్** - ఏతం పరమైశ్వర్యవన్తం జగదీశ్వరమ్ త్వామ్ **సశ్చత్** ప్రాప్నుయాత్. హే జగదీశ్వర! త్వమ్ తమ్ ఉపాసకమ్ **ప్రచేతయ** ప్రజ్ఞాపయ. ॥ 3 ॥

భావార్థః- యే సజ్జనాన్ పీడయన్తి తాన్ యో జగత్స్రష్టాఽపరిమితబలోఽజయ్యో జగదీశ్వరో యథా యోగ్యం దణ్డయతి తం సర్వే శ్రద్ధయా ప్రేమ్ణా చ సముపాస్య స్వాభీష్టాని పూరయన్తు. ॥ 3 ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే ఉపాస్యోపాసకవిషయస్య పరమాత్మనో మహిమ్నశ్చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిరస్తి.

1422. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ మహిమ మరియు ఉపాసకుల విషయము వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(అధ) మరియు (త్విషీమాన్) ప్రశస్తమగు తేజముగల ఆ ఇంద్ర జగదీశ్వరుడు (ఓజసా) శక్తివంతముగ (యుధా) యుద్ధముద్వారా (క్రివిమ్) హింసకులగు దుష్టులను (అభి అభవత్) పరాస్తమొనర్చివేయును. ఆయనయే (రోదసీ) ద్యులోకము మరియు భూలోకములకు (ఆ పృణత్) తేజము మున్నగు ఐశ్వర్యములతో నింపివేయును (అస్య) అట్టి ఇంద్రజగదీశ్వరుని

(సజ్మనా) శక్తిచే ఈ ప్రపంచమంతయును (ప్ర వావృధే) మహా వృద్ధినొందును. ఆ జగదీశ్వరుడు (అన్యమ్) ఎవ్వరినైనను, అనగా దుష్టులను (జఠరే) భూకంపములు మున్నగువానిచే భూమిని చీల్చివేసి దానిపొట్టలోనికి (అధత్త) త్రోసివేయును. మరియు (ఈమ్) ఎవరైనా సదాచారులగువారు (ప్ర అరిచ్యత) ఆయన మహిమచే గొప్పవారగుదురు (సః) ఆయనను (దేవః) దివ్య గుణవంతులు (సత్యః) సత్యమగు ప్రేమగలవారు (ఇన్దుః) తేజస్వియగు ఉపాసకులు (దేవమ్) ప్రకాశమునిచ్చునట్టి (సత్యమ్) సత్యగుణ, కర్మ, స్వభావములుగల (ఏనమ్ ఇన్ద్రమ్) ఇట్టి పరమైశ్వర్యవంతుడగు జగదీశ్వరుని (సశ్చత్) పొందవలెను. ఓ జగదీశ్వరా! నీవు అట్టి ఉపాసకులను (ప్రచేతయ) ప్రజ్ఞానవంతుల నొనర్చుము.॥ 3 ॥

భావార్థము :- సజ్జనులను పీడించువారిని జగ(త్స్రష్ట, అపరిమిత శక్తిసంపన్నుడు, ఎవ్వరిచేతను జయింపశక్యముగానట్టి జగదీశ్వరుడు యథాయోగ్యముగా దండించును. ఎల్లరును ఆయనను శ్రద్ధ మరియు ప్రేమతో ఉపాసించుచు అభీష్టములను పూర్ణపరచుకొనవలెను.॥ 3 ॥

ఈ ఖండములో ఉపాస్య, ఉపాసకుల విషయముల మరియు పరమాత్మయొక్క మహిమను గురించిన వర్ణన యుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదమూడవ అధ్యాయమందలి ఆరవఖండము ముగిసినది.

పదమూడవ అధ్యాయముకూడ సమాప్తమైనది.

ఆరవ ప్రపాఠకములోని మూడవ అర్ధము సమాప్తమైనది.

1488. So He the Resplendent God, by His might overcomes the wicked and with His Majesty hath filled the earth and heaven and is Almighty.

He slays all wicked un-righteous people one by one, swallowing them down in His belly (so to speak) Enlighten us O God. The truely devout divine soul attains the True Lord. || 3 ||

అథ చతుర్దశోఽధ్యాయః సప్తమే ప్రపాఠకే ప్రథమోఽర్ధశ్చ.

పదునాల్గవ అధ్యాయము

౧౪౮౯. ఋషిః - ప్రియమేధః । దేవతా - ఇన్ద్రః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౧౬౮ క్రమాఙ్కే

పరమాత్మనృపత్యోః స్తుతివిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర జీవాత్మ విషయ ఉచ్యతే.

౩౧ ౨ర ౩౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩౨
౧౪౮౯. అభి ప్ర గోపతిం గిరేన్ద్రమర్చ యథా విదే ।
౩ ౨ ౩౨ ౩ ౧౨
సూనుం సత్యస్య సత్పతిమ్ ॥ ౧ ॥

౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩
ప.వి:- అభి । ప్ర । గోపతిమ్ - గో - పతిమ్ । గిరా । ఇన్ద్రమ్ । అర్చ ।
౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨ ౧౨ర ౩
యథా । విదే । సూనుమ్ । సత్యస్య । సత్పతిమ్ - సత్ - పతిమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః- హే సఖే! త్వమ్ **గోపతిమ్** గావః ఇన్ద్రియాణి తేషాం పతిం స్వామినమ్, **సత్యస్య సూనుమ్** సత్యస్వరూపస్య పరమాత్మనః పుత్రమ్ **సత్పతిమ్** సద్విచారాణాం రక్షకమ్ ఇన్ద్రం జీవాత్మానమ్ **అభి** అభిలక్ష్య **ప్ర అర్చ** ప్రకర్షేణ ఉద్బోధనవాక్యాని ప్రోచ్చారయ. **యథా** యేన, సః **విదే** బోధమవాప్నుయాత్. ॥ ౧ ॥

భావార్థః- మనుష్యస్య స్వకీయ ఆత్మా చేద్ ప్రోద్బుద్ధస్స్యాత్ జగతి న కిమపి తత్కృతే దుర్లభమ్. ॥ ౧ ॥

౧౪౮౯. ఈ మొదటి ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౧౬౮వ మంత్రమున పరమాత్మ మరియు రాజువిషయములో జరిగియుండెను. ఇప్పుడిచట జీవాత్మవిషయములో కలదు.

పదార్థము :- ఓ మిత్రమా! నీవు (గోపతిమ్) ఇంద్రియముల స్వామివి (సత్యస్య సూనుమ్) సత్యస్వరూపుడగు పరమాత్మ పుత్రుడవు (సత్పతిమ్) శ్రేష్ఠమగు ఆలోచనల రక్షకులగు ఇంద్రియనామక జీవాత్మను (అభి) లక్ష్యమున నుంచుకొని (ప్ర అర్చ) అత్యధిక ఉద్బోధకముగ ఉచ్చరించుము. (యథా) దాని ద్వారా అట్టి (విదే) బోధను ప్రాప్తించుకొనుము.॥ ౧ ॥

భావార్థము :- మనుష్యులకు తమ ఆత్మలు ఒకవేళ తీవ్రమగు ఉద్బోధనను పొందినచో ప్రపంచములో వారికి దుర్లభమనునది ఉండనేయుండదు.॥ ౧ ॥

1489. Praise with your words the Almighty, King of kings, the Lord of the speech and Protector of the earth, the Inspirer of truth and lord of the noble in order to acquire true knowledge. || 1 ||

౧౪౯౦. ఋషిః - ప్రియమేధః । దేవతా - ఇన్ద్రః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ జీవాత్మనోఽధిష్ఠానం దేహముపవర్ణయతి.

౧ ౨ర ౩౧ ౨౩౧౨ ౩౧౨
౧౪౯౦. ఆ హరయః ససృజ్రిరేఽరుషీరధి బర్హిషి ।
౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨
యత్రాభి సంనవామహే ॥ ౨ ॥

౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩౧౨ ౧ ౨ర ౩ ౨
ప.వి:- ఆ । హరయః । ససృజ్రిరే । అరుషీః । అధి । బర్హిషి । యత్ర । అభి।
౩ ౧౨ ౩ ౧౨ర
సంనవామహే - సమ్ - నవామహే ॥ ౨ ॥

పదార్థః-బర్హిషి అధి యజ్ఞరూపేఽస్మిన్ దేహే **అరుషీః** అరుషయః యజ్ఞస్య అహింసకాః. [రుషిః హింసకః, రుష హింసార్థః, అరుషిః అహింసకః. అరుషయః ఇతి ప్రాప్తే పూర్వసవర్ణదీర్ఘః.] **హరయః** మనః ప్రాణసహితా జ్ఞానేన్ద్రియకర్మేన్ద్రియరూపాః అశ్వాః **ఆ ససృజ్రిరే** ఆసక్తాః సన్తి. [ససృజిరే ఇతిప్రాప్తే 'బహులం ఛన్దసి' అ... ౭।౧।౮ ఇతి రుడాగమః.] **యత్ర** యస్మిన్ దేహయజ్ఞే స్థితమ్ ఇన్ద్రం జీవాత్మానమ్, వయమ్ **అభి సంనవామహే** అభిసంస్తుమః, ఉద్బోధయామః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-దేహం యజ్ఞస్థలం తత్ర స్థితానీన్ద్రియాణి ఋత్విజః, జీవాత్మానం చ యజమానం మత్వా యే పవిత్రం జీవనం యాపయన్తి తే సఫలా జాయన్తే. ॥ ౨ ॥

౧౪౯౦. ఈ మంత్రము జీవాత్మ అధిష్ఠించిన శరీరముయొక్క వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(బర్హిషి అధి) యజ్ఞరూప ఈ శరీరములో (అరుషీః) యజ్ఞమును హింసించనట్టి (హరయః) మనస్సు మరియు ప్రాణముల సహితముగ జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియరూప అశ్వములు (ఆ ససృజ్రిరే) వచ్చి చేరిపోయినవి (యత్ర) అట్టి శరీరయజ్ఞములో స్థిరమైయున్న ఇంద్రజీవాత్మను మేము (అభి సంనవామహే) సంస్తుతించెదము, ఉద్బోధించెదము.॥ ౨ ॥

భావార్థము :-శరీరమును యజ్ఞస్థలము, దానియందు స్థితమైయున్న ఇంద్రియములను ఋత్విజులు మరియు జీవాత్మను యజమానిగనెంచి పవిత్రజీవితమును గడుపుచుండువారు నిరంతరము సఫలవంతులగుచుందురు.॥ ౨ ॥

1490. Let there be always peaceful, free from anger and destroyers of evil, noble thoughts in your minds, so that we may praise them and sing our songs in concert. || 2 ||

౧౪౯౧. ఋషిః - ప్రియమేధః । దేవతా - ఇన్ద్రః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథాత్మా జ్ఞానం కథం లభత ఇత్యాహ.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩౧౨ ౩ ౨ ౩ ౨౩ ౧ ౨
౧౪౯౧. ఇన్ద్రాయ గావ ఆశిరం దుదుహ్రే వజ్రిణే మ ధు ।

౧ ౨ ౩ ౨ ౩౨
యత్సీముపహ్వరే విదత్ ॥ ౩ ॥

౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩౧౨ ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
ప.వి:- ఇన్ద్రాయ । గావః । ఆశిరమ్ - ఆ - శిరమ్ । దుదుహ్రే । వజ్రిణే

౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
। మధు । యత్ । సీమ్ । ఉపహ్వరే - ఉప - హ్వరే । విదత్ ॥ ౩ ॥

పదార్థః-వజ్రిణే వీర్యవతే. [వీర్యం వై వజ్రః. శ... ౭ । ౩ । ౧ । ౧౯.] **ఇన్ద్రాయ** జీవాత్మనే **గావః** మనోబుద్ధిసహితా ఇన్ద్రియరూపా ధేనవః **మధు** మధురమ్ **ఆశిరమ్** జ్ఞానరూపం దుగ్ధమ్ **దుదుహ్రే** దుహన్తి. [ఇరయో రే. అ... ౬ । ౪ । ౭౬ ఇతి ఇరే ఇత్యస్య రే ఆదేశః.] **యత్** జ్ఞానదుగ్ధమ్ స ఇన్ద్రో జీవాత్మా **సీమ్** సర్వతః **ఉపహ్వరే** అన్తికే. ['రహోఽన్తికముపహ్వరే' ఇత్యమరః ౩ । ౩ । ౧౮౩.] **విదత్** ప్రాప్నోతి. ॥ ౩ ॥

భావార్థః-పరమాత్మనా జీవాత్మనే మనోబుద్ధీన్ద్రియరూపాణి సత్సాధనాని ప్రదత్తాని యైః స నిఖిలం జ్ఞానమర్జయితుం శక్నోతి. ॥ ౩ ॥

౧౪౯౧. ఈ మంత్రములో జీవాత్మ ఆత్మజ్ఞానము నెట్లుపొందగల దను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(వజ్రిణే) వీర్యవంతమగు (ఇన్ద్రాయ) జీవాత్మకొరకు (గావః) మనస్సు మరియు బుద్ధిసహితముగ ఇంద్రియరూప ధేనువులు (మధు) మధురమైన (ఆశిరమ్) జ్ఞానరూపమగు క్షీరములను (దుదుహ్రే) పితుకును (యత్) అట్టి జ్ఞానరూప దుగ్ధములను ఆ ఇంద్రజీవాత్మ (సీమ్) అన్నివైపులనుండి (ఉపహ్వరే) తన సమీపమునకు (విదత్) తెచ్చుకొనును.॥ ౩ ॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరుడు జీవాత్మకు మనస్సు, బుద్ధి, ఇంద్రియములవంటి శ్రేష్ఠమగు సాధనముల నిచ్చియున్నాడు. వానిచే అది సమస్త జ్ఞానము నుపార్జించుకొనగలుగును.॥ ౩ ॥

1491. When a devotee finds or realises God in his heart and on all sides, the instructions given by his preceptors bear fruit for his active soul in the form of permanent real knowledge. || 3 ||

౧౪౮౨. ఋషిః - నృమేధ పురుమేధౌ । దేవతా - ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః - బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ) । స్వరః - మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౭౨ క్రమాఙ్కే పరమేశ్వరవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర విఘ్న నివారణాయ పరమాత్మా నృపతిశ్చ ప్రార్థ్యతే.

౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౪౮౨. ఆ నో విశ్వాసు హవ్యమిన్ద్రం సమత్సు భూషత ।
౨౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨
ఉప బ్రహ్మాణి సవనాని వృత్రహన్పరమజ్యా ఋచీషమ ॥ ౧ ॥

౨ ౩ ౧౨ర ౧ ౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ప. పాః- ఆ । నః । విశ్వాసు । హవ్యమ్ । ఇన్ద్రమ్ । సమత్సు - స -మత్సు।
౩ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨
భూషత । ఉప । బ్రహ్మాణి । సవనాని । వృత్రహన్ - వృత్ర - హన్ । పరమజ్యాః-
౩ ౨ ౩
పరమ - జ్యాః । ఋచీషమ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే రాష్ట్రవాసినో జనాః! యూయమ్ **విశ్వాసు సమత్సు** సర్వేషు దేవాసురసంగ్రామేషు **నః** ప్రజాజనానామ్ అస్మాకమ్ **హవ్యమ్** ఆహ్వాతుం యోగ్యమ్ **ఇన్ద్రమ్** పరమాత్మానం నృపతిం వా **ఆభూషత** స్వాగతగానైః అలఙ్కురుత. హే **వృత్రహన్** విఘ్నవిదారక పాపదలవిధ్వంసక **ఋచీషమ** స్తోతౄణాం మానప్రద పరమాత్మన్ రాజన్ వా! [ఋచన్తి స్తువన్తీతి ఋచీషాః తాన్ మానయతీతి ఋచీషమః. ఋచ్ స్తుతౌ, బాహులకాదౌణాదిక ఈషన్ ప్రత్యయః.] **పరమజ్యాః** పరమాన్ ప్రబలాన్ ఆన్తరాన్ బాహ్యాంశ్చ శత్రూన్ జినాతి హినస్తీతి తథావిధః త్వమ్ అస్మాకమ్ **బ్రహ్మాణి** బ్రహ్మయజ్ఞాన్ **సవనాని** సోమయాగస్య ప్రాతర్మాధ్యన్దిన సాయంసవనాని చ **ఉప** ఉపాగచ్ఛ. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యథా జగదీశ్వరో నాస్తికాన్ పాపాన్ దణ్డయిత్వా ధర్మాత్మభిరాస్తికైశ్చ సఖ్యం విధాయ ధార్మికతాం పుష్ణాతి తథైవ నృపతిరపి కుర్యాత్. ॥ ౧ ॥

౧౪౮౨. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౨౭౨వ మంత్రమున పరమేశ్వరుని విషయములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచట విఘ్నములను తొలగించుకొనుటకు పరమాత్మ మరియు రాజును ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :- ఓ రాష్ట్ర ప్రజలారా! మీరు (విశ్వాసు సమత్సు) సకలదేవాసుర సంగ్రామములలో (నః) ప్రజలమగు మమ్మ (హవ్యమ్) ఆహ్వానించుకొనదగిన (ఇన్ద్రమ్) పరమాత్మ, లేక రాజును (ఆభూషత) స్వాగత గానములచే అలంకృతమొనర్చుకొనుడు (వృత్రహన్) విఘ్నవిదారకులు, పాపదళముల విధ్వంసకులకు (ఋచీషమ) స్తోతలకు మనస్సు నిచ్చునట్టి ఓ పరమేశ్వరా, లేక రాజా! (పరమజ్యాః)

ప్రబలమగు ఆంతరిక మరియు బాహ్యశత్రువులను నష్టమొనర్చు మీరు మాయొక్క (బ్రహ్మాణి) బ్రహ్మయజ్ఞములందు మరియు (సవనాని) సోమయాగముల ప్రాతఃకాల, మధ్యాహ్న మరియు సాయంకాలయజ్ఞములలో (ఉప) పాల్గొనుడు.॥ ౧ ॥

భావార్థము :- జగదీశ్వరు డెటుల నాస్తికులు, పాపులు మున్నగువారిని దండించి మరియు ధార్మికులు ఆస్తికులగువారితో మిత్రత్వము నొనర్చి ధార్మికత్వమును పోషణమొనర్చునో అటులనే రాజు కూడ చేయవలెను.॥ ౧ ॥

1492. Put on as your ornament in every field of battle (external as well as internal) the Adorable Lord and do O slaughterer of sins, Ever Victorious, Worthy of the highest praise, come with in our hearts to listen to Thy praises and prayers offered in our daily sacrifice. || 1 ||

౧౪౯౩. ఋషిః-నృమేధ పురుమేధౌ । దేవతా-ఇన్ద్రః ।

ఛన్దః-బార్హతః ప్రగాథః (సతోబృహతీ) । స్వరః-పఞ్చమః.

అథ పునః పరమాత్మా నృపతిశ్చ వర్ణ్యతే.

౨ ౩౧ ౨౩౧ ౨ర ౩౧౨ ౩౧
౧౪౯౩. త్వం దాతా ప్రథమో రాధసామస్యసి సత్య
౨ ౩౨ ౩ ౨ ౩ ౧
ఈశానకృత్ । తువిద్యుమ్నస్య యుజ్యా
౨ర ౩ ౨౩ ౧౨ ౩ ౨
వృణీమహే పుత్రస్య శవసో మహః ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౧౨ర ౩ ౨ ౩
ప.వి:- త్వమ్ । దాతా । ప్రథమః । రాధసామ్ । అసి । అసి । సత్యః । ఈ
౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౧ ౨ర
శానకృత్ - ఈశాన - కృత్ । తువిద్యుమ్నస్య । - తువి - ద్యుమ్నస్య । యుజ్యా।
౩ ౧౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨
ఆ । వృణీమహే । పుత్రస్య - పుత్ - త్రస్య । శవసః । మహః ॥ ౨ ॥

పదార్థః- హే ఇన్ద్ర పరమైశ్వర్యవన్ జగదీశ్వర రాజన్ వా! **త్వమ్ రాధసామ్** ఐశ్వర్యాణామ్ **ప్రథమః** శ్రేష్ఠః **దాతా** ప్రదాతా, **సత్యః** సత్యప్రియః, **ఈశానకృత్** దుర్గతానపి ఈశానాన్ అధీశ్వరాన్ కరోతీతి తథావిధః **అసి** వర్తసే. **తువిద్యుమ్నస్య** బహుధనస్య బహుకీర్తేర్వా, **శవసః పుత్రస్య** బలస్య సూనోః, అతిశయేన బలవతః ఇత్యర్థః, **మహః** మహతః తవ **యుజ్యా** యుజ్యం సఖ్యమ్. [అత్ర 'సుపాం సులుక్... అ... ౭ । ౧ । ౩౯' ఇత్యనేన ద్వితీయైకవచనస్య ఆకారాదేశః.] **ఆవృణీమహే** సమ్భజామహే ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరమదాతంరతిశయశక్తిశాలినః పరమాత్మనో నృపతేశ్చ సఖ్యం వృత్వా నిర్ధనా అపి ధనవన్తోఽకిఞ్చిత్కరా అపి బహుకర్మక్షమాః సేవకా అపి స్వామినో నిన్దితా అపి యశస్వినో జాయన్తే ॥ ౨ ॥

౧౪౯౩. ఈ మంత్రమందును పరమాత్మ మరియు రాజు వర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :- ఇంద్ర, అనగా పరమైశ్వర్యవంతులగు ఓ జగదీశ్వరా, లేక రాజా! (త్వమ్) మీరు (రాధసామ్) ఐశ్వర్యముల (ప్రథమః) శ్రేష్ఠమగు (దాతా) దాతలు (సత్యః) సత్యప్రేమికులు మరియు (ఈశానకృత్) ధర్మహీనులను కూడ ధనవంతులనుగ జేయువారై (అసి) ఉన్నారు. (తువిద్యుమ్నస్య) అపరిమిత ధనముల, లేక యశోవంతమగు (శవసః పుత్రస్య) బలమునకు పుత్రులు అనగా అతి శక్తిశాలురగు (మహః) మహనీయులగు మీయొక్క (యుజ్యా) మిత్రభావమును, సహయోగమును (వృణీమహే) మేము వరించుచుందుము.॥ ౨ ॥

భావార్థము :- పరమదాతలు అతి శక్తిశాలురగు పరమాత్మ మరియు రాజుయొక్క మైత్రిని స్వీకరించి నిర్ధనులుకూడ ధనవంతులు, ఏదైనను చేయుటయందు అసమర్థులు కూడ అనేక కార్యముల నొనర్చువారు, సేవకులు కూడ అధికారులు మరియు నిందితులుకూడ యశోవంతులు కాగలుగుదురు.॥ ౨ ॥

1493. O God! Thou art the First and the Best of all in giving bounteous gifts; True art Thou, giving lordly powers. We therefore ask what becomes the majesty of the possessor of abundant treasures, Purifier and Protector of great strength. || 2 ||

౧౪౯౪. ఋషిః - త్ర్యరుణత్రసదస్యూ । దేవతా-పవమానః సోమః ।
ఛన్దః - ఊర్ధ్వా బృహతీ । స్వరః-మధ్యమః.
తత్రాదౌ బ్రహ్మానన్దరసం వర్ణయతి.

```
            ౩ ౨      ౩ ౧   ౨     ౩  ౨ఉ          ౩క౨ర
౧౪౯౪.  ప్రత్నం పీయూషం పూర్వ్యం యదుక్థ్యం
            ౩  ౨     ౩ ౨ ౩౧        ౨ర
         మహో గాహోద్దివ ఆ నిరధుక్షత ।
            ౧౨ ౩ ౧      ౨ర      ౩   ౧౨
         ఇన్ద్రమభి జాయమానం సమస్వరన్ ॥ ౧ ॥
```

```
        ౩ ౨          ౩ ౧   ౨        ౩  ౨                    ౩క౨        ౩  ౨
ప.వి:- ప్రత్నమ్ । పీయూషమ్ । పూర్వ్యమ్ । యత్ । ఉక్థ్యమ్ । మహః ।
౩  ౨      ౩ ౨                ౩          ౧౨ర        ౩ ౨    ౧ ౨ర
గాహాత్ । దివః । ఆ । నిః । అధుక్షత । ఇన్ద్రమ్ । అభి । జాయమానమ్ । సమ్।
౩
అస్వరన్ ॥ ౧ ॥
```

పదార్థః-**యత్ ప్రత్నమ్** సనాతనమ్ **పూర్వ్యమ్** పూర్వైరనుభూతమ్, **ఉక్థ్యమ్** ప్రశంసనీయం చాస్తి తత్ **పీయూషమ్** పేయం బ్రహ్మానన్దామృతమ్ **మహః** మహతః, **గాహాత్** గహనాత్, **దివః** ద్యోతమానాత్ పరమేశ్వరాత్ **ఆ నిరధుక్షత** ఉపాసకా జనాః ఆభిముఖ్యేన నిర్దుహన్తి. **ఇన్ద్రమ్ అభి** జీవాత్మానం ప్రతి **జాయమానమ్** ఉత్పద్యమానం తమ్, తే ఉపాసకా జనాః **సమస్వరన్** సంస్తువన్తి ॥ ౧ ॥

భావార్థః-**పరబ్రహ్మణః సకాశాజ్జీవాత్మానం ప్రతి పరిస్రవన్నానన్దరస ఉపాసకైః సస్వాగత గానమభినన్ద్యతే॥ ౧ ॥**

౧౪౯౪. ఈ మొదటిమంత్రములో బ్రహ్మానందరసమును గురించి వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(యత్) ఎవరు (ప్రత్నమ్) సనాతనులగు (పూర్వ్యమ్) పూర్వజుల అనుభూతిని మరియు (ఉక్థ్యమ్) ప్రశంసనీయులో, అట్టి (పీయూషమ్) పానమొనర్చదగిన బ్రహ్మానందరూప అమృతమును (మహః) గొప్ప (గాహాత్) గహనమగు (దివః) ప్రకాశమయమైన పరమేశ్వరునిచే (ఆ నిరధుక్షత) ఉపాసకులు పితుకుకొని పొందుచుందురు. (ఇన్ద్రమ్ అభి) జీవాత్మయెడ (జాయమానమ్) ఉత్పన్నమగుచు ఆయన (తే) అట్టి ఉపాసకులు (సమస్వరన్) ఉత్తమరీతిలో స్తుతించుచుందురు.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-పరమాత్మవద్దినుండి జీవాత్మవైపునకు ప్రవహించుచుండు ఆనందరసమును ఉపాసకులు స్వాగతగానముల ద్వారా అభినందించుచుందురు.॥ ౧ ॥

1494. When devotees realise from their divine (pure) heart God Who is like Eternal Nectar Primeval and Praise worthy as a result of deep meditation or with their inner eyes turned to Him, then they lift up their voice in His praise, as He is manifest within them. || 1 ||

౧౪౯౫. ఋషిః - త్ర్యరుణత్రసదస్యూ । దేవతా - పవమానః సోమః ।

ఛన్దః - ఊర్ధ్వా బృహతీ । స్వరః-మధ్యమః.

అథ పునస్తమేవ విషయమాహ.

౧౪౯౫.
2 3 2 3 1 2 3
ఆదీం కే చిత్ పశ్యమానాస ఆప్యం
3 1 2 3 2 3 క 2 ర
వసురుచో దివ్యా అభ్యనూషత ।
3 1 2 ర 3 1 2
దివో న వారం సవితా వ్యూర్ణుతే ॥ ౨ ॥

ప.వి:- ఆత్ । ఈమ్ । కే । చిత్ । పశ్యమానాసః । ఆప్యమ్ । వసురుచః - వసు -రుచః । దివ్యాః । అభి । అనూషత । దివః । న । వారమ్ । సవితా । వి। ఊర్ణుతే ॥ ౨ ॥

పదార్థః- ఆత్ తదనన్తరమ్, యదా పరబ్రహ్మణః సకాశాత్ ప్రస్రవన్ బ్రహ్మానన్దరసో జీవాత్మానం ప్రాప్నోతి తదేత్యర్థః. అస్య **ఆప్యమ్** స్వాత్మనా సహ బన్ధుత్వమ్ **పశ్యమానాసః** వీక్షమాణాః, **వసురుచః** వసువత్ అగ్నివిద్యుదాదిత్యవద్ రుక్ కాన్తిర్యేషాం తే, తేజస్వినః **కేచిత్** కేచన **దివ్యాః** దివి ద్యోతమానే పరబ్రహ్మణి సాధవః పరబ్రహ్మసాక్షాత్కారనిపుణా ఉపాసకాః ఇత్యర్థః **ఈమ్** ఏనం బ్రహ్మానన్దరసమ్ **అభ్యనూషత** అభిస్తువన్తి. **సవితా** సూర్యః **దివః న వారమ్** ఆకాశస్య బాలం శిశుం చన్ద్రమసం యథా స్వప్రకాశేన **వ్యూర్ణుతే** ఆచ్ఛాదయతి, తథైవ **సవితా** రసాభిషోతా సోమః పరమేశ్వరః తాన్ ఉపాసకాన్ **వ్యూర్ణుతే** ఆనన్దరసేన ఆచ్ఛాదయతి. [వారం బాలమ్ వబయోరలయోశ్చాభేదత్వాత్.] ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యథా సూర్యప్రకాశే న చన్ద్రః స్నాతి, తథైవ పరమాత్మన ఆనన్దరసేన జీవః ॥౨॥

౧౪౯౫. ఈ మంత్రమునందును మరల పై విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(ఆత్) పరమాత్మవద్దినుండి ప్రవహించునట్టి బ్రహ్మానందరసము జీవాత్మకు ప్రాప్తించుచుండును. ఆ తరువాత ఈ బ్రహ్మానందముయొక్క (ఆప్యమ్) తమతో బంధుత్వమును (పశ్యమానాసః) చూచుచు (వసురుచః) అగ్ని, విద్యుత్తు మరియు ఆదిత్యునివంటి కాంతిగల తేజస్వి (కేచిత్) ఎవ్వరును (దివ్యాః) దీప్తిమంతుడగు బ్రహ్మను సాక్షాత్కారమొనర్చుకొనుటయందు నిపుణుడగు ఉపాసకుడు (ఈమ్) ఈ బ్రహ్మానందరసమును (అభ్యనూషత) స్తుతించుచుందురు (సవితా) సూర్యుడు (దివః న వారమ్) ఆకాశముయొక్క ముద్దుబిడ్డయగుచంద్రుని తన ప్రకాశముచే (వ్యూర్ణుతే) ఆచ్ఛాదితమొనర్చు చుండునో అటులనే (సవితా) రసముయొక్క ప్రవాహకుడగు సోమపరమేశ్వరుడు అట్టి ఉపాసకులను (వ్యూర్ణుతే) ఆనందరసముతో కప్పివేయుచుండును.॥ ౨ ॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.॥ ౨ ॥

భావార్థము :-సూర్యుని ప్రకాశముచే చంద్రు డెటుల స్నానమాడుచుండునో, అటులనే పరమాత్మయొక్క ఆనందరసముచే జీవాత్మ జలకము లాడుచుండును.॥ ౨ ॥

1495. When God Who is the Creator of the world and Worthy of attainment, dispels the darkness of their ignorance, as the sun dispels external darkness, some beautifully radiant, enlightened wise devotees seeing Him with inner eyes of wisdom, glorify Him and proclaim their kinship with Him. || 2 ||

౧౪౯౬. ఋషిః - త్ర్యరుణత్రసదస్యూ । దేవతా - పవమానః సోమః ।

ఛన్దః - ఊర్ధ్వా బృహతీ । స్వరః-మధ్యమః.

అథ పరమేశ్వరస్య మహిమానమాహ.

౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨
౧౪౯౬. అధ యదిమే పవమాన రోదసీ ఇమా చ విశ్వా భువనాభి

3 ౧ ౨ 3 ౨ఉ 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర
మజ్మనా । యూథే న నిష్ఠా వృషభో వి రాజసి ॥ 3 ॥

౧౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3
ప.వి:- అధ । యత్ । ఇమేఇతి । పవమాన । రోదసీ ఇతి । ఇమా । చ ।
౧౨ర ౧౨ర 3 ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨ 3 ౨
విశ్వా । భువనా । అభిమజ్మనా । యూథే । న । నిష్ఠాః - నిః - స్థాః । వృషభః ।
3
వి । రాజసి ॥ 3 ॥

పదార్థః- **అధ** అథ, హే **పవమాన** గతిమయ, క్రియాశీల పరమాత్మన్! [పవతేగతికర్మా. నిఘం ...౨ । ౧౪.] త్వమ్ **యత్** యదా **ఇమేరోదసీ** ఏతే ద్యావాపృథివ్యౌ **ఇమా చ** ఇమాని చ **విశ్వా భువనా** సర్వాణి భువనాని **మజ్మనా** బలేన [మజ్మన్ ఇతి బలనామ. నిఘం ...౨ । ౯.] **అభి** అభిభవసి, తదా **యూథే న** యథా గోయూథే **నిష్ఠాః** నిష్ఠితః **వృషభః** వృషభః విరాజతి. [సుపాం సులుక్... అ. ౭ । ౧ । 3౯ సోరాకారాదేశః.] తథా, త్వమ్ **వి రాజసి** విశేషేణ శోభసే ॥ 3 ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః ॥ 3 ॥

భావార్థః-యథా గోయూథే వృషభః మహత్త్వేన పృథక్ శోభతే తథైవ బ్రహ్మాణ్డస్య లోకలోకాన్తరాణాం మధ్యే జగత్స్రష్టా పరమేశః సర్వాతిశాయినా మహిమ్నా పృథక్ భాసతే. ॥ 3 ॥

౧౪౯౬. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ మహిమనుగూర్చి వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(అధ) మరియు (పవమాన) క్రియాశీలుడవగు ఓ పరమేశ్వరా! (యత్) ఎపుడు (ఇమే రోదసీ) ఈ ద్యులోకము మరియు భూలోకములను (ఇమా చ) మరియు ఈ (విశ్వా భువనా) సమస్తభువనములను నీ (మజ్మనా) బలముతో (అభి) పరాజయమొనర్చుదువో, అపుడు (యూథే న) గోవులమందలో (నిష్ఠాః) నున్న (వృషభా) ఆంబోతు ఎటుల శోభను పొందుచుండునో అటులనే నీవు (విరాజసి) శోభను పొందుచుందువు.॥ 3 ॥

దీనిలో ఉపమాలంకారము కలదు.॥ 3 ॥

భావార్థము :- ఆవులమందలోని ఆంబోతు ఎటుల తన మహత్వకారణమున ప్రత్యేక శోభను పొందుచుండునో అటులనే బ్రహ్మాండముయొక్క లోకలోకాంతరముల మధ్య జగత్స్రష్టయగు పరమేశ్వరుడు తన సర్వాధికమహిమ కారణమున ప్రత్యేకముగ భాసిల్లుచుండును.॥ 3 ॥

1496. Thou O Purifying God! art above this earth and heaven and all worlds in Thy glorious might (pervading them all). Thou shiniest like a bull supreme among the herd. || 3 ||

౧౪౯౭. ఋషిః - శునఃశేప ఆజీగర్తిః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౨౮ క్రమాఙ్కే పరమేశ్వరం సమ్బోధితా.

అత్ర జగదీశ్వర ఆచార్యశ్చ సమ్బోధ్యతే.

౧౪౯౭. ఇమము షు త్వమస్మాకం సనిం గాయత్రం

నవ్యాంసమ్ । అగ్నే దేవేషు ప్ర వోచః ॥ ౧ ॥

ప.వి:- ఇమమ్ - ఉ । సు । త్వమ్ । అస్మాకమ్ । సనిమ్ । గాయత్రమ్। నవ్యాంసమ్ । అగ్నే । దేవేషు । ప్ర । వోచః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** విద్వన్ జగదీశ్వర ఆచార్య వా! **త్వమ్ ఉ** త్వం ఖలు **ఇమమ్** ఏతమ్ **అస్మాకం సనిమ్** అస్మభ్యం బహుబోధనప్రదమ్ **నవ్యాంసమ్** నిత్యనవీనతరమ్ **గాయత్రమ్** గాయత్ర్యాది - ఛన్దస్కం వేదజ్ఞానం గాయత్రం సామ వా **దేవేషు** దివ్యగుణేషు సత్పాత్రేషు **సు ప్రవోచః** సమ్యగ్ ఉపదిశసి. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యథా సృష్ట్యాదౌ జగదీశ్వరోఽగ్ని వాయ్వాదిత్యాఙ్గిరసామృషీణాం హృదయే వేదచతుష్టయీం ప్రేరయతి తథైవ గురవ ఇదానీం తనాన్ సత్పాత్రభూతాన్ శిష్యాన్ వేదజ్ఞానముపదిశేయుః. ॥ ౧ ॥

౧౪౯౭. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౨౮వ మంత్రము. అచ్చట పరమాత్మను సంబోధించబడియున్నది. ఇచ్చట జగదీశ్వరుని మరియు ఆచార్యునిగూర్చి సంబోధించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(అగ్నే) విద్వాంసులగు ఓ పరమేశ్వరా! (త్వమ్ ఉ) నీవు (ఇమమ్) ఈ (అస్మాకం సనిమ్) మాకు గొప్ప బోధ నొనర్చునట్టి (గాయత్రమ్) గాయత్రిమున్నగు ఛందములతో గూడిన వేదజ్ఞానమును, లేక గాయత్రినామక సామములను (దేవేషు) దివ్యగుణములుగల సత్పాత్రులందు (సు ప్రవోచః) ఉత్తమరీతిలో ఉపదేశమొనర్చెదరు.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-సృష్ట్యాదియం దెటుల జగదీశ్వరుడు అగ్ని, వాయువు, అదిత్య, అంగిర నామములు గల ఋషులహృదయములలో నాలుగు వేదములను ప్రేరణ యొనర్చినాడో, అటులనే గురువులు నేటికాలమందలి సత్పాత్రులగు శిష్యులకు వేదజ్ఞానము నుపదేశించుచుందురు.॥ ౧ ॥

1497. O God : Thou graciously grantest to seers this Vedic wisdom which is worthy of being attained, which protects from all calamities and which is excellent. Grant this unto us. This Vedic Knowledge which Thou very kindly givest to the seers in the beginning of creation is for the welfare of all and all are therefore entitled to acquire it. || 1 ||

౧౪౯౮. ఋషిః - శునఃశేప ఆజీగర్తిః । దేవతా - అగ్నిః ।

ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ పునః జగదీశ్వరమాచార్యం చ ప్రాహ.

౧౪౯౮. విభక్తా౩సి౧ చిత్రభానో౨ సిన్ధో౩ ర్ఊర్మా౧౨ ఉపా౩క౧ ఆ౨ ౩ ౨ ।
సద్యో౩౨ దాశుషే౩౧౨ క్షరసి ॥ ౨ ॥

ప. విః- విభక్తా - వి - భక్తా । అసి । చిత్రభానో - చిత్ర - భానో । సిన్ధోః । ఊర్మౌ । ఉపాకే । ఆ । సద్యః - స - ద్యః । దాశుషే । క్షరసి ॥ ౨ ॥

పదార్థః- **ప్రథమః** పరమాత్మపరః. హే **చిత్రభానో** అద్భుతతేజస్క అగ్నే పరమాత్మన్! త్వమ్ **విభక్తా అసి** స్వకీయస్య తేజసః అన్యేషు సూర్యాదిపదార్థేషు విభాజయితా అసి. త్వమ్ **సిన్ధోః** సముద్రస్య నద్యాః వా **ఊర్మౌ** తరంగే విద్యసే. **ఉపాకే** సర్వేషాం సమీపే **ఆ** ఆగతోఽసి. [ఉపాకే ఇతి అన్తికనామ. నిఘం ౨ । ౧౬.] త్వమ్ **దాశుషే** ఆత్మసమర్పకాయ ఉపాసకాయ **సద్యః** శీఘ్రమేవ **క్షరసి** ఆనన్దం స్రావయసి.

ద్వితీయః ఆచార్యపరః. హే **చిత్రభానో** అద్భుతవిద్యాప్రకాశమయ విద్వన్ ఆచార్య! త్వమ్ **విభక్తా అసి** విద్యాయాః అన్యేషు విభాజయితా విద్యసే. **సిన్ధోః ఊర్మౌ ఉపాకే** నద్యాః ఊర్మిమయస్య ప్రవాహస్య నికటే **ఆ** గురుకులాశ్రమం సంస్థాప్య ఆతిష్ఠసి. తత్ర చ **సద్యః** శీఘ్రమ్ **దాశుషే** ఆత్మసమర్పకాయ శిష్యాయ **క్షరసి** విద్యాం వర్షసి. ॥ ౨ ॥

అత్ర శ్లేషాలఙ్కారః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యథా జగదీశ్వరః సర్వం వస్తుజాతం స్వప్రజాసు విభజతి తథైవ గురవః సర్వావిద్యాః శిష్యేషు విభజేరన్. ॥ ౨ ॥

౧౪౯౮. ఈ మంత్రములో మరల జగదీశ్వరుడు మరియు ఆచార్యుల విషయము కలదు.

పదార్థము :-మొదట పరమాత్మ పక్షములో:- (చిత్రభానో) అద్భుత తేజస్సుగల, అగ్నినామకుడవగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (విభక్తా అసి) నీ తేజమును ఇతర సూర్యుడు మున్నగు పదార్థములందు పంచివేయువాడవు. నీవు (సిన్ధోః) సముద్రములు మరియు నదుల (ఊర్మౌ) తరంగములందు విద్యమానమై యున్నావు. నీవు (ఉపాకే) అందరి సమీపమునందే (ఆ) విరాజిల్లుచున్నావు. నీవు (దాశుషే) ఆత్మసమర్పణకర్తలగు ఉపాసకులకు (సద్యః) నేడే (క్షరసి) ఆనందమును స్ఫుర్శింపజేయుదువు.

రెండవది ఆచార్యుల పక్షములో:- (చిత్రభానో) అద్భుతమగు విద్యాప్రకాశముచే పూర్ణుడవగు విద్వాన్ ఆచార్యా! (విభక్తా అసి) ఇతరులకు విద్యను పంచి ఇచ్చువాడవు (సిన్ధోః ఊర్మౌ ఉపాకే) నదుల తరంగముల సమీపమున (ఆ) గురుకుల ఆశ్రమమును స్థాపించి నివసించెదవు. మరియు అచ్చట (సద్యః) త్వర త్వరగా (దాశుషే) ఆత్మసమర్పణ శిష్యులకొరకు (క్షరసి) విద్యను వర్షింపజేయుదువు.॥ ౨ ॥

ఈ మంత్రములో శ్లేషాలంకారము గలదు.॥ ౨ ॥

భావార్థము :- ఎటుల పరమేశ్వరుడు పదార్థముల నన్నింటిని తన ప్రజలలో విభాజన మొనర్చుచుండునో, అటులనే ఆచార్యులగు గురువులు సమస్త విద్యలను తమ శిష్యులలో పంచివేయుదురు.॥ ౨ ॥

1498. O Resplendent God! Thou art the Distributor of wealth, and as a wave of the sea opposite to the mouth of river sends into is a portion of its waters, so now Thou rainest happiness on the person who surrenders himself to Thee. || 2 ||

౧౪౯౯.ఋషిః - శునఃశేప ఆజీగర్తిః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః-షడ్జః.

అథ జగదీశ్వర ఆచార్యశ్చ ప్రార్థ్యతే.

౧ ౨ ౩౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
౧౪౯౯. ఆ నో భజ పరమేష్వా వాజేషు మధ్యమేషు ।
౨౩ ౨౩ ౧౨
శిక్షా వస్వో అన్తమస్య ॥ ౩ ॥

ప.వి:- ఆ । నః । భజ । పరమేషు । ఆ । వాజేషు । మధ్యమేషు । శిక్షా । వస్వః । అన్తమస్య ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే అగ్నే! హే విద్వన్ పరమాత్మన్ ఆచార్య వా! త్వమ్ **పరమేషు** పరావిద్యాజన్యేషు ఉచ్చ్యేషు **వాజేషు** విజ్ఞానేషు **నః ఆభజ** అస్మాన్ భాగినః కురు, **మధ్యమేషు** అపరావిద్యాజన్యేషు మధ్యమేషు **వాజేషు** విజ్ఞానేషు **ఆభజ** భాగినః కురు. కిఞ్చ **అన్తమస్య** త్వదన్తికే విద్యమానస్య **వస్వః** సకలస్య ఐశ్వర్యస్యాపి **శిక్షా** ప్రదానం కురు. [శిక్షతిర్దానకర్మా. నిఘం ...3 ।20.] ॥ 3 ॥

భావార్థః-పరమేశ్వరస్య కృపయా యోగ్యైర్గురుభిః శిక్షణేన చ సర్వే జనాః 'అథ పరా యయా తదక్షరమధిగమ్యతే' (ము... 1।5) ఇత్యాఖ్యాం పరావిద్యాం, 'తత్రాపరా ఋగ్వేదో యజుర్వేదః సామవేదోఽథర్వవేదః శిక్షా కల్పో వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛన్దో జ్యోతిషమితి' (ము... 1 । 5) ఇత్యాఖ్యామపరావిద్యాం చ, సకలం రజతహిరణ్యమణిముక్తాదిరూపం ధనం చ విన్దేయుః. ॥ 3 ॥

1499. ఈ మంత్రములో జగదీశ్వరుడు మరియు ఆచార్యులతో ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :- ఓ అగ్నే! ప్రకాశవంతులగు పరమాత్మా మరియు ఆచార్యులారా! మీరు (పరమేషు) పరా విద్యచే ఉత్పన్నమగునట్టి ఉన్నత (వాజేషు) విజ్ఞానములలో (నః ఆ భజ) మమ్ము భాగస్థులనుగ నొనర్చుడు (మధ్యమేషు) అపరావిద్యచే ఉత్పన్నమగునట్టి మధ్యమమగు (వాజేషు) విజ్ఞానములందు (ఆ భజ) భాగస్థులనుగ జేయుడు. మరియు (అన్తమస్య) మీ వద్దగల (వస్వః) సకల ఐశ్వర్యములను (శిక్ష) శిక్షణనుకూడ దానమొనర్చుడు.॥ 3 ॥

భావార్థము :-పరావిద్యయనగా, దేనిచే అనగా పరమేశ్వరుని కృప మరియు యోగ్యులగు గురువుల శిక్షణచే అందరకు అవినాశియగు పరమేశ్వరుని ప్రాప్తికలుగునో అదియే పరావిద్యయనబడును. (ము.1-5) ఇట్టి లక్షణముగల పరావిద్యను ఋగ్వేదము, యజుర్వేదము, సామవేదము, అథర్వవేదము, శిక్ష, కల్పము, వ్యాకరణము, నిరుక్తము, ఛందము, జ్యోతిష్యము. (ము.1-5) ఇట్టి లక్షణములుగల అపరావిద్యను మరియు సమస్త వెండి, బంగారము, మణులు, మౌక్తికములు మున్నగు ధనములను పొందవలెను.॥ 3 ॥

1499. O God! give us a share of the spiritual wealth of wisdom which is most high, a share of material wealth which is most near to us and a share of wealth that is between, belonging to physico - spiritual region. || 3 ||

౧౫౦౦. ఋషిః - వత్సః కాణ్వః । దేవతా - ఇన్ద్రః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౧౫౨ క్రమాఙ్కే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర మానవః స్వోపలబ్ధిం వర్ణయతి.

3 2 ఉ 3 1 2 ర 3 2 3 1 2 3 1 2
౧౫౦౦. అహమిద్ధి పితుష్పరి మేధామృతస్య జగ్రహ ।
3 1 2 ర
అహం సూర్య ఇవాజని ॥ ౧ ॥

3 2 3 2 1 2 ర 3 2 3 1 2 3 1 2
ప. విః- అహమ్ । ఇత్ - హి । పితుః । పరి । మేధామ్ । ఋతస్య । జగ్రహ ।
3 2 1 2 ర 3
అహమ్ । సూర్యః । ఇవ । అజని ॥ ౧ ॥

పదార్థః- **అహమ్** జనః **ఇత్ హి** నిశ్చయేన **పితుః పరి** పాలకాత్ పితుః, ఆచార్యాత్ పరమేశ్వరాచ్చ **ఋతస్య** సత్యజ్ఞానస్య సత్యాచరణస్య చ **మేధామ్** బుద్ధిమ్ **జగ్రహ** గృహీతవానస్మి. **అహమ్** ప్రాప్తసత్యజ్ఞానాచరణో జనః **సూర్యః ఇవ** ఆదిత్య ఇవ సర్వోన్నతః ప్రకాశవాన్ ప్రకాశకశ్చ **అజని** జాతోఽస్మి. ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యే మాతాపిత్రోరాచార్యస్య చ సకాశాత్ పరమేశ్వరప్రేరణయా చ సర్వా విద్యాః సదాచారం చ శిక్షిత్వా తాన్ యథాయోగ్యం సత్కుర్వన్తి పూజయన్తి చ అన్యాంశ్చ విద్యాః సదాచారం చ శిక్షయన్తి తే ప్రశంసితా భవన్తి. ॥ ౧ ॥

(పితుః) పితుస్వరూపాత్పరమాత్మనః "త్వం హి నఃపితావసో" ఋ.౮-౬౮౧౧ ఇత్యాది మంత్రోక్తరీత్యా (ఋతస్య) సత్యస్య ఋతమితి సత్యనామ (నిఘం. 3 । ౧౦) ||1||

౧౫౦౦. ఈ మొదటి మంత్రములో పూర్వార్చికయందలి ౧౫౨వ మంత్రముపై మరియు ఇచ్చట కూడ మనుష్యులు తమ ఉపలబ్ధినిగురించినవర్ణన కలదు.

పదార్థము :-(అహమ్) నేను (ఇత్ హి) నిశ్చయముగనే (పితుః పరి) పాలనకర్తయగు తండ్రి, ఆచార్యుడు, లేక పరమేశ్వరునిచే (ఋతస్య) సత్యజ్ఞానము మరియు సత్యాచరణయొక్క (మేధామ్) బుద్ధిని (జగ్రహ) గ్రహించుకొన్నాను (అహమ్) సత్యజ్ఞానము లేక సత్యాచరణప్రాప్తియందు నేను (సూర్యః ఇవ) సూర్యునివలె సర్వోన్నతమగు ప్రకాశవంతుడను మరియు ప్రకాశకుడను (అజని) ఐపోయినాను.॥ ౧ ॥

దీనియందు ఉపమాలంకారము కలదు.॥ ౧ ॥

భావార్థము:- తల్లి, తండ్రి, లేక ఆచార్యులవద్దినుండి మరియు పరమేశ్వరుని ప్రేరణచే సకలవిద్యలు మరియు సదాచారములను నేర్చుకొని విద్వాంసులైనవారిని యథాయోగ్యముగ సత్కారము మరియు పూజన మొనర్చెదరో, ఇతరులకు విద్యలు మరియు సదాచారములను నేర్పుచుందురో వారు ప్రశంసనీయులగుదురు.॥ ౧ ॥

1500. Metrical Translation :-
Acquiring deep wisdom from the father
The Source of Knowledge and Truth
I have become like the sun
And can be defeated by none. II1II

౧౫౦౧. ఋషిః – వత్సః కాణ్వః । దేవతా – ఇన్ద్రః । ఛన్దః – గాయత్రీ । స్వరః – షడ్జః.

అథ పునః స ఏవ విషయో వర్ణ్యతే.

౩ ౨ ౩౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨
౧౫౦౧. అహం ప్రత్నేన జన్మనా గిరః శుమ్భామి కణ్వవత్ ।
౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨
యేనేన్ద్రః శుష్మమిద్దధే ॥ ౨ ॥

౩ ౨ ౩౧ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర
ప. వి:– అహమ్ । ప్రత్నేన । జన్మనా । గిరః । శుమ్భామి । కణ్వవత్ । యేన ।
౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨
ఇన్ద్రః । శుష్మమ్ । ఇత్ । దధే ॥ ౨ ॥

పదార్థః-అహమ్ మహత్వాకాంక్షీ జనః **ప్రత్నేన జన్మనా** ఆచార్యసకాశాత్ ప్రాప్తేన శ్రేష్ఠేన జనుషా **కణ్వవత్** మేధావీ విద్వానివ **గిరః** స్వకీయా వాచః **శుమ్భామి** సత్యభాషణేన అలఙ్కరోమి. [శుమ్భ శోభార్థే, తుదాదిః.] **యేన** యస్మాత్ **ఇన్ద్రః** మదీయో జీవాత్మా **శుష్మమ్ ఇత్** బలమేవ **దధే** ధారయతి. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- ఆచార్యస్య సావిత్ర్యాశ్చ సకాశాద్ ద్వితీయం జన్మ గృహీత్వా ద్విజః సన్ యో మనసా వాచా కర్మణా చ సత్యమేవానుతిష్ఠతి స పవిత్రాత్మా సబలాత్మా చ సర్వైః సత్క్రియతే. ॥ ౨ ॥

౧౫౦౧. ఈ మంత్రమునందును మరల పై విషయమే కలదు.

పదార్థము :-(అహమ్) మహత్వాకాంక్షినగు నేను (ప్రత్నేన జన్మనా) ఆచార్యులవద్దినుండి పొందిన శ్రేష్ఠమగు జన్మముద్వారా (కణ్వవత్) మేధావియగు విద్వాంసునివలె (గిరః) నా వాణులను

(శుమ్భామి) సత్యభాషణముచే అలంకృతమొనర్చెదను. (యేన) దేనిచే (ఇన్ద్రః) నా జీవాత్మ (శుష్మమ్ ఇత్) బలమునుమాత్రమే (దధే) ధారణమొనర్చును.॥ ౨ ॥

భావార్థము :-ఆచార్యులు మరియు సావిత్రి మాతవద్దనుండి రెండవజన్మను పొందినవారు ద్విజులుగనై మనస్సు, వాణి మరియు కర్మద్వారా సత్యమును మాత్రమే అనుష్ఠించువారు పవిత్రాత్మగలవారు మరియు పుష్టివంతమగు ఆత్మగలవారుగనై అందరిచే సత్కారమును పొందుచుందురు.॥ ౨ ॥

1501. As a result of the knowledge gained in previous birth, I beautify my songs like a genius person, by which my soul puts on its mighty strength. (There is clear reference to the doctrine of Re-birth which some Western Scholars deny.) || 2 ||

౧౫౦౨. ఋషిః – వత్సః కాణ్వః । దేవతా – ఇన్ద్రః । ఛన్దః – గాయత్రీ । స్వరః–షడ్జః.

అథ స్తోతా స్వాభిప్రాయమాహ.

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
౧౫౦౨. యే త్వామిన్ద్ర న తుష్టువురృషయో యే చ తుష్టువుః ।
౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
మమేద్ వర్ధస్వ సుష్టుతః ॥ ౩ ॥

౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨
ప. వి:– యే । త్వామ్ । ఇన్ద్ర । న । తుష్టువుః । ఋషయః । యే । చ । తుష్టువుః ।
౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩
మమ । ఇత్ । వర్ధస్వ । సుష్టుతః – సు – స్తుతః ॥ ౩ ॥

పదార్థః-హే **ఇన్ద్ర** పరమైశ్వర్యవన్ న దోషహన్తః సర్వాన్తర్యామిన్ జగదీశ్వర! **యే** నిరీశ్వరవాదినః **త్వామ్** భవన్తమ్ **న తుష్టువుః** న స్తువన్తి, **యే చ ఋషయః** యే చ తత్త్వదర్శినః వేదార్థవిదః త్వత్స్వరూపద్రష్టారః **తుష్టువుః** మహిమవర్ణనేన త్వాం స్తువన్తి, తే స్వేచ్ఛానురూపం కామం వ్యవహరన్తు. **మమ** మదీయేన తు స్తోత్రేణ **సుష్టుతః** సమ్యగారాధితః త్వమ్ మమాన్తరాత్మని **వర్ధస్వ ఇత్** వృద్ధిమేవ గచ్ఛ. ॥ ౩ ॥

భావార్థః- కేచిద్ బ్రువన్తి పరమేశ్వరో నామ కశ్చిన్నాస్త్యేవ, అస్తి చేదుపేక్షణీయ ఇతి. కామం తే తం నాభిష్టువన్తు. మమ తు జీవననౌకాయాః స ఏవ కర్ణధార ఇతి ముహుర్ముహుస్తం వన్దేఽభినన్దయే చ. ॥ ౩ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే జీవాత్మనః పరమాత్మనో బ్రహ్మానన్దరసస్య నృపతేరాచార్యస్య స్తోతుశ్చ విషయస్య వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిరస్తి.

౧౫౦౨. ఈ మంత్రములో స్తోత తన అభిప్రాయమును వెలిబుచ్చుచున్నాడు.

పదార్థము :- (ఇన్ద్ర) పరమైశ్వర్యవంతుడవు, దోషములను తొలగించువాడవు. సర్వాంతర్యామివగు ఓ జగదీశ్వరా! (యే) ఏ నిరీశ్వరవాదులు (త్వామ్) నీయొక్క (న తుష్టువుః) స్తుతులనొనర్చకుందురో (యే చ ఋషయః) మరియు ఏ తత్త్వదర్శులు, వేదార్థవేత్తలు నీ స్వరూపమును సాక్షాత్కారమొనర్చు విద్వాంసులు (తుష్టువుః) నీ మహిమలద్వారా నీ స్తుతి యొనర్చుచుందురో వారు తమ ఇచ్ఛానుసారము ఎట్టి వ్యవహారముల నొనర్చినను (మమ) నా స్తోత్రములవల్ల (సుష్టుతః) ఉత్తమరీతిలో ఆరాధించబడిన నీవు నా అంతరాత్మయందు (వర్ధస్వ ఇత్) అవశ్యముగ వృద్ధిని పొందుచుందువు.॥ 3 ॥

భావార్థము :- 'పరమేశ్వరు డను ప్రత్యేక వస్తు వేదియును లేదు. ఒకవేళ ఉండియున్నను యది ఉపేక్షించదగినదే' యని కొందరందురు. అట్టివా రాతని స్తుతియొనర్చకుండినను నా జీవితనౌకకు మాత్రము ఆయనయే కర్ణధారి. కావున నేను నిరంతరము ఆయన సంస్మరణ నొనర్చుచుందును. మరియు అభినందన మొనర్చుచుందును.॥ 3 ॥

ఈ ఖండములో జీవాత్మ, పరమాత్మ, రాజు, ఆచార్యులు మరియు స్తోతల విషయ వర్ణనయుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదునాల్గవ అధ్యాయమునందలి మొదటి ఖండము ముగిసినది.

1502. O God! Who ever do not praise Thee and who so ever like the seers praised Thee, (It does not matter at all.) Thou art perfect may Thy Kingdom grow mighty when praised by me. (May I have the power of turning even the atheists into Thy devotees) || 3 ||

★★★

౧౫౦౩. ఋషిః - అగ్నిస్తాపసః । దేవతా - విశ్వేదేవాః । ఛన్దః - అనుష్టుప్ । స్వరః - గాన్ధారః.

తత్రాద్యే మన్త్రేఽగ్ని నామ్నా జగదీశ్వరం ప్రార్థయతే.

౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౫౦౩. అగ్నే విశ్వేభిరగ్నిభిర్జోషి బ్రహ్మ సహస్కృత ।
౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
యే దేవత్రా య ఆయుషు తేభిర్నో మహయా గిరః ॥౧॥

౧౨ర ౧౨ర ౩౧ ౨ ౧ ౨ర ౧౨ర ౩
ప.వి:- అగ్నే । విశ్వేభిః । అగ్నిభిః । జోషి । బ్రహ్మ । సహస్కృత - సహః - కృత । యే । దేవత్రా । యే । ఆయుషు । తేభిః । నః । మహయ । గిరః ॥౧॥

పదార్థః-హే **సహస్కృత** సహసా ధ్యానబలేన కృత ఆవిష్కృత, **అగ్నే** విశ్వవన్ద్య పరమాత్మన్! త్వమ్ **విశ్వేభిః** సమస్తైః **అగ్నిభిః** తేజోభిః సహ **బ్రహ్మ** అస్మాకం అన్తరాత్మానమ్ **జోషి** జుషస్వ. **యే** యే అగ్నయః తేజాంసి **దేవత్రా** దేవేషు ప్రకాశకేషు విద్యుత్సూర్యాదిషు సన్తి **యే** యే చాగ్నయః తేజాంసి **ఆయుషు** మనుష్యేషు సన్తి **తేభిః** తైః **నః** అస్మాకమ్ **గిరః** వాచః **మహయ** మహిమాన్వితాః కురు. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరమాత్మనా యేఽగ్నయో రచితాః సన్తి తేభ్యస్తేజస్తత్త్వం గృహీత్వా వయం స్వకీయాని వాఙ్మనోబుద్ధ్యాత్మాదీని తేజోవన్తి కుర్యామ. ॥ ౧ ॥

౧౫౦౩. ఈ మంత్రములో అగ్నినామముద్వార జగదీశ్వరుని ప్రార్థనయొనర్చబడినది.

పదార్థము :-(సహస్కృతః) ధ్యానబలముచే ప్రకటించుకొనదగిన (అగ్నే) విశ్వబంధువగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (విశ్వేభిః) సకల (అగ్నిభిః) తేజములతోగూడ (బ్రహ్మ) మా అంతరాత్మను (జోషి) చేరుము (యే) ఏ తేజము (దేవత్రా) ప్రకాశవంతమగు విద్యుత్తు, సూర్యుడు మున్నగువానియందు విరాజిల్లుచుండునో మరియు (యే) ఏ తేజము (ఆయుషు) మనుష్యులందు కలదో (తేభిః) దానిచే (నః) మాయొక్క (గిరః) వాణులను (మహయ) మహిమాన్వితమొనర్చుము.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-పరమేశ్వరు డే అగ్నులను రచించినాడో వానినుండి తేజస్తత్త్వమును తీసికొని మనము మన వాణి, మనస్సు, బుద్ధి, ఆత్మ మున్నగువానిని తేజోవంతమొనర్చుకొనవలెను.॥ ౧ ॥

1503. O God, manifest with in ourselves through the power of Yoga, with the help of all learned persons. Thou enablest all to acquire the knowledge with the aid of the enlightened scholars. || 1 ||

౧౫౦౪. ఋషిః - అగ్నిస్తాపసః । దేవతా - విశ్వేదేవాః । ఛన్దః - అనుష్టుప్ । స్వరః--గాన్ధారః.

అథ పునః స ఏవ విషయ ఉచ్యతే.

౧ ౨ర ౩౧ ౨౩౧ ౨ర ౩౧౨
౧౫౦౪. ప్ర స విశ్వేభిరగ్నిభిరగ్నిః స యస్య వాజినః ।
౧౨ ౩ ౨ ౩౨ఉ ౩౨ఉ ౩ ౧౨
తనయే తోకే అస్మదా సమ్యఙ్వాజైః పరీవృతః ॥ ౨ ॥

౧౨ర ౩౧ ౨ ౩౨ ౧ ౨ర ౩౧౨ ౧౨ర
ప.విః- ప్ర । సః । విశ్వేభిః । అగ్నిభిః । అగ్నిః । సః । యస్య । వాజినః। తనయే।
౩ ౨ ౩౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర ౩
తోకే । అస్మత్ - ఆ । సమ్యఙ్ వాజైః । పరివృతః - పరి - వృతః ।౨॥

పదార్థః- అగ్నిః అగ్నినామ్నాఖ్యాతో జగదీశ్వరః **సః** అసౌ వర్తతే **యస్య** యద్రచితాః **వాజినః** బలవన్తః మనోబుద్ధిప్రాణాదయః సూర్యచన్ద్రాదయశ్చ విద్యన్తే. **సః** అసౌ **విశ్వేభిః అగ్నిభిః** స్వరచితైః సమస్తైః బహివిద్యుత్సూర్యాదిభిః అగ్నిభిః కారణైః **ప్ర** ప్రశంసనీయోఽస్తి. **వాజైః** బలైః **పరీవృతః** పర్యావృతః సః **అస్మత్** అస్మాసు. [సుపాం సులుక్... అ... ౭।౧।౩౯ ఇతి విభక్తేర్లుక్.] **తోకే తనయే** అస్మాకం పుత్రపౌత్రాదిషు చ **సమ్యఙ్** సమీచీనం యథా స్యాత్ తథా **ఆ** ఆగచ్ఛేత్. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- న కేవలం వయం ప్రత్యుతాస్మాకం భావిసన్తతయోఽప్యధ్యాత్మపథపథికా భవేయుః. ॥ ౨ ॥

౧౫౦౪. ఈ మంత్రములో మరల పై విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :-(అగ్నిః) అగ్ని అను నామముచే ప్రసిద్ధుడైన జగదీశ్వరుడు (సః) ఉన్నాడు (యస్య) ఆయనరచించినట్టి (వాజినః) శక్తివంతమగు మనస్సు, బుద్ధి, ప్రాణము మున్నగునవి మరియు సూర్యుడు, చంద్రుడు మున్నగున వేవి (సః) కలవో అవి (విశ్వేభిః అగ్నిభిః) తాను రచించిన అగ్ని, విద్యుత్తు, సూర్యుడు మున్నగు అగ్నులన్నింటికారణమున (ప్ర) ప్రశంసనీయుడై యున్నాడు (వాజైః) బలములచే (పరీవృతః) చుట్టుకొనబడిన, అనగా నిండియున్న ఆయన (అస్మత్) మాయందు (తోకే తనయే) మా పుత్రపౌత్రాదులలో (సమ్యఙ్) ఉత్తమముగా (ఆ) చేరిపోవుగాక! ॥ ౨ ॥

భావార్థము :-కేవలము మేమేగాక మా భావి సంతతు (తరము)లందును ఎల్లరును ఆధ్యాత్మిక బాటసారులే యగుదురుగాక! ॥ ౨ ॥

1504. O Omniscient Supreme Leader! do Thou, Who art praised by all wise men and Who art fully possessed of knowledge and power, accept our offerings of devotion and manifest Thyself in our hearts as well as in the hearts of our children and grand children. [May we always adore Thee and realise Thy presence within us.] ||2||

౧౫౦౫. ఋషిః – అగ్నిస్తాపసః । దేవతా – విశ్వేదేవాః । ఛన్దః – అనుష్టుప్ । స్వరః – గాన్ధారః.

అథ పునరపి తమేవ విషయమాహ.

౧ ౨ ౩౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౫౦౫. త్వం నో అగ్నే అగ్నిభిర్బ్రహ్మ యజ్ఞం చ వర్ధయ ।
౧ ౨ ౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
త్వం నో దేవతాతయే రాయో దానాయ చోదయ ॥ ౩ ॥

౨ ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౨ ౩
ప.వి:- త్వమ్ । నః । అగ్నే । అగ్నిభిః । బ్రహ్మ । యజ్ఞమ్ । చ । వర్ధయ ।

౨ 3 ౧౨ 3 ౨ ౧౨ర 3
త్వమ్ । నః । దేవతాతయే । రాయః । దానాయ । చోదయ ॥ 3 ॥

పదార్థః- హే **అగ్నే** అగ్రనాయక జ్యోతిర్మయ జ్యోతిప్రద సర్వాన్తర్యామిన్ సర్వజ్ఞ జగదీశ్వర! **త్వమ్** సర్వశక్తిమాన్ భవాన్ **అగ్నిభిః** త్వదీయైః జ్యోతిర్భిః **నః** అస్మాకమ్ **బ్రహ్మ** జీవాత్మానమ్ **యజ్ఞం చ** అస్మాభిః క్రియమాణమ్ ఉపాసనామానవసేవాద్యాత్మకం యజ్ఞం చ **వర్ధయ** సమేధయ త్వమ్ **దేవతాతయే** రాష్ట్రోత్థానరూపస్య పూర్త్యై.

[దేవతాతా ఇతి యజ్ఞనామసు పఠితమ్. నిఘం 3 । ౧౭. దేవశబ్దాత్ సర్వశబ్దాతాతిల్ అ... ౪ । ౪ । ౧౪౨ ఇతి తాతిల్ ప్రత్యయః లిత్వాత్ ప్రత్యయాత్ పూర్వముదాత్తమ్.] **నః** అస్మాన్ **రాయః** విద్యాహిరణ్యధాన్యాదికస్య ధనస్య **దానాయ** పరేభ్యస్త్యాగాయ **చోదయ** ప్రేరయ. ॥ 3 ॥

భావార్థః-పరమాత్మనస్తేజసా తేజస్వినో భూత్వా వయం పరమాత్మవత్ పరోపకారయజ్ఞే సంలగ్నా భవేమ. విద్యాధనధాన్యాదీనాం దానం కుర్వన్తశ్చ సమాజమున్నయేమ. ॥ 3 ॥

౧౫౦౫. ఈ మంత్రమునందును మరల పైవిషయమే చెప్పబడినది.

పదార్థము :- (అగ్నే) అగ్రనాయకుడవు, జ్యోతిప్రదాయకుడవు, సర్వాంతర్యామివి, సర్వజ్ఞుడవునగు ఓ జగదీశ్వరా! (త్వమ్) సర్వశక్తిమంతుడవగు నీవు (అగ్నిభిః) నీ జ్యోతులచే (నః) మా (బ్రహ్మ) జీవాత్మను (యజ్ఞం చ) మరియు మాద్వారా నిర్వహించబడుచున్న ఉపాసన, మానవసేవ మున్నగు యజ్ఞములను (వర్ధయ) వృద్ధిపరచుము. నీవు (దేవతాతయే) రాష్ట్రముయొక్క ఉన్నతిరూప యజ్ఞముల పూర్తికొరకు (నః) మమ్ము (రాయః) విద్య, సువర్ణము, ధన, ధాన్యములు మున్నగు ఐశ్వర్యముల (దానాయ) దానముకొరకు (చోదయ) ప్రేరేపించుము.॥ 3 ॥

భావార్థము :- పరమేశ్వరుని తేజస్సుచే ప్రేరితులమై మనము పరమాత్మవలె పరోపకారయజ్ఞములలో సంలగ్నమైపోవలెను. మరియు విద్య, ధన ధాన్యములు మున్నగువానిని దానమొనర్చుచు సమాజమును ఉన్నత మొనర్చవలెను.॥ 3 ॥

1505. O Supreme Leader, raise aloft our hymns of praise as well as our non-violent sacrifices. Increase our spirit of service and sacrifice. Do urge us who are Thy devotees, for the development of divine virtues and utilisation of our wealth for charitable purposes. || 3 ||

౧౫౦౬. ఋషిః - త్ర్యరుణత్రసదస్యూ । దేవతా - పవమానః సోమః ।

ఛన్దః - ఊర్ధ్వా బృహతీ । స్వరః-మధ్యమః.

తత్రాదౌ సోమనామ్నా జగత్పతిః ప్రార్థ్యతే.

౧ ౨ ౩౨ ౩౧౨ ౩౧
౧౫౦౬. త్వే సోమ ప్రథమా వృక్తబర్హిషో మహే
౨ర ౩ ౧౨౩ ౧౨
వాజాయ శ్రవసే ధియం దధుః ।
౧ ౨ర ౩క ౨ర
స త్వం నో వీర వీర్యాయ చోదయ ॥ ౧ ॥

ప.వి:- త్వే - ఇతి । సోమ । ప్రథమాః । వృక్తబర్హిషః - వృక్త - బర్హిషః । మహే । వాజాయ । శ్రవసే । ధియమ్ । దధుః । సః । త్వమ్ । నః । వీర । వీర్యాయ । చోదయ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **సోమ** జగదుత్పాదక శుభగుణకర్మ స్వభావప్రేరక సర్వాహ్లాదక పరమాత్మన్! **ప్రథమాః** శ్రేష్ఠాః, **వృక్తబర్హిషః** ఉపాసనాయజ్ఞే ఛిన్నకుశాః ఆస్తీర్ణదర్భాసనా యజమానాః **మహే వాజాయ** మహతే బలాయ **శ్రవసే** యశసే చ **త్వే** త్వయి **ధియం దధుః** ధ్యానం సమ్పాదయన్తి. **సః త్వమ్** అసౌ సర్వైః శ్రేష్ఠజనైర్ధ్యాతః త్వమ్ **నః** ధ్యానినః అస్మాన్ **వీర్యాయ** వీరకర్మణే **చోదయ** ప్రేరయ. ॥ ౧ ॥

భావార్థః- పరమాత్మనో ధ్యాతారో బలినో భూత్వా శుభాని లోకహితావహాని కర్మాణి కుర్వన్తో యశస్వినో జాయన్తే. ॥ ౧ ॥

౧౫౦౬. ఈ మంత్రములో సోమనామముతో జగత్పతి పరమాత్మచే ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(సోమ) జగదుత్పాదకుడవు, శుభగుణ, కర్మ, స్వభావముల ప్రేరకుడవు, అందరకు ఆహ్లాదమునిచ్చువాడవు నగు ఓ పరమాత్మా! (ప్రథమాః) శ్రేష్ఠుడవు (వృక్తబర్హిషః) ఉపాసనాయజ్ఞములందు కుశలురగువారికి ఆసనములను పరచినట్టి యజమానులకు (మహే వాజాయ) మహాబలముకొరకు మరియు (శ్రవసే) యశస్సుకొరకు (త్వే) నీయందు (ధియం దధుః) ధ్యానము నుంచెదరు (సః త్వమ్) అట్టి శ్రేష్ఠజనులందరిచే ధ్యానమొనర్చబడిన నీవు (నః) ధ్యానమొనర్చునట్టి మమ్ము (వీర్యాయ) వీరకర్మలకొరకు (చోదయ) ప్రేరణనొనర్చుము.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-పరమాత్మయొక్క ధ్యానకర్తలగువారు శక్తివంతులై పవిత్రమగు లోకహితకరకార్యముల నొనర్చుచు యశోవంతులగుచుందురు.॥ ౧ ॥

1506. O God! all noble sacrificers absorb or concentrate their intellects in Thee for mighty strength, renown and knowledge. So, O Supreme Hero, urge us onward to heroic power. || 1 ||

౧౫౦౭. ఋషిః - త్ర్యరుణత్రసదస్యూ । దేవతా - పవమానః సోమః ।

ఛన్దః - ఊర్ధ్వా బృహతీ । స్వరః-మధ్యమః.

అథ జగత్పతేరుపకారాన్ వర్ణయతి.

౩క౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩౨౩౨౩ ౧ ౨ర ౩
౧౫౦౭. అభ్యభి హి శ్రవసా తతర్దిథోత్సం న కఞ్చిజ్జన

౨౩౧౨ ౧౨ ౩౧ ౨ర ౩ ౧౨
పానమక్షితమ్ । శర్యాభిర్న భరమాణో గభస్త్యోః ॥ ౨ ॥

౩క ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧౨ర ౩౧౨ ౧౨ర
ప. విః- అభ్యభి - అభి - అభి । హి । శ్రవసా । తతర్దిథ । ఉత్సమ్ -
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర
ఉత్ -సమ్ । న । కమ్ । చిత్ । జనపానమ్ - జన - పానమ్ । అక్షితమ్ -
౩ ౧౨ర ౧౨ర ౧౨ర
అ - క్షితమ్ । శర్యాభిః । న । భరమాణః । గభస్త్యోః ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే సోమ జగత్పితః పరమాత్మన్! **శ్రవసా** యశసా ప్రఖ్యాతః త్వమ్, **కంచిత్ అక్షితమ్ ఉత్సం న** కంచిత్ అక్షయం జలస్రోతః ఇవ **అక్షితం జనపానమ్** జనైః పాతవ్యమ్ అక్షయమ్ ఆనన్దరసమ్ **అభ్యభి హి** ఉపాసకాన్ ప్రతి **తతర్దిథ** ప్రవాహయసి. కిఞ్చ **గభస్త్యోః** బాహ్వోః. [గభస్తీ ఇతి బాహ్వోర్నామ. నిఘం ...౨।౪.] **శర్యాభిః న** అంగులీభిరివ. [శర్యా ఇతి అంగులినామ. నిఘం ...౨।౫.] **గభస్త్యోః** ద్యావాపృథివ్యోః **శర్యాభిః** రశ్మిభిః **భరమాణః** లోకలోకాన్తరాణి ధారయన్ భవసి. ॥ ౨ ॥

అత్ర శ్లిష్టోపమాలఙ్కారః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-యథా స్రోతసః ప్రవహన్ జలప్రవాహో భూభాగమాప్లావయతి తథైవ పరమాత్మనః ప్రవహన్నానన్దరస ఉపాసకానామన్తఃకరణమాప్లావయతి. యథా చ కశ్చిద్ బాహ్వోరంగులీభిః కమపి పదార్థం ధారయతి తథైవ జగదీశ్వరో ద్యావాపృథివ్యోర్వ్యాప్తాభిః సూర్యరశ్మిభిర్విభిన్నాన్ లోకాన్ ధారితవానస్తి. ॥ ౨ ॥

౧౫౦౭. ఈ మంత్రములో జగత్పతియొక్క ఉపకారముల వర్ణన కలదు.

పదార్థము :-సోమనామక జగత్పతివగు ఓ పరమాత్మా! (శ్రవసా) యశస్సుతో ప్రసిద్ధుడవగు నీవు (అక్షితమ్ ఉత్సం న) అక్షయమగు జలప్రవాహమువలె (అక్షితం జనపానమ్) మానవులు పానమొనర్చదగిన అక్షయమగు ఆనందరసమును (అభ్యభి హి) ఉపాసకులయెడ (తతర్దిథ) ప్రవహింపజేయుదువు. మరియు (గభస్త్యోః) హస్తముల (శర్యాభిః న) అంగుళీయములవలె మనుష్య లెటుల ఏ వస్తువునైనను పట్టుకొనగలుగుదురో, అటులనే నీవు (గభస్త్యోః) ద్యావా పృథివీలోకముల (శర్యాభిః) కిరణములచే (భరమాణః) లోకలోకాంతరములను ధారణమొనర్చియున్నావు.॥ ౨ ॥

ఈ మంత్రములో శ్లిష్టోపమాలంకారము కలదు.॥ ౨ ॥

భావార్థము :- ప్రవహించుజలము లెటుల ప్రవహించుచు జలప్రవాహ భూభాగములను స్నానమాడించుచుండునో, అటులనే పరమాత్మవద్దనుండి ప్రవహించునట్టి ఆనందరసము ఉపాసకుల అంతఃకరణములను ఆహ్లాదిత మొనర్చుచుండును. మరియు హస్తముల అంగుళీయము లెటుల ఏ పదార్థములనైనను పట్టుకొనగలుగునో అటులనే జగదీశ్వరుడు ద్యావా పృథివీలోకములందు వ్యాప్తమైయున్న సూర్యరశ్మిలచే విభిన్నమగు లోకములను ధారణమొనర్చును.॥ ౨ ॥

1507. O God! Thou destroyest the darkness of ignorance with Thy knowledge, when reverently approached, as men destroy the well which has not been used by the people of the locality for a long period. || 2 ||

౧౫౦౮ ఋషిః - త్ర్యరుణత్ర సధస్యూః । దేవతా - పవమానః సోమః ।

ఛన్దః - ఊర్ధ్వా బృహతీ । స్వరః-మధ్యమః.

అథ పునరపి తమేవ విషయమాహ.

౧౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨3 ౨3 ౧౨ 3 ౧ ౨3
౧౫౦౮. అజీజనో అమృత మర్త్యాయ కమృతస్య ధర్మన్నమృతస్య
౧౨ ౧౨ 3 ౨3౨ 3 ౧౨
చారుణః । సదాసరో వాజమచ్ఛా సనిష్యదత్ ॥ 3 ॥

౧౨ర 3 ౧ ౨ర 3 ౧౨
ప. వి:- అజీజనః । అమృత - అ - మృత । మర్త్యాయ । కమ్ । ఋతస్య।
౧౨ర 3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ర ౧౨ర ౧౨ర 3 ౧ ౨ర
ధర్మన్ । అమృతస్య - అ - మృతస్య । చారుణః । సదా । అసరః । వాజమ్।
౧౨ర ౧౨ర
అచ్ఛ । సనిష్యదత్ ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే **అమృత** అమర సోమ జగదీశ్వర! త్వమ్ **మర్త్యాయ** మానవాయ **ఋతస్య ధర్మన్** ఉదకస్య సత్యనియమస్య వా ధారకే ఆకాశే. [ఋతమితి ఉదకనామ సత్యనామ చ. నిఘం ...౧ ।౧౨, 3 ।౧౦.] **చారుణః** కల్యాణకరస్య **అమృతస్య** అమృతమయస్య పర్జన్యస్య ఆదిత్యస్య వా **కమ్** సుఖకరం జలం ప్రకాశం వా **అజీజనః** జనితవానసి. అపి చ **వాజమ్ అచ్ఛ** బలం ప్రాపయితుమ్ **సనిష్యదత్** ప్రస్యన్దమానః త్వమ్ **సదా** సదైవ **అసరః** ధార్మికాన్ ఉపాసకాన్ ప్రాప్నోషి. [సనిష్యదత్, స్యన్దూ ప్రస్రవణే ధాతోః దాధర్తిదర్దర్తి... అ....౭ । ४ । ౬౫ ఇత్యనేన యఙ్లుకి అభ్యాసస్య నిక్ ధాతుసకారస్య చ షత్వం నిపాత్యతే.] ॥ 3 ॥

భావార్థః- జగదీశ్వరస్యాస్మాన్ ప్రతి క్రియానుపకారో యత్ సోఽస్మభ్యం, గగనే వృష్టిప్రదా- తారం పర్జన్యం తేజసాం నిధిం సూర్యం చ స్థాపయతి స ఏవ చ సర్వా విపదో విఘ్నాంశ్చ ప్రతిరోద్ధుమస్మభ్యం మనోబలం ప్రయచ్ఛతి. ॥ 3 ॥

౧౫౦౮. ఈ మంత్రములో మరల ఆ విషయమే కలదు.

పదార్థము :- (అమృత) ఓ అమరసోమజగదీశ్వరా! నీవు (మర్త్యాయ) మనుష్యులకొరకు (ఋతస్య ధర్మన్) జలము, లేక సత్యనియమముల ధారణకర్తయగు ఆకాశములో (చారుణః) కల్యాణ ప్రదములగు (అమృతస్య) అమృతమయమగు మేఘములు, లేక సూర్యుని (కమ్) సుఖకారకమగు జలము, లేక ప్రకాశమును (అజీజనః) ఉత్పన్నమొనర్చెను. తోడ్తో (వాజమ్ అచ్ఛ) బలమును పొందుటకొరకు (సనిష్యదత్) ప్రవృత్తుడవగుచు నీవు (సదా) ఎల్లప్పుడు (అసరః) ధార్మికులగు ఉపాసకులను చేరుచుందువు.॥ 3 ॥

భావార్థము :- జగదీశ్వరునకు మనయెడ ఎంతయో ఉపకారము కలదు. ఆయన మనకొరకు ఆకాశమునందు, జలమును వర్షింపజేయు మేఘములను మరియు తేజముల నిధియగు సూర్యుని స్థాపనమొనర్చినాడు. మరియు అవియన్నియును మన విపత్తులు మరియు విఘ్నములను ఎదుర్కొనుటకు మనకు మనోబలమును కూడ ఇచ్చును.॥ 3 ॥

1508. O Immortal God, Thou Who art Imperishable and Embodiment of Truth, dost produce for the benefit of mortal men Thy Bliss in their receptive pure hearts, giving them right knowledge and strength. || 3 ||

౧౫౦౯. ఋషిః – విశ్వమనా వైయశ్వః । దేవతా – ఇన్ద్రః । ఛన్దః – ఉష్ణిక్ । స్వరః – ఋషభః.

తత్ర ప్రథమాయామృచి పూర్వార్చికే ౩౮౬ క్రమాఙ్కే ఇన్ద్ర శబ్దేన పరమాత్మా గృహీతః.

అత్ర జీవాత్మా గృహ్యతే.

౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౫౦౯. ఏన్దుమిన్ద్రాయ సిఞ్చత పిబాతి సోమ్యం మధు ।
౧ ౨ర ౩ ౨
ప్ర రాధాంసి చోదయతే మహిత్వనా ॥ ౧ ॥

౨ ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర
ప. వి:- ఆ । ఇన్దుమ్ । ఇన్ద్రాయ । సిఞ్చత । పిబాతి । సోమ్యమ్ । మధు ।
౧ ౨ర ౩ ౨
ప్ర – రాధాంసి । చోదయతే । మహిత్వనా ॥ ౧ ॥

పదార్థః- హే సఖాయః! యూయమ్ **ఇన్ద్రాయ** స్వకీయాయ అన్తరాత్మనే **ఇన్దుమ్** క్లేదకం బ్రహ్మానన్దరసమ్ **ఆ సిఞ్చత** క్షారయత. సః **సోమ్యమ్** శాన్తికరమ్ **మధు** మధురం తం

బ్రహ్మానన్దరసమ్ **పిబాతి** పిబతు. పీతః స బ్రహ్మానన్దరసః **మహిత్వనా** స్వమహిమ్నా **రాధాంసి** ఐశ్వర్యాణి **ప్ర చోదయతే** ప్రేరయతు. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పరమాత్మనః సకాశాత్ ప్రవహన్నానన్దరసః జీవాత్మనా పీతో బహుకల్యాణకరో జాయతే.॥ ౧ ॥

౧౫౦౯. ఈ మొదటి ఋచపై పూర్వార్చికయందలి ౩౮౬వ మంత్రమునకు ఇంద్రశబ్దముచే పరమాత్మను గ్రహించబడినది. ఇప్పుడిచట జీవాత్మను గ్రహించబడినది.

పదార్థము :- ఓ మిత్రులారా! మీరు (ఇన్ద్రాయ) మన అంతరాత్మను (ఇన్ద్రమ్) నిండుగా స్నానమాడించునట్టి బ్రహ్మానందరసము (ఆ సిఞ్చత) ప్రవహింపజేయుము. ఆ అంతరాత్మ (సోమ్యమ్) శాంతిప్రదమగు (మధు) అట్టి మధుర బ్రహ్మానందరసమును (పిబాతి) త్రాగవలెను. పానమొనర్చబడిన ఆ బ్రహ్మానందరసము (మహిత్వనా) తన మహిమచే (రాధాంసి) ఐశ్వర్యములను (ప్రచోదయతే) ప్రేరణనొనర్చును.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-పరమాత్మవద్దినుండి ప్రవహించుచు ఆనందరసము జీవాత్మచే త్రాగబడిన ఆ ఆనందరసము మహా గొప్ప కల్యాణప్రదముగ నగును.॥ ౧ ॥

1509. O devotees ! Offer to God the juice of devotion which gives peace and happiness. He alone accepts your harmonious sweet devotion with His own Glory. He gives all sorts of material and spiritual wealth to a true devotee. || 1 ||

౧౫౧౦.ఋషిః - విశ్వమనా వైయశ్వః । దేవతా - ఇన్ద్రః । ఛన్దః - ఉష్ణిక్ । స్వరః - ఋషభః.

అథేన్ద్రం జగదీశ్వరం స్తౌతి.

౨౩ ౧ ౨౩ ౨౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౫౧౦. ఉపో హరీణాం పతిం రాధః పృఞ్చన్తమబ్రవమ్ ।
౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩౧ ౨
నూనం శ్రుధి స్తువతో అశ్వ్యస్య ॥ ౨ ॥

౧౨ర ౩ ౧ ౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ర ౩
ప.వి:- ఉప - ఊ । హరీణామ్ । పతిమ్ । రాధః । పృఞ్చన్తమ్ । అబ్రవమ్।
౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
నూనమ్ । శ్రుధి । స్తువతః । అశ్వ్యస్య ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హరీణామ్ ఆకర్షణగుణేన పరస్పరమాబద్ధానాం సూర్యభూమణ్డలమంగలబుధచన్ద్రనక్షత్రాదీనామ్, యద్వా జ్ఞానకర్మా హరణశీలానాం జ్ఞానేన్ద్రియాణాం కర్మేన్ద్రియాణాం చ **పతిమ్** స్వామినమ్,

రాధః ఐశ్వర్యమ్ **పృఞ్చన్తమ్** ప్రయచ్ఛన్తమ్ ఇన్ద్రం పరమాత్మానమ్. [పృచీ సమ్పర్చనే, అదాదిః.] **ఉప** ఉపేత్య అహమ్ **అబ్రవమ్ ఉ** స్తుతివచనం బ్రవీమి. హే ఇన్ద్ర పరమాత్మన్! **స్తువతః** స్తుతిం కుర్వతః **అశ్వ్యస్య** అశ్వేషు ఇన్ద్రియ తురంగమేషు సాధుః అశ్వ్యః ఇన్ద్రియాశ్వానాం సుమార్గే చాలయితా తస్య ఉపాసకస్య మమ, తత్ప్రార్థనావచనమ్ **నూనం** నిశ్చయేన **శృధి** శృణు, పూరయేత్యర్థః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరస్పరమాకర్షణబలేన నిరాధారం గగనే స్థితానాం లోకలోకాన్తరాణాం దేహే చ యథాస్థానం ధృతానామంగప్రత్యంగానాం మనోబుద్ధిప్రాణేన్ద్రియాణాం చ యో వ్యవస్థాపయితా వర్తతే తం పరమాత్మానం సర్వే జనా జితేన్ద్రియా భూత్వా భూయోభూయః సంస్తువన్తు. ॥ ౨ ॥

౧౫౧౦. ఈ మంత్రములో జగదీశ్వరుని స్తుతించబడినది.

పదార్థము :-(హరీణామ్) ఆకర్షణగుణములతో పరస్పరము ముడివడియున్న సూర్యుడు, భూమండలము, మంగళ, బుధ, చంద్రుడు మున్నగువాని, లేక జ్ఞానకర్మల నాకర్షణమొనర్చు కొనునట్టి జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియముల (పతిమ్) స్వామి, (రాధః) ఐశ్వర్యములను (పృఞ్చన్తమ్) ప్రదానమొనర్చునట్టి ఇంద్రపరమాత్మయొక్క (ఉప) సమీపస్థుడనై నేను (అబ్రవమ్) స్తుతివచనములను కీర్తింతును. ఓ ఇంద్రపరమేశ్వరా! (స్తువతః) స్తుతియొనర్చునట్టి (అశ్వ్యస్య) ఇంద్రియరూప అశ్వములను సన్మార్గమున నడుపునట్టి ఉపాసకుడనగు నాయొక్క ఆ ప్రార్థనవచనములను నీవు (నూనమ్) అవశ్యముగ (శ్రుధి) వినుము, పూర్ణమొనర్చుము.॥ ౨ ॥

భావార్థము :-పరస్పరము ఆకర్షణశక్తిచే ఏ విధమగు ఆధారములేని, అనగా నిరాధారమగు ఆకాశములో స్థిరమైయున్న లోకలోకాంతరములను మరియు శరీరమునందు యథాస్థానములో స్థిరమైయున్న అంగ ప్రత్యంగములను మరియు మనస్సు, బుద్ధి, ప్రాణము మరియు ఇన్ద్రియముల వ్యవస్థాపకుడగు ఆ పరమేశ్వరుని మానవులెల్లరును జితేంద్రియులై నిరంతరము ఉత్తమరీతిలో స్తుతించుచుండవలెను.॥ ౨ ॥

1510. I Pray to the Lord of men who grants the boon of wealth (Spiritual as well as material). May He listen to my prayer who am the son of that Omnipresent Father. || 2 ||

౧౫౧౧.ఋషిః – విశ్వమనా వైయశ్వః । దేవతా – ఇన్ద్రః । ఛన్దః – ఉష్ణిక్ । స్వరః –ఋషభః.

అథేన్ద్రస్య పరమాత్మనో మహిమానమాహ.

౨ ౩క ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩౧౨ ౩౨
౧౫౧౧. న హ్యా౩ఙ్గ పురా చ న జజ్ఞే వీరతరస్త్వత్ ।
౧ ౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౨ ౩౧౨
న కీ రాయా నైవథా న భన్దనా ॥ ౩ ॥

३ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३
ప.వి:- న । హి । అఙ్గ । పురా । చ । న । జజ్ఞే । వీరతరః । త్వత్ । న । కిః ।
२ ३ १ २ ३ १ २
రాయా । న । ఏవథా । న । భన్దనా ॥ 3 ॥

పదార్థః-హే **అఙ్గ** ప్రియ పరమేశ! **పురా చ న** ప్రాక్ - కాలేఽపి **త్వత్** త్వదపేక్షయా **వీరతరః** అధికో వీరః కశ్చన **న జజ్ఞే** నైవ ఉత్పన్నః, సామ్ప్రతం నాస్తి, భావిని కాలే చ న భవిష్యతీతి కిము వక్తవ్యమ్ **న కిః** నైవ **రాయా** ధనేన, **న ఏవథా** న ఏవేన గమనేన, కర్మణా, అవనేన వా, **న** నాపి చ **భన్దనా** భన్దనయా కల్యాణేన త్వదధికః కశ్చిద్ జజ్ఞే, వర్తతే, జనిష్యతే వా. [ఏవైః అయనైః అవనైర్వా ఇతి నిరుక్తమ్ ४।१९. ఇణ్ గతౌధాతోః 'ఇణ్ శీభ్యాం వన్. ఉ... १।१५२ ఇతి వన్ ప్రత్యయః. తతస్తృతీయార్థే ఛాన్దసః థా ప్రత్యయః. భన్దనా, భది కల్యాణే సుఖే చ కల్యాణేషు. భన్దనయా ఇతి ప్రాప్తే 'సుపాం సులుక్...' అ... ७।१।३९ ఇతి తృతీయాయా ఆకారాదేశః.] ॥ 3 ॥

భావార్థః-న ఖలు జగదీశ్వరాదధికః కశ్చిద్ వీరో ధనవాన్ కర్మణ్యో రక్షకః కల్యాణకరశ్చ భూతో వర్తతే వర్తిష్యతే వా. అత ఆత్మనః సుఖాయ శాన్త్యై చ స ఏవ సర్వైర్వన్దనీయః. ॥ 3 ॥

१५११. ఈ మంత్రములో ఇంద్రపరమేశ్వరుని మహిమనుగూర్చి వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- (అఙ్గ) ప్రియమైన ఓ పరమేశ్వరా! (పురా చ న) మొదటకూడ (త్వత్) నీ కంటె (వీరతరః) అధికవీరుడు (న జజ్ఞే) ఎవ్వరును ఉత్పన్నము కాలేదు [ఇప్పుడు కారు భవిష్యత్తులో కాజాలరు.] (న కిః రాయా) ధనమునందును (న ఏవథా) గతి, కర్మ మరియు రక్షణయందును (న) వేరు (భన్దనా) శుభములందు నీకన్న గొప్పవారు ఉత్పన్నముకాలేదు ఇకముందెప్పుడును కాజాలరు.॥ 3 ॥

భావార్థము :- జగదీశ్వరునికన్న అధికవీరుడు, ధనికుడు, కర్మణ్యుడు, రక్షకుడు మరియు కల్యాణకారి ఇతరులెవ్వరును కాలేదు, కారు మరియు కాజాలరు. కావున మన సుఖముకొరకు ఆయన అరాధననే జేయుచుండవలెను. ఇంతకన్న మార్గము మరొకటిలేదు. జడపదార్థముల పూజనము వ్యర్థము మరియు మూర్ఖత్వమే యగును.॥ 3 ॥

1511. O God, never was any hero born or is mightier than Thou. None certainly is comparable to Thee in knowledge and wealth and none in affording protection and giving us true happiness. || 3 ||

१५१२. ఋషిః - ప్రియమేధ ఆఙ్గిరసః । దేవతా - ఇన్ద్రః । ఛన్దః - నిచృదుష్ణిక్ । స్వరః - ఋషభః.

అథ పునరపి పరమాత్మనో మహిమా ప్రోచ్యతే.

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
౧౫౧౨. నదం వ ఓదతీనాం నదం యోయువతీనామ్ ।
౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
పతిం వో అఘ్న్యానాం ధేనూనామిషుధ్యసి ॥ ౧ ॥

౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
ప. వి:- నదమ్ । వః । ఓదతీనామ్ । నదమ్ । యోయువతీనామ్ । పతిమ్ ।
౩ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩
వః । అఘ్న్యానామ్ - అ - ఘ్న్యానామ్ । ధేనూనామ్ । ఇషుధ్యసి ॥ ౧ ॥

పదార్థః- హే మనుష్యాః ! **వః** యూయమ్ **ఓదతీనామ్** ప్రకాశేనక్లేదకానామ్ ఉషసామ్. [ఉన్దన్తీతి ఓదత్యః తాసామ్. ఉన్దీక్లేదనే. ఓదతీ ఇత్యుషర్నామ. నిఘం ౧ ।౮.] **నదమ్** భాసకమ్. [నద భాసార్థః, చురాదిః.] **యోయువతీనామ్** అతిశయేన స్వాత్మాన మితరాభిః మిశ్రయన్తీనాం నదీనామ్. [యౌతేర్యఙ్లుగన్తాత్ శతరిజీత్వాద్ గుణాభావే ఉవజాదేశే స్త్రియాం షష్ఠీ బహువచనే రూపమ్.] **నదమ్** నాదయితారమ్. [ణద అవ్యక్తే శబ్దే, భ్వాదిః.] అపి చ **వః** యుష్మాకమ్ **అఘ్న్యానామ్** అహన్తవ్యానామ్ **ధేనూనామ్** గవామ్ **పతిమ్** పాతారమ్ ఇన్ద్రం జగదీశ్వరం, స్తుత ఇతి శేషః. అథ ప్రత్యక్షకృతమాహ - హే ఇన్ద్ర జగదీశ్వర! త్వమ్, అధార్మికేషు శత్రుషు **ఇషుధ్యసి** శరం సందధాసి, తాన్ దణ్డయసీత్యర్థః. [ఇషుధ శరధారణే, కణ్డ్వాదిః.] ॥ ౧ ॥

అత్ర నదమిత్యస్య ద్విరుక్తౌ యమకాలంకారః. తీనామిత్యస్య ద్విరుక్తౌ ఛేకానుప్రాసః. నకారావృత్తౌ చ వృత్త్యనుప్రాసః. ॥ ౧ ॥

భావార్థః- పరమేశ్వర ఏవోషసాం భాసకః, సూర్యస్య ప్రదీపకో, విద్యుతాం ద్యోతయితా, పవనస్య ప్రచాలకో, నదీనాం కలకల నినాదకో, గోషు పయసాముత్పాదకో, దుష్టానాం దలయితా చాస్తి. ॥ ౧ ॥

అస్మిన్ ఖణ్డే జగదీశ్వరస్య జీవాత్మనశ్చ వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిరస్తి.

౧౫౧౨. ఈ మంత్రమందును మరల పరమాత్మ మహిమయే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- ఓ మానవులారా! (వః) మీరు (ఓదతీనామ్) ప్రకాశమునందు ముంచెత్తునట్టి ఉషలయొక్క (నదమ్) ప్రకాశకుడగు జగదీశ్వరుని (యోయువతీనామ్) స్వయముగా ఇతరములతో గలిసి పోవునట్టి నదుల (నదమ్) కలకలమను నాదములనొనర్పజేయునట్టి జగదీశ్వరుని మరియు (వః) మీయొక్క (అఘ్న్యానామ్) హింసింపబడకూడని (ధేనూనామ్) గోవుల (పతిమ్) రక్షకుడగు ఇంద్ర పరమేశ్వరుని స్తుతించుడు. ఓ ఇంద్రజగదీశ్వరా! నీవు ధార్మికులుగానట్టి శత్రువులపై (ఇషుధ్యసి) బాణములను ప్రయోగించుచు, అనగా వారిని దండించుచుందువు.॥ ౧ ॥

ఇచ్చట 'నద' అను శబ్దముయొక్క ఆవృత్తియందు యమక అలంకారము గలదు. మరియు 'తీనాం' యొక్క ఆవృత్తివల్ల ఛేకానుప్రాసము మరియు 'న' కారముయొక్క ఆవృత్తియందు వృత్త్యనుప్రాసము గలదు.॥ ౧ ॥

భావార్థము :- ఉషలను ప్రకాశమొనర్చువాడు, సూర్యుని ప్రదీప్తమొనర్చువాడు, విద్యుత్తులను విద్యోతితమొనర్చువాడు, పవనములను నడుపువాడు, నదుల ప్రవాహములందు కలకలధ్వనుల నొనర్ప జేయువాడు, ధేనువులలో క్షీరముల నుత్పన్నమొనర్పజేయువాడు మరియు దుష్టులను అణచివేయువాడు ఆ పరమేశ్వరుడే యని ఎరుగవలెను. ॥ ౧ ॥

ఈ ఖండముతో జగదీశ్వరుడు మరియు జీవాత్మవర్ణన యుండుటచే ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధముగలదు.

పదునాల్గవ అధ్యాయమందలి రెండవ ఖండము సమాప్తమైనది.

1512. O man! Pray to God Who is the Revealer of the Vedic Riks urging you to perform noble actions and to be united with Him. He is the Lord of the cows which it is criminal to injure or whom none should kill. || 1 ||

★★★

౧౫౧౩. ఋషిః – వసిష్ఠః । దేవతా – అగ్నిః ।

ఛన్దః – బార్హతః ప్రగాథః (బృహతీ) । స్వరః – మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౫ క్రమాఙ్కే పరమేశ్వరోపాసనావిషయే వ్యాఖ్యాతా.
అత్రాగ్నిహోత్రవిషయ ఉచ్యతే.

౧౫౧౩. దేవో వో ద్రవిణోదాః పూర్ణాం వివష్ట్వా సిచమ్ । ఉద్వా సిఞ్చధ్వముప వా పృణధ్వమాదిద్వో దేవ ఓహతే ॥౧॥

ప. వి:- దేవః । వః । ద్రవిణోదాః – ద్రవిణః – దాః । పూర్ణామ్ । వివష్టు । ఆసిచమ్ – ఆ – సిచమ్ । ఉత్ – వా । సిఞ్చధ్వమ్ । ఉప – వా । పృణధ్వమ్ । ఆత్ – ఇత్ । వః । దేవః । ఓహతే ॥ ౧ ॥

పదార్థః- హే మానవాః! **ద్రవిణోదాః** ద్రవిణః ఆరోగ్యధనం బలం వా తస్య దాతా, **దేవః** ప్రకాశపూర్ణః ప్రకాశకశ్చ యజ్ఞాగ్నిః **వః** యుష్మాకమ్ **పూర్ణామ్** కేసరకస్తూర్యాదిమిశ్రితేన ఘృతేన పరిపూర్ణామ్ **ఆసిచమ్** ఆ సేక్త్రీం స్రుచమ్ **వివష్టు** గృహ్ణీయాత్. యూయమ్ **ఉత్సిఞ్చధ్వం వా**

సుగన్ధిద్రవ్యమిశ్రితఘృతాహుతిభిః తం యజ్ఞాగ్నిం స్నపయత చ, **ఉపపృణధ్వం చ** రిక్తీభూతాం స్రుచం పునర్ఘృతైః పూరయత చ. [వా శబ్దః సముచ్చయే. 'అథాపి సముచ్చయే భవతి ౧ । ౫' ఇతి నిరుక్తప్రామాణ్యాత్.] **ఆత్ ఇత్** తదనన్తరమేవ **దేవః** దీప్తో యజ్ఞాగ్నిః **వః** యుష్మాన్ అగ్నిహోత్రిణః **ఓహతే** యజ్ఞలాభాన్ వహతి ప్రాపయతి. [వహ ప్రాపణే, ధాతోశ్ఛాన్దసం సమ్ప్రసారణమ్.] ॥ ౧ ॥

భావార్థః-పునః పునరాహుతి ప్రదానేన యజ్ఞాగ్నిరారోగ్యదీప్త్యాదిభిర్లాభైర్యాజికానుపకుర్వన్ పరమేశ్వరోపాసనాయామపి సహాయకో భవతి. ॥ ౧ ॥

ద్రవిణోదాః - ద్రవిణస్య - ధనస్య బలస్యవాదాతా పరమేశ్వరః ధనం ద్రవిణముచయతే యదేతదభిద్రవన్తి. బలం వా ద్రవిణం యదేనేనాభిద్రవన్తి. (నిరు. ౨ । ౧ । ౧) హవిషా - దానేన ఆత్మసమర్పణేన స్వార్థత్యాగేన వా హు-దానాదనయోః. ఆసిచమ్-ఘృతేనాసిక్తాం స్రు చం స్తుతిం చ. ॥ ౧॥

౧౫౧౩. ఈ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి ౫౫వ మంత్రమున పరమేశ్వరుని ఉపాసన విషయములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచ్చట అగ్నిహోత్రవిషయము వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :- ఓ మనుష్యులారా! (ద్రవినోదాః) ఆరోగ్యరూప ధనము, లేక బలమునిచ్చునట్టి (దేవః) ప్రకాశముచే పరిపూర్ణుడు మరియు ప్రకాశము నిచ్చునట్టి యజ్ఞాగ్ని (వః) నీయొక్క (పూర్ణామ్) కేసరి, కస్తూరి మున్నగువానిచే మిశ్రితమైన ఘృతముతో పూర్ణమైన (ఆసిచమ్) సేచనమొనర్చునట్టి స్రువను (వివష్టు) గ్రహించవలెను. నీవు (ఉత్సిఞ్చధ్వం వా) సుగంధద్రవ్యములచే మిశ్రితమైన ఘృతముయొక్క ఆహుతులచే ఆ అగ్నిని సేచనమొనర్చుడు (ఉపపృణధ్వం చ) మరియు ఆహుతులనిచ్చుటచే వట్టిదైన స్రువను మరల నేతితో నింపుము (ఆత్ ఇత్) ఆ తరువాతనే (దేవః) ప్రదీప్తమైన యజ్ఞాగ్ని (వః) అగ్నిహోత్రులగు మీకు (ఓహతే) యజ్ఞలాభమును కలిగించగలదు.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-పదేపదే ఆహుతుల నిచ్చుటవల్ల యజ్ఞాగ్ని ఆరోగ్యము, దీప్తి మున్నగు లాభములచే యాజ్ఞికులకు ఉపకారమొనర్చుచు పరమాత్మ ఉపాసనయందును సహాయకమగుచుండును.॥ ౧ ॥

1513. O men : God who is the giver of wealth and strength demands your full oblation in the form of complete self-abnegation. Pour out the oblation in full and fill the vessels full again. Then will God give you speedily the desired fruit

[One should be liberal in giving to the needy, considering them all as children of God. Then alone God is pleased]. || 1 ||

౧౫౧౪. ఋషిః - వసిష్ఠః । దేవతా - అగ్నిః ।

ఛన్దః - బార్హతః ప్రగాథః (సతో బృహతీ) । స్వరః - పఞ్చమః.

అథ పునరప్యగ్నిహోత్రవిషయో వర్ణ్యతే.

౧౫౧౪. తం హోతారమధ్వరస్య ప్రచేతసం వహ్నిం దేవా అకృణ్వత ।
దధాతి రత్నం విధతే సువీర్యమగ్నిర్జనాయ దాశుషే ॥౨॥

ప. వి:- తమ్ । హోతారమ్ । అధ్వరస్య । ప్రచేతసమ్ - ప్ర - చేతసమ్ । వహ్నిమ్ । దేవాః । అకృణ్వత । దధాతి । రత్నమ్ । విధతే । సువీర్యమ్ - సు - వీర్యమ్ । అగ్నిః । జనాయ । దాశుషే ॥ ౨ ॥

పదార్థః- **ప్రచేసతమ్** ప్రచేతయతి జాగరయతి యస్తమ్ **వహ్నిమ్** అగ్నిమ్ **దేవాః** విద్వాంసః అగ్నిహోత్రిణః **అధ్వరస్య** హింసారహితస్య యజ్ఞస్య **హోతారమ్** నిష్పాదనసాధనమ్ **అకృణ్వత** కుర్వన్తి . అసౌ **అగ్నిః** యజ్ఞాగ్నిః **విధతే** పరమేశ్వరం పరిచరతే. [విధతిః పరిచరణకర్మా. నిఘం ...౩। ౫.] **దాశుషే జనాయ** హవీంషి దత్తవతే అగ్నిహోత్రిణే **సువీర్యమ్** సువీర్యోపేతమ్ **రత్నమ్** ఆరోగ్యాదికం రమణీయం ధనమ్ **దధాతి** ప్రయచ్ఛతి. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- యజ్ఞాగ్నౌ రోగహరాణాం సుగన్ధిద్రవ్యాణాం యాఽఽహుతిః ప్రదీయతే సాఽగ్నిజ్వాలాభిర్విచ్ఛిన్నా సూక్ష్మీకృతా చ వాయుమాధ్యమేనేతస్తతః ప్రసృతా సతీ శ్వాసద్వారా ప్రాణినాం పుప్ఫుసాన్తర్గతా తత్ర రక్తవాహినీషు సూక్ష్మాసు కేశికాసు రక్తేన సమ్బద్ధా తత్రౌషధం సమావేశయతి రక్తస్య మాలిన్యం చాపహృత్య శ్వాసద్వారేణ బహిర్నిస్సారయతి. ఏవం ప్రాణినాం స్వాస్థ్యం జనయతి. అగ్నిజ్వాలానాం దీప్తిమయూర్ధ్వగామిత్వం దోషదాహకత్వ- మిత్యాదిగుణానవలోక్య యజ్ఞకర్తా స్వాత్మన్యప్యేతాన్ గుణాన్ ధారయితుం యతతే. తదేవమగ్నిహోత్రేణాన్తరికా బాహ్యాశ్చోభయేఽపి లాభాః సమ్పద్యన్తే. ॥ ౨ ॥

౧౫౧౪. ఈ మంత్రములో మరల అగ్నిహోత్ర విషయమే వర్ణించబడినది.

పదార్థము :- (ప్రచేతసమ్) చైతన్యమొనర్చునట్టి (వహ్నిమ్) అగ్నిని (దేవాః) విద్వాంసులగు అగ్నిహోత్రులు (అధ్వరస్య) హింసారహితమగు యజ్ఞమును (హోతారమ్) నిష్పాదిత (అకృణ్వత) మొనర్చుకొందురు. అట్టి (అగ్నిః) యజ్ఞాగ్ని (విధతే) పరమేశ్వరపూజకమగు (దాశుషే జనాయ) హవిస్సుల నిచ్చునట్టి అగ్నిహోత్రులకు (సువీర్యమ్) ఉత్తమ వీర్యవంతమగు (రత్నమ్) ఆరోగ్యము మున్నగు రత్నములను (దధాతి) ప్రదానమొనర్చగలదు.॥ ౨ ॥

భావార్థము :-యజ్ఞాగ్నియందు రోగనాశక మొనర్చునట్టి సుగంధద్రవ్యములను ఆహుతుల నిచ్చుటచే అవి, అగ్నిజ్వాలలచే విచ్ఛిన్నమై, అతి సూక్ష్మమొనర్చబడి వాయువు మాధ్యమమున అటునిటు సర్వత్ర వ్యాప్తమై శ్వాసద్వారా ప్రాణుల పుపుసముల అనగా ఊపిరితిత్తులకు చేరి అచ్చట రక్తవాహినులను పలచగ, అనగ సూక్ష్మముగనున్న కేశికములందలి రక్తముతో సంబద్ధమై రక్తములో ఔషధములను స్థిరపరచివేయును. మరియు రక్తములోని మాలిన్యతలను హరించివేసి ఉఛ్వాసముద్వారా బయటకు పంపివేయును. ఈ విధముగ ప్రాణులకు ఆరోగ్యమును కలిగించును. అగ్నిజ్వాలదీప్తి ఊర్ధ్వగతి, దోష దాహకత్వము మున్నగు గుణములను చూచిన యాజ్ఞికులు తమయందును ఈ గుణములను ధారణమొనర్చుటకు ప్రయత్నించెదరు. ఈ విధముగ అగ్నిహోత్రమువల్ల ఆంతరిక మరియు బాహ్యముగ రెండువిధములగు లాభము కలుగును.॥ ౨ ॥

1514. Wise men accept God Who is Omniscient and Preserver of the world, as Chief Priest of the non-violent sacrifice. That supreme Leader (God) gives wealth (material as well as spiritual) and valour to the worshipper to man who offers himself to Him. || 2 ||

౧౫౧౫. ఋషిః – సోభరిః కాణ్వః । దేవతా – అగ్నిః । ఛన్దః – బృహతీ । స్వరః – మధ్యమః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౪౭ క్రమాఙ్కే పరమేశ్వరార్చనవిషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పరమాత్మ నృపత్యోర్విషయ ఉచ్యతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
౧౫౧౫. అదర్శి గాతువిత్తమో యస్మిన్ వ్రతాన్యాదధుః ।
౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ఉపో షు జాతమార్యస్య వర్ధనమగ్నిం నక్షన్త నో గిరః ॥౧॥

౧ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧ ౨
ప.వి:- అదర్శి । గాతువిత్తమః – గాతు – విత్తమః । యస్మిన్ । వ్రతాని।
౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
ఆదధుః – ఆ – దధుః । ఉప । ఉ – సు । జాతమ్ । ఆర్యస్య । వర్ధనమ్ ।
౩ ౨ ౩ ౧ ౨ర
అగ్నిమ్ । నక్షన్త । నః । గిరః ॥ ౧ ॥

పదార్థః-గాతువిత్తమః గాతుం కర్తవ్యా కర్తవ్య మార్గమతిశయేన వేదయతి జ్ఞాపయతి యః స జగదీశ్వరో నృపతిర్వా **అదర్శి** అస్మాభిర్దృష్టోఽస్తి, **యస్మిన్** యస్యా శ్రయే విద్యమానాః ప్రజాజనాః **వ్రతాని** స్వీయాని స్వీయాని కర్తవ్యకర్మాణి **ఆదధుః**. కుర్వన్తి. **ఉ** అథ చ **సుజాతమ్** సమ్యక్ అన్తరాత్మని ఆవిర్భూతమ్, నిర్వాచనపద్ధత్యా రాజపదేఽభిషిక్తం వా, **ఆర్యస్య వర్ధనమ్** శ్రేష్ఠజనస్య

వృద్ధికరమ్ **అగ్నిమ్** అగ్రనాయకం జగదీశ్వరం నృపతిం వా **నః** అస్మాకమ్ **గిరః** ప్రార్థనావచనాని **ఉప నక్షన్తు** ఉపగచ్ఛన్తు. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-యథా జగదీశ్వరః కర్తవ్యమార్గబోధక ఆర్యాణాం ప్రోత్సాహకో దుర్జనానాం చ దణ్డయితాఽస్తితథైవ నృపతినాపి భావ్యమ్. ॥ ౧ ॥

గాతు విత్తమః - గాతురితి పృథివీ నామ నిఘం. ౧ । ౧ గాతు పృథివీం విదన్తి జానన్తీతి గాతు విదస్తేషుశ్రేష్ఠః సర్వజ్ఞో భగవాన్. ॥ ౧ ॥

౧౫౧౫. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౪౭వ మంత్రము. దాని కచ్చట పరమేశ్వరుని పూజావిషయము వ్యాఖ్యానించబడియుండెను. ఇప్పుడిచట పరమాత్మ మరియు రాజు విషయములో వర్ణించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(గాతువిత్తమః) కర్తవ్యమార్గమును గురించి చక్కగా బోధించునట్టి జగదీశ్వరుడు మరియు రాజుయొక్క (అదర్శి) దర్శనమును మేము చేసితిమి (యస్మిన్) వారి ఆశ్రయమున నున్న ప్రజలు (వ్రతాని) తమతమ కర్తవ్యకర్మలను (ఆదధుః) చేయుచుందురు (ఉ సుజాత్) అంతరాత్మలో చక్కగా ప్రకటమైన లేక నిర్వచనపద్ధతిలో రాజుపదవిపై అభిషిక్తుడైన మరియు (ఆర్యస్య వర్ధనమ్) శ్రేష్ఠమనుష్యులను వృద్ధిపరచునట్టి (అగ్నిమ్) అగ్రనాయకుడగు జగదీశ్వరుడు లేక రాజువద్ద (నః) మాయొక్క (గిరః) ప్రార్థనవచనములు (ఉప నక్షన్తు) చేరునుగాక! ॥ ౧ ॥

భావార్థము :- జగదీశ్వరు డెటుల కర్తవ్యమార్గముల బోధకుడు, ఆర్యులను ప్రోత్సాహమొనర్చువాడు మరియు దుర్జనులను దండించువాడై యున్నాడో, అటులనే రాజుకూడ కావలెను.॥ ౧ ॥

1515. I have seen the Lord Almighty
Who teaches us the Path of piety.
To Him wise men dedicate
All their deeds and none they hate.
He ever strengthens noblemen
And makes them invincible then.
His glory is every where seen
On seeing Him they are keen.
By their hymns God is glorified
And by His communion,
They are purified || 1 ||

౧౫౧౬. ఋషిః - సోభరిః కాణ్వః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - బృహతీ । స్వరః - మధ్యమః.

అథ పునరపి పరమాత్మ నృపత్యోర్విషయమాహ.

౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
౧౫౧౬. యస్మాద్రేజన్త కృష్టయశ్చర్కృత్యాని కృణ్వతః ।
౩ ౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧౨
సహస్రసాం మేధసాతావివ త్మనాగ్నిం ధీభిర్నమస్యత ॥౨॥

ప. విః- యస్మాత్ । రేజన్త । కృష్టయః । చర్కృత్యాని । కృణ్వతః । సహస్రసామ్ - సహస్ర - సామ్ । మేధసాతా - మేధ - సాతా । ఇవ । త్మనా । అగ్నిమ్। ధీభిః । నమస్యత ॥ ౨ ॥

పదార్థః-చర్కృత్యాని భృశం కర్తుం యోగ్యాని కర్మాణి [కరోతే ర్యఙ్లుగన్తాత్ క్తః, తతోఽర్హార్థే యత్.] **కృణ్వతః** కుర్వతః **యస్మాత్** జగదీశ్వరాత్ నృపతేర్వా **కృష్టయః** దుష్టా జనాః **రేజన్త** అరేజన్త, భయాత్ కమ్పన్తే. [భ్యసతే రేజతే ఇతి భయవేపనయోః. నిరు. ౩ । ౨౧. లడర్థే లఙ్ అడాగమాభావశ్ఛాన్దసః.] **సహస్రసామ్** సహస్రగుణానాం సహస్రవస్తూనాం వా దాతారమ్ **అగ్నిమ్** అగ్రనాయకం జగదీశ్వరం నృపతిం వా, యూయమ్ **త్మనా** ఆత్మనా **ధీభిః** బుద్ధిభిః కర్మభిశ్చ **సపర్యత** పరిచరత, **మేధసాతా ఇవ** యథా యజ్ఞే **అగ్నిమ్** యజ్ఞాగ్నిమ్ యాజ్ఞికాః జనాః **ధీభిః** హవిష్ప్రదానాదిభిః కర్మభిః సపర్యన్తి తద్వత్. ॥ ౨ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- యథా న్యాయకారిణః పరమేశ్వరాత్ తథైవ న్యాయకారిణో నృపతేర్దణ్డభయాద్ దుష్కర్మాణః కమ్పన్తామ్. యథా సజ్జనేభ్యః పరమేశ్వరః సహస్రం గుణాన్ బలాని వా దదాతి తథా రాష్ట్రభక్తేభ్యో రాజా సహస్రశో లాభాన్ ప్రయచ్ఛేత్. ప్రజాజనా అపి పరమేశభక్తాః పరమేశమివ, యాజ్ఞికాశ్చ యజ్ఞాగ్నిమివ స్వకీయం రాజానం సత్కుర్యుః. ॥ ౨ ॥

౧౫౧౬. ఈ మంత్రములో మరల పరమాత్మ మరియు రాజువిషయమే కలదు.

పదార్థము :-(చర్కృత్యాని) అత్యంతముగ నొనర్చదగిన కర్మలను (కృణ్వతః) చేయుచు (యస్మాత్) ఏ జగదీశ్వరుడు, లేక రాజుచే (కృష్టయః) దుష్టులు (రేజన్త) భయమునుచే

కంపించిపోవుచుందురో, అట్టి (సహస్రసామ్) వేలాదిగుణముల లేక వేలకొలది పదార్థముల దాతలగు (అగ్నిమ్) జగదీశ్వరుడు మరియు రాజును మీరు (త్మనా) స్వయముగా (ధీభిః) బుద్ధులు మరియు కర్మలచే (సపర్యత) పూజించుడు, లేక సత్కరించుడు (వేధసాతౌ ఇవ) యజ్ఞమునందెటుల (అగ్నిమ్) యజ్ఞాగ్నిని యాజ్ఞికులు (ధీభిః) ఆహుతుల ప్రదానమున్నగు కర్మలచే సత్కరించునటుల మీరును సత్కారమొనర్చుడు.॥ ౨ ॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు. ॥ ౨ ॥

భావార్థము :- ఎటుల న్యాయకారి పరమేశ్వరుడు మరియు న్యాయకారియగు రాజుయొక్క దండనభయముచే పాపులు కంపించిపోవుచుందురో, అటులనే సజ్జనులకు పరమేశ్వరుడు వేలకొలది గుణముల బలము మరియు ధనములను ప్రదానమొనర్చుచుండును. అటులనే రాజు రాష్ట్రభక్తులకు వేలకొలది లాభములను గలిగించును. ప్రజలుకూడ పరమేశ్వరుని భక్తులగువారిని పరమేశ్వరు డెటుల కాపాడుచుండునో లేక యాజ్ఞికు లెటుల యజ్ఞాగ్నిని హవిస్సులచే సత్కారమొనర్చెదరో అటులనే ప్రజలు రాజును సత్కరించుట శ్రేయస్కరముగనుండును.॥ ౨ ॥

1516. O men! Bow to God and show reverence to Him with all your intellects and actions, before Whom the people shrink When He performs His glorious deeds to him who gives thousands of desirable things at the sacrifice. || 2 ||

౧౫౧౭. ఋషిః - సోభరిః కాణ్వః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - బృహతీ । స్వరః - మధ్యమః.

తృతీయా ఋక్ పూర్వార్చికే ౫౧ క్రమాఙ్కే పరమాత్మ విషయే వ్యాఖ్యాతా.

అత్ర పరమాత్మ నృపత్యోరుభయోర్విషయ ఉచ్యతే.

౧ ౨ర ౩౨ ౩౨ఉ ౩ ౨ ౩౧ ౨
౧౫౧౭. ప్ర దైవో దాసో అగ్నిర్దేవ ఇన్ద్రో న మజ్మనా ।
౧౨ ౩ ౧౨ ౩౧ ౨ర ౩౧ ౨ర౩ ౧౨
అను మాతరం పృథివీం వి వావృతే తస్థౌ నాకస్య శర్మణి ॥౩॥

౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩ ౨ ౩౨ ౧ ౨ర
ప.వి:- ప్ర । దైవోదాసః - దైవః - దాసః । అగ్నిః । దేవః । ఇన్ద్రః ।
౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౧౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౧ ౨ర
న । మజ్మనా । అను । మాతరమ్ । పృథివీమ్ । వి । వావృతే । తస్థౌ । నాకస్య ।
౧౨ర
శర్మణి ॥ ౩ ॥

పదార్థః-దైవో దాసః దాసతి దదాతీతి దాసః. దివః ఆనన్దస్య దాసః దాతా దివోదాసః, స ఏవ దైవోదాసః. [దాసతిః దదాతికర్మా. నిఘం ...3 ।20 దీవ్యతిరత్ర మోదార్థః స్వార్థికస్తద్ధితప్రత్యయః.] **దేవః** ప్రకాశకః **అగ్నిః** అగ్రనాయకః జగదీశ్వరో నృపతిర్వా **ఇన్ద్రః న** సూర్యః ఇవ **మజ్మనా** బలేన **మాతరం పృథివీమ్** మాతృవత్ పాలయిత్రీం భూమిమ్ **అను వి వావృతే** అనుకూలతయా పాలయతి, కిఞ్చ **నాకస్య** సుఖస్య **శర్మణి** రక్షణే **తస్థౌ** తిష్ఠతి. ॥ 3 ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ 3 ॥

భావార్థః-యథా జగదీశ్వరః ప్రజాభ్యో యోగక్షేమం ప్రయచ్ఛతి భూమిం చ పాలయతి, తథైవ నృపతిరపి కుర్యాత్. ॥ 3 ॥

మిత్రః - మిత్రో వై ప్రాణః (శత౦. 8 । 4 । 2 । 6) ఇతి ప్రామాణ్యాత్ ప్రాణవాయుః. అర్యమా - ఋచ్ఛత్యాకర్షతీత్యర్యమా - అపానః. బర్హిషి - బృహతి వర్ధతే ఉపాసకోయేన తస్మిన్ పవిత్రహృదయే. || 3 ||

1392. ఈ మూడవ ఋచయొక్క వ్యాఖ్య పూర్వార్చికయందలి 91వ మంత్రముపై పరమాత్మయొక్క మహిమ విషయములో చేయబడినది. ఇప్పుడిచట పరమాత్మ మరియు రాజు ఇరువురి విషయములో వ్యాఖ్యానించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(దైవో దాసః) ఆనందముయొక్కదాత (దేవః) ప్రకాశకుడగు (అగ్నిః) అగ్రనాయకుడగు జగదీశ్వరుడు, లేక రాజు (ఇన్ద్రః న) సూర్యునివంటి (మజ్మనా) బలముతో (మాతరం పృథివీమ్) తల్లివలె పాలనమొనర్చునట్టి భూమిని (అను వివావృతే) అనుకూలరూపమున పాలనమొనర్చును. మరియు (నాకస్య) సుఖముల (శర్మణి) రక్షణయందు (తస్థౌ) సిద్ధముగ నుండును. ॥ 3 ॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు. ॥ 3 ॥

భావార్థము :-జగదీశ్వరు డెటుల ప్రజలకు యోగక్షేమములను ప్రదానమొనర్చుచుండునో, మరియు భూమిని రాజు పాలనమొనర్చుచుండునో అటులనే ప్రజలందరును ధర్మపాలనమునందు అప్రమత్తులై యుండవలెను. ॥ 3 ॥

1517. (1) A wise leader who is devoted to God-the Giver of light, comes forth like the sun in his might and shines on mother earth. He attains at the end, the bliss of emancipation.

(2) The All Glorious, Giver of Light with shining lightning and the light of the sun is surrounding and pervading the mother earth with His Omnipotent Omnipresence in all directions and is constantly fixed in His Blissful State. || 3 ||

౧౫౧౮. ఋషిః - శతం వైఖానసాః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

తత్ర ప్రథమా ఋక్ పూర్వార్చికే ౬౨౭ క్రమాఙ్కే పరమాత్మానం విద్వాంసం రాజానం చ, ఉత్తరార్చికే చ ౧౪౬౪ క్రమాఙ్కే ఆచార్యం సమ్బోధితా. అత్ర యోగిరాడుచ్యతే.

౨౩ ౧౨ ౩ ౨౩ ౨ ౩౧౨
౧౫౧౮. అగ్న ఆయూంషి పవస ఆసువోర్జమిషఞ్చ నః ।
౩౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ఆరే బాధస్వ దుచ్ఛునామ్ ॥ ౧ ॥

౧౨ర ౧౨ర ౩ ౧ ౨ ౧౨ర ౧౨ర ౩
ప.వి:- అగ్నే । ఆయూంషి । పవసే । ఆ । సువ । ఊర్జమ్ । ఇషమ్ । చ ।
౨ ౩ ౧ ౨
నః । ఆరే । బాధస్వ । దుచ్ఛునామ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** విద్వన్ యోగిరాట్! త్వమ్ **ఆయూంషి** యోగసాధకానాం జీవనాని **పవసే** పునాసి, త్వమ్ **నః** అస్మభ్యమ్ **ఊర్జమ్** ప్రాణబలమ్ **ఇషం చ** ఇచ్ఛాసిద్ధిం చ **ఆసువ** ప్రదేహి. **దుచ్ఛునామ్** యోగమార్గే విఘ్నభూతాం దుశ్చరిత్రతామ్ **ఆరే** దూరే **బాధస్వ** ప్రక్షిప. ॥ ౧ ॥

భావార్థః- సిద్ధానాం యోగినాం నిర్దేశనే యోగాభ్యాసేన జిజ్ఞాసూనాం జీవనం నిష్కలంకం జాయతే, తైః ప్రాణసిద్ధయ ఇచ్ఛాసిద్ధయశ్చ సద్యః ప్రాప్యన్తే. ॥ ౧ ॥

౧౫౧౮. ఈ మొదటి ఋచ పూర్వార్చికయందలి ౬౨౭వ మంత్రము. అచ్చటపరమాత్మ, విద్వాంసుడు, రాజు విషయములో మరియు ఉత్తరార్చికయందలి ౧౪౬౪వ ఋచపై ఆచార్యులను సంబోధించబడినది. ఇప్పుడిచట యోగిరాజును సంబోధించబడుచున్నది.

పదార్థము :-(అగ్నే) విద్వాంసుడవగు ఓ యోగిరాజా! నీవు (నః) మాకొరకు (ఊర్జమ్) ప్రాణబలము (ఇషం చ) మరియు కోరికల సిద్ధిని (ఆసువ) ప్రదానమొనర్చుము (దుచ్ఛునామ్) యోగమార్గమునందు విఘ్నకారులగు దుశ్చర్యలను (ఆరే) అతిదూరమునకు (బాధస్వ) తరిమికొట్టుము.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-సిద్ధయోగుల నిర్దేశానుసారము యోగాభ్యాసమొనర్చుటవల్ల జిజ్ఞాసువుల జీవితము నిష్కళంకమైపోవును. మరియు వారు ప్రాణసిద్ధులను, తమ పవిత్రకోరికలను సిద్ధి పరచుకొనుటయందు సమర్థులగుదురు.॥ ౧ ॥

1518. O Omniscient God ! Thou purifiest our lives. Grant us vigorous strength and knowledge. Punish adequately the violent far and near and keep all misery far away from us. ౨ - **ఆరే దూరసమీపయోః - అవ్యయార్థే.** || 1 ||

౧౫౧౯. ఋషిః - శతం వైఖానసాః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ యోగప్రశిక్షకః కీదృశో భవేదిత్యుచ్యతే.

౩౨ఉ ౩ ౧౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౫౧౯. అగ్నిర్ఋషిః పవమానః పాఞ్చజన్యః పురోహితః ।
౧ ౨ ౩ ౨
తమీమహే మహాగయమ్ ॥ ౨ ॥

౩ ౨ ౧ ౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౧ ౨ర ౩
ప. వి:- అగ్నిః । ఋషిః । పవమానః । పాఞ్చజన్యః - పాఞ్చ - జన్యః ।
౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩ ౨ ౩
పురోహితః - పురః - హితః । తమ్ । ఈమహే । మహాగయమ్ - మహా -
౨
గయమ్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః- అగ్నిః విద్వాన్ యోగిరాట్ **ఋషిః** పరమాత్మద్రష్టా, **పవమానః** స్వస్య పరేషాం చ జీవనం పవిత్రీకుర్వాణః, **పాఞ్చజన్యః** పఞ్చ జనేభ్యః ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానరూపేభ్యః పఞ్చప్రాణేభ్యో హితకరః, **పురోహితః** యోగప్రశిక్షణప్రదానాయ సమ్ముకం స్థాపితశ్చ భవతి. **మహాగయమ్** మహాప్రాణమ్. [ప్రాణా వై గయాః. శ... ౧౪ ।౮ ।౧౫ ।౭.] **తమ్** యోగిరాజమ్, వయమ్ **ఈమహే** యోగసిద్ధిం యాచామహే. [ఈమహే ఇతి యాఞ్చాకర్మా. నిఘం ...౩ ।౧౯.] ॥ ౨ ॥

భావార్థః- సిద్ధయోగినాం సాన్నిధ్యే యోగాభ్యాసేన యోగసాధనే తత్పరాణాం శిష్యాణాం యోగసాధనా సఫలా జాయతే. ॥ ౨ ॥

౧౫౧౯. ఈ మంత్రములో యోగప్రశిక్షకు లెటులుండవలె నను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(అగ్నిః) విద్వాంసుడగు యోగిరాజు (ఋషిః) పరమాత్మయొక్క ద్రష్ట (పవమానః) తన మరియు ఇతరుల జీవితములను పవిత్రమొనర్చుకొనువాడు (పాఞ్చజన్యః), ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన సమానరూప పంచప్రాణముల హితకారి (పురోహితః) మరియు యోగప్రశిక్షణకొరకు తనయెదుట స్థిరపరచుకొనును. (మహాగయమ్) మహా ప్రాణములను (తమ్) అట్టి యోగిరాజుచే మనము (ఈమహే) యోగసిద్ధిని యాచించవలెను.॥ ౨ ॥

భావార్థము :-సిద్ధయోగులవద్ద యోగాభ్యాసమొనర్చుటవల్ల యోగసాధనలో తత్పరులగు శిష్యులయొక్క యోగసాధన సఫలవంతమగును.॥ ౨ ॥

1519. God is Omniscient and Omnipresent Purifier, the Benefactor of all people, their Well - Wisher and Guide. To Him Whose Wealth is great, we pray. || 2 ||

౧౫౨౦. ఋషిః - శతం వైఖానసాః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ యోగప్రశిక్షకః కిం కుర్యాదిత్యుచ్యతే.

౨ ౩ ౧౨౩ ౧ ౨ ౩౧ ౨ర ౩ ౧౨
౧౫౨౦. అగ్నే పవస్వ స్వపా అస్మే వర్చః సువీర్యమ్ ।
౧౨ ౩ ౨ఉ ౩ ౧౨
దధద్రయిం మయి పోషమ్ ॥ 3 ॥

౧౨ర ౧౨ర ౧ ౨ర ౩ ౧౨ర ౩౧ ౨ ౧౨ర ౩ ౧౨
ప.వి:- అగ్నే । పవస్వ । స్వపాః - సు - అపాః । అస్మేఇతి । వర్చః । సువీర్యమ్-
౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౧ ౨ర ౧ ౨ర
సు - వీర్యమ్ । దధత్ । రయిమ్ । మయి । పోషమ్ ॥ 3 ॥

పదార్థః:-హే **అగ్నే** యోగవిద్యావిద్ విద్వన్! **స్వపాః** శోభనాని అపాంసి కర్మాణి యస్య తాదృశః త్వమ్ **అస్మే** అస్మభ్యమ్ **సువీర్యమ్** శ్రేష్ఠవీర్యోపేతమ్ **వర్చః** యోగజన్యం తేజః **పవస్వ** ప్రాపయ, కిఞ్చ **మయి** యోగజిజ్ఞాసౌ **పోషమ్** పోషకమ్ **రయిమ్** వివేకఖ్యాతిరూపమ్ అధ్యాత్మం ధనమ్ **దధత్** ధారయన్, భవేతి శేషః. ॥ 3 ॥

భావార్థః:-యోగప్రశిక్షకో యోగిరాట్ స్వయం శుభకర్మా సన్ శిష్యానపి శుభకర్మకరణా- యోపదిశేత్, యోగాభ్యాసద్వారా చ తాన్ ముముక్షూన్ వర్చస్వినః వివేకఖ్యాతిమతశ్చ కృత్వా నిఃశ్రేయసాధికారిణః కుర్యాత్. ॥ 3 ॥

౧౫౨౦. ఈ మంత్రములో యోగప్రశిక్షకు లేమిచేయవలె నను విషయము కలదు.

పదార్థము :-(అగ్నే) యోగవిద్యయందు పాండిత్యముగల ఓ యోగిరాజా! (స్వపాః) శుభకర్మలుగల నీవు (అస్మే) మాకొరకు (సువీర్యమ్) శ్రేష్ఠమగు వీర్యవంతులు (వర్చః) యోగజన్యతేజమును (పవస్వ) ప్రాప్తింపజేయుడు మరియు (మయి) యోగజిజ్ఞాసువునగు నాకు (పోషమ్) పోషణము (రయిమ్) వివేకమగు ఖ్యాతిగల ఆధ్యాత్మిక ఐశ్వర్యములను (దధత్) ధారణమొనర్పజేయుడు.॥ 3 ॥

భావార్థము :-యోగప్రశిక్షకుడగు యోగిరాజు స్వయముగ శుభకార్యముల నొనర్చుచు శిష్యులకు కూడ శుభకార్యముల నొనర్చుటకు ఉపదేశించవలెను. మరియు యోగాభ్యాసముద్వార ఆ ముముక్షువులగు శిష్యులను వర్చస్సువంతులను మరియు వివేకఖ్యాతిచే సంపన్నులనుగ నొనర్చి మోక్షమున కధికారులనుగ నొనర్చవలెను.॥ 3 ॥

1520. O God, Performer of holy acts, pour splendour with heroic strength on us, granting us wealth which nourishes. || 3 ||

౧౫౨౧. ఋషిః - వసూయవ ఆత్రేయాః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః. గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

తత్రాదౌ జగదీశ్వరమాచార్యం చ ప్రార్థయతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౫౨౧. అగ్నే పావక రోచిషా మన్ద్రయా దేవ జిహ్వయా ।
౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨
ఆ దేవాన్ వక్షి యక్షి చ ॥ ౧ ॥

౧ ౨ ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
ప. వి:- అగ్నే । పావక । రోచిషా । మన్ద్రయా । దేవ । జిహ్వయా । ఆ । దేవాన్।
౩ ౧ ౨ర ౩
వక్షి - యక్షి । చ ॥ ౧ ॥

పదార్థః:- హే **పావక** పవిత్రతాకారక, **దేవ** ప్రకాశక **అగ్నే** అగ్రనాయక జగదీశ్వర విద్వన్ ఆచార్య వా! త్వమ్ **రోచిషా** తేజస్విన్యా **మన్ద్రయా** ఆనన్దప్రదయా **జిహ్వయా** వేదవాచా. [జిహ్వేతి వాజ్ నామ. నిఘం ...౧ । ౧౧.] అస్మాసు **దేవాన్** దివ్యగుణాన్ **ఆ వక్షి** ఆవహ, **యక్షి చ** అస్మాకమ్ ఉపాసనాయజ్ఞం శిక్షాయజ్ఞం వా సఫలయ చ. ॥ ౧ ॥

భావార్థః:- **వేద వాజ్మాధ్యమేన పరమేశ్వరోపాసనయా హృదయం పవిత్రం జాయతే, గురుముఖాద్ వేదార్థాధ్యయనేన చ శిక్షా సఫలా భవతి. ॥ ౧ ॥**

౧౫౨౧. ఈ మొదటి ఋచలో జగదీశ్వరుడు మరియు ఆచార్యులనుగూర్చి ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :-(పావక) పవిత్రతకారకుడవు (దేవ) ప్రకాశకుడవు (అగ్నే) అగ్రనాయకుడవు నగు ఓ జగదీశ్వరా, లేక విద్వాంసుడవునగు ఆచార్యా! మీరు (రోచిషా) తేజోమయ (మన్ద్రయా) ఆనందప్రదమగు (జిహ్వయా) వేదవాణులద్వారా మాయందు (దేవాన్) దివ్యగుణములు (ఆ వక్షి) తెండు (యక్షి చ) మరియు మాయొక్క ఉపాసనాయజ్ఞము, లేక శిక్షణయజ్ఞమును సఫలవంతమొనర్చుడు.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-వేదవాణుల మాధ్యమమున పరమేశ్వరుని ఉపాసనయొనర్చుటచే హృదయము పవిత్రమగును. మరియు గురుముఖమున వేదాధ్యయనము అర్థవంతముగ నొనర్చుటవల్ల శిక్షణ సఫలవంతముగ నగును.॥ ౧ ॥

1521. O God! Holy and Divine, with splendour and Thy pleasant speech (in the form of the Vedas) impart instructions to all enlightened persons and make them fit to worship Thee and be united. || 1 ||

౧౫౨౨. ఋషిః - వసూయవ ఆత్రేయాః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ. స్వరః - షడ్జః.

అథ పునరపి తావేవ ప్రార్థయతే.

౧౫౨౨. తం త్వా ఘృతస్నవీమహే చిత్రభానో స్వర్దృశమ్ ।
దేవాఀ ఆ వీతయే వహ ॥ ౨ ॥

ప.వి:- తమ్ । త్వా । ఘృతస్నో - ఘృత - స్నో । ఈమహే । చిత్రభానో - చిత్ర - భానో । స్వర్దృశమ్ - స్వః - దృశమ్ । దేవాన్ - ఆ - వీతయే । వహ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **ఘృతస్నో** విద్యారసస్య ఆనన్దరసస్య చ ప్రస్రావక, **చిత్రభానో** అద్భుత తేజఃసమ్పన్న అగ్నే జగదీశ్వర ఆచార్య వా! **తమ్** ప్రసిద్ధమ్ **స్వర్దృశమ్** వివేక ప్రకాశస్య దర్శయితారమ్ **త్వా** త్వామ్ వయమ్ **ఈమహే** యాచామహే. త్వమ్ **వీతయే** అస్మాకం ప్రగతయే **దేవాన్** దివ్యగుణాన్ **ఆ వహ** ప్రాపయ. ॥ ౨ ॥

భావార్థః- పరమాత్మోపాసనేనాచార్యకులవాసేన చానన్దరసో విద్యారసః కర్తవ్యా కర్తవ్య ప్రకాశో జీవనే ప్రగతిశ్చ ప్రాప్యతే. ॥ ౨ ॥

౧౫౨౨. ఈ మంత్రములో మరల అదే ప్రార్థన యొనర్చబడినది.

పదార్థము :-(ఘృతస్నో) విద్యారసము మరియు ఆనందరసము ప్రవహింపజేయునట్టి (చిత్రభానో) అద్భుత తేజముగల జగదీశ్వరా! లేక ఆచార్యా! (తమ్) ఆ ప్రసిద్ధమగు (స్వర్దృశమ్) వివేకరూప ప్రకాశమును దర్శింపజేయునట్టి రసమును (త్వా) నీనుండి మేము (ఈమహే) యాచించుచున్నాము. నీవు (వీతయే) మా ప్రగతికొరకు (దేవాన్) దివ్యగుణములను (ఆ వహ) ప్రాప్తింపజేయుము.॥ ౨ ॥

భావార్థము :-పరమాత్మయొక్క ఉపాసనచే మరియు ఆచార్యకులములో నివాసముచే ఆనందరసము, విద్యారసము, కర్తవ్యాకర్తవ్యముల ప్రకాశము మరియు జీవితములో ప్రగతి ప్రాప్తించగలదు.॥ ౨ ॥

1522. O Resplendent God! O Bright-rayed Who showest the true path of happiness, we pray to Thee to bring near us enlightened persons; so that we may acquire knowledge. || 2 ||

౧౫౨౩. ఋషిః - వసూయవ ఆత్రేయాః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ పునరపి తద్విషయే ప్రోచ్యతే.

౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౫౨౩. వీతిహోత్రం త్వా కవే ద్యుమన్తం సమిధీమహి ।
౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
అగ్నే బృహన్తమధ్వరే ॥ ౩ ॥

౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
ప.వి:- వీతిహోత్రమ్ - వీతి - హోత్రమ్ । త్వా । కవే । ద్యుమన్తమ్ । సమ్ ।
౩ ౩ ౨ర ౩ ౧ ౨ ౩ ౨
ఇధీమహి । అగ్నే । బృహన్తమ్ । అధ్వరే ॥ ౩ ॥

పదార్థః-హే **కవే** క్రాన్తదర్శిన్ **అగ్నే** సర్వవిత్ సర్వాన్తర్యామిన్ జగదీశ్వర విద్వన్ ఆచార్య వా! **వీతిహోత్రమ్** వ్యాప్తజగదుత్పత్తియజ్ఞం వ్యాప్తవిద్యాయజ్ఞం వా, **ద్యుమన్తమ్** తేజస్వినమ్, **బృహన్తమ్** గుణైర్మహాన్తమ్ **త్వా** త్వామ్ వయమ్ **అధ్వరే** ఉపాసనాయజ్ఞే జీవనయజ్ఞే విద్యాధ్యయనయజ్ఞే వా **సమిధీమహి** ప్రదీపయామః. ॥ 3 ॥

భావార్థః-యే పరమాత్మానమాచార్యం చ సేవన్తే తే విద్వాంసః సదాచారా గుణవన్తః కర్మశూరాశ్చ సన్తోఽభ్యుదయం నిఃశ్రేయసం చ లభన్తే. ॥ 3 ॥

అస్మిన్ ఖణ్డేఽగ్నిహోత్ర పరమాత్మ నృపతియోగిరాడాచార్యవిషయం వర్ణనాదేతత్ఖణ్డస్య పూర్వఖణ్డేన సంగతిరస్తి.

౧౫౨౩. మరల ఈ మంత్రములో పై విషయవర్ణనయే కలదు.

పదార్థము :-(కవే) క్రాంతదర్శివి (అగ్నే) సర్వజ్ఞుడవు, సర్వాంతర్యామివగు ఓ పరమేశ్వరా! లేక విద్వాంసుడవగు ఆచార్యా! (వీతిహోత్రమ్) జగత్తుయొక్క ఉత్పాదనరూపయజ్ఞము, లేక విద్యాయజ్ఞము నొనర్చునట్టి (ద్యుమన్తమ్) తేజస్వివి (బృహన్తమ్) గుణములందు మహనీయుడవగు (త్వా) నిన్ను మేము (అధ్వరే) ఉపాసనాయజ్ఞము, జీవనయజ్ఞము, లేక విద్యాధ్యయనయజ్ఞమునందు (సమిధీమహి) ప్రదీప్తమొనర్చెదరు.॥ 3 ॥

భావార్థము :-పరమాత్మ మరియు ఆచార్యులను సేవించుచుండువారు విద్వాంసులు, సదాచారులు, గుణవంతులు మరియు కర్మశీలురుగ నుండి అభ్యుదయము మరియు నిఃశ్రేయస్సును పొందెదరు.॥ 3 ॥

ఈ ఖండములో అగ్నిహోత్రము, పరమాత్మ, రాజు, యోగిరాజు మరియు ఆచార్యుల విషయ వర్ణన యుండుటవల్ల ఈ ఖండమునకు పూర్వఖండముతో సంబంధము గలదు.

పదునాల్గవ అధ్యాయమునందలి మూడవఖండము సమాప్తమైనది.

1523. O Omniscient Giver of knowledge, we kindle Thee in this non-violent sacrifice, as Thou art Resplendent and Almighty. || 3 ||

౧౫౨౪. ఋషిః - గోతమో రాహూగణః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

తత్రాదౌ జగదీశ్వరం ప్రార్థయతే.

౧3 3 ౧౨ 3 ౨3 ౧౨
౧౫౨౪. అవా నో అగ్న ఊతిభిర్గాయత్రస్య ప్రభర్మణి ।
౧౨ 3౧ ౨
విశ్వాసు ధీషు వన్ద్య ॥ ౧ ॥

౧౨ర 3 ౧౨ 3 ౧౨ ౧౨ర 3
ప.వి:- అవ । నః । అగ్నే । ఊతిభిః । గాయత్రస్య । ప్రభర్మణి - ప్ర - భర్మణి ।
౧౨ర 3౨ 3
విశ్వాసు । ధీషు । వన్ద్య ॥ ౧ ॥

పదార్థః:- హే **వన్ద్య** వన్దనీయ **అగ్నే** అగ్రనాయక జగదీశ్వర! త్వమ్ **గాయత్రస్య** గాయత్ర్యాదిచ్ఛన్దోమయస్య వేదజ్ఞానస్య **ప్రభర్మణి** ప్రకర్షేణ హరణే గ్రహణే, **విశ్వాసు ధీషు** సర్వేషు కర్మసు చ **ఊతిభిః** స్వకీయైః రక్షణైః సహ **నః** అస్మాన్ **అవ** ప్రాప్నుహి. ॥ ౧ ॥

భావార్థః:- జ్ఞానావాప్తికాలే కర్మకాలే చ యే జగదీశ్వరం న విస్మరన్తి తే శ్రేష్ఠజ్ఞానానుకూలం శ్రేష్ఠం కర్మైవ సదా కుర్వన్తి. ॥ ౧ ॥

౧౫౨౪. ఈ మొదటి మంత్రములో జగదీశ్వరునిగూర్చి ప్రార్థించబడినది.

పదార్థము :- (వన్ద్య) వందనీయుడవు (అగ్నే) అగ్రనాయకుడవు నగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (గాయత్రస్య) గాయత్రిమున్నగు ఛందములతోగల వేదజ్ఞానమును (ప్రభర్మణి) ఉత్తమరూపములో గ్రహించుటలో (విశ్వాసు ధిషు) సకలకర్మలలో (ఊతిభిః) మీ రక్షణలతో గూడ (నః) మాకు (అవ) ప్రాప్తించుడు. ॥ ౧ ॥

భావార్థము :- జ్ఞానప్రాప్తి మరియు కర్మలనొనరచు సమయము పరమేశ్వరుని స్మరించుచుండువారు శ్రేష్ఠజ్ఞానమున కనుకూలముగ శ్రేష్ఠకర్మలనే నిరంతరము చేయుచుందురు. ॥ ౧ ॥

1524. O God adorable in all our thoughts and actions, favour us with Thy protection when the psalm is chanted forth. || 1 ||

౧౫౨౫. ఋషిః - గోతమో రాహూగణః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ పునర్జగదీశ్వరం ప్రార్థయతే.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౫౨౫. ఆ నో అగ్నే రయిం భర సత్రా సాహం వరేణ్యమ్ ।
౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
విశ్వాసు పృత్సు దుష్టరమ్ ॥ ౨ ॥

౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౧ ౨ర
ప.విః- ఆ । నః । అగ్నే । రయిమ్ । భర । సత్రాసాహమ్ - సత్రా - సాహమ్।
౧౨ర ౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨ ౨ ౧౨ర
వరేణ్యమ్ । విశ్వాసు । పృత్సు । దుష్టరమ్ - దుః - తరమ్ ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** అగ్రనాయక జగదీశ్వర! త్వమ్ **నః** అస్మభ్యమ్ **సత్రాసాహమ్** యుగపదనేకాసాం విపదాం విదారకమ్, **వరేణ్యమ్** వరణీయమ్, **విశ్వాసు పృత్సు** సర్వేషు సంగ్రామేషు **దుష్టరమ్** దుస్తరమ్, అనాచ్ఛేద్యమ్ **రయిమ్** వీరతారూపమ్ ఐశ్వర్యమ్ **ఆ భర** ఆహర, ప్రదేహి. ॥ ౨ ॥

భావార్థః-పరమవీరం పరమేశ్వరం ధ్యాత్వా వయం వీరగణాగ్రగణ్యాః సన్తః సర్వా విపదః సర్వాంశ్చాభ్యన్తరాన్ బాహ్యాంశ్చ శత్రూన్ పరాజయేమహి. ॥ ౨ ॥

౧౫౨౫. ఈ మంత్రములో మరల జగదీశ్వరునిగూర్చి ప్రార్థించబడనది.

పదార్థము :-(అగ్నే) అగ్రనాయకుడవగు ఓ జగదీశ్వరా! నీవు (నః) మాకొరకు (సత్రాసాహమ్) ఒక్కసారిగా అనేక విపత్తులను దూరమొనర్చునట్టి (వరేణ్యమ్) వరించదగిన (విశ్వాసు పృత్సు) సంగ్రామములలో (దుష్టరమ్) దుస్తరమగు, ఛేదింపసాధ్యముగానట్టి (రయిమ్) వీరత్వముతో గూడిన ఐశ్వర్యములను (ఆభర) ప్రదానమొనర్చుము.॥ ౨ ॥

భావార్థము :- పరమవీరుడగు పరమేశ్వరుని ధ్యానమొనర్చుచు మేము వీరగణములో అగ్రగణ్యులమయుగ నుండుచు ఆపదలు, సమస్త ఆంతరిక మరియు బాహ్యశత్రువులను పరాజయమొనర్చెదము.॥ ౨ ॥

1525. O God! bring to us ever conquering wealth possessing true power, wealth most acceptable (spiritual and material) invincible in all struggles with evils or evil-doers. || 2 ||

౧౫౨౬. ఋషిః - గోతమో రాహూగణః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

అథ పునరపి తమేవ విషయమాహ.

౧ ౨ ౩ ౧ ౨ ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
౧౫౨౬. ఆ నో అగ్నే సు చేతునా రయిం విశ్వాయుపోషసమ్ ।
౩ ౧ ౨ ౩౧౨
మార్డీకం ధేహి జీవసే ॥ ౩ ॥

3 ౧ ౨ 3 ౧ ౨ 3 ౨ 3౧ ౨
ప. వి:- ఆ । నః । అగ్నే । సుచేతునా - సు - చేతునా । రయిమ్ । విశ్వాయు
3౧ ౨ 3 ౨ 3 ౧౨
పోషసమ్ - విశ్వాయు - పోషసమ్ । మార్డీకమ్ । ధేహి । జీవసే ॥3 ॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** అగ్రనాయక జగదీశ్వర! త్వమ్ **నః జీవసే** అస్మాకం జీవనాయ **సుచేతునా** శోభనేన జ్ఞానేన సహ **విశ్వాయుపోషసమ్** విశ్వేషామ్ ఆయూనాం మనుష్యాణాం పోషసం పోషకమ్ **మార్డీకమ్** సుఖయితారమ్ **రయిమ్** ఐశ్వర్యమ్ **ఆ ధేహి** ప్రయచ్ఛ. ॥ 3 ॥

భావార్థః-న తజ్జ్ఞానం జ్ఞానం న చ తద్ధనం ధనం యదన్యేషాముపకారకం న జాయతే. ॥ 3 ॥

౧౫౨౬. ఈ మంత్రమునందును మరల పై విషయమే గలదు.

పదార్థము :-(అగ్నే) అగ్రనాయకుడవునగు ఓ పరమేశ్వరా! నీవు (నః జీవసే) మా జీవితముకొరకు (సుచేతునా) శుభమైన జ్ఞానముతోగూడ (విశ్వాయుపోషసమ్) సకలమానవుల పోషకుడవు (మార్డీకమ్) సుఖదాయకుడవు (రయిమ్) ఐశ్వర్యములను (ఆధేహి) ప్రదానమొనర్చుము.॥ 3 ॥

భావార్థము :- ఇతరులకు ఉపయోగపడని జ్ఞానము జ్ఞానముకాదు. మరియు అట్టి ధనము ధనముకాదు.॥ 3 ॥

1526. O God! grant us for our sustenance, heart delighting wealth, the producer of happiness, and supporter of all people; kindly give us such wealth of strength with good knowledge. || 3 ||

౧౫౨౭. ఋషిః - కేతురాగ్నేయః । దేవతా - అగ్నిః । ఛన్దః - గాయత్రీ । స్వరః - షడ్జః.

తత్రాదౌ పరమాత్మనృపత్యోర్విషయ ఉచ్యతే.

3౧ ౨ 3 ౨ 3 ౧౨ 3 ౧ ౨ 3౧౨
౧౫౨౭. అగ్నిం హిన్వన్తు నో ధియః సప్తిమాశుమివాజిషు ।
౧౨ 3 ౧౨
తేన జేష్మ ధనంధనమ్ ॥ ౧ ॥

3౨ 3 ౧౨ర ౧౨ర 3౨ 3 ౧౨
ప. వి:- అగ్నిమ్ । హిన్వన్తు । నః । ధియః । సప్తిమ్ । ఆశుమ్ । ఇవ । ఆజిషు ।
౧౨ర 3 ౧౨ర ౧౨ర 3
తేన । జేష్మ । ధనంధనమ్ - ధనమ్ । ధనమ్ ॥ ౧ ॥

పదార్థః-నః అస్మాకమ్ **ధియః** ధ్యానక్రియాః బుద్ధయోవా **అగ్నిమ్** అగ్రనాయకం పరమాత్మానం నృపతిం వా **హిన్వన్తు** ప్రేరయన్తు కథమివ? **ఆజిషు** యుద్ధేషు **ఆశుం సప్తిమ్ ఇవ** వేగవన్తమ్ అశ్వం యథా ప్రేరయన్తి తద్వత్. **తేన** పరమాత్మనా నృపతినా వా **ధనం ధనమ్** ప్రత్యేకమ్ ఆధ్యాత్మికం భౌతికం వా ఐశ్వర్యమ్, వయమ్ **జేష్మ** జయేమ. [జి జయే, లిఙర్థే లుఙ్. అడభావో వృద్ధ్యభావశ్చ ఛాన్దసః.] ॥ ౧ ॥

అత్రోపమాలఙ్కారః. ॥ ౧ ॥

భావార్థః-దివ్యసమ్పదాం భౌతికసమ్పదాం చ ప్రాప్తయే పరమేశ్వరో నృపతిశ్చ పరమసహాయకౌ జాయేతే. ॥ ౧ ॥

౧౫౨౭. ఈ మంత్రములో పరమాత్మ మరియు రాజు విషయము కలదు.

పదార్థము :-(నః) మాయొక్క (ధియః) ధ్యానక్రియలు లేక బుద్ధులు (అగ్నిమ్) అగ్రనాయకుడగు పరమాత్మ, లేక రాజుయొక్క (హిన్వన్తు) ప్రేరణ నీయవలెను. (ఆజిషు) యుద్ధములందు (ఆశుం సప్తిమ్ ఇవ) వేగవంతమగు అశ్వములను ప్రేరణయొనర్చునటుల (తేన) ఆ పరమాత్మ లేక రాజుద్వార (ధనం ధనమ్) ప్రత్యేక ఆధ్యాత్మిక, లేక భౌతిక ఐశ్వర్యములను మేము (జేష్మ) గెలుచుకొందుముగాక! ॥ ౧ ॥

ఈ మంత్రములో ఉపమాలంకారము గలదు.॥ ౧ ॥

భావార్థము :-దివ్యసంపదల, భౌతికసంపదల ప్రాప్తికొరకు పరమేశ్వరుడు మరియు రాజు పరమసహాయకులై యుందురు.॥ ౧ ॥

1527. Let our pure intellects and noble deeds urge the Lord to be pleased with us, like a fleet courser in the war. Through Him and by His Grace, may we acquire by conquest every kind of wealth (Spiritual as well as material). || 1 ||

౧౫౨౮.ఋషిః – కేతురాగ్నేయః । దేవతా – అగ్నిః । ఛన్దః – గాయత్రీ । స్వరః – షడ్జః.

అథ పునః పరమాత్మ నృపతి విషయమాహ.

౨ ౩ ౨ ౩౧౨ ౩ ౧౨ ౩ ౨౩ ౨
౧౫౨౮. యయా గా ఆకరామహై సేనయాగ్నే తవోత్యా ।
౧ ౨ ౩ ౧౨
తాం నో హిన్వ మఘత్తయే ॥ ౨ ॥

౧ ౨ర ౩౧౨ ౩ ౧౨ర ౧౨ర ౩
ప.విః– యయా । గాః । ఆకరామహై – ఆ – కరామహై । సేనయా । అగ్నే ।
౧౨ర ౩ ౨ ౩ ౧ ౨
తవ । ఊత్యా । తామ్ । నః । హిన్వ । మఘత్తయే ॥ ౨ ॥

పదార్థః-హే **అగ్నే** అగ్రణీః పరమాత్మన్ నృపతే వా! **తవ యయా ఊత్యా సేనయా** తవ యయా రక్షరూపయా సేనయా రక్షికయా సేనయా వా, వయమ్ **గాః** అన్తఃప్రకాశరశ్మీన్ ధేన్వాదిసమ్పత్తీర్వా **ఆ కరామహై** ప్రాప్నుమః **తామ్** రక్షాం సేనాం వా **మఘత్తయే** మఘదత్తయే, ఐశ్వర్యప్రదానాయ **నః** అస్మభ్యమ్ **హిన్వ** ప్రేరయ ॥ ౨ ॥

భావార్థః-నృపతేః సేనయా రక్షితాః ప్రజా యథా భౌతికీః సమ్పదః ప్రాప్తుం శక్తా జాయన్తే తథైవ పరమాత్మనో రక్షణసామర్థ్యేన రక్షితా జనా అధ్యాత్మసమ్పత్తీః ప్రాప్నువన్తి. ॥ ౨ ॥

౧౫౨౮. ఈ మంత్రములో మరల పరమాత్మ మరియు రాజు విషయము కలదు.

పదార్థము :-(అగ్నే) అగ్రనాయకుడవగు ఓ పరమాత్మా, లేక రాజా! (తవ యయా ఊత్యా సేనయా) నీయొక్క ఏ రక్షకసైన్యములద్వార, మేము (గాః) అన్తఃప్రకాశకకిరణములను, లేక గోవులు మున్నగు సంపదలను (ఆకరామహై) పొందుచుందుమో (తామ్) అట్టి రక్షణను, లేక సైన్యములను (మఘత్తయే) ఐశ్వర్యముల ప్రదానముకొరకు (నః) మాకొరకు (హిన్వ) ప్రేరణ నొనర్చుము.॥ ౨ ॥

భావార్థము :-రాజసైన్యములచే రక్షితమగు ప్రజ లెటుల భౌతిక సంపదలను పొందుటలో సమర్థులై యుందురో, అటులనే పరమాత్మ రక్షణసామర్థ్యముచే రక్షితజనము ఆధ్యాత్మికసంపదలను పొందుచుందురు.॥ ౨ ॥

1528. O God! Send us such sufficient aid from Thee as thereby we may acquire Vedic knowledge. Furnish us also with Thy aid for the acquisition of wealth in the form of wisdom. || 2 ||

పఞ్చమ సంపుటము సమాప్తము

వేదధర్మ ప్రచారార్థం 'వేదనిధి' యోజన

భారతీయసంస్కృతీ సభ్యతలకు మూలాధారములైన వేదవాఙ్మయాన్ని సంరక్షించి-పరిరక్షించి, ప్రచారం-ప్రసారములతో మరల వేదధర్మాన్ని విశ్వవ్యాప్తం చేయవలసిన అవసరం నేడు ఎంతో ఉన్నది. ఈ పరమ పవిత్రమైన వేదధర్మప్రచారానికి కంకణబద్ధులమై మేము గత 15సంవత్సరాలనుండి అహోరాత్రములు పరిశ్రమిస్తూ శ్రీశ్రీశ్రీ వేదానందసరస్వతీస్వామి (పండిత లోక మలహరి సిద్ధాంతాచార్యుల)వారి సహకారంతో తెలుగులో నాలుగు వేదముల భాష్యములను ముద్రించు కార్యంలో 70శాతం సఫలీకృతులమైనాము. నేటికి యజుస్సామాథర్వవేదభాష్యముల నిర్మాణం-ముద్రణపూర్తయిది. 12వేల పుటలలో 25సంపుటములుగా ఋగ్వేదభాష్యం కంప్యూటరీకరణపూర్తికాగా 5సంపుటములు ముద్రణకు సిద్ధముగా నున్నవి. 1-2రెండు సంవత్సరములలో ఈ వేదముద్రణకార్యం పూర్తి కాగలదు.

వేదసాహిత్యనిర్మాణముతో పాటుగా ఆంధ్రదేశములో విస్తృతముగా వేదధర్మాప్రచారం-ప్రసారం చేయసంకల్పించి "వేదధర్మ ప్రచార ట్రస్టు"ను స్థాపంచినాము. దీనికి కేంద్రస్థానముగా 10సంవత్సరాల క్రితమే (11-11-2000నాడు) మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా కొందుర్గు మండలంలో ఎర్రగట్టుకు 'వేదగిరి' అని పేరుపెట్టి 'వేదపీఠము' ను స్థాపించినాము. ఆ పవిత్ర ప్రదేశములో వేదమంత్రములనన్నింటిని శిలలపై చెక్కించి 'వేదమందిరము'ను నిర్మించుటకు శంకుస్థాపనయు చేసినాము. అచ్చట అనేక యజ్ఞయాగములు నిర్వహించి ఆంధ్రదేశములో 'వేదగిరి'గా ప్రసిద్ధిగావించినాము.

'ధనాత్ ధర్మం - తతః సుఖమ్' ధనము వలన ధర్మము, దానివలన సుఖము కలుగుతుందని శాస్త్రవచనము. నేటి ఆధునిక యుగములో, భౌతికవ్యామోహ వాతావరణములో వేదధర్మప్రచారం చేయుట అంతసులభమైన పనికాదు. దీనికెంతో వ్యయ ప్రయాసలవసరము. వేదాభిమానులు, వేదధర్మ ప్రచారాభిలాషులగు దాతలు సహృదయంతో స్పందించి ముందుకువచ్చి భూరి విరాళాల నిచ్చినపుడే ఈ వేదప్రచారం సాధ్యపడగలదు. మరియు దాతలు తాము స్వయముగా ఇవ్వడమేగాక తమ బంధుమిత్రులను కూడా ప్రోత్సహించి వారికి వేదాలపట్ల ప్రేరణకలిగించి ఇందులో సభ్యులుగా చేర్పించి ఈ వేదోద్యమానికి జేయూతనందించి వేదమాత కృపకు పాత్రులై తరించగలరని కోరుచున్నాము.

ఈ వేదధర్మ ప్రచారార్థం శాశ్వత 'వేదనిధి' యోజనను ఏర్పాటు చేసినాము. ధార్మికులైన దాతలచే దానము చేయబడిన ధనము జాతీయ బ్యాంకులో 'వేదధర్మప్రచారట్రస్టు వేదనిధి' పేరున ఖాతాను తెరచి అందులో 'స్థిరనిధి' (ఫిక్స్‌డ్ డిపాజిట్)గా జమ చేయబడును. దీనిపై వచ్చు వడ్డీ మాత్రమే ఇందులకై ఉపయోగించబడును.

♦ **శాశ్వత పోషకులు**	**: 1లక్ష మరియు ఆపైన**	♦ **శాశ్వత పోషకులు**	**: 10వేలు మరియు ఆపైన**
♦ **శాశ్వత మహారాజపోషకులు**	**: 50వేలు మరియు ఆపైన**	♦ **శాశ్వత సంరక్షకులు**	**: 5వేలు మరియు ఆపైన**
♦ **శాశ్వత రాజపోషకులు**	**: 25వేలు మరియు ఆపైన**	♦ **శాశ్వత సభ్యత్వము**	**: 1116/- మరియు ఆపైన**

యథాశక్తి తనుమనోధనములతో సహకరించు సహృదయులగు ధార్మిక దాతలకు ఆ వేదేశ్వరుడు పూర్ణాయురారోగ్యములనిచ్చి సదా కాపాడుగాక!

గమనిక:- దాతలు తమ ధనమును 'వేదధర్మ ప్రచారట్రస్టు వేదనిధి' పేర చెక్కు / డి.డి లేదా నగదుగాగాని చెల్లించవచ్చును. వారికి సభ్యత్వపత్రము-రసీదు ఇవ్వబడును.

'వైదిక సాహిత్య ప్రచార సమితి' ఆధ్వర్యంలో ముద్రించబడిన వేద సాహిత్యము

చతుర్వేద సంహిత
ఋగ్యజుస్సామాథర్వవేదముల మూలమంత్రములు. ఋషి, దేవత, ఛందస్సు, స్వరములతో విస్తృతభూమికాసహితము. పుటలు: 4000 వెల: రూ.1600/-

వేదముల యథార్థ స్వరూపం
వేదాలపై కలుగు అనేక సందేహాలకు సంపూర్ణ సమాధానం తెలిపే అపూర్వ గ్రంథం పుటలు:470 వెల: రూ.400/-

యజుర్వేదభాష్యమ్
మూలం, సంస్కృత భాష్యం, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యం, ఆంగ్లభావార్థసహితంగా
పుటలు: 3000 సంపుటములు: 6 వెల:రూ.1200

అథర్వవేదభాష్యమ్
మూలం, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యం, ఆంగ్లభావార్థసహితంగా
పుటలు: 4000 సంపుటములు: 8 వెల: రూ.1600

సామవేదభాష్యమ్
మూలం, సంస్కృత భాష్యం, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యం, ఆంగ్లభావార్థసహితంగా
పుటలు : 3000 సంపుటములు : 6 వెల:రూ.1200

శ్రీమద్దయానంద ప్రకాశం
కావ్యశైలిలో మహర్షి దయానందుని బృహత్ జీవిత చరిత్ర
పుటలు: 550 వెల: రూ. 200

ముద్రణలో ఉన్న బృహద్గ్రంథములు

ఋగ్వేదభాష్యమ్
సంస్కృత భాష్యం, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యం, ఆంగ్లభావార్థసహితంగా
పుటలు: 12,500 సంపుటములు:25 వెల:రూ.7500/-

వైదిక సంపత్తి
విశ్వవేదవిజ్ఞాన సమాహార సంపత్తి
పుటలు: 1000 వెల : 600/-

వైదిక సంపద
వేదస్థ సమస్తవిద్యల ప్రకాశక గ్రంథం
పుటలు:600 రూ:400/-

ఒకేసారి రూ.10,000/- లు చెల్లించినవారి పేరు వేదములో దాతగా ముద్రించబడును. మరియు రూ. 15,000ల విలువగల నాలుగువేదముల భాష్యములతోపాటు ఇతర వేద సాహిత్యము బహూకరించబడును.

కార్యాలయము : వేద ధర్మ ప్రచార ట్రస్టు (రిజిస్టర్డు) - (లేదా) - వైదిక సాహిత్య ప్రచార సమితి (రిజిస్టర్డు)
2-127, ఆర్యసమాజ మందిరం, బాదం కాంప్లెక్స్, చైతన్యపురి క్రాస్ రోడ్డు, దిల్‌సుఖ్‌నగర్, హైదరాబాద్ -60.
ఫోను: 9441200322, 9849583929

అగ్ని మహర్షి

వాయు మహర్షి

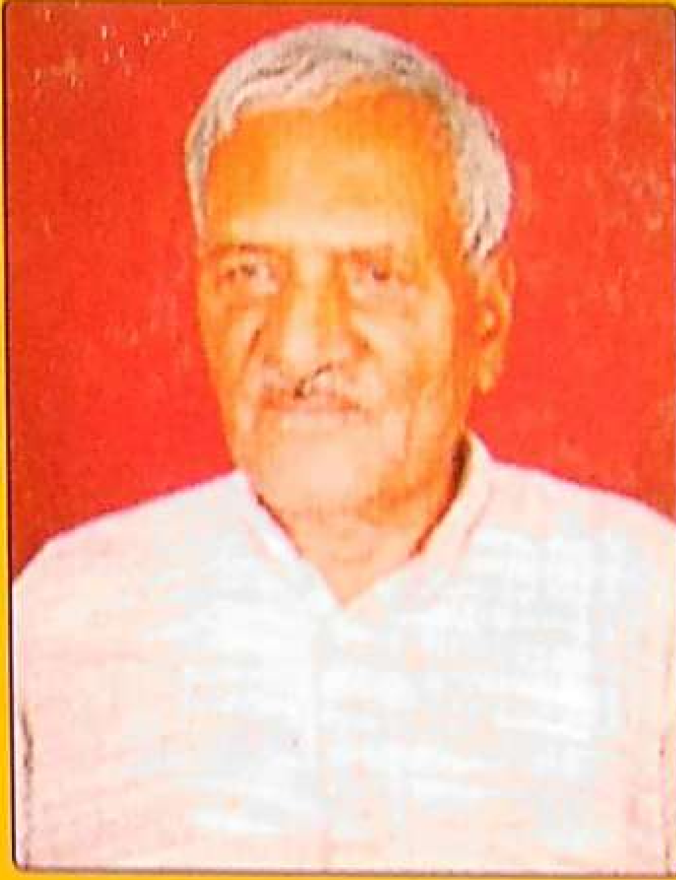

ఆదిత్య మహర్షి

అంగీరస మహర్షి

Scanned with CamScanner

సామవేద భాష్యకర్త

వేదమనే క్షీరమునుండి వెలువడిన మీగడ భారతీయ సంస్కృతి

విద్యామార్తాండ రామనాథవేదాలంకార్

అనువాదకర్త
వేదభాష్యానువాదభాస్కర, శతాధిక గ్రంథకర్త
శ్రీ వేదానంద సరస్వతీ స్వామి
(పండిత లోక మలహరి సిద్ధాంతాచార్యులు)

వేదభాష్యముల పరిష్కరణ-సంపాదక-ముద్రణకర్త
సిద్ధాంతాలంకార, విద్యాభూషణ, ఆర్షవిద్యావినోద,
వేదగిరి సంస్థాపకాచార్య **డా॥ మర్రి కృష్ణారెడ్డి** M.A, M.Ed, Ph.D

వేదాలవైపు మరలండి - Back to the Vedas

Scanned with CamScanner